

મહાકવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ

ભાગ ૨

[મુખ્ય યુનિવર્સિટીએ પીએચ.ડી.ની [ડિગ્રી માટે માન્ય કરેલ શોધનિબંધ]

‘દિવ્યકૃપા

અચલગચ્છાધિપતિ પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજસાહેબ

શુભાશિષ

તપસ્વીરત્ન પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણોદયસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.

તથા

સાહિત્યદિવાકર પૂ. આ. ભ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.

લેખિકા

અચલગચ્છાધિપતિ પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.નાં

આજ્ઞાવર્તિની પૂ. સા. શ્રી જગતશ્રીજી મ.સા.નાં શિષ્યા પૂ. સા.

શ્રી નિરંજનાશ્રીજી મ.સા.નાં શિષ્યા પૂ. સા. શ્રી પુણ્યોદયાશ્રીજી

મ.સા.નાં શિષ્યા

સાધ્વી શ્રી મોક્ષગુણાશ્રીજી

પ્રકાશક

શ્રી આર્ય જય કલ્યાણ કેન્દ્ર

સુબંધ

Mahakavi Shree Jayshekharsuri
(Ph. D. Thesis on Life and Literature
of Jayshekharsuri, A Great Poet of
Fourteenth Century) by
Sadhvi Mokshagunashreeji
First Edition – October 1991
Price – Rs. 50-00

પ્રથમ આવૃત્તિ : વિ. સં. ૨૦૪૭, આસો; ઓક્ટોબર, ૧૯૯૧
ક્રિંમત : રૂપિયા પચાસ
ભાગ ૧-૨ના સેઠની ક્રિંમત રૂપિયા એકસો

પ્રકાશક :

આર્થ જય કલ્યાણ કેન્દ્ર
મેઘરત્ન એપાર્ટમેન્ટ, ૧લા માળે,
ગૌ. ની. ગુણસાગરશ્રી મેઘ સંસ્કૃતિ ભવન,
દેરાસરલેન, ઘાટકોપર (પૂર્વ)
મુળ્ય-૪૦૦ ૦૭૭

આવરણ :

હીપક પ્રિન્ટરી,
૨૭૭૬, રાયપુર દરવાજા પાસે, અમદાવાદ

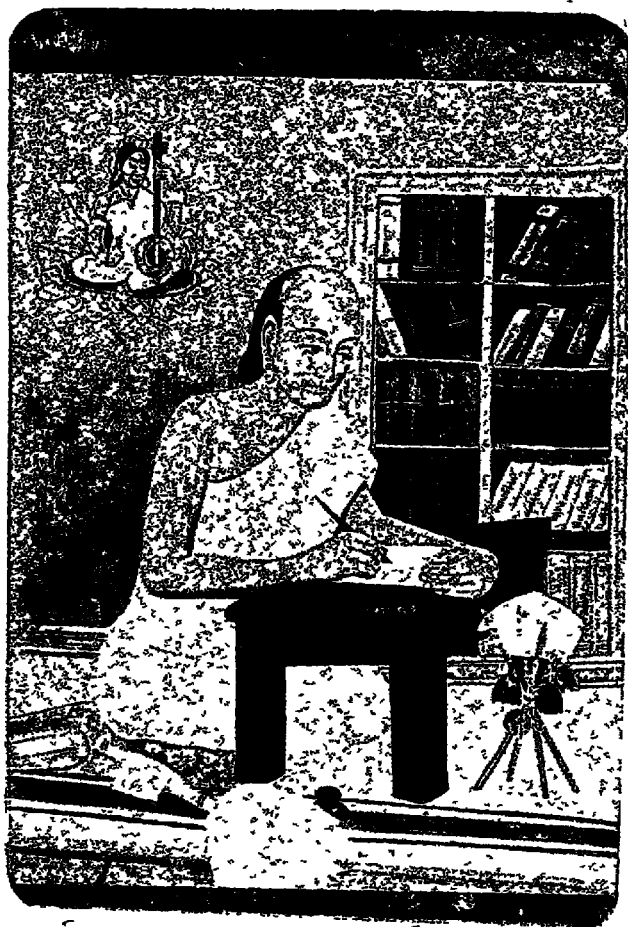
મુદ્રક :

ગિરીશ જોસલપુરા

પ્રકાશ ટ્રેડર્સ

૧૩, તેજપાલ સોસાયટી, અમદાવાદ-૩૮૦ ૦૦૭

મહાકવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ



- * જન્મ સ. ૧૩૬૮ * દીક્ષા સં. ૧૪૦૫
- * આચાર્ય પદવી સ. ૧૪૨૦ (પાટણ)
- * કાળધર્મ સ. ૧૮૬૨ (અનુમાનથી)

ભારતદિવાકર, શાસનસમ્રાટ, યુગપ્રભાવક
અચલગચ્છાધિપતિ પ. પૂ. ગુરુદેવ આચાર્ય ભગવંત

શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.નાં

શુભ આશીર્વાચન

અચલગચ્છેશ પૂ. દાદા શ્રી મહેન્દ્રપ્રભસૂરીશ્વરજી મ.સા.ના
વિદ્વાન શિષ્યરત્ન અચલગચ્છ-શલુગાર, કવિચક્રચક્રવર્તી વિદ્વદ્વચ
પૂ. આ. ભગવંત શ્રી જયશેખરસૂરિ ઉપર સુ. સા. શ્રી મોક્ષગુણ-
શ્રીજી અભ્યાસ કરવા સાથે શોધઅર્થરૂપ મહાનિબંધ લખી રહ્યાં
છે જેથી તેઓને અંતરના શુભાશીર્વાદ સહ હાર્દિક અભિનંદન
આપું છું.

આ અર્થ જેવા બીજા પણ અનેક પ્રાચીન અને અપ્રગટ
અર્થોનું શીઘ્ર સંશોધન અને પ્રકાશન થાય એ ખૂબ જ જરૂરી છે.
અચલગચ્છના વિદ્વાન પૂર્વાચાર્યોએ પણ વિશાળ સાહિત્યઅર્થોની
રચના કરી છે. આ પૈકીનું કેટલુંક સાહિત્ય પ્રકાશિત થઈ ગયું છે,
જ્યારે કેટલુંક બાકી છે તે પ્રાચીન જ્ઞાનભંડારોમાંથી મેળવી
સંશોધિત કરી પ્રકાશિત કરવું ઘટે. પ્રાચીન અર્થોદ્ધારની શુભ
પ્રવૃત્તિમાં દરેક રીતે સફળતા મળે એ જ ભાવના.

શિખરજી તીર્થશ્રી સિદ્ધાચલ

તીર્થ સંઘ પ્રવેશ દિન

આર્ચરક્ષિત નગરી (તંબૂ),

કચ્છી ભવન, તળેટી રોડ,

પાલિતાણા (સૌરાષ્ટ્ર)

સં. ૨૦૪૧, વૈશાખ સુદ-૨

તા. ૨૧-૪-૧૯૮૫

આચાર્ય ગુણસાગરસૂરિ

પ્રકાશકીય

‘મહાકવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ’ નામનો આ વિદ્વાતાપૂર્ણ ગ્રંથ અમારા શ્રી આચ-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર તરફથી પ્રકાશિત થાય છે એ અમારા માટે અત્યંત હુષની વાત છે.

મુંબઈ યુનિવર્સિટીના ગુજરાતી વિભાગના ભૂતપૂર્વ અધ્યક્ષ ડૉ. શ્રી. રમણલાલ ચી. શાહના માર્ગદર્શન હેઠળ પ. પૂ. સા. શ્રી પુણ્યોદયશ્રીજી મ.સા.નાં શિષ્યા પૂ. સાધ્વી શ્રી મોક્ષગુણશ્રીજી મ. એ મહાકવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ વિશે ખૂબ જ પરિશ્રમ લઈ તૈયાર કરેલા આ શોધનિબંધને મુંબઈ યુનિવર્સિટીએ પીએચ. ડી.ની ડિગ્રી માટે માન્ય કર્યો છે એ અમારા માટે બહુ જ આનંદ અને ગૌરવનો વિષય છે.

ચારસો વર્ષ પૂર્વે થયેલા, અચલગચ્છના જૈનાચાર્ય શ્રી જય-શેખરસૂરિનાં જીવન અને કવન વિશે સળંગ, વ્યવસ્થિત અને પદ્ધતિ-સરનો આ પ્રથમ સુદૃઢ શોધનિબંધ છે, અને તેમાં કેટલીક અપ્રકાશિત કૃતિઓનો પ્રથમ વાર અભ્યાસ થયો છે તેમજ કેટલીક માહિતી પ્રથમ વાર પ્રકાશમાં આવી છે, એ પણ અમારા માટે બહુ આનંદની વાત છે.

પાંચેક વર્ષ પહેલાં સમ્મેતશિખરમાં અચલગચ્છાધિપતિ પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજસાહેબની નિઆમાં પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. એ ભગવાન શ્રી મહાવીર દેવની જન્મભૂમિ વિશે વિચારણા કરવા ઇતિહાસના વિદ્વાનોના સંમેલનનું આયોજન કર્યું હતું ત્યારે તેમાં ભાગ લેવા માટે મુંબઈથી ડૉ. રમણલાલ ચી. શાહ પણ પધાર્યા હતા. તે સમયે પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરિ મ. સા.ની પ્રેરણાથી એવો નિર્ણય થયો હતો કે પૂ. સાધ્વી શ્રી મોક્ષગુણશ્રીજી બી.એ.ની ડિગ્રી

ધરાવે છે તો તેમને ડો. રમણલાલ ચી. શાહ મહાકવિ જ્યોત્ષેખર-
સૂરિ વિશે પીએચ. ડી.નો અભ્યાસ કરાવે. સમ્મેતશિખરજીથી
શત્રુજ્ય મહાતીર્થનો સંઘ પ્રસ્થાન કરવાનો હતો તે મંગલ ઘડીએ
પૂ. ગચ્છાધિપતિ ગુરુદેવે સંઘ સમક્ષ આશીર્વાદ સાથે આ મુંઠર
ઘોષણા કરી હતી.

ઉચ્ચ વિહાર કરીને મુંબઈ પધારી પૂ. સા. શ્રી મોક્ષગુણ-
શ્રીજીએ ચાર આતુર્માંસ દરમિયાન સતત ચીવટપૂર્વક અભ્યાસ
કરીને આ શોધનિબંધ તૈયાર કર્યો છે એ જોવા-તપાસવામાં તથા
યોગ્ય માર્ગદર્શન આપવામાં ડો. રમણલાલ ચી. શાહે પણ ઘણો
પરિશ્રમ લીધો છે અને સમયનો ઘણો ભોગ આપ્યો છે એ માટે
અમે એમના ઋણી છીએ. શ્રી અખિલ ભારત અચલગચ્છ (વિધિપક્ષ)
સ્વેતામ્બર જૈન સંઘ દ્વારા મુંબઈમાં આ શોધગ્રંથ માટે પરિશ્રમ
લેનાર પૂ. સા. શ્રી મોક્ષગુણશ્રીજી મ.સા.નું અને તેમના માર્ગદર્શક
ડો. રમણલાઈ શાહનું અનુમોદન બહાર સમારંભ દ્વારા કરવામાં
આવ્યું હતું.

આ ગ્રંથના પ્રકાશનનો લાભ અમારા શ્રી આર્ય જ્ય કલ્યાણ
કેન્દ્રને મળ્યો છે એથી અમે સવિશેષ આનંદ અને ગૌરવ અનુ-
ભવીએ છીએ.

અમારી વિવિધ યોજનાઓમાં અમને જેમના તરફથી વિવિધ
પ્રકારનો સહકાર સાંપડતો રહ્યો છે તે સૌ પ્રત્યે અમે આભારની
લાગણી દર્શાવીએ છીએ.

લિ. વસનજી લખમશી સાવલા તથા અન્ય ટ્રસ્ટીઓ



શ્રી આચ' જય કલ્યાણ કેન્દ્ર

પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિ મહારાજસાહેબની પ્રેરણાથી જૈન સાહિત્યના પ્રકાશન માટે આ મંસ્થાની સ્થાપના: વીર સંવત ૨૦૩૦માં કરવામાં આવી હતી. ઉત્તરોત્તર વિકાસ કરતી આ સંસ્થાને અચલગ્રંથાધિપતિ પ. પૂ. આ. ભ. તથા અન્ય પૂજ્યોના મંગલ આશીર્વાદ અને માર્ગદર્શન સાપડતા રહ્યા છે વળી આ સંસ્થાને સ્વ. સંઘવી શ્રી લખમશી શ્વેલાભાઈ સાવલાના પરિવાર તરફથી મુળદાન ઘાટકોપર(પૂર્વ)માં લાલજી પુનશી વાડીમાં ૧૦૧ વર્ષના માતૃશ્રી સ્વ. મેઘબાઈ શ્વેલાભાઈ પુનશી સાવલાના સ્મરણાર્થે 'મેઘભવન'ની જગ્યા મળતા ત્યાં વિશાળ જ્ઞાનભંડાર પણ ચાલુ કરવામાં આવ્યો છે.

'આચ'—જય—કલ્યાણ—કેન્દ્ર'ના નામકરણમાં અચલગ્રંથના મહાન આચાર્યો શ્રી આચ'રક્ષિતસૂરીશ્વરજી મ.સા., શ્રી જયસિંહસૂરીશ્વરજી મ.સા., શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી મ.સા., શ્રી જયપ્રીતિસૂરીશ્વરજી મ.સા., શ્રી જયકેશરીસૂરીશ્વરજી મ.સા. તથા શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા. ની સ્મૃતિ જોડાયેલી છે.

ફક્ત હજાર ગ્રંથોનો સંગ્રહ ધરાવતી આ સંસ્થાના ઉપક્રમે અત્યાર-સુધીમાં પંચોતેરથી વધુ પ્રકાશનો થયા છે તથા પ્રાચીન અને અર્વાચીન જૈન શાસ્ત્રીય ગ્રંથો, શબ્દકોશ, સાહિત્યકોશનાં પ્રકાશિત ઉપરાંત હસ્ત-લિખિત પ્રતિઓ તથા તેની ઝેરોક્ષ નકલોનો સંગ્રહ કરવાની પ્રવૃત્તિ પણ વિશાળ ધોરણે ચાલી રહી છે.

આચ'—જય—કલ્યાણ—કેન્દ્રનું દ્રુસ્ટી મંડળ

(૧) શ્રી વસનજી લખમશી શાહ	(૫) શ્રી માવજી ધનજી દેદિયા
(૨) શ્રી રતનશી ટોક્કરશી સાવલા	(૬) શ્રી એલ ડી. શાહ (એડવોકેટ)
(૩) શ્રી હીરજી સુંદરજી ગડા	(૭) મુલચંદ એલ. સાવલા
(૪) શ્રી ટોક્કરશી આણંદજી લાલકા	(૮) ડૉ. એલ. એમ. શાહ



શ્રી આર્ય જય કલ્યાણ કેન્દ્ર ટ્રસ્ટના સાહિત્ય- સંરક્ષકો : સાહિત્યભક્ત, સ્વજનોની શુભ નામાવલી

ક્રમ નામ કચ્છનું ગામ સુખર્ષ

સાહિત્ય-સંરક્ષક

(૧) સંઘવી શ્રી લખમશી ઘેઝાભાઈ સાવલા	દુર્ગાપુર	ઘાટકોપર
સપરિવાર		
(૨) સ્વ. ઝેડી શ્રી દામજીભાઈ મેઘજીભાઈ	દુર્ગાપુર	મુલુન્ડ
(૩) શ્રી પેથરાજ આણુંદ નાગડા	ચેલા માટુંગાબી.બી.	
(૪) શ્રી નાનજી ગાંગજી હરિયા	દેવપુર	માટુંગા
(૫) શ્રી કલ્યાણજી ટોકરશી	વીહ	ઘાટકોપર
(૬) કેશરજીભાઈ ખીમજી	સોલાપુર	—

સાહિત્ય-ભક્ત

(૧) શા. લખમશી ઉમરશી ગાલા	મોટા આસંખીઆ	ગોરંગાવ
(૨) શા. રતનશી ટોકરશી સાવલા	નવાવાસ	ઘાટકોપર
(૩) શા. હીરજી હંસરાજના સ્મરણાર્થે—સુપુત્રો	મકડા	સાચન
(૪) શ્રીમતી પુરજીભાઈ ગાંગજી રામજી	કોડાય	શીવરી
(૫) શા. જઠાલાલ મુરજી હ. જખીઆઈ	શેરડી	ગોરંગામ
(૬) શા. ટોકરશી આણુંદજી લાલકા	લાલા	ઘાટકોપર
(૭) શ્રીમતી નર્મદાબહેન મૂલચંદ રવજી	કોડાય	શીવરી
(૮) શ્રીમતી અગરીદેવી રૂગા મલાણી	ખાંમેર	—
(રાજસ્થાન)		
(૯) શા. વીરજી ટોકરશી	લોચબ	લાલખલા
(૧૦) શ્રી રાજેન્દ્રકુમાર ઝેન્ડ પ્રધર્સ	માંડવી	માટુંગા
(૧૧) ડૉ. નાનજી ખીમશી હ. મેઘાણી	હુંડા	મુલુન્ડ
(૧૨) શા. માણેક મુરજીના સ્મરણાર્થે	કોટડી	વિક્રોલી
(૧૩) શ્રીમતી સોનજીભાઈ શામજી હંસરાજ	કોડાય	મુલુન્ડ
(૧૪) શ્રીમતી પુરજીભાઈ ટોકરશી દેવજીના સ્મરણાર્થે લાલા		મુલુન્ડ
(૧૫) શ્રીમતી દેવકાબાઈ કુંવરજી કચરા	ગઢશીશા	ચીંચળંદર
(૧૬) શ્રીમતી નર્મદાબહેન વસનજી કુંવરજી	નરેડી	—
(૧૭) શ્રીમતી તલકબહેન પ્રેમજી લાણુજી	ખાંઆ	—
(૧૮) માણીશી મમીઆઈ દામજી મેઘજી વીરા	નવાવાસ	મુલુન્ડ

ક્રમ	નામ	કન્ઠવૃં ગામ	મુ'બઈ
સાહિત્ય-લક્ષ			
(૧૯)	શ્રીમતી ઇન્દિરાબહેન દામજી વીરા	નવાવાસ	મુલુન્ડ
(૨૦)	શ્રીમતી રેખાબહેન ધીરજ દામજી	નવાવાસ	મુલુન્ડ
(૨૧)	શ્રીમતી વાલ્મીકી મુરજી નાગડ	સલોસરા	—
(૨૨)	એક સદ્ગૃહસ્થ તરફથી	નારણપુરા	—
(૨૩)	શા. મુખાર્જી લખાર્જી	બાડા	—
(૨૪)	શા. મોરારજી દેવરાજ મારુ (ગીઆસર)	ઉચ્છૈન	—
(૨૫)	શ્રીમતી ખીમ્મીબાઈ હંસરાજ હરિયા	હાલપુર	—
(૨૬)	એડવોકેટ લીલાધર દામજી શાહ	ભોળય	વરલી
(૨૭)	શા. મુંદરજી ધનજી ગડા	બાડા	લાલવાડો
(૨૮)	શા. રમેશચંદ્ર કેશવજી મંસાલાવાળા	બાડા	માહુંગા
(૨૯)	શા. ચાંપશી પદમશી (હ. સુપુત્રો)	મેરાઉ	ગાંધીધામ
(૩૦)	શ્રીમતી દક્ષીણબહેન ખેતશી	દેશવપુર	સાતસતા
(૩૧)	સ્વ. ભૂપેન્દ્રકુમાર પાણીના સ્મરણાર્થે હ. માતૃશ્રી વેદબાઈ	ગોધરા	વિકોલી
(૩૨)	શા. ભવાનજી કાનજી ભુલા	રાયણ	ઘાટકોપર
(૩૩)	મં. સ્વ. દેવકાબાઈ ખીમજી બેડા	નવાવાસ	—
(૩૪)	માતૃશ્રી પુરબાઈ ખીમજી બેડા હ. પદમશીબાઈ	ગોધરા	જુહુ-પાર્લા
(૩૫)	શા. વીજપાર મોહણી શાહ	બાડા	ઘાટકોપર
(૩૬)	શા. માવજી ધનજી દેડીયા	ભુવપુર	ગી'ચમ'દર
(૩૭)	શા. ઉત્તમચંદ્ર રણધી હરિયા	ભોળય	સાંતાકુઝ
(૩૮)	શા. બચુભાઈ ઠાકરશી શાહ	ભોળય	સાંતાકુઝ
(૩૯)	શા. હંસરાજ ચનાભાઈ શાહ	ગઢશીયા	ગી'ચમ'દર
(૪૦)	શા. મણિલાલ દામજી	ભોળય	—
(૪૧)	શા. પ્રેમજી શિવજી	—	—
(૪૨)	શ્રીમતી ગંગાબહેન દામજી	ભોળય	—
(૪૩)	શ્રીમતી દેવકાબહેન વિશનજી	—	—
(૪૪)	શ્રી કલ્યાણ કારભાઈ	ભોળય	મુલુન્ડ
(૪૫)	શ્રી ઝવેરબહેન નરશી લખમશી	ભુવપુર	મુલુન્ડ
(૪૬)	શ્રી કલ્યાણજી મેઘજી લાલન	કોડાય	ગેમ્થુર
(૪૭)	શ્રી મેઘબાઈ હેમરાજ	રામાણીયા	ભોજેશ્વરી

સાહિત્યદિવાકર પૂ. આ. ભ. શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરી-
શ્રી મ.સા.ના માર્ગદર્શનથી શ્રી આચાર્ય-જય-કલ્યાણ
કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ દ્વારા પ્રકાશિત ગ્રંથોની સૂચિ

૦

ક્રમ

પુસ્તકનું નામ

- (૧) ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ જીવનસૌરભ
- (૨) ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવ સ્મૃતિગ્રંથ
- (૩) પરભવતું ભાતું (વિવિધ વૈરાગ્યાદિ વાચન)
- (૪) વીશ સ્થાનકાદિ તપવિધિ પૂજ (તપવિધિ)
- (૫) શ્રી શુકરાજ ચરિત્ર - સંસ્કૃત (પ્રત)
- (૬) ચંદ્રધવલભૂપ ધર્મદત્તચરિત્ર - સંસ્કૃત (પ્રત)
- (૭) વિરતીનો સરભ માર્ગ (૧૪ નિયમો) - પૌકેટલુક
- (૮) હૃદયવીણાના તારે તારે (પ્રાચીન સ્તવનાવલિ)
- (૯) મલયાસુંદરી ચરિત્ર - સંસ્કૃત (પ્રત)
- (૧૦) ગુરુગુણ ગીત શુજન (પ્રાચીન - અર્વાચીન ગ્રંથો)
- (૧૧) દિવ્ય જીવન જીવવાની ચાવીઓ (૧૦૧ નિયમો) - પૌકેટલુક
- (૧૨) ચતુર્વિંશતિ જિનસ્તોત્રાણિ - સાનુવાદ (જિનભક્તિ)
- (૧૩) તપથી નાસે વિકાર (પૌકેટલુક)
- (૧૪) આચાર્યરક્ષિત જૈન પંચાંગ (સં. ૨૦૩૫)
- (૧૫) કામદેવચરિત્ર મૂળ - અનુવાદ (સંસ્કૃત-શુજરાતી પ્રત)
- (૧૬) જૈન શાસનમાં અચલગચ્છનો દિવ્ય પ્રકાશ (પદાવલિ)
- (૧૭) કામદેવચરિત્ર - શુજરાતી અનુવાદ (પ્રત)
- (૧૮) અચલગચ્છની અસ્મિતા (આચાર્યરક્ષિતસૂરિ)
- (૧૯) અચલગચ્છના જ્યોતિર્ધર (જયસિંહસૂરિ)
- (૨૦) અચલગચ્છના દીપક (મહેન્દ્રપ્રભસૂરિ)
- (૨૧) અચલગચ્છના મંત્રપ્રભાવક (મેરુતુંગસૂરિ)
- (૨૨) અચલગચ્છના ક્રિયોદ્ધારક ધર્મમૂર્તિસૂરિ)
- (૨૩) અચલગચ્છની પ્રતિભા (કલ્યાણસાગરસૂરિ)
- (૨૪) અચલગચ્છના સસુદ્ધારક (ગૌતમસાગરસૂરિ)

- (૨૫) જીવનનું અમૃત (તત્ત્વજ્ઞાનના લેખો)
 (૨૬) લિંગનિર્ણય ગ્રંથ (મૂળ વ્યાકરણના અગ્રવિષયક)
 (૨૭) લિંગનિર્ણય સંસ્કૃત શબ્દકોશ (વ્યાકરણનો અગ્ર)
 (૨૮) ષડ્દર્શન નિર્ણય - સાનુવાદ (મેરુતુગ્રન્થરિકૃત)
 (૨૯) સમરો મહામંત્ર નવકાર
 (૩૦) ભોજ વ્યાકરણમ્ - અનુવાદ વિવરણ-સહિત
 (૩૧) વિદ્યવિતામણિ - પદ્યબદ્ધ
 (૩૨) અનેકાર્થ નામમાલા (હિન્દી પદ્ય)
 (૩૩) સૌભાગ્ય પંચમી કથા (ગુણસાગરસૂરિકૃત)
 (૩૪) કાર્તિકી પૂર્ણિમા કથા મૂળ (")
 (૩૫) મૌન એકાદશી કથા મૂળ (")
 (૩૬) પોષ દશમી કથા મૂળ (")
 (૩૭) મેરુ તેરશ કથા મૂળ (")
 (૩૮) હોળીકા કથા મૂળ (")
 (૩૯) ચૈત્રી પૂનમ કથા મૂળ (")
 (૪૦) અક્ષય તૃતીયા કથા મૂળ (")
 (૪૧) રોહિણી કથા મૂળ (")
 (૪૨) પર્યુષણ અષ્ટા કથા મૂળ (")
 (૪૩) હીપાવલિ કથા મૂળ (")
 (૪૪) ચાતુર્માસિક વ્યાખ્યા કથા મૂળ (")
 (૪૫) દાદશ પર્વ કથા મૂળ (")
 (૪૬) ખીલા ફૂલ ફેલ ગર્ભ સૌરભ
 (૪૭) બારસાસૂત્ર સચિત્ર - મૂળ
 (૪૮) મારે જલુ પેલે પાર
 (૪૯) પર્યુષણ સ્વાધ્યાય
 (૫૦) ફટાકડા ફોડી ભરો ના પાપઝોલી
 (૫૧) રેડી વન હુ ગ્રી
 (૫૨) જૈન કથાસંદોહ-ભાગ ૧
 (૫૩) અહં ન કરિયો ક્રોધ
 (૫૪) હોડે શુંજે ગીત, હૈયે પ્રભુની પ્રીત

- (५५) श्री जयशेखरसूरि भाग १ (पी.जे.य. डी. महाविद्यालय)
 (५६) श्री जयशेखरसूरि भाग २ (पी.जे.य. डी. महाविद्यालय)
 (५७) आद्यो जिनानाथनी परसगाँठ जिनानी
 (५८) अयलगाँठनी प्रतिभा
 (५९) पुरुषार्थनी प्रेरणामूर्ति
 (६०) जगन्नाथजी यरित्र - प्रतापार (जयशेखरसूरिकृत, पद्य)
 (६१) जगन्नाथजी यरित्र - प्रतापार (भाषांतर)
 (६२) त्रिभुवनदीपक प्रणयः श्रेष्ठ अध्ययन

हिन्दी साहित्य

१ भक्तिनैया

देवदर्शन-गुरुवदन व सामायिक की विधि ।

२ प्रार्थना

नवस्मरण-भक्तामर व चमत्कारिक सरस्वतीस्तोत्र ।

३ बोलो सुबह शाम (द्वितीय आवृत्ति)

लघुपुण्यप्रकाशस्तवन-दादागुरुदेव इक्कीसा,
 गौतमस्वामी रास आदि ।

४ तपसुं बेड़ो पार

सिद्धाचलजी, सम्मेशिखरजी तीर्थ व ज्ञानपंचमी,
 वीसस्थानक तथा वर्षमान तपकी आराधनाविधि

५ रेडी वन डु थ्री (द्वितीय आवृत्ति)

बालयोग्य खेल के साथ मात्र १ दिन पालने के सरल नियम ।

६ वंदन से कर्म खंडन

देवदर्शन व गुरुवंदनविधि ।

७ पढो आगे बढ़ो

श्रावककी आराधना के दश अधिकार,
 दैनिक-रात्रिक-वार्षिक आदि कर्तव्य तथा
 जीवविचार-नवतत्त्वप्रश्नोत्तरी ।

८ यादों के साथ साथ

अचलगच्छधिपति शीघ्रकृषि प. प. आ. म. श्री
गुणसागरसूरीश्वरजी महाराज विरचित प्रथम चोर्वागी
सहित ७७ भाववाही रतवनो का संग्रह ।

९ त्वमेवशरणं मम

पुष्प नं. 1-2-3-4 का अजोड संग्रह ।

१० त्वमेव शरणं मम - प्रथम पुष्प

सुगम्य 450 रतुतिओ. का संग्रह ।

११ त्वमेव शरणं मम - द्वितीय पुष्प

चित्तआकर्षक 90 चैत्यवन्दनो का संग्रह ।

१२ त्वमेव शरणं मम - तृतीय पुष्प

शुभ भाववाही 200 स्तवनो का संग्रह ।

१३ त्वमेव शरणं मम - चतुर्थ पुष्प

सुमधुर 132 रतुतियुगलोंका संग्रह ।

१४ प्रतिक्रमणं पापनाशनं

पंच प्रतिक्रमण मूल मन्त्र - सश्रित भावाथ व विधियाँ ।

१५ शोर्टकट साधना

घंट घंटे के चौविहार की नेपोधर्था ।



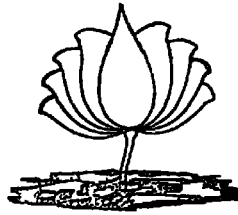
પ. પૂ. આ. ભ. શ્રી કલ્યાણસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સા.
દ્વારા પ્રેરિત અને સંપાદિત—અન્ય સંસ્થાઓ દ્વારા
પ્રકાશિત સાહિત્ય

ક્રમ

પુસ્તકનું નામ

- (૧) જૈન કથાસંદોહ ભાગ ૧ (સચિત્ર)
- (૨) સમ્યક્ત્વ સહિત પાત્ર અભુવત (હિન્દી)
- (૩) કલ્યાણસાગરસૂરિ સ્મૃતિ સવિશેષાક
- (૪) કલ્યાણસાગરસૂરિ જ્ઞાનસત્ર સવિશેષાક
- (૫) કલ્યાણસાગરસૂરિ જીવનસૌરભ
- (૬) કલ્યાણસાગરસૂરિ પૂજ્યસ દોહ
- (૭) જીવન ઉન્નતિ યાને તીર્થયાત્રા
- (૮) સચિત્ર અચલગચ્છ સનાતપૂજ્ય
- (૯) પૂ. આ. શ્રી ગુણસાગરસૂરિ જીવનપરિચય
- (૧૦) શ્રી આચાર્યરક્ષિત જૈન પંચાગ સ. ૨૦૩૭
- (૧૧) દ્વિતીય અધિવેશન સ્મારિકા
- (૧૨) શ્રી આચાર્યરક્ષિતસૂરિ વિશેષાક (સં. ૨૦૩૬)
- (૧૩) પૂ. આ. શ્રી ગુણસાગરસૂરિ રજત સ્મારિકા (સચિત્ર) સં. ૨૦૩૭
- (૧૪) આચાર્ય-કલ્યાણ-ગૌતમ-સ્મૃતિત્રય (સચિત્ર)
- (૧૫) અચલગચ્છના ઇતિહાસની ઝલક ત્રય (સચિત્ર)
- (૧૬) વર્ધમાનતપ સ્મારિકા
- (૧૭) 'ગુણભારતી' માસિકની ફાઈલ (સં. ૨૦૩૮)
- (૧૮) 'ગુણભારતી' માસિકની ફાઈલ (સં. ૨૦૩૯)
- (૧૯) મહારાષ્ટ્ર વિહાર વિશેષાક
- (૨૦) અહિંસા વિશેષાક (સં. ૨૦૩૯)
- (૨૧) અચલગચ્છની પટ્ટાવલિ (હિન્દી)
- (૨૨) અચલગચ્છનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ
- (૨૩) જૈન શાસનના ગૌરવરૂપ અચલગચ્છના આચાર્યોનો સંક્ષિપ્ત જીવન-પરિચય 'મુખર્ષ સમાચાર', 'જન્મભૂમિ', 'કચ્છમિત્ર'માં આવેલ કૂલ પેળના લેખરૂપે.
- (૨૪) અચલગચ્છનાં પૂ. સાધુ-સાધ્વીની ડિરેક્ટરી (સચિત્ર) - અમલુ મંદુરિ ત્રય (વિશેષાક).

- (૨૫) તીર્થગુણ ગુંજન
 (૨૬) સિદ્ધાચલ તીર્થ ગુણગુંજન
 (૨૭) મુખ્યથી શિખરજી વિશેષાંક (સચિત્ર)
 (૨૮) તૃતીય અધિવેશન સ્મારિકા
 (૨૯) જીવન ઉન્નતિ તીર્થયાત્રા (હિન્દી)
 (૩૦) પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણસાગરસુરિ જન્મ સ્મૃતિ - અમૃતવર્ષ વિશેષાંક
 (૩૧) પૂ. આ. ભ. શ્રી ગુણસાગરસુરિ સ્મૃતિ વિશેષાંક
 (૩૨) આર્થરક્ષિત દંતાણી તીર્થ પ્રતિષ્ઠા વિશેષાંક
 (૩૩) શત્રુજય ગુણ ગુંજન



જૈનાચાર્ય, કવિચક્ર ચક્રવર્તી
 'મહાકવિ શ્રીજયશેખરસૂરિ' ગ્રંથ
 માટેના દાતાઓની નામાવલિ

રકમ રૂ.	નામ
૩૧૦૦૦	શ્રી કાંદીવલી અચલગચ્છ જૈન સંઘ
૧૫૦૦૦	શ્રી વિલેપારલા અચલગચ્છ જૈન સંઘ
૧૫૦૦૦	શ્રી ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ જૈન સંઘ - ગોરેગામ
૧૧૦૦૦	શ્રી મોટા આસ'ખીયા ક. વી. ઓ. જૈન સંઘ
૧૧૦૦૦	શ્રી ઋષભદેવ જૈન ટેમ્પલ - ચેમ્બુર
૧૧૦૦૦	શા. જીવરાજ રતનશી, ગામ મોટા આસ'ખીયા
૭૦૦૧	શ્રી થાણા ક. વી. ઓ. દેરાવાસી જૈન સંઘ
૫૧૦૧	શ્રી સાયન કોલીવાડા જૈન સંઘ
૫૦૦૧	શ્રી થાણા અચલગચ્છ જૈન સંઘ
—	શ્રી સુલ્કડ રવેતામ્બર મૂર્તિપૂજક જૈન સંઘ
—	શ્રી ગુહુ અચલગચ્છ જૈન સંઘ

નિવેદન

અનોખો હતો એ યોગ અને તે અચાનક સાંપડી ગયો - મુળ્કથી શિખરજી મહાતીર્થનો છ'રી પાળતા સંઘનો સંયોગ.....

પ્રબળ પુણ્યોદયે પૂજ્યપાદ અચલગચ્છાધિપતિ ભગવત શ્રી ગુણસાગર-સૂરીશ્વરજી મહારાજસાહેબની તારક નિશ્રામા અને વીસ તીર્થંકરોની કલ્યાણભૂમિ પર અમને ચાતુર્માસની અનેરી આરાધનાનો સુયોગ સાપડ્યો હતો. ત્યારપછી ફરી શિખરજીથી સિદ્ધાચલની યાત્રા માટેના મઘની પ્રયાણની ધડી આવી પહોંચતા શિખરજી તીર્થની એ વિયોગની પણ મારા જીવન માટે અવિસ્મરણીય બની ગઈ કારણ કે પૂ. ગણિવર્ધ (હાલ પૂજ્ય આચાર્ય ભગવત) શ્રી કલાપ્રભસાગરજી મહારાજસાહેબે મારા પરમોપકારી શુરેદેવ શ્રી પરમપૂજ્ય સાધ્વી શ્રી પુણ્યોદયશ્રીજી મહારાજસાહેબને સૂચના કરતા કહ્યું કે 'સાધ્વી શ્રી મોક્ષગુણશ્રીજીને કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ વિશે પીએચ. ડી. નિમિત્તે સંશોધનવિવેચન કરવાનું કાર્ય સોંપેલું' યોગાનુયોગ એ સમયે એ પુનિત ધરા પર શ્રમજીભગવાન શ્રી મહાવીરદેવની જન્મભૂમિ ક્ષત્રિયકુંડ મહાતીર્થ વિશે યોગ્યેલા અખિલ ભારતીય ઇતિહાસજ્ઞ વિદ્વદ્ સંમેલનમાં પધારેલા ડૉ. રમણભાઈ શાહ સાથે પૂ. ગણિવર્ધ સાહેબે પીએચ. ડી.ના વિષય સંબંધી ચર્ચાવિચારણા કરી અને ડૉ. રમણભાઈએ પણ તેમાં ઉત્સાહ સહ સંમતિ દર્શાવી.

સ. ૨૦૪૧ના માગશર સુદ ૬ ના રોજ પ્રાતઃકાળે સંઘના પ્રયાણના પ્રારંભસુદર્તે વિશાળ ચતુર્વિધ સંઘ વચ્ચે આ નિર્ણયની બહેરાત કરીને પ. પૂ. અચલગચ્છાધિપતિ આચાર્ય ભગવંત શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજસાહેબે હૈયાની ઊછળતી ઊર્મિઓથી શુભાશિષપૂર્વક મને વાસક્ષેપ આપ્યો તેમજ જ્ઞાનદાતા અને આ શોધનિબંધના માર્ગદર્શક ડૉ. રમણભાઈ શાહને પણ વાસક્ષેપ સહિત શુભાશિષ આપ્યા.

આ બહેરાતથી મારું મન વિચારમગ્ન બની ગયું. થયું કે ચૌદમી સદીના એ આચાર્ય-ભગવંતના ગ્રંથન સાહિત્યમાં મારી અલ્પસંમતિ કેમ પ્રવેશ પામી શકશે? પરંતુ આચાર્ય ભગવંત શ્રી ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મહારાજ-

સાહેબની અસીમ કૃપામા અનન્ય શ્રદ્ધાએ આ કાર્ય માટે મને પૂર્ણ હિંમત આપી. આરાધનાપ્રેરક મારા ઉપકારી પૂજ્ય ગુરુમૈયાના આશીર્વાદ સહિત સહર્ષ અનુમતિ પ્રાપ્ત થતા મારામા નવું જોમ આપ્યું અને સર્વ મૂંઝવણો ટળી ગઈ. સાથે સાથે પ. પૂ. યુવાચાર્ય શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરિજી મહારાજ-સાહેબનાં આશીર્વાદ, પ્રેરણા અને માર્ગદર્શનને પણ ધણું જ બળ આપ્યું. કવિ શ્રી જયશંખરસૂરીશ્વરજીકૃત રચનાઓ એકત્રિત કરવાનું અને તેમાં પણ અપ્રકાશિત કૃતિઓને મેળવી આપવાનું કપરું કાર્ય એમણે કરી આપ્યું. પૂ. યુવાચાર્યશ્રીના ઉપકારોનું વર્ણન તો ક્યા શબ્દોમાં હું કરી શકું ?

મોક્ષમાર્ગના ઉપાસક, શાંતિમૂર્તિ પૂ. વડીલ ગુરુદેવ નિરંજનાશ્રીજી મહારાજસાહેબના પણ મને આ 'શોધનિબંધ' લખવા માટે લાવપૂર્ણ આશીર્વાદ સાંપડ્યા. આ કાર્યમા મારો વેગ વધતો રહે તે માટે તેઓ સતત પ્રેરણા આપતાં રહ્યાં.

લઘ્ય જીવોના તારક, સાધનાના સાધક, પરમ હિતસ્વી મારા પરમ પૂજ્ય ગુરુમૈયા શ્રી પ્રુષોદયશ્રીજી મહારાજસાહેબ કે જેઓએ સંસારની અસારતાનું સ્વરૂપ સમજાવી મને સંયમનું દાન આપ્યું છે, વળી જેઓ વૈરાગ્યભાવમાં અભિવૃદ્ધિ થતી રહે તેવી હિતશિક્ષાઓ આપી રહ્યાં છે, તેઓશ્રીએ આ કાર્ય માટે મને અપૂર્વ પ્રેરણા આપી, ક્યારેક મારી જરૂરિયાતના કારણે આ કાર્યમા પ્રમાદ આવી જાય તો તેઓશ્રી મીઠો છતાં ગુણુકારી ઠપકો આપી એ કાર્યમા મને ઉત્સાહિત કરતાં રહ્યા હતાં. મારા અભ્યાસ માટે પોતે ચાતુર્માસમાં પ્રતિફળતાઓ સહન કરીને પણ મને અનુકૂળતા કરી આપી છે. પૂ. ગુરુમૈયાના આ અગણિત ઉપકારોને તે કેમ ભૂલી શકાય ?

શિખરજીથી શત્રુંજય મહાતીર્થની યાત્રા કરી મુબઈ આવીને મેં મારા માર્ગદર્શક ડૉ. રમણલાઈ શાહના માર્ગદર્શન હેઠળ શોધનિબંધનું કાર્ય ચાલુ કર્યું. એ માટે જરૂરી અને ઉપયોગી એવા ગ્રંથો શ્રી મહાવીર જૈન વિદ્યાલય તથા અન્ય ગ્રંથાલયોમાંથી એકત્ર કર્યા તથા મુબઈ, અમદાવાદ, ચાણુરુમા, ઉજ્જૈન વગેરે સ્થળેથી હસ્તપ્રતિઓ કે તેની ઝેરોક્ષ નકલો મંગાવી. એ કાર્યમાં પ. પૂ. યુવાચાર્ય શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરિજીએ ધણી સહાય કરી.

મારા આ શોધનિબંધમા સતત ચાર વર્ષ સુધી મારા માર્ગદર્શક ડૉ. રમણલાઈ શાહે માર્ગદર્શન આપ્યું છે. વિદ્વદ્વર્ષ, યાતા, સાહિત્યપ્રેમી ડૉ. રમણલાઈ શાહ પાસે અભ્યાસ કરવાનો મને સરસ અવસર સાંપડ્યો.

છે. કેટકેટલી પ્રવૃત્તિઓની વચ્ચે ઘેરાયેલા હોવા છતાં મને અભ્યાસ માટે નિઃસ્પૃહભાવે અમૂલ્ય સમય તેઓ આપતા રહ્યા હતા. એમના સતત મળતાં રહેલાં પ્રેરણા અને પ્રોત્સાહન વગર આવું કઠિન કામ જલદી પૂરું થાત નહિ.

મારા અભ્યાસ માટે અધ્યાત્મયોગી પૂજ્ય ગુરુદેવ શ્રી જગતશ્રીજી મ. સા. તથા તત્ત્વજ્ઞ પૂ. ગુણોદયશ્રીજી મ.સ.ના મને કૃપાશિષ સાંપડ્યા છે; તથા પરમ તપસ્વી આચાર્ય ભગવંત શ્રી ગુણોદયસાગરસૂરીશ્વરજી મ.સ.ના આશીર્વાદ સાપડ્યા છે એને હું મારું પરમ સદ્ભાગ્ય માનું છું.

મુખર્ષિમા વિ. સં. ૨૦૪૧, ૨૦૪૨, ૨૦૪૩ અને ૨૦૪૪ના ચાતુર્માસ દરમિયાન ચીંચખંદર, વરલી, દહીસર અને વાલકેશ્વરમા મારી સાથે ચાતુર્માસમાં રહી મને અભ્યાસની અનુકૂળતા કરી આપનાર અને વિહારમા પણ સર્વ રીતે સહકાર આપનાર પૂ. ગુરુમયા શ્રી પુણ્યોદયશ્રીજી મ.સા., પૂ. વલીલ ગુરુબહેન શ્રી વિપુલગુણશ્રીજી મ.સા., પૂ. હર્ષગુણશ્રીજી મ.સા., પૂ. જયગુણશ્રીજી મ.સા., પૂ. સૌમ્યગુણશ્રીજી મ.સા., પૂ. ભદ્રગુણશ્રીજી મ.સા., પૂ. રતનમથાશ્રીજી મ.સા., તથા મારી લઘુભાગિનીઓ સાધ્વી સંયમગુણશ્રીજી, સા. મૌનગુણશ્રીજી, સા. ભવ્યગુણશ્રીજી, સા. પ્રશાન્તગુણશ્રીજી, સા. તીર્થગુણશ્રીજી, સા. હ્રીકારગુણશ્રીજી તથા સા. હિતગુણશ્રીજી વગેરેએ મારી સાથે રહી મને સાથ-સહકાર આપ્યો છે એ સર્વનું ઋણ હું કેમ ભૂલી શકું ?

પંડિતવર્ચ શ્રી નરેન્દ્ર ઝા, પંડિતવર્ચ ચંદ્રદત્ત મિશ્ર તથા પંડિતવર્ચ શ્રી હરિનારાયણ મિશ્ર પાસે પણ આ નિમિત્તે મને અભ્યાસ કરવાની સારી તક સાપડી છે મારા અભ્યાસમા શ્રી વિસનજી લખમશી સાવલા, શ્રી દામજીભાઈ એન્કરવાલા, શ્રી કુંગરશીભાઈ ગાલા (નવનીત પ્રકાશન), શ્રી રવિભાઈ સંગોઈ વગેરેએ વિશેષ રસ લઈ મને ઘણી સાનુકૂળતા કરી આપી છે. તદુપરાંત શ્રી કલ્યાણજી હીરજી તથા હેમરાજભાઈ (રવિ છુકવાળા), ચીંચખંદર સંઘના પ્રમુખ શ્રી ખીમજીભાઈ તથા અન્ય આવકો, વરલી સંઘના પ્રમુખ શ્રી બાણુભાઈ, શ્રી એલ. ડી. શાહ, શ્રી હરખચંદભાઈ તથા અન્ય આવકસુધ, દહીસર સંઘના પ્રમુખ શ્રી નેમજીભાઈ તથા અન્ય આવકો, વાલકેશ્વર સંઘના શ્રી કલ્યાણજીભાઈ, લક્ષ્મીચંદભાઈ, દમયંતીબહેન, ચંચળબેન વગેરેએ મને વિવિધ પ્રકારની અનુકૂળતા કરી આપી છે તથા કાગળ, ઝેરાફ, બાઇન્ડિંગ વગેરેનું કાર્ય કરી આપવાની બાબતમાં સારો સહકાર આપ્યો છે.

મારા સંસારી પિતાશ્રી લખમશી ઉમરશી ગાલા, મારા સંસારી

માતૃશ્રી નેણુબાઈ તથા મારા ૭ ભાઈઓને પણુ અભ્યાસમાં મને પૂરેપૂરે સહકાર સાપડ્યો છે

તદુપરાત ડૉ. રમણલાલ શાહના ધર્મપત્ની પ્રો. તારાબેન શાહ તથા એમના માતૃશ્રી ધીરજીબહેનને તથા શ્રી ગુલાબ દેઢિયા, શ્રી પ્રભુચંદ્ર ગાંધી, શ્રી ચીમનલાલ કલાધર વજેરેને તથા અમદાવાદના પં. દત્તસુખભાઈ માલ-વણિયા, શ્રી યજ્ઞેશ્વર શાસ્ત્રી, શ્રી કનુભાઈ શેઠ, શ્રી પગારિયા વજેરેને પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ સહકાર સાંપડ્યો છે.

આ ‘શોધનિબંધ’ના લખાણમાં હું તેા નિમિત્ત માત્ર છું, પરંતુ પરમકૃપાળુ પરમાત્માનો પ્રગટ પ્રભાવ, આત્માર્થ ભગવંતશ્રીની અમીદષ્ટિ, ગુરુદેવોના કૃપાશિષ્ય, મારા માર્ગદર્શક ડૉ. રમણભાઈ શાહનું સતત મળતું રહેલું માર્ગદર્શન, તથા સહવર્તી ગુરુબહેનોનું પ્રોત્સાહન જ સર્વ યશનાં સહભાગી છે.

મારા આ ‘શોધનિબંધ’ નિમિત્તે પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ રીતે જે કોઈને સહકાર અને સદ્ભાવ સાપડ્યો છે તે સર્વની કૃતજ્ઞતાવે અનુમોદના કરું છું.

છન્નસ્થતાના થોડે આ શોધનિબંધમાં ક્ષતિઓ રહી ગઈ હોય તેા તે બદલ ક્ષમા માગું છું તથા લેખનકાર્યમાં કયાંય પણુ જિનારા વિરુદ્ધ લખાણ થયું હોય તેા પંચ પરમેષ્ઠિ ભગવંત સમક્ષ મિચ્છામિ દુક્કડં પ્રાપ્તું છું.

માગસર સુદ ૧, સંવત ૨૦૪૫
તા ૧૦-૧૨-૧૯૮૮

સાધ્વી મોક્ષગુણાશ્રી

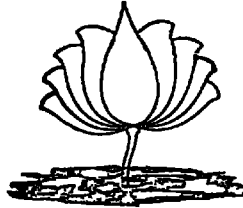


નોંધ

(૧) આ શોધનિબંધમાં ‘ઉપદેશચિંતામણિ’, ‘પ્રબોધચિંતામણિ’, ‘જૈન કુમારસંભવ’ તથા ‘ધર્મભલકુમાર ચરિત્ર’માં જે મૂળ શ્લોકનાં અવતરણો આપ્યાં છે તેમાં નીચે જ્યાં ભાષાન્તર આપવામાં આવ્યું છે તે મૂળ મુદ્રિત ગ્રંથ અનુસાર આપવામાં આવ્યું છે. તેમાં ભાષા-ભેદભૂષીના ફેરફારો નથી કર્યા.

(૨) ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’નાં પાઠાંતરોમાં I અને J નાં જે પાઠાંતરો નોંધવામાં આવ્યાં છે તે પંડિત લા. ભ. ગાંધીના પ્રકાશિત સંપાદન અનુસાર છે.

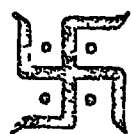
(૩) ‘વિનતીસંગ્રહ’ની કૃતિઓનો જે પાઠ આપવામાં આવ્યો છે તે એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની હસ્તપ્રત અનુસાર છે. તેમાં જે કૃતિઓ જયશેખરસૂરિકૃત નથી પરંતુ જયશેખરસૂરિ વિશે, મહેન્દ્ર-પ્રભસૂરિ વિશે તથા મેરુતુંગસૂરિ વિશે છે તે પરિશિષ્ટમાં આપવામાં આવી છે.



અનુક્રમશિકા

પ્રકરણ	વિષય	પૃષ્ઠ
૮	‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ કાવ્યપાઠે, પાઠાન્તરો, સમાલોચના, કથાવસ્તુ	૧
૯	પ્રથમ અને દ્વિતીય ‘નેમિનાથ ક્ષણકાવ્ય’	૨૦૯
૧૦	વિનતીસંગ્રહ	૨૨૨
૧૧	અન્ય લઘુ રચનાઓ ઉપસંહાર	૩૭૪
	પરિશિષ્ટ	૪૪૨
	સંકલ્પસૂચિ	૪૮૭





મહાકવિ
શ્રી જયશેખરસૂરિ

ભાગ ૨

पाणिनीयसूत्रोक्तमगः ॥ राशुधत्वासीधुरिद्विहा ॥ यद्विलज्जपरमेत्वरनमी ॥ अविगतत्रविचलचित्तामभरिभसमरिसमीलनी
 दशसालिभरमात्रि ॥ १॥ मातमसि रिजा निर्मली ॥ करदकचदलदक्षसातासरसतिरिदिहमश्रुतागोत्राणश्चकुः ॥ २॥ पाणीपाद
 ॥ ३॥ भाभिणीमनसरस ॥ तिससारीदीमद्वयणदुयगणी ॥ तीडोवण्डवारि ॥ ३॥ दिववड्डा ॥ तासिमभालिरुल्लङ्कदा ॥ तिरिमुनी
 जगुविच ॥ भूलपावणजुनिदिनिधिया ॥ तवचक्रियपवणबलिअवहिमरिगिसिपाणिनुधया ॥ देवीदीबीभारिसमश्रुद्विद्व
 मजुअरि करिमुकाविनुमुदा मपुतेदसरसित्तिआकारि ॥ दिवद्वहा ॥ जे ॥ टुखुदिअजाणता ॥ करकया कच्छोल ॥ पडनउंचलि
 पुरिद्वी ॥ गिरिसरिभरुदोला ॥ ५॥ नवमारसअमरमधरिअविअणिगठिद ॥ गुरुआतवगुणिआगलडा ॥ मज्जवडिमंस्विनेणि
 ॥ ६॥ सेवीतामविरस ॥ इक्कादक्किदिजोडा ॥ नवमज्जिमज्जिसेविअडा ॥ तिमरतउदोडा ॥ ७॥ हिववड्डा ॥ नापुनिरुपमश्रुद
 जवयार ॥ घटतिन्नरिनिर्मलता ॥ जामनामिसाविरोगनामद ॥ जरुवसदेगली ॥ सयलसिभिनिदसतिपासडा ॥ डण्यपापवद्वल्लिडा ॥
 दीमद्वखुरककुवादा ॥ मावधनतेससल्लवा ॥ दरबिदिहसावचार ॥ १॥ तेयवततिड्डवणमजारी ॥ मरमदसनरवरअवधिशिजादिजप
 तानविनागइयाप ॥ दिनरवाधअतिकेप्रताया ॥ २॥ इएद ॥ खदिमदोदविमल्लवलवड्डा ॥ अकलअनेयअना ॥ देअनडा ॥ चणअमराणि
 विणिपाया ॥ ३॥ इक्काविलसइततिज्जकाला ॥ १॥ वाधियनीडिअविअवममाडा ॥ म्हावुडउपमरी ॥ ससाडा ॥ दीपतिदिणयुरकोडिदि
 जित्त ॥ जिदजोववंतिदोदेवजंतिमज ॥ १॥ एकिरणइएदजिअरिदता ॥ पदजिदिरिदअलधअना ॥ २॥ जिणिजिभजा ॥ ३॥ तिणितिभक
 दिवा ॥ मनइदीव्यबलितेनविद्यहवा ॥ १॥ काडिजलणि ॥ जिमधरणिअ ॥ अममिंयरिभुलमोरमेनेद ॥ तिला ॥ तेत्तामिभनाडिकनरि ॥ तिमतेनि
 दसरजगजमरी ॥ २॥ राणीनामुचउचवतना ॥ केताडुणवोनजतेहना ॥ राजराणाविजमननइमेले ॥ म्फिरिरेवररफसल्लकेननिगाथा ॥

व न ज व ॥ ३५ ॥ गडफा मुणि आउ उ ग द्वा द द ॥ गय यी य मि न द ह्रि दि व द द ॥ व ज न प द्दु स ह द म मि द्वा द्वि आर अ न न म र ग र नि दि ॥ ३६ ॥ द ड प
नी य न नि जे प ड ॥ वा मि क र क र र दि य ड ॥ वा वि स गी ड म प मा ड ॥ पा मि उ र न व ली ति गि रा य ॥ ३७ ॥ पर स र स स ज व र को ज प ॥ ग म ह म
दि ग य र नि म त प ॥ ग म ह म ल ग ॥ स न ज अ ति ॥ ग म ह म स त ल गी व ति ॥ ३८ ॥ प को त्रि म ग ड अ व र ॥ प र न उ मा र्वा ड र टि वा इ पि नी य न वा
ह क र म मि ॥ प म र व त नि व स र ख दि ॥ व ॥ क ल्य ॥ प को म ये ड प दो ॥ वि त मा पि ए अ द र न को ॥ ए ह ति मि ड री म न य ॥ जी व नु र ज नि
सो वि ज य ॥ ३९ ॥ मूल म उ र्द्व ए म नि मा नि ॥ त ॥ प न क ल द न द ॥ ध्या ति ॥ इ पि मा वे स प ड अ व र ॥ इ म व ल ॥ इ ज य म र म ति ॥ ४० ॥ वि
उ व न दी प क र ज व ॥ पा प त न उ म स र ॥ इ न ग ॥ ना म यि पि म न्नि वि स र ॥ जा मा ह य ति वा मि दि ग य र ॥ ४१ ॥ इ ति न उ व न दी प क
न व य म ह र ॥ म व त ॥ १ ॥ व र्धे आ सा ड मा वे ॥ इ म्मे व च य ॥ अ व् व ति म र ॥ ब ल्सा पि ग ॥ प य य शो व व न लि पि ता ॥ उ न ॥

‘त्रिभुवनदीपक प्रबंध’नी हस्तप्रति A नुं अंतिम पृष्ठ

પ્રકરણ ૮

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’

વાચના અને સમાલોચના

હસ્તપ્રતિઓના પરિચય

હસ્તપ્રતિ A :

આ હસ્તપ્રતિ એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટ-અમદાવાદના ભંડારની છે. એનો નંબર ૧૬૧૪૨૭ છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા તેર છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૧૦૧” x ૪” છે. પ્રથમનાં બે પાનાંમાં દરેકમાં ચૌદ લીટી છે. પાનાં નં. ૩ A માં ૫૬૨ લીટી છે. પાના નં ૫ B તથા ૭ થી ૧૩ A સુધી સોળ લીટી છે. અંતિમ પાના નં. ૧૩ B માં સાત લીટી છે.

હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ એકાવન અક્ષર છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડદાર છે. પડિમાત્રા નથી.

હસ્તપ્રતિમાં લઢિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ‘x’ અથવા ‘√’ એવી નિશાની કરી તે શબ્દ ઉપર, નીચે અથવા હાંસિયામાં સુધારીને લખવામાં આવ્યો છે. કેઈ કેઈ પાનામાં આવી આખી પંક્તિ રહી ગઈ છે અને તે ઉપર અથવા નીચે લખવામાં આવી છે.

હસ્તપ્રતિમાં કેઈ કેઈ સ્થળે પાછળથી સુધારા થયા છે અને તે ઉપર, નીચે અથવા હાંસિયામાં મોટા અક્ષરે દર્શાવાયા છે. પરંતુ તે અક્ષરો લઢિયાના નથી, પણ પાછળથી કેઈએ સુધારા કર્યા હોય તેમ જણાય છે.

હસ્તપ્રતિ B :

આ હસ્તપ્રતિ એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટ-અમદાવાદના ભંડારની છે. તેનો નં. ૧૮૨૩૫ છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા અઠ્યાવીસ છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૮૧" x ૩૧" છે. પ્રથમનાં ત્રણ પાનાંમાં દરેક ઉપર બાર લીટી છે. ૪ A પછીના પાનામાં અગિયાર લીટી છે. અંતિમ ૨૮ A પાનામાં નવ લીટી છે. હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ એકતાલીસ અક્ષર છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડદાર છે. હસ્તપ્રતિમાં પડિમોત્રા છે. એકંદરે હસ્તપ્રતિ સ્વચ્છ અને સુંદર છે.

હસ્તપ્રતિ C :

આ હસ્તપ્રતિ એલ.ડી. ઈન્સ્ટિટ્યુટ-અમદાવાદના ભંડારની છે. તેનો નંબર ૧૬૯૬૩ છે;

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા ૧૫ છે, તેમાં એના લખાણનું માપ ૬" x ૩૧" છે. પ્રત્યેક પાનામાં પંદર લીટી છે. અંતિમ પાના નં. ૧૫ માં નવ લીટી છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે, પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ અક્ષર બાવન છે. અક્ષરો નાના પણ સુંદર છે. હસ્તપ્રતિમાં પડિમોત્રા છે.

હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર 'x' ની નિશાની કરી તે શબ્દની સામે હાંસિયામાં ઉપર અથવા નીચે સુધારીને તે શબ્દ લખવામાં આવ્યો છે. પાના નં. ૮ A માં કઠી પાંત્રીસ પછી સાત લીટી લખવાની રહી ગઈ છે.

હસ્તપ્રતિ D :

આ હસ્તપ્રતિ દેવસાના પાડા(અમદાવાદ)ના ભંડારની છે. તેનો નંબર ૨૫૭૬ ડા. ૨૮ નં. ૨૫૫૨૫ છે.

આ હસ્તપ્રતિની કુલ પત્રસંખ્યા એકવીસ છે. પરંતુ તેમાં પ્રથમનાં બે પત્ર નથી, તેથી આ ખંડિત પ્રતિ છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૬૧" x ૩૧" છે. પત્ર ૩ માં બાર લીટી છે. પાના નં. ૪ થી ૭ માં તેર લીટી છે. પત્ર આઠથી વીસમાં ચૌદ લીટી છે. અંતિમ પત્ર નં. ૨૧ માં નવ લીટી છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ એકતાલીસ અક્ષર છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડહાર છે. લિપિ પડિમાત્રાવાળી છે.

હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ‘x’ ની નિશાની કરી તે શબ્દ ઉપર, નીચે અથવા હાંસિયામાં તે શબ્દ સુધારીને લખવામાં આવ્યો છે.

હસ્તપ્રતિ E :

આ હસ્તપ્રતિ એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટ-અમદાવાદના ભંડારની છે. એનો નંબર છે : ડા નં. ૧૦૭૫, નં. ૧૫૪૩૨.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા ઓગણીસ છે. તેમાં એના લખાણનું માપ હા ”x ૩૫” છે. પ્રથમનાં ત્રણ પાનાંમાં દરેકમાં તેર લીટી છે. પછીના પાનામાં ચૌદ લીટી અને પાના નં. ૫ માં પંદર લીટી છે. અંતિમ પત્ર નં. ૧૬ માં બાર લીટી છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ અક્ષર એકતાલીસ છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડહાર છે. એમાં પણ કયાંક કયાંક છેલ્લી લીટીઓ નાના અક્ષરથી લખાઈ છે. લિપિ પડિમાત્રા વિનાની છે.

આ હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ‘x’ ની નિશાની કરી તે શબ્દની સામે હાંસિયામાં શબ્દ લખવામાં આવ્યો છે.

હસ્તપ્રતિમાં અંતે એની લખ્યાસાલ આ પ્રમાણે જણાવી છે : લે.સં. ૧૫૬૫ માગસર સુદ ૬ દેવાલનગરે-અમરાંલિ અંથાગ્ર. ૮૦૦.

હસ્તપ્રતિ F :

આ હસ્તપ્રતિ શ્રી અનંતાનાથજી જૈન જ્ઞાનભંડાર-નરશી નાથ સ્ટ્રીટ-જાતબજાર, સુબઈની છે. એનો નંબર ૧૬૮/૧૬૦૧ છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા બત્રીસ છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૬૥ " x ૩ " છે. પ્રત્યેક પાનામાં અગિયાર લીટી છે. પત્ર નં. ૨૬ B થી ૩૧ B સુધી ૧૨ લીટી છે. અંતિમ પત્ર નં. ૩૨ માં ત્રણ લીટી છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ અક્ષર બત્રીસ છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડદાર છે. લિપિ પડિમાત્રાવાળી છે.

આ હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ' x ' ની નિશાની કરી તે શબ્દ હાંસિયામાં લખવામાં આવ્યો છે.

હસ્તપ્રતિ G :

આ હસ્તપ્રતિ શ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિ જૈન જ્ઞાન મંદિર સંગ્રહ- (ઉજ્જૈન) ની છે. હસ્તપ્રતિનો નંબર ૪૩૪ છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા સત્તર છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૬૫ " x ૩૫ " છે. પ્રત્યેક પાનામાં તેર લીટી છે. અંતિમ પત્ર ૧૭ A માં ચાર લીટી છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ એકાવન અક્ષર છે. અક્ષરો મોટા અને મરોડદાર છે. લિપિ પડિમાત્રાવાળી છે.

હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરતચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ' U ', ' V ' એવી નિશાની કરી અથવા શબ્દ પર આંકડા લખી તે શબ્દ ઉપર અથવા નીચે હાંસિયામાં લખવામાં આવ્યો છે. એકંદરે પ્રતિ સ્વસ્થ અને સુંદર છે.

હસ્તપ્રતિ H :

આ હસ્તપ્રતિ આચાર્ય શ્રી કલાપ્રભસાગરસૂરિ હસ્તકલા સંગ્રહની-મેઘ સંસ્કૃતિભવન, ઘાટકોપરની છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા ચૌદ છે. તેમાં એના લખાણનું માપ ૬૧ ” x ૩ ” છે.

આ હસ્તપ્રતિ જૈન દેવનાગરી લિપિમાં લખાયેલી છે. પ્રત્યેક પાનામાં પંદર લીટી છે. પ્રત્યેક લીટીમાં સરેરાશ સત્તાવન અક્ષર છે. અક્ષરો બધા જ એકસરખા, સુંદર અને મરોહદાર છે. આ હસ્તપ્રતિમાં ઘણાં ખરાં પાનાંમાં હાંસિયામાં સુશોભન કરેલું છે. એથી હસ્તપ્રતિ ઉઠાવદાર અને આકર્ષક બની છે. હસ્તપ્રતિમાં લહિયાની જ્યાં સરત-ચૂક થઈ હોય ત્યાં તે શબ્દની ઉપર ‘x’ ની નિશાની કરી હાંસિયામાં તે શબ્દ સુધારીને લખવામાં આવ્યો છે.

હસ્તપ્રતિ I *

આ હસ્તપ્રતિ સ્વ. જૈનાચાર્ય શ્રી વિજય કમળસૂરિજીના હસ્તક-ના—વડોદરાની કોઠીપોળના જૈન ઉપાશ્રયમાં રહેલા પુસ્તક-સંગ્રહની છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા ૨૬ છે. પ્રત્યેક પત્રમાં બન્ને બાજુની મળી બાવીસ પંક્તિઓ છે અને પ્રત્યેક પંક્તિમાં પડિમાત્રા-વાળી નાગરીલિપિમાં લખાયેલા મનોહર ૩૨ થી ૪૦ મોટા અક્ષરો છે.

હસ્તપ્રતિ J : *

આ હસ્તપ્રતિ વડોદરાના આત્મારામ જૈન જ્ઞાનમંદિરની, પ્રવર્તક સ્વ. શ્રી કાન્તિવિજયજી મહારાજ હસ્તકની છે.

આ હસ્તપ્રતિની પત્રસંખ્યા બાર છે. તેના દરેક પત્રમાં બન્ને બાજુની મળી ત્રીસ પંક્તિ અને દરેક પંક્તિમાં ૬૦ થી ૬૮ નાના અક્ષરો છે.

* આ બન્ને હસ્તપ્રતિ ઉપલબ્ધ થઈ શકી ન હોવાથી પંડિત લાલચ દાસગવનદાસ ગાંધીના ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ ના સંપાદનના આધારે પાઠાંતરો નોંધવામાં આવ્યાં છે

હસ્તપ્રતિઓમાં કહીઓના સંખ્યાંક

હસ્તપ્રતિ A :

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની અધિકૃત વાચના આઠ ગુદી ગુદી હસ્તપ્રતોને આધારે આપવામાં આવી છે. તેમાં મૂળ પાઠ તરીકે હસ્તપ્રતિ A રાખવામાં આવી છે. એટલે કહીઓના સંખ્યાંક પણ હસ્તપ્રતિ A પ્રમાણે આપવામાં આવ્યા છે.

એકંદરે કહીઓના સંખ્યાંક ક્રમાનુસાર અને સુવાચ્ય છે. ૧૦૦, ૨૦૦, ૩૦૦ અને ૪૦૦ મી કહી પછી નવેસરથી ૧ થી ક્રમાંક તત્કાલીન પરંપરાનુસાર યોગ્ય રીતે અપાયા છે. આમ છતાં નીચેની કેટલીક ક્ષતિઓ નજરે પડી છે :

(૧) ઉ. ત. નીચેની કહીઓનો સંખ્યાંક લખવાનું સરતચૂકથી રહી ગયું છે :

૨૦, ૬૬, ૧૭૪, ૨૫૫, ૨૮૨, ૩૫૬.

(૨) નીચેની કહીઓ સંખ્યાંક સરતચૂકથી બે વાર લખાયો છે : ૩૨૬.

(૩) નીચેની કહીઓનો સંખ્યાંક અસ્પષ્ટ લખાયો છે :

૬, ૫૫.

(૪) કેટલીક કહીઓનો સંખ્યાંક લખવામાં આગળ કે પાછળ બે દંડ કરવાનું ચૂકી જવાયું છે. ઉ. ત.

૬, ૯, ૧૧, ૧૩, ૭૦, ૭૧.

કહીઓના સંખ્યાંકની ખાખતમાં ઉપર જણાવી તેવી કેટલીક નજીવી ક્ષતિઓ આ હસ્તપ્રતિ A માં જોવા મળે છે. અહીં ઉપયોગમાં લેવામાં આવેલી લગભગ બધી જ હસ્તપ્રતિઓમાં કહીઓના સંખ્યાંકની ખાખતમાં થોડીક ક્ષતિઓ નજરે પડી છે, જે વિશે અહીં નોંધ કરવામાં આવી છે.

B હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કહીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૪૧૫ સુધી અપાયો છે. આરંભમાં કહીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૧૬ સુધી કેમસર અપાયો છે. ત્યારપછી કહીઓનો સંખ્યાંક લખવામાં કેટલીક સરતચૂક કે ગરબડ જણાય છે.

નીચેની કહીઓના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૧૭, ૧૭૫, ૨૬૩, ૨૮૦, ૨૮૮, ૨૯૯, ૩૨૨, ૩૨૩, ૩૨૪, ૩૪૦.

નીચેની કહીઓના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૪૭, ૭૫, ૭૬, ૭૭, ૭૮, ૧૦૧, ૧૭૬, ૨૨૬, ૨૫૦.

સંખ્યાંક ૨૬ સળંગ ત્રણ વાર લખાયા છે.

આ ઉપરાંત સંખ્યાંકની ખાખતમાં નીચેની કેટલીક ત્રુટિઓ જણાઈ છે.

- (૧) ૭૮ અને ૭૯ સંખ્યાંક વચ્ચે ૯૪ સંખ્યાંક લખાઈ ગયો છે અને ૭૯ સંખ્યાંક પછી સીધા ૯૬ માં સંખ્યાંકથી પછીના સંખ્યાંક લખાયા છે.
- (૨) ૨૩૫ સંખ્યાંક ફક્ત અડધા ચરણ માટે અપાયો છે.
- (૩) ૨૪૩ સંખ્યાંક ફક્ત એક શબ્દ લેખી પછી અપાયો છે.
- (૪) ૨૫૮ સંખ્યાંકને બદલે ૨૬૯ સંખ્યાંક લખાઈ ગયો છે.
- (૫) ૨૬૪ પછી ફરીથી ૨૬૧ થી ૨૬૬ સંખ્યાંક લખાયા છે અને ત્યારપછી સીધો ૨૬૧ માં સંખ્યાંક અપાયો છે.
- (૬) ૨૭૯ સંખ્યાંકને બદલે ૨૮૯ સંખ્યાંક લખાયો છે.
- (૭) ૩૫૯ સંખ્યાંકને બદલે ૩૬૯ સંખ્યાંક લખાયો છે અને ત્યારપછી ૩૭૦ સંખ્યાંક છે.
- (૮) ૩૭૦ સંખ્યાંક પછી ફરી ૩૬૪ સંખ્યાંકથી શરૂ કરીને ૩૭૯ સંખ્યાંક સુધી સળંગ સંખ્યાંક અપાયા છે.
- (૯) ૩૭૯ સંખ્યાંક પછી સીધા ૧ થી સંખ્યાંક શરૂ થાય છે, અને તે સંખ્યાંક બે વાર લખાયો છે. તે પછી (૨) બે નો સંખ્યાંક ન લખતાં ૩ થી શરૂ કરી ૧૨ સુધી કેમસર સંખ્યાંક અપાયા છે.

(૧૦) ત્યારપછી ૩૮૯ નો સંખ્યાંક અપાયો છે અને. પછી ૧૩ થી ૧૬ સુધી સંખ્યાંક ક્રમસર છે. ત્યારપછી ૩૯૪ થી ૪૮૫ સુધી ક્રમસર સંખ્યાંક લખાયા છે.

C હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૪૨૬ સુધી અપાયો છે. એકંદરે કડીઓનો સંખ્યાંક ક્રમાનુસાર અપાયો છે, તેમ છતાં નીચેની કેટલીક ક્ષતિઓ નજરે પડે છે :

(૧) કડીઓના નીચેના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૧૭૩, ૨૩૬, ૨૪૯, ૨૫૦, ૨૯૮, ૩૧૮.

(૨) કડીઓના નીચેના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૫૩, ૧૩૪, ૧૭૨, ૨૪૩, ૨૪૭.

(૩) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ ત્રણ વાર લખાયો છે :

૧૧૦

(૪) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ ચાર વાર લખાયો છે. :

૨૩૫.

(૫) સંખ્યાંક ૩૮૯ ને બદલે ૧ લખાયો છે.

(૬) સંખ્યાંક ૩૯૦ થી ૪૨૬ સુધી ક્રમસર છે.

D હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૪૨૮ સુધી છે. આ પ્રતિ ખંડિત છે. એમાં આરંભનાં બે પત્ર નથી, એટલે એમાં ૧ થી ૩૦ કડી નથી. ત્રીજા પત્રમાં કડી ૩૧ થી શરૂ થાય છે. કડીઓના સંખ્યાંકમાં નીચેના સંખ્યાંક લખાયા છે :

(૧) કડીઓના નીચેના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૧૧૩, ૧૫૮, ૨૮૮, ૩૯૬.

(૨) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૫૪. ૫૮, ૧૧૪, ૧૫૬.

(૩) ૧૩૪ સંખ્યાંકને બદલે ૧૪૪ સંખ્યાંક લખાઈ ગયો છે.

‘E હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૪૧૪ સુધી અપાયો છે. એમાં નીચેની કેટલીક ક્ષતિઓ નજરે પડી છે :

·(૧) કડીઓના નીચેના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૪૬, ૯૮, ૯૯. ૨૫૬, ૨૫૭, ૨૫૮, ૩૪૩, ૩૪૪, ૩૪૫, ૩૪૬, ૩૪૭.

·(૨) નીચેનો સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયો છે :

૨૬૧.

(૩) ૪૧ સંખ્યાંક ફક્ત અડધા ચરણને જ અપાયો છે.

·(૪) ૩૨૬ અને ૩૨૭ સંખ્યાંક વચ્ચે ૩૩૧ સંખ્યાંક લખાઈ ગયો છે.

(૫) ૩૨૭ સંખ્યાંકથી ૩૪૨ સુધી સંખ્યાંક ક્રમસર છે. ત્યારપછી તરત જ ૩૪૮ સંખ્યાંક લખાયો છે. ત્યારપછી ૪૧૪ સંખ્યાંક સુધી ક્રમસર છે અને ત્યારપછી ૩૬૭ સંખ્યાંક લખાયો છે.

·(૬) ૩૬૭ અને ૩૬૮ સંખ્યાંકની વચ્ચે ૧૯ કડી નથી, પણ તે પછીની કડીઓના સંખ્યાંક ક્રમસર આપેલા છે.

(૭) સંખ્યાંક ૩૮૫ પછી ૧૦ કડી નથી. તે પછીની કડીઓના સંખ્યાંક ક્રમસર છે.

·F હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓનો સંખ્યાંક ૧ થી ૪૧૫ સુધી અપાયો છે. સંખ્યાંકોની આખતમાં નીચેની કેટલીક ત્રુટિઓ જણાઈ છે :

(૧) નીચેની કડીઓના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૪૫, ૨૪૭, ૨૯૮, ૩૬૯.

(૨) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૧૮, ૪૪, ૨૯૭, ૩૬૭.

·(૩) ૩૭૭ સંખ્યાંક પછી સીધા ૧ થી ૪ સંખ્યાંક આપેલા છે, અને પછી તરત જ ૩૮૨ સંખ્યાંક અપાયો છે. ૩૮૨ સંખ્યાંકથી ૪૧૫ સુધી સંખ્યાંક ક્રમસર છે.

G હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓના સંખ્યાંક ૧ થી ૪૧૫ સુધી અપાયો છે. કડીઓના સંખ્યાંક આપવામાં નીચેની સરતચૂક થયેલી જણાઈ છે :

(૧) નીચેની કડીઓના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૧૨, ૮૬, ૧૩૨, ૧૩૩, ૧૪૫, ૧૪૬, ૧૪૭, ૧૪૮, ૧૪૯, ૧૫૦, ૧૫૧, ૧૫૨, ૧૫૩, ૧૫૪, ૧૫૫, ૨૨૭, ૨૫૫, ૩૨૩, ૩૪૬.

(૨) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૬૬, ૧૨૩, ૧૪૧, ૨૫૨, ૨૭૮, ૨૭૯, ૨૮૦, ૩૧૩, ૩૩૩.

(૩) સંખ્યાંક ૧૨૫ પછી ફરીથી ૧૨૧ થી સંખ્યાંક અપાયા છે તેમાં ૧૨૩ સંખ્યાંક બે વાર લખાયો છે.

(૪) ૧૪૪ સંખ્યાંક પછી સીધો ૧૫૬ સંખ્યાંક છે અને સંખ્યાંક ૧૫૬ થી ૧૭૦ સુધી ક્રમસર છે. ૧૭૦ સંખ્યાંક પછી તરત જ ૧૬૧ સંખ્યાંકથી શરૂ થાય છે.

(૫) ૩૭૬ સંખ્યાંક પછી તરત જ ૧ થી ૧૧ સંખ્યાંક આપ્યા છે અને ત્યારપછી ૩૮૮ સંખ્યાંક અપાયો છે. ત્યારપછી ૪૧૫ સુધીના સંખ્યાંક ક્રમસર છે.

H હસ્તપ્રતિ :

આ હસ્તપ્રતિમાં કડીઓના સંખ્યાંક ૧ થી ૪૧૫ સુધી અપાયો છે. એમાં નીચેની કેટલીક ક્ષતિઓ રહી ગઈ છે :

(૧) નીચેની કડીઓના સંખ્યાંક લખાયા નથી :

૧૦૭, ૧૩૫, ૧૫૩, ૧૮૮, ૧૯૯, ૨૬૧, ૨૬૭.

(૨) નીચેના સંખ્યાંક સળંગ બે વાર લખાયા છે :

૨૬, ૧૦૮, ૧૨૬, ૧૬૭, ૨૨૩, ૨૫૬, ૨૬૬, ૩૭૫.

(૩) ૨૬૮ સંખ્યાંકને બદલે ૨૬૫ સંખ્યાંક લખાયો છે.

(૪) ૨૬૮ સંખ્યાંક પછી સંખ્યાંક ૧ થી ૬ સુધી અપાયા છે, અને ત્યારપછી સંખ્યાંક ૩૮૪ થી શરૂ થાય છે.

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ : જુદી જુદી હસ્તપ્રતિકોમાં કરીઓના સંખ્યાકોનો નમૂનારૂપ કોઠો

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની જુદી જુદી હસ્તપ્રતિકોમાં આરંભની છ કડી સુધી સંખ્યાક બરાબર મળતા આવે છે સાતમી કડીથી સંખ્યાકમાં ફેરફારો જોવા મળે છે. એ ફેરફારો કેવા છે તે દર્શાવવા માટે ૨૦ કડી સુધી નમૂના-રૂપ કોઠો બાંધી આવ્યો છે. બાકીની કડીઓ વિશે તે તે હસ્તપ્રતિના સંખ્યાક વિશે આગેથી ચાહિતી જુઓ.

કડીનું અંતિમ પદ	A પ્રતિ	B પ્રતિ	C પ્રતિ	D પ્રતિ	E પ્રતિ	F પ્રતિ	G પ્રતિ	H પ્રતિ	I પ્રતિ	J પ્રતિ
સરસત્તિ	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧	૧
ડંસ	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨	૨
ફવારિ	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩	૩
આધારિ	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪	૪
મંડપચેલ	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫	૫
મંડિલ તેણિ	૬	૬	૬	૬	૬	૬	૬	૬	૬	૬
મીઠક હોમ	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭	૭
વિચાર	૮	૮	૮	૮	૮	૮	૮	૮	૮	૮
પ્રતાપ	૯	૯	૯	૯	૯	૯	૯	૯	૯	૯
કુશલ	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦	૧૦

કોડ	અ. પ્રતિ	ખ. પ્રતિ	ગ. પ્રતિ	ઢ. પ્રતિ	ઁ. પ્રતિ	ઃ. પ્રતિ	અ. પ્રતિ	ઇ. પ્રતિ	ઉ. પ્રતિ	ઊ. પ્રતિ	ઋ. પ્રતિ	ૠ. પ્રતિ
તિસહ	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૦	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧	૧૧
મહાયજી	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૧	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૨	૧૧
સરીર	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૨	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩	૧૩
કોલ	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪	૧૪
રહસી મિલી	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫	૧૫
પાલવ	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬	૧૬
મલમલ	૧૭	૧૮	૧૭	૧૭	૧૭	૧૭	૧૮	૧૭	૧૭	૧૭	૧૭	૧૭
સાર	૧૮	૧૯	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮	૧૮
દુધી શેમ	૧૯	૨૧	૧૯	—	૨૦	૧૯	૨૦	૧૯	૨૦	૧૯	૧૯	૧૯
છાહા	૨૧	૨૨	૨૦	૨૦	૨૧	૨૦	૨૧	૨૧	૨૦	૨૧	૨૦	૨૦

(૨૦ નંબી)

‘ત્રિભુવનહીન પ્રભંધ’ની વિવિધ હસ્તપ્રતિઓમાં કડીઓના કૃત્ર સંખ્યાક્રમાં તથા સંખ્યાક્રમાં ક્રમાં બહુ ફેર નોવા મળે છે. વળી, કેટલીક પ્રતોમાં કેટલીક કડીઓ નથી, અને કેટલીક કડીઓ આગળપાછળ છે. એથી પ્રતિની અધિકૃત વાચનામાં કડીઓનાં પાઠાંતરો મોંઘવાનું સરળ નથી. અહીં ૧૦૦, ૨૦૦, ૩૦૦, ૩૯૦, ૪૦૦, ૪૪૧ અને ૪૪૨

કડીનાં પાઠાંતરો સ્થાવરો નમૂનારૂપ દોઢો

કડીનું પ્રથમ ચરણ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ હસ્તપ્રતિ

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
માણડીય પ્રતિ યોલક... ૧૦૦	૮૯	૧૦૭	૯૯	૧૦૬	૧૦૦	૯૮	૯૬	૧૦૨	૧૦૨
કૃત્ર સમ્પ્રદાય કૃત્ર હુલ									
આપણુ પછ સાધિ ૨૦૦	૧૯૨	—	૧૯૭	૨૦૫	૨૦૦	૧૯૨	૧૯૨	૨૦૩	૨૦૩
હિવંધ . સુગતિ									
વસાવંધ તેઉ....									
હું'ં ક'પાવંધ મેલ્લી ૩૦૦	૨૮૩	૨૯૦	૨૯૧	૨૯૯	૨૮૭	૨૮૨	૨૮૨	૨૯૫	૨૯૫
પાંચ...નસા નાલ છંદ્ય									
નલ્લુ દોર.									
પદ્મ'ંડ ભૂમ હસ નેણિ ૩૯૦	૩૭૧	૩૮૧	૩૭૮	૩૭૫	૩૭૧	૩૭૦	૩૭૦	૩૮૪	૩૮૪
સાધી...મું ઉલગી તે									
સુક્તિ પદ્મતઉ,									

કાવ્યપાઠ

ઈદં શ્રી ગુરુભ્યો નમઃ^૧

રાગ ધનાસી; ધુરિ દ્વહા^૨

પહિલઉ પરમેશ્વર નમી^૩ અવિગત^૪ અવિચલ ચિત્ત^૫;
સમરિસ^૬ સમરિસ ઝીલતી, હંસાસણિ સરસત્તિ^૭. ૧

માનસ^૮ સિંરિ^૯ જાં નિમ્મલ્લી^{૧૦} કરઈ કતુહલ^{૧૧} હંસ;
તાં સરસતિ રંગિ^{૧૨} રમઈ^{૧૩} જોગી જાણઈ ડંસુ^{૧૪}. ૨

પાઠાંતરો :

૧ હસ્તપ્રતિ B અહં નમઃ, C હૈં નમઃ શ્રી વીતરાગાય, D (પત્ર નથી), E સર્વમાય નમઃ, F હૈં હીં શ્રી ગૌતમ ગણુધરાય નમઃ, G શ્રી ગૌતમાય નમઃ, H અહં, IJ શ્રી ગૌતમાય નમ.

૨ B ધુરિ દ્વહા રાગ ધનાસી, C રાગ ધનાસી, D (પત્ર નથી), EF નિત્ય જ્ય. G રાગ ધનાસી દ્વહા, H ધુરિ દ્વહા રાગ ધનાસી, IJ ધુરિ દ્વહા રાગ ધનાસી, J રાગ ધનાસી દ્વહા.

૩ B પહિલુ પરમેશ્વર નમી, CH પહિલુ પરમેશ્વર નમી, D (પત્ર નથી), EF પહિલુ પરમેશ્વર નમી, GIJ પહિલઉ પરમેશ્વર નમી

૪ B અવિકલુ, CF અવિકલ, D (પત્ર નથી), E અવિગલ, IJ અવિકલ.

૫ B C E F G H I J ચિત્તિ, D (પત્ર નથી).

૬ B E G H I J સમરિસુ સમરિસ, C સમરિસ સમરિસ, D પત્ર નથી, F સમરિસુ સમરિસ.

૭ CEF સરસતિ, D - પત્ર નથી

૮ C માનસિ, D પત્ર નથી ૯ B સારિ, C E F G H I J સરિ, D પત્ર નથી.

૧૦ BH નિમ્મલ્લ, CFIJ નિમ્મલ્લ, D પત્ર નથી, E નિમ્મલ્લ. ૧૧

BH કુતુહલુ, CE કુતુહલ, D પત્ર નથી, IJ કુતુહલ ૧૨ BC FGH રંગઈ,

D પત્ર નથી E રંગઈ, IJ રંગિ, ૧૩ B C E F H I રહઈ, D પત્ર નથી, G

રહિ ૧૪ C E F I J ડંસ, D પત્ર નથી.

પાણી પાહણી^૧ સામિણી, મન સરસતિ સંભારિ;
દીસઇ દુયણ^૨ દુયંગણી,^૩ લીડી^૪ ભુવણ^૫ દુવારિ.^૬ ૩

હિવ વસ્તુ^૭

નાભિમંડલિ^૮ નાભિમંડલિ મૂલ^૯ જે કંદુ;^{૧૦}

તિણિ સુત્તી^{૧૧} જગવિય^{૧૨} મૂલ^{૧૩} પાવણ^{૧૪} જુત્તિહિ^{૧૫} નિરુધિય;^{૧૬}

તઉ અદ્વિય^{૧૭} પવણપલિ અવહિમગિ^{૧૮} સસિપાણિ લુધીય;^{૧૯}

દેવી દેવી સરિસ^{૨૦} મઇ દિડી^{૨૧} દશમ દુઆરિ;^{૨૨}

કરિસુ^{૨૩} કવિત્ત^{૨૪} સુહામણુ^{૨૫} તેહ સરસિત્ત^{૨૬} આધારિ. ૪

હિવ ફહા

જે ઘટ સુધિ^{૨૭} અજાણતા, કરઇ કથા કલ્લોલ;

પડતઉ^{૨૮} ધરતે પરિહરી,^{૨૯} ગિરિ સરિ^{૩૦} મંડપ^{૩૧} ટોલ. ૫

૧ D પત્ર નથી, E પાહિણી. ૨ CIJ દુયણ, D પત્ર નથી, G દુઅણ. ૩ BEFIJ દુયગમી, C ફયગમી, D પત્ર નથી, H દુઅગમી ૪ BFGHIJ ભીડે, D પત્ર નથી ૫ BHIJ ભુયણ, D પત્ર નથી, EF ભૂયણ, G ભૂઅણ. ૬ BFH દુવારિ, C દુવારિ, D પત્ર નથી, EG દુઆરિ ૭ C હિવ વસ્તુ; D પત્ર નથી, G વસ્તુ. ૮ BCH નાભિ મંડલ, D પત્ર નથી, EFGIJ નાભિ મંડલ ૯ BCEBGHIJ મૂલિ, D પત્ર નથી ૧૦ BCEGH કંદુ, D પત્ર નથી ૧૧ C સુત્તીય, D પત્ર નથી. ૧૨ B જગવિય, C જગવીય, D પત્ર નથી, IJ જગવીય, FGH જગવિય ૧૩ D પત્ર નથી, E મૂલિ ૧૪ BH પવણ, CFGIJ પવણ D પત્ર નથી, E પવન ૧૫ D પત્ર નથી, F જતિહિ, GH જુતિ ૧૬ BCEH નિરુધીય, D પત્ર નથી. ૧૭ D પત્ર નથી, H તુ અદ્વિય ૧૮ BGHIJ અવહમગિ, CF અવહમગિ, D પત્ર નથી. ૧૯ BCFHIJ લુધિય, H લુધીય. ૨૦ CE સરિસુ, D પત્ર નથી. ૨૧ F દિહિય, G દિહિય. ૨૨ BF દુવારિ, CE દુવારિ, D પત્ર નથી, GIJ દુઆરિ. ૨૩ BG કરિસઉ, CEHIJ કરિસઉ, D પત્ર નથી ૨૪ BEH કવિતુ, D પત્ર નથી ૨૫ BEH સુહામણુ, CFGIJ સોહામણુ, D પત્ર નથી ૨૬ BEFGH તેહ સરસતિ, C તે સરસતિ, D પત્ર નથી, IJ સા સરસતિ ૨૭ CHIJ સુહિ, D સુહિ, D પત્ર નથી ૨૮ BEFGIJ પડતુ, CH પડતુ, D પત્ર નથી ૨૯ IJ પરહરી, D પત્ર નથી. ૩૦ BEFGHIJ સિરિ, C સિર, D પત્ર નથી. ૩૧ C માડપ, D પત્ર નથી.

નવમા રસ અમરસ^૧ મ ધરિ,^૨ આઠે આણિઉ છેહ;^૩
 ગુરુઆ^૪ તઉં^૫ ગુણિ આગલઉ,^૬ મહુવડિ^૭ મંડિઉં તેણિ.^૮ ૬
 સેવીતા સવિ રસ વિરસ, ઇક્ષાઇક્ષિહિ^{૧૦} જોઇ;
 નવમઉ જિમ જિમ સેવિયઇ,^{૧૧} તિમ (૨) મીઠઉ હોઇ. ૭

કિવ વસ્તુ

નાણુ^{૧૨} નિરુપમ (૨) જગહ ઉવચાર;^{૧૩}
 ઘટ^{૧૪} ભિંતરિ^{૧૫} નિર્મલઉ,^{૧૬} જસ^{૧૭} નામિ સવિ રોગ નાસઇ;
 જર રખસ^{૧૮} વેગલી^{૧૯} સયલ^{૨૦} સિધિ નિવસંતિ પાસઇ;
 પુણ્ય પાપ બેવઇ^{૨૧} ટલિઇ દીસઇ મુખ^{૨૨} દુવાર;^{૨૩}
 સાવધાન તે સંભલઉ હરખિહિ^{૨૪} હંસ વિચાર.^{૨૫} ૮

૧ BCEGH અમરિસુ, D પત્ર નથી, FIJ અમરિસ ૨ F ધરિ, D પત્ર નથી.
 ૩ BEFGHIJ છેહ, D પત્ર નથી. ૪ BH ગુરુઆ, CF ગુરુઆ, D પત્ર નથી, G ગુરુઆ, IJ ગુરુઆ ૫ BCFGH તુ, D પત્ર નથી, EIJ તુ ૬ BCEGH આગલઉ, F ઉગલઉ, D પત્ર નથી ૭ BCEFGHIJ મહુવડિ ૮ F મંડિય, D પત્ર નથી. ૯ BCEFGHIJ તેહિ, D પત્ર નથી ૧૦ BCGIJ ઇક્ષાઇક્ષિ, D પત્ર નથી, EFG ઇક્ષાઇક્ષિ ૧૧ CEF સેવીયઇ, D પત્ર નથી, GHIJ સેવીઇ ૧૨ CGIJ નાણુ, D પત્ર નથી. ૧૩ BEGHIJ ઉવચારુ, C અવચાર, D પત્ર નથી; F અવચારુ ૧૪ BCFHIJ ઘટુ, D પત્ર નથી ૧૫ I ભિતરિ, D પત્ર નથી ૧૬ B નિર્મલુ, D પત્ર નથી, E નિર્મલઉ, H નિર્મલઉ. ૧૭ BCEFGHIJ જસ, D પત્ર નથી. ૧૮ BCEFGHIJ રખસિ, D પત્ર નથી ૧૯ CG વેગલીય, D પત્ર નથી ૨૦ BCEGHIJ સયલ સિદ્ધિ, F સિધિ સીમ ૨૧ BFGH બેવઇ ટલઇ, CE બેઉ ટલઇ. ૨૨ C મોખ, IJ મુખ, D પત્ર નથી ૨૩ BFHIJ દુવારુ, C દુવારિ, G દુવાર, D પત્ર નથી ૨૪ BH હરિખિઇ, D પત્ર નથી, GHI હરખિ. ૨૫ BF વિચારિ, D પત્ર નથી, GIJ વિચારુ

તેયવંત^૧ તિહુ^૨ ભુવણ મગનસિ; પરમહંસ નરવર^૩ અવધારિ;
જહિ^૪ જપતાં નવિ લાગઇ પાપ;^૫ દિન (૨) વાધઇ અતિક^૬ પ્રતાપ.^૭ ૬

દ્રૂપદ^૮

બુદ્ધિ મહોદધિ બહુ બલવંતુ,^૯ અકલ^{૧૦} અજેય^{૧૧} અનાદિ અનંતુ;
ક્ષણ^{૧૨} અમરગણિ ષિણિ પાયાલિ, ઇછાં વિલસઇ તે તિહુંકાલ.^{૧૩} ૧૦
આંધિઉ^{૧૪} નીકિસુ ત્રિભુવન^{૧૫} માઇ, નાનહઉ^{૧૬} કુચ^{૧૭} સરીર સમાઇ;
દીપતિ દિણ્યર^{૧૮} કોડિહિં જિસઉ, જિહાં જોતઉ^{૧૯} તિહાં

દેષઉ^{૨૦} તિસઉ.^{૨૧} ૧૧

એકિર^{૨૨} લણઇ એહજિર^{૨૩} અરિહંત,^{૨૪} એહજિર^{૨૫} હરિહર^{૨૬}

અલપર^{૨૭} અનંત;^{૨૮}

જિણિ જિમ જાણિઉ તિણિ તિમ તિમ કહિઉ,

મન ઇંદ્રીય^{૨૯} બલિ તે નવિ અહચઉ ૧૨

- ૧ B તેયવતુ, CHIJ તેજવતુ, E તેયવંતુ, G તેજવત, D પત્ર નથી.
૨ BC ત્રિભુવન, D પત્ર નથી, EFGHIJ ત્રિહુ ભુવન ૩ D પત્ર નથી, G નરવર.
૪ BCEFGHIJ જોહ, D પત્ર નથી ૫ BEFH પાપુ, D પત્ર નથી ૬ BCEF-
GHIJ અધિક; D પત્ર નથી. ૭ BEF પ્રતાપુ, D પત્ર નથી. ૮ BCEFGHIJ માં
(કડી ૯ પહેલાં) હિવ ચઉપઇ દ્રૂપદ, G ચઉપઇ દ્રૂપદ, D પત્ર નથી.
૯ D પત્ર નથી, EGIJ બલવત. ૧૦ B અકલુ D પત્ર નથી ૧૧ BCEHIJ
અજેઉ. D પત્ર નથી ૧૨ BCFGHIJ ક્ષણિ; D પત્ર નથી ૧૩ BCEFGHIJ
ત્રિહુકાલિ, D પત્ર નથી ૧૪ BCEFGHIJ વાધિઉ નીકિસુ, D પત્ર નથી.
૧૫ BCEIJ ત્રિભુવનિ માઇ; D પત્ર નથી. ૧૬ BJ લાનહઉ; D પત્ર નથી ૧૭
BCEFGHIJ કુચુ શરીરિ, D પત્ર નથી. ૧૮ BCH દિણ્યરુ, D પત્ર નથી
૧૯ BCGHIJ જોઉ, F જોય; D પત્ર નથી ૨૦ F દેખયં, D પત્ર નથી
૨૧ D પત્ર નથી, G તિસુ. ૨૨ D પત્ર નથી, GIJ એક. ૨૩ BC એહજિ;
D પત્ર નથી; F એહ જ. ૨૪ BCEFG અરિહંતુ, D પત્ર નથી ૨૫ BF
એહજિ, D પત્ર નથી ૨૬ BGH હરિહર, D પત્ર નથી ૨૭ BFIJ અલપુ;
D પત્ર નથી ૨૮ BCEFGHIJ અનંતુ; D પત્ર નથી ૨૯ BCGH મન ઇન્દ્રિય;
D પત્ર નથી, E મનિ ઇન્દ્રિય, IJ મનિ ઇન્દ્રિઅ.

કાઠિ^૧ જલણિ જિમ ધરણિ^૨ ત્રેહ, ^૩ કુસુમિ^૪ પરિમલ^૫ ગોરસ નેહ; ^૬
તિલિહિ^૬ તૈલ જિમ નાઠિક^૭ નીર, તિમ તે નિવસઈ જગત્ર સરીર.^૮ ૧૩
રાણી તાસુ ચતુર ચેતના, કેતા શુભ યોલઈ^૯ તેહના;
રાઈ રાણી જેઈ^{૧૦} મનનઈ મેલિ, ફિરિ (૨) કરઈ કવૂહલ^{૧૧} કેલિ. ૧૪
નવબુવણ નવરંગી નારિ, સામલડી સહજિહિ^{૧૨} સુવિકાર;^{૧૩}
માયા રમણિ રમંતી રલી,^{૧૪} અન્ન દિવસ^{૧૫} નરવર રહઈ^{૧૬} મિલી. ૧૫
નરપતિ નિરવઈ તેહનુ^{૧૭} રૂપ,^{૧૮} નયણિ બાણિ તિણિ વીધિઈ^{૧૯} ભૂપ;^{૨૦}
તં બાણી રાણી વીનવઈ, સ્નામી^{૨૧} ઉતટ કાંઈ પઈઠવઈ.^{૨૨} ૧૬

હિવ ધૂપદ

જવડી^{૨૩} રે રમણી મતગથ ગમણી, પેષી^{૨૪} ભૂલઈ^{૨૫} ત્રિહુંભુવણ^{૨૬} ધણી;
અમૃતકુહિર^{૨૭} કિમ તિસ^{૨૮} ઉછલઈ, સમુદ્ર થકી પેહર^{૨૯} ન નીકલઈ;
સરવર માહિ ન દવર^{૩૦} પરજલઈ ધરાણિ બાર^{૩૧} શેષ^{૩૨} ન સલસલઈ. ૧૭

૧ B કાઠિ જલણ, C કાઠિ જલણ, D પત્ર નથી, E કાઠિ જલણ, FHIJ કાઠિ જલણ ૨ BCHIJ ત્રેહ, D પત્ર નથી. ૩ BCFGHIJ કુસુમિહિ, D પત્ર નથી, E કુસુમિહિ ૪ BH પરિમલ, D પત્ર નથી. ૫ BCIJ ગોરસ નેહ, D પત્ર નથી ૬ BHIJ તિલિહિ તેણ, CFG તિલિહિ તેણ, D પત્ર નથી. ૭ BEFH તાઠિક નીરિ, C તાઠિક નીર, D પત્ર નથી. ૮ BCHIJ શરીરિ, D પત્ર નથી, E સરીરિ, F શરીર ૯ F યોલ, D પત્ર નથી ૧૦ BEFH- HIJ યે, D પત્ર નથી ૧૧ BCFG કવૂહલ, D પત્ર નથી ૧૨ BCEHIJ સુવિકારિ, D પત્ર નથી, G સુવિચારિ ૧૩ BHE રલી; D પત્ર નથી. ૧૪ BCEFGHIJ દિવસિ, D પત્ર નથી. ૧૫ G રહિ, D પત્ર નથી, IJ નઈ ૧૬ D પત્ર નથી; F તેહનય, G તેહનઈ. ૧૭ BCGH રૂપ, D પત્ર નથી ૧૮ BEFH ભૂપ, D પત્ર નથી ૧૯ B સામી; D પત્ર નથી ૨૦ BCFH પાઠવઈ; EIJ પાઠવઈ, D પત્ર નથી. ૨૧ BCFGHIJ રુપડી. ૨૨ BFH દેખી, CGIJ દેખી; D પત્ર નથી, E દેખીય ૨૩ D પત્ર નથી, F ભૂણ ૨૪ D પત્ર નથી, E ત્રિહું ભુવણ ૨૫ D, પત્ર નથી, E કુહ ૨૬ B વિસુ, D પત્ર નથી, IJ વિષ. ૨૭ D પત્ર નથી, G રવિ મ ૨૮ BEF દુગ; D પત્ર નથી ૨૯ BCEFGHIJ બારિ, D પત્ર નથી. ૩૦ B શેષ, CEFHIJ શેષ; D પત્ર નથી.

રવિ કિમ વરસુ^૧ ઘોર ધાર,^૨ ઝરણ^૩ સુધાકર કિમ અંગાર;^૪
જય^૫ તું ચૂકિસિ દેવ વિચાર,^૬

લોક તણી કુણુ કરિશય^૭ સાર. ૧૮-૧૧

નારિ^{૧૨} ભરયા^{૧૩} છંદ સગલા^{૧૪} દેસ,

ચંચલ ચમકત^{૧૫} હીસણ^{૧૬} વેષ;^{૧૭}

કામિ (૨) જઇ મંડિસિ^{૧૮} પ્રેમ;^{૧૯} જાતે દિવસ^{૨૦} ન દેખુ^{૨૧} ક્ષેમ. ૧૯

આહાર^{૨૨} છાંહ લીતિ જાજરિ, વેટી^{૨૩} ધન^{૨૪} ભોજન^{૨૫} વાજરી;^{૨૬}

૧ D પત્ર નથી; IJ વરિસણ ૨ CEFH ઘોર અધાર; D પત્ર નથી ૩ D પત્ર નથી, H ધરણ (ર અને ધ અક્ષરના મળતાપણાને લીધે લહિયાની સરતચૂકથી લખાયેલ લાગે છે) ૮ BCH અંગાર; D પત્ર નથી ૫ B જઈ તઉં, CEFGHIJ જઇ તુ, D પત્ર નથી ૬ C વિચાર; D પત્ર નથી ૭ BCEFH કરિસિય, IJ કરિસિ. ૮ B સાઇ (ર અને હ ના મળતાપણાને લીધે લહિયાની સરતચૂકથી લખાયેલ લાગે છે) ૯ BHમા કડીનો સખ્યાક ૧૯ અપાયો છે ૧૦ BFIJમાં નીચેની એક વધુ કરી મળે છે :

‘માયા કિરિ છંદ તુમહચી નારિ, એહ સગતિ તુ પડિસિ સસારિ,
એતા દિવસ અલાવડિ કરી, આજ કાઇ તઇ વધિ આદરી ? ’

૧૧ E ૧૯ મી કડી નીચે પ્રમાણે છે જે અન્ય કોઈ હસ્તપ્રતમાં નથી.

‘તુલ નઇ હૂં તઉ પૂરઉ દેષ, જાણુ અજાણુહ કવણુ વિશેષ.

વાઇ હાલઇ સુકા તણા, સલકઇ શૃંગ ન ગિરિવર તણા ’ ૧૯

૧૨ E હસ્તપ્રતિમાં આ ૧૯ મી કડી નથી. ૧૩ BCEFGHIJ ભરિયા ૧૪ BCEFGHIJ સધલા ૧૫ BCEFGHIJ ચમકઇ ૧૬ BCEFGHIJ સવે ૧૭ BF સવેસુ; CGHIJ સુવેસુ ૧૮ BG માડિસિ, CH માડિસુ, IJ માંડિસિ. ૧૯ B પ્રેમ ૨૦ BCFGHIJ દિવસિ ૨૧ BHIJ દેખઉં પેસુ; C દેખઉ પેમ; F દેખય પેસુ, G દેખૂ પેસુ ૨૨ BCGHIJ આભે; આહાર ૨૩ BCEFGHIJ એટી ૨૪ B ધણુ; CEF ધનુ, H ધણુ ૨૫ BEGIJ ભોજનિ. ૨૬ BCEFGHIJ વાજરી.

હાર^૧ ત્રેહ^૨ અસતીનઉ^૩ નેહ,^૪ વહિલઉપ દેવ દેખાલઇ છેહ.^૬ ૨૧૭
 માંડ બોલાવઇ^૮ પરાયઉ^૯ મર્મ,^{૧૦} એ પૂરઉ છઇ ગણિકાધર્મુ:^{૧૧}
 જે જે આગઇ ઇહરઇ^{૧૨} મિલયા, ૨^૧ક રાય તે^{૧૩} સવિ રહયા. ૨૨
 મ કરિ અજાણી સ્ત્રી વિસ્વાસુ,^{૧૪} સ્ત્રી કહિયઇ,^{૧૫} દોરી વિણુ^{૧૬} પાસ;^{૧૭}
 હિવડાં દીસઇ એ સીયલી, પણુ^{૧૮} તાપ વિસઇ^{૧૯} જિમ સીયલી. ૨૩
 સઉ કિ ૨૦ લણીહઉ^{૨૧} ન કહઉ^{૨૨} સ્વામિ,^{૨૩}
 બીયા બારહુ^{૨૪} તુરહારઇ^{૨૫} નામિ;
 જે સીધામણિ^{૨૬} તેહનઇ^{૨૭} કહી, લયા^{૨૮} ઘડા ઉપરિ તે વહી. ૨૪

૧ BCEG હારિ ૨ BCF ત્રેહુ ૩ CFH અસતીનુ ૪ BCJ નેહુ ૫ F વહિયુ,
 I (એ શબ્દ પછી) પહિલઉ ૬ BCEF છેહુ ૭ આ હસ્તપ્રતમાં એક કડી
 રહી ગઇ છે (જુઓ પાઠાંતર નં. ૧૧-૫. ૨૦) એટલે ૨૦ મી કડી નથી કડી
 ૧૯ પછી ૨૧ મી કડી લખવામાં આવી છે (A હસ્તપ્રતની કડીઓના
 સ ખ્યાકમાં ફેરફાર ન કરતાં જેમ છે તેમ જ રાખવામાં આવ્યા છે)

કડીઓના સ ખ્યાક લખવામાં લહિયાની સરતચૂકને લીધે કેટલાક ફેરફારો
 જેવા મળે છે કેટલીક પ્રતિમાં પોતાની સરતચૂક જણાતાં લહિયા પાછગથી
 એકાદ સ ખ્યાક ભેવડાવીને સ ખ્યાક મેળવી લે છે. ઉત. G હસ્તપ્રતમાં
 કડી ન ૭ લખવાની રહી ગઇ અને આઠમી કડીનો નં. ૭ અપાયો
 એટલે કડી ન ૧૩ નો સ ખ્યાક ન લખીને સ ખ્યાક મેળવી લેવામાં આવ્યો
 છે આમ છતાં કડીઓ ૧૮, ૧૯, ૨૦ થી બધી જ હસ્તપ્રતોમાં સ ખ્યા-
 કમાં ફરક પડવા માડ્યો છે (વિશેષ માહિતી માટે જુઓ પરિશિષ્ટ નં. —)
 ૮ CEFHJ બોલાવઇ, B બોલાવ ૯ BCEGH પિયારઉ, F પીઆરુ; IJ
 પિઆરઉ ૧૦ BH મર્મુ ૧૧ CEFHJ ધર્મ ૧૨ BCFGH એહરઇ, EH
 એહનઇ ૧૩ BCEHJ જિમ તે, F જિમ ૧૪ B વીસાસ; CGHJ વીસાસ;
 E વેસાસ; F વિસાસ ૧૫ BFGHJ કહીઇ; CE કહીયઇ. ૧૬ CFGHJ
 વિણુ. ૧૭ B પાસુ ૧૮ BCHJ પુણુ; EFG પણુ. ૧૯ BCJ વિસિઇ, E
 વિસયઇ, FG વસિઇ. ૨૦ IJ બણિ ૨૧ C હઉ; EFJ હું, H હ ૨૨ BCH
 ન કહું, E કહઉ ન; FG કહુ ન ૨૩ C સામિ ૨૪ BFH બારહઉ;
 CIJ બારઉ G બારૂ ૨૫ C તેહનઇ ૨૬ B સીધાવણુ; CEFHJ સીધામણુ.
 ૨૭ BFG તીણુ; CEJ તીણુઇ, H તેણુઇ ૨૮ BCEFHJ ભરિયા

રાખી તારાહડિય^૧ રીતિ રહીય,^૨ સરમણી^૩ રાયનઇ ચીત્તિ;
એવડ^૪ દાઘ^૫ ન સઘઇ સહી, ચેતન કિહી લુકી નઇ રહી. ૨૫
સઠકિ તણઉ^૬ જઇ^૭ ટાલિઉ^૮ સંતાપુ,^૯

તઉ માયા માંડી^{૧૦} વહુ^{૧૧} વ્યાપુ;^{૧૨}

જિમ (૨) રાજ માયા કલિઉ,^{૧૩}

તિમ (૨) ત્રિભુવન ધણી^{૧૪} જસુ ટલિઉ.^{૧૫} ૨૬
તઉ તિણિ માંડિઉ^{૧૬} વસીવા^{૧૭} સહી, કાયા નગરી નવ વારહી^{૧૮}
જે હું તઉ^{૧૯} જગપતિ નિરદોષુ,^{૨૦} તિણિ તે તઉ માનિઉ^{૨૧} સંતોષુ. ૨૭
ન્યાનકલા^{૨૨} તિણિ^{૨૩} તિમ ઉલવી,^{૨૪} નગર^{૨૫} ન સઘઇ^{૨૬} જિમ નાલવી;
મનહઇ^{૨૭} દીધઉ તઉ વ્યાપાર, આપણ કંધ^{૨૮} ઊતારિઉ^{૨૯} ભાર. ૨૮
મન^{૩૦} મુહતઉ^{૩૧} મિલ્યઉ^{૩૨} છઇ મૂલિ.

રાજકાજ^{૩૩} કીધા^{૩૪} તિણિ ધૂલિ;

ચંચલ^{૩૫} ચહુ દિસિ ચઉપટ^{૩૬} ફિરઇ,

દીજઇ^{૩૭} કેડિ નહી^{૩૮} પણનઇ^{૩૯} ઠરઇ. ૨૯

૧ BCFGHIJ તઇ રાહડિ; E તારહડિ. ૨ IJ રરિય ૩ IJ સુરમણી.
૪ BCHIJ એવડુ; G એવડઉ ૫ BH દાધુ. ૬ E જઉ ૭ CLH સંતાપુ
૮ BCGHIJ માંડિઉ; E માંડયઉ; F મંડિઉ ૯ BCEFGHIJ બહુ. ૧૦
CE વ્યાપ. ૧૧ E ઠલ્યુ. ૧૨ B ધણિય; CEF GH ધણીય, IJ ધણીઅ
૧૩ BCGHIJ પટલિઉ, E પટલ્યઉ, F પટલીઉ. ૧૪ BCEFGHIJ માંડી.
૧૫ BCEHIJ વસિવા સહી, F વિસવા સહી, G વસવા સહી. ૧૬ BCEFGHIJ
આપણી ૧૭ EFGIJ હું તઉ; H હું. ૧૮ B નિદોષુ; CEF GHIJ નિદોષ
૧૯ E માન્યઉ. ૨૦ CEF GH સંતોષ ૨૧ BCEFGHIJ ન્યાનકલા. ૨૨ H
તિમ તિણિ. ૨૩ BCH અઉલવી. ૨૪ G નગર. ૨૫ BCEHIJ સઘઇ ૨૬
B મનરઇ, CFHIJ મન રહઇ, G મનનઇ ૨૭ BCEGH ખાંધ; FIJ ખધ
૨૮ E ઊતાર્યઉ. ૨૯ BC ભાર. ૩૦ BF મનુ ૩૧ BC મહતઉ; F મહુતઉ;
H મહતુ, IJ મહિતઉ ૩૨ BCGHIJ મઇલઉ. ૩૩ B રાજકાજ. ૩૪ BC-
GH તિણિ કીધઉ; F તિણિ કીધ; IJ તિણિ કીધાં. ૩૫ B ચંચલ; F
ચંચુલ. ૩૬ B ચઉપટ. ૩૭ B દીસઇ. ૩૮ BCEFGHIJ ન; G નલિ.
૩૯ B ઠલિય, C ઠલીય; E ઠલીયઇ; FIJ ઠલીઇ; G ઠલી; H ઠલીઅં.

મંત્ર^૧ ન મૂલી તે વસિ થાઈ. ક્ષણ^૨ માહિં વિત્રડી નઈ^૩ જઈ;
મુહિ મીઠઈ નઈ મઈલઈ,^૪ ચીતિ માયા^૫ સઈ નિતુ મંડઈ પ્રીતિ. ૩૦

વાનરડઈ નઈ વીછી પાધુ,^૬ દાહી જરઈ નઈ દવાનલિ^૭ દાધ;
અડિહિ સિચાણઈ ચરડાં^૮ હાથિ, જૂઠા^૯ મિહિ^{૧૦} જૂવારી^{૧૧} સાથ. ૩૧

વેસાનલ^{૧૨} નઈ વાચુ^{૧૩} વિકરાલ;^{૧૪}

વિષધર^{૧૫} સીચઈ^{૧૬} વિસહર લાલુ;^{૧૭}

મુહતઈ^{૧૮} માનુ^{૧૯} રાણી નઈ વલઈ,^{૨૦}

ધણુ^{૨૧} ધણેરુ^{૨૨} તઈ^{૨૩} ઝલકલઈ. ૩૨

મુહતઈ^{૨૪} માયા કેરઈ સાસિ, વલવંતી^{૨૫} ખાંધી પાવહ^{૨૬} પાસિ;
રાહ ફેરી કીધઈ રેવણી, આપણુ^{૨૭} પઈ થિહિ રાખ^{૨૮} ધણી. ૩૩

૧ BCEFHIJ મંત્ર ૨ BH ક્ષણ ૩ માહિ, E ક્ષણ, G ક્ષણ, IJ ક્ષણ.
૩ IJ ને ૪ BCEFGHIJ વિલુહિ ૫ B માયાસુ; CGIJ માયાસહ; E
માયાસુ; F માયાસિ; H માયાસ્ય. ૬ CEGH પાધ; F ખાધ; IJ ખાધુ ૭
B દવાનલિ દાધ, F દવાનલ દાધ. IJ દવાનલિ દાધ ૮ BGH ચરડહ, C
ચરડ, E ચરડહા, IJ ચરડહા ૯ BCEFGHIJ જૂઠઈ ૧૦ BCHIJ મિલિહિ,
E મિલ્યહિ, FG મિલહિ. ૧૧ BEFGHIJ જૂવારી સાથિ, C જૂવારી સાથિ.
૧૨ BCFIJ વેસાનર; E વેશાનર, G વેશાનર, H વેસ્વાનર. ૧૩ BCEFGH-
IJ વાહ ૧૪ BIJ વિકરાલ ૧૫ BCEFIJ વિષતરુ, G વિષતર, H વિષ-
તર ૧૬ BCFGHIJ સી ચિહિ, E સી ચ્યુ. ૧૭ BEFGHIJ લાલ ૧૮ BH
મહતઈ, D મહિતઈ, F મુહતઈ. ૧૯ BCDFGH માનિહિ, E માન્યુ, IJ
માનિહિ ૨૦ BCDEFGH વલઈ, IJ ચલઈ. ૨૧ BCDGH ધણુ, F ધણુ.
૨૨ BCDEGH ધણેરઈ, F ધણેરય, IJ ધણેરઈ. ૨૩ H તું. ૨૪ B
મહતઈ, CEGHIJ મુહતઈ, D મહિતઈ, F મુહતઈ. ૨૫ BCEFHIJ વલ-
વતિ, D વલવતિ, G વલવંત ૨૬ BCDEFGHIJ પાવહ. ૨૭ B આપણુ.
૨૮ C ધણી

આપણી દેઇ^૧ ઊઠાણ^૨ બહુ^૩ ઇછાં^૪ બાંધઇ^૫ છોડઇ^૬ સહુ^૭
જ' જ' ભાવઇ ત' ત' કરઇ, રાઉ પરાભવ^૮ પેટિસુ ભરઇ. ૩૪
મનનઇ રાણી એક પ્રવૃત્તિ, બીજી બહુ^૯ ગુણ નારિ નિવૃત્તિ;
પ્રવૃત્તિ^{૧૦} મોહ^{૧૧} જણિ^{૧૨} સુતુ^{૧૩} એક,

નિવૃત્તિ તણઇ પુણ^{૧૪} પુત્ર વિવેક^{૧૫} ૩૫
પ્રવૃત્તિ સુભાવિહિ^{૧૬} ઊછાંછલી^{૧૭} રાજ કાજિ હીડઇ આકુલી;
પ્રીયસુ^{૧૮} પ્રીતિ^{૧૯} જુતે નિરવહી, સરસઇ^{૨૦} સરિસુ રાચઇ સહી. ૩૬
તિણિ વાહિ^{૨૧} મનુ^{૨૨} ત્રિજુન^{૨૩} ભમઇ,

ક્ષણિ^{૨૪} સમાધિ^{૨૫} નવિ વીસમઇ;
જીવ વિણાસઇ ભાસઇ આણુ, પરધન વનિતા^{૨૬} લાગઉ દાલ. ૩૭
ખંત^{૨૭} પિયંત^{૨૮} ન કરઇ બલખંચ, ૨૯

લહઇ^{૩૦} લગાર^{૩૧} નિવૃત્તિ ન અંચ^{૩૨}
દેખાં^{૩૩} વસિ આગ્યું^{૩૪} એકંત^{૩૫} પ્રવૃત્તિ ભણઇ જોઇ^{૩૬} એકંત ૩૮

૧ BGHIJ આપણિ ૨ BCDHF દિઇ, E દીયઇ, GIJ દીઇ ૩ F ઊઠાણ ૪ BIJ બહુય. ૫ GIJ ઇચ્છા ૬ HI બોડઇ ૭ BCIJ સહય ૮ B રાઉ સુકેટુ પરાભવિ, C રાઉ સુપેટુ પરાભવિ, D રાઉ સપેટ પરાભવિ, EIJ રાઉ સુપેટ પરાભવિ, F રાઇ સુપેટ પરાભવિ, G રાઉ સુપેટ પરાભવ, H રાઉ સપેટ પરાભવ ૯ G બહુ ૧૦ DEF પ્રવૃત્તિ ૧૧ B મોહ. ૧૨ BCDGHIJ જિણિઉ, E જણિઉ ૧૩ B સુતુ એક, CDEGHIJ સુત એક ૧૪ C પુણિ, H પણિ, IJ — ૧૫ BF વિવેક ૧૬ BCFGH સ્વભાવિઇ, D સભાવઇ, E સ્વભાવઇ, IJ સ્વભાવિહિ ૧૭ E ઉછાલી ૧૮ BCDHIJ પ્રિયસિઉ, E પ્રિયસુ, F પ્રીયસુ, G પ્રીયસિઉ ૧૯ BCDEFH પ્રીતિઇતે, GI પ્રીતિ તે ૨૦ BCDFGGIJ સરિસઉ, E સરિસુ ૨૧ E વાહિ. ૨૨ CDGHIJ મન ૨૩ CFG ત્રિજુન ૨૪ BCEH ક્ષણ, F ક્ષણ, G ક્ષણઇ, IJ ક્ષણઉ ૨૫ GIJ સમાધિ ૨૬ D હરતા લાગઉ, H વનિતા લાગુ ૨૭ D ખંત ૨૮ CEFHG પીયંત ૨૯ BH ખલખાચ, C ખલુ ખાંચ, F ખલખ તિય, G ખલખ ચિ, IJ ખલખ ચ ૩૦ IJ લહિ. ૩૧ CE લગાર, D લગાડઇ ૩૨ BCGHIJ આચ. ૩૩ BF દેખી ૩૪ BCDGHIJ આવિઉ, E આગ્યઉ ૩૫ BCFIJ એકંતુ, E એકતા. ૩૬ BEFIJ જોઇ એકંતુ, C જોઇય એકંત, G એક ત

નિવૃત્તિ અછં જે તુમ્હારઇ^૧ નારિ,
 ધુરિ^૨ લગઇ^૩ તે અમ્હનઇ કાઢણહારિ;^૪
 સુતપ વિવેક^૫ જે છં તેહનઇ, તે પગિ જાયઉ કરિ^૬ મોહનઇ. ૩૯
 એહ (૨) સુ^૭ નતુ^૮ પલપત^૯ કરઇ,
 કમ^{૧૦} જોનિ^{૧૧}ર પુણ^{૧૨} મોહ^{૧૩} ન મરઇ;
 -રાતિ દિવસિ^{૧૪} મનિ એ અંદોહ^{૧૫};
 કિસ ઊછરિસઇ^{૧૬} ભાગડો^{૧૭} મોહ. ૪૦
 જિસી^{૧૮} બેલિ^{૧૯} ફલ^{૨૦} લાગઇ તિસઉ^{૨૧}
 લોક વચન હુઇ^{૨૨} ફૂડઉ^{૨૩} કિસઉ^{૨૪};
 એહની મા દેખઉ^{૨૫} ભગાદિ,
 જઇ મઇ કાજ^{૨૬} તઉ વાહિરિ^{૨૭} કાદિ. ૪૧
 સઉકિ સમાણઉ^{૨૮} રૂપિઇ^{૨૯} સાપુ,^{૩૦}
 વિલગી^{૩૧} મમિ^{૩૨} કરઇ સંતાપુ,^{૩૩}
 વંજુલ છાયા સાપ^{૩૪} નરિ^{૩૫} ફિરઇ; મૂલમંત્ર^{૩૬} સુકિ નવિ કુંઇ^{૩૭} ૪૨

૧ BFH તમ્હારઇ, C તહમારઇ ૨ BCEFGHIJ ધુર, D ધર. ૩ BCFH લગ, E લગિ. ૪ BCDEFGHIJ મારણહારિ ૫ BFH સુત. ૬ B વિવેક. ૭ BCEFGHIJ કિરિ, D કિર ૮ BCEFIJ એહસ્ય, DH એહસિહ, G એસ્યહ ૯ H નિત ૧૦ BCEFGHIJ ખઇખઇ, DE પપપ ૧૧ CDFGHIJ કમ ૧૨ B યોગ, CDEFGHIJ યોગિ ૧૩ G પુણિ. ૧૪ B મોહ ૧૫ B દિવસ, CDGHIJ દિવસ ૧૬ BC અંદોહ. ૧૭ BCGH ઉછારિસિઇ, D ઉછરિસઇ, F ભરિસિઇ, IJ ઉછરિસિ ૧૮ F ભાગડુ. ૧૯ DEF જેસી. ૨૦ BCDEFGHIJ બેલિ. ૨૧ BF ફલ. ૨૨ B તિસ, CDEGHIJ તિસિહ, F તિસિ. ૨૩ BCEGHIJ ફૂડઉ હુઇ, D ફૂડઉ હુઇ, F ફૂડ હુઇ ૨- BIJ કિસ, CDEG કિસિહ, F કિસિ ૨૫ C દેખઉ, E દેખ, F દેખય, H દેખઇ, IJ દેખત. ૨૬ B કાજુ જત, DFH કાજતુ ૨૭ BCEGH બાહિરી, DFIJ બાહરી. ૨૮ BCEFGHIJ સમાણ, D સમાણ. ૨૯ BCF સુરૂપિઇ DGH સરૂપિ, IJ સુરૂપિ. ૩૦ DGH સાપ. ૩૧ FIJ વલગી. ૩૨ B મમિ, D મમ. ૩૩ CDGH સંતાપ ૩૪ BCFIJ સાપ. ૩૫ BCDEFGHIJ ન. ૩૬ B મૂલ મંત્ર, C સૂલિમંત્ર ૩૭ D ન ફિરઇ, G નવિ ફિરઇ.

અઠોતર સઉ^૧ અધિકી^૨ વ્યાધિ,
 સઉકિ^૩ સહઉ^૪ તઉ. હોધ^૫ સમાધિ;
 કાઠઉ રોગ^૬ ન નીડઉ^૭ થાઇ; કાઠઉ કહતાં^૮ સુકિ^૯ ન બાઇ. ૪૩
 સઉકિ આગિ^{૧૦} ભટકિહિ^{૧૧} પરજલઇ, ^{૧૨}
 વિણસઇ વંદસુ^{૧૩} ન ધૂ નીકલઇ;
 આગિ સંતાવઇ^{૧૪} એકઇ^{૧૫} વાર, સઉકિ સંતાપઇ સાતઇ^{૧૬} વાર. ૪૪
 ત' નિસુણી^{૧૭} મનિ કીધઉ કોપુ; ^{૧૮}
 નિવૃત્તિ છાડિ વાહૂઅઉ^{૧૯} નિરોપ, ^{૨૦}
 રાઇનઉ^{૨૧} કુણહિ^{૨૨} ન ભાજઇ રોસુ; ^{૨૩}
 મા વેટા^{૨૪} બિહુ લિહુ વિદેસુ. ^{૨૫} ૪૫
 મન પ્રવૃત્તિ માયા ત્રિહુ^{૨૬} બેડ, રાઉ બાંધી સવિ પૂરઇ^{૨૭} કોડ,
 સોપ સંભારી ચેતના^{૨૮} તણી,
 રુદ્યઉ^{૨૯} અઉ રોવઇ^{૩૦} ઇમ ભણી. ^{૩૧} ૪૬

૧ BEHIJ સય, C સુ ૨ FG અધિકઉ ૩ F સુકિ ૪ BCDF કહુ, EGHJ કહઉ ૫ CDH હુઇ ૬ BCH રોગુ. ૭ B નિયહુ, CDEFGHIJ નિયડકિ ૮ FH કહિતાં ૯ BCDEFGIJ સઉકિ. ૧૦ D આગઇ, E અગિ ૧૧ BCDEFGHIJ ભટકે ૧૨ B પરજઇ, IJ પ્રજવલઇ ૧૩ BCFGH વસ ન ધૂ, D વેસ્વાનર ધૂ, E વિસનર ધૂંમ, IJ વસ ન ધૂં ૧૪ B લ્હાઇ, CDGH ઉલ્હાઇ, EF ઉલ્હા-યઇ, IJ એલ્હાહઇ. ૧૫ BHIJ એક વારિ, CEG એકઇ વારિ. ૧૬ BCD- GHIJ સાતે વારિ, EF સાતઇ વારિ ૧૭ E નસુણી, F જિસુણી. ૧૮ CDEFGHIJ કોપ ૧૯ BDGIJ વાહુઉ, CFH વાહૂઉ. ૨૦ BCF નિરોપુ. ૨૧ BCEFGHIJ રાયનઉ, DG રાયનુ. ૨૨ BCIJ કુણિહિ. ૨૩ BEJ રેસ, CDE- GI રોસ, H રેસ ૨૪ BCFGHI બેટઇ, D બેટા, E માઇ બેટઇ ૨૫ CDGHIJ વિદેસ ૨૬ BCFIJ ત્રિહુ, G ત્રિહઉ. ૨૭ D પૂગી કોડિ. ૨૮ BCDEFGHIJ ચેતન. ૨૯ BCDFG રુદિહિ, HIJ રુદિહિ. ૩૦ BDGHIJ રોઇ, C રોઅઇ, F રોયઇ. ૩૧ C ભણીય.

હિવ વસ્તુ રાગુ^૧ મહ્તારુ

સુષ્ણિ ન રાષ્ટ્રીય (૨) હિયય^૨ વિલપતિ^૩
 તૂ^૪ તિહુયણ^૫ સામિણીય^૬ સોમવયણિ^૭ શુભરયણિ^૮ રિધીય^૯
 બહુ^{૧૦} બુધિ^{૧૧} નિલઉ, દુષ્ટ દેવિ^{૧૨} પુણ્ય^{૧૩} ફરિ કિધિય^{૧૪}
 ભિષ^{૧૫} અધિકૃતિ^{૧૬} સહુ^{૧૭} ષમી, ^{૧૮} કરિ અમ્હ ભણી^{૧૯} પસાઉ,
 શુભ^{૨૦} સંપૂરી^{૨૧} ગોરડી દર્ધ^{૨૨} હિવ દેવિર^{૨૩} દિવાઉ, ^{૨૪} ૪૭.

હિવ ધૂપદરપ

સંભલિર^{૨૬} ચેતના અમ્હિર^{૨૭} થયા બહુ^{૨૮} નિરધાર. ^{૨૯}

મન^{૩૦} માયા વિહુ^{૩૧} ફૂડ્યા, ^{૩૨}

એ^{૩૩} સગાની વાર, ^{૩૪} વિકર^{૩૫} કહંતા^{૩૬} લાજિયઈ. ^{૩૭} ૪૮

૧ BH હિવ વસ્તુ રાગુ મહ્તારી CA હિવ વસ્તુ રાગ મહ્તારી, D વસ્તુ, E. હિવ વસ્તુ રાગ મહ્તારી, F—, G હિવ વસ્તુ રાગ મહ્તાર, J ભાષા મહ્તારી વસ્ત. ૨ BH હિયય D હિયા. ૩ B વિલપતિ, CDHIJ વાલભિ, EFG— વાલભ. ૪ CE તું, DIJ તઈ. ૫ E તિહુયણ, F તિહુયણિ, GIJ તિહુઅણ, H તિહુઅણ. ૬ BCDEFGHIJ સામિણી, E સામણી ૭ E વયણ. ૮ DEF રયણ. ૯ EGIJ રિધિય ૧૦ BEIJ બુધિહિં, F બુધિઈ. ૧૧ DIJ તઈ, E તું. ૧૨ IJ દેવિ. ૧૩ BDFGHIJ પુણ. C પુણિ, E પણિ. ૧૪ DEFG— કિધીય, IJ કિધિય. ૧૫ BCDEGHIJ ભણુઈ F ભણુ. ૧૬ B અધિકૃં, EH અધિકૃં. F અધિક. ૧૭ ECEFGHIJ સહુ, D સહુય. ૧૮ BCDEFGHIJ ખમી, E ષમિય. ૧૯ CF ભણીય, D ભણુઈ. ૨૦ BCGHIJ ગણિ, I ગણિ. ૨૧ CF સંપૂરીય, IJ સંપૂરિય. ૨૨ DG દિઈ. ૨૩ BI હિવ. ૨૪ BFH દિવાઉ, D દેવાડઉ, IJ દેવાઉ ૨૫ B હિવ દુપદુ, CDEFGHI હિવ દુપદુ, DJ —. ૨૬ BCDEFGHIJ સંભલિ. ૨૭ D અમિ, E અમ્હ, G અહમે. ૨૮ CF છં, EGIJ જઈ, H છું. ૨૯ B—, CEH નિરધાર. ૩૦ B—, CDEFGHIJ મનિ. ૩૧ BF બિહુ, CDEGHIJ બિહુ. ૩૨ BCFHIJ ફૂલવિયા, DG ફૂલ્યાએ. ૩૩ ECF એય, DIJ એહ, G યમ. ૩૪ CFG વાત, IJ વીરતિ. ૩૫ BCEGH વિકરહં, D વિકરુ, E વિકરઈ, IJ કરહં. ૩૬ BC— DEFGHIJ કહંતે. ૩૭ CDHIJ લાજઈ, G લાજયએ

તુ^૧ સહજિય^૨ સુત્રિયાર^૩ દીર્ઘ^૪ રોસપ ન બૂઝીયઈ;^૬
કરિ^૭ (૨) જઈ અમહ સાર. સંભલિ ચેતના.

રાણમિ^૮ તિહુભુવનહ^{૧૦} તણી, દિઠીય^{૧૧} નિય^{૧૨} નયણેહિં;
હિવ^{૧૩} હું કામુ^{૧૪} કરાવિયઈ, ૧૫
તું વિણ^{૧૬} જણ જણ^{૧૭} ગેહિ. સંભલિ ચેતના ૦ ૪૯

દૂહા

કોપ^{૧૮} કનહઈ દેષઈ^{૧૯} નહી જેહ^{૨૦} સંભાલુ^{૨૧} ગૂઝ, ૨૨
અણવોદયે^{૨૩} ન ચકઉ^{૨૪} રહી, ૨૫ કહું તુ^{૨૬} હસઈ અબૂઝ. ૨૭ ૫૦

દોહિલુ^{૨૮} દેષી જીવનુ^{૨૯} વિઠરૂં વાહર થાઈ;
તઉ^{૩૦} કિમ જીવેષી રહી મઈ એવડઈ અપાય. ૩૧ ૫૧

૧ BCFGH તૂ, DE તુ^૧ ૨ DG સહિજિ, FIJ સહિજિય ૩ B સવિચારુ, CDFHIJ સવિચાર. ૪ BCDEFGHIJ દીર્ઘ. ૫ BG રોસુ ૬ BH બૂઝીયઈ, CG બૂઝીય, DIJ બૂઝીય. ૭ D કરિય, G કરય ૮ BCEFHJ ઈઈ, DG — ૯ BCDEFGH રાણિ મ, I ણિમ, J દૂહા રાણિમ. ૧૦ BH ત્રિહુ ભુયણ, CDF ત્રિહુ ભુવન, E ત્રિહુ ભવણહ, H તિહઈ ભુવન, IJ ત્રિહુ ભવનહ ૧૧ BIJ દિઠી, CDEFH દિઠી, G દીઠી. ૧૨ C નય, EG નીય. ૧૩ BFIJ હિવ હું, D હિવઈ હઈ ૧૪ BCDEFHIJ કામ ૧૫ BCDGHIJ કરાવિઈ, E કરાવીયઈ, F કરાવીય ૧૬ BCH તૂ વિણ, DE તુ વિણ, FGHI તૂ વિણ ૧૭ BF જણ ગેહિ ૧૮ F કોય. ૧૯ BH દેખુ, C દેખ, E દેખુ, F દેખય, G દેખૂ ૨૦ F જિહ. ૨૧ BDEGHIJ સંભાલઈ F સંભાલય ૨૨ F ગુજબુ ૨૩ BFGH ઓલિઈ, C ઓલઈ, D ઓલિહિ, E ઓલયઈ, IJ ઓલિ ૨૪ CH સકૂ, B સકૂ, F સક, J સકૂ. ૨૫ I — ૨૬ BCD કહઈ તહ, E કહું તહ, F કહું તહ, G કહું તહ, HJ કહઈ તહ I—તહ. ૨૭ BDGH અજુઝ, F અજૂજ ૨૮ BEFHJ દોહિલિ, D દોહિલઈ, G દોહિલ ૨૯ BCDEFGHIJ જીવની, D જીવનઈ ૩૦ BCFGH તૂ, DEIJ તુ^૧ ૩૧ BFHI અપાઈ, D અપરાધિ, E અપાયિ.

તઇ લાધઉ^૧ એ મિસુસહી,^૨ હુંતી છાંડણહારિ;
 ઈમઇ^૩ એક^૪ વિજાસડઇ, કિંમ પ્રોય^૫ છાંડણ^૬ નારિ. ૫૨
 પેડુ^૭ ભરિઉ^૮ પરહ^૯સડે,^૯ પરમહસ ભૂપાલ;
 માનિ^{૧૦} ન મૂંડી રૂમણઉ^{૧૧} કરિ (૨) કરિ સંભાલિ ૧૨ ૫૩^{૧૩}
 હિવ ચઉ[પ]ઇ^{૧૪}

નિવૃત્તિ^{૧૫} ગઇ તઉ^{૧૬} હુઇ નિવૃત્તિ, મનનઇ^{૧૭} નિવરઇ^{૧૮} કહઇ^{૧૯} પ્રવૃત્તિ;
 હિવ રાવઇ^{૨૦} વેટાનઇ^{૨૧} રાજ, ૨૨
 ફલિયુ^{૨૩} મનોરથ^{૨૪} માહરઉ^{૨૫} આજ. ૨૬ ૫૪

૧ CFHIJ લાધુ ૨ CDGHIJ મિસ ૩ D ઇમ ૪ BG ઇજ, D એક
 એકઇ, H ઇજિ. ૫ BDHIJ પ્રિય ૬ BCEGH છાંડઇ, D છાંડઇ. FIJ છાંડઇ.
 ૭ BF પેડુ, CDEGHIJ પેટ. ૮ E ભય^૯ઉ. ૯ EHIJ પરહ^૯સડે, F ભરહિ^૯સડે,
 G પરહ^૯સડે. ૧૦ BDGHIJ માનિ. ૧૧ BEH રૂમણ. ૧૨ BCDEFGH
 IJ સંભાલ. ૧૩ કડી ૫૩ મી પછી અન્ય બધી જ પ્રતિઓમાં BCDEF
 GHIJ માં નીચેની એક વધારાની કડી મળે છે :

ચેતન પભણુઇ તુમ્હ મિલી માયમઇ રયુ^૧ કાજ;

જેમ સહાવઇ તિમ સહઉ મનમુહતા નહિ રાજ.

આ કડીમાં તે પ્રતોમાં તુમ્હ-તમ્હ, મિલી-મિલ્યા, રયુ-સિહિ, સહાવઇ-
 સહાવઇ ઇત્યાદિ પાઠભેદ પશુ જોવા મળે છે

પ્રક્ષેપ : મન, પ્રવૃત્તિ અને માયા રાજને બાંધીને પોતાના કોડ પૂરે છે.
 ત્યારે રાજ ચેતનાની શિખામણ સંભારીને રહે છે, અને પોતાની કડુણા-
 જનક સ્થિતિનુ વર્ણન કરે છે હવે તે સમયે ચેતના તો હતી નહીં કારણ
 કે તે તો મત્તા આવતા જ છુપાઇને રહી હતી તેથી આ કડી ચેતનાના
 પ્રત્યુત્તરરૂપે છે તે કેવી રીતે સભવે? બીજી, ચેતના તો એક સારી સ્ત્રી
 છે તે કથારેય પશુ ઉપાસ લના શબ્દો ઉચ્ચારે નહીં. તેથી જ કદાચ આ
 કડી કવિએ ન લખી હોય પણ પાછળથી કોઇ જાહિયાએ પોતાની મેળે ઉમેરી
 હોય અથવા કોઇની સૂચનાથી ઉમેરી હોય

૧૪ BCEFGHIJ હિવ ચઉપઇ, D—. ૧૫ BCDEFGHIJ નિવૃત્તિ. ૧૬
 F તુ હઈ, IJ તઉઉ હઈ ૧૭ BCEFH મનરહઇ, G મનરઇ, IJ મન રહિ.
 ૧૮ BCDEGH નિવરઇ ૧૯ F કહી ૨૦ CF દિવરાચઇ ૨૧ BH ખેટા કિહિ,
 CDE ખેટા નહ, F ખેટા કઇ, G ખેટા કિહિ. ૨૨ BF રાજુ. ૨૩ BCDGHIJ,
 ફલિહિ, F ફલ્યઉ, G મલિહિ. ૨૪ B મનોરથ. ૨૫ BF માહરુ. ૨૬ F આજુ.

હિવ દ્રુપદ^૧

વાજિયડા^૨ શુહિર નીસાણુ, મોહકુમર^૩ હૂવહ^૪ રાજિયહ^૫;
વયરીયડા^૬ રે ધસકયા^૭ પ્રાણુ, આણુ ફિરી તે^૮ જગિ^૯ મોહિની^{૧૦} ૫૫

માંડી મોહિ અવધા^{૧૧} નામ^{૧૨}, નગરી નિશુરાં હિયડા^{૧૩} કામિ;^{૧૪}
અવિધા^{૧૫} નગરી ગદ^{૧૬} અન્યાન^{૧૭},

ત્રિણુ વાઇ^{૧૮} મોટહી^{૧૯} નામ. ૨૦. ૫૬

કદાચરણુ^{૨૧} કૌસીસાંઊલિ, ^{૨૨} આરધ^{૨૩} દુર્ગતિ^{૨૪} વહતી^{૨૫} પઉલી; ^{૨૬}
વિખધ^{૨૭} વ્યાપર^{૨૮} વારુ આરામ;

મંદિર, ^{૨૯} અસુભા^{૩૦} મતિ^{૩૧} પરિણામ ૫૭

કામાસનિ^{૩૨} કહિયા^{૩૩} પુરાંણિ, ચઉરાસી ચઉહટા^{૩૪} તે જાણિ;
ભૂરિ ભમંતરિ^{૩૫} સેરી હૂધ, ^{૩૬} ફૂડ^{૩૭} ભુધિ તે ઘરિ (૨) ફૂધ ^{૩૮} ૫૮

૧ B હિવ દ્રુપદ, G દ્રુપદ ૨ CDFG વાજિયડા ૩ BH મોહકુમર ૪ BC DFGIJ હૂહ, E હૂવહ, H હવહ ૫ CDFGHIJ રાજિયહ, E રાજિયહ ૬ BH વયરીયડાં, DG વયરીડા ૭ BE ધસકય, CDFHIJ ધસકય, G ધસુ-કય ૮ BCDEFGHIJ — ૯ E જગ ૧૦ C મોહિની ૧૧ BCDEFGH IJ અવિધા ૧૨ BCEFGHIJ નામિ ૧૩ F હીયડી, G હિયડા ૧૪ D કામ ૧૫ F અવધા ૧૬ B ગદ ૧૭ BC અન્યાન, DGHIJ અન્યાન, F અન્યાન ૧૮ D પ્રાણ. ૧૯ BHIJ મોટ, F મોટ ૨૦ BCF માન, DEFGHIJ માન ૨૧ F કદાચરણુ, IJ કદાચાર. ૨૨ BH કૌસીસાંઊલિ ૨૩ FG IJ આરિધ ૨૪ BEFGHIJ દુર્ગતિ, D દુર્ગતિ ૨૫ HIJ વહિતી ૨૬ BCDEFGHIJ પોલિ ૨૭ BCDEFGHIJ વિષય, E વિષ ૨૮ CF વ્યાપુ, D વ્યાપાર, E વ્યાપુ ૨૯ F મંદિર ૩૦ CDFG અસુભા, E અસુભા, IJ અશુભા ૩૧ BCDEFGHIJ મન પરિણામ ૩૨ BCDEFGHIJ કામાસન ૩૩ BDEGHIJ જે કહિયા, CE જે કહયા. ૩૪ BCDEHIJ ચહુગ, F ચહુય, G ચહુટાં. ૩૫ BFH ભવ તરિ, CDEGIJ ભવ તર ૩૬ BCDEFGHIJ હૂધ. ૩૭ D ફૂડી. ૩૮ BCDEFGHIJ ફૂધ, E હૂધ

મમતા પાદ્રતણી^૧ રખવાલિ^૨, કુમત^૩ સરોવર મિથા પાલિ;
નિરવચાર^૪ નિવસઇ^૫ તિહાં લોક^૬,
થોડઇ ઉચ્છવ થોડઇ સોક.^૭૫૬

તિણિ^૮ નગરી ઇક^૯ ધાઇ ધસઇ, ઇક^{૧૦} તાલો ટેહડ^{૧૧} (૨) હસઇ,
ઇક્ક^{૧૨} નાચઇ^{૧૩} ઇક^{૧૪} વાઇ^{૧૫} તૂર,

ઇક^{૧૬} આફલઇ રણુગણિ^{૧૭} પૂર^{૧૮} ૬૦

ઇક^{૧૯} નાચઇ ઇક^{૨૦} બૂઝઇ^{૨૧} માલ,

વાત કરઇ કેર^{૨૨} ઠોકી ગાલિ;^{૨૩}

એક^{૨૪} કરઇ^{૨૫} કલ (૨) બૂઝઇ,

ઇક^{૨૬} આચરિ ઘાલઇ ચઉહટઇ.^{૨૭}૬૧

કેલેર^{૨૮} શાલ^{૨૯} પહાવઇ છાત્ર^{૩૦}, એક^{૩૧} કાર^{૩૨} કરઇ કેર^{૩૩} જાત;

ઇણિ પરિ^{૩૪} લોક તઇ^{૩૫} સુહવાઇ^{૩૬},

તિણિ પુરિ કઇચન^{૩૭} નીરણુ^{૩૮} થાઇ. ૬૨

૧ D પીડતણી ૨ BCDHIJ રખવાલિ ૩ G કુમતિ. ૪ BEFGH નિર્વિચાર, C નિર્વિચાર, DE નિર્વિચાર, IJ નિર્વિચાર. ૫ DEG તિહા નિવસઇ ૬ BC લોક. ૭ BF શોક, CDEGHIJ શોક ૮ D તેણિ. ૯ BCDFHIJ ઇકિ. ૧૦ BCDEFGHIJ ઇકિ ૧૧ E ટેહડ (૨) ૧૨ BCDFGHIJ ઇકિ. ૧૩ BF ગાયઇ, CEGHIJ ગાઈ ૧૪ BCDEGHIJ ઇકિ. ૧૫ BEF વાયઇ. ૧૬ BCDFGHIJ ઇકિ ૧૭ E રણુગણિ ૧૮ BCDEFGHIJ સૂર ૧૯ BCD-FGHIJ ઇકિ. ૨૦ BCDFGHIJ ઇકિ. ૨૧ I રુઝઇ. ૨૨ DGH ઇકિ, CF કી, E ઇક ૨૩ BCDEFHIJ ગાલ ૨૪ BEHIJ એકિ, CD ઇકિ ૨૫ C કલગલ કરઇ, GH કરઇ કલ ગલ, F કરઇ કલગર ૨૬ BCDFGHIJ ઇકિ. ૨૭ CDE ચઉવટઇ, G ચુહવટઇ. ૨૮ D એક, EG ઇક, H ઇકિ. ૨૯ BCEH લેસાલ, D નેવઇ, F ને સાલ, IJ લેસાલઇ. ૩૦ F જાત, G જાયાલ. ૩૧ BCDEFGHIJ એકાકાર ૩૨ DF —, E તે, G જે. ૩૩ BGH ઇણપરિ. ૩૪ BCEFGHIJ તણુઇ, D તણુક ૩૫ D સમુદાલ, E સમુવાઇ, G મુહવારિ. ૩૬ C કહીય, D કાઇ, G કહિ, IJ કિમઇ. ૩૭ BCFGHIJ નીરણુ, D નીડલ

રાજ^૧ કરઇ તિહ^૨ મોહ નરિંદ,^૩ મનકુલ કેરઉ^૪ પૂનિમયદુ;^૫
મોહનઇ રાણી હુમતી નામિ,^૬

બલવંત^૭ બેટઉ જેઠઉ કામ.^૮ ૬૩

રાગદ્રેષ હુઇ^૯ બેટા લહૂય,^{૧૦} નિદ્રા અધૃતિ મારિ ઓ ધૂઅ;^{૧૧}
મિથાદશન^{૧૨} મહંતઉ^{૧૩} બાણિ,

આહઇ^{૧૪} કર્મ^{૧૫} તિ રાણોરાણિ. ૬૪

કોધ માન ઇંલહુય^{૧૫} લોભ, ચિહુ^{૧૬} મહાધર^{૧૭} દીધી^{૧૭} સોભ;^{૧૮}
મોહરાય^{૧૯} આરેણુ^{૨૦} અભંગ,

સાતઇ^{૨૧} વિસન^{૨૨} તિ^{૨૩} સાતઇ અંગ. ૬૫

નિર્જુણ સંગતિ તેહની સભા, દુરિત સિહાસન^{૨૪} દીઠઇ^{૨૫} પ્રભા;
બાલમિત્ર^{૨૬} બાલકઉ^{૨૭} ચાવોકુ,^{૨૮}

રાતિ દિવસ^{૨૯} તેહનઇ^{૩૦} ધરિયાકુ.^{૩૧} ૬૬

૧ BEH રાજ, C — ૨ BDGHIJ તિહાં, C —, F તિહિ. ૩ BE મોહ નરિંદુ, C —, F મોહુ નરિંદુ ૪ C —, FG કેર ૫ BF પૂનિમયંદુ, C —, DIJ પુનિમયંદ. ૬ BCFG નાચુ, DEHIJ નામ. ૭ BF બલવંતુ બેટઉ, IJ બેટઉ બલવ ત ૮ BG કાચુ ૯ BFGH એ, C એ, D —. ૧૦ BH લહુય, C લહુ, F લહૂ, G લહૂઅ. ૧૧ BCFH ધૂય, D — ૧૨ B મિથાદશન, CDEFGHIJ મિથાદશન ૧૩ BCDGIJ મહંતઉ, D —, H મહંત ૧૪ CEGIJ આહઇ કર્મ, D — ૧૫ B દિલિઇસુઉ, DCH દલિઇસિઉ, F દંભીસુ. G નઇ માયા, IJ દલિસિઉ. ૧૬ BCDDEFGHIJ મહાધરિ. ૧૭ IJ દીધી ૧૮ CDEGH સોભ ૧૯ D મોહરાય. ૨૦ BDEFG આરેણુ, HIJ આરણિ. ૨૧ DG સાત ૨૨ BDEFGHIJ વ્યસન, D વસન ૨૩ DG તે, F તિહાં. ૨૪ BDEFGHIJ સિહાસણિ, D સિહાસન ૨૫ B દીઠ, C દીઠા, D દીસઇ. ૨૬ BCF બાલમિત્ર ૨૭ F વલકઉ ૨૮ DG ચાવોક ૨૯ B દિવસ, F દિવસિ. ૩૦ BDEFGHIJ જેહનઇ ૩૧ D થાક, G ધરિ થાક

છત્રુ^૧ ધરધ અમરિધુ^૨ ચક્ષુસાદ, કરધ અરતિ^૩ રિતિ ચામર^૪ ઢાલ; દલવધપ આલસ^૫ રુચક^૬ કાન્નિ, છદ્ધ પુરોહિત^૭ સઘલધ^૮ રાન્નિ. ૧૭ કરધ તલાતુ^{૧૦} સધર પ્રમાદ, ૧૧ સેલહત્યુ^{૧૨} મદુ^{૧૩} મોટ^{૧૪} નાદુ; ૧૫ ફિરધ^{૧૬} તલારધ ફિરિ^{૧૭} (૨) વાદુ.

હાસા શોક માલ નિતુ^{૧૮} વાદુ. ૧૮

પાષંડિય^{૧૯} પોલિહિ^{૨૦} પહિહાતુ. ૨૧ કુકવિ સવે કીધા રુઆર; ૨૨ સકલ^{૨૩} પરિગ્રહ^{૨૪} તેરપ ભંડાર^{૨૫}

કલિકંઠલ^{૨૭} કલિપતર^{૨૮} કોઠાર^{૨૯}. ૨૯

અસત્ય વચન પણ્ણહારી^{૩૦} તેહ, અભિ^{૩૧} નવેસ થઇયાય^{૩૨} તરેહ; પરિકરિ^{૩૩} મોહ^{૩૪} અલિહિ^{૩૫} તેરક પ્રાણિ,

જલનિદિ^{૩૭} જિમ જેઠહ^{૩૮} ઊધાણિ. ૭૦

૧ CDEGHIJ છન ૨ DEFH અમરિધ, G અમરધ. ૩ BCEFGHIJ અર-તિરતિ, D અરતિ. ૪ D ચામર ચોસાદ, F ચામરવાલુ, HIJ ચામરવાલ. ૫ G દલવિ, I દલધ ૬ BFHIJ આલસુ. ૭ BGHIJ રુક, CF રુચક, DE રુચક. ૮ B પુરોહિતુ, IJ પુરોહિત ૯ EF સઘલધ કાન્નિ. ૧૦ CEG તલારહ, IJ તલારઓ. ૧૧ BF પ્રમાદ. ૧૨ BCDEGH સેલહત્યુ, IJ સેલહત્યુ. ૧૩ BCDEFGHIJ મદ ૧૪ G મોટ. ૧૫ DH નાદ, I ગનાદ. ૧૬ BCDFGHIJ ફિરધ ટાવરી, E ફિરધ પવરી, I ફિર ટપર ૧૭ BCEFG પરપરિવાદુ, DHJ પરપરિવાદ, I પરિવાદ. ૧૮ D નિતવાદ, GHIJ નિતુ-વાદ. ૧૯ BCDEFGHIJ પાષંડી ૨૦ BGHIJ પોલિ, CEF પોલિધ ૨૧ BEFH પહિહાર, D પ્રતીહાર ૨૨ BCEF સૂચાર, DH સૂચાર, G સૂચારુ, IJ સૂચારુ. ૨૩ BH સકલુ. ૨૪ BCF પરિગ્રહ ૨૫ B તેહ, E ત, IJ તિ. ૨૬ BFGIJ ભંડારુ ૨૭ B કલિકંઠલુ, F કલિકંઠલુ. ૨૮ BDFGHIJ કલિપતિ, E કલ્યા ૨૯ BG કોઠારુ. ૩૦ BCEFGH પાણુહારી, D પાણુહારી, IJ પાણુહારિ ૩૧ BEHIJ અભિનિવેસ, CG અભિનિવેસ, D અભિનિધ. ૩૨ BHIJ થઇયાય, C થુઇયા, D—, EF થઇયા, G થૈયાય. ૩૩ H પરિ-કરે. ૩૪ BH મોહ ૩૫ E અલ્યહિ. ૩૬ BEFIJ તિમ, C પરમાણિ, D—, H તેમ. ૩૭ BCDEFGHIJ જલનિધિ. ૩૮ BCDEFHI જેઠહ.

મોહગય શણિમ સાંભલી^૧ હુઇ, નિવૃત્તિમુ^૨ ઝેનાવલી;

નિહુ^૩ પ્રજાતિ^૪ તિહિ^૫ રાતિ,

નવિ^૬ રહઇ વિશ્વ^૭ વીસામા વાટિઇકિ^૮ વહઇ. ૭૧

હિવ^૯ સરસની-ધવલ^{૧૦} ઢાલ

વિપ્રપુત્રી ગઇ જિતાવલીએ^{૧૧} દેખઇ^{૧૨} કીજતા ભગ;^{૧૩}

બલવંત^{૧૪} વરૂઇ^{૧૫} આપડાએ,^{૧૬} બરહઇ^{૧૭} આધલા^{૧૮} છાગ^{૧૯};

બરહ^{૨૦} આધા^{૨૧} છાગ^{૨૨} લાગુ^{૨૩} નહી^{૨૪} અમ્હારકિ^{૨૫}

મોહ તણી ધુઅ^{૨૬} મારિ ઇહા^{૨૭} તિહાં^{૨૮} પગ નહી^{૨૯} પઇસારકિ;

જિતાવલી વલી^{૩૦} તેય^{૩૧} અલીય, ભમતી દેસ^{૩૨} વિદેસ,

રહણ દેસ^{૩૩} નઇ^{૩૪} ભેઇયઇ ભેગેસરિ^{૩૫} નવ^{૩૬} (૨) વેસિ. ૭૨

૧ EGIJ સંભલી. ૨ BFH નિવૃત્તિમ, D નિવૃત્તિ આતિ, E નિવૃત્તિ સહુ, IJ સુનિવૃત્તિ. ૩ BCDEFGHIJ નિહાં. ૪ BEFGHIJ ગોણ, C કીદ D રાતિ ગોણિ. ૫ ECEFGHIJ તિહાં. ૬ BDEFGHIJ ન રહઇ. ૭ DEF વિશ્વ. ૮ B વાટ, CDEFGIJ વાટઇ. ૯ BCDEGHIJ હિવ સરસવળી. ૧૦ ECDGHIJ ઇહિય, ૧૧ BCDEFGHIJ જિતનીએ. ૧૨ BCGH દેખએ, D દેખા, F દેખીહિએ, IJ દેખિએ. ૧૩ ECDGHIJ યાગ ૧૪ BDGH અલ-વંડ, C અલવંડુ. ૧૫ BH અહુએ, CIJ અહુએ, D અહુઆ, E અહુયએ, F અંટા, G વહુએ. ૧૬ BDEFH આપુડાએ. ૧૭ BCGH છુરકએ. IJ ખૂરકુએ ૧૮ B આધુ, C આધુલા, D આધ્યા, IJ બીધલા. ૧૯ F છાગ. ૨૦ BCGH છુરકઇ, DEF બરહઇ, I છુરક ૨૧ F આધુલા, D આધ્યા, FG આધલા, H આધા, IJ બીધલા. ૨૨ F છાગ ૨૩ DEGHIJ છાગ. ૨૪ BCGHIJ ઇહાં નહી, EF નહી ઇહાં. ૨૫ CF અમ્હારુ, G અહુમરકિ ૨૬ BCE ધૂય, D ધૂય, G ધૂ, HIJ ધૂય. ૨૭ E ઇહી પણિ. ૨૮ BCFH તેહ, DHIJ તે. ૨૯ B—, IJ ચાલી ૩૦ BCDGHIJ તે ચલી, E તે ચાલી, F તે ચલીય. ૩૧ BCDEFGHIJ વેસિ વિદેસિ ૩૨ BCDEFGHIJ વેસિ ૩૩ BEFGHIJ ભેયઇ, C ભેયઇ, D ભેઇ. ૩૪ BCDHFJ ભેગેસરિ દરિસણ, G ભેગીસરદરિ સણ, I ભેગેસરિ દન ૩૫ BCFIJ નવનવે વેસિ.

ન્હાવધ^૧ કે જલિ મોકલએ^૨, કે લવધ^૩ કંદ નધ મૂલ,
તોડીય^૪ તરુતણાં^૫ પાંડાએ, પુડિ કરધ^૬ પ્રોધ^૭ સૂલ,
પુડિ^૮ કરિ પ્રોધ સૂલ,^૯ અજિય^{૧૦} ન ટલધ લવધ^{૧૧},
જીવ અજીય^{૧૨} ન ઉલધ^{૧૩} કિમ્પ^{૧૪} એ છધ^{૧૫} જાવ^{૧૬},
ધહાં ન દેધુ^{૧૭} રહણ સરીપુ^{૧૮} તઉ ચાલી^{૧૯} અતિખીણુ.^{૨૦}
કિરત^{૨૧} કિરંતી પ્રવચન નગરી, ગરુધ^{૨૨} પાની તેણુ^{૨૩}. ૭૩

નગરુ^{૨૪} હીઠઉ રલીયાવણુઉએ,^{૨૫} વન^{૨૬} પુણુ^{૨૭} આતમારામ,^{૨૮}
કુમરુ^{૨૯} લણુધ ઢણુ^{૩૦} ઇકુ વીસમ્યએ,^{૩૧} શમદમ^{૩૨} તરુ અભિરામ,^{૩૩}
સમદમ તરુ અભિરામ, બેઊ^{૩૪} તસુ પાસિ બધઠાં^{૩૫},

૧ BCDGHIJ નાહધ, E ન્હાધ, F નાહ ૨ BCDEGHIJ મોકલધએ, F મોકલધ ૩ D રુખધ, E લખધ ૪ BCHGIJ ત્રોડિય, D ત્રોડી, EF ત્રોડીય. ૫ D તરણા, F તરતણા, HG તરુણા, IJ ત તરુનાં ૬ D પુટ કરધ ૭ BG પ્રોધય મૂલ, C પ્રોધય મૂલિ, E પ્રેધય મૂલ, FI પ્રોધય મૂલ, H પ્રોધ મૂલ, J પ્રોધય મૂલ ૮ BCHIJ પુડિ કરધ, DG —, F પુડિ કરિધ. ૯ પ્રોધ મૂલ, CH પ્રોધય મૂલ, FI પ્રોધય મૂલ, I પ્રોધય મૂલ. ૧૦ BCDGHE અજીવ ટલધ, F અજીય ન, IJ અજિય ન ૧૧ DIJ લવધાધા ૧૨ BCDE FGHIJ અજીવ ૧૩ BFH ઉલધધ, D સરુવ ન જાણુધ, IJ ઓલધધ. ૧૪ BH કિરયઉ, C કિમ્પ, F કિરમ્પ, G કિસ, IJ કિરમ્પ ૧૫ C છધએ. ૧૬ BCEG જાવ^{૧૬}, IJ જીવધા ૧૭ BDEGHIJ દેખઉ, C દેખઉ, F દેખય. ૧૮ B સરીખઉ, C અહમારી, DHIJ સરીખઉ, F સરીખય, G શરીખઉ. ૧૯ EF ચહલી, IJ ચલી ૨૦ BFHIJ અતિખીણુ ૨૧ D કિરતી (૨, IJ કિરતઉ ૨૨ BDEFHIJ ગુરુધ, C ગુરુધ G ગરુધ ૨૩ BH પામિય તીણુ, CG પામી તીણુ, D પામી તિણિ, EF પામી તીણિ, IJ પામીય તેણિ ૨૪ CDEGH નગર, F નયર, IJ નયરુ. ૨૫ BH રલિયામણુ, C રહિયામણુ, DEGIJ રહિયામણુઉ, F રહિયામણુય ૨૬ BH વનુ, F વડ ૨૭ E પુણિ ૨૮ BCFGH આતમારામ, D આતમારામ ૨૯ CDG કુમર ૩૦ BCLH ઢણુ ૩૧ BCLFGH વીસમઉ એ, DI વીસમઉ, J વીસમુએ ૩૨ F શમદ, G સમદમ ૩૩ BCDEGIJ અભિરામ ૩૪ CD બે, F બેટા. ૩૫ BCDEFGHIJ બધઠાં તરુણાં.

વિમલજોધ^૧ કુલપતિ જિહ દેખી^૨ સુલહિ વચન^૩ અતિહિ મીઠા;
નિવૃત્તિ લણ્ણ કરજોડી મહરિષિ,^૪ નિરમલ^૫ જ્ઞાન^૬ નિહાલી,^૭
એ એટલે હૂં^૮ સુધિ^૯ વિલસ'તઉ^{૧૦} દેખિસુ^{૧૧} કેતઇ કાલી.^{૧૨} ૭૪
કુલપતિ^{૧૩} કુમર^{૧૪} આલોકીયઉ^{૧૫} એ,

આપણુ^{૧૬} ધરિયઉ^{૧૭} તે ઉછ'ગિ,^{૧૮}
લપ^{૧૯} કરી^{૨૦} લક્ષણ ઉલાપિઉયાએ,^{૨૧} ઉલટિ^{૨૨} માઇ ન અ'ગિ,
ઉલટ^{૨૩} માઇ ન અ'ગિ, મહરષિ^{૨૪} ઇમ જોલણએ,^{૨૫}
ઉદયવ'તર^{૨૬} એ કુમર,^{૨૭} અવર^{૨૮} નરુ એહ ન તોલએ,^{૨૯}
જઇ પુણિ^{૩૦} પૂછિસિ તઉ.^{૩૧}

વેમાસિઇ^{૩૨} વચન^{૩૩} અમ્હારઉ^{૩૪} માનિ,
મનમેલહ^{૩૫} પાપ^{૩૬} જ' કહિયઇ^{૩૭} ત' સહૂ રડિયઇ^{૩૮} રાનિ. ૭૫

૧ B વિમલજોધુ ૨ BCFH દેખી, G દેખિ ૩ BEFGHIJ વંદછ તસુ પાયા,
C વ દછ તસુ પાયા, D એ વ દછ તસુ પાયા ૪ BCGH મહરષિ, C મહિરિષિ,
F હરિષિ. ૫ BCFH નિરતુ, DEIJ નિરતઉ, G નરતઉ ૬ BCEFGHIJ
જ્ઞાનિ. ૭ BCDEFGHIJ નિહાલિ ૮ D હૂં'ઉ. ૯ BCDEGHIJ સુખિ, F
સખિ. ૧૦ C વિલસતુઉ, IJ વિલસ તુ. ૧૧ BFH દેખિસુ ૧૨ BCDEFG-
HIJ કાલિ. ૧૩ BH કુલપતિઇ ૧૪ BCHIJ કુમર, D કુ અરિ. ૧૫ BCGHIJ
આલોકિઉએ, ૧૬ આલોચિઉએ, E આલોકિયઉ, F આલોકીય' એ ૧૬
D આપણિ ૧૭ B ધુરિ, CEH ધરિઉ, D ધરિઅ, FIJ ધરિ. ૧૮ BDG
IJ ઉચ્છ'ગિ ૧૯ BEFGHIJ લણ્ણ, D લક્ષણિ, CG લખ ૨૦ D કરિય ૨૧
BCGH ઉલખિયાએ, D ઉલપિઉએ, EF ઉલપિયાએ, IJ જોલખીયાએ.
૨૨ BH ઉલટો, CDEFGIJ ઉલટ ૨૩ B ઉલટો ૨૪ BFGHIJ હરષિ
મહરિષિ, C હરિષિ મહિરિષિ, D હરિષિહિ મહરિષિ, E હરિષિઇ મહરિષિ.
૨૫ BCDEGHIJ જોલણ, F જોલએ ૨૬ BCFHIJ ઉદયવ તુ ૨૭ BCEFGH
કુમર. ૨૮ BCFHIJ અવર. ૨૯ BCDEGH તોલણ, IJ તોલણ જઇ ૩૦
BCDEFGHIJ પુણ્ણ ૩૧ C ઉ, F તુ, G તુ ૩૨ BCFGH વીસાસિઇ, DIJ
વીસાસિ', E વીસામિઇ. ૩૩ B વચતુ. ૩૪ F અમ્હાર' ૩૫ BCDEFGH
IJ મનહમેલ. ૩૬ BCDEHIJ પાપઇ, FG પાખઇ ૩૭ DF ઠહીઇ, CEG-
ઠહીયઇ. ૩૮ BHIJ રડિયએ, CG રડીઇ, D રડીઉ, F રડિઇ.

હિવ ચઉપહી^૧

માહરં^૨ સુમતિ નામિ^૩ છં કુમરિ,

તે નમીયં^૪ નરિ^૫ કિંનર^૬ અમરિ

તે જં પરણં^૭ વીરં ત્રિવેક્ર^૮,

પૂછતણં^{૧૦} તઉ આપુ^{૧૧} છેકુ. ૭૬

હિવ દ્રૂપદ

શિશવિણુ^{૧૨} પૂનિમ^{૧૩} લીજં^{૧૪} વાયુ. ^{૧૫}

પૂનિમ^{૧૬} વિણુ શસિષંડઉ^{૧૭} થાઈ;

સુકુલી^{૧૮} પુરુષ સુકુલીણી^{૧૯} નારિ,

ખિહુ^{૧૦} જોડ થોડીય^{૨૧} સંસારિ. ૭૭

નિવૃત્તિ લણં^{૨૨} તુમ્હિ^{૨૩} જોલિઉ^{૨૪} કિસુ^{૨૫},

પ્રિય ભષધ^{૨૫} નં ગુરુ^{૨૬} ઉપદિસુ^{૨૭};

ચેવર માહિ^{૨૮} જ સાકર^{૨૯} દદ્યઉ^{૩૦},

થાહર જોતાં સગપણુ^{૩૧} મિદ્યઉ^{૩૨}. ૭૮

૧ BCEFGHIJ હિવ ચઉપહ, D ચઉપહ. ૨ D માહરિ ૩ BD નામ.
૪ CDFG નમીય ૫ BDFG નર ૬ BCFFGHIJ કિંનરિ. ૭ DEFHI
પરિણ ૮ BEH વીર ૯ DE વિવેક ૧૦ B તું, H તણું તુ. ૧૧
BGHIJ આપિસુ છેકુ, CE આપઉ છેકુ, D આપઉ છેક, F આપિઉ છેકુ.
૧૨ BCEH શશિ વિણુ, D સસિવિણુ, FGIJ શશિવિણુ. ૧૩ IJ પૂનિમ.
૧૪ IJ લીજં ૧૫ BCEFGHIJ વાય D વાય ૧૬ DFIJ પૂનિમ વિણુ,
G વિણુ પૂનિમ. ૧૭ BCFHIJ શશિ ખંડઉ, D સસિ ષાંડઉ, E શસિ
ષંડઉ, G સસિ ખંડઉ. ૧૮ BH સકલ, CGIJ સકલ, F સુકલ. ૧૯ CFG
સુકલીણી ૨૦ IJ ખિહઉં ૨૧ BCDGHIJ થોડી. ૨૨ D તુમ્હે ૨૩
BH જોલિઉ, E જોલ્યુ, F જોલિં. ૨૪ BH કિસ્યઉ, CDIJ કિસિઉ, E
F કિસ્યુ, G કિસ્યુ ૨૫ BH ઉપધુ ૨૬ BCD GH ગુરિ ૨૭ BEF
ઉપદિસ્યઉ, CHIJ ઉપદિસિઉ, D ઉપદેસિઉ, G ઉપદિસ્યુ. ૨૮ BCGH
માહિએ, D માહિ, EFIJ માહેએ. ૨૯ CDEFGHIJ ધૃત, B ધૃત. ૩૦
B દુલિઉ, CDEGH દલિઉ, I દલિં, IJ દલિઉ. ૩૧ B સગપણુ. ૩૨
BCDGH IJ મિલિઉ, F મિલિયં.

વેવાહી^૧ વેવાહિણિ રંગિ,^૨ પરિણિત કુમર^૩ સ કીધક^૪ જંગ,^૫

નિવૃત્તિ લણ્ણ હિવ^૬ મહરિષ^૭ ભાષિં,

પસરધ^૮ જમાધ જિમ સહ^{૧૦} સાધિ^{૧૧} ૭૬

કુલપતિ બોલધ મધરિ સંદેહ,^{૧૨}

વિરૂઆ^{૧૩} સવિહુ^{૧૪} આચ્યુ^{૧૫} છેહ;^{૧૬}

ઇણિ નગરી છધ અરિહંતરાઉ,^{૧૭}

વયરી^{૧૮} સિરિ દે^{૧૯} ડાવઉ પાય^{૨૦}. ૮૦

અઉસઠિ ઇદર^{૨૧} કરધ તસર^{૨૨} સેવ, કોડિ સંખ સચર^{૨૩} પણ મધ દેવ;

ભુગતિ^{૨૪} મુગતિ તણુઉર^{૨૫} દાતાર,^{૨૬}

ભુજમલ તાસુર^{૨૭} ન લાલધ પાર^{૨૮}. ૮૧

મણિમય^{૨૯} ત્રિગદ્ધ^{૩૦} તિહુર^{૩૧} નઉર^{૩૨} વાસુ,^{૩૩}

ત્રિન્નિ^{૩૪} છત્રસિરિર^{૩૫} ધરિયધ^{૩૬} તાસુ;^{૩૭}

૧ E વેવાહિ વીવાહિ, F વેવાહી વેવાહણિ, IJ વેવાહણિ વેવાહી ૨ BCF-
FGH રંગ, DIJ રંગ ૩ BC કુમર ૪ BCEGIJ સુકીધઉ, F સુકીધુ.
૫ BEFGH જંગ ૬ દિવધ. ૭ BEFH મહરિષિ, C મહિરિષિ, D
હરિષિહિ, G મહરિષિ, IJ મહરિષિ. ૮ E નથી. ૯ D પ્રસરિ ૧૦ DEFG
સય ૧૧ FH સાધિ. ૧૨ BCH સંદેહ. ૧૩ CFH વિરૂઆ. ૧૪ B સવિ,
D સવિહં, E સવિહ, G સવિહઉ, IJ સવિહઉ ૧૫ BCDFGHIJ આવિઉ
E આચ્યઉ ૧૬ BCEFH છેહ. ૧૭ E અરિહંતુ ગાઉ, IJ અરિહંતુ રાણ.
૧૮ BCDF વધરી. ૧૯ BE દીધ, CDFGHIJ દિધ. ૨૦ BCDEFGH
ડાવઉ પાઉ, IJ ધ ડાવઉ પાય ૨૧ BCEFIJ ઇ. ૨૨ BCDEFGHIJ તસુ.
૨૩ BCDEGHIJ પય પ્રણમધ. ૨૪ BCDGH ભુકિત મુકિત, E ભુગતિ મુકિત,
F ભકિત ભકિત, IJ મુકિત ભુકિત. ૨૫ BCDEGIJ નઉતે, F નઉએ, H નુ
તે. ૨૬ BCG દાતાર ૨૭ DE તાસ. ૨૮ BCG પાર. ૨૯ BCDEFGHIJ
મણિમય ૩૦ D ત્રિગદ્ધ ૩૧ તિહુર, D તિહિ ૩૨ BGH
નઉ, C નુ, D —. ૩૩ DEHIJ વાસ. ૩૪ D ત્રિણિ, E તિણિ, F તિન્નિ,
GHIJ ત્રણિ ૩૫ F છત્ર. ૩૬ CDGH ધરીધ ૩૭ DE તાસ

અણવાયા વાજઈ નીસાણુ,
 ધન^૧ અલંબ પાણિ^૨ ગવણુઈ માણુ^૩. ૮૨
 ધર્મચક્ર^૪ મહિયલિ^૫ ઝલહલઈ,^૬
 ઇતિ^૭ તણુકિ^૮ તિણિ^૯ નામુ^{૧૦} જટલઈ,^{૧૧}
 કાંટા અધોમુખિ^{૧૨} થાઈ સવઈ,
 કનક^{૧૩} કમલ^{૧૪} તે પગલા^{૧૫} ઠવઈ. ૮૩
 પીડ પિયારી^{૧૬} જાણી^{૧૭} હરઈ જઈ
 વિવેકુ^{૧૮} તસુ^{૧૯} પથર^{૨૦} અણુસરઈ,^{૨૧}
 તિણિ તૂંઠઈ^{૨૨} ઇણિ^{૨૩} સરિસી^{૨૪} કાજ,^{૨૫}
 રિપુ ભાણુ ભોગવસી^{૨૬} રાણુ.^{૨૭} ૮૪
 કુલપતિ બોલતિ^{૨૮} હીયડઈ^{૨૯} ધરી, નિવૃત્તિ બહૂ લેતકિ^{૩૦} સંચરી;
 પુહુતી^{૩૧} પ્રવચન પુરી મઆરિ,
 જાઈ^{૩૨} રહી સફગુરુ^{૩૩} આધારિ. ૮૫

૧ BCDEFGHIJ ધન ૨ BCDEFGHIJ પુણુ. ૩ BCDEFGHIJ પ્રમાણુ,
 F પ્રમાણુ ૪ BE ધર્મચક્ર, CH ધર્મચક્ર, DFGIJ ધર્મચક્ર ૫ BE
 નહિયલિ C નહિયલિ, DE મહિયલિ F નહિય લિ, IJ મહિયલિ. ૬ F
 લહઈ. ૭ B તિ, DF ઇત. ૮ BF તણુ ૯ B તણિ, D તિહાં,
 G તિણુ ૧૦ DEFGHIJ નામ ૧૧ BCEGH જિટલઈ, D ઝટલઈ.
 ૧૨ BCDEFGHIJ થાઈ અધોમુખ, E થાઈ અધોમુખ ૧૩ F કનકિ.
 ૧૪ BCDEFHIJ કમલિ. ૧૫ BCFH પગલા. ૧૬ DFGHIJ પીયારી.
 ૧૭ BCDEFGHIJ જાણઈ હરઈ, F જાણઈ ૧૮ DIJ વિવેક ૧૯ DIJ તસ,
 E તઈસુ. ૨૦ IJ પાથ ૨૧ FHIJ અણુસરઈ ૨૨ IJ તૂંઠઈ ૨૩ BDE-
 HIJ એહ, CF સવિ, G — ૨૪B CEFH સરિસિઈ, D સરિસઈ, GIJ
 સરિસિ ૨૫ BCFG કાજુ. ૨૬ BCH ભોગ વિસિઈ, D ભોગવસઈ, E
 ભોગવસઈ, F ભોગવસિઈ, GIJ ભોગવિસિ ૨૭ DEFGHIJ રાજ. ૨૮ FHIJ
 બોલઈ ૨૯ BDH હિયડઈ, G હૈઅડઈ ૩૦ D લેઈ, G તેતુ, IJ લેઈ.
 ૩૧ BDGHIJ પુહુતી, CE પહુતી, F પુહુતીય ૩૨ BCDEFGHIJ જઈ.
 ૩૩ D સુગુરુ, H સુહુગુરુ

તિથિ^૧ બેઠાવિહર તામુ^૨ કુમાર,^૪
 કિવય તહિ^૩ તુમ^૫ રહ્યું આવિહર^૬ ભાર,^{૧૦}
 રાય^{૧૧} દિખાડિહર^{૧૨} આપણી^{૧૩} છેલ,^{૧૪}
 જે^{૧૫} હાંડયં તિકાં કિસકે^{૧૬} ચનેલ. ૮૬
 જયુ^{૧૭} બાલ્ય મનુ^{૧૮} આગયં લોક.^{૧૯}
 કપરિ પ્રવૃત્તિ^{૨૦} માંડિકે રાણ.^{૨૧}
 હઠિ^{૨૨} કીકલ છયં કેહુ^{૨૩} કામુ.^{૨૪}
 હઠિ વાધે^{૨૫} વિષ્ણુ^{૨૬} અમહર^{૨૭} નામુ.^{૨૮}
 પ્રિય^{૨૯} વિષ્ણુ^{૩૦} નારી ગતિ અધારી,^{૩૧}
 મેઢી^{૩૨} રૂઝડયં^{૩૩} કાનિ નિવારી,^{૩૪}
 જયં પુણ્ય મુગુ^{૩૫} હીવકે^{૩૬} અવલકયં,
 તહિ^{૩૭} હીનાલી વમગુડિ^{૩૮} તુલક.^{૩૯} ૮૮

૧ G તિથ. ૨ BE બેઠાવિહર, F આલાવિહર. ૩ BCEFHJ તામ, D તામ.
 ૪ BG કુમાર. ૫ D દવલ. ૬ BCFH તોલ, DEGIJ તો. ૭ D તુમ. ૮
 DIJ નલ, G રલ ૬ E આન્ય. ૧૦ BFG કાર. ૧૧ BCEGH તાલ. ૧૨
 BFGHIJ દિખાડિહર. ૧૩ B —, H આપણ. ૧૪ CEF છેલ. ૧૫ D જે.
 ૧૬ B —, CH તેલરયું સ્યુ, D તેલ કેલ, EGIJ તેલ ચિજે સિડે. F
 તેલ સિસ્ટ. ૧૭ B —, DEGIJ જા. ૧૮ B —, DDHIJ રન ૧૬ B —,
 DEGIJ યોલ. ૨૦ FH પ્રવૃત્તિ, ૨૧ CEHI માંડિકે રાણ, F માંડિકે
 રાણ. ૨૨ CD હડ, F હિડ. ૨૩ DEG કેલકે. ૨૪ CEFHIJ કામ, D કાન.
 ૨૫ BCEFHJ વાધિ, D વાધિ, G વાધિ, I વાધલ. ૨૬ CG અમહ.
 ૨૭ D રાજ, EFHI નામ. ૨૮ CF પ્રિય. ૨૯ DEFGHIJ વિષ્ણુ. ૩૦ D
 અધાર. ૩૧ BCFHIJ રૂડે, EG રૂડલ. ૩૨ F નિવારિય. ૩૩ CDFGIJ
 મુત. ૩૪ F હીવ. ૩૫ B તુલ, F તુ. ૩૬ D તલ, F તાલિ. ૩૭ F
 તલલ. ૩૮ EFHIJ આ પ્રતોમાં કહી ૮૮ પછી એક વધારાની કહી છે.

“ઝા. બેટા વિષ્ણુ પંકડ ગાલ, કીકલતી પુણ્ય કલક ન મુલાલ;

વરધણિઆણી ચાલ દાસિ, જલ મેટકે હોલ નાલ પાસિ.”

આ કહીમાં જિત્ત-વિષ્ણુ, પંકડ-પગડ, કીકલ-કીકલ, પણિ-પુણ્ય, કલક-
 કલક, સમાલ-મુલાલ ઇત્યાદિ પાઠબેદ પણ એવા મળે છે.

રાજ^૧ દક્ષિણાનુ^૨ સ્થિત^૩ ઉત્તરતિ^૪

જયં તુ^૫ બેટતિ^૬ છયં જીવતિ^૭

એકુ^૮ જ અભિ વિમાસણા^{૧૦} ઠાઉ

રામે^{૧૧} કૂડસુ^{૧૨} માડય^{૧૩} રાઉ^{૧૪}. ૮૯

હિવ દૂહા^{૧૫}

રાઉ^{૧૬} નિરંજનુ^{૧૭} ઇણિ^{૧૮} નયરિ તે તુ^{૧૯} ધરિ^{૨૦} આરાહિ;
મોહ મહાભડ^{૨૧} ભાંજિવા, ^{૨૨} અવર મ ભેગસિ આહિ. ૯૦^{૨૩}
વાતવદી^{૨૪} તઈ જીવતઈ, સવિ આવેગિહિ^{૨૫} બંધિ;
જયં પુણુ^{૨૬} તુઝ^{૨૭} કાઈ હુવઉ^{૨૮}, તઉ^{૨૯} સહુ^{૩૦} ભાંગ^{૩૧} અસંધિ ૯૧
ભેટ ધાટ^{૩૨} ભેવઈ^{૩૩} નહીં, ભવઈ^{૩૪} અવિહડ^{૩૫} ભાવ;
એક રાય^{૩૬} વસિ આણિયા, ^{૩૭} બીજઉ^{૩૮} નતિય^{૩૯} ઉપાય^{૪૦} ૯૨

૧ IJ રાજ ૨ BCEGH દક્ષિણતિ, D દક્ષિણતિ, FIJ દક્ષિણાનુ. ૩ B સ્થ, CDGIJ સિહિ, FH સ્થ, E સહિઅ ૪ B રતિ, CDG ઉત્તરતિ, F અરતુ, H ઉરતુ. ૫ BCEH તિ, DFGIJ તુ. ૬ F બેટુ ૭ BF છ. ૮ FH જીવતુ. ૯ BCDEFGHIJ એક. ૧૦ B વિમાસણ, G વિણસવા ૧૧ CFG રામે, E રાય, D રાપિ ૧૨ D કુડસ, E કૂડસુ. ૧૩ D સમારય, E મંડય ૧૪ E રાઇ. ૧૫ D હવય દૂહા ૧૬ D રાય ૧૭ DEGIJ નિરંજનુ, FH નિરંજન ૧૮ D ઇણુ. ૧૯ CEIJ તઈ, D તુ. ૨૦ BCGHIJ ચિર, DEF ચિર ૨૧ B મહા, IJ મહાભડ ૨૨ DE ભાંજિવા. ૨૩ BCDEFG HIJ કડી સખ્યાંક ૯૧ કખાયો છે (૯૧મી કડી આ પ્રતિઓમાં ૯૦મી કડી તરીકે આપી છે.) ૨૪ IJ વચ્ચવદી. ૨૫ BCDGH આવેસિઈ, E આવિસ્થઈ, F આવિસઈ, IJ આવેસિ. ૨૬ E પણિ ૨૭ D તુ. ૨૮ હઉહિ, CEIJ દૂહિ, D હુહિ, F હવહિ, G હોહિ ૨૯ BDEFG તુ ૩૦ C સહઈ. ૩૧ BCH ભગુ, D ભોગ, EIJ ભગ, F ભગુ, G ભગી ૩૨ D વાટ. ૩૩ BH ભેયઈ, CDFIJ ભેઈ, G ભેઈઈ ૩૪ BH ભેયઈ, CDF ભેઈ, EIJ ભેઅઈ, G ભેઈઈ, ૩૫ BCDFGHIJ અવિહડ ભાઉ, E અવિહ ભાઉ. ૩૬ G રાઉ ૩૭ ચાણિવા. ૩૮ B બીહુ, FH બીહુ, IJ ભાજઉ. ૩૯ GH ૪૦ BEHIJ ઉપાય, DF અપાઉ.

રાયહ^૧ અવસરિ વીનવે મોહતણી સવિ વાત,^૨
 જિમ આપણુ^૩ પે કાઢિયા.^૪ જિમય તિણિ રાણિ મિ પત^૫, ૬૩
 પુણુ ઉલગનઇ^૭ આલસહ,^૮ જાણે^૯ જાતિ વિરોધુ,^{૧૦}
 અવરવધર^{૧૧} સવિ^{૧૨} ટાલીયા,^{૧૩} પુણુ તઇ^{૧૪} લગુ^{૧૫} ન જોધુ^{૧૬}, ૬૪
 આગઇ એહના^{૧૭} ઉલગૂ,^{૧૮} લખ^{૧૯} સંખમઇ^{૨૦} દિઠ.
 ઇણિ^{૨૧} આસલિ^{૨૨} મોહ ધરિ, લોચ^{૨૩} ઘણી^{૨૪} પરિઘટ. ૬૫
 એક મનુ^{૨૫} એ ઉલગી,^{૨૬} ઉલ્લવિ^{૨૭} મનનઉ^{૨૮} દાહુ,^{૨૯}
 નેહિતરિ^{૩૦} તૂ^{૩૧} વેટા^{૩૨} તણુઉ,^{૩૩} અમ્હરઇ^{૩૪} કેહઉ^{૩૫} લાહુ^{૩૬}
 જેણિ^{૩૭} ગુફા કેસરિ વસ્યઉ,^{૩૮} અરિકુલ^{૩૯} કેરઉ કાહુ,^{૪૦}
 આલિ^{૪૧} સિયાલિ^{૪૨} તિહા કરઇ, સીહ^{૪૩} નહી તેય સ્યાહુ.^{૪૪} ૬૭

૧ IJ રાજ ૨ BCGH વતૂ, IJ વતુ, IJ વત. ૩ BCDEFGHI
 આપણુ પે, J આપણુ પઇ ૪ DIJ કાઢિયા. ૫ D તિમ તિણિ,
 E જેમ તે, F જિમતિમ ૬ CDEFGH પતૂ, IJ પત, ૭ IJ
 ઓલગનઇ ૮ BCFGHIJ આલસહ, D આલસહ ૯ D જાણી ૧૦ CDE
 FGHIJ વિરોધ ૧૧ BEFG અવરવધર, H અવરવધર ૧૨ BCDEHIJ
 ઇણિ, G ઇણુ ૧૩ BDGHIJ ટાલિયા ૧૪ BCDEFGHIJ ઇહ ૧૫ BC
 H લગુન, D લગ ન, EGIJ લગ ન, F લખ ન ૧૬ CDEGHIJ મોહ
 ૧૭ D નહી ૧૮ IJ ઓલગૂ ૧૯ DF લક્ષ, E લખ ૨૦ BCGHIJ સંખ-
 મઇ, DF સખમઇ ૨૧ BDH ઇણુ CE ઇણિઇ, GIJ ઇણઇ ૨૨
 BCDEFHIJ આલસિ ૨૩ BCEGIJ લેઉ, DF લેઇ, H લિહ.
 ૨૪ DH ધણુ ૨૫ CDEG મનહી, F મનાહી, H મનુએ ૨૬ IJ ઓલગી.
 ૨૭ IJ ઓલ્લવિ. ૨૮ B માનહી, C માનનુ, F મનન, HIJ માનહી ૨૯
 DG દાહુ. ૩૦ BCDEFGHIJ નહીતરિ ૩૧ DE તુ, IJ તહી ૩૨ F ટા.
 ૩૩ F તણુ ૩૪ BHIJ અમ્હ રહઇ, C અહમ રહઇ, D અમ્હએ, E અમ્હ-
 નઇ, G અહમ નઇ. ૩૫ BDFH કેહુ E કહઉ. ૩૬ B લોચ, DG લોહ.
 ૩૭ BDEFGHIJ જાણિ, C જાણિઇ. ૩૮ BCFGH વસિહી, DIJ વસઇ.
 ૩૯ BCEFGHIJ કરિકુલ, D કરિવર ૪૦ DEGIJ કાધ. ૪૧ E આલ.
 ૪૨ BIJ સિયાલ, CG સીયાલ, D સીઆલ, EFH સીયાલ. ૪૩ BCF સીહ.
 ૪૪ BCF તે આલ, D તે સીઆલ, EIJ તે આલ, G તિસી આલ, H તે
 સીઆલ

જિણ્ણુ તુરુ^૧ હરિર વીસમ્મઉ,^૩ ગરુડ^૪ સુગરુડ^૫ સમોડિ,^૬
ચિડીય^૭ ચિરે^૮ તે ચૂથિય^૯,^૯ એહ^{૧૦} રિવાહણ^{૧૧} ખોડિ.^{૧૨} ૯૮

આવાસહ જિણ્ણુ ઉરડઇ;^{૧૩} લહકઇ^{૧૪} લલકઇ ઠીપ;^{૧૫}
તે જઇ^{૧૬} તિમરઇ^{૧૭} લેલીઇ^{૧૮} ઠીપ,^{૧૯} તણી કુણ^{૨૦} ઈ.પ. ૨^૧ ૯૯

માયડીય^{૨૨} પ્રતિ બોલઇ^{૨૩} કુમર,^{૨૪} આણ્ણ^{૨૫} દઇ^{૨૬} આલુધ;^{૨૭}
અમીય^{૨૮} ન મીહઉ^{૨૯} તૂ વયણ, કુણ સક્કર કુણ હંહ.^{૩૦} ૧૦૩^{૩૦}

હિવ વસ્તુ^{૩૧}

માય^{૩૨} ગુરુઇય^{૩૩} (૨) માઇ^{૩૪} નમણિજજ;^{૩૫}

મા^{૩૬} તીરય^{૩૭} મૂવગઉ^{૩૮} માઇ^{૩૯} દેવિ^{૪૦} અરિહંત^{૪૧} મનિય,^{૪૨}

૧ BCDEFGHI તરુ ૨ BD ડાલુ, C ડાલિઇ, EFHIJ ડાલઇ, G ડાલિં.
૩ BCFGIJ વીસમિઉ, DE વીસમઇ, H વીસમઉ ૪ B ગરડ, CG ગુરડ,
EIJ ગુરુડ F ગરડ, H ગરડ. ૫ BC સુગરડ, DF સગરડ, EIJ સગુરુડ,
GH સગરુડ ૬ C સમોડે ૭ BCDEFGHIJ ચિડી ૮ D ચિડી, I —. ૯
CD ચૂથીયઇ, D ચુકીઇ, FGHIJ ચૂંચીઇ ૧૦ C તેહ. ૧૧ B વાહિણ.
૧૨ BH ખોડિ ૧૩ IJ ઓરડઇ ૧૪ BCDEFGHIJ લલકઇ લહકઇ ૧૫
BCFG ઠીપુ ૧૬ F જિઇ. ૧૭ B તિમિરે, CDEGH તિમિરે, FIJ તિમરે
૧૮ BE લેણિયઇ, FH લેલીયઇ. ૧૯ IJ ઠીઇપ. ૨૦ B કુણહ ૨૧ BCD-
EGHIJ ઠીપ, F ઠીયુ ૨૨ BCDEFGHIJ માડી ૨૩ BCEFH જુલઇ ૨૪
BCEFGH કુમરુ. ૨૫ BGH આણ્ણ દિહિં, CDF આણ્ણ દિઇ, E અનંદિહિં,
IJ અણ્ણદિહિં ૨૬ BFCH આલધુ, D આલધ, E આલુધુ, GIJ આલુધ્ધ.
૨૭ BCFGHIJ અમી. ૨૮ D મીહઉ તુરુહ, G મીહુ તૂ, IJ મીહઉ તઓ.
૨૯ BH હુધુ, F હુધુ ૩૦ B૮૯, C૧૦૭, D૯૯, E ૧૦૬, G૯૮, H૯૬
I૧૦૨ ૩૧ D હવઇ વસ્તુ, FG વસ્તુ ૩૨ BCFGHIJ માઇ ૩૩ BG-
HE ગરુઇ, CDFIJ ગુરુઇ. ૩૪ D માય ૩૫ IJ નમણિજ ૩૬ BCGH
માઇ ૩૭ B તીરયુ ૩૮ BH મૂલિગૂં, CD મૂલગૂં, F મૂલગ, E મૂલિગઉં.
૩૯ D માય ૪૦ B દેવ ૪૧ BCEHIJ અરિહંતિ, D અરિહંત ૪૨ મનિય,
GIJ મનિઅ.

માય^૧ ન ઘટઇ દ્વંદ્વવીય^૨ રમૃતિ પુરાણિ^૩ આગમિ^૪ જન-નીય^૫ ;
 માહુઈ^૬ પ્રાણુ^૭ દીયઈ નિયુષ^૮ એકીકઈ^૯ ઉપગારિ;
 માહરઈ^{૧૦} કહીઈ^{૧૧} સંકલ^{૧૨} હવઈ, ૧૪

કેઈ^{૧૫} ન સકઈ^{૧૬} સંસારિ. ૧

તોમ^{૧૭} માયડીય^{૧૮} (૨) જન^{૧૯} પથપાનુ^{૨૦} ;
 જવ પરંણીય^{૨૧} બાલિકા^{૨૨} તેહ^{૨૩} સરિસ^{૨૪} મન મેલિ^{૨૫} પિલ્લઈ^{૨૬} ;
 જે^{૨૭} નવનઈ^{૨૮} તે કહઈ તેણિ^{૨૯} વયણિ માહિ^{૩૦} સામહુ^{૩૧} વુલ્લઈ^{૩૨} ;
 માઈ^{૩૩} કરઈ કમારડી^{૩૪} ધર^{૩૫} ધણિયાણી^{૩૬} તેહ^{૩૭} ;
 તેહી^{૩૮} તાનિ પિયારડી, ૩૯ કરઈ સભા બિસેવિ. ૪૦ ૨

૧ BCEFGHIJ મા ૨ BGHIJ દ્વંદ્વવિય, CDEF દ્વંદ્વવી. ૩ D પુરાણ. ૪ DH આગમ ૫ BIJ જનનીય, C જવનીય, D હિવન્નિય, E જિવન્નિય, F વનીય, G હવન્નિય, H કુવન્નિય ૬ B માંયઈ રહઈ, C ચીય રહઈ, D માનઈ, E માયહુઈ, FIJ મા રહઈ, G માઈ કાજિ, H માઈ રહઈ. ૭ CDEIJ પ્રાણુ, H પ્રાણિઈ. ૮ BCHIJ દિઈ, G દીઈ ૯ D નિતયુષ, G— ૧૦ BH ઇકેકઈ, CD એકેકઈ, EG ઇકેકઈ, FIJ ઇકિ કઈ. ૧૧ BCEH મા, C માય, FGIJ માઈ. ૧૨ BCEH કિડિંઈ, D કિહાંઈ, F કહઈ, G કહિઈ, IJ કહઈ. ૧૩ BCHF સંકલ, DG સીકલ, EIJ સકલ. ૧૪ BCDEFHIJ હુઈ, G યહ. ૧૫ EFG કોન. ૧૬ D કહઈ. ૧૭ BCDEFHIJ તામ ૧૮ BEHIJ માડિય, C માડીય, D માડી, F માડીય, G માકિય ૧૯ G જન્યુ. ૨૦ CDE પથપાન, G પથપાન્યુ. ૨૧ BEGH પરિણી, CDIJ પરણી. ૨૨ BEH બાલકઈ, C બાલક, D બાલકિહિ, F બાલકિઈ ૨૩ C તીણિ. ૨૪ B સરયુ, C સિરયુ, EGH સરિયુ ૨૫ D મિલિ. ૨૬ BCEFGHIJ બિલ્લઈ, D ખેલઈ. ૨૭ BCDEFHIJ જ. ૨૮ BCDEFH નિવરઈ, G નિરવઈ, IJ નિયરઈ ૨૯ BCDEFH તીણિ. ૩૦ BCGHIJ મઈ, DEF મા. ૩૧ BCH સમુહ, D સાહમૂ. EGI સમુહ, F સમ્મ. ૩૨ BCH શુલ્લઈ, D બોલઈ, EFGI બોલ્લઈ, J જુ શુલ્લઈ. ૩૩ D માય. ૩૪ BDEGH કમારડી, C કમારહ. ૩૫ IJ ધરિ. ૩૬ CEFG ધણીયાણી, DHIJ ધણીઆણી. ૩૭ BCEHIJ તેય, DFG તેડિ ૩૮ CF દેડી, D જેહુ, E તે કહી, IJ તેહ. ૩૭ CFGIJ પીયારડી, D પ્રિયારડી. ૪૦ BDEGHIJ બિસેવિ, C બિસેય, F બિસેઈ.

ચઉપઇ^૧

ચાલિઉ મલપતિ^૨ વીર વિવેક,^૩ અરિ ઉચ્છેદન^૪ છાવિચ્છેકુ;^૫
મનની^૬ સાપિ^૭ સઉણુતુ^૮ પ્રાણુ,^૯ તિણિ પામિઉ^{૧૦} નરવઇ^{૧૧} અપાણુ.^{૧૨}

હિવ દ્રૂપદ

ધનુ^{૧૩} (૨) કુમર^{૧૪} વિવેકુ^{૧૫} વખાણિ,^{૧૬}

માઇ ચડામઉ^{૧૭} જેણિ^{૧૮} પ્રમાણિ,

આવઇ નરનારી ની ઠેડિ, સુરપતિ^{૧૯} સેવહિ^{૨૦} જે^{૨૧} કરજોડિ^{૨૨}. ૩
જે કરજોડીય^{૨૩} કિધ જુહાર, જાણુ રાય^{૨૪} જવ દિઠ^{૨૫} કુમાર;^{૨૬}
ગરુડ^{૨૭} જાણી દિધુ^{૨૮} પસાઉ, સવિહુ^{૨૯} ગુણુ સિરિ અપિઉ^{૩૦} કાઉ. ૪

૧ BCEFGHIJ હિવ ચઉપઇ, D હવઇ ચઉપઇ ૨ BEIJ મલપતુ, DGH મલ-
પત. ૩ BCEFHGIJ વિવેકુ ૪ BE ઉચ્છેદણુ, C ઉચ્છેચણુ, D ઉચ્છેન, FGIJ ઉચ્છે-
દણુ, H અચ્છેદણુ. ૫ BCEGH ઠાવઉ છેક, D ઠાવઉ છેક, IJ છાવઉચ્છેકુ ૬ D
માનની, I મનમી. ૭ BEFHJI સાપિ, C સાક્ષિ ૮ મુણુ નઉ, BH
સઉણુતુ, F સઉણુ નય, G સુણુ તુ, IJ સઉણુ નઉ. ૯ BG પ્રાણુ ૧૦
E પામયુ, F પામિ, G પ્રામિઉ ૧૧ F નિરવર ૧૨ BEFG અત્યાણુ,
C અજાણુ, D અહિઠાણુ, H અઠાણુ, IJ અત્યાણુ ૧૩ DGIJ ધન ધન.
૧૪ BEG કુમરુ, D કુમર ૧૫ CDEIJ વિવેક ૧૬ BEFGH વખાણિ. ૧૭
BCDEFGHIJ ચડાવી ૧૮ B જાણુ, CDEFIJ જાણિ, G જેણુ, H જાણુ.
૧૯ F સુરપતિ, EG— ૨૦ BCFHIJ સેવઇ, D સેવઇ, EG— ૨૧ BDFHIJ.
સવિ, C સિવ, EG— ૨૨ કડી નં ૧૦૩ પછી BCDFHJIમાં નીચેની
એક પંક્તિ વધુ મળે છે “જોગી જપઇ નિરંતર નામ, તિણિ તેઉ રાઉ
રેઉ રહઇ કિંહ પ્રણામ.” નિરંતર-નિરંતરુ, નામ-નામુ, તેઉ-તેહ, તે-તિહિ,
રાઉ-રાય, કિંહ-કિધુ, પ્રણામ-પ્રણામુ, ઇત્યાદિ પાઠભેદ જોવા મળે છે ૨૩
BCDHI ‘સદાચાર સહિજિ સવિ ચાર’, આ પ્રમાણેનું પદ મળે છે તેમાં
સદાકાર-સદાચાર-સદાકાર, સહિજિ-સહજિઈ-સહિજઈ, સવિચાર-સવિચારુ
ઇત્યાદિ પાઠભેદ મળે છે. EFJ કિંધુ, EGI જુહારુ. ૨૪ BCDGH રાઇ.
૨૫ BDEFH દિહુ. ૨૬ BCEG કુમારુ ૨૭ B ગુરુય, C ગુરૂઉ, D ગુરુઇ,
ગુરુઅઉ, F ગરૂઉ, IJ ગુરુઉ. ૨૮ DG દિધ, IJ કિંહ. ૨૯ CG સવિહઉ, D
સવિહ, I સવિહઉ ૩૦ CEJ આપિઈ, D આવિઉ, F આપીઉ, I દિહઉ

ભણું સહુ જો? ત્રિભુવન સામિર,
 મર્ધતઉ^૩ પરિઉ^૪ પ્રથમ પ્રભામિ,^૫
 વિભુ^૬ ઉપગાર^૭ ન એહનં કાજ^૮,
 ઈભુ વાધસ્યમ્^૯ અમ્હારઉ^{૧૦} રાજ^{૧૧}. ૫
 પામિઉ^{૧૨} પરમેસરહ પમ્માઈ^{૧૩},
 માન્યઉ^{૧૪} સવિહૂ^{૧૫} નરસુર^{૧૬} રાય,^{૧૭}
 માન્યઉ^{૧૮} લોકિહિ^{૧૯} લીલ વિલાસ^{૨૦},
 તિહિર^{૨૧} નગરી મારિઉ^{૨૨} થિરવાસુ^{૨૩}. ૬
 અવસર^{૨૪} જાણી રાય^{૨૫} વીનવઈ,
 તઈ તઉ જીતા વયરી^{૨૬} સવઈ^{૨૭},
 એકુ^{૨૮} અજી પુમ્હ^{૨૯} ચીતઇ^{૩૦} દ્રોહ^{૩૧},
 અવિદ્યા^{૩૨} નગરી રાયત^{૩૩} મોહ^{૩૪}. ૭

૧ B સુહતા CEFHIJ સહતાં, D સહતા, G સુહતા ૨ BCEFGHIJ
 સ્વામિ ૩ BCLFGHIJ મધએ, D મઈ, I —. ૪ BH પરખિઉ, D પરિખિઉ,
 E પરિખિઉ, I —. ૫ G પ્રમાણિ, I —. ૬ CDEFGIJ વિભુ ૭ BCEGH-
 IJ ઉપકાર, D પોકારઇ ૮ BEFG કાજુ ૯ BCEG વાધિસિઇ, DF વાધિસિઇ,
 H વિધિસિઇ, IJ વાધિસિ ૧૦ BH અહમારુ, F અમ્હાર, C અહમાઉ ૧૧ BF-
 GH રાજુ. ૧૨ BCHIJ પામિઇ, ૧૩ પામ્મઇ, FG પામિ ૧૪ DG પસાઉ.
 ૧૫ BCDEFGHIJ માનિઉ. ૧૬ BEFGHIJ સવિહુ, D સવિહ, C સવિહઉ.
 ૧૭ C સુર, D સુરનર, I નરસુઇર ૧૮ BCEHIJ રાઇ, D નાહ, G રાહુ.
 ૧૯ BCDEFGHIJ માનિઉ ૨૦ BCEFGHIJ લોકે. ૨૦ BEG વિલાસુ.
 ૨૧ E તિમણિ, G તિભુ ૨૨ BG માહઇ, CEH માંડિઉ. ૨૩ C થિરુવાસુ,
 DFIJ થિરવાસ, H થિરુવાસ ૨૪ BHIJ અવસર. ૨૫ BCDEFGHIJ રાઉ.
 ૨૬ BCEHIJ વયરી ૨૭ D સવિ, E સેવેઇ ૨૮ DEGHII એક. ૨૯
 BEGHIJ અજી પુમ્હ, C અજી પુહમ, D હજી તવ, F અજીમનિ ૩૦
 BCEFGIJ ચિતઇ, D ચેતઇ ૩૧ BC દ્રોહ ૩૨ F અવદ્યા ૩૩ BCDEFGHIJ
 રાઉ તે. ૩૪ BCF તે મોહુ

બેટે તુરુ^૧ જિમતે^૨ વિસ્તરિઉ^૩,
 હય ગય^૪ સાહિય^૫ પુણિ^૬ પરિવરિઉ^૭;
 રણિ સૂંઉ પૂરઉ^૮ ભડારિ, સમરથ પણઇ હમઇ^૯ નરનારિ. ૮
 તપી સવે તસુ બીહઇ^૯ નામિ, ભુજબલિ ભાગાભડ^{૧૦} સ આમિ;
 તિહ ઇદ્રાદિક^{૧૧} તે^{૧૨} ઉલ્લપઇ^{૧૩},
 પરઇગયા^{૧૪} પુણિ^{૧૫} તેહનઇ પખઇ^{૧૬}. ૯
 જિહા^{૧૭} તુહારી^{૧૮} આણુ નહુ^{૧૯} ફિરઇ,
 વિરૂવઉ^{૨૦} કરતઉ^{૨૧} કોઇ નવિર^{૨૨} ડરઇ;
 ઊપલ^{૨૩} અંબિલ^{૨૪} ચૂલિની સાહતેઇ^{૨૫},
 તિહા^{૨૬} દેવની પૂરઇ^{૨૭} માહ^{૨૮}. ૧૦
 બાખ^{૨૯} સેખ^{૩૦} પરમેસર^{૩૧} સહુ^{૩૨}, તેહઇ^{૩૩} ગુરુ જેહનઇ^{૩૪} ઘરિબહુ^{૩૫};
 તેહઇ^{૩૬} ગુરુ જેહનઇ^{૩૭} ધન^{૩૮} હાર, તેઇ^{૩૯} વહિલા^{૪૦} વાતેઇ^{૪૧} ચોર. ૧૧

૧ BCDEFGHIJ તરુ. ૨ BH તિમ તે. ૩ F વિસ્તરુ. ૪ D મયો. ૫ E સાહિયુ, IJ સાહિયુ. ૬ BCDEGHJ પુણુ, F—, I પણિ. ૭ I પરિઉ. ૮ B—, H પખઇ ૯ CD તસ બીહઇ, G તસુ બીહિઇ, IJ બીહઇ તસુ. ૧૦ B ભડઇ ૧૧ BCDEFGHIJ ઇહાં ઇદ્રાદિક ૧૨ BCEF-GHIJ તઇ, D તુ. ૧૩ BCFGH ઉલ્લપઇ, D ઉલ્લપઇ, IJ ઓલ્લપઇ. ૧૪ D પણિઇ ગયા, F પર ગિયા. ૧૫ BCDGHIJ પુણુ, C તે, F પણુ. ૧૬ DIJ પખઇ.

૧૭ BCDEFGHIJ તિહાં. ૧૮ BCFH તુહારી, G તુહારી ૧૯ BCDEF-GHIJ ન ૨૦ BCDGH વિરૂઉ, E વિરૂઅઉ, F વિરૂપ, IJ વિરૂઉ. ૨૨ G કરતુ. ૨૨ BDEFGHIJ ન, C— ૨૩ BCEH ઉખલ. ૨૪ BCFGH-IJ આંબિલિ, DE આંબિલ ૨૫ IJ સાહિ. ૨૬ G તેહા. ૨૭ IJ પૂજઇ દેવની. ૨૮ BFGH સાહ, CD સરાહ, E શાહ, IJ સાહિ ૨૯ BEFG બાણુ, E બાણુ, IJ બાણ. ૩૦ BE સેખુ, C સેખુ, F શેખુ, GH સેખ. ૩૧ BF પરમેસરુ. ૩૨ DG સહુ. ૩૩ D તેહુ. ૩૪ BGH જહાં નઇ. ૩૫ DG વહુ ૩૬ D તેહુ, G તેહ. ૩૭ BC જહાં નઇ ૩૮ BCEHIJ ધણુ. ૩૯ BEGH તે, C તેય, DFIJ તેહ. ૪૦ IJ ચહિલા. ૪૧ BCEHIJ તેહ જિ, D તેહુ, F તેહજ, G તેહિજિ.

વારૂ માણસ^૧ કરઇ કુકમ્મ^૨, પસુ^૩ મારઇ પુકારઇ^૪ ધમ્મુ^૫;
વિજનુ^૬ અનઇ શિવ^૭ સગલઇ^૮ ભણઇ, જીવ વિણાસઇ કક^૯ પણઇ. ૧૨
માહુ^{૧૦} કહઇ^{૧૧} નઇ બાહરિ^{૧૨} નાહ^{૧૩}, નઇ નાલા^{૧૪} ભણી ધસમસ ધાઇ;
જલ ભલાલિયઇ^{૧૫} લોક પ્રવાહિ, કિમ ધોવઇ^{૧૬} તે કસમત્ર^{૧૭} માહિ. ૧૩
કમ્મ^{૧૮} વસિહિ^{૧૯} જીવ^{૨૦} અભિગતિ^{૨૧} ફિરઇ;

પિતર તણુ^{૨૨} તહિર^{૨૩} દુપુ^{૨૪} કરઇ, ૨૪
ગંગા તડિર^{૨૫} જહુ^{૨૬} ઉલાલિયઇ; ૨૭

ગુજરાતિર^{૨૮} તિહાર^{૨૯} આંબાપિય^{૩૦}. ૧૪
લિયઇ^{૩૧} પાયર તિલ ગુલ ઘટ^{૩૨} ગાઇ,

શવકર^{૩૪} ભોજન^{૩૫} તહિર^{૩૬} કરાઇ; ૩૭
એકર^{૩૮} ભણઇ રે મારઉ^{૩૯} હરઉ^{૪૦},

પરભવ તણુ^{૪૧} ભય^{૪૨} મનિ કાઇ ધરઉ^{૪૩}. ૧૫

૧ BE માણસ, F માણસુ ૨ BE વિકમ્મ, CDEFGHIJ વિકમ્. ૩ CFH પશુ-
D પસુ, IJ પશુ. ૪ BCDEFGHIJ પોકારઇ. ૫ BE ધમ્મુ, C ધમ્મી, FG-
IJ ધમ્. ૬ BCDEFGHIJ વિજુ ૭ B સિવુ, C શિવુ, DEFHIJ સિવ.
૮ BCEGH સગલઇ, D સગલી, F સગલી, IJ સગલે ૯ BCDEFGHIJ
કહિ ૧૦ DEFGHIJ માહિ ૧૧ FG કહિ. ૧૨ C બાહરિ, DEF બાહિરિ,
GHIJ બાહરિ ૧૩ GH નાહિ ૧૪ B નાલી ૧૫ BCDEFGH ભલાલઇ,
IJ ભલાઇ ૧૬ B ધોવઇ, CFGH ધોઇ, D ધોસિઇ, E ધોસઇ, IJ ધોસિ.
૧૭ BG કમ્મલ, C કસમલ, DF કસલ ૧૮ CDEFGHIJ કમ્. ૧૯ B
વિસઇ, CDEFGH વસિઇ, D વિસિઇ, IJ વસિ. ૨૦ B જીવ, G જીવે, H
જે ૨૧ FIJ અભિગતિ. ૨૨ BH તણુ, F તણુ ૨૩ BCDEFGHIJ તિહા.
૨૪ BCE તપણુ, DEFGHIJ તપણુ ૨૫ D તપિ ૨૬ BCDEFGHIJ જહુ.
૨૭ EF ભરે વીયઇ, B ભરે વિયઇ, CDGHIJ ભરેવીઇ ૨૮ B ગૂજરતે, CDIJ
ગુજરાત, FGH ગૂજરાત ૨૯ DG ના. ૩૦ B આંબા પિયઇ, CDGIJ આંબાપીઇ,
EFH આંબા પાયઇ ૩૧ CDEFGHIJ લિઇ ૩૨ BH પાયધટ્ટુ, CDEFGHIJ
પાયધટ ૩૩ BCDEFGHIJ ગુલ, F ગલ. ૩૪ BCGH શવકરિ, DE સિવ-
કરિ, FIJ શવકર. ૩૫. B ભોજનુ. ૩૬ BCDEFGHIJ તિહા. ૩૭ H કરઇ.
૩૮ BCEFGHIJ એકિ. ૩૯ F મોરુહરુ ૪૦ BC તુ, DEFGHIJ નહિ. ૪૧
BDEFGHIJ ભહિ, C ભય ૪૨ D કાં ગણુહિ, F કાંઇ કરહિ.

રવિ જેવડી^૧ નાયક^૨ આથમઇ^૩, તેય^૪ સહૂપ તહિ^૫ જાસક^૬ જિમઇ;
રવિકર પાપઇ^૭ અપવિત્ત^૮ જલૂ, ઉપરિ^{૧૦} લેસી^{૧૧} તે^{૧૨} કિમ ચલૂ ૧૬
કરસણિ જીવ^{૧૩} મ^{૧૪} તહિ^{૧૪} રુધરિ, ૧૫ ઉલિભરીવઇ^{૧૬} સ^{૧૭} સઉ^{૧૭} મકરિ; ૧૮
કણમારીતા^{૧૯} ચિડુલા^{૨૦} ચુણઇ, ૨૧

તિણિરે તુમિર^{૨૩} બૂટા^{૨૪} તિહા ઇમર^{૨૫} ભણઇ. ૧૭

સૂકા તિણા^{૨૬} ચંઇ વનવાસ, ૨૭

ન કરઇ^{૨૮} કુણહી^{૨૯} કિસઉ^{૩૦} વિણાસુ; ૩૧

તિહ^{૩૨} મૂગ ઊપરી આચુધ વહઇ,

અમહ રહઇ^{૩૩} વિવજ^{૩૪} ઓ ઇમ કહઇ. ૩૫ ૧૮

૧ BH જેવડુ C જેવડ ૨ B નાયક ૩ D અતિથમઇ, GHIJ આથિમઇ.
૪ BCEFGH તોઇ, D તહિ, IJ રુધરિ ૫ D સહૂઇ, IJ સહૂઇ ૬ BCD-
EFGH તિહાં, IJ —. ૭ C જોસક, G જાસક H જસક. ૮ FGH પાપઇ.
૯ BCH અપવિત્ર, DEFGIJ અપવિત્ર ૧૦ D તે કિમ લેસિઇ ઊપરિ ચલૂ ૧૧
BCDFGH લેસિઇ, E લસ્યઇ IJ લેસિ ૧૨ B તેસઇ, CGH તેસિઇ, E
તેસ્યઇ, IJ કિમ તે ૧૩ BF —, IJ જી ૧૪ C તિણિ, D તેહ, E તીવ, GIJ
તે, H તીણ, BF — ૧૫ BF —, CDEGIJ રુધરિ ૧૬ BF —, CDEGH
ઉલિભરાઇ, IJ ઓચિ ૧૭ DFG સાસઉ, BF —, H સંસુ, IJ સંસય. ૧૮
CEHIJ મધરિ. ૧૯ CDHIJ મારીતાં, BF —, G કુણુ મારીતા. ૨૦ BF —,
DGHII ચિડલા, E ચડલા. ૨૧ BF —, C ચણિ ચુણઇ, DHIJ કણ ચિણઇ
G ચિણઇ ૨૨ BF —, C પાપવિ, G તિણુ ૨૩ DIJ અમહે, BCF —, E
તમિહ, G અહમે ૨૪ BF —, D જુટા, G જૂટઉ, IJ જુટા ૨૫ D મૂરપ
ભણઇ, BF —, IJ મૂહા ભણઇ. ૨૬ BCDEFGHIJ તૂણાં. ૨૭ BCEHIJ વન-
વાસુ, DF વનવાસિ, G વનિવાસુ ૨૮ D કરઇ કહિ ન. ૨૯ BCEFH કુણુ-
હઇ, D કહિ ન, G કુણહિ, I કહિ નહિ, J કુણહિ ૩૦ CBF કિસુ, DIJ
કિસિઉ, EG કિસુ, H કિસુ ૩૧ DEG વિણાસ. ૩૨ BCEFGH તીહાં, IJ
તે. ૩૩ BHF અમહરઇ, C અહમ રહઇ, D અમહનઇ, E અમહારઇ, G
અહમ નઇ. ૩૪ વિવજુ, CDEIJ વિવજિઉ, F વિવજુ, G વિવયુ, H વિવજ્યુ.
૩૫ B એ કહઇ, C ઇકિ ઇમ કદઇ, E તે ઇમ કહઇ, F એ ઇમ ભઇ, G
એ ઇમ કહિ, I મૂરપ ભણઇ.

શ્રી લગઈ^૧ બાધઈએ^૨ સંસાર^૩, શ્રી દાનઈ^૪ તહિ^૫ સુકૃત અપાર;^૬
સુદ્ધ^૭ અપવિત્ર^૮ નહી એ^૯ જાતિ,

તિણિ પામી પંચામૃત^{૧૦} પંનિ.^{૧૧} ૧૯

નહાતા^{૧૨} અણુગણિ^{૧૩} નીર^{૧૪} નકાણિ^{૧૫};

નાગ નમઈ^{૧૬} નઈ મારઈ પ્રાણિ;

જીવજોણિ^{૧૭} સઘલી^{૧૮} દવ વલઈ^{૧૯},

દવર^{૨૦} દીજઈ તિહા પુણ્યહ વરઈ. ૨૦

તિહ^{૨૧} પરાભવ ભાગા^{૨૨} ભણી; મઈ તુ^{૨૩} કીધઈ^{૨૪} આપણુ ધણી;

તામુર^{૨૫} રાજુર^{૨૬} ગાહુ^{૨૭} ગહગહિઉ;^{૨૮}

શુભધ્યાન^{૨૯} ચરિ આવી કહિઉ.^{૩૦} ૨૧

જગપતિ^{૩૧} ભણઈ વીર^{૩૨} સુણિ વાત,

અમ્હનઈ^{૩૩} મોહ^{૩૪} નથી અન્યાત,^{૩૫}

આગઈ મૂકિઉ એ^{૩૬} નિરહલી^{૩૭}, પૂટી^{૩૮} દોવ^{૩૯} જિમ બાધઈ^{૪૦} વલી. ૨૨

૧ BFH લગ, E લગિ ૨ IJ વાધઈ ૩ BH સસાર ૪ BEFH દાનઈ, D દાનિહિ, GIJ દાનિ ૫ BCEFGH તિહા, DIJ — ૬ BF અપાર, ૭ BCD-EFGHIJ મધુ ૮ BFH અપવિત્ર ૯ E એ નહી ૧૦ C પંચા-મૃત ૧૧ D પંતિ ૧૨ B અહાતા, CDGH નાહતા ૧૩ GIJ અણુગણિ ૧૪ BCDEH નીરિ ૧૫ D કાણિ ૧૬ E નમઈ, F નમ નઈ ૧૭ BCEFGHIJ જીવજોણિ D જીવજોણિ ૧૮ BCEFGHIJ દવિ સઘલી, D સઘલી દવિ, F દવિ સઘલી ૧૯ BCDEFHFGHIJ મરઈ ૨૦ BC દેવ. ૨૧ BCDEGHIJ એહ, F એ ૨૨ BCEFIJ ભાગઈ. ૨૩ CDE તહિ, FGHIJ તૂ ૨૪ C કીધ, F કીધુ ૨૫ D તાસ ૨૬ CDFGIJ રાજ ૨૭ BEFGHIJ ગાહઉ D ગાહ ૨૮ E ગહગહયઈ, F ગહગહય, G ગહિ ગહિઉ ૨૯ BJJ શુભધ્યાન, C શુભધ્યાનિ. DH શ્રુભ ધ્યાન, EFG શ્રુભધ્યાનિ ૩૦ E કહયઈ, F કહિય. ૩૧ I જતિ ૩૨ C ક્રમર. ૩૩ BCIJ અમ્હ રહઈ, D અમ્હારઈ, EH અમ્હરઈ, F અમ્હર G અહમનઈ ૩૪ BH મોહુ. ૩૫ BCEH અચાત, DGIJ અચાત, F અન્યાત ૩૬ C એઉ ૩૭ DEF નિર્હલી ૩૮ BEFGHIJ પૂટી, C પૂટી. ૩૯ BEFG-IJ દો CH દોય, D દોહ ૪૦ BCDFGH વાધઈ, EIJ વાધિઉ

સાતરાજ નઈ પછલઈ^૧ ખારિ,
 સુકિત^૨ દુગ્ધ^૩ તિહલોક^૪ મઝારિ;
 જશુ^૫ સગલ^૬ તસુ^૭ કારાણ તહઈ,^૮
 મારગ^૯ ન્યાની^{૧૦} વિણુ^{૧૧} કુણુ^{૧૨} કહઈ.^{૧૩} ૨૩
 માહ^{૧૪} જિ બીહઈ^{૧૫} સુધિ^{૧૬} ભાવિ,
 તે તૂ^{૧૭} તિણુઈ^{૧૮} હુઝિ^{૧૯} વસાઈ;^{૨૦}
 વાટ રખોપઈ^{૨૧} તિહનઈ^{૨૨} સાથિ,
 રથેર^{૨૩} ચડઈ^{૨૪} વધરીનઈ^{૨૫} હાથિ ૨૪
 તિણિ^{૨૬} હુઝિ^{૨૭} જે વસિસઈ^{૨૮} લોક,
 તીહ ભૂષ ભયર^{૨૯} ભીડ ન સોક;
 સ્વામી^{૩૦} વચન^{૩૧} વિવેકુ સુકરઈ^{૩૨},
 સુકિત^{૩૩} પંથ^{૩૪} ભવિચણુ^{૩૫} અણુસરઈ.^{૩૬} ૨૫

૧ G પછલિ, II પેલઇ. ૨ DEG મુગતિ ૩ BCDFH દુગ્ધ, G પૂરી. II દુગ્ધ^૪ BCDEFGHIJ જઇ લોક ૫ CDEFGHIJ જા. ૬ BDEGHIJ સધલઈ, C સધલ, F સગલ ૭ CD તસ ૮ G તહિઇ ૯ BH મારગ. D સારગ ૧૦ BCDEFGHIJ જાની. ૧૧ DEGIJ વિણુ ૧૨ D કણુહઈ^{૧૩} I હસ્તપ્રતિમા એક પ કિત વધુ મળે છે : ‘સમકિત સંવર તેહનઈ માગ, વેહ લહઈ જેહ મનિ વધગાગ’ ૧૪ H માહ ૧૫ D જ બીજ ૧૬ BGDH સુધઇ, CF શ્રુધઇ E શ્રુહ II સુહઈ ૧૭ CD તઈ ૧૮ BGH તીણુ, CDFIJ તીણુઇ, F તા. ૧૯ D દુગિ, F દુગ, II દુગિ. ૨૦ BCEGHIJ વસાવિ, DF વિસાવિ. ૨૧ B રખોપઇ, DEGHIJ રખોપઇ ૨૨ BCGH તૂ તીહ, D તૂ તે, E તિહ તૂ, F તૂ તેહ, II તું તીહ ૨૩ BCEFGHIJ રોપે ૨૪ BCEH ચડઇ તિ, DG ચડઇ તે, F ચડયતિ, II વઈત ૨૫ BH વધરી, CDEFGHIJ વધરી. ૨૬ BH તીણુ, CE તીણુઇ, DGIJ તીણિ, F તીણિઇ, ૨૭ BFIJ દુગિ, D દુગે. ૨૮ B વસિસઇ C જિ વસિસઇ, DIJ વસિસિ, EFGH જે વસિસઇ. ૨૯ BCDFHIJ ન ભૂષ ભીડ ભય શોક, E નહી ભૂષ ભીડભય શોક, G ભીડ ન ભૂષ નઈ શોક. ૩૦ D સામી તણુઈ. ૩૧ B વચનુ વિવેક, CF વચનુ વિવેક, D વચન, EIJ વચન વિવેક, G વિવેક વચન ૩૨ D સોકરઈ ૩૩ DE મુગતિ. ૩૪ BCEGH પથ, DF પથિ ૩૫ EFG ભવિચણુ C ભવિચણુ, D ભવિકા, II ભવિચણુ. ૩૬ E અણુસરદુ, F અણુસરઇ, G અણુસરઈ

વીર^૧ ચરિતર તસુ^૩ તૂઠિ રાઉ,
 સંઈહથિ^૪ દીધઉ ગુરૂઅ^૫ પસાઉ^૬;
 ઉત્તમ જનમ^૭ ન દેસહિ^૮ કીયઉ^૯,
 પુણ્યરંગિ^{૧૦} પાટણિ રાજિઉ.^{૧૧} ૨૬
 હિવ યોલી^{૧૨}
 તિવાર પૂઠિ^{૧૩} મોકલાવિઉ^{૧૪} સામી,^{૧૫}
 સ્વામી તણુઉ^{૧૬} અયસ^{૧૭} પામી;^{૧૮}
 આહિઉ^{૧૯} વિવેકરાઉ,^{૨૦} વિસ્તરિઉ વિસ્વર^{૨૨} ભડિવાઉ;^{૨૩}
 તત્ત્વચિત્ત^{૨૪} ન પટ્ટહસ્તિ હૂવઉ^{૨૫} આસણિ^{૨૬};
 નિવૃત્તિ નઇ^{૨૭} સુમતિ એઉ^{૨૮} આલ્યા ગુઅગુએ^{૨૯} સુખાસણિ.^{૩૦} ૨૭
 પાયાણુ^{૩૧} (૧) વાધઇ પરિવાર^{૩૨}, જે જ કાંઇ^{૩૩} પ્રાથઇ^{૩૪} તેહ રહઇ;^{૩૫}
 તિહ^{૩૬} વસ્તુ નઉ^{૩૭} દાન^{૩૮} અનિવાર,^{૩૯} તત્ત્વકથા ત્રંબક^{૪૦} તહ તહઇ;^{૪૧}

૧ E ઈ ઈ વીર, IJ વીર. ૩ BCDHIJ ચરિત્રિ, E ચરિ, G ચરિત્ર. ૩ D તસ.
 ૪ B સથ તૂં હથિ, DH સથ હથિ, G સથહથિ ૫ BEFH ગરથ, ગરઉ,
 GIJ ગરથ ૬ E પસાય ૭ B જન-મ, CDE જનમન, FGHIJ જનમ. ૮
 BCEFGHIJ દેસિ, D દેસ ૯ BEH સુકિયઉ, C સોઈકીઉ, DG સુકિઉ, F
 સુકીયઉ, IJ સુકિયઉ ૧૦ BCDEH પુણ્યરંગ. ૧૧ B રાજિઉ, CEFHG
 રાજિઉ ૧૨ D હિવઇ યોલી. ૧૩ D પુઠિઇ, E પૂઠિ, IJ પૂઠિ ૧૪ B મોક-
 લાવ્યઉ. ૧૫ BCEFGHIJ સ્વામી ૧૬ GHB તણુ. ૧૭ B આયસ, CEF
 આયસ, D GHIJ આયસ ૧૮ D પ્રામી, J માગી, BCDFGHIJ ૧૯ આહિઉ, E
 આહ્યુ ૨૦ BHIJ વિવેકુ ૨૨ BFG વિથ, CEIJ વિથિ, D ભીમ ૨૩ CG-
 IJ ભડવાઉ ૨૪ B તત્ત્વચિત્તન, CDEFGHIJ તત્ત્વચિત્તન ૨૫ BHE હુઉ,
 CFIJ હૂઉ, E હૂઅઉ, G હોઉ. ૨૬ B આમનિ ૨૭ BCDEGHIJ નિવૃત્તિ.
 ૨૮ C એઉ, D એ, BEFGH —, IJ એઉ ૨૯ BCEFGHIJ ગુગુએ, D
 ગુગુઇ ૩૦ BCDFGHIJ સુખાસણિ. ૩૧ BDFGH પિયાણુઇ CEIJ પીયાણુઇ.
 ૩૨ BCGH પરિવાર, ૩૩ BCDEFGHIJ જે જિકાઇ ૩૪ E પ્રારથઇ, F
 માગઇ. ૩૫ B રઇ, DG નઇ, IJ રઇહઇ. ૩૬ BHIJ તે, CDEFG તેહ. ૩૭
 BHIJ તું, CF નં ૩૮ BHF દાનુ, G —, C દાન સુ, ૩૯ BCGH અનિવાર,
 F નુવાર. ૪૦ D તંબક, તંબકથા તંબ. ૪૧ BDFHI દહદહઇ.

ધ્વજ^૧ અલંબ લહલહ^૨, સાધુ તણા રદ્ધય^૩ ગહગહઈ^૪;
 દુન^૫ દોષી તણુઈ^૬ દાટણુઈ^૭,
 પામ્યઈ^૮ વીર વિવેક પુણ્યર^૯ પાટણુ.^{૧૦} ૨૮
 તિણિ^{૧૧} પુરિ રાઉ^{૧૨} વિવેક^{૧૩} પચઠ^{૧૪},
 હરિપિત^{૧૫} વદન^{૧૬} મહાજનુ^{૧૭} દિહું^{૧૮}
 હિવ^{૧૯} વિવેક^{૨૦} નીવરતી^{૨૧} આણુ, પાપ^{૨૨} ડીના^{૨૩} પાંડિયા પ્રાણુ. ૨૯
 તિણિ યોદ્ધાવ્યઈ^{૨૪} જ્ઞાનતલાડુ, ૨૪
 રાજિ^{૨૫} અમ્હારઈ^{૨૬} તુહ હું^{૨૭} તી^{૨૮} સાર;
 અણુજાણિયા^{૨૯} મનદેસ પ્રવેસ^{૩૦},
 પણિ તૂ^{૩૧} પાલે સુધુ આદેસુ.^{૩૨} ૩૦

૧ GHB —, ધજ, F ધુજ ૨ BGH —, CDF પતાકા લહલહ. ૩ BDE-FGHIJ હદ્ય, C મન ૪ BC ગહઈ ૫ D દપ^૧ ૬ BFH તણુ. ૭ BCH દાટણુ, D દાટમણુ, EFIJ દાટણુ ૮ BCDHIJ પામિઈ, F અસિ. ૯ BCDEF GHIJ પુણ્યર ૧૦ CDFIJ પાટણુ, G પાટણુઈ, E પાટ. ૧૧ G તિણુ ૧૨ F રાય ૧૩ DEGIJ વિવેક ૧૪ BF પચઠ, CEH પચઠુ, D અઈઠ, IJ પચઠુઈ ૧૫ BHIJ હરિપિત ૧૬ BCDEF GHIJ વદન ૧૭ EB મહાજન, CDEFGHIJ મહાજનિ, H મહાજન નિ ૧૮ DG દિહ ૧૯ D હવઘ ૨૦ BCDEF GHIJ વિવેક ૨૧ BCH નીવરતી^૧, E નીવારતી, IJ નીવતી. ૨૨ BE અડચા પાપ ડીનાં પ્રાણુ, CDIJ ૫ ડચા પાપ^૨ ડીના પ્રાણુ, F અડચા પાપ ડીની પ્રાણુ. G H અડચા પાપ ડીના પ્રાણુ ૨૩ BCDEF GHIJ યોદ્ધા-વિઈ ૨૪ F તામકુમાર, CDEFGHIJ જ્ઞાન તથાર. ૨૫ G રાજ ૨૬ CG અહમારઘ, D મ્હારઘ ૨૭ BH તોઈ તૂં સાર, C તઈ તોઈ સાર. D તૂં તો સાર, EIJ તોઈ તુ સાર, F તો રઘ તૂં સાર, G ઇઘ તૂ સાર ૨૮ B અજાણ્યા, CDEFGH અણુજાણ્યા, E અણુજાણ્યા, I આણુ જાણિયા, J અણુજાણ્યા ૨૯ BFH મન દેસિ પ્રવેસ, C મનાદેશિસિ પ્રવેસ, D નઈ વાસમદેસ, E તન દેસિ પ્રવેસ, GIJ મન દેસિ પ્રવેસ. ૩૦ BCH એતઈ, DE એતુ, FG એતુ, IJ એતુ. ૩૧ BCFH સિધા દેસ, DG સુધા દેસ, E સુદ્ધા દેસ, IJ સિદ્ધાદેસ.

તે પભણ્ય^૧ હઉં^૨ ન કરિસુ^૩ દંડિ,
 ત્રિન્નિવાર^૪ હઉં^૫ ફેરિસિહીડિ^૬,
 જ્યે પય^૭ સેસ્ય^૮ પુર^૯ પાખંડિ^{૧૦},
 તેહુ^{૧૧} દંડિસુ^{૧૨} મોટય દંડિ. ૩૧

પાલય રાજુ^{૧૩} વિવેકુ^{૧૪} સુખંધ^{૧૫}, પાપતણાહ^{૧૬} ન સાસઈ^{૧૭} ગંધ,
 તર (૨) વાધય મુગતિહિ^{૧૮} વાસુ^{૧૯}.

મોહ તણુઉ જગિ રાષિઉ^{૨૦} વાસ. ૨૧ ૩૨
 તવ જોવય^{૨૨} નીય^{૨૩} રાજયંદ, ૨૪

અવિદ્યા નગરી^{૨૫} મોહ નરિંદ; ૨૬

કવણુ^{૨૭} સાહસીકર^{૨૮} કવણુ^{૨૯} અમહદીણુ, ૩૦

કવણુ^{૩૧} મહાખલુ^{૩૨} કવણુ^{૩૩} અમહધીણુ. ૩૪ ૩૫

૧ C તેહ બણુય, D—, G તેહ બણુય ૨ CEG હ, D —, E હ ૩ BG—
 HEIJ કરઉ, C કર, D —, F કર. ૪ B ત્રિનિવાર, CIJ ત્રણિવાર, D —,
 E ત્રિનિવાર, G ત્રણિવાર, H ત્રિનિવાર. ૫ BCEFGHI પુરિ, D—. ૬
 BGH ફેરિસુ હીંડિ C ફેરિસ હીંડિ, E ફેરિસ હિ હિંડિ, F ફેરિસ હિંડિ,
 D —, IJ પેરિસુ હિ ડિ ૭ BCEFGHIJ જે પય, D — ૮ BFH સસિય,
 C મેસિ, D —, E સિસ્યય, G સેસિય, IJ સસિ ૯ BFGHIJ પુરિ, C
 કંય, D —, E નગરિ ૧૦ BFG પાખંડિ, D —. ૧૧ CFH તેહ, D —,
 E તેહ, G તે, IJ તેહઉ ૧૨ C ડડિસ મારય, D—. ૧૩ BCDFHIJ—,
 EG રાજ ૧૪ E વિવેક ૧૫ G સુખ ધિ. ૧૬ E તણુઉ, G તણી. ૧૭
 E સાસહય ન ગંધ, G સાસહિય ન ગંધિ. ૧૮ E મુકિતય, G મુકિત ૧૯
 E વાસ ૨૦ E રાષિઉ ત્રાસ, G રાષિઉ ત્રાસુ. ૨૧ આ કડી ફક્ત E અને
 G પ્રતમાં જ છે ૨૨ BHIJ જોયય, CDFG જોય, E જોયય ૨૩ BCDE—
 FGHJI નિજ. ૨૪ BF રાજહ યંદ, CDEHIJ રાજહ યંદ, G રાજ યંદ.
 ૨૫ F—, I નગ ૨૬ B નરિંદુ. F— ૨૭ BCDEGHIJ કુણુ F કુ
 ૨૮ BDEFIJ સાહસી ૨૯ BCFG કવણુ, D કઉણુ, H કુણુ ૩૦ B અહમ
 દીણુ, C—, F અદીણુ, G અહમદીણુ ૩૧ B કવણુ C—, D કઉણુ ૩૨
 C—, DEGIJ મહાખલ. ૩૩ BEFGIJ કુણુ, C—, D કઉણુ, H કુણુ
 ૩૪ BH બલહીણુ, C—, DEFGIJ બલ હીણુ.

કવણુ^૧ અછઈ^૨ ખલુ કવણુ^૩ ઉદાસ^૪, કવણુ તણુ^૫ અમ્હમનિ^૬ વીસાસુ^૭;
તે તઈ^૮ ભાઈ^૯ વિવેકુ^{૧૦} સંભારિ^{૧૧},

બોલઈ^{૧૨} ભીતરિ^{૧૩} દુખિહિ^{૧૪} ભરિ^{૧૫} ૩૪

મૂરિષ^{૧૬} રાઉ અમ્હારઉ^{૧૭} બાપ^{૧૮}, બણી^{૧૯} છાંડઉ^{૨૦} ક્રીધઉ^{૨૧} સાપ; ૨૨
જ^{૨૩} મૂકચઉ^{૨૪} જીવતઉ^{૨૫} વિવેકુ, સુખભરિ^{૨૬} દોહિલુ^{૨૭} એહજિ એકિ. ૨૭ ૩૫

બાલપણા લગઈ^{૨૮} મુઝનઈ^{૨૯} તેહ, જીંદરિ^{૩૦} સાપ^{૩૧} સરીષઉ^{૩૨} નેહ. ૩૩
તે નિસ^{૩૪} દિવસઈ^{૩૫} કરતઉ^{૩૬} રાડિ,

તાસુ^{૩૭} ન પ્રાણુ^{૩૮} અમ્હારઈ^{૩૯} પાડિ^{૪૦} ૩૬

૧ BEGIJ કુણ, C—, DF કુણઉ, H કુણ. ૨ BGH ઉજાંખલુ, C —, DEF ઉજાંખલ, IJ ઉજાંખલ ૩ DFGIJ કવણ, E કુણ. ૪ BCFH ઉદાસ. ૫ BCEFGH તણુ, IJ તણુ ૬ BCFG મનિ અહમ, DEH મનિઅમ્હ IJ મનિ આમ્હમી ૭ CDE વીસાસ, F વી. IJ સો વીસાસ ૮ BCFGH- JI જોતાં, D જાતા સઇ, E જોઅંતા ૯ BCEFGHIJ ભાઈ D — ૧૦ BFGH વિવેક ૧૧ BCDGHIJ સાભારિઉ, E સાભારવઉ ૧૨ D બોલહિં ૧૩ BGDGHIJ ભિ તરિ, E ભી તરિ ૧૪ BEFH દુઃખિઇ, GIJ દુખિં. ૧૫ E ભરવઉ ૧૬ BFH મૂરખુ CDEGIJ મૂરખ. ૧૭ CDG અહમારઉ, E અમ્હાર, F અમ્હાર ૧૮ BCFGHIJ બાપુ ૧૯ BFH તીણું CIJ તીણુ, D તિણિ, E જીણુ, G જીણ ૨૦ F જાંકુ, BEIJ બાંડઉ ૨૧ F કીધું ૨૨ BFGIJ સાપુ ૨૩ BCDGHIJ મૂકિઉ. ૨૪ BFH જીવતુ, IJ જીવંતઉ ૨૫ BCDGHIJ સુખભરિ ૨૬ CDGIJ દોહિલઉ, F દોહિલિ, H દોહિલુ ૨૭ BEFGHIJ એકુ, CD એક. ૨૮ C લઈ, E લગિ, FH લગ ૨૯ DIJ મઝનઇ ૩૦ BCDEFGHIJ જીંદરિ ૩૧ FG સાપુ ૩૨ BEFG સરીપુ. ૩૩ CH નેહુ, I નિહુ. ૩૪ BCEFGHIJ નિતુ D—. ૩૫ B મુઝ રઇ, CH મુઝ રહઇ, FIJ મઝ રહઇ, DEG મઝનઇ ૩૬ BCFGH દેતુ, DEIJ દેતઉ. ૩૭ D તાસ ૩૮ E પ્રાણિ, F પ્રાણ ૩૯ CG અહમા- મ્હ. ૪૦ FIJ માં એક કરી વધુ મળે છે. ‘તે આગલિ હુ હતુ તિસિઉ, કેસરિ આગલિ જ જુક જિસિઉ, તેઉ ગૃધ નિશ્ચિઇ હઉ મસઉ, સાચઇ લોક હસઇ તુ હસઉ’ તેમાં હું-હું, હતુ-હતુ, તિસિઉ-તિસ્યુ, કેસરિ-કેસર, જંજુક-જંબક, જિસિઉ-જિસ્યુ હું-હઉ, મસઉ-મસિઉ--આ પ્રમાણેનાં પાઠાંતરો મળે છે.

માન^૧ માન^૨ તે ઢઢસી,^૩ જે જીવઇ વયરી^૪ વીસસી^૫;

વલી^૬ કવણહઉ^૭ સરિ^૮ સીપહઉ^૯,

સ્થઉ^{૧૦} ઠીકરી^{૧૧} ન ભાજઇ ઘહઉ^{૧૨} ૩૭

ચાવી ચૂરી^{૧૩} મેદિહઉ^{૧૪} ક'ઠ, સોણ^{૧૫} રવિહ^{૧૬} સધરિ^{૧૭} શ્રીક'ઠ;

નિતુ સિરિ વહઇ સુધાકર તોઇ,

વયરી^{૧૮} નહી^{૧૯} ભય^{૨૦} એવડ^{૨૧} હેઇ ૩૮

હિવ રૂહા

ખહુરઉ^{૨૨} વયરી^{૨૩} વલ્લહઉ^{૨૪}, હિયઇ^{૨૫} ષટુકહિ^{૨૬} તિન્નિ;

વીસારતા ન વીસરઇ, સમતાં^{૨૭} ઉવસિર^{૨૮} રન્નિ. ૩૯

જેઇ^{૨૯} કે. ૩૦ વયરી^{૩૧} કરી નર નિશ્ચઇ^{૩૨} સોવ'તિ^{૩૩};

તે સુત્તા^{૩૪} તર^{૩૫} સિહર^{૩૬} જિમ^{૩૭}, ઘરિ^{૩૮} પડિયા^{૩૯} જગ'તિ. ૪૦

૧ H માન ૨ B મનઉં, C માનુ, F માનય. ૩ BCDEGHIJ ઢઢસી ૪ BCDHIJ વધરી. ૫ E વેસસી. ૬ BF અખલ, CDEGH અખૂલ, IJ અખલહ. ૭ BFGH કુણહ, C કુણહી, D કુણહિ, E કુણહિ, IJ કણહઉ ૮ BCDEFGHIJ મરિપુ ૯ BCDHEH સાપહઉ F સાપહુ, IJ પુહઉ ૧૦ BCDHIJ સિઉં, EG સ્યુ, F સિ ૧૧ BDEGHIJ ઠીકરી, C ઠીકિરિ. ૧૨ BF ઘકુ, D ઘડો ૧૩ D ચૂરી. ૧૪ F મેદિહ, JJ મેદિહઓ ૧૫ BGHIJ વિસુજ, CEF વિસજ, D વિસવિજ ૧૬ E ગ્યહ, DE ગ'વિ. ૧૭ CD સધર ૧૮ BCDEH વધરી ૧૯ F નુ ૨૦ BDH ભહ, C ભઇ. ૨૧ BH એવહુ, CDEGIJ એવહઉ ૨૨ BCHG વુહરહ, D વયરહ, EJ વહુગઉ, F વહર, I ચુહર ૨૩ BCDHJ વધરી, I ઉયરી ૨૪ C વલ્લહ, D વલ્લહુ, F વલ્લહ. ૨૫ B હયઇ, C હીઇ, F હીયઇ, IJ હીઇ ૨૬ B ખુટકઇ, C ખહુકઇ D ષટુકઇ, E ખટકઇ, F ખુટકઇ, G ખટકઇ, H ખટકઇ, IJ ષટકઇ ૨૭ BCDEFGHIJ વસતા ૨૮ BDEFH ઉવસ ૨૯ B જેહ, CDEFGHIJ જે ૩૦ BCFGHIJ એકુ, D કયએ, E એકઇ ૩૧ BDH વધરી, C વરી. ૩૨ BHIJ નિચ ત, C નિચ તિ, DF નિચિત, E નિચઇત, G નિચ ત ૩૩ BF સુયતિ, EDFIJ સ્ય તિ, G સ્યઅંત, H સ્યઅંતિ. ૩૪ DIJ સુતા. ૩૫ BCDEFGHIJ તર ૩૬ B સિરિ, CDH સિહરિ, E સિહરિ, G સીહરિ ૩૭ G યમ. ૩૮ BCEFHIJ ધર ૨૯ EF પડીયા. ૪૦ EHIJ જગતિ, D ગજગતિ, F જગતિ, G જગતિ

કેઈ? કીકાર સાધુ છઈ, જિહ્વ મનિહ હૂંતી બુધિય;

તે તેહરધઃ હોસ્થઈ^૭ મિલ્યા^૮.

અરકુ^૯ મનિ ઘણુક^{૧૦} પઈઠ. ^{૧૧} ૪૧

કિહા^{૧૨} કહી કુણુ^{૧૩} પરિ અછઈ^{૧૪},

તે કુણુ જાણુછ લેઉ; ^{૧૫}

કઈ^{૧૬} મંડાણુક કઈ^{૧૭} કુલ્લિયુ^{૧૮} અઉ,

જાણિયુ ચર પાસેઉ ^{૧૯} ૪૨

તઉ^{૨૦} તિણિયર^{૨૧} પાહ્વાર^{૨૨} અનેકર^{૨૩},

વસુહર^{૨૪} માહિ વાહિવાર^{૨૫} વિવેક; ^{૨૬}

કંઠ કદાચર^{૨૭} નિતુર^{૨૮} પાષંડર^{૨૯},

ભૂતલિ^{૩૦} નિતુ તે ભમઈ પ્રચંડ ૪૩

૧ BDFHIJ કે ૨ BCDEFGHIJ કિહાંઈ ૩ BCDGHIJ જીહં, F જેહ.
 ૪ B મુનિ ૫ B હૂત ઉધિહુ, C હૂઉ, D હુબખહ, E હુઉધિધુ, F હૂન
 બખહ, G હોઉ નિધિદિ, H હુઉ દિહુ, IJ હભં ભિચ્છક ૬ C હરહઈ,
 D તેહનઈ, F એહ રહઈ, IJ તેહ રહઈ. ૭ BCDH હોસિઈ, F હુસ્થતિ,
 G હોસિ, IJ હાસિ. ૮ BF મિલ્યા, IJ મિલિયા ૯ BCFG અહમ ૧૦
 BEFH ધુણુક. ૧૧ BCEFH પછકું. ૧૨ BCEFGHIJ કિહાંઈ, D કયાંહી
 ૧૩ BDFGH કુણુહિ, CIJ કુણિહિ, E કુણુહી. ૧૪ B અચ્છ ૧૫ D
 હોઈ, F ભઉ. ૧૬ BH કિષ, CFIJ કિ ૧૭ B કિષ CFHIJ કિ ૧૮
 BE રુલ્યઉ, EDEFGHIJ રુલિઉ. ૧૯ BCEGHIJ પેસેઉ, D પછસેક, F
 પચસેઈ ૨૦ C ત ૨૧ BGHIJ ચર તિણિ ૨૨ D પાહવી. ૨૩ C અનેકિ,
 ૪ અનેકુ ૨૪ D તસુહ, F વિસહ, G દેસુ ૨૫ C જોઈ, DE જોઇવા.
 ૨૬ GH વિવેક ૨૭ BCDEFGHIJ કદાગમ, E કદાગ્રહ ૨૮ BFHIJ અનુ,
 C અનઈ, DEG નઈ. ૨૯ C પંડ FGII પાખડ ૩૦ BFHIJ નામિ તિ
 ભૂતલિ, CDE નામ તિ ભૂતલિ, G નામિ ભૂતલિ.

જલ્પ^૧ (૨) પૂછઇ^૨ તે બહુ બુધિ^૩,
 કુલ્પ^૪ હીન કહી^૫ વવેકહ^૬ સુધિ^૭;
 પુણ્યરંગિ^૮ પાણિ તે ગયા, જ્ઞાન તલારઇ^૯ સવિ નિગ્રહા.^{૧૦} ૪૪
 નીકં તિ^{૧૧} નાસી પાછા વલ્યા^{૧૨}, મોહરાય નઇ^{૧૩} આવી મિલ્યા;
 રાઉ^{૧૪} લઇલુ રે રહઉ^{૧૫} અણુઅણા.^{૧૬}
 મઇ મુષ^{૧૭} છાયા તુમિહ^{૧૮} ઉલક્ષા^{૧૯} ૪૫
 અંગિ^{૨૦} અમ્હારઇ જે ઉલગઇ^{૨૧}.
 અમ્હરે^{૨૨} ઘરિ સૂતુ^{૨૩} અછઇ જેહ^{૨૪} લગઇ,
 જિહ નઉ^{૨૫} અમ્હારઇ^{૨૬} મોટઉ દંભુ,^{૨૭}
 કહરે^{૨૮} સુકાઇ^{૨૯} ન દીસઇ^{૩૦} દંભુ^{૩૧} ૪૬
 ચર બોલઇ સામી^{૩૨} સુણિ વાત, અમ્હરઇ^{૩૩} દંભ ટલિઉ^{૩૪} સંઘાત;
 જિમ ભાવઇ તિમ રાવલિ^{૩૫} કાજિ,
 તે પણિસિઇ^{૩૬} વિવેકહ^{૩૭} રાજિ. ૪૭

૧ DFGIJ જલ્પ. ૨ B પૂઞઇ, D પૂજઇ ૩ EIJ બુધિ ૪ BEHIJ કુલ્પિહિ, CDG કુલ્પિહિ, F કુલ્પહ. ૫ E કહીય ૬ BD વિવેક, CEGHIJ વિવેકહ, F વિવિકહ ૭ BDH શ્રુધિ EIJ સુધિ, F સિધિ. ૮ BCDEGHIJ પુણ્યરંગ ૯ C તલાર રહઇ, DGIJ તલારિ ૧૦ B નિગ્રયા, G ગ્રહા ૧૧ D ત, G તે. ૧૨ IJ ચલ્યા ૧૩ BH રહિ, CEFIJ રહઇ ૧૪ E રાય. ૧૫ BCGHIJ રહુ રે, F રહ રે ૧૬ અણુઅણા, CDEG અણા ૧૭ BCEFGHIJ મુષ, D મુહ ૧૮ BC તલિમ, F તિમિહ, HIJ તમિહ ૧૯ BEFH ઉલખ્યા, CDG ઉલખ્યા, IJ બોલખ્યા ૨૦ BCHIJ આગિ ૨૧ IJ બોલ ગઇ. ૨૨ CG અહમ. ૨૩ BCDEFGHIJ ઘરસૂત ૨૪ D તેહ, FIJ જે. ૨૫ C નુ, D તુમ નિ ૨૬ BCG અહમ, DEFHIJ અમ્હ ૨૭ B દંભુ, CDEFGIJ ઉદંભ, H ઉદંભુ, D દભ ૨૮ BCDEFGHIJ કહઉ. ૨૯ D કાઇ, F મ કાઇ, IJ મુકાઇ ૩૦ D તે દીસઇ, F દીસઇ ૩૧ DEIJ દંભ. ૩૨ BCEFGHIJ સ્વામી ૩૩ Bઅમ્હનઇ ડભ, C દભુ અમ્હારા, DLFIJ દંભ અમ્હારા, G દંભ અહમારા, H અમ્હ નઇ ૩૪ Eટાલ્યઉ ૩૫ BCDEGHIJ રાઉલ, F રાઉલ ૩૬ ECH પઇસિસિઇ, D પઇ સિસઇ, E પઇ સિરયઇ, F પવિ સસિઇ, GIJ પઇસસિ ૩૭ C વિવેક, IJ વિવેકહ

તાં નિસુણીવિ^૧ રાઉ^૨ જંપઇ ત્રેમિ^૩, દંભ વલેજે^૪ વિહલુ^૫ જોમિ^૬;
તઇ તઉ^૭ સાહસુ^૮ પેલિઉ^૯ નછઇ,

ભાગ્ય^{૧૦} ભિડઇ^{૧૧} અમ્હારુ^{૧૨} પછઇ.^{૧૩} ૪૮

વાટ જોવંતાં^{૧૪} દંભપહૂત,^{૧૫} રાજસભા અવિગતુ^{૧૬} અવધૂત;^{૧૭}
નમતાં પૂઠિહિ^{૧૮} ફેરઇ^{૧૯} હાથ, સકલ સુદ્ધિ^{૨૦} પૂછઇ નરનાથ ^{૨૧} ૪૯
હિવ વસ્તુ^{૨૨}

દંભ^{૨૩} પલણઇ (૨) નિસુણિ નરનાહ,^{૨૪} આદિસેઇ^{૨૫} તાહરઇ;^{૨૬}
અમિહ^{૨૭} દેસર^{૨૮} નવનવેર^{૨૯} ભમડિય,^{૩૦} પુછંતા^{૩૧} જણજણિહિ;^{૩૨}
વચરવત્ત^{૩૩} ઇમ^{૩૪} સવણિ નિવડિય,^{૩૫} વીચરાય પય સેવતા;
સરિઉ^{૩૬} વવેકહ કાગ્ય,^{૩૭} પુણ્યરંગિ^{૩૮} પાટણિ જઇ,

પાલઇ પૂરઉ ^{૩૯} રાગ્ય.^{૪૦} ૫૦

૧ BCH નિસુણિવિ, DFGIJ નિસુણિવિ, E નિસુણી ૨ E રાય. ૩ E ત્રેમ
૪ E વલેજે, I આથજે ૫ BCDEFGHIJ વાહિવઉ, H વહિયુ. ૬ BCD-
FGIJ જોમિ, EH જોમિ ૭ BCDEFGHIJ તાં. ૮ CDEFGHIJ સાહસ ૯ E
જોલ્યઉ અછઇ. F જોલિં છઇ ૧૦ BH ભાગ્ય, CDEFGIJ ભાગ્ય ૧૧ BH ભિડઉ,
CDGF ભડઇ, E સહિડઇ ૧૨ BGC અહમારઉ, DEHIJ અમ્હારઉ, F અમ્હારં.
૧૩ BF પમ્હઇ. ૧૪ BFH જોયંતા, C જોઇતાં, DEGIJ જોઅ તા ૧૫ C દભુ
પહૂત, D દભ પહૂત ૧૬ BFHIJ અવિકત, CG અવિકત, D અવગત, E
અવિગત ૧૭ DEFGHIJ અવધૂત, F અવિધૂત ૧૮ BFGH પૂઠિઇ, CIJ પૂઠિ,
D પૂઠિ, E પૂઠઇ. ૧૯ BGH ફેરી હાથ, C ફેરીઉ હાથ, D ફેરઉ હાથ,
EF ફેરી હાથ, IJ ફેરિઉ હાથ ૨૦ BFGH શ્રુધિ, D સિધિ, IJ શ્રુધિ ૨૧
B નરનાથ, H નરુનાથ ૨૨ D હવઇ વસ્તુ, EG —, IJ વસ્ત. ૨૩ C
દભુ. ૨૪ C નરનાહ. ૨૫ BCEFGH આદેસિઇ, D આદેસ, IJ આદેસિં.
૨૬ DE તુમ્હ તણઇ ૨૭ BCF આહિમ, G અહમે ૨૮ BCDEFGHIJ
દેસિ ૨૯ B નવિનુવે ૩૦ BCFH ભમડીય, G ભમડીઅ ૩૧ CDG પૂછતાં,
IJ પુચંતા. ૩૨ BFGHIJ જણિહિ જણ, C જણિહિ જણ, D જણહિ
જણ, E જણહ જણ. ૩૩ BCEGHIJ વેરિવિત, D વેરવત, F વેઇવવત
૩૪ D અમ્હ ૩૫ CG નિવડીય, D નહિય ૩૬ F સરિય. ૩૭ CDEGIJ
રાજ. ૩૮ BCDGH પુણ્યરંગ ૩૯ F પૂરં ૪૦ CDEIJ રાજ.

માહે^૧ પયસી^૨ નવિ સકયા. અમિહ તોય^૩ દિહા વદેસિય^૪;
 સંઘાતીય^૫ તઉ^૬ સવે વેગિ^૭ કરી^૮, તુમ્હા^૯ ભણીય^{૧૦} પેસિય,^{૧૦}
 જાન તઢારઇ^{૧૧} લોહમઇ^{૧૨} લઢ^{૧૩} ન માહિ પ્રવેસુ^{૧૪};
 તઉ^{૧૫} મઇ તખણિ^{૧૬} આદરિય,^{૧૭} તીહાં સરીપઉ વેસુ.^{૧૮} ૫૧

હિવ ફહા^{૧૯}

મઇ દિઠક^{૨૦} બહુવિધિ ફિરી,^{૨૧} નિરક્ષયઉ^{૨૨} નયર નિવેસુ;^{૨૩}
 વાફે^{૨૪} અધગતિ^{૨૫} તઉ^{૨૬} તિહાં,

જહિ^{૨૭} જણ કિસુ^{૨૮} કલેસુ^{૨૯}. ૫૨

વસઇ જિ નિહા^{૩૦} નિ છેહિલા,^{૩૧} તેહી લીલવિલાસુ;^{૩૨}
 ઇહા^{૩૩} જિ કીજઇ મૂઝિગા,^{૩૪} તે^{૩૫} તિહના^{૩૬} ઘરજાસ. ૫૩

૧ BCDFGH માહિ, IJ માહિં. ૨ CDEFGIJ પયસી ૩ BCDEFGHIJ તોય ૪ CEFIJ વિદેસીય ૫ BCFGHIJ સંઘાતી, D — ૬ BCEFHJ વેગુ, G વેગ D — ૭ BCGHIJ કરિય D —, F કરીય ૮ C તુમ્હા, BGH તહમ, D —, F તમ્હા ૯ BHIJ ભણિય, D —. G ભણિય ૧૦ B ચલીય, CEFIJ પેસીય, D —, G પેસિય ૧૧ GIJ તથારિ ૧૨ C લોમઇ ૧૩ HEB લધુ, C દિહુ, IJ લહ ૧૪ DEFIJ પ્રવેસ. ૧૫ E તેઉ ૧૬ BGH તક્ષણ, C તતક્ષણિ, EFIJ તતક્ષણિ ૧૭ BCDEFGHIJ આદરિઉ. ૧૮ CDLIJ વેસ ૧૯ D હવઇ દુપદ ૨૦ BCDEFGHIJ કિયઇ વેસ તરિ ૨૧ CD ફિરિઉ ૨૨ BGHIJ નિરખિઉ, CF નિરખીઉ D નિરખઉ, E નિરખુ. ૨૩ BGH અસેસુ, C આસેસ, D નિવેસ, EFIJ અસેસ ૨૪ IJ ચારુ. ૨૫ BCDGHIJ અધિપતિ ૨૬ F પુ ૨૭ BEHIJ કુણિહિં ન, CDFG કુણિહિ ન ૨૮ B કિસુ C કિખિઉ, D કિસિઉ, E કિસઉ, IJ કિસિઉ. ૨૯ BGH કિલેસુ, CDEF કિલેસ, IJ કલેસ ૩૦ B સિતિહા, C જિ ન તિહાં, D તિહાં જ Fઠ તિહાં. ૩૧ BIJ નિરછેહિલા, C નિ છેહલા, DGH ન છેહિલા, E નિ છેહિલા, F નિ છેહિલા ૩૨ BCDEFGHIJ વિલાસ. ૩૩ F અદા. ૩૪ CDEFGHIJ મૂઝગા ૩૫ F તીહ. ૩૬ BCHEG તીહ, DFIJ તેહ

આહક^૧ સરિસુ^૨ બહુરતા.^૩ તિણિ પુરિલાલ અસંખ,
 આપહિ^૪ ઉડિહહ^૫ બાકુદે^૬ લાલઇ^૭ કંચણ^૮ લખ.^૯ ૫૪
 દહિહ^{૧૦} વિમણે^{૧૧} બહુરતા,^{૧૨} ઇહા બહુરાં^{૧૩} ઉછાહ,^{૧૪}
 હાયં^{૧૫} હલાવઇ તે^{૧૬} કિસુ;^{૧૭} તિહાં અણતઉ^{૧૮} લાહુ.^{૧૯} ૫૫
 નારી નઉ^{૨૦} કર લિઇ^{૨૧} પુરિવ,^{૨૨} ઇણિ તમહાઇ^{૨૩} વાસિ;
 કોઇ^{૨૪} કાઇ માગઇ નહીં, સ્વામી^{૨૫} તિહાં સુખવાસુ.^{૨૬} ૫૬
 ઇહાં સાતઇ^{૨૭} ધનુર^{૨૮} ધરણિ તલિ,^{૨૯} તિહ^{૩૦} કુલ^{૩૧} કોઇ ન^{૩૨} ધાઇ;
 તિહા^{૩૩} ઉઘાડઉ ગિરિ સિરિ ઠવઇ, તોઇ તિહા^{૩૪} નવિ ભાઇ^{૩૫} ૫૭
 પેટુ^{૩૬} જ વંચિય^{૩૭} પોસિયાં,^{૩૮} તે ઇહા^{૩૯} સામહઉ^{૪૦} થાઇ,
 કવિ કર જે^{૪૧} આવી^{૪૨} મિલ્યા, તે હાં^{૪૩} ભાડુ^{૪૪} આઇ ૫૮

૧ CD આહક. ૨ CDGHIJ સરિસઉ, F સરિસયં. ૩ B વુહુરતાં, CDEFGHIJ વુહુરતાં. ૪ BCFGHIJ આપે, D આપહ, E આપે. ૫ BCFGHIJ ઉડહ, DF અડહ. ૬ D બાકુદા ૭ BIJ લાલઇ, C લોલઇ, DE લાલઇ. ૮ D કંચન. ૯ E લખ, IJ લખ. ૧૦ B કુદે, C નીમીદે D—, EGIJ દહિદે, FH રહિદે ૧૧ BCFGHIJ બિમણે, D— ૧૨ BCFGHIJ વુહુરતાં, H વુહુરતાં. ૧૩ BCGHIJ વુહુરાં, D—, EF વહુરાં ૧૪ BEFH ઉછાહ, C હાહ, D—, IJ ઉચ્છાહ. ૧૫ B વાયુ ૧૬ BEFGHIJ જે, C જઇ, D—, C જઇ ૧૭ BH કિસ, C કિચ્છ, GIJ કિસિઉ, D— ૧૮ F અણુતુ, I અણતઉ. ૧૯ E લાલ, FG લાલ ૨૦ C નુ ૨૧ FC કરુસિઇ, E કરુસઇ ૨૨ BCDEFGHIJ પુરુષ ૨૩ BGH તલમારહ, DEIJ તુરદા-
 નહ ૨૪ D કો ૨૫ D સામી. ૨૬ BCFGHIJ સુખવાસિ, DE સુખવાસ. ૨૭ D સાંતિહ ૨૮ D ધણ, IJ ધન. ૨૯ D— ૩૦ FCGDEFGHIJ ને. ૩૧ ECGHIJ ધનુ કુનિ, DIJ ધનકુનિ, E ધનકુન. ૩૨ FCGHIJ કો આહ, E કોહ આઇ. EG કો પાહ ૩૩ BCFGHIJ ઉઘાડતિ, D ઉઘાડત, F ઉઘાડય ૩૪ D કિદાહ, G તિભાં, ૩૫ FGH ન જાં ૩૬ C પટુ, DEIJ પેટ ૩૭ B નિવંચિ, CEFHIJ જ વંચિ ૩૮ BCFG પોસિયા, G પોસીઆ. ૩૯ H તેહ. ૪૦ FCGDEFGHIJ સામ્યા ૪૧ F કિ કુન, C ચિકુન, D ચિકુ, EFGHIJ ચિકુન. ૪૨ C આવીસ ૪૩ FCGHIJ ને તિહાં ૪૪ BCDFH બાદ, IJ થાઇ

ચચૂર^૧ ચઉ હુટઇ^૨ ચઉહટઇ^૩, ઇહાં કલિ દીસઇ નિતુ^૪;
 વિભુ^૫ વરસાલા કંદલહં, તિહાં કો^૬ કરઇ ન^૭ વત્ત^૮;
 વાસિહિ^૯ બહુ ઐ^{૧૦} તુમ્હ^{૧૧} નયરિ^{૧૨},
 તિહાં વાસ^{૧૩} સંખેવ^{૧૪};
 લીલા પુણ લોકહ તણી, તિહાં અપૂરવ^{૧૫} દેવ. ૫૯
 હિવ ચઉપહી^{૧૬}
 તિહાં જલ^{૧૭} રખઇ^{૧૮} સવિહું કાલિ,
 બ'લ સરોવર^{૧૯} નવસર^{૨૦} પાલિ;
 સંજમ^{૨૧} વન અતિ રલિયામણુ^{૨૨},
 પ્રાદ્રહ દેવ તિ જયણા ભણુ^{૨૩}. ૬૦
 સુકૃત મહાગદિ^{૨૪} પોલિ^{૨૫} ચિયારી, ૨૬
 દાન તપશીલ^{૨૭} ભાવ નિયારિ, ૨૮
 વિરતિ^{૨૯} નખાઇ^{૩૦} આવઇ^{૩૧} પોડિ, ૩૨
 સદાચાર^{૩૩} કોસીસા^{૩૪} કોડિ. ૬૧

૧ BCDEFGHIJ ચાચરિ ૨ BCDE ચહુટઇ, FGIJ ચુહટઇ ૩ BGH ચુવટઇ, CDEIJ ચઉવટઇ, F ચઉવઇ ૪ CHIG નિતુ, D નિત. ૫ CD વિભુ. ૬ BCEFGHIJ કોઇ ૭ BCDHIJ ન કરઇ, F કરન ૮ H વત્ત ૯ CD વાસિઇ, ૧૦ BHIJ બહુલું, CDE બહુલઉ, F બહુલ, G બહુલઉ ૧૧ B તહમ, CG તુહમ, FHIJ તમ્હ ૧૨ BCHIJ નયરુ, DE-FG નયર. ૧૩ BDEFGIJ વાસહ, H વાસહ ૧૪ BDEFGHIJ સંખેવ, C સંખેવુ ૧૫ D અપૂવ. ૧૬ D હવઇ ચઉપઇ ૧૭ BCEFGH જલુ. ૧૮ D રાખઇ. ૧૯ BGHIJ સરોવરિ ૨૦ H નવસરિ ૨૧ BHJ વિદાવનુ, સયમુ વન, EI સયમવન, G સયમવનૂ ૨૨ BH રલિયામણુ, CE રલીયામણુ, DG રુલીયામણુ, F રુલીયામણુ, IJ રુલિયામણુ ૨૩ BH ભણુ, F ભણુ ૨૪ DE ગટ ૨૫ E પહિલિ ૨૬ D વિચાલિ, F ચારિ, G ચિચારિ, IJ વિચારિ ૨૭ BG સીલતપ, CDEF શીલતપ, HIJ સીલતપ ૨૮ BCEGHIJ વિચારિ, D ન ચારિ, F વિચાર ૨૯ F વિરત, GJ વિરિતિ ૩૦ DGIJ પાઇ. ૩૧ D નાવઇ, G આવિ. ૩૨ BCFGH ખોડિ. ૩૩ G સદાચારુ, IJ સદાચરણુ ૩૪ B કોસાં, H કોહીસા

મનિ^૧ પરિણામ સુઠ^૨ આવાસ, સાહુ^૩ વસઈ^૪ તિહાં લીલવિલાસ;^૫
નવમ^૬ રસ કુડી^૭ ઘર (૨) વારિ,^૮

સહસ^૯ અદાર સીલ જલહારિ ૧૨

આસણુ ચઉરાસી ચઉહટા^{૧૦} સુગુણુ^{૧૧} ક્રિયાણુ^{૧૨} પણિ^{૧૩} સામટા;
ચઉવિહ^{૧૪} સંઘ મહાજન જોડ, સમતા સેરી કા^{૧૫} ન વિખોડિ.^{૧૬} ૬૩

તિહાં^{૧૭} અમારિહ^{૧૮} ઉદ્દોષણુ,^{૧૯} સાહમી^{૨૦} વચ્છલ નિઉંતણુ,^{૨૧}
કલહટ^{૨૨} કરઈ જિણુલઈ^{૨૩} સંધુ,^{૨૪}

રાસ લાસલ કુટાર સરંગુ^{૨૫} ૬૪

ગુહિરઈ^{૨૬} સરિ ગુરુ^{૨૭} કરઈ વખાણુ,^{૨૮}

આગમ વાયઈ સાધુ^{૨૯} સુખાણુ,^{૩૦}

ચોચણુ^{૩૧} પડિચોચણુ^{૩૨} નવિ ટલઈ,

ઈણિ પરિ તે^{૩૩} પુર નિત કલકલઈ. ૬૫

૧ BCDBFGHIJ મન. ૨ BCDFGH શ્રુભા, E સુભા, IJ શુભા. ૩ C સાહ, D સીસ, FG સાહ. ૪ G વસિં. ૫ G વિલાસ. ૬ BCEFGHIJ શ્રુતરસ, D શુભ ભુધિ ૭ BH કુયડી, C ફઈ, D કુઈ, EFGIJ કૂયડી. ૮ BCD-EFGHIJ બારિ. ૯ BCEFHJ સદ્ગુરુ વાણી પાણિહારિ, G સુહગુરુ વાણી પાણી હારિ. ૧૦ DIJ ચુહટા, H— ૧૧ CG સગુણુ ૧૨ IJ ક્રયાણુ ૧૩ BEGIJ પ્રુણ, C પાટણ, D તિહાં, H —. ૧૪ BCEFGIJ સઘ સમવાય, D સઘ સમુદાય, G સઘ સમવાઈ, H — ૧૫ CDEFGIJ કાંઈ, H —. ૧૬ B અવિખોડ, C વિખોડ, D ન ખોડિ, F વખોડ, GIJ વિખોડ, H —, ૧૭ E તિહ ૧૮ B હઉ, DCFIJ હુઈ, E ની, H હુઉ, G —. ૧૯ H ઉદ્દોખણુ ૨૦ CDEFH સાહમી વછલ, BIJ સાહમી વચ્છલ ૨૧ BH નિત નિઉંતણુ, CIJ નિતુ નિઉંતણુ, D નિત નિહુતણુ, E નિઉંતણુ, F નિતુ નિયતણુ, G — ૨૨ BFH કલહટ, G —. ૨૩ CE જિણુલઈ, D જિણુલઈ, G — ૨૪ CDEIJ સઘ G —. ૨૫ D સસગ, EFIJ સરંગ, G —. ૨૬ G ગુહિરિ. ૨૭ D સુહગુરુ, G સ્વરિં ગુરુ. ૨૮ BF વખાણુ, CDEGIJ વખાણુ ૨૯ IJ સાહુ. ૩૦ CDEFGHIJ સુખાણુ ૩૧ D ચોચણુ ૩૨ DIJ પડિચોચણુ ૩૩ B પુરુ નિતુ, CEGIJ પરિતે પુર નિતુ, F પરિ નિતુ તે પુર.

નયરિ^૧ નિહાલી^૨ નવિય^૩ પરિ; રાય સભા સંપત્તિ^૪
 દિઠિ રાઉ વિવેક^૫ મધ, પરિવારિહિ^૬ સંજુત^૭. ૬૬

હિવ ચઉપહી^૮

રાણી સુમાતે પરઉ^૯ અનુરાગ^{૧૦}, જેઠઉ બેટઉ તસુ^{૧૧} વયરાગ^{૧૨}
 શંવર^{૧૩} સમરસ લહૂઅ^{૧૪} કુમાર,

બાલમિત્ત^{૧૫} ગુણ^{૧૬} વસ્તુ^{૧૭} વિચાર. ૬૭

મૈત્રી કરુણા^{૧૮} મુહિતઉ પેષિ,^{૧૯} બેટી બહૂઅ^{૨૦} રૂવની^{૨૧} રેષ; ૨૨
 મુહતઉ^{૨૩} મુહવડિ^{૨૪} સમકિતુ^{૨૫} લેખિ, ૨૬

પુરુષકાર તસુ^{૨૭} દલરખ દેષિ. ૨૮ ૬૮
 ઉપસમર^{૨૯} વિનઉ^{૩૦} સરલ^{૩૧} સંતોષુ, ૩૨

ચિહ્ન^{૩૩} મહાધર^{૩૪} સધર પ્રથોષુ, ૩૫

બારબેદ^{૩૬} પ્રતિમા બારહી, રસકેદિ^{૩૭} ત્રિવા સરસતિ રહી. ૬૯

૧ BCEGIJ નયરુ, DF નયર. ૨ E નિહાલીય, G નિહાલિય ૩ CDE નવીય. ૪ DIJ સંપત્ત. ૫ DEFG વિવેક ૬ IJ પરિવારિ' ૭ BFH સંજુત ૭ BCEFGHIJ મા એક વધુ ચરણ મળે છે : “કિસિઉ તેહનઉ પરિવારુ” તેમા કિસઉ-કિસિઉ, નઉ-નુ, પરિવારુ-પરિવાર G પ્રતિમાં ‘વખાણુષ છઈ’ એટલું વધારે મળે છે એ પ્રમાણેનાં પાઠાંતરે પણ મળે છે. ૮ CDB હિવ ચઉપહ, IJ ચઉપહ ૯ B ખરુ, CBGHIJ ખરઉ, F ખરયુ. ૧૦ CDEG અનુરાગ. ૧૧ D તસ ૧૨ BCGH વયરાગ, DE વયરાગ ૧૩ BCDBFGHIJ સવર ૧૪ BEH લહૂઅ, CFIJ લહૂઅ, D લહૂઅ ૧૫ CDEG બાલમિત્ર ૧૬ C પુત્ર, BDFGHIJ પુણ, E પણિ ૧૭ BG HI વસ્તુ વિચારુ I સુવિચાર ૧૮ D કરુણા મહિતા, F કરણા મહી ૧૯ BEFGHIJ પેષ, CD પેષ ૨૦ BH બહૂઅ, D બહૂઅ, G બહૂઅ ૨૧ BCDEFGHIJ રૂવની. ૨૨ BCFGH રેષ, E રેહ ૨૩ BCGHIJ મુહતા, D મહિતા, E મહતા, F મુહતા ૨૪ E મુવડિ, FH મહુવડિ ૨૫ DF સમકિત, GIJ સમકિતુ ૨૬ C લેખિ, D લેષિ, E લેષ, F લેખ. ૨૭ BCDFGHIJ તા ૨૮ BFGIJ દેખિ, D રેષિ. ૨૯ BH ઉપશમ, CFGIJ ઉપશમ, D —. ૩૦ BH વિનયુ, CDEFGHIJ વિનય ૩૧ BH સરલ. ૩૨ CDEFGIJ સંતોષ. ૩૩ B ચિહ્ન, G ચિહ્ન ૩૪ B માધર, G મહાધરિ ૩૫ BCDEFGHIJ પ્રથોષ ૩૬ CD બારબેદ ૩૭ BCDEGH રસકેલ

પ્રાયશ્ચિત્ત^૧ પુણ્ય પાપી^૨ હરઈ, શુભધ્યાન^૩ ચરુ^૪ જાનઉ^૫ ફિરઈ;
જ્ઞાન^૬ તલારહ આવઈ રેસુ,^૭ જનુ^૮ ધરઈ સિરિ શુરુ ઉપદેસ.^૯ ૭૦
સિધિ બુધિ બે આમરહારિ,

શીલ^{૧૦} સેલહત્ય^{૧૧} સલાં મગરિ;

ક્ષાયક^{૧૨} સમિકતુ સારથિ સારુ,^{૧૩}

કર્મ^{૧૪} વિચારુ^{૧૫} નામિ^{૧૬} પડિહારુ.^{૧૭} ૭૧

આગમ^{૧૮} બહુત^{૧૯} અરથ ભંડાર,^{૨૦}

કથાકલાપર^{૨૧} સકલર^{૨૨} કૌહાર;^{૨૩}

સાત તત્વર^{૨૪} સંગતિહિર^{૨૫} જગીસ,^{૨૬}

દંડાયધ^{૨૭} શુરુગણ^{૨૮} છત્રીસ. ૭૨

સુપુરિસ^{૨૯} સંગતિ પરિખર^{૩૦} ઠાઉ,

સત્ય સંહાસણિ^{૩૧} નિવસપ^{૩૨} રાઉ;

નાયઈ પાત્ર તિ ભાવન^{૩૩} બાર, અવિગત^{૩૪} શુભ ગાવઈ^{૩૫} ઉદાર. ૭૩

૧ D પ્રાયશ્ચિત, FIJ પ્રાયશ્ચિત. ૨ BCDFGHIJ પુણ્ય પાણી, E પણિ પાણી.
૩ BCDGH શુભધ્યાન, F શુભધ્યાનુ, IJ શુભધ્યાન ૪ DEFG ચર. ૫ CF
જાનુ. ૬ BCEHIJ જ્ઞાન તલાર ન, F જ્ઞાન તલારઈ, G જ્ઞાન તલારઉ. ૭
DF રેસ ૮ DEFGH જન. ૯ BCEHIJ ઉપદેસુ. ૧૦ BCDFGHIJ શીલ.
૧૧ BFH સેલહત્યુ, C સેલહત્યુ, DIJ સેલહત્ય. ૧૨ BCFGHIJ સામાપ્રકુ
તસુ, D સામાપ્રક તસ, E સામાયિક તસુ. ૧૩ D હાર, FIJ સાર. ૧૪
EFGHIJ કર્મ. ૧૫ BCDHIJ વિવર, E વિચાર, F વિવર. ૧૬ BCDFGH
નામિઈ ૧૭ DIJ પડિહાર. ૧૮ IJ અગમ. ૧૯ BH અર્થ બહુલ, CDEFIJ
અર્થ બહુલ, G અર્થ બહુ ૨૦ BFGHIJ ભંડાર ૨૧ BCEF ક્રિયા
કલાપુ, DFGIJ ક્રિયા કલાપ. ૨૨ BH સકલ. ૨૩ B કૌહાર, H કૌહારુ. ૨૪ BHIJ
સાત તત્વ, C સાતઈ તત્વ ૨૫ BDGHIJ સંગત, C સુપૂર, E સંગતંગ,
F સંગતંગ. ૨૬ BCH નિગીસ. ૨૭ BCDEFGHIJ દંડાયધ ૨૮ B સગુણ,
CDEFGHIJ શુરુગુણ. ૨૯ BFGHIJ સુપરિષ, C સુપુરુષ, E સપુરિસ. ૩૦
BCDEFGHIJ પરિષદ. ૩૧ BCEHGIJ સિંહાસણિ, DF સિંહાસનિ. ૩૨
BCDEFHIJ બપસપ, G બપહઉ. ૩૩ E તિ ભાવના, G તે ભાવના ૩૪
BFGHIJ અવિગત, D અવગત ૩૫ BF ગાયઈ, CDGIJ ગાયઈ, EH ગાયઈ.
મ. ૫

છહ^૧ દરસણુ^૨ સેવઈ તસુ^૩ બાર, તિહની^૪ હુંક^૫ ન લાભઈ પાર,^૬
કુઝ^૭ એવંતાં^૮ તિહ^૯ બોલઈ^{૧૦} રાય,^{૧૧}

મુહતા^{૧૨} એક^{૧૩} અણ મનિ રાઉ.^{૧૪} ૭૪
જા^{૧૫} જીવઈ અમ્હ^{૧૬} વયરી મોહ

રાજ તણી તિહાં^{૧૭} કૈહી સોહ;

માહરઈ^{૧૮} લાઈ તે^{૧૯} સાવકઉ ધમ^{૨૦} ન માનઈ^{૨૧} તે આવકઉ,^{૨૨}
એઉ^{૨૩} રાજ^{૨૪} એવડાં^{૨૫} અનીક,

કવણિ^{૨૬} ન મુહાઈ^{૨૭} તેહની^{૨૮} હીક. ૭૫
મુહુતા^{૨૯} ચીતવિ^{૩૦} કિસઉ^{૩૧} પાઉ,^{૩૨}

કિમણ પિસઈસુ^{૩૩} મોટઉ રાઉ,^{૩૪}
મહુતઈ^{૩૫} તેડિઉ ચુરે જોઈસી,^{૩૬}

વાત કહી તિણિ^{૩૭} જોઈ ઇસી.^{૩૮} ૭૬

૧ BCDEFGHIJ ૭૫ ૨ BEFGH દરિસણુ, DIJ દશ^૧ ન ૩ C સેવઈ તસ, D તસ સેવઈ, FIJ તસુ સેવઈ ૪ BCDEFGHIJ તેહની ૫ BCEFGHIJ હોક. ૬ BFGIJ પારુ ૭ DFIJ મઝ. ૮ BCDEFGHIJ જોતાં, F જોતે ૯ BCDEFGHIJ તિહાં ૧૦ BCGHIJ બોલિઉ, E બોલ્યઈ, F બોલિ ૧૧ BCEFGHIJ રાઇ. ૧૨ D મહિતા, F મહુતા. ૧૩ IJ ક ૧૪ BCEFGHIJ રાઇ, D થાય ૧૫ F જે. ૧૬ B અહમ વયરી, C વયરી અમ્હ, DEIJ અમ્હ વયરી, G તા વયરી, H અમ્હ વરી ૧૭ BCFGHIJ તા, DE તણી ૧૮ G મહારઈ ૧૯ D તે સાવકઉ, E જે સાવકઉ, F તે સાવચુ ૨૦ BH ધયુ, DEFGIJ ધમ^૨ ૨૧ B માન માનઈ, F નઈ ૨૨ B આવકઉ F આવકુ ૨૩ ક એ, C એવડ, DF એહ ૨૪ BH રાજુ ૨૫ C એવડી, DE એવડઉ. ૨૬ BHIJ કુણિહિં, C કઉણિ, DEFG કુણહિ ૨૭ BEH સહાઈ ન, CF સહાઈ, D ન સહિજ, IJ સહીઈ ન. ૨૮ D એહની, ૨૯ BE મહુતા, CGIJ મુહતા, D મહિતઉ^૩ ૩૦ BCHE ચીતવિ ૩૧ BH કિસઉ, CDIJ કિસિઉ, E કસિઉ ૩૨ CIJ ઉપાય, DFG અપાય, E ઉપાઉ ૩૩ C પિસિઈસુ, D પાઇ, E પીસિઈ, F પસસિઈ, GIJ પીસિ, H પિસઈ. ૩૪ IJ રાય ૩૫ BCGHIJ મુહતઈ, D મહિતઉ, E મુહુતઈ ૩૬ FG જોયસી. ૩૭ D તેણિ. ૩૮ DFG જોઈઅસી

અમ્હ^૧ મતિ મેલ્હઉ^૨ હીયડધ^૩ ધરી, તુમ્હિ^૪ જાં એવઉ^૫ પ્રવચન પુરી;
રાજુ^૬ કરધ છધ^૭ રાઉ અરિહ^૮ તુ, સદુઉપદેશ^૯ તેહનુ^{૧૦} સામ તુ. ૭૭
શ્રદ્ધા^{૧૧} નામિ^{૧૨} તાસ^{૧૩} બરધરણિ, ૧૪

દીપધ^{૧૫} દેહિ^{૧૬} સગુણિ^{૧૭} આભરણિ;
તિણિ^{૧૮} જાધ છધ જે ડીકરી, ૧૯

નામ^{૨૦} તાસુ^{૨૧} પુણુ^{૨૨} સંજમસિરી. ૨૩ ૭૮
તેજધ^{૨૪} રાઉ^{૨૫} પરણુ^{૨૬} વાલહધ, વયરી^{૨૭} વસંતઉ^{૨૮} લીલધ^{૨૯} હહધ;
તે પરણી^{૩૦} નુ એ^{૩૧} અહિનાણુ, ૩૨

ધુર લગધ^{૩૩} પ્રસિસધ^{૩૪} વયરી^{૩૫} પ્રાણુ ૩૬ ૭૯
ધમ બોલી ગુરુ^{૩૭} જોસી^{૩૮} ગયઉ, ૩૯ રાધ^{૪૦} ચુહતઉ^{૪૧} બોલાવિયઉ, ૪૨
હઉ^{૪૩} ક્રિમ પરણઉ^{૪૪} સંજમસિરી, ૪૫ એક^{૪૬} આગધ^{૪૭} છધ અંતેઉરી. ૮૦

૧ CG અહમ, D અમિહ ૨ BEFGHIJ મૂકઉ, D મેલ્હઉ. ૩ BDGHIJ હિયડધ ૪ CG તુહિમ. ૫ BCEGHIJ જાણુઉતાં, DF જાણુતાં ૬ DGIJ રાજ, E રાજકાજ ૭ D છધ તિહા, E છધ રાધ, F છ તિહા, G તિહાં રાઉ ૮ DEG અરિહ ત, IJ અરિહિ ત ૯ BDG સદુપદેસ, C સદુપદેશ, F સદુઉપદેસ, H સદુપદેશ, IJ દુ(ઉ)પદેશ ૧૦ B તેહનઉ સામ તુ, C તેહનુ સામ ત, D તેહનધ સામ ત, EGHJI તેહનઉ સામ ત. ૧૧ DEFGH શ્રદ્ધા ૧૨ DF નામ, IJ નામિ ૧૩ BCEGHIJ તાસ. ૧૪ BCDEFH વર ધરણિ, G વર ધરિણિ IJ વ ધરણિ. ૧૫ D દીસધ ૧૬ D તેસુ ગુરુ, FG દેહ ૧૭ BGH સગુણુ, CEFIJ સુગુણુ, D ગુણુહ ૧૮ G તિણુ ૧૯ BCEFGHIJ દીકરી, D દીકરી ૨૦ BCH-IJ નામુ ૨૧ DE તાસ, IJ — ૨૨ F પણિ ૨૩ BEGHIJ સયમસિરી ૨૪ G જઉ ૨૫ E રાય ૨૬ B પરિણા, C પરિણિ, F પરિણે ૨૭ BCDEFH વધરી. ૨૮ BEFH વસ ત, D વસતુ, G વસ તુ, IJ વ સતિ ૨૯ CDFIJ લીલાં, E લીલાધ. ૩૦ BCEFGHIJ પરિણી ૩૧ C ન, DEFIJ નહિ, G તૂ ૩૨ DEF-IJ અહિનાણુ. ૩૩ CH લગ, E લગિ. ૩૪ B પ્રસિસિધ, CD પ્રસકધ, E પ્રસિ-સ્યધ, G ધુસસિ, H ધુસિસિધ, F સસધ IJ પ્રાસસિ ૩૫ BDEH વધરી ૩૬ BFGH પ્રાણુ ૩૭ G ગરુ ૩૮ F જોસી. ૩૯ D ગઉ ૪૦ B રાધ ૪૧ D મહિ-તઉ EH મહુ તઉ, F મહુ-તુ ૪૨ CDIJ બોલાવિઉ, F બોલાવી યુ, G બોલાવીઉ. ૪૩ BDEFH હુ, G હ. ૪૪ F પરણુ ૪૫ BCEFGHIJ સયમસિરી. ૪૬ B સમગ, CEGHIJ ધક ૪૭ IJ છધ આગધ.

નીદ્ર^૧ ન સૂયઈ^૨ ભૂષ^૩ ન^૪ જિમઇ,

કલિ ભાગઉપ ધરિ^૫ બાહરિ^૬ ભમઇ;
જીણ^૮ નોરિ^૯ દુઇ^{૧૦} પરિગ્રહી^{૧૧} બેઇ^{૧૨} ભવ વિણહા^{૧૩} તિહના^{૧૪} સહી. ૮૧
બે^{૧૫} ક્રીજઇ જઇ^{૧૬} દિગ્ધ^{૧૭} કલત્ર, મનસા હોઇ^{૧૮} ત સહી^{૧૯} વિચત્ર; ^{૨૦}
ઇકર^{૨૦} આધી ઇકર^{૨૧} પાછી કરઇ, તીણી^{૨૨} પાપિ^{૨૩} નર^{૨૪} ગોડા^{૨૫} ભરઇ. ૮૨
એક ધરણિ તાં ધરની મેઢિ, બીજી હુઇ તવિર^{૨૬} લાગી^{૨૭} વેઢિ;
વિહુ^{૨૮} નહિર^{૨૯} મન^{૩૦} જાયર^{૩૧} તહિર^{૩૨} રુણ, ^{૩૩}
પાછઇ^{૩૪} તહિ^{૩૫} પછિતા^{૩૬} વઇ બલઇ. ^{૩૭} ૮૩
અવર કુણ^{૩૮} નઇ વાહ^{૩૯} વિનાણિ, જણુ જણુઇ^{૪૦} ઠાકુર નઇ પ્રાણિ; ^{૪૧}
ધર^{૪૨} નીકલિ કુણ આગલિ કહઇ,

ઝોર માઇ^{૪૩} જિમ જાનઇ^{૪૪} રવઇ^{૪૫}. ૮૪

૧ B C E F H નીદ્ર, D નીદઇ. ૨ B H સૂયઇ, C D G H I J સુઇ, E સૂઅઇ F સૂયઇ.
૩ C D F ભૂષઇ ૪ D E નવિ ૫ F H ભાગુ ૬ B C D E H I J ધર. ૭ B C G બાહિરિ.
૮ B F H જીણ, G જીણિ. ૯ D રાની. ૧૦ D દો, E બે, I J દોઇ. ૧૧
B C G H દુઇ, D E બે, F દુ, I J દોઇ ૧૨ F વણહા ૧૩ B C D E F H I J તેહના,
G તેહના. ૧૪ I J બિ ૧૫ D જહિ. ૧૬ C કિરહઇ ૧૭ C હુઇ તહિ, D
હોઇ ધુ, E હૂઇ તહિ, F હોઇ ત, G હોઇ તહિ, I J હોઇ. ૧૮ C સહીવ. ૧૯
B C D E F G H I J વિચિત્ર. ૨૦ E એક ૨૧ D એકિ ૨૨ H તીણ ૨૩ D F
પાપિઇ I J પાપિ ૨૪ B H નરુ ૨૫ B D F G H I J ગુડા, C ગુડા ૨૬ B H ત,
C E F G I J તહિ, D ધુ. ૨૭ B C D E F G H I J વાધી ૨૮ B C D E F H I J બિહુ,
G બિહિ ૨૯ B F G H નુ, C ના ૩૦ B મનુ ૩૧ B જાયર, G E F G H જાયર
૩૨ B F H I J ધુ. ૩૩ F રલઇ. ૩૪ B પાચઇ, C D G પજઇ, I J પચઇ ૩૫
B પાચોતાવે, C પાજોતાવે, D પજાતાવે, F પાજોતાવે, G ન પજતાવે, H
પાજોતાવે, I J પચાતાવે. ૩૬ E બલ. ૩૭ B C H કુણઇ, D G કુણહિ, E
કુણિઇ ૩૮ E F G I J વાહિ ૩૯ B C E G H જણી જાઇ, D જાપી જાઇ, F
જણી જાઇ, I J જણુ જાઇ. ૪૦ E ત્રાણ. ૪૧ B C ધરિ ૪૨ F માહિ
૪૩ B D I જાની, C F G H જાનહિ, E જાનુ ૪૪ B C H રોયઇ, D G I રોઇ, F
ફિરઇ ૪૫ B C D E F G H I J માં એક કહી વધુ મળે છે : ‘ એકઇ સ ખ્યાં જિગિઠ સૂર,
બીજી મિલિહિ રુણિહિ ભૂર, એકઇ બીજઇ થાણિ જિગિઠ, બીજી બીજઇ ગિહિ
તેથઇ. ’ તેમા ધણાં પાઠાંતર મળે છે.

હિંવ ફુંડા^૧

ધરતી^૨ પુડ^૩ જિમ વેય^૪ ધરણિ,^૫ કણ્ડ^૬ સરીપઉં^૭ કંતુ,^૮
કહિં^૯ આપઉં^{૧૦} કિમ ઉગરઇ, ભરિડીય^{૧૧} આણુઇ અંતુ.^{૧૨} ૮૫

તં નિસુણીય^{૧૩} બોલઇ સુમતિ, પિયડા^{૧૪} મ કરિ સંતાપુ,^{૧૫}
વેદી^{૧૬} ગારી હું^{૧૭} નહીં^{૧૮} વિમલબોધ^{૧૯} મૂં બાપુ.^{૨૦} ૮૬

ન્ની સવિ સમી મ લેષવી,^{૨૧} એક^{૨૨} અછઇ^{૨૩} ગુણવંતિ,^{૨૪}
ઇક^{૨૫} અકુલીણી ફિઠમઇ. જેહ^{૨૬} નર^{૨૭} દીજઇ પંતિ.^{૨૮} ૮૭

એકલિ^{૨૯} બોલઇ^{૩૦} બોલિયુ;^{૩૧} આલઇયુ^{૩૨} ભરતાર;^{૩૩}
તે અગારણુ^{૩૪} રાષસી,^{૩૫} કઇ^{૩૬} રાષસી ન નારિ. ૮૮

૧ D હવઇ ફુંડા, G ફુંડા ૨ F ધરણી ૩ E પૂ, FG પડ, H પુર. ૪
BCEFGHIJ બે, D એય. ૫ C નારિ ૬ B સરીપઉ, E સરીપુ, IJ સરીપ
૭ DEFG કંત, H કંથ ૮ CDIJ કહઉ, E કહઇ. ૯ BEGH આપઉ.
૧૦ BH આણુઇ ભિરડી, C ભિરડી આણુઉ, D ભિરડી આણુઇ, EF
ભિરડી આણુઇ, GIJ ભરડી આણુઇ ૧૧ DEFGIJ અંત. ૧૨ BCDEFG
HIJ નિસુણી. ૧૩ C પ્રીયતુ, E પ્રયડા ૧૪ CDE સતાપ ૧૫ BCDEF
GHIJ ભેડી ૧૬ BFG હું, IJ હળી. ૧૭ BDFH નથી, G નપી ૧૮ B
વિમલબોધ ૧૯ C —, DEFIJ બાપ ૨૦ BDHE લેષવે, C —, FGIJ
લેષવે. ૨૧ BGHIJ એકિ, F એક. ૨૨ B અછઇ, C — ૨૩ C —, D
ગુણવત ૨૪ BEGHIJ ઇકિ, C —, F ઇક. ૨૫ BDFGHIJ જહ, E
જહ ૨૬ E નવિ. ૨૭ E તિ ૨૮ BDH એકં, C —, EFGHIJ એકઇ.
૨૯ BEGH બોલિઇ, C —, IJ બોલિ ૩૦ BDEFGIJ બોલસઉ, C —,
G બોલસુ ૩૧ BEG વાલઇયુ, C —, D વાલઇસઉ, F વાલઇસિ, H
બોલઇયુ, IJ વાલઇસઉ. ૩૨ BEHIJ ભરતારિ, C —. ૩૩ BEGH
આગરણુ, F આગરહેણુ, D આગરણુ, C —, IJ આગરણીક. ૩૪ B
રાષસી, D રાષડી, C —. ૩૫ C —, E કરઇ રાષસી, F કિ રાષસી, G
કરઇ રાષસી, H કઇ રાષસી

ઘરિ તેડઈ^૧ પ્રીય^૨ પાહુણુ^૩, કરઈ જિ મુખ^૪ મસિ^૫ વન્ન;^૬
 ઘંઘલ જિમ તે પરિહરી; ઘરણી^૭ સેવઈ^૮ રન્ન. ૮૬

કરઈ જુ વાજૂવ^૯ ચાલવી,^{૧૦} માવીત્રહ^{૧૧} નઈ^{૧૨} કંતુ;^{૧૩}
 તીખી^{૧૪} આરતિ^{૧૫} નારિ^{૧૬} ગણિ,
 તે નર^{૧૭} બચલ^{૧૮} ભમંતિ.^{૧૯} ૯૦

વડ લહુડા^{૨૦} સંતાપવઈ,^{૨૧} પ્રીયનુ^{૨૨} પામી^{૨૩} માનુ;^{૨૪}
 રિવર^{૨૫} કરતા તી ધૂલજિમ,^{૨૬} તિહિર^{૨૭} દીજઈ ઉપમાન. ૨૮ ૯૧

નર (૨) સુર^{૨૯} બહુ બોલતી,^{૩૦} ઘરિ (૨) ગોઠિ ભમંતિ;^{૩૧}
 સહિયાં^{૩૨} મિસિ બાહરિ^{૩૩} વસઈ, તે સુસીલ કિમ^{૩૪} હુતિ ૯૨

૧ BFGH તેડઈ, D તેડઇ, C—. E તેડચઇ, IJ તેડિ ૨ BDHIJ પ્રિય, C—. ૩ BDEFGHIJ પ્રાહુણુ, C—. ૪ BH મુખ, C—, DEFGIJ મુહ ૫ BDFHIJ મિસિ. ૬ BFGH વન્ન ૭ F ઘરની ૮ BHF સેવે રન્ન, C—, EGIJ સેવે રન્ન ૯ BGH જૂયઈ જે, C—, D જૂઈ તે, E જૂઅઈ જે, F જૂયા જે, IJ જૂઈ જે ૧૦ J વાલી ૧૧ BDHIJ માવીત્રહ; C— ૧૨ BDEHIJ નિય, F નીય, C—, G નીઈ ૧૩ D કંત ૧૪ D તીખી, F દેખી, C—, I તીખ ૧૫ C—, D આર ૧૬ C—, D જિત્સી ઘરણિ, EG નારિ ગણિ, F નારિ ચુણ. ૧૭ BGH નરુ, C—, D નવ ૧૮ BFH બપલુ, C—, DIJ બપલ્લ, EG બપલ ૧૯ BEFGHIJ ભમંતુ, D ભમંત. ૨૦ D લહુડઈ, C— ૨૧ C—, DE સંતાવઈ ૨૨ C—, D પ્રેયનઈ, FH પ્રિયનુ, G પ્રીયનઈ, IJ પ્રિયનઈ. ૨૩ C—, IJ પ્રામી. ૨૪ C—, DIJ માન ૨૫ CD—, BEFGHIJ રવિ ૨૬ BFH ધૂલિ તુ, E ધૂલિનુ, GIJ ધૂલિનઈ ૨૭ BFGHIJ તીહ, CD—, E તસુ ૨૮ BEFH ઉપમાન. ૨૯ BH સ્યુ, C—, DEIJ સિહ, F સિ, G સ્યઈ ૩૦ B બલ્લણી, C—, DG બોલણી, EFHIJ બુલ્લણી ૩૧ C—, D કરતિ ૩૨ C—, EF સહિયાં ૩૩ C—, BDEH બાહરિ ૩૪ C—, G કિમુ હંતિ.

છંછા^૧ હીડછ આપછી; પ્રિય^૨ કામછી જ નારિ;
 નયર^૩ કૂપિતે^૪ નિવડતી, ^૫ રહિસી^૬ કુણ^૭ આધારિ. ૬૩
 પુરુષ^૮ ઘણીયછ^૯ પરણિસી, ^{૧૦} સ્ત્રી નવિ^{૧૧} કરી^{૧૨} વેઢિ; ^{૧૩}
 વરભણી^{૧૪} બહુ^{૧૫} બાલહઉ, ^{૧૬} કુલ સ્ત્રી પૂરછ ઠોડિ. ^{૧૭} ૬૪
 એક^{૧૮} કહિસુ પુણ^{૧૯} સાચી વાત, રાખે^{૨૦} માનછ^{૨૧} મનિ તે ઘાત;
 પરણી^{૨૨} વિણ^{૨૩} જે^{૨૪} બીભુ^{૨૫} વ્યાપુ, ^{૨૬}

તે દસણ^{૨૭} કર^{૨૮} લોખ્યાર^{૨૯} પાપ. ^{૩૦} ૬૫
 આવિસિ^{૩૧} જે તૂ^{૩૨} પરણી^{૩૩} નવી,

સહુ^{૩૪} કરિસુ^{૩૫} હું^{૩૬} તે^{૩૭} વીનવી; ^{૩૮}
 કલિ^{૩૯} નવિ મંડિસુ^{૪૦} કાર^{૪૧} રીતિ,
 તે^{૪૨} મુઝ^{૪૩} હોચય^{૪૪} સહોદર પ્રીતિ. ૬૬

૧ BFGHIJ ધરછા ૨ B પ્રિય કામછી, C —, DIJ પ્રિય કામિણી, C
 F પ્રીય કામિણી ૩ C —, DEFHIJ નરય. ૪ C —, D કુપિ પ નિવતી
 ૬ BFGH રહિસિય, C —, D રહસિય, E રહિસય, IJ રહેસિ ૭ IJ કુણિ.
 ૮ BDEGHIJ પુરુષ, C —, F પુરુષ. ૯ C —, DFGHIJ ઘણીય ૧૦
 BHIJ પરિણિસિય, C —, D પરિણિસિય, E પરિણિસય, F પરણિસિય, G
 પરણિસિય ૧૧ B ન, C — ૧૨ BEH કરિવી, C —, D કરિ, FGII કરવી.
 ૧૩ BDEFGHIJ લેડિ ૧૪ BH વરુ. ૧૫ IJ બહુ ૧૬ BH વલ્લહ, C —, D
 વત્હ, EG વલ્લહઉ, F વલ્લહ, H વલ્લહ, IJ યુલ્લહ. ૧૭ BEFGHIJ ઠોડિ.
 ૧૮ F એક. ૧૯ E પણિ ૨૦ BDEFGHIJ રાખે ૨૧ B મનિ માન D મનિ
 માનિ, EGIJ મનિ માનિ, F મનિ માનય, H મનિ માતુ ૨૨ BEFGHIJ
 પરિણી. ૨૩ C —, D વણ, F વિણ. ૨૪ BH તે, CD — ૨૫ BDGHIJ
 બીભુ ૨૬ DHIJ વ્યાપ. ૨૭ BGH દખિણ, C —, DEF દક્ષિણ ૨૮ G
 કરિ ૨૯ D લોખ્ય. ૩૦ BEFGH પાપ. ૩૧ BDFHIJ આવિસિ, E આવિસુ.
 ૩૨ EIJ જે તું, G તુ જે ૩૩ BEGHIJ પરિણી ૩૪ D સહુ ૩૫ G કરિસં,
 IJ કરિસુ ૩૬ B હું તેહ, D તેહ, F તેહ, G હું તેહ, IJ હું તે ૩૭ B વીનવી.
 ૩૮ BFGH કલહ, DE કલહ, G કલિહિ, IJ કલહ. ૩૯ BDEFGHIJ માંડિસુ.
 ૪૦ DIJ કારુ ૪૧ BEFH તેહ ૪૨ DFIJ મઝ ૪૩ BH હુસિય, C —, D
 હોષ, E હુચય, F હોસિય, G હુસિ, IJ હોસે.

સુકિ^૧ સુભાવિહિ^૨ હોઇ^૩ ઉદંપુ^૪, ૪ સઉકિ^૫ કહિયઇ^૬ નવિ દીસઇ સંપ^૭,
સઉકિ ઇસી^૮ છઇ^૯ મુઝ^{૧૦} સારહી, ૧૧

રાઉ^{૧૨} ભણુઇ હિવ^{૧૩} જીતઉ^{૧૪} સહી. ૬૭

સુહતા^{૧૫} વિસિખટ^{૧૬} સુભાધ્યાવસાય^{૧૭},

વેગિ^{૧૮} ચલાવિ^{૧૯} ભણી જિનરાય;

તેહ^{૨૦} મુઝ^{૨૧} છઇ ઘણુ દીહઉ^{૨૨} ઢાલ, ૨૩

તેણિ^{૨૪} હોસઇ^{૨૫} એ બેઇ સિયાલ. ૨૬ ૬૮

સુહુતઇ^{૨૭} વિસિખટ^{૨૮} ચલાવિઉ^{૨૯} ભણુ,

હઉ^{૩૦} ધ્યાયુ^{૩૧} તુમહ^{૩૨} કરિવા^{૩૩} ભણુ,

કંભુ^{૩૪} ભણે ઇમ રહિસ^{૩૫} વીસસી, ૩૬ મોહ દિસા^{૩૭} તુમહ^{૩૮}

હિવ દૂહા

દીસઇ વિસી ૩૯ ૬૯

આપણુ પઇ સાથિ^{૪૦} હિવઇ; ૪૧ લોક તુમહારઉ^{૪૨} લેઉ;

સુખની^{૪૩} વાતિ^{૪૪} લોલવિ, ૪૫ મુગતિ^{૪૬} વસાવઇ તેઉ ૪૭ ૧૦૦

૧ BDEFGHIJ સઉકિ. ૨ BEFGH સ્વભાવિઇ, D સભા વિ, IJ સ્વભાવિં ૩ BDFHIJ હુઇ, EG —. ૪ G ઉદંપુ. ૫ G સુકિ ૬ BEGIJ કિહિ, D કિહાં, E કિહ, H કહિ ૭ G સપુ. ૮ D ભીસી ૯ BDEFGHIJ જઇ. ૧૦ DIJ મઝ. ૧૧ BEFGHIJ ભારહી. ૧૨ E રાય. ૧૩ E તઉ. ૧૪ BDH જીતુ, F જીતયં, G જીતુ. ૧૫ D મહિતા, E મહુતા, F મુહતા, IJ મુહત ૧૬ BEFGHIJ વિખટ, D વિમ્ર. ૧૭ BDEFG શુભાધ્યાવસાય H સુભાધ્યાવસાય, IJ શુભાધ્યાવસાય ૧૮ IJ વેગે. ૧૯ IJ વલાવિ. ૨૦ DGJ તે. ૨૧ DFIJ મઝ. ૨૨ F દીહ ૨૩ BFH ઢાલુ ૨૪ BEHIJ તીણિ, D તિણિ, FG તીયુ ૨૫ BFH હુસિઇ, D હોસિઇ E હુસયઇ G હોસિ, IJ હુસિ. ૨૬ B એ વેન્હો સાલુ, DEG એ વેવીસાલ, F એ વેહવીસાલ, H એ વેન્હીસાલ, I પાવવીસાલ, J એ વેવીસાલ. ૨૭ BEGHIJ મુહતઇ, D મહિતઇ, C —, F મહુતઇ ૨૮ BEFGHIJ વિખટ, C —, D વિમ્ર. ૨૯ BDGH ચલાવ્યા, E ચલાવ્યઉ, F ચલાવ્યા, IJ વલાવ્યા. ૩૦ BFH દૂં DEGIJ હુ ૩૧ BDFGHIJ ધ્યાયુ, E ધ્યાયુ ૩૨ BFHIJ તમ્હ, G તુમ્હ ૩૩ D કરિવી ૩૪ DEFGIJ કંભ, ૩૫ BEFGH મ રહિસિ D રહિસિ, IJ મ રહિસિ ૩૬ D વીસસી. ૩૭ BEGHIJ દશા ૩૮ BFGH તુ, C —, D તુઝ, IJ તુ ૩૯ BEFGHIJ ખિસી. ૪૦ B સાવિઇ, EF સાથિઇ, H સાથિઇ, IJ સાથિ ૪૧ BFGHIJ હુઇ, D જઇ, E થઇ ૪૨ BHIJ તમ્હારઉ, D તુમ્હાર, F તમ્હારુ, G તહમારઉ. ૪૩ C —, F સુખને ૪૪ B વાત, C —. D વાતઇ, EFGHIJ વાતે ૪૫ BDEFGHIJ લોલવી. ૪૬ BHIJ મુકિત ૪૭ BGH ૧૬૨, D ૧૬૭, E ૨૦૫, IJ ૨૦૩.

નરક^૧ તમ્હારા^૨ વર નયર, હૂંસી^૩ ઉવસ હેવ;
 તિરિયાગતિ^૪ ધણી ઉચલી, જ' સકપ ત' કર^૫ દેવ. ૧
 તવ^૬ શેષિયં રાજા લણ્ણ, કરતું^૭ વિરસ^{૧૦} વિલાયુ; ૧૧
 જીવેષિ^{૧૨} વયરી^{૧૩} અરે, ૧૪ કેવડું^{૧૫} મંડિતિ^{૧૬} આપુ. ૧૭ ૨
 મૂછપં^{૧૮} બહુ^{૧૯} ઘલ્લી મયણ, ૨૦ દેખી^{૨૧} વયરી^{૨૨} ગરિયડું;
 જોડો^{૨૩} બેટો^{૨૪} ભોડિ કરિ, ૨૫ તણ^{૨૬} બોલણ^{૨૭} બલવંતુ. ૨૮ ૩
 મઈ જીવંતો^{૨૯} બેટડો, ૩૦ મ ધરિસિ^{૩૧} અરણુ^{૩૨} બાપ; ૩૩
 હોજી^{૩૪} સુખિયો^{૩૫} સીખવિસુ, ૩૬
 વયરી^{૩૭} ઘરણિ^{૩૮} વિલાયુ ૩૯ ૪

૧ E નરકે ૨ DEIJ તુમ્હારાં. ૩ BDEFGH હોસિય, E હોસયઈ, IJ હોસિં.
 ૪ EF તિરિયા ગતિ, G તિરિઆ ગતિ, HIJ તિરિયા ગતિ. ૫ D સકિ,
 GIJ સકપ ૬ BDEGHIJ કરિ, F કરે. ૭ BDEFGHIJ તણ. ૮ EF
 શેસિય, IJ શેષિ ૯ BCDEFGHIJ કરતણ ૧૦ BFHIJ વિસરિ, EG
 વિસર. ૧૧ B વિલાયે, DEGHIJ વિલાય. ૧૨ BH જીવેષિય, D જીવેષીય,
 EF જીવેષિય, IJ જીવેષિં. ૧૩ BEH વયરી, D વયેરીય. ૧૪ D રે, G આ.
 ૧૫ DEFG કેવડ, IJ કવડ ૧૬ DG મંડિતિ, E મંડયતિ. ૧૭ DE આપ
 ૧૮ B પૂચ્છ, E મૂછિય, G મૂછે, H મૂછ, IJ મુંછ. ૧૯ EHJ વણ, CD —,
 F વણિ, GI બલ. ૨૦ CD —, F મયણિ, IJ મયણ ૨૧ BGH દેખી ૨૨
 B બાપુ બલતુ, CD —, E બાપ લવંતુ, FG બાપુ બલંત, H બાપુ બલવંતુ,
 IJ બાપબલંત. ૨૩ BEGHIJ કરે, CD —, ૨૮ BEFGHIJ તવ, CD —.
 ૨૫ BEHIJ બુલણ, CD — ૨૬ CD — IJ બલવ ત ૨૭ B બેટણિય
 CD — ૨૮ BF મ ધરિસિ, CD —, G મ ધરિસુ ૨૯ CD —, BFGHIJ
 અરણુ. ૩૦ CD —, FG બાપુ ૩૧ B હોજી, CD —, E હોજે F હ જે.
 ૩૨ BH સુખિયઈ, CD —, E સુખીયઈ, F સુખિય, G સુખીઈ, IJ સુખિઈ
 ૩૩ BFG સીખવિસુ, CD — ૩૪ BGH વયરી, CD —. ૩૫ B ધરિણિ,
 CD —. ૩૬ BEF વિલાય, CD —, IJ વિલાય

નાન્હઉએ^૧ કિમ ઝૂગસી^૨ એ મનિ માણ્ણિસિ^૩ બ્રતિ;
 નાન્હઇ^૪ સિંધ^૫ કિસોરહઇ^૬ મયગલ ગઇ^૭ ભજજતિ^૮ ૫
 જે હુ^૯ સમરંગણિ ભિડસુ^{૧૦} તિ^{૧૧} સહુ^{૧૨} તુઝ પસાઉ;
 પવણુ^{૧૩} વિણ^{૧૪} વાલિ ધૂલિ કિમ, મહિયલિ^{૧૫} મ'હઇ^{૧૬} ઠાઉ. ૬-
 કવણુ^{૧૭} વિવેકુ^{૧૮} સુ^{૧૯} આપડઉ, ^{૨૦} કવણુ^{૨૧} સુપટણુ^{૨૨} હુઝુ, ^{૨૩}
 મઇ ઉઠતઇ^{૨૪} સમરભરિ, ^{૨૫} સુખિઇ^{૨૬} મેલહઇ^{૨૭} મઝુ ^{૨૮} ૭.
 હિવ જમાવસી દાસર^{૨૯}

બેટા ને બોલે દેઇ^{૩૦} કનન,
 રાઉ ભણ્ણઇ^{૩૧} વછ^{૩૨} તુહુ^{૩૩} ધનુ ધનુ;^{૩૪}
 તઇ^{૩૫} ટલિચયઇ^{૩૬} મોરઉ^{૩૭} મનહ^{૩૮} દાહુ,^{૩૯}
 તૂ^{૪૦} તોઇ^{૪૧} અમ્હારા^{૪૨} કુલ^{૪૩} સનાહુ.^{૪૪} ૮

૧ B નાન્હુ એ, F નાન્હઉ એ. ૨ BH ઝૂગિસિઇ, E ઝૂગિચયઇ, FG ઝૂગ-
 સિઇ, IJ ઝૂસિ. ૩ F માણ્ણિસિ ૪ BH લાન્હઇ. ૫ BCDEFGHIJ સિંહ.
 ૬ G કિસોરહિ ૭ BCEGHIJ ધડ, F ભડ ૮ F ભજતિ ૯ BEH દ્. ૧૦ BC ભિડિ, D —, EHIJ ભિડિસુ, FG ભડિસુ ૧૧ BCEFGHIJ તે.
 ૧૨ BH સહુ, C હુ, D — ૧૩ BCEFGHIJ પવણુ ૧૪ BCEIJ બલ-
 વિણ, D —, GH બલવિણ, F બલિ વિણ. ૧૫ BCHIJ નહયલિ, EG નહિ-
 યલિ, F મહીયલિ ૧૬ C માંડઇ, D — ૧૭ D —, FGIJ કવણુ ૧૮ CEF-
 GIJ વિવેક, D —. ૧૯ G સુ, D —. ૨૦ BEGHIJ અપડગિ, F અપડુ ૨૧ CE-
 FHIJ કવણુ ૨૨ BCEFIJ સુપટણુ. D —, GH સુપટણુ ૨૩ CF હુઝ, D —,
 EGHII હુઝા ૨૪ EIJ ઉઠતઇ, F ઉઠતાં ૨૫ IJ સમરિ ૨૬ BEHIJ સુરવઇ,
 C સુરવર, D —, FG સુખઇ. ૨૭ BDEFGHIJ મેલહઇ, D — ૨૮ BG મઝુ,
 CE મઝ, H મઝુ, I ઝા, J મઝા. ૨૯ BEH હિવ નરી દાસ, C હિવ જ-માભિષેક-
 દાહુ, D —, G હિવ ચઉપઇ બોલી, IJ દાસ જ-માભિષેક. ૩૦ BCGHIJ દેઉ,
 D —, E દિયઇ F લેઉ. ૩૧ C પલણ્ણઇ ૩૨ BC વત્સ, DFGIJ વત્ઝ ૩૩
 BFG તૂ, CIJ તઉ, D —, EH તુ. ૩૪ B ધનુ ધનુ, F ધન ધન, IJ ધન
 ધન. ૩૫ B નઇ ૩૬ BCHIJ ટલિસિઇ, D —, FG ટલસિઇ ૩૭ BEFGHIJ
 મોગ C માહરા, D —. ૩૮ D —, F મનહ, G મન ૩૯ D —, E દહ ૪૦
 BCEFGHIJ તઇ. ૪૧ E તાઇ, G તો ૪૨ BEHIJ અમ્હારઉ, CG અહમારઉ,
 D —, F અમ્હાર ૪૩ BH કુલ, F કલ ૪૪ EGIJ સનાહ, F સુનાહ.

હગમ લગિ^૧ આકતિ^૨ તૂ^૩ અપાર, તઈ ધોરી^૪ ઝલિઉ^૫ ધરભાર;^૬

તિમ આદે^૭ જિમ વિહસ તિ મિતુ,

ન હસંતિ વસુહ માહિ જિમ અમિત ૯

પુણ^૯ લેજે વેલા વહુ^{૧૦} પિયાણુ, ^{૧૧} તિણિયાહ્યા^{૧૨} આધી^{૧૩} હુઈ નહાણિ;

ઇમ કહતાં^{૧૪} પુહતુ^{૧૫} રિતુ વસંતુ, ^{૧૬}

તઉ^{૧૭} ભિઠિઉ મનમથ^{૧૮} ધસમસંતુ ^{૧૯} ૧૦

સચર^{૨૦} હતિય^{૨૧} વધારઇ^{૨૨} જણિણિ^{૨૩} સેસુ, ^{૨૪}

આસીસર^{૨૫} દિત્તિ^{૨૬} બહિનર અસેસુ, ^{૨૭}

પાપસુતર^{૨૮} કલિરવ^{૨૯} કરહિ^{૩૦} ભટ્ટ,

તૂ^{૩૧} વરિજે^{૩૨} જયસિરિ અરિ^{૩૩} ધરદ ૧૧

મય^{૩૪} અઠ ગુડિય^{૩૫} ગયવર^{૩૬} સુચંગ, ^{૩૭}

પરકરિય^{૩૮} પંચ ઇન્દિય^{૩૯} તુરંગ;

કુવિકહપ^{૪૦} મહાધર વેગિ ચંગ, સાતઇ^{૪૧} વિસન્ન પાયક અલાંગ. ૧૨

૧ BFH લગ, C લગુ, GIJ લગઇ, D —. ૨ BCEFGHIJ આકૃતિ. ૩ BD —, E. ટું ૪ C ધોરીઇ, F ધોરીય ૫ BCEFGHIJ ઝલિઉ. ૬ BH રજ્જભારુ, CEF-GIJ રજ્જભાર, D — ૭ B કર ૮ BEG જિ, CDE —. ૯ D —, E પણિ લેથે. ૧૦ BH બહુ, CEFGIJ બલ. ૧૧ BGHIJ પિયાણિ CEF પીયાણિ, D—. ૧૨ B વાહ્યાં, D —. ૧૩ D —, E આધીય હુઈ નહાણિ, F આધી ન હુઈ હાણિ, G આખી ન હઈ હાણિ, I આધી નહિ હાણિ ૧૪ D —, F કહિતા ૧૫ BGIJ પુહતઉ, D —, EF પહુતઉ, H પુહુતુ. ૧૬ D —, EGIJ વસંત. ૧૭ BCEFGH-તવ, D — ૧૮ BCFH મનમથુ, D — ૧૯ D —, E ધસમસંતિ, IJ ધસમસ ત ૨૦ BCEFGHIJ સઇ, D —. ૨૧ BF હાથિ, C હથિઇ, D —, H હથિ ૨૨ D—, IJ વધાઇ ૨૩ BCEFGHIJ જણિણુ. ૨૪ BCEFGHIJ સેસ C, સેસિ, D —, G સેસુ ૨૫ C અસીસ, D — ૨૬ BCEFGHIJ દિ તિ, D —. ૨૭ BCEHIJ અસેસ, D —, F ધણુ અસેસ ૨૮ BC પાપશ્રુત, EF પાપશ્રુત, GH પાપશ્રુત, IJ પાપશ્રુત ૨૯ BEFHIJ કલરવ, C કલિરવુ, D —. ૩૦ BCEFGHIJ કરઇ. ૩૧ C તઉ, EIJ ટું ૩૨ E વરિયે ૩૩ C અરિયધદ, F ધર ધરદ, I અરિ ધરદ ૩૪ F મઈઅ અદ, IJ મય અદ ૩૫ CEF ગુડીય, G ગુડિઅ ૩૬ F ગયવ. ૩૭ BE-HIJ સરંગ, CG સુરંગ, D —, F રંગ ૩૮ BEGH પપરિય, C પાપરીયા, D —, F પપરિય ૩૯ C પંચ દિય, E પંચ ઇદીય, F પંચય ઇદીય, G પંચ ઇદિઅ. ૪૦ G કવિકહપ, D —. ૪૧ BEFGHIJ તે સાત વ્યસન, C તે સાત વિસન, D —

વિકથા પયાણી^૧ હોરી નિનાદ,^૨ ફલ મિલીયડ દિઠ^૪ જવ નરવરિંદ,^૫
તઉં ભણુ^૭ વીર નિશ્ચિત વિચારિ,

ધણિ^૯ કટકિ^{૧૦} બાધિ તુણ^{૧૧} નથિ^{૧૨} હારિ. ૧૩

પુણિ^{૧૩} તોપ^{૧૪} દીલઉં^{૧૫} તૂંચ^{૧૬} મહોસિ, ભડભાગા^{૧૭} દીસઇ દેવદોસિ,^{૧૮}
તૂં^{૧૯} પહિલઉં^{૨૦} ફિરિ^{૨૧} જે સમલ દેસિ, ૨૨

જડ અનઇ જનોઇ^{૨૩} મનગણેસુ. ૨૪ ૧૪

મન મેદહે^{૨૫} જે^{૨૬} નવિસંતિ^{૨૭} જનિ,

ધણિપરિ^{૨૮} તું^{૨૯} સાધે ભવણુ^{૩૦} તિન્નિ,^{૩૧}
રાબયસુ^{૩૨} રાઉતુ^{૩૩} લેઉ તેઉ, ૩૪ રોમ ગિય^{૩૫} ચલિલઉં^{૩૬} મકરકેઉ. ૧૫
વિપય શ્રુત^{૩૭} આસણ તણઉ હતિય, ઉનમાદ^{૩૮} મિતુ^{૩૯} મૂકિઉં^{૪૦} ન હતિય;
મેદહી^{૪૧} સર ભલિલય^{૪૨} ભિદમાલ^{૪૩}, તિણિ કરચલિ^{૪૪} ફિદો^{૪૫} કુસમમાલ.^{૪૬}

૧ BHIJ પિયાણી, C પીયાણી, D -, E પીયાણી, F પીયાણી, G પિઆણી.
૨ BH નિનાદ, CIJ નિનાદ, G, L નિનાદ, F નાદ, G નિનાદ ૩ BHIJ મિથિય.
૪ C દિઠ, DE -, I દિઠ, IJ દિઠ. ૫ BFGH નરવરિંદ દિઠ : BCDEFGHIJ તવ.
૭ IJ ભણાઇ C CIJ નિશ્ચિત. ૯ G ધણી, IJ ધણી ૧૦ BCEFGHIJ કટક.
૧૧ BFGH તૂં, C તૂંચ, D -, EIJ તૂં ૧૨ BEFGHIJ નથિ ૧૩ BCGHIJ
પુણ, D -, E પુણ. ૧૪ CE તોપચ, D - ૧૫ BCEFGHIJ વેલઉ, D -
૧૬ B તઉં, D -, E તુ. ૧૭ BFH ભડભા, E ભડભા, GJ ભડ ભાગા, I
ભડભાગા ૧૮ BCEFGHIJ દેવ, D -. ૧૯ C તઉં, E તુ, D - ૨૦ BE
પહિલું, D -, F પિહિલું, H પહિલું ૨૧ CIJ ફિર જે, D -, E ફિર જે,
F ફેર જે. ૨૨ D -, H સિ ૨૩ C જનોઇચ, D - ૨૪ BFGHIJ મન
ગણેસિ, CE મન ગણેસિ, D - ૨૫ E મેદિહ સિ. ૨૬ F જિ. ૨૭ BC-
EFGHIJ નિવસંતિ ૨૮ GH ધણ પરિ, IJ એણી પરિ. ૨૯ BFGHIJ તૂં,
CD - ૩૦ BGH ભુયણ, CEIJ ભુયણ, D -, F ભુયણ. ૩૧ CG મિન્નિ D -.
૩૨ BCEFGHIJ ધણ, D -. ૩૩ CEFGIJ રાઉત, H રીઉત. ૩૪ F લેઉ.
૩૫ BHIJ રોમ ગિય, D -, F રોમ ગિય, G રોમ ગિય. ૩૬ B લિલઉ, CF
ચાલિલ ૩૭ BH વિપયશ્રુત, EG વિપયશ્રુત. ૩૮ BCGH ઉનમાદ, CEFIJ ઉન-
માદ ૩૯ E મિત, F મિત. ૪૦ E મૂકયઉ, F મૂકીઉય ૪૧ BEFGHIJ
મિદિલય, C મેદહી, D - ૪૨ BCGH સર ભલિલય E સભલિલય, F રભલિલય,
IJ સર ભલિલય સિ. ૪૩ BHIJ ભિદમાલ, F ભિ દુમાલ, G ભિડિમાલ ૪૪ GH
કરચલ ૪૫ BFH ઠિધી, C ઠીધી, E ઠીધી, G ઠિધિ, IJ ઠિરિચ. ૪૬
BCEFGHIJ કુસમમાલ, F કુસમમાલ.

પરિહરીય^૧ પુરુષ તિથિ વિકટ વીર,^૨ સંગહિય^૩ નારિ કૌમલસરીરિ,^૪
તિહ^૫ કેસપાસ^૬ સિરિ મુકટ^૭ ઠામિ,^૮ પટોલીય^૯ પહિરી^{૧૦} કવચ કામિ. ૧૭.
ચક્રાધુષ કંકણ ચાલવંતિ,^{૧૧} અસિવર જિમ બીડુ^{૧૨} કરિ ધરંતિ;
વંકુડીય^{૧૩} ભમુહસી^{૧૪} ગણિ^{૧૫} ભલ્લીય,^{૧૬} સંકડ કડખ વાણાવલીય.^{૧૭} ૧૮
નવહાવણાવ હથિયાર^{૧૮} કિદ્દ,^{૧૯} નેઉર મસિ^{૨૦} તોડર^{૨૧} પાયર^{૨૨} વદ્દ,^{૨૩}
તે સુગતિ^{૨૪} રૂપરૂપ ભડસિહ^{૨૫} સિહંતિ,^{૨૭}

અલિયારી^{૨૮} અમરહસુ^{૨૯} કરંતિ. ૧૯

નાગહ કુલ નાગિણિ કરધ હથિ,^{૩૦}

વિંતર^{૩૧} વિલગિ^{૩૨} વિંતરીય^{૩૩} સતિય,^{૩૪}

નારીરસ^{૩૫} નર પામંતિ^{૩૬} હુખ, વલ્લીય^{૩૭} પરિવેદિય^{૩૮} રહધ^{૩૯} રુદ્ધ. ૨૦

૧ CE પરિહરીય. ૨ BCEGHIJ વીર. ૩ BH સંગહિય, CEFG સંગહીય, IJ સંગહિઅ. ૪ CFG શરીરિ, E શરીર. ૫ BFGHIJ તીહ, C લઉધ, D —. ૬ BH કેસપાસુ, D —, G કેસપાસુ. ૭ BCFGHIJ સિરક, D —, E સિરખ. ૮ C નામિ. ૯ BHIJ પદ્મલી, CE પદ્મલીય F પટલી, G પટલી ૧૦ B પિહ-રિધ, C પરિહરીય, D —, E પહિરણિ, FIJ પડરધ, GH પહિરધ ૧૧ વાલવ તિ. ૧૨ CEGIJ બીડઉ, D —, F બીડ ૧૩ BGH વ કુડી, D —, E વંકુય, F ચંકુડી, IJ વ કુડિય ૧૪ BCH ભમુહસી, D —, E ભમહિસી, G વીણિસી, IJ ભમહિસી ૧૫ BCDEFGHIJ ગિણિ, D — ૧૬ BCEFGHIJ ભલીય ૧૭ BCEFGIJ ત્રાણાવલીય ૧૮ BH હથિયાર, CEF હથિયાર, D —, IJ હથિ-આર ૧૯ BCEFGH કિધ, D —. ૨૦ BCEFGHIJ મિસિ, D — ૨૧ BEFGHIJ ટોડર, D — ૨૨ BCEGH પાઇ, D — ૨૩ BCEFG બધ, D —, H વધ, IJ બદ્ધ ૨૪ BEGHIJ શકિત C શકતિ, D —, F સકિત ૨૫ C રુપુ, E રુપિ ૨૬ BE ભડસ્યું, F ભડસિ, H ભડસ્યું. ૨૭ FGII ભડ તિ ૨૮ BH ઉણુયારી, CEF અણુયારી, G અણુયારી, IJ અણુઆરી ૨૯ B અમરહસ્યું, CIJ અમરહ સિહિ, EH અમરહસ્યું, F અમરસિં, D —, G અમરહસિહિ ૩૦ C હાથિ, D —. ૩૧ BEGHIJ વ્યંતર, D —. ૩૨ BF વિલગ, C વિલગે, EG-IJ વિલગ, D —, H વિલગિ ૩૩ BIJ બ્ય તરી, EE બ્ય તરીય, D —, G બ્ય તરિય ૩૪ C સાથિ, D —, B સત્ય ૩૫ BCEGHIJ રસિ, D —. ૩૬ C પામંત, D — ૩૭ HIJB વલ્લી, G ચલ્લી. ૩૮ B પરિવેદિય, CEF પરિવેદીય. ૩૯ BGH-IJ રહિય, CF રહીય, DE —.

રણતર^૧ સદર^૨ જિહ શ્રવણ^૩ સુખ, આગમઇ^૪ ડીલિ જે દલઅપ સ'ખ;^૫
જિહાં^૬ સીસડ પુરંદરિ^૭ ન^૮ નમાઇ^૯ તિ રુલઇ રંક જિસુ રમણિ પાય. ^{૧૨૧૧}
જે પઠઇ^{૧૩} વેદ આગમ પુરાણ, જે કલા બહુતરિ ધરઇ બણ;
જે સુદિ^{૧૪} વિદિ કરતાં સુધ^{૧૫} ગંગ, તેહ^{૧૬} ગોરી^{૧૭} કિહા^{૧૮} ગલંગ. ^{૧૬૨૨}
હિવ વરતુ

મયણ^{૨૦} ઇણિ^{૨૧} પરિ (ર) નારિ આધારિ, જગડરર તઉરર તિન્નિ^{૨૪} જગ,
અન્ન દિવસરપ પુર એકર^{૨૬} પામિય, ર૭

તેરડ પૂછઇરડ ઉલગૂ^{૩૦} એકડ^{૩૧} કવણ; ^{૩૨}
પુરુ^{૩૩} કવણ^{૩૪} સામિય, ^{૩૫} તે જ'પઇ સંલલિ
કુમર એક^{૩૬} બ્રાહ્મ^{૩૭} નઉરડ ઠાસુ, ^{૩૮}
બ્રાહ્મલોક^{૪૦} જગિ બણયઇ^{૪૧} એહુ વદીતુ^{૪૨} નામ ^{૪૩} ર૩

૧ D —, E રણતર, F રણ. ૨ BFGHIJ સદર, C સુદઇ જિહ, D —, E સદિજિહ ૩ BCGHIJ શ્રવણ, D —, F સુવણ ૪ EG અગમઇ ૫ BCEFHIJ દલઅપ D —. ૬ BCEFGHIJ સીસડ ૭ BCEFGHIJ પુરંદરિ જિહાં ૮ G સીસડ ૯ D —, EF પુરંદર ૧૦ CE નવિ, D — ૧૧ B નામઇ ૧૨ BEFHIJ પાય, C પામઇ, D — ૧૩ D — E જ'પઇ, F પુઢઇ. ૧૪ BCEH સિદિ વિદિ, D —. F સદિવદિ, GIJ સિદિવદિ. ૧૫ D —, EIJ સુદ, F સિધ, G શુધ ૧૬ B તિહ, CEGHIJ તીહ, D —, F તિહિ. ૧૭ EF ગોરીય ૧૮ BFH કિધા, CEGIJ કીધા, D — ૧૯ BCEGHIJ ગલંગ, D —, F ગળંગ. ૨૦ BH મયણ, D —, EGIJ મયણિ. ૨૧ D —, GIJ ઇણ ૨૨ D —, IJ જગેડ. ૨૩ BCEFGHIJ તઇ, D — ૨૪ CH તિન્નિ, D —. ૨૫ CFHIJ દિવસિ, D —. ૨૬ C એક, D —, FG એક ૨૭ BH પામજી, CEF પામીય, D —. ૨૮ D —, E તઉ ૨૯ BF પુઢજી, CEGH પુછઇ, D —. ૩૦ IJ બોલગૂ ૩૧ CD —, E અ ૩૨ CEFGIJ કવણ ૩૩ C નયડુ, E નયરે ૩૪ C કુણએ, H કવણ ૩૫ BCGHIJ સામિજી, C સાહમીય, D —, E સામીય, F સ્વામીય ૩૬ C એક D —. ૩૭ BF બ્રહ્મા, CEGHIJ વ્રહ્મા, D — ૩૮ BCEFH તુ, D —. ૩૯ EFGIJ ઠામ D —. ૪૦ BH બ્રહ્મલોક, C વ્રહ્મલોક, D —, EIJ વ્રહ્મલોક, FG બ્રહ્મલોક ૪૧ CGIJ બણીય, EF બણીયઇ. ૪૨ B વિદિતઉ, CIJ વિદીતઉ, D —. EG વદિતઉ, F વદીતય, H વિદીતઉ ૪૩ BCFH નામ

ઇત્યં નિવસઇ (૨) દેવ કરતાર; ૨

હંસાસણુ^૩ ચિહ્ન^૪ વચણિ ચારિ વેદ ભણતઉ ન ભજજઇ;

સરસતિ^૫ એહ જિ વેટડી^૬ જન્મુ,^૭

વિષ્ણુ નાભિહં ભણિજજઇ; ૮

વિપ્રલોક^૯ નિવસઇ^{૧૦} ઇહા, ^{૧૧} નચંસુ^{૧૨} જેહ અસંખ;

એહ નગર લેવા તણી કુમર મમકરિ^{૧૩} જે ખંચ^{૧૪} ૨૪

હિવ પાછલી ઢાલ, જમાવસી^{૧૫} કી

ઇદિ^{૧૬} ચડિહ ભણઇ તઉ^{૧૭} મયણુ રાઉ, ૧૮

એ ન^{૧૯} જિણુ^{૨૦} જઇતઉ^{૨૧} એહમઉ, ૨૨

સંઘાયઇ^{૨૩} વિઠણુહ નારિ લખ, ૨૪

વરસંતિ વાણુ^{૨૫} તિષઇ કડખ ૨૬ ૨૫

૧ E ઇછ ૨ C કિરતાર, D —, FJ કરતાર, G કિરતાર, I કરતાં ૩ CIJ હંસાસણુ D —, G હંસાસણિ. ૪ IJ ચહિ ૫ BH સરસતિ એહ, C એહ સરસતિ, D —, F જે સરસતિ એ, GIJ સરસતિ એહની ૬ BH ખેટલી, CEF GHIJ ખેટડી. ૭ BFH જમુ, C જનમુ, D —, G જન્મ, IJ જંમ. ૮ IJ ભણીજજ. ૯ B વિપ્રલોક, C વિષ્ણુ લોક, H વિપ્ર લોક. ૧૦ BCFGHIJ વિલસઇ. ૧૧ C તિહાં ૧૨ BCFGHIJ વચંસુ, D —, E વચંસ. ૧૩ BCEGHIJ મકરિ, F મકર. ૧૪ BCHIJ જે ઊખ, E યે ઊખ, F જે અંખ, G જે ઊખ ૧૫ BEFH IJ હિવ પાછલી ઢાલ, C હિવ જન્માભિષેક ઢાલ, D —, G વલી પાછલી ઢાલ. ૧૬ BEFGHIJ ૨૬, C ૨૬ઈ, D —. ૧૭ DH —, FIJ તુ ૧૮ D —, E રાય, F રાઇ ૧૯ CE એઉ. ૨૦ BCEGHIJ ન જિણુઉ, D —, F જય ન જણુ. ૨૧ D —, F જયતુ, IJ તુ. ૨૨ D —, એહખ. ૨૩ CG સંઘાય, D —, EF IJ સંઘાય. ૨૪ IJ લખ ૨૫ BCFGHIJ બાણ. ૨૬ BFHIJ તિ કડખ લખ, C તે કડખ તિખ, D —, E કડખ તિખ, G તે કડખ તિખ.

સાવત્રી^૧ અ ગો અંગિ ભાગ, ૨ તિણિ ડોકર^૩ કેરઉ^૪ પ્રાણુ^૫ ભગ્ન^૬;

ખોલ'તિ^૭ જિ અંભણુ^૮ વલ^૯ અપાર, ૧૦

અંભણીયતિ^{૧૧} અદ્ધા^{૧૨} વિણુ^{૧૩} વિચારી. ૧૪ ૨૬
તઉ ચાલિઉ^{૧૫} મદન ભ્રમ^{૧૬} ભમંતુ, ૧૭

જમના^{૧૮} તડિ પિખપ^{૧૯} કોઇ રમંતુ, ૨૦
એ કવણુ^{૨૧} મોહુ^{૨૨} મોટઉ^{૨૩} મરદુ, ૨૪

ઇમ પૂછઇ^{૨૫} જાણુ^{૨૬} ભણુ^{૨૭} ભટ્ટ. ૨૭. ૨૭
વચકુંઠ^{૨૮} પુરી અતિસાર^{૨૯} ચારિ, ૩૦ તેહનુ^{૩૧} એ નાયકુ^{૩૨} દેવ^{૩૩} મુરારિ^{૩૪}
ઇહ^{૩૫} હવડા^{૩૬} છઇ કૃષ્ણ^{૩૭} અવતારિ;

ક'સ કેસ^{૩૮} કાલિયઉ^{૩૯} એહચારિ. ૩૯ ૨૮

૧ C સાવત્રીય, G સાવત્રી. ૨ BEGIJ ભગ્ન, CFH ભ્રમ, D — ૩ F ડોકરિ ૪ F કેર, H કેરુ. ૫ BF પ્રાણુ ૬ B ભગ્ન, C ભ્રમ, D —, EGIJ ભગ્ન, FH ભગ્ન ૭ BCEFGHIJ ખોલ તા, D —. ૮ C અભણુ જે, D —, F અભણુ, IJ એ અભણુ. ૯ BCEFGHIJ ખલ, D — ૧૦ BFH અપાર, D — ૧૧ BGHIJ અભણી, D — ૧૨ BEFGH અધા, C કિધા, D —. ૧૩ BCEFGH વિણુ, D — ૧૪ BCEHIJ વિચાર, D —, F વિચારિ, G વિચારુ ૧૫ BEGHIJ અદિયઉ, D —, F અદિયય. ૧૬ D —, H ભ્રમુ. ૧૭ DG ભ્રમ ત ૧૮ BEFGHIJ યમુના, C જમણી, D જમુના. ૧૯ C પેષઇ, DEIJ પેષઇ, G પિખપ ૨૦ D રમંત ૨૧ C એક કમણુ, DEG એ કવણુ, IJ મ કવણુ ૨૨ BEFGHIJ એહ, C એઉ, D નયર. ૨૩ F મોહુ ૨૪ D જિ અમર, EGHJI મરદુ ૨૫ BEIJ પુઝઇ, CF પુજઇ. ૨૬ BDHIJ જાણી, CEG જાણીય, F જાણીયઇ. ૨૭ BF ભટ્ટ ૨૮ BD-EFGHIJ વૈકુંઠપુરી, C વૈકુંઠ પુરીય ૨૯ BDH અતિસારુ, CEFGIJ અતિસારુ. ૩૦ C ચાર, D આરિ, G આર ૩૧ BCDEHIJ તેહ નઉએ, F તિહનઉ, G તેહનુ ૩૨ DEGIJ નાયક. ૩૩ CGHIJ દેઉ ૩૪ BDEFGHIJ એ C એઉ. ૩૫ BCDEFGHIJ હિવડાં ૩૬ BDEFGHIJ કૃષ્ણાવતારિ, E કૃષ્ણાવતારિ ૩૭ BDEH કેસનઇ, C કેસિ સ, FIJ કેસનઇ. ૩૮ BHIJ કાલિઉ, C કાલીય, DF કાલિ, E કાલી, G કાલીઉ. ૩૯ BC આરિ, DEGIJ વારિ, F આચારિ

એ કહિછ^૧ ચતુર્દશ^૨ ભુવન સ્વામિ, ^૩ દાનવ^૪ કુલ કંપણ એહ નામિ;
પહિછ^૫ ખીરસમુદ્ર^૭ તીરિ, ^૮ કુડલિત સેષ^૯ કામલ સરીરિ ^{૧૦} ૨૯
છણિ^{૧૧} મથિછ^{૧૨} મહોદધિ કુણ્ડ^{૧૩} કાલિ, ^{૧૪}

છણિ વંધિય^{૧૫} બલિ દલિલય^{૧૬} પચાલિ, ^{૧૭}
ચાલવછ^{૧૮} ચક્ર^{૧૯} સારંગપાણિ,

ગદમડછ^{૨૦} ગદાધર^{૨૧} ભુજહર^{૨૨} પ્રાણિ. ૩૦
મન ^{૨૩} આવિસિર^{૨૪} પંહસુર^{૨૫} અડીયર^{૨૬} ઘાઈ,

પંહર^{૨૭} આગછ^{૨૮} છપીર^{૨૯} કોઇ બાઈ, ^{૩૦} ૩૧

હિવ દૂહા^{૩૧}

તીણિ^{૩૨} વચણિ^{૩૩} તંડિહિ^{૩૪} ચડિછ^{૩૫} મયણ^{૩૬} ભણપ નિકરાણ^{૩૭}
તુગ ભિપિહો^{૩૮} મહમહણ^{૩૯} આ ભિલિય^{૪૦} કરવાણ. ^{૪૧} ૩૨

૧ BH કહિયછ, CDEFGIJ કહીછ, E કહીયછ ૨ DE ચઉદહ. ૩ D સામિ.
૪ F દાન. ૫ D કંપય. ૬ F પહછ, IJ પુહછ. ૭ BDEFGHIJ સ્ત્રીર સમુદ્ર,
C ખીર સમુદ્ર ૮ BCDEHIJ નીરિ ૯ BCDEFGHIJ શેષ ૧૦ BCDEF-
GHIJ શરીરિ ૧૧ C છણછ, G છણ ૧૨ C—. ૧૩ CE કુણ્ડિહિ, DF
કુણ્ડિ ૧૪ D કાલિ, F કાલિછ. ૧૫ BH બંધિય, C બાંધીય, D બાંધી,
EFG બંધીય, IJ બ ધિઅ ૧૬ BEFGHIJ ધલિલિ, CD ધાલિલિ. ૧૭
BDH પાચાલિ, F પીચાલિ, G પપચાલિ. ૧૮ D વાલવછ, F ચાલવ.
૧૯ BCFGH ચક્ર, D ધનુષ, IJ ચક્ક ૨૦ C ગદમહ ૨૧ B ગદાધરુ ૨૨
C હણછ. ૨૩ IJ ન ૨૪ C આંવ, FG આવસિ. ૨૫ BH એહસ્યછ,
CDEIJ એહસિછ, F એહસિં, G એહસ્યું. ૨૬ BDH અડી, E ચડયછ,
G અડીછ, IJ ધડિય. ૨૭ BCDEFGHIJ એહ. ૨૮ BCDEFGHIJ આગલિ.
૨૯ BH છપિછ, CF છપીય. ૩૦ BCDEFGHIJ કોઇ ન બાઈ, F કો ન
બાઈ. ૩૧ D હવછ દૂહા. ૩૨ G તીણ. ૩૩ D વચણિહિ. ૩૪ BCEFGHI
તલી, D રંલી, J તં ૨૬. ૩૫ D ચડિછ, E ચડિ. ૩૬ CDEFGIJ મયણ.
૩૭ CDEGHIJ નિકરાણ. ૩૮ BCDGHIJ છપરિ, EF છપરિ. ૩૯ BEH
મહ મહણ, C મહમણ, D મહ મયણ, IJ મુહ મહણ. ૪૦ BEGHIJ
ભિલિલિ, CD ભિલિ. ૪૧ DEIJ કરવાણ.

મ. ૬

સોલ સહસ સાહસ^૧ કરી,^૨ ગોપી ગેલિ ગહિલ્લ;
પિતંબર^૩ પાપલિ^૪ ફિરી, છોહપ છર્લલલ^૫ છર્લલ. ૭ ૩૩
હિવ દ્રૂપદ^૬

થિરુ^૭ (૨) હો થાનક^૮ સામલા,
અમ્હ^૯ સરિસ^{૧૦} મ યોલિસુ^{૧૧} આમલા;
તુમ્હિ^{૧૨} અછઉ^{૧૩} છમ્હિ^{૧૪} આગલા,
પુણિ^{૧૫} વીર અરિત્તિ^{૧૬} હો વેગલા. ૩૪
અમ્હ^{૧૭} રૂઠી વિકરાલુ તૂઠી^{૧૮} પુણિ^{૧૯} સુકમાલ; ૨૨
આવિ (૨) હો થનકિ^{૨૦} સામલા,
અમ્હ^{૨૧} સરિસમ યોલિસુ આમલા. ૩૫

તું કિમ^{૨૨} દીઠઉ જાઈસિ યાદવા, તૂં^{૨૩} કાલી નાથલુહાર; ૨૭
ગોરીસુ^{૨૮} મવહસિ^{૨૯} પાર, ૩૦ અમ્હ^{૩૧} પૂ^{૩૨} વડિ^{૩૩} ગોઠિ ગુવાલણી, ૩૪

૧ BH સાહસ C સાહસિ, IJ સાહલ. ૨ J ધણી. ૩ BEDFGHIJ પીતંબર C પીતાંબર ૪ BFGH પખલિ, IJ પફખલિ. ૫ BH છોહહ C છોહિ, EFIJ છોહઈ. ૬ BCDEFGHIJ જલણ ૭ C જપલ. DE જપલ્લ, I જપ, J જહિલ્લ ૮ BH હિવ દ્રુપદસુ^૭ પદ, D હવપ દ્રુપદસિઉ પદ, EF હિવ દ્રુપદ, G હિવ પદ દ્રુપદસયઉ, IJ હિવ પદ દ્રુપદસિઉ ૯ CDEF ચિર ચિર ૧૦ BCDEFGHIJ થાનકિ ૧૧ CG અહમ, F અમ્હ. ૧૨ B સરિસ, CDGH સરિસઉ. ૧૩ BCFGHIJ યોલિસિ, DE યોલિસ ૧૪ BFHIJ તમ્હ ૧૫ BIJ અમ્હઉ. ૧૬ C છૂમમહિ, DG જદમિહિ. ૧૭ BCGHIJ પુણ, D —, EF પણિ ૧૮ BCEFGHIJ અરિત્તહ, D —, ૧૯ BEFHIJ અમ્હ, D —, G અહિમ. ૨૦ B ફૂઠી, DIJ તૂઠી ૨૧ BCDGHIJ પુણ, EF પણિ ૨૨ BCFGHIJ સુકુમાલ, D કુમાલ. ૨૩ BCDEFGHIJ કેસવા, G કેશવા ૨૪ ‘અમ્હ સરિસમ યોલિસુ આમલા’ આ ચરણ અન્ય પ્રતિમાં નથી. ૨૫ BCDEFGHIJ કિમ ૨૬ CDEIJ તું. ૨૭ BF નાથલુહારુ ૨૮ BGH ગોરીસુ^{૨૮}, CDH ગોરીસિઉ, E ગોરીસયઉ, F ગોરીસિ^{૨૯} ૨૯ BEH મવહસિ, CD ન વાહિ. ૩૦ BH ખારુ, CD પાર, E ખાર, F ખારએ ૩૧ G અહમે, C — ૩૨ C —, IJ પૂ. ૩૩ BDEFGHIJ બડિ. ૩૪ BFH ગોવાલણી, C —, D ગોઆલિણી, E ગોવાલિણી, G ગોઆલણી, IJ ગોવાલણી

કુલ^૧ કાંટહર તણી પરબલણી, ૩

અન્નિહ^૪ ભેદભિ^૫ ભાંડ^૬ જિમ ચાલણી. ૩૬

વારુ^૭ વીરુ કરિ^૮ (૨) ઉછાલણી, અન્નિહ^૯ રૂઠી વિકરાલ;

તૂઠી પુણ્ય સુકમાલ, આનિ^{૧૦} (૨) હો થાનકિ સામલા^{૧૧} ૩૭

તુઠી^{૧૨} ઉરિ^{૧૩} એ વનતા^{૧૪} પડી, એ જાણે બાહર^{૧૫} આપણી; ૧૪

વાણાવલિ^{૧૬} મવહિસિ^{૧૭} વાપુડી, ૧૭

તૂ^{૧૮} જણિતાં^{૧૯} એક જિ^{૨૦} ચાપુડી. ૨૧ અમ્હે રૂઠી. ૩૮

તૂ^{૨૨} કાચઉર^{૨૩} અમ્હર^{૨૪} પુણ્ય બાંકડી, ૨૫

તૂ^{૨૬} પુણિ^{૨૭} ભોલક અન્નિહ^{૨૮} બાંકુડી; ૨૮

તૂ^{૨૯} આવિસિ^{૩૦} સઉકિ^{૩૧} અમ્હારડી, ૩૨

તૂ^{૩૩} મેલિહઉચ^{૩૪} માહડી. ૩૫ અમ્હે રૂઠી ૩૬

૧ C —, IJ કુલો. ૨ BDFGHIJ કાહ, E કાઉ ૩ F પરબલણી ૪ G અહમે. ૫ BDGH ભેદભિ, CE —, FI ભેદ, J ભેદિહ ૬ BDFGHIJ ભાંડ, I ઉહ. ૭ BGHIJ વરુ, CE —, D વરઉ, F વર. ૮ BFGHIJ વીર કરી, CE —, D વીર. ૯ BCDEF GHIJ અન્નિહ રૂઠી (કડી વાળેલી છે) ૧૦ EG —, F તુમ્હ ૧૧ BCDEF GHIJ ઉપરિ, E — ૧૨ BCDFH એ વનિતા, EG —, IJ વનિતા એ ૧૩ BCDFH વાહર, EG —, I વીહર. ૧૪ BCDEHIJ આ પડી ૧૫ BCDEF GHIJ બાણાવલિ. ૧૬ BCIJ મવહિસિ. ૧૭ BCDEF GHIJ બાપડી ૧૮ DIJ તુ. ૧૯ BCDFHIJ જિણુતાં, EG —. ૨૦ D ન, EG —, H થ ૨૧ BCDFH ચાપડી, IJ વાપડી ૨૨ DE તુ ૨૩ IJ કાચઓ ૨૪ BDEFHIJ અન્નિહ, CG અહિમ. ૨૫ D આકલી. ૨૬ C તઉ, DE તુ ૨૭ BDEHIJ ભોલક અન્નિહ પુણ્ય, C ભોલક અહિમ, F ભોલક અન્નિહ પણિ, G ભોલક અહમે પુણ્ય. ૨૮ BCEFH IJ વાંકુડી, D વાકુલી, G વાકડી. ૨૯ C તઉ, DE તુ ૩૦ આવિસિહ, E આવિહ ૩૧ BEFGHIJ મુદિ, D સવડિ ૩૨ F હમરડી ૩૩ C તઉ, DEIJ તુ ૩૪ BFGH મૂકિહ, IJ મુકિહ ૩૫ BCDEF GHIJ માડી તારડી, E માડી તાહરડી

હિવ ફહા

ઇમ^૧ ગોપી વ^૨ચ્ચઉ^૩ વચનિ,^૩ વલબધ^૪ બાધિઉ^૫ મયલુ,^૬
ચક્ર^૭ ચાપ મૂકી^૮ મિલ્યઉ,^૯ રાઉ^{૧૦} તૂ રણ રસિ^{૧૧} રીણ.^{૧૨} ૪૦.

વારુ લેઇ બાંસુલી,^{૧૩} ગોવ્ય^{૧૪} ગોપી^{૧૫} રંગિ,
ગાઈ^{૧૬} ગુવાલી^{૧૭} ગૂજરી, ગરુઆ^{૧૮} ગિરિવરિ^{૧૯} શંગિ^{૨૦}. ૪૧

જિમ^{૨૧} (૨) જમુના^{૨૨} તડિ^{૨૩} મિલી, ગોવાલણી^{૨૪} ગમારિ;

તિમ (૨) નાયઇ નવિ^{૨૫} ય પરિ,

નિસિ^{૨૬} નિર્મલી^{૨૭} મુરારિ. ૪૨

કમલહ^{૨૮} જઇ^{૨૯} કુસમહ^{૩૦} તણી, તિહમનિ^{૩૧} બાણી આલિ;

જમુના^{૩૨} જલિ^{૩૩} ડોહી ગયઉ,^{૩૪} વૃંદાવન^{૩૫} (૨) માલિ. ૪૩.

૧ BCDEFGHIJ ગોપીને ૨ BCDEGHIJ વ ચિહિ, F — ૩ F વચને.
૪ BCEHIJ બલબ ધ, DG બલિ બ ધ ૫ BE વુચિહિ, CDF વધિહિ, G
નચિહિ, IJ ચિહિ ૬ BH મીણુ, CDEFGIJ મીણુ ૭ C ચક્ર. ૮ IJ મુંકી.
૯ BCDFGHIJ મિલિહિ. ૧૦ B રાઉતુ, CDEFGHIJ રાઉત ૧૧ D રચ,
F રિસિ. ૧૨ BFN રીણ, C ખીણ, G રીણહિ. ૧૩ BCDEGH વાંસુલી,
FIJ વાંસલી ૧૪ B ગોવિંદુ, CDEFHIJ ગોવિદ. ૧૫ E ગોપીય ૧૬ F
ગાયઇ ૧૭ BCHIJ ગુવાલી, DF ગૂવાલી, G ગુઆલી ૧૮ BH ગુરુયા,
CF ગુરયા, DE ગરુયા. ૧૯ BCDEFGHIJ વર ૨૦ IJ શ ગિ. ૨૧ G
ચમ ૨૨ BCFGH ચમુના, D ચમુણા, E ચમના, IJ ચુમના ૨૩ F તટિ
૨૪ BEFN ગોવાલિણી, CD, ગોવાલિણી, G ગોઆલિણી, IJ ગૌવાલિણી.
૨૫ BCDEFGH નવીય. ૨૬ E નિશિ ૨૭ B ઉજલી, CDEFGHIJ
નિર્મલી. ૨૮ IJ કમલહંસ ૨૯ BHIJ નઇ, CDEFG —. ૩૦ B કુસુમ,
CDEFG —, H કુસુમહ. ૩૧ BHIJ તીહ, CDEFG — ૩૨ BH ચમુના,
CDEFG —, IJ ચુમના ૩૩ BHIJ જલ, CDEFG —. ૩૪ B ગયુ, CD-
EFG —. ૩૫ CDEFG —, IJ વૃંદાવનિ

હિવ ચઉપહી

ઇષ્ટિ^૧ પરિહરિ સુર^૨ પ્રગટી^૩ પ્રાણ્ય^૪,

કુમરિ રાયય તઉક^૫ દિધ^૬ પયાણ્ય^૭,

આગલિ^૮ પેખી^{૧૦} પર્વત^{૧૧} એક^{૧૨}

પાસિતઉ^{૧૩} પૂછઉ^{૧૪} છેકુ^{૧૫} ૪૪

હીન દુપદ^{૧૬}

વચરીડાં^{૧૭} રે કાંઇ તુરહે^{૧૮} પુલઉ^{૧૯}

મહનકુમર^{૨૦} ક'ઇર^{૨૧} આવી મિલઉ^{૨૨}

ભદ્ર^{૨૩} ભણ્ય^{૨૪} એ ગિરિ કવિલાસુ^{૨૫}

સામી^{૨૬} સંકર^{૨૭} તણુ^{૨૮} નિવાસુ^{૨૯}

એહનુ^{૩૦} કોઇ ભણ્ય મૂલ^{૩૧}

ધનુષ^{૩૨} ન ધરઇ^{૩૩} કરિ^{૩૪} ધરઇ^{૩૫} ત્રિસૂલ^{૩૬} ૪૫

૧ DGH ધણ્ય ર BGFH સ્યુ, CDIJ સિહ, E સ્યહિં ૩ BFH પ્રકટી, C પ્રકટીય, DEG પ્રગટી, IJ પ્રકટિઅ. ૪ B પ્રાણ્ય, C માણ્ય ૫ BCEH રાઇ ૬ FIJ તવ. ૭ BC દિહુ, EIJ દિહ. ૮ B પિયાણ્ય, C પીયાણ્ય, DH પિયાણ્ય, E પીયાણ્ય, F પી, G પિયાણિ, IJ પીઆણ્ય ૯ IJ અગલિ. ૧૦ C પેખીય, D પેખઇ, F પેખ, HIJ પેખી. ૧૧ BH પર્વતુ, C પર્વતુ. ૧૨ BFGHIJ એકુ ભદ્ર, GE એક ભદ્ર, D એક ભટ ૧૩ F પાપશ્રત. ૧૪ B પૂચ્છ. ૧૫ DE છેક ૧૬ B હિવ દુપદુ, C દુપદ, D હવઇ દુપદ ૧૭ BH વચરિયડા રે, DG વચરીડા રે, F વરીયડા રે, IJ વચરીયડા રે. ૧૮ BDEFH તુહિ, CG તુહિમ ૧૯ DFGIJ પલઉ, H પુલઉ રે પુલઉ. ૨૦ IJ મહનકુમાર ૨૧ BCEIJ કિન, D કિમ, F રઇ, G નઇ, H — ૨૨ DG મિલિઉ. ૨૩ BF ભદ્રદુ, H —. ૨૪ C ભુઇએ, BEFIJ ભણ્ય એ, D ભણ્ય રે, G ભણ્ય, H —. ૨૫ BG કેલાસુ, C કિવિલાસ, DEF કેલાસ, H —, IJ કેલાસ. ૨૬ BDEFGIJ સ્વામી, H —. ૨૭ BCDEFGIJ શંકર, H —. ૨૮ BCDEFGIJ તણુ, H — ૨૯ DCFIJ નિવાસ ૩૦ BCH એહનુ, DEIJ એહનઉ, F એહનય, G એહનુ. ૩૧ BFH મૂલ. ૩૨ BH ધનુષ ૩૩ G ધરિ. ૩૪ F કિર ૩૫ C કરઇ. ૩૬ BH ત્રિસૂલ, G ત્રસૂલ

એહ આભરણ^૧ ભુયંગ^૨ વહૂ^૩ જિહની^૪ કૂકપ^૫ ફાટઈ સહૂ^૬

વસઈ મહાવિસૃ^૭ ઇહ^૮ ન ગલઈ,^૯

જેહની^{૧૦} ગંધિ^{૧૧} જગુ^{૧૨} પરજલઈ. ૪૬

ઇહનઇ^{૧૩} ત્રીજી^{૧૪} નયણ^{૧૫} નિલાડિ,^{૧૬}

જિહની^{૧૭} આગિ ન કુણહી^{૧૮} પાડિ;

ઇહનઇ^{૧૯} મસ્તિકિ^{૨૦} ગંગા વહઈ,

જિહનઉ^{૨૧} પૂર^{૨૨} ન સાહિઉ^{૨૩} રહઈ. ૪૭

ઇહનઇ^{૨૪} ભરડા નઉ^{૨૫} પરિવાર,^{૨૬} અરિ દેખી^{૨૭} ઉદ્ધવપ^{૨૮} હાર,^{૨૯}

કામ દહન^{૩૦} ઇહનઇ^{૩૧} છઇ ખંતિ,^{૩૨} ઇણિ ગિરિ વસિસિ^{૩૩}

ન એકઇ રતિ. ૩૪ ૪૮

૧ BCDEFGHIJ આભરણ, ૨ BEFGH ભુયંગમ, C ભુયંગમ, D ભુયંગ, IJ ભુયંગમ ૩ BH બહુ, C બહુ, D ન બહુ, EF બહુ, IJ બહુ ૪ BCDEFGHIJ જેહની, I જીની ૫ BGH કૂક ૬ BCIJ સહુ, D સહુ, G સહુ, H સહુ. ૭ BEFGHIJ મહાવિસુ ૮ BCEFGHIJ એહનઇ, D એહ ૯ D લગઇ ૧૦ D જેહનઉ, F એહની. ૧૧ BCFH ગંધિ, H ગંધ ૧૨ DEIJ જગ ૧૩ BCEFGHIJ એહનઇ, DI એહનઉ. ૧૪ C તજઉ, DEG ત્રીજી, F ત્રીજ, I — ૧૫ BF નયણ, EGH નયન, F નયણ, I નેત્ર ૧૬ I નેલાડિ ૧૭ BH જેહનું, CDF જેહની, EIJ જેહનઉ, G જેહનું ૧૮ BFH કુણહઇ, C કુણિહિ, D કુણિહ, E કુણિહ, G કુહિનઇ, IJ કહિનઇ ૧૯ BCDEGHIJ એહનઇ, F એહઇ ૨૦ BCDEFGHIJ મસ્તિકિ ૨૧ B જેહનું, C જેહનું, DEGHJ જેહનઉ, F જેહનય. ૨૨ D પુર, B પૂર. ૨૩ F સાહિં સહઇ ૨૪ BCDEFGHIJ એહનઇ. ૨૫ CH તુ ૨૬ BCFG પરિવાર. ૨૭ BH દેખી. ૨૮ BCDEGHIJ ઉદ્ધવ. ૨૯ BCFGH હાર. ૩૦ BH દહન ૩૧ BH છઇ એહરઇ, C છઇ એહરિહિં, DG છઇ એહનઇ, E છઇ એહની, F છ છઇ, IJ એહ રહઇ ૩૨ BCDEFGHIJ ખંતિ. ૩૩ BDH વસિસમ, C વસિસમ, E મ વસિસિ, F વસિસમ, G વસિસમ IJ વસિમ ૩૪ BCDEFGHIJ રતિ.

તઉ^૧ કૌપાનલિ ચડિઉ કુમાર, ૨ ગિરિ વીટી દેઇ^૩ મેલ્લઇ^૪ કાર,
મદન^૫ દહન^૬ તૂ^૭ બિરહ લણીઇ, ૮ મધ આવે^૯ સામ્હઉ^{૧૦} મિલાઇ. ૪૯
હર^{૧૧} હાકમ^{૧૨} ઉઠાડયઉ^{૧૩} પારાણિ, ૧૪ સડ(ર)સુડઇ વિસમે વાણી, ૧૫
વાળે^{૧૬} વાણિ^{૧૭} ઘુણુ^{૧૮} ધૂધલયઉ, ૧૯

સંકર^{૨૦} સ્વામી હઉ^{૨૧} આવી મિલયઉ, ૨૨ ૫૦
કુમર^{૨૩} લણીઇ તુ^{૨૪} મેલ્લઉ^{૨૫} માલ, નારિ તણઉ જઉ^{૨૬} પરિગહ રખાલિ, ૨૮
હર^{૨૯} યોદઇ^{૩૦} જોવઉ^{૩૧} અમ્હ ધરિર ૩૨ રિધિર ૩૩

પાછઇ^{૩૪} દેઢયો^{૩૫} જોવહી^{૩૬} બુધિ, ૩૭ ૫૧
છાર^{૩૮} ઉડઇ અમ્હ ઊગટિ^{૩૯} અંગિ, ૪૦ જડ(ર)કુસ^{૪૧} વલત^{૪૨} જુનંગિ, ૪૩
જરગઉ^{૪૪} વાહણિ^{૪૫} રહણ મસાણિ, ૪૬ (૨)ભિક્ષા^{૪૭} ભમત ન કાણિ ૪૮ ૫૨

૧ C તેઉ, F તવ ૨ BCFG કુમાર. ૩ BCDEFGHIJ દિઇ, E દીઇ ૪ BGD
મેલ્લી કાર, CDEIJ મેલ્લી કાર, E મેલ્લીય કાર. ૫ E ન ૬ B દહન H દહન.
૭ B બિરુદ, C તઉ બિરહ, DG તૂ બિરુદ, FG તૂ બિરહ, E તૂ બિરહ, IJ તઓ
બિરુદ ૮ BCDEGHIJ લણીવ, F લણીવિ. ૯ BCDFGH આવિઇ, E આપ્યઇ,
IJ આવિ^૧ ૧૦ BCH સામ્હઉ નવિ આવ D સામ્હ નવિ આવ, E નવિ સામ્હઉ
આવ, F સામ્હ નવિ આવિ, G સામ્હઉ નવિ આવ, IJ તઉ સામ્હઉ ના. ૧૧
DEIJ હર ૧૨ BCDEFGHIJ હાકી. ૧૩ BCDEFGHIJ ઉઠાડિઉ ૧૪ BCDE-
FGHIJ પ્રાણિ ૧૫ BCDEFGHIJ બાણિ. ૧૬ E વાળે ૧૭ BCDEFGHIJ
બાણિ ૧૮ ધણુ, CGIFJ ધણુઉ, D હુઉ, EH ધણુ, F ધણુ. ૧૯ BFGHIJ ગુઝ-
લિઉ, C ધુધલિઉ, D ધુધલિઉ. ૨૦ BCDEFGHIJ ચ હર ૨૧ BCDEHIJ સામ્હઉ,
F સામ્હ, G સામ્હઉ ૨૨ BCDFGHIJ મિલિઉ. ૨૩ BCDEFGHIJ કુમર ૨૪
BCDG તઉ, E તુડ, F - ૨૫ F મેલ્લ ૨૬ BCHIJ જખ, F જે. ૨૭ BCH પરિ-
મ્હ ૨૮ F જાલિ, H જાણુ ૨૯ DEIJ હર, G હરિ. ૩૦ C લોલ ૩૧ BH જોવઉ,
C જખઉ, DGIJ જોઉ, F - ૩૨ BDEFGIJ અમ્હ, C અહમ નહી, H મહ.
૩૩ F -, IJ રિદ્ધિ ૩૪ B પાચખ, D પછિઇ ૩૫ EF દેયો ૩૬ BDH ઇસી, G
આલી, F ઇલી, G અઇસી, IJ એસી ૩૭ IJ બુદ્ધિ. ૩૮ D જારડઇ, E જારડઇ, F
જારડઇ, IJ જારડઇ ૩૯ C અહમ ઊગટિ D, ઊગટિ અમ્હ ૪૦ G અંગ. ૪૧
BH કુતલ, C કઇસ ધિ, D કઉસલ, E કુડલ, FGIJ કુસલ ૪૨ C વસઇ, F
વધતુ, I વહ ૪૩ C જુનંગ. ૪૪ F જરગ. ૪૫ વાહિણિ. ૪૬ BCDEFGHIJ
ધરિધરિ, G ધર ધરિ. ૪૭ FIJ ભક્ષા ૪૮ E ન કાણ, F તુ કાણિ.

દિસિ પહરણિ? પનનગર શુંગાર, ૩ રુડમાલ^૪ અમહ^૫ હિયડા^૬ હારુ; ૭
હાલાહલ^૮ વિસુ^૯ અમહ^{૧૦} આહાર, ૧૧

કિહા^{૧૨} ઉદાર આલઉ નારિ, ૫૩

હિવ^{૧૩} આવટા હાલ

પાટૂ^{૧૪} સાડી કાપડા, ૧૫ અનઇ નવરંગ ઘાટ;

એ^{૧૬} અમહ^{૧૭} કન્હઇ^{૧૮} માગિસી, ૧૯ નિતુ^{૨૦} ખઇ(૨)રોલ. ૨૧ ૫૪

દીજઇ જઇહુ વઇણ. આંચલી.

કણ્ય^{૨૨} કંકણ^{૨૩} ચુડિલા, ૨૪ અનઇ નિગોદર^{૨૫} હાર; ૨૬

એ અમહ^{૨૭} કન્હઇ^{૨૮} માગિસી, ૨૯ સ્ત્રી^{૩૦} લોલ અપાર^{૩૧}. ૫૬

૧ BH પિહરણ, DEGIJ પહિરણિ, F પહિરિણિ ૨ G પનનુ. ૩ DF સિયુગાર,
BGJ શ્રુગાર, I શગાર ૪ BGH ૨ ડમાલ. ૫ CG અહમ. ૬ BHIJ હિયડઇ,
CDEF હીયડઇ, G હિયડ ૭ DHIJ હાર E હા. ૮ BFH હાલાહલ ૯
CDE વિસ. ૧૦ CG અહમ ૧૧ BCDEFGHIJ આહારિ ૧૨ BDEFGH
કેહા પૂરા, D કેહા પૂર, IJ કેહી પૂરી ૧૩ BJ હિવ ઝાંબડુ, D હવઇ ઝાંબડુ,
CE હિવ ઝાંબટઉ, F હિવ ઝાંબટ, I હિવ ઝાંબટ ૧૪ G પાટૂ ૧૫ D
કપડાં ૧૬ BH એહ ૧૭ C અહમ. G અ ૧૮ F કન્હી, G કન્હ ૧૯
BCFH માગિસિઇ, D માગિસિઇ, E માગિસયઇ, GIJ માગિસિ ૨૦ BEFH
એ મનિ ભિયાટ, CD એઉ મનિ ભિયાટ, G સ્ત્રી લોલ ન પાર, IJ એમ
નિતુ ભિયાટ. ૨૧ અન્ય BCDEFGHIJ પ્રતોમાં વધુ એક કડી મળે છે :

‘ દીજઇ જ પોતઇ હુયઇ પોતુ દેવહ હાચિ;

તઉ હિયડઉ હેહઉ કરી લાગા ભરડા સાચિ ” તેમાં આ પ્રમાણેના
પાઠાંતરો મળે છે : જ-જઇ-જઉ, પોતઇ-પોતઉ, હુયઇ-હુઇ-હુઅઇ, પોતુ-પોત-
પોતઉ-પોતુ, દેવહ-દેવહ, હિયડઉ-હીયડઉ-હીઅડઉ, હેહઉ-હેહ ૨૨ BH
કણ્યહ, D કણ્યા, E કણ્યસં, IJ કણ્યહ ૨૩ D કચણ ૨૪ BFGHIJ ચુડલા,
D ચુડિલ ૨૫ BH નાગોદરુ, D અનઇ નાગોદર, EIJ નાગોદર, F અન નાગોદર,
G નામ નાગોદરુ ૨૬ BFGH હારુ, D —. ૨૭ CG અહમ. ૨૮ B કનઇ, G
કન્હ. ૨૯ BCDEFGH માગિસિઇ, E માગિસયઇ, IJ માગિસિ ૩૦ CE સ્ત્રી ૩૧
BGH ન પારુ, DEIJ ન પાર, F અપારુ.

શાલિ^૧ દાલિસ્થુ^૨ સાલણુ,^૩ ધૃત પરધલ^૪ ઘોલ,
 એ અમ્હ^૫ કન્હઈ^૬ માગસી^૭ નિતુ ખલ(૨)^૮ રોલ. ૫૭
 જિણુ^૯ વાતિહિ^{૧૦} ઉણી^{૧૧} હૂઈ, ^{૧૨}તિણી^{૧૨} મન્હઈ રાડિ;
 વર^{૧૩} વાધણિ^{૧૪} લાગી ભલી, પુણ^{૧૫} એ ન^{૧૬} લગાડિ. ૫૮

હિવ ચઉપણી^{૧૭}

મયણુ^{૧૮} ભણઈ એવડ સી^{૧૯} પીડ, ઇસર તમ્હ^{૨૦} ધરિ^{૨૧} એવડ ભીડ; ^{૨૨}ભિયઉર^{૨૩}
 ભિયઉર^{૨૪} નીચઉર^{૨૫} ધણઉર^{૨૬} મ ભેઈ,
 રાજા આઈસુ^{૨૭} અન્યથા^{૨૮} ન હોઈ. ૫૯

પારવતી^{૨૯} છઈ અમ્હ^{૩૦} પરિવાર, ^{૩૧}પવન્ત^{૩૧} બેટી નીસલ નારિ;
 તે જઈ આદરઈ^{૩૨} તઉ^{૩૩} જીવ નહી તરણિ^{૩૪} છન્ડાવિસુ રીવ. ૬૦

૧ BCDEFGHIJ સાલિ. ૨ BF દાલિસ્થુ, CEIJ દાલિસિજી, D દાલિ.
 ૩ BCFGHIJ સાલણુ, D સાલણુ ૪ CEF પરિધલ, D લાપસી સાથિધ ૫ CG
 અહમ. ૬ B કનઈ, E કન્હલિ, F કન્હી, G કન્હલિ ૭ BCFGH માગિસિઈ,
 H માગિસ્થઈ, IJ માગિસિ. ૮ BCGHIJ ખઈ ખઈ ગોલ, D ૫થ (૨) ગોલ, E
 સ્ત્રીય લોલ ન પાર, F ૫થ(૨) ગોલ ૯ CDEFIJ જિણુ ૧૦ BGH વાત, CD-
 EFIJ વાતઈ ૧૧ BDEFHIJ હૂઈ, G હોઈ. ૧૨ C તીણઈ, G તિણ. ૧૩ BCD-
 EFGHIJ વરિ. ૧૪ EF વાધણિ ૧૫ E પણિ ૧૬ BCDEFGHIJ મ ૧૭
 ECEFGHIJ હિવ ચઉપઈ, D હવઈ ચઉપઈ. ૧૮ BCDEFGIJ મયણુ ૧૯ BC-
 DEFGHIJ એવરહ સી. ૨૦ BDEFHIJ તુમ્હ, C -, G તુહમ ૨૧ C ધરિ જઉ.
 ૨૨ CIJ એવડી ભીડ, D એવડી ભીડિ. ૨૩ BCGHIJ ભિ ચઉ, DE ભન્સુ, F
 ભિ ચથ ૨૪ BCEGHIJ નીચઉ, D નીચુ, F નીચથ. ૨૫ BE ધણુ, CDGIJ
 ધણુઉ, F ધણુ, H ધણુ ૨૬ BCDEFGHIJ ઈસુ. ૨૭ F અનથા ૨૮ D
 પારવતી ૨૯ CG અહમ ૩૦ B પરિ, CDEFGHIJ પરિવારિ ૩૧ BD
 પરવત, CFGHIJ પરવત ૩૨ BCDEFGHIJ આદર, E આદરિ. ૩૩
 BDG તઉ તૂ, CIJ તઉ તઉ, E સિત, FH તુ તૂ ૩૪ BEDEFGHIJ
 તારિ રણિ.

તઉ તિણ્ણિ^૧ આલી તે^૨ વરમાલ,^૩ દોધ^૪ કર જોડી દીય સંભાલિ;
 એઉ^૫ ફેડી ધંકુ^૬ કીધઉ^૭ દેહ,^૮ કંદલ^૯ નઉ^{૧૦} તઉ^{૧૧} આવિઉ^{૧૨} છેહ. ૧૩ ૬૧
 દેવતણ્ણિ^{૧૪} સાંભલી^{૧૫} ચરિત્ર,^{૧૬} જોતમ^{૧૭} ગગ^{૧૮} પરાસર અત્ર,^{૧૯}
 ભૂગુ વિશિષ્ટ^{૨૦} રિષિ^{૨૧} વિશ્વામિત્ર, ઠરધં એકિકી^{૨૨} પાસિ કલત્ર. ૬૨

ધમ ભાંજ^{૨૩} મોટઉ^{૨૪} અહિંકાણુ^{૨૫}, તાત તણ્ણિ આરોપી આણુ;
 વિષમાયુધ ચાલિઉ^{૨૬} ધસમસી, પુણ્યરંગ પાટણુ^{૨૭} ભિંદસી. ૨૮ ૬૩
 પાટણ્ણિ વાજી વાત અનેક,^{૨૯} મિત્ર વિચારહ કંહિઉ^{૩૦} વિવેક;^{૩૧}
 હિંવડાં કરિસુ^{૩૨} તહઉ^{૩૩} સંઆસુ,^{૩૪} ભિડતાં^{૩૫} ભાભ ધંક^{૩૬} ભડની મામ. ૬૪

પહિલુ^{૩૭} જાઇસુ પ્રવચનપુરી, પરિણિસુ^{૩૮} કન્યા સંજમસિરી;^{૩૯}
 તઉ^{૪૦} વયરીસુ^{૪૧} પ્રગટિસુ^{૪૨} પ્રાણ,^{૪૩} તઉ જોસીતુ^{૪૪} વચન પ્રમાણ. ૪૫ ૬૫ ૬૬

૧ E તીણિ. ૨ BH તે આલી. ૩ BCDEGHIJ વરમાલ. ૪ BGH દુધ કર બિહું ડીલ
 સ ભાલ, C દુઃસ્કર બિહઉ ડીલ સંભાલ, D દુસ્કર બિહું ડીલ તણ્ણિ સ ભાલ, E
 દુધ કર બિહુ દેહલ સંભાલ, F દુધ કર બિહુ બિહુ ડીલ સંભાલ સ ભાલ, G દુધ કર
 બિહઉ ડીલઉ ડીલહ સંભાલ. ૫ BEAGHIJ બે. ૬ D ધક, IJ એત્રુ ૭ F કીધુ.
 ૮ BCF દેહ ૯ B કંદલ ૧૦ IJ તણ્ણિ. ૧૧ D તવ. ૧૨ E આભ્યઉ. ૧૩ BCF
 છેહ. ૧૪ BCDEFGHIJ તણ્ણિ. ૧૫ સાંભલિધ, E સાંભલ્યધ, G સાંભલિઉ, IJ
 સાંભલિ. ૧૬ BCDFGHIJ ચરિત્ર. ૧૭ BFHIJ જોતમ ૧૮ G ગગ. ૧૯ BCD-
 EGHJ અત્રિ ૨૦ DF વિશિષ્ટ, E વસિષ્ટ, G વિસષ્ટ ૨૧ BF રુષિ, HIJ ઋષિ.
 ૨૨ BCEH ધકેકી, CFIJ અકેકી, G એકેકી. ૨૩ BCDEFGH ભાંજ ૨૪ BCDE-
 FGHJ મોટાં ૨૫ BCDEGHIJ અહિંકાણુ ૨૬ B વાણિઉ, E ચાલ્યઉ ૨૭ DG
 પાટણુ ૨૮ IG ભિંદસિ. ૨૯ BCFGHIJ અનેક ૩૦ F કંહયં ૩૧ ECFGHIJ
 વિવેક ૩૨ D કરિસુ ૩૩ નહી હું, C જઉ હઉ, D નહી, E નહુ, F GHIJ
 નહું ૩૪ DEFHIJ સ આમ. ૩૫ DF ભડતા ૩૬ BCEFH ભડની ભાભ ધ મામ,
 G ભિડની ભાભ ધ માસુ, IJ જાઇ ભિડની મામ. ૩૭ BCDGIJ પહિલઉ, F
 પહિલય ૩૮ CDEG પરણિસુ ૩૯ BCEFGHIJ સયમસિરી. ૪૦ D તણ ૪૧
 B વધરીસુ, CDH વધરીસિઉ, E વધરીસ્યઉ, F વધરીસ્યુ, GIJ વધરીસિઉ.
 ૪૨ BCDFHIJ પ્રગટિસુ ૪૩ B પ્રાણ ૪૪ GIJ નઉ. ૪૫ BF પ્રમાણ. ૪૬ D
 મહિ મ ડલિ વિરતાવિસુ આણુ

ઇકિ ભણસિઇ^૧ એ ડાહઇ^૨ હુવઉ, ^૩ ઇકિ પુણિ^૪ કહિસઇ^૫ નાસી ગયઉ; ^૬
 લોક વેલ^૭ ગણિસઇ^૮ કેતલા. આપણ^૯ કાજિ ન^{૧૦} ભૂલઇ^{૧૧} ભલા. ૧૬
 કાલી કંસ કેસિનુ^{૧૨} કાલ, ^{૧૩} ગોકુલ^{૧૪} ગેલિ ગહિલુ^{૧૫} ગોવાલુ; ^{૧૬}
 અરિહલ દેવી^{૧૭} પછીમ^{૧૮} ગયઉ, ^{૧૯} પાછઇ કુણુ તે^{૨૦} લાંમઉ કહિઉ ૬૭.
 વિણુ^{૨૧} અવસરિ^{૨૨} જે માંડહિ^{૨૩} મૂઝ, રાજતલઉ^{૨૪} તે તોડઇ^{૨૫} અબૂઝ;
 માલ^{૨૬} પડચા^{૨૭} ઘાઉ ઊપણુઇ^{૨૮}, ધૂખડ નામ^{૨૯} સહૂ^{૩૦} કોઇ^{૩૧} ભણુઇ ૬૮

અવસરિ વોલિઉ^{૩૨} માણુસ^{૩૩} ગમઇ,

પામિઇ^{૩૪} પુષ્ટિ જી^{૩૫} અવસરિ જિમઇ;

બાંહઉ અવસરિ^{૩૬} વૂહઉ^{૩૭} મેહૂ^{૩૮},

અવસરિ આચ્યઇ^{૩૯} સગઇ સનેહુ^{૪૦} ૬૯

૧ BDFH ભણિસિઇ, ૨ કહિસયઇ, ૩ ભણસિએ, ૪ ભણિસિઇ એઉ, ૫ ભણિ-
 સિએ ૨ EFGH ડાહુ ૩ BD હુઉ, CFGIJ હૂઉ, ૬ હુઅઉ, ૭ હૂયઉ ૪ BCD-
 HIJ પુણુ, EF પણિ. ૫ BCDFH કહિસિઇ, ૬ કહિસયઇ, GIJ કહિસિ ૬ C ગયુ.
 ૭ BCDFGHIJ બોલ, ૮ વચન ૮ BFH ગણિયઇ, C કહીઇ, D ભણીઇ, ૬ ગિણી-
 યઇ, G ગિણીઇ, IJ ગણીઇ ૯ E આપુણુ. ૧૦ BCDEFH કાજિ ન ૧૧ B ભૂઇ.
 ૧૨ BEGHJI કેસિ કંસનઉ, CF કેસ ક સનુ, D કંસ કેસિનઉ ૧૩ BCF કાલુ.
 ૧૪ BCFIJ ગોકુલિ D ગોકુલ, E ગોપો, G ગોકલિ, H ગોકલ ૧૫ BC ગહિલુ,
 DG ગહિલ, E ગાહિલુ, F ગહિલ્લ, H ગહિલઉ, IJ ગહીલુ. ૧૬ BH ગોપાલુ,
 C ગોપાલુ, DE ગોવાલ, FGJI ગોપાલ ૧૭ BH દેખી. ૧૮ BCDEFGHIJ
 પશ્ચિમ. ૧૯ CEF ગયુ. ૨૦ BCGHIJ ક્રણિ તે, E કિણિ તે, F કુણુ I તે. ૨૧ BCEH
 વિણુ. ૨૨ BCDEFGHIJ અવસર. ૨૩ BCDEFGHIJ માંડઇ ૨૪ B તણુ, D
 તણુ, F તણુ ૨૫ BCEFH તોડઇ તિ, D તોડંતિ, G તોડિંતિ, IJ તોડઇ ૨૬
 F માણુ, IJ માણુ. ૨૭ C પડિયાં ૨૮ BDEH ડીપણુઇ, CFG ઊડી પણુઇ, IJ
 ડીણુઇ ૨૯ CD —, H નામુ. ૩૦ D સહુ. ૩૧ CDEFGIJ કો ૩૨ BCDGHIJ
 બોલિઉ, E બોલ્યુ, F બોલિ ૩૩ BE માણુસ, F માણુસ ૩૪ BCDEFGHIJ
 પામઇ. ૩૫ DF જ, E જિ, G જઉ. ૩૬ B વાણુ અવસરિ, CDEGH વાલ્લકે
 અવસરિ, F ચાલક અવસરિ, IJ અવસરિ વાલ્લકે ૩૭ F વૂહ. ૩૮ DEGHJI
 મેહુ ૩૯ BCDG આલિઇ, FH આલઇ, IJ આલિ. ૪૦ B સિણેહુ, DHJI
 સિણેહ, EG સનેહ.

દીનપં પર્વિ^૧ છાણુ^૨ ગૂંહેલી, બે કર^૩ રાઉ^૪ ઉડાવધ^૫ સિદ્ધી;^૬
ગહિલ પણુઉ^૭ નધ અંતિજ^૮ વેસુ,^૯ અવસરિ ટાલઈ શ્રીપતિ કલેસુ.^{૧૦} ૭૦

જલધર^{૧૧} વરસઈ^{૧૨} જગુ^{૧૩} દે^{૧૪} ગાલિ,

મોદક^{૧૫} લણુ^{૧૬} પરહા^{૧૭} લે^{૧૮} બાલિ;

કામિણિ કંઠ^{૧૯} ઊતારઈ હાર,^{૨૦}

વિણુ^{૨૧} અવસર^{૨૨} તુ^{૨૩} જોયર^{૨૪} વિચાર.^{૨૫} ૭૧

સૂરઉ દીવઈ^{૨૬} મલઈ^{૨૭} પતંગુ,^{૨૮} સૂરઉર^{૨૯} પાવકિ^{૩૦} પડઈ તુરંગ,^{૩૧}

સૂરઉર^{૩૨} ઘન ગર્જિત^{૩૩} સાલલી,^{૩૪}

મરઈ સિંઘ^{૩૫} બલિ^{૩૬}(૨) ઊછલી.^{૩૭} ૭૨

વલબેલી^{૩૮} બીસારિસુ^{૩૯} બુધિ,^{૪૦} તઉ પામિસિ^{૪૧} મનવંછિત સિદ્ધિ;^{૪૨}

ઇણિ^{૪૩} અવસરિ વિસિ^{૪૪} પહૂત,^{૪૫}

તે વીનવધ^{૪૬} સ્વામિ^{૪૭} સુણિવત^{૪૮} ૭૩

-
- ૧ C પરવિ ૨ BCDEFGHIJ છાણુ ૩ C બેઉ. ૪ E રાખ ૫ H ઉડાવધ, H ઓડાવધ ૬ G શલી. ૭ BH પણુ, F પણુય. ૮ BCFGHIJ અત્યંત ૯ DEF-
GHIJ વેસ. ૧૦ CDIJ કલેશ, E કલેસ, FGH કલેસ. ૧૧ BH જલધરુ ૧૨ CD-
FGIJ વરિસઇ ૧૩ DGHJI જગ ૧૪ BCDFGH દિઇ, E દીઇ, IJ દિ ૧૫ D
મોદક. ૧૬ BCDFGGIJ લણુઇ, E લેઇ. ૧૭ BFH પરા ૧૮ C લેઉ, DFGIJ
લેઇ ૧૯ C ઉર, F ક હિ. ૨૦ CFG હારુ. ૨૧ DFGIJ વિણુ ૨૨ H અવર ૨૩
BFGH તૂ, C તઉ. ૨૪ BCDFGHIJ જોઇ, E જોઇસિ. ૨૫ FG વિચારુ રફ
I ઇલીપ. ૨૭ CDE પડઇ. ૨૮ DEFGHIJ પતંગ ૨૯ F સૂરઇ ૩૦ E પાવક.
૩૧ BCF તુર ગુ ૩૨ F સૂરઇ ૩૩ BC ગર્જિતુ, D ગર્જિજંત, F ધર્જિંત, H
ગર્જિજતુ. ૩૪ HIJ સેલલી ૩૫ B સિંહુ, C શરણુ, DEFGHIJ સિંહ ૩૬ BD
વલિ ચલિ, CDEFGHIJ વલિ વલિ. ૩૭ E ઉછ. ૩૮ BEGH બલબેલ, G બલ
બેલઇ, D બધ બોલઇ, F બલ બેયર, IJ બધાબલઇ ૩૯ BCDGHIJ બધસારિસુ,
E વધસારિસુ, F વધસારિસુ ૪૦ D બધિ, IJ બુદ્ધિ ૪૧ BCDGHIJ પામિસુ,
E પામિસુ ૪૨ CDEFGH સિધિ ૪૩ DG ઇયુ. ૪૪ BDEFGHIJ તે વિષ્ટ, D
તે તિષ્ટિ, C જે વિષ્ટ. ૪૫ B પહૂત, DHIJ પહૂત, G પહૂતી. ૪૬ BF વીનઇ. ૪૭
CD સામિ ૪૮ F વતુ

તુરહ^૧ સ્વામી^૨ છઇ અરિહંતુ^૩ રાઉ, ઓ^૪તીણુઇ પઠાવ્યઉ^૫ પસાઉ,
તક તાકઇ^૬ આણ્યઉ^૭ છઇ કાજ,^૮

તુમ્હિ^૯ તહિ^{૧૦} પુહતા^{૧૧} જોયઉ^{૧૨} આજુ.^{૧૩} ૭૪
રાઉ^{૧૪} ભણુઇ^{૧૫} મુણિ મિત્ર વિચાર,^{૧૬}

તઇ^{૧૭} હિવ^{૧૮} કરિવી^{૧૯} લોકહ સાર;
પરહલ દેવી^{૨૦} થાઇ^{૨૧} જે છેકુ,^{૨૨}

અરહરહ પૂઠિઇ^{૨૪} આવેરપ લેઇ લોકુ^{૨૬} ૭૫
સીખામણુ^{૨૭} દેર^{૨૮} આણ્યઉ^{૨૯} રાઉ, નગર^{૩૦} લોકિ^{૩૧} ક્રીધઉ સમઠાઉ;^{૩૨}
જઇ સર્વસિ^{૩૩} કિહ^{૩૪} જુહાર,^{૩૫} વડમાણુસ^{૩૬} વીનવ્યઉ^{૩૭} વિચાર.^{૩૮} ૭૬
વસ્તુ^{૩૯}

સ્વામિ^{૪૦} સંભવિ^{૪૧} (૨) રાઉ જુ^{૪૨} વિવેકુ;^{૪૩}

૧ BEH તરહ, CG તહમ. ૨ BCGHI સકારઉ, D કારઇ, EJ હકારઇ, F અસ-
કારઉ ૩ CDEFG અરિહંત. ૪ B આ તીણુ, CEHI આ તીણુઇ, D આ તીણિ
F આ તીણિઇ, G આ તીણિ. ૫ BCDGHIJ પાઠવઉ, E પીઠવ્યઉ, F પાઠિવઉ.
૬ BH તાક, B તાકિઇ, G તાકિ. ૭ BH આણ્યુ, CDGIJ આણિઉ, F આણિ.
૮ BCG કાજુ. ૯ BHF તમ્હિ, C તુહમે. ૧૦ BCDEGHIJ તિહાં, F તાં ૧૧ DE
પહુતા, F પહુતો ૧૨ D જોઇ, E જોઇયઉ, G જોઇઇ, H જોઇ. ૧૩ DEHIJ
આજ. ૧૪ E રાય ૧૫ I જુઇ ૧૬ F વિચારિ, G વિચારુ ૧૭ C —, F તિ.
૧૮ D હવઇ. ૧૯ DEFGIJ કરવી. ૨૦ EF દેખી. ૨૧ BDFGIJ થાજે, E થાજે.
૨૨ BG છેકુ, CHIJ છેક, DE છેક ૨૩ CG અહમ, DF અમ્હિ. ૨૪ FGHIJ
પૂઠિ ૨૫ BH લે આવે, C આવે, EFIJ લેઇ આવે, G લેઇ આવેઉ. ૨૬ DE-
HIJ લોક. ૨૭ CDEFGIJ સીખામણુ. ૨૮ CIJ દેઉ, EFG દેઇ. ૨૯ BCFGHIJ
આણિઉ, D વાણિઉ ૩૦ C નયર. ૩૧ C લોકુ, EG લોક. ૩૨ BCDEFGHIJ
સમવાઉ. ૩૩ BFH સર્વસરિ, CIJ સર્વેસરિ, D સમોસરિ, E સર્વેસરિ, G
સમલેસરિ ૩૪ BEGH કરી, CD કિધ, E કરઇ, IJ કરિય. ૩૫ BF જુહારુ ૩૬
BCEHIJ માણસિ, D અવસરિ તે, F માનસિ, G માણસે. ૩૭ BDGHIJ
વીનવિઉ, C વીસવઉ ૩૮ BC વિચાર ૩૯ BCFH હિવ વસ્તુ, D હવઇ
વસ્તુ GIJ હિવવસ્ત ૪૦ D સામિ. ૪૧ CD સાંભવિ. ૪૨ જે, DF —.
૪૩ DEGIJ વિવેક.

તે^૧ આદ્યઉ^૨ તુરિત^૩ ગતિ, કુણ્ડિ^૪ કાન્નિ^૫ તે કાણુ^૬ નરકધ^૭;
 તુમ્હિ^૮ રહતા^૯ નવિ ઘટઉ^{૧૦}, રાહ^{૧૧} રહઈ કિમ^{૧૨} તુમ્હ પાષઈ^{૧૩}
 જિમ(૨) સુણિયઈ^{૧૪} અરિતાણા^{૧૫} ઉડાવડા^{૧૬} અપાર^{૧૭}
 તિમ(૨) થાઈ હલોહલઉ, હિવ અહમ^{૧૮} કુણુ આધાર.^{૧૯} ૭૭

હિવ તલહારઉ, ^{૨૦} ગૂજરી રાગુ

તે^{૨૧} ભણઈ એકિસઉ^{૨૨} ચિંત હો, ^{૨૩} આવઉ^{૨૪} સવિ મિલીએ; ^{૨૫}
 તેઉ લે ગયઉ^{૨૬} સો પ્રવચન નગરીય^{૨૭} મન^{૨૮} રલી એ^{૨૯};
 પુણ્યરંગિ^{૩૦} પાટણુ^{૩૧} પાષલિએ, ^{૩૨} અરિહલ તરવરીએ; ^{૩૩}
 વિલગી^{૩૪} આલસિ^{૩૫} જે રહ્યા^{૩૬}, તે સવિ તહિ^{૩૭} ધરિયાએ. ^{૩૮} ૭૮

૧ B તેઉ, C ને, F તઉ. ૨ BCEHIJ અદિહઉ, DG આલિઉ, F ચિઉ. ૩ BFGHIJ ત્વરિત ૪ B કુણુ, C કુમણુ, D કવણુ, F કણુહ, IJ કુણુહ. ૫ BCFGHIJ કન્નિજ, E —. ૬ BCEH તે કવણુ, D જે કવણુ, FGIJ તે કવણુ ૭ BCEGH લખઇ, D લેખઇ, FIJ લેખઇ. ૮ CH તુહિમ, F તરિહ ૯ D પહુતા, FIJ રહિતા ૧૦ D ઘઉ ૧૧ E રાય. ૧૨ H કિ. ૧૩ BCEGH પખઇ, F પાખઇ. ૧૪ D સુણી, GIJ સુણીઇ. ૧૫ I અરિત, J અરિતણી. ૧૬ D ઉતાવલા, I —. ૧૭ F અપારુ, I — ૧૮ D અહમ ૧૯ BH આધાર ૨૦ B હિવ તલહારઉ રાગુ ગૂજરી, C હિવ તલહારઉ રાગુ ગૂજરી, E તલહારઉ હાલ રાગ-ગૂજરી, F હિવ તલહારુ રાગ ગૂજરી, GH હિવ તલહારુ રાગ ગૂજરી, IJ રાગ તલહારુ વા ગૂજરી ૨૧ C તેઉ, E તેય ૨૨ BCDEH એકિસી, F એકસ, IJ એકીસો ૨૩ D —, E હો ૨૪ GD આવિઉ, E આવેઉ, HIJ આવઉ ૨૫ C મિલિયએ ૨૬ D તે લેઈ સો ગયઉ, G તેઉ લ ગઇ. ૨૭ D પુરી ૨૮ DFG મનિ ૨૯ CDG રુલીએ ૩૦ BCDEFGHIJ પુણ્યરંગ. ૩૧ BEF પાટણિ, IJ —. ૩૨ BCEFH પાખલિ ૩૩ BCFHJ તરવરિયા, D તરવરયા એ, E તરવરિયાએ, I તરવરિયા ૩૪ BCIJ વિલગિય, EFIJ વિલગીય. ૩૫ E આલસ ૩૬ D જે રહ્યા એ, G જે રહિયા, IJ જે રહિયા. ૩૭ BF તે સવેહ ધરિયા એ ૩૮ E ધરયા, F ધરિય, G ધરિયા.

ધરિયા^૧ જે તહિ^૨ રહ્યા^૩ આલસિ, તેય ધણુ પરિ^૪ ઘડયા;

ભડ ભણુઇ કાહુ^૫ ભડંગ^૬ કીજઈ,

સઘર^૭ તે સવિ નડયા;^૮

ફિરિ^૯(૨) ચ ફારક ફર^{૧૦} કુરકઈ,

રીસ રિલ્લહિ^{૧૧} છલ્લયા;^{૧૨}

ગઢ મઢ મહર વાવિ વાડિય,^{૧૩}

વેગિ^{૧૪} પાડિય^{૧૫} ચલ્લયા.^{૧૬} ૭૬

રાઉ જઈ ડીલિહિ^{૧૭} કાચઉ, કાચિય^{૧૮} ખારહીએ;

તાંડઈલુ^{૧૯} વેટીય^{૨૦} અઘરુ^{૨૧} તઉ ધુરિર^{૨૨} ડિસી^{૨૩} વારહીએ,^{૨૪}

નાસઈ^{૨૫} નીઠ ઠીકાર^{૨૬} હુસઈ^{૨૭} વીહતે^{૨૮} વારહીએ;^{૨૯}

એવડઈ વાસિ તે કોઈ ન દિયઈ^{૩૦} જુ ચં ખારહીએ.^{૩૧} ૮૦

૧ B તે ધરિયાએ, CDFHIJ તે ધરિયા જે, E તે ધરયા જે, G તે ધરિયા જે. ૨ BCDEFGHIJ તિહાં, D તેહિં ૩ C રહિયા, E રહીય, F રહિયા, G રહીયા ૪ C પરિઠયા, D પરિ ઘટયા, B પરિ ધઈયા. ૫ E કિસિહ, G કાહઉ, H કાહ. ૬ BCEFGHIJ ભડંગિ, D ભણુગિ ૭ I રાધર. ૮ J નહયા ૯ D ફિર ફિરીય, E ફિરિ ફિરીય, G ફિરિ ફિરીય ૧૦ B પાર કુરકઈ C ફાર કુર કરઈ, D ફારકઈ, EFH ફાર કુરકઈ, G ફાર ફિરકઈ, IJ કપ્પાર કુરકઈ ૧૧ BCFHIJ રેલિહિં, DE રેલઈ, G રેલિ. ૧૨ DG જલ્લયા, E છિલ્લયા. ૧૩ BCEFGHIJ વારી ૧૪ F વેગ ૧૫ BCEFGHIJ પારી ૧૬ DFG ચલ્લયા, H ચલ્લીયા. ૧૭ BEH ડીલિહ, CDF ડીલહ, GIJ ડીલિં. ૧૭ D કા, EF કાચીય, G કાચી ૧૮ E તાંડઈ લઉ, G તાંડલહ. ૨૦ B વેટીય, CIJ એડિય, DEFG એડીય, G વેલ્લિય. ૨૧ D ધર, EFGHIJ અધર. ૨૨ BCH ધુર, FIJ ધર. ૨૩ B કસી ૨૪ BCDEFGHIJ ખારહીએ. ૨૫ BC નાસ તે, DGHJI તાસ તે, E નીસ તે, F નાસતાં. ૨૬ G દીવી ૨૭ E હુંસયઈ, IJ હુ સિ. ૨૮ BCEFGH ખીહતે, D —. ૨૯ BCDEFGHIJ ખારહીએ. ૩૦ BCFH ન દિહ, D —, E ન દીહ, G નહી રીહ, IJ ન દિં, ૩૧ BCGIJ જુ ખારહીએ, D —, E જુ ખારહીએ. F બિ બા-રહીએ, H બં ખારહીએ.

રહી^૧ પગક્ષિર^૨ જેઠ^૩ મંડપ^૪ તેષ^૫ બોલણ^૬ નહીં દિઠ^૭;
 સ ભલી^૮ અનિદલ કુનગાદી^૯ રાઉ વિવેક^{૧૦} સુનઠ^{૧૧};
 આપરિઉ^{૧૨} અરિહ^{૧૩} પાપ^{૧૪} હેઠલિ ધસુ^{૧૫} તેઉ^{૧૬} નિમાણુ^{૧૭};
 સ્યઉ^{૧૮} નાસતાં ની કેડિ^{૧૯} કીજઈ, ભણઈ મનમથુ^{૨૦} રાણુઉ. ૨૧ ૮૧
 પ્રવચન ગરી^{૨૨} જાઈવા તતિ^{૨૩} ને આપસ્યઈએ; ૨૪
 અવર^{૨૫} જીતઉ^{૨૬} સહુ^{૨૭} હિવ નિજક^{૨૮} થાનકિ જાઈસ્યુ ૨૯ એ;
 બિરદ^{૩૦} બોલાવતઉ^{૩૧} બહુ^{૩૨} પરિ કુમરુ^{૩૩} પાછઉ વલ્યઉ^{૩૪} એ;
 ચઉપટ આલતા ચોર નઈ^{૩૫} ચરડહ, ભઉ^{૩૬} ટાલિઉ એ; ૩૭ ૮૨

૧ D ખારહીય, EF ન્હીય, G રહીઅ ૨ B પગુભરિ, CEFHIJ પગભરિ, D
 જાગ તરિ, G પગભર ૩ H જે. ૪ G મહપ. ૫ B તેષ, D તેય, G તે
 ૬ BCDEFHIJ કોષ ન, G કોષ નવિ ૭ C દિઠ, F દિઠ, IJ દિઠો ૮
 DF સભશીય, E સાભશીય, IJ સંભલિ. ૯ BCDEGHIJ જીબગાદી, F
 જીબગાદીય. ૧૦ DEFG વિવેક ૧૧ F સુનિઠ, IJ સુનઠો ૧૨ B વાપ-
 રિયઉ, CGH વાપરિઉ, D બાપડઉ, E વાપસ્યઉ, F વાપરીય ૧૩ BCD-
 EFGHIJ અરિહ ત. ૧૪ D લઈ ૧૫ B ઇસીઉ, CF ઇસઉ, D ઇસિ, E
 ઇસ્યઉ, GHIJ ઇસિઉ ૧૬ BCEFGIJ તોષ, H તેષ. ૧૭ B નિમાણુ
 ૧૮ BCDFGIJ સીનાસતાંની, E સીનીસતાંની ૧૯ DIJ ફેડ ૨૦ B મન્મથુ,
 CIJ મન્મથ, DEFG મનમથ, H મન્મથ. ૨૧ C રાઉણુઉ ૨૨ BCEFHIJ
 નગરીય, DG નગરી. ૨૩ BCEFGHIJ તાતિ ન, D ભાવ ન ૨૪ B
 આપસ્ય એ, C આપસ્યુ, D આપરુએ, E આપસ્યઈ એ, F આપસિએ,
 GIJ આપસિઈએ, H આપસ્ય એ. ૨૫ BCH અવરુ ૨૬ BCFGH જીવ-
 ૨૭ G સહી ૨૮ BCEFGHIJ નિજ, D આપણુઈ ૨૯ C જાપસ્ય એ,
 DGIJ જાઉ સિઉએ, E જાપસ્યઈ એ, F જાપસિએ, H જાપસ્ય એ. ૩૦
 BDGHIJ બિરુદ ૩૧ CFG બોલાવતુ, D બોલીત, IJ બોલાવતહુ ૩૨ D
 વહુ, F બિહુ, IJ —. ૩૩ DFGHIJ કુમર. ૩૪ BCDEFGH વલિઉએ,
 IJ ચલિઉએ. ૩૫ CIJ ન, G —. ૩૬ DEG ભય. ૩૭ BCDEFGH ટલિઉએ,
 IJ લિઉએ.

ભઉ^૧ ટલિઉ ચટપટ ચોર^૨ ચરડહ, સેતુ^૩ સમહરિ ચલ્લએ;
 દલુ^૪ અકલપ દેખી^૫ જે અદેખી,^૬ તીહતુ મતુ^૭ સલ્લએ;^૮
 આવ્યઉ^{૧૦} અવિધા નયર^{૧૧} નિરુપમ^{૧૨} નિધુ^{૧૩} ઉચ્છવ^{૧૪} ડંબરે;
 ઘરિ(૨)^{૧૫} હિ ઉલિય^{૧૬} નયરિ^{૧૭}

ગુડીય^{૧૮} પેહ^{૧૯} ઉડી^{૨૦} અંબરે.^{૨૧} ૮૩
 માવીતરે પણુદરે માઇ દેર^{૨૪} હરપિર^{૨૫} હુલાવણુએ;^{૨૬}
 અખપર^{૨૭} હોઇર^{૨૮} જેર^{૨૯} વીર વર^{૩૦} કરિસુ^{૩૧} ત^{૩૨} નિઉછણુએ;^{૩૩}
 તા^{૩૪} તિ ઉછંગિ^{૩૫} સો જઠવિઉ;^{૩૬} પૂછપ^{૩૭} એ વાતડીએ;^{૩૮}
 કિમ^{૩૯} (૨) ફિરિયઉ^{૪૦} દેસંતરે,^{૪૧} કિમ તઇ જગ નડીય^{૪૨}. ૮૪

૧ DEG ભય, F — ૨ DF — ૩ D રાઉ, EFGIJ સેન ૪ DEGIJ
 દલ ૫ BCFH અકલુ. ૬ BCHIJ દિખિય, F દેખીય, G દેખિઅ. ૭ BC
 અદેખી, FG અદેખા, GIJ અદેખા. ૮ C તનુ, D તનમન, E તનુમનુ, G
 મનિ તે, I તનન મન. ૯ B સલુએ. ૧૦ BCH આવિયઉ, DGIJ આવિઉ,
 EF આવિયઉ. ૧૧ BCDEFGHIJ નયરિ ૧૨ F નિરપમુ. ૧૩ BCDFH
 કિય, EIJ કિહ, G રિધિ ૧૪ BH ઉછવુ, CDG ઉછવ, EF ઉત્સવ ૧૫
 CF ધરધરહિં, G પરિ(૨)હિં, D ધર (૨) રઇ. ૧૬ BGH ઉખી,
 CEF ઉખીય, D ઉખીય. ૧૭ CF નયર. ૧૮ B ગુડી, D ગૂડીય, E ગુડિય,
 F ગુડીય, GH ગુડી, IJ ગૂડી. ૧૯ EFHIJ ખેહ. ૨૦ CIJ ભીડી, DF
 ભીડીય, E ઉડીય. ૨૧ BDEGHIJ અંબરે, C ભંબરે, F ડંબરે ૨૨ BC-
 EFGHIJ માવીત, D મનમથ ૨૩ BCFH પ્રણમએ, DEGIJ પ્રણમઇ ૨૪
 BCDFGH દિઇ, E ઈઇ, IJ દિ ૨૫ CFG હરિયિ, D હરિયિહિં. ૨૬ BC-
 EFGHIJ હુલાવણુ એ, D હુલામણુ એ. ૨૭ BCGHIJ અખપઉ, EF
 અખપય, D અખપ ૨૮ D હો ૨૯ E થે. ૩૦ IJ —. ૩૧ C કરિસુ, H
 કરિસુ, IJ તૂ કરિસિઉ ૩૨ BHJ તૂ નુછણુએ, D તૂ નિઉછણુએ, E
 નિતુ નિઉછણુએ F હું નુછણુએ, G તૂ લુછણુએ, I હુછણુએ ૩૩ CH
 તાત. ૩૪ BFIJ ઉચ્છગિ, D ઉચ્છંગિહિં. ૩૫ BH સોહવિયઉ, C સોહવિય,
 D સોહવિઉએ, EF સોહવીયઉ, GIJ સોહવિઉ ૩૬ B પૂચએ, CEF પૂચએ,
 GIJ પૂચ ૩૭ BCEFGHIJ વાતડીય, G વાતડીએ. ૩૮ D કિમ (૨), ૩૯
 BCDFGHIJ ફિરિઉ, E ફિરીય ૪૦ BHJ દેસંતરિ. ૪૧ F ડીય, G નડીએ

જગૃ^૧ નહિઉ^૨ કુલુ^૩ પરિ ઇલુ^૪

અવસરિ^૫ મિતુ^૬ બુલણુ^૭ લગઉ^૮
તુવ^૯ કુમર^{૧૦} અવરક^{૧૧} સરિસુ^{૧૨}

સમકરિ કલહુ^{૧૩} કરતુ^{૧૪} ન ભગઉ^{૧૫}
નઠોર^{૧૬} ગિહુર^{૧૭} ધસિય^{૧૮} ઘણપરિ,

સંતિ^{૧૯} સવિ વસિ વસિર^{૨૦} આણુએ;
એઉર^{૨૧} દેવિર^{૨૨} નઠઉર^{૨૩} વિવેકુર^{૨૪}

તિમ જિમ નામર^{૨૫} કોઈ ન ભણુએ. ૮૫
તિલ્હિર^{૨૬} અવસરિર^{૨૭} પાપમુતર^{૨૮} ભદ્ર^{૨૯} મહન

બ્રમ^{૩૦} તણા^{૩૧} છદ ભણુઈ^{૩૨}
મોહરાય કુલ^{૩૩} કમલ દિલેસર, ૩૪ ઉગ્રમ^{૩૫} લગ્નિ^{૩૬} અઢલિક^{૩૭} અલવેસર; ૩૮

૧ BCDEFGHIJ જગ. ૨ BCDEFH નહીઅ, G નહીય ૩ BCH કુલિ, D જિલિ. ૪ BCEFGHIJ ઇલિ ૫ B અવરિ, D અવસરે, F ઉવસરિ. ૬ B મતુ, DE મિત, GIJ મિત ૭ BCFGIJ બુલણુ, DE બોલણુ, H બોલણુ ૮ BG લગઉ, D લગાઉ, E લગઉ, IJ લગગો. ૯ BCH તૂય, D —, E તૂઅ, FG તૂ II તૂ. ૧૦ BCH કુમરુ ૧૧ BCFGHIJ અમરહ, C અમરહ, D —. ૧૨ D —, GIJ સરિસ ૧૩ CEFGIJ કલહ, D — ૧૪ EFG કરત, D —, H કરતઉ. ૧૫ BEG ન ભગઉ, D —, F તુ ભગઉ, H ન ભયઉ, IJ ન ભગગો ૧૬ BCDEFHII નાઠોર, G નાઠુરે ૧૭ DFGIJ નીહર. ૧૮ DEF ધસીય, G ધસિઅ ૧૯ BCEFGIJ સત, D શંભુ ૨૦ F સિ આણુય ૨૧ E એહ, F એય ૨૨ BCFHII દિખિ, E એહ, F એય ૨૩ BH નહુ, C ભદુ, DEF નહ ૨૪ DG વિવેક. ૨૫ BCH નામુ ૨૬ BCEFHII તીણિ, G તીઇ, D — ૨૭ BCFGHIJ પ્રતાવિ, D — ૨૮ BCEIJ પાપમુતિ, D —, F પાપમુતિ, G પાપમુત, H પાપમુતિ. ૨૯ BCEFGHIJ ભદ્રિ, D —. ૩૦ F રાય ૩૧ EIJ કુમર તણા. ૩૨ BCEFGH ભવયા, IJ બોલયા. ૩૩ B કુલ, CDEGHIJ કુલ કમલ ૩૪ BCH દિલેસર. ૩૫ DIJ જિગમ FGH જિગમ, F અગ્ર. ૩૬ BCF લગ, DEG DEGHIJ લગઇ ૩૭ BC અઢલક, D અઢલિક, HIJ અઢલક ૩૮ BCH અલવેસરુ.

ભુજબલિ^૧ ભેડિ^૨ ભીડ^૩ તનુ ભજ^૪,

વીરનામુ^૫ તુવ^૬ મનમથ^૭ છજજ^૮. ૮૬

જયવંતુ^૯ જિણિવા^{૧૦} જગ^{૧૧} સહુ^{૧૨} વલ્ય^{૧૩},

ચઉપટ^{૧૪} મલ્લ^{૧૫} ચઉસાલ^{૧૬},

ચલચંચલ ચતુર^{૧૭} તુરંગમિ^{૧૮} ચડિય^{૧૯},

કરિ કઠિય^{૨૦} કરવાલુ^{૨૧},

ઓ^{૨૨} આવઈ (૨) અરિ અપ્કાલિય^{૨૩}

ભંજવિ^{૨૪} ભુજ^{૨૫} વિકરાલે^{૨૬},

મહિ મંડલિ^{૨૭} મંડઈ મયલુ મહાભા

કુલુ^{૨૮} તુરહસ્ય^{૨૯} તુડિતાલો^{૩૦}. ૮૭

૧ BEH ભુજબલિ, CFH ભુજ બલિ, DG ભુજબલિ ૨ DG ભેડ ૩ BDEFGHIJ ભિડંત, C ભિડંતુ ૪ BH તુ ભજજ, C ન ભજજ, DE-GIJ ભજજ, F ન ભજજ ૫ DEFGIJ નામ ૬ BCFH તુવ, DGIJ તુ, E તુવ ૭ BCHIJ મનમથ ૮ BCDEGH જયવંતુ, IJ જયવંતુ. ૯ D જિણિવા. ૧૦ BCF જગ ૧૧ D સ, FIJ સહ. ૧૨ BCEFGHIJ વલ્ય, D વલ્ય ૧૩ BH ચઉપટ ૧૪ BH મલુ, C મુલુ, DEGIJ મલ. ૧૫ BF ચઉસાલ, C —, IJ વઉસાલ. ૧૬ C ચ, DF ચપલ. ૧૭ E તુરંગમ, H તરંગમિ ૧૮ BCDHIJ ચડિ, G ચડિ, F ચડિય. ૧૯ B કઠિય C કઠિ, D કીધ, E કીય, F કઠિય, GHIJ કઠિ ૨૦ BEGHIJ કરવાલ ૨૧ BF — ૨૨ D ઉપ્કાલિય, G અપ્કાલિય ૨૩ BCEGHIJ ભંજ, D ભુજ, F ભુજ ૨૪ BCDFGHIJ ભુજ. ૨૫ BCF વિકરાલ, DEGHIJ વિકરાલ. ૨૬ C મંડલ મંડન ૨૭ B કુલુ. ૨૮ BG તુરહસ્ય, C તુરહસ્ય, D તુસિ, F તુસિ, F તુસિ, H તુસ્ય, IJ તુસિ. ૨૯ BFH તુડિતાલુ, C તુડિતાલુ, D તુડિતાલ, EGIJ તુડિતાલ.

ધિણિ^૧ મેયણિ^૨ મંડલિ ખિણિ^૩ ગયણિ^૪ ગણિ,

જે^૫ ભુજવલિ^૬ ભૂઅવલિ^૭ છલિ^૮ અવઅલિ^૯,
તીય^{૧૨} સરસી^{૧૩} તૂં આલે;^{૧૪}

નવિ છંદુ^{૧૫} સાગરિ ઝગરિ મહાગરિ ગદમદ^{૧૬} ગેહિ પદ્મ^{૧૭}

સડ (૨) સૂડંતહ^{૧૮} તુહ સર^{૧૯},

ધોરણિ ધીર^{૨૦} કોઇ ન દિહા^{૨૧} ૮૮

જીહ^{૨૨} ખગાહ^{૨૩} ખડ^{૨૪} (૨) ખિત્તિ^{૨૫}

ન ખુટ^{૨૬} જેય^{૨૭} પયદ્ધ^{૨૮} ઝિકંતિ;^{૨૯}

જે સખલિ^{૩૦} બરવવ^{૩૧} ચક્કન^{૩૨} ચુક્ક^{૩૩}

ધીર,^{૩૪} ધનુષ ધરંતિ;

૧ BCDEFGHIJ ક્ષણિ. ૨ BCDEFGHIJ મેષણિ. ૩ BCDEFGHIJ ક્ષણિ, G ક્ષણ. ૪ BCDEGHIJ ક્ષણિ, F ક્ષણ. ૫ BCHIJ ગૂળજ, DEG ગૂળજ; F જુજ ૬ BCDEFGHIJ પાયાલિ ૭ D જ. ૮ BC ભુષળલિ, D ભુજળલિ, E ભુયળલિ, G ભુઅળલિ, H ભુષળલિ, IJ ભૂષળલિ ૯ BCDH ભુયળલિ, E —, F ભૂયળલિ, G ભુઅળલિ, IJ ભુજળલિ ૧૦ BGHIJ છલિહિં, CDEF બલિહિં. ૧૧ BGIJ અવગલ, CEF અવઅલ, D અવગલ, H અઅઅલ. ૧૨ BCDEFGHIJ તીહ ૧૩ BCFHIJ સરિસી, D સરિસઈ, E સિરિસિ, G સરિસ ૧૪ B તૂં આલી, CDEFGH તૂં આલિ, E તુઅ આલિ, IJ તૂં આલિ ૧૫ BD છુટ, CDEFGHIJ છુટ ૧૬ DIJ ગદિમદિ ૧૭ IJ પયદ્ ૧૮ D સૂડંતહ, E સૂડ સૂડ તા ૧૯ D હાસર, F તહ સિરિ ૨૦ I ધીરહ. ૨૧ BCFH દિહ, DEGIJ દિહ. ૨૨ BCDEFGHIJ જીહ ૨૩ BDGIJ ખગા, CEFH ખમ ૨૪ F ખડ ૨૫ BDEGHIJ ખિત્તિ, F ખિતિહિં ખિતિ ૨૬ BEGHIJ ખુદ્ધ, C નરહ દધ, D ખુટ, F ખદ્ધ ૨૭ BCDEFGHIJ જે ૨૮ BCEFGHIJ પદ્ધ, D પદ્ધ. ૨૯ BEGIJ જુજંતિ, C જૂજઅતિ, D જૂજતિ, F જૂજંતિ, H જજંતિ. ૩૦ BH સધલિ D સખ (૨), E સાખલ. ૩૧ D જુરવવ. ૩૨ D જસ. જુલિ બરવવ, F ચક્કન, F ચક્કનુ ૩૩ BEGHIJ ચુક્ક, C ચુક, D —, F ચક્ક. ૩૪ B ધીરહ ધનુષ, CEFGHIJ ધીરહ ધનુષ, D —, F ધીર ધનુષ.

જે મુગ્ધાર^૧ મારદ^૨ કૃપા^૩ કટારદ^૪ જે તક્ષણ તરવારે^૫
કમ્મુકર^૬ જિમ તેજ કામ^૭ કરતા મધ દિહા તૂ વારે^૮ ૮૯
જે ભોગી જડિયા^{૧૦} તપી^{૧૧} તપોધન બંસણ બહુ બલ હામ;
સૌગત^{૧૨} સંન્યાસી^{૧૩} જેમ સવાસી, ૧૪

તિહ^{૧૫} તઇ ભગી^{૧૬} નામ; ૧૭

જે ખિતિ^{૧૮} તલિ ખતિય^{૧૯} ખર,

ખુર^{૨૦} સાણી^{૨૧} સંવર^{૨૨} વંવર^{૨૩} ચીણ; ૨૪

જે કાનવ^{૨૫} નવ કુલ નાગ પુરંદર તે તઇ કિહાર^{૨૬} દીણ.
તઇ મછણિ^{૨૭} મિલિહ, ૨૮

સુનિ પારાસરિ^{૨૯} ધૂ^{૩૦} ધુતારિહ^{૩૧} બંભ; ૩૨

તઇ તેજિ^{૩૩} તૂ તપ તહિ^{૩૪} રણિત છાયહિ^{૩૫} સંદુ^{૩૬} ભણાવિહિ^{૩૭} સંભ; ૩૮

૧ BHF મુગ્ધારિ, CGIJ મુદ્ધારિ, DE મુગ્ધારિ ૨ IJ માર ૩ BCFGHIJ
કૃપા, D ક્ષપા, F કૃપા ૪ BCDEFGHIJ કટારી ૫ BCDEFGHIJ
તરવારિ ૬ BDEFGHIJ કમ્મારા, C કમ્મરો ૭ D જેમ. ૮ BH કમ, C
કમ, DG કામ, EFIJ કમ્મ. ૯ BCDFH તૂ આરિ, E તુચ આરિ, G તુહ-
આરિ IJ તહિ આરિ ૧૦ CDFG જડિયા. ૧૧ EIJ તપીય ૧૨ EF
સૌગત ૧૩ IJ સાન્યાસી ૧૪ CD સવાસી. ૧૫ ECEFGHIJ તીહ, D
તેહ. ૧૬ BEGIJ ભગી, CFG ભગી, બગી. ૧૭ BCDEFGHIJ મામ. ૧૮
IJ ખિતિ ૧૯ C ખતિય, F ખિતિય, G ખતિય ૨૦ BCDEGHIJ ખુર,
F ખુર ૨૧ EF સાણીય, IJ સાણીય. ૨૨ BGHIJ સંવર, CDE સંવર.
૨૩ BC બંવર, D બુરંધ, EFGHIJ બંબર. ૨૪ D દીણ. ૨૫ IJ
છાણવ. ૨૬ D કીધા, IJ કિહા. ૨૭ B મચ્છણિ, CEFGHIJ મચ્છણિ, D
માચ્છણિ, F મચ્છણિ ૨૮ BCEFGH મેલિહ, D મિલિહ, F મેલીય, IJ
મેલી. ૨૯ BHJ પારાસર, C પરાસર, DEF પારાસર, G પારાસર, I પારી
સર ૩૦ F ધૂ. ૩૧ CDG ધુતારિહ, F ધતારિહ. ૩૨ DGHJI બંભ.
૩૩ BCDEFGHIJ તેજિ ૩૪ BCDEFGH તપંતહિત. ૩૫ B અણવિહિ, CDFG
HIJ જાવિહિ, E જાવ્યુ. ૩૬ DG સંદ, EF સંડ ૩૭ B ભણાવિ C ભણાવિહિ, E
ભણાવ્યુ. ૩૮ BCFGHIJ શંભ, D સંભ.

ତଥା ଯଦ୍ଵି ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ,

ପଦ୍ମଂ ଅବତ୍ୟା ଗୋପିନୀଂ କ୍ରିୟାଂ ମନୋରୁଂ

ତଥା ଦେଶାଂ ମନ୍ଦିରାଂ ଦେଶୁଂ

ଉଦାହରଣଂ ନାମିଦଂ ଶୂନ୍ୟଂ ୧୨

ହିସ ଉପାଦାନଂ

ନାମି ଦିଶତି ଉଦାହରଣଂ ସମାପ୍ତଂ ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ,

ନାମି ମନ୍ଦିରାଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ନ ଗୁପ୍ତାଂ ଗୁପ୍ତାଂ ତ ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ,

ନାମି ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ନ ଗୁପ୍ତାଂ ମିଶ୍ରଂ ପ୍ରାୟଃ,

ନାମି ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ନ ଗୁପ୍ତାଂ,

ଉଦାହରଣଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ ଶାସ୍ତ୍ରଂ

୧ CDEFGHIJ ଯଦ୍ଵି ୨ BDEFGHIJ ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ, C ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ, F ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ.
 ୩ CD ଶବ୍ଦ, IJ ଶବ୍ଦ. ୪ BCDEFGHIJ ଅବତ୍ୟା ୫ BCGH ଗୋପିନୀ, D
 ଗୋପିନୀ, EF ଗୋପିନୀ, IJ ଗୋପିନୀ. ୬ BCHIJ ଶବ୍ଦ, G ଶବ୍ଦ, DEF ଶବ୍ଦ ଓ
 B ମନୋରୁ, CG ମନୋରୁ, D ମନୋରୁ, EHF ମନୋରୁ, IJ ମନୋରୁ. ୮ DF
 ଦେଶା. ୯ DG ଶବ୍ଦ, J ଶବ୍ଦ. ୧୦ BCFGHIJ ଦେଶ, E ଦେଶ ୧୧ E ଶାସ୍ତ୍ରଂ,
 F ଶାସ୍ତ୍ରଂ ୧୨ BCGHIJ ନାମିଦଂ, F ନାମିଦଂ. ୧୩ B ଗୁପ୍ତାଂ, C ଗୁପ୍ତାଂ,
 DEFG ଗୁପ୍ତାଂ, H ଗୁପ୍ତାଂ, IJ ଗୁପ୍ତାଂ ୧୪ E ହିସ ଉପାଦାନଂ, F ହିସ ଉପାଦାନଂ,
 I ହିସ ଉପାଦାନଂ, J ଉପାଦାନଂ. ୧୫ BCEFH ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ, IJ ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ ୧୬ BCF-
 GHIJ ଶୁଦ୍ଧାଂ, D ଶୁଦ୍ଧାଂ, I ଶୁଦ୍ଧାଂ. ୧୭ EF ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ. ୧୮ CF
 ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ ୧୯ D ଶାସ୍ତ୍ରଂ, GIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ. ୨୦ B ଶାସ୍ତ୍ରଂ, CHIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ, DE ଶାସ୍ତ୍ରଂ,
 F ଶାସ୍ତ୍ରଂ, G ଶାସ୍ତ୍ରଂ. ୨୧ BCDEFGHIJ ଗୁପ୍ତାଂ. ୨୨ BCDEFGHIJ
 ଶାସ୍ତ୍ରଂ, D ଶାସ୍ତ୍ରଂ ତତ୍ଵଂ. ୨୩ C ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ, E ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ. ୨୪ DEFGHIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ.
 ୨୫ D ନାମି. ୨୬ BH ଶାସ୍ତ୍ରଂ, DGIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ, F ଶାସ୍ତ୍ରଂ ୨୭
 BCFGHIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ, D ଶାସ୍ତ୍ରଂ, E ଶାସ୍ତ୍ରଂ ୨୮ BEH ଶବ୍ଦାନ୍ତଃ, D ଶବ୍ଦ.
 ୨୯ D ଶାସ୍ତ୍ରଂ. ୩୦ DF ଶାସ୍ତ୍ରଂ. ୩୧ BCFGHIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ, D ଶାସ୍ତ୍ରଂ
 ୩୨ D —, G ନାମି. ୩୩ BCDGHIJ ଶାସ୍ତ୍ରଂ, EF ଶାସ୍ତ୍ରଂ.

જૂઝાર^૧ મદલ જૂઝહ^૨ તાણીય^૩ પર^૪ અપૂરવ દિખિતુય^૫
 નસુવ^૬તિ^૭ સુખિ^૮ તિન્નિવિ^૯ ભવણ^{૧૦}મયણ^{૧૧} મદલસિરિ મોહસુય^{૧૨} ૬૨
 હિવ ફહા

પુત્ર^{૧૩} પવાડા સંભલી^{૧૪}, આણુંદિઉ નરનાહુ^{૧૫};
 કમિણિ^{૧૬} કરઈ વહામણા^{૧૭}, માડીય^{૧૮} મનિ^{૧૯} ઉછાહુ^{૨૦}. ૬૩
 રાઉ ભણઈ જ^{૨૧} જગ^{૨૨} જાણીય^{૨૩}, કુમર^{૨૪} સુભ^{૨૫} કરિ વત્ત^{૨૬};
 જ^{૨૭} પુણ^{૨૮} અરિ ગયઉ^{૨૯} જીવતઉ તે કાપધ^{૩૦} કરવત્ત;
 તિહાં વિવેકુ^{૩૧} સુપરણિ સીર^{૩૨}, સંજમસિરી^{૩૩} કુમારિ;
 માહરઉ^{૩૪} વંસ^{૩૫} નિકંદિસી^{૩૬}, ઉછ^{૩૭} સરી^{૩૮} કુમારિ ૬૫
 રડતાં રાવત^{૩૯} ટલટલઈ^{૪૦}, પુણ^{૪૧} હો મહન^{૪૨} વિમાસિ;
 કલિ^{૪૩} કલયઉ^{૪૪} કેવડ^{૪૫} હૂઉ^{૪૬}, ૪૭ તારિ ગામ^{૪૮} નવ^{૪૯} મામિ^{૫૦}. ૬૬

૧ BCHIJ ગુજાર, EFG ગુજાર ૨ CDEFGHIJ જૂઝહ ૩ BH તણિય, CDEIJ તણી, F તણુ ૪ BCFGHIJ પરિ, E પરિસુ. ૫ BH પિખિતુય, CFGIJ પિખિતુય, D પિખિત, E પિખિતુઅ ૬ BCDGH સુય તિ, E સુઅ તિ, FIJ સુય તિ ૭ BCFGHIJ સુખિહિં . BCFGHIJ તિન્નિવિ, E ત્રિન્નિવ ૮ BCGH જીયણ, DE જીવણ, FIJ જીયણ ૧૦ F રામ ૧૧ CDEFIJ સુય ૧૨ CDF પૂત, D પૂત. ૧૩ BH સ ભલિય, DFG સાંભલી ૧૪ CDGHIJ નરનાહ. ૧૫ B કામણિ. ૧૬ BHJ વધામણું, C વધામણુઉ, DEFG વધામણું, I ઉઆ-રણા ૧૭ BCDEFGHIJ માડી ૧૮ B મન. ૧૯ DEGHJ ઉછાહ. ૨૦ C જગિ. D — ૨૧ BCFGHIJ જીણિય, E જીણીય ૨૨ BCDEFGHIJ કુમરિ ૨૩ B સ જીભકર, CEF સુ સુ ભકર, GHJ સુભકર ૨૪ F વત્ત. ૨૫ F પણિ ૨૬ BCEH- IJ અરિગયઉ, F અરિગિઉ, G અરિગ્યુ ૨૭ BCEFGHIJ કાપધ. ૨. CDG વિવેક. ૨૯ BCDGHIJ સુપરિણિસિ, E સુપરિણિસ્યઇ, F પરિણિસિઇ. ૩૦ EFIJ સયમ-વિરી, E સંજમ સિરીય ૩૧ BCDEHJ મારઉ, FGI —. ૩૨ BCHJ વસુ ૩૩ BC નિક દિસિઉ DHJ નિક દિસિઇ, E નિક દિસ્યઇ. ૩૪ BEHJ ઓં ઓં, D જ્ય, FGI — ૩૫ BD સિરી, FI — ૩૬ BCDEFGHIJ રાઉત ૩૭ BCDEFGHIJ વટટલઇ ૩૮ D પણ, EF પણિ ૩૯ D મન, E મયણ ૪૦ BCDEGH કલહ, F કરલ, IJ કલહ. ૪૧ BDEGH થકઉ, CIJ થકુ, F થકયુ. ૪૨ BF કેવકુ, CG કેવ-કઉ, D કિ, H કવકુ ૪૩ BDH હૂઉ, CF હૂઉ, E હૂઇ, G —, IJ હૂઉ ૪૪ BCGH ગાણ, F ગાભ ૪૫ BCGHIJ નવિ ૪૬ B માંસી.

અઉપહી^૧

રાયગણિ^૨ કલહટ^૩ જોવતઇ^૪, મિથ્યઉપ દોક^૫ કહિતિગુ^૬ જોવતઇ^૭,
રાજસભા^૮ પડિહાર, ^{૧૦} કરજોડી તહિ^{૧૧} કિહુ^{૧૨} જુહાર. ^{૧૩} ૯૭
પલણુઇ^{૧૪} દેવ (૨) અવધાનુ, ^{૧૫}

પુરુષ^{૧૬} એક^{૧૭} ગુણુ તણુઉ^{૧૮} નિધાનુ, ^{૧૯}

પુહતઉ^{૨૦} અછઇ^{૨૧} ગુમ્હ^{૨૨} બારણુઇ,

રાઉ^{૨૩} ભેટાઉ^{૨૪} મઇ^{૨૫} ધમ ભણુઇ. ૯૮

રાઉ^{૨૬} ભણુઇ તે વિહલઉ^{૨૭} આણુ,

તે આણુઉ^{૨૮} નરવર આત્યાણુ, ^{૨૯}

તસુ^{૩૦} સિરિ બાવરિયાલા^{૩૧} કેસ, ^{૩૨} દીસઇ ઉડ્ડાટ તિહનઉ વેસ. ^{૩૩} ૯૯

૧ D હવઇ અઉપઇ, E અઉપઇ, BCFHIJ હિવઅઉપઇ ૨ CFIJ રાય
અંગણિ, ગયણુ ગણિ. ૩ B કલહટિ, CEH કલહાટિ, D કલહઉ, F કલહિ.
૪ BCFGHIJ હોવતઇ, E હોવતઇ. ૫ BCGHIJ મિલી, D મેલિય, E
મિથયઇ, F મિલીય ઃ BCEHIJ લોકિ, F લોકિ ૭ DEGIJ કહિતિગ ૮
BCDFGH જોવતઇ, IJ જોવતઇ ૯ BCDEFGIJ રાયસભાં ૧૦ BCGH
પુહતઉ પડિહારુ, DIJ પુહતઉ પડિહાર, E—, F એકુ ગુ પડિહારુ. ૧૧
BCDHIJ તિણિ, E—, F તણુ G તિણિ ૧૨ BFH કિધુ, C કીધઉ,
DG કિધ, E—, IJ કિહ. ૧૩ BCH જુહારુ. ૧૪ DF ભણુઇ, E— ૧૫
DIJ અવધાન, E—, F અવધ-ન ૧૬ E—, GIJ પુરુષ ૧૭ BH એકુ,
E— ૧૮ BCH તણુ, E— ૧૯ D નિધાન, EI—, F નધનુ. ૨૦ B
પુહતુ, DE પહુતઉ, F પુહુતઉ, I—. ૨૧ D ઇઉ, E ઇઇ, I— ૨૨
C ગુમ્હ, E ગુમ્હ ધર, F તમ્હ, I— ૨૩ E રાય ૨૪ BCDEFGI
ભેટાડઉ, H ભેટાડિઉ, I ડઉ ૨૫ D મૂ ૨૬ F રા ૨૭ BCDEGHIJ
વહિલઉ, F વહિલુ ૨૮ E આણુઉ, F આણી ૨૯ E અછી ૩૦ D તસ.
૩૧ BCHIJ બાવરિયાલી, DE બાવરીયાલી, FG બાવરીયાલી ૩૨ BCEF-
GHIJ આંટિ, D આંટિ ૩૩ BCDEFGHIJ આ હસ્તપ્રતોમાં જુદુ ચરણુ
જોવા મળે છે : “કુરલઉ નિસઉ દસિ કીધઉ ખાટિ ” આમાં આ પ્રમાણે
પાઠાંતરો જોવા મળે છે : કુરલઉ-કુરલુ-દરલ-દરલુ-કુરલ, નિસિઉ-નિસુ-
નિસઉ, દસિ-દિસિ, પાલિ-પાાટ

ભુઈ^૧ કંપાવઈ મેલ્હી પાય^૨, રાતે નયણિ બીહાવઈ રાય,
વિકટ વદન^૩ કર ચરણ અઘોર

નસા જાલ છઈ^૪ જાણે દોર. ૩૦૦૫

તિહનું^૬ રૂપ^૭ કાલ વિકરાલ^૮,

દેખી^{૧૦} ચમકચઉ^{૧૧} મનિ ભૂંવાલ;^{૧૨}

તિણિ નરવર^{૧૩} રઈ^{૧૪} કિહીય પ્રણામ^{૧૬},

નરપતિ^{૧૭} લણઈ કહિ કુણ તું નામ.^{૧૮} ૧

સામી^{૧૯} હું^{૨૦} કહિઉ રી કલિકાલ,^{૨૨}

કલિ પ્રિઉ^{૨૩} સુપુર^{૨૪} કેરઉર^{૨૫} કાલ;^{૨૬}

જઈ રહાઇર^{૨૭} સિતઉર^{૨૮} તાહરઈ રહિસુ,^{૨૯}

વયર વાદ^{૩૦} સવિ^{૩૧} હું^{૩૨} નર વહિસુ.^{૩૩} ૨

૧ F ભુહિ. ૨ F પાઇ ૩ BHI વદનુ, CDFI વચન ૪ BCDEFGHIJ
જાણે છઈ દોર, G જાણે છઈ દોરુ ૫ B ૨૮૩, C ૨૯૦, D ૨૯૧, E
૨૯૯, F ૨૮૭ + ૬ BCDEFHJI તેહનું, G તેહનઉ. ૭ BC રૂપ ૮ BF-
GH કાલુ, D કરીલ. ૯ BCFG વિકરાલ ૧૦ CDFGIJ દેખી ૧૧ BCD-
GH મનિ ચમકિઉ, F મનિ ચમિકિઉ, IJ ચમકિઉ મનિ. ૧૨ BCDEFG-
HIJ ભૂપાય ૧૩ E નરપતિ. ૧૪ BFGHIJ રઈ, CDE નઈ ૧૫ BFH કિંયુ,
CDG કિંય ૧૬ BFG પ્રણામ. ૧૭ BEGHII નૃપતિ, C રાજાએ, D નિરૂપિ
૧૮ B તુ કુણ નામ, C તુઝ સિઉં નામ, DE તુ કુણ નામ, F તુ નામ,
G તું કલિ કુણ નામ, HIJ તું કુણ નામ. ૧ GH ૨૮૨, IJ ૨૯૫ ૧૯ BC-
EFGHIJ સ્વામી, D સામિણિ ૨૦ BFG દ, IJ દઉ. ૨૧ E કરીહું,
F કરીય, GJ કરીઉં ૨૨ CDEIJ કલિકાલ. ૨૩ C પ્રી, D — EFGIJ
પ્રિય. ૨૪ BCH સુપુર, DE સુપરિસ, F સુપરિસ. GJ સુપરિસ. ૨૫ C
કેરુ. ૨૬ CDEHIJ કાલ ૨૭ BCDHIJ રાદવિસિ, E ગવિસિ, F રાદવિસિ,
G રાદવિસુ, I રાદવિ. ૨૮ CF સિતુ, G સુતઉ, I તઉ. ૨૯ C રાદસુ,
F રાદસિ, IJ રહેસુ. ૩૦ C વાદુ. ૩૧ D સવલા, E સ્વલ. ૩૨ CDE-
FG દ, IJ દઉં ૩૩ BCDHIJ નિરવદિસ, D અમિદ F નર રાદસિ D
નરવદિસ, I નિરવેસ.

તાહરંધ વયરી^૧ જે અરિહંતુર,
 મુજ^૩ ભય^૪ લેસિય^૫ તેહ^૬ દિગંતુ^૭
 મુગતિ^૮ તણી હું^૯ લ જિમુ^{૧૦} વાટ;
 વીર વિવેકુ^{૧૧} વળડિમુ^{૧૨} સાટ. ૩

પ્રવચન નગરી^{૧૩} ધંધાલેસુ. ઉપસમ^{૧૪} સંખર બનમૂલેસુ;^{૧૫}
 મુરડી^{૧૬} મારિમુ^{૧૭} મુહતા^{૧૮} વલી^{૧૯}
 ન્યાનતલારહ^{૨૦} તોડિમુ^{૨૧} તલી^{૨૨}. ૪

તીણિ વયણિ રાજ ગહગહિહિ^{૨૩} ભલરાઉર^{૨૪} ભણી તે સંઘહિહિ;
 જ' બોદ્યુ^{૨૫} ત' તેર^{૨૬} સાચવધ,
 મોહસેન^{૨૭} સગલહિ^{૨૮} માચવધ. ૫

વયરી^{૨૯} જીપરિ મોટી દાહ^{૩૦}, પંચ^{૩૧} સાત પાડિયા^{૩૨} જિગાહ;
 પ્રવચન^{૩૩} પુરી પાડી^{૩૪} ભેલ, બાંધ્યા^{૩૫} મુનિવર માહિ કુમેલુ.^{૩૬} ૬

૧ BCDEH વયરી ૨ DEGIJ અરિહંત ૩ D મહુ, FIJ મજ ૪ B ભય, C નષ. E ભયિ, FJ ભય, GI જુષ. ૫ C લિસિય, E લેસય, GIJ લેસિ ૬ D તેય, F તે. ૭ C દિગંતુ, DEIJ દિગંત ૮ BCF-
 GHIJ મુક્તિ ૯ BCFGH હું, IJ હહિ ૧૦ BCDEFGHIJ ભાજિમુ. ૧૧
 BDEFGH વિવેક. ૧૨ BCDEFGHIJ વળડિમુ, I વળડિમુ. ૧૩ G પુરી
 ૧૪ BCFEFGHIJ ઉપસમ ૧૫ E ન મૂલેસુ, F ઉનમૂલેસિ. ૧૬ C મુરડી,
 DIJ મરડી ૧૭ D ભાજિમુ. G મારિસ ૧૮ D મહિતા, EF મહુતા ૧૯
 BH વલુ, CDHGIJ વલહિ, F વલ. ૨૦ BCDEGH જ્ઞાનતલારહ, F જ્ઞાન-
 તલારહ, IJ જ્ઞાનતલારહ ૨૧ BCDEFGHIJ તોડિમુ ૨૨ BH તલુ, CDE-
 GIJ તલહિ, F તલ ૨૩ FIJ ગહિગહિહિ ૨૪ C ભલહિ રાહિત, D-
 ભલહિ રાહિ, BH ભલ રાહિત, EGIJ ભલ રાહિત ૨૫ BCDGHIJ બોલિહિ,
 E બોલયહિ, F બોલિ. ૨૬ F તે ત ત ૨૭ BCH એતુ ૨૮ BC સધલુ,
 DGIJ સધલહિ, F સગલ, H સધલ. ૨૯ BCDHIJ વયરી ૩૦ IJ ડાહ
 ૩૧ BCDEFGHIJ પાંચ ૩૨ BE પડયા, BDFGH પાડયા. ૩૩ BCDE-
 FGIJ પ્રવચન નગરી ૩૪ D પાડિહિ ૩૫ BEFGH વાધ્યા CIJ વાધિયા.
 D વાધિહિ ૩૬ BCDFFGHIJ કુમેલ

અર્થ^૧ વહાવ્યા^૨ તીણુ^૩ જતી^૪, સત્તહ^૫ ટાલી દીસઇ તે સતી
 ગૃહા^૬ ઘણા છંડાવ્યા ઠાણુ^૭
 વણિ^૮ જ માહિ^૯ કેલવઇ^{૧૦} વિનાણુ^{૧૧}. ૭.
 ક્રુતિ^{૧૨} ન નિદ્રા ધૂત્ર^{૧૩} વખાણિ^{૧૪}, દેવ નઇ ગુરુ સારિસી^{૧૫} તે કાણિ;
 ન લહઇ જીવ અજીવ વિચારુ^{૧૬}
 વહઇ^{૧૭} પરવિ^{૧૮} નવિ^{૧૯} મેલહઇ^{૨૦} ખાક. ^{૨૧} ૮
 સાહમી^{૨૨} વહલ^{૨૩} મુખિ^{૨૪} ઈમ ભણુઇ^{૨૫}
 સગા ભગતિ^{૨૬} ધામી^{૨૭} અવગણુઇ,
 કીર્તિ^{૨૮} કાજિ વેચઇ^{૨૯} સય સહસ્ત, ^{૩૦}
 દુસ્થિત^{૩૧} દેવી^{૩૨} બોલઇ વિરસ ૯
 મહા^{૩૩} મંતનઠિ^{૩૪} નહિ^{૩૫} વીસાસુ^{૩૬}; ^{૩૭} પુદ્ર મંત્ર^{૩૮} ઉપરિ અભ્યાસ^{૩૯}; ^{૪૦}
 કુલ સ્ત્રી છાડી બાહિરિ^{૪૧} રમઇ^{૪૨}, આવશ્યકની^{૪૩} વાત ન ગમઇ. ૧૦

૧ BH અર્થ^૧ ૨ F વહાવ્યાં, G વહાવ્યા ૩ BFGH તીણુ ૪ BCEFGHIJ
 યતી, D મતી. ૫ BCDFGHIJ સત્તહ, G નામિઇ બોલાવઇ તે યતી ૬ BCD-
 EFGHIJ ગૃહી. ૭ DEHIJ ઠાણુ ૮ CDFGIJ વિણુ ૯ BF જમાલિ, ૧૦ BC
 કેલવઇ, G કોલિ ત્રિ. ૧૧ DEHIJ વિનાણુ ૧૨ BCEFHIJ ધૂતિ, DG ઘુત.
 ૧૩ BCDEFGHIJ નીંદ્ર ૧૪ BCEFG વખાણિ ૧૫ BCFIJ સારિસી, DEH
 સરસી, G સિરસી ૧૬ D વિર, EHIJ વિચાર ૧૭ DE ચડઇ ૧૮ BCDE-
 FGHJ પર્વિ, I પવિ. ૧૯ C નિવિ ૨૦ BCDFGH ચૂકઇ, IJ મુકઇ ૨૧ D
 કરણુવાર, EGIJ ખાર, G પારુ. ૨૨ BCDHIJ સાહમી, F સહમી ૨૩ B
 વચ્છણુ CEH વહલ DF વચ્છલ, G વત્સલ ૨૪ BCDEFGHIJ મુખિ ૨૫
 D નવિ કરઇ, BCE ભણુઇ. ૨૬ BCFGHIJ ભડિત ધામી ૨૭ G સાહમી
 ૨૮ B કિર્તિ, D કીર્તી. ૨૯ IJ વેવઇ. ૩૦ BCDEFGH સહસ, IJ સહસહસ.
 ૩૧ BCEFGHIJ દુસ્થિત, D દુસ્થિત. ૩૨ BH દેવી. ૩૩ BCDEFGHIJ મહા-
 મંતનઠિ, FH મહામંત્રુ ૩૪ BCDEFGHIJ નહી. ૩૫ CDHIJ વીસાસ, B.
 વેસાસ ૩૬ BCDEFGHIJ ક્ષુદ્ર ૩૭ BG અભ્યાસુ ૩૮ CDFHIJ બાહિરિ.
 ૩૯ D ભમઇ. ૪૦ BCDFFGHIJ આવશ્યકની.

ભાષાસમતિ^૧ સુનાહી^૨ દુરિ^૩, તપ ઉપસમ^૪ બે વાહિયાપ પૂરિ;

ગમઈ શ્રંગાર^૫, ન ગુરુ^૬ ઉપદેસ, ^૭

ચોયણ^૮ દીધી^૯ આણુઈ રીસ^{૧૦}. ૧૧

ઘણુ પુરિખ^{૧૨} ઇમ^{૧૩} કલિગુગિ કલ્યા,

શીનઈ^{૧૪} વલિ^{૧૫} થોડા^{૧૬} સા મિલ્યા^{૧૭};

તેણિ જિ^{૧૮} મુગતિ^{૧૯} જા-તા રહ્યા^{૨૦};

તે કે મોહે^{૨૧} તણુઈ જઈ અહ્યા^{૨૨}. ૧૨

કે અવ્યા^{૨૩} પરમેસર^{૨૪} કનહઈ^{૨૫} તે ઇમ^{૨૬} કર જોડી વીનવઈ^{૨૭};

આ અમહ^{૨૮} સામીસ્થઈ^{૨૯} સંતાપુ^{૩૦};

તું ઠાકુર^{૩૧} તું^{૩૨} માઇ^{૩૩} નઇ^{૩૪} બાપ^{૩૫}. ૧૩

૧ BEHJ ભાષા સમિતિ, D ભણુઈ સુમતિ ૨ BCFGHIJ સ, D તઉ. ૩ D દુરિ. ૪ BCDEFGH ઉપસમ. ૫ BCEFH વાહ્યાં, DG વાહ્યાં ૬ BCH શ્રંગારુ. ૭ D નઇ ગુરુ, E ગુરુ, G સદ્ગુરુ નઉ ૮ BCH ઉપદેસુ ૯ DIJ ચોઅણુ. ૧૦ C દીધાં, E દેતાં, IJ દીધઇ. ૧૧ BCH રેસુ, E રેસ. ૧૨ BCDEFGH પુરખ, IJ પુરુખ. ૧૩ D મઈ, F ઇણિ ૧૪ E જી. ૧૫ BCDFGHIJ બાલ, C બાલક. ૧૬ BCHJ થોડુસ્યું, DEI થોડઉં સિઉં. ૧૭ BCDEFGHIJ ટલ્યાં ૧૮ BCDEHIJ તિણિ, G તીણિ જે ૧૯ BCFH મુક્તિઈ, E મુગતિઈ, GIJ મુક્તિ. ૨૦ BE આહ્યા, CDHIJ અહ્યા, F અહિયા, G અહા. ૨૧ B કે મોહ E તે કેઇ મોહ, F કે કેમોહ. ૨૨ B CDEGHIJ જઈ રહ્યા, F જઈ રહિયા. ૨૩ BCDEFGHIJ આબ્યા. ૨૪ B પરમેસર ૨૫ G કહની ૨૬ BGDEFGHIJ તે જપઈ ૨૭ B વિનહઈ, CEGHIJ બિનહઈ, F બિહન, D નમઈ. ૨૮ CGH અહમ. ૨૯ BEGHJ સ્વામી સિઉં, C સામી કિસિઉ, DEI સામીસિઉ. ૩૦ DEIJ સ તાપ. ૩૧ EIJ તું ઠાકુર. ૩૨ DEIJ તું. ૩૩ G મા, IJ માં. ૩૪ BD ન. ૩૫ BGCH બાપુ

સાધુ લોક^૧ પુષ્કાન્દર^૨ ખારિ^૩, તું અમ્હ^૪ ભવ કંતારહ^૫ તારિ^૬;
ત^૭ નાઇ^૮ કું કીધઇ^૯ મનિ નાહુ^{૧૦}, મુગતિ^{૧૧} જાઇવા^{૧૨} કાનવિ^{૧૩} લાહુ^{૧૪}. ૧૫
હિવ દોહા^{૧૫}

ચિત્તિ^{૧૬} ચમકયઇ^{૧૭} તિણિ^{૧૮} વચણિ, જ^{૧૯}પઇ જિણુવર^{૨૦} ચંદ;
જ^{૨૧}શુર^{૨૨} વિનવ્યઇ^{૨૩} કલિ જુગ^{૨૪}ર બલિહિર^{૨૫},

કિમ રે મોહ^{૨૬} નરિંદર^{૨૭}. ૧૫

તઇ^{૨૮}ર ત્રિવેકુર^{૨૯} અમ્હાર^{૩૦} સાંભલી^{૩૧}ર, પડિતી^{૩૨} પોલિહિ^{૩૩}ર ખૂવર^{૩૪};
મોહ રાય દલ નિદલણ^{૩૫}, કહિ^{૩૬}ર(૨) કાઈ વિલાંબ. ૧૬
તૂં^{૩૭}પ સંજમસિરિ^{૩૮}ર પરિણિવા^{૩૯}, મનિ^{૪૦}ર છઇ મોટી આસ;^{૪૧}
એહ^{૪૨} વાત^{૪૩} જઇ^{૪૪}ર વાકુલી^{૪૫}, તં સુણિ^{૪૬} લીલ વિલાસ. ૧૭

૧ BCFGHIJ સાહુલી, D સ્વામિ, E સાભલિ. ૨ BD પોહારુ, DEIJ પોહારઉં, F પોહાર, G પોહારઉં, H પોહારિઉં ૩ D તું ધરઆરિ. ૪ CG તું અહમ, DEIJ તુ અમ્હ. ૫ BCGHIJ કંતાર, D સસાર, E ચકભાર. ૬ BCDEFGHIJ ઉતારિ. ૭ BGH તઇ, CEF તું, D તુ, IJ તઉ ૮ BC નાયક, DEFGHIJ નાયક. ૯ BCEFGHIJ મનિ કીધઉ, DG મનિ કીધઇ. ૧૦ B વહુ, DGH વહુ, D બહુ, EHI વહઉં, F વહય ૧૧ BH મુક્તિઇ, CFGIJ મુક્તિ ૧૨ CD જાવા ૧૩ BCEFGHIJ કાઈ ન, D કાં નાવિ. ૧૪ BD લહુ, C લહં, EGIJ લહઉં, FH લહં ૧૫ BCEFGHIJ હિવ દૂહા, D હવઇ દૂહા. ૧૬ CDG ચિત્ત. ૧૭ BEDHIJ ચમકિઉ, C ચમકિઉ, F ચમકીય, G ચમકિય. ૧૮ G તિણુ ૧૯ BCEF જિણુવર ચંદુ, H જિણુવર ચંદુ. ૨૦ DEGIJ જગ ૨૧ BCDEFGHIJ જગડઇ ૨૨ BCF કલિયુગ, D કલિ જુગહ, EGHJI કલિ યુગહ ૨૩ BCDEFGHIJ બલિ ૨૪ C મોહુ. ૨૫ BCEG નરિંદુ. ૨૬ BCFGH તૂ, DE તઉ, IJ તું. ૨૭ BDEFGHIJ વિવેક ૨૮ BCDEFGHIJ ઈમ ૨૯ BCEFGHIJ સંભલી. ૩૦ BCDEFGHIJ પડતી ૩૧ BCF પોલિઇ, GIJ પોલિં. ૩૨ B બિંબ, CEFHIJ ખૂબ, DG શુબ ૩૩ BCGH નિદલણિ, E નિદલ ૩૪ E કહિઇ (૨). ૩૫ D તુ, E તુઝ, I તૂમ ૩૬ EGI સયમસિરિ, I સિરિ. ૩૭ BDEH પરિણવા, I ણવા. ૩૮ C મનિચ્છ. ૩૯ G આંસુ. ૪૦ CF એ, D એહિ. ૪૧ D વાતઉ. ૪૨ BCDEFGHIJ જં. ૪૩ BCH વંકુડં, D વંકુડઉ, E વાકુડઉ, F વંકુડં, G વકડઉ, IJ વકઉ. ૪૪ E નિસુણ.

સૂરહં કુલિપતિ^૧ ઉપની, આપણિ^૨ સૂરી કનન^૩;
 સૂરાવર^૪ વિણુ^૫ નવિ વરઠ^૬, એહ જિ તેહ^૭ પથનન^૮. ૧૮
 તે દેવહં કુલિ^{૧૦} દુલ્લહી^{૧૧}, વારઇ વચર^{૧૨} વવાહ^{૧૩};
 અવર^{૧૪} કિસઠી^{૧૫} તિહ^{૧૬} તે નહી, વીહઇ^{૧૭} ઇક્ક^{૧૮} પ્રમાહ. ૧૯
 તિણિ^{૧૯} પરણી^{૨૦} પગ મોકલા^{૨૧}, સુર સેવઇ મન સુદિ^{૨૨};
 ન્યાનકલા^{૨૩} નિરતી કુરઇ^{૨૪}, આવઇ^{૨૫} આ ઇઇ સુદિ^{૨૬}. ૨૦
 એહ^{૨૭} કન્યા પરણી^{૨૮} કવણુ^{૨૯} કરઇ ન કોઠિ^{૩૦} કિલેસુ^{૩૧};
 પુણ્યહીણુ^{૩૨} પામઇ નહી, સાલણુ^{૩૩} હી સુવેસુ^{૩૪}. ૨૧
 તિહ^{૩૫} આગલિ^{૩૬} તે અગલઇ^{૩૭}, પ્રગટિસુ^{૩૮} વીર ચરિતુ^{૩૯};
 તઇ^{૪૦} કન્યા પામિસુ^{૪૧} સહી, બીજી પ'પલિ^{૪૨} વત. ૨૨

૧ BBDEFGH કુલિ તે, G કુલિ જે, IJ કુલ તે ૨ FG આપણુ. ૩ CF કનન, E કન ય BCDEFGHIJ સૂરા. ૪ DFGHIJ વિણુ ૬ BCDEFGHIJ વરઠ. ૭ C તે, G તેઉ. ૮ BCDEFGHIJ પથનન ૯ BCDEFGHIJ દેવહં ૧૦ BH કિહિ, CE નઇ, F કિહઇ, G કિમ, D હ, IJ તિહુ ૧૧ BCH દુલ્લહી, D દુલ્લહી, G દુલ્લહી ૧૨ BCEFH વઇર ૧૩ BCDEFGHIJ વિવાદ ૧૪ BCG અવરુ. ૧૫ BCDGH કિસુ, EIJ કિસિઉ, F કિસુ. ૧૬ BFH તેહ ભઉ, CGIJ તે ભઉ, D તેહ ભય, E તે ભય ૧૭ BCDFGHIJ બીહઇ, E બીજઉ. ૧૮ B ઇક, D એક. ૧૯ G તિણુ ૨૦ BCEH પરિણી. ૨૧ I પગલા, J બે મોકલા. ૨૨ BCDH સુધિ, E સુદિ, F સિધિ, G શુધિ. ૨૩ BCDEFGHIJ ગાન કલા ૨૪ D હરઇ ૨૫ E આણુઇ. ૨૬ BCFEFGH સિધિ, IJ સિદ્ધિ ૨૭ DG એ ૨૮ BCDEFGHIJ કારણિ ૨૯ BCDH કવણુ, G કવણિ, IJ —. ૩૦ BIJ કોઈ ૩૧ DEG કલેસ, C કલેસુ, FHIJ કિલેસ ૩૨ CFHIJ પુણ્ય હીણુ ૩૩ D સોલણુ હી. ૩૪ D સેવ, EH સુવેસ, F સવેસુ, IJ સુવિસ ૩૫ BCDEGHIJ તેહ, F તે ૩૬ BGIJ અગલિ, CEFH અગિ ૩૭ BCE યગલઉ, D આગલઉ, GIJ અગલઉ BCEHIJ પ્રકટિસિ, DFG પ્રકટિસુ ૩૯ BCDEGH ચરિત, FIJ ચરિત. ૪૦ F તય રે ૪૧ BCEFGHIJ પામિસિ ૪૨ BCDEFGHIJ પપથ.

હિવ ચઉપહી^૧

કુમર^૨ ભણુધ સામી^૩ અવધારિ,

આપણુ સલાં આણિ^૪ તે નારિ;

નામમંતુ^૫ તરહ^૬ હિયડઇ^૭ ધરી,

પ્રગટિસુ^૮ કાઈ વીરહ ચરી. ૨૩

હિવ દૂપદ^૯

વાનિયડા^{૧૦} તૂર^{૧૧} અનેક, નારિ કરઈ ઉવારણા^{૧૨}એ;

પરણસીયઇ^{૧૩} વીર^{૧૪} વિવેકુ, ^{૧૫}

સાજન^{૧૬} હુઆ^{૧૭} ઉતાવલા^{૧૮} એ. ૨૪

કહત^{૧૯} હુતુ^{૨૦} વાઘ વિકરાણ,

કહઇ^{૨૧} તુપિઉ^{૨૨} હુતાસન^{૨૩} આલ, ^{૨૪}

ગિરિ ભિપાડઈ^{૨૫} વિણુ^{૨૬} આધાર, ^{૨૭}

કહઇ^{૨૮} આલુ^{૨૯} કરવત ધાર. ૨૫

૧ BCEFGH હિવ ચઉપધ, D હવધ ચઉપધ, IJ ચઉપધ. ૨ C કુમર.
૩ BCEFGHIJ સ્વામી. ૪ D અણુાવિ ૫ B નામઈ, DF નામમત,
E નામમત HIJ નામમંતુ. ૬ B તુ, CF તુહમ, DEIJ તુરહ, G તહમ.
૭ CEF હીયડઇ ૮ BCDFGHIJ પ્રગટિસુ ૯ D હવધ દૂપદ, IJ દૂપદ.
૧૦ DEFF વાણુયડાં. ૧૧ D તૂર અનેકિ ૧૨ BCF ઉવારણા એ, DFGHIJ
ઉવારણાં એ ૧૩ BCF પરિણીસિધ, D પરિણીસિધ, E પરિણીસ્યધ,
GHIJ પરિણીસી ૧૪ B વીરુ ૧૫ DEIJ વિવેક ૧૬ BCEFGHIJ સાજણ, D
સાજણ, E સાજણ ૧૭ BD હુઆ, C હઉયા, EIJ હૂઆ, FH હૂયા, G
હોઆ. ૧૮ DEF ઉતાવલા. ૧૯ B કહઅતુ, CHF કહઅત, D કહુતતિ,
E કહઇ તતિ, G કહતતિ, IJ કહિં તતિ. ૨૦ BE દમું, C દસુ, DGIJ
દમઈ, F દમ, H દમું. ૨૧ BCFH કહઅ, D કહુતતિ, F કહઇ તતિ, G
કહતતિ, IJ કહિં તતિ. ૨૨ BCH તપિઉ, D પીઉ, EG પીયઉ, F તપીય,
IJ પિઉ. ૨૩ BCDFGHIJ હુતાસન ૨૪ BCDHIJ ગણ ૨૫ F ઉપાકુ,
IJ ઉપાઉ. ૨૬ DEFGHIJ વિણુ. ૨૭ F આધારુ ૨૮ BFH કહઅત,
CG કહતતિ, D કહુતતિ, E કહઇત, IJ કહિં તતિ ૨૯ BCDEGHIJ ચાલઉ,
F ચાલિ.

ડીલિધિ^૧ પરહલ^૨ કરઉ^૩ નિષેધ,^૪ કહધતપ સાધુ^૫ રાધાવેધુ,^૭
તઉ^૮ રાજ આણાવિય^૯ કુમારિ, સભા ભરી જિણુ^{૧૦} નેવણુહારિ.^{૧૧} ૨૬
રાગ દ્રેખ^{૧૨} ડઅડતા^{૧૩} સીહ, બે આઘ્યા^{૧૪} તવ^{૧૫} અકલ અળીહ;
નથવર^{૧૬} જિસા^{૧૭} કુદાલા^{૧૮} પાય,^{૧૯}

ભય^{૨૦} કંપાવધ પુચ્છ^{૨૧} નિહાય.^{૨૨} ૨૬

ધૂમડ^{૨૩} ધૂણુધ કેસરબાલ,^{૨૪} લોક ચડચા^{૨૫} ભયમાલ^{૨૬} અટાલિ;
તે બેઉ^{૨૭} મીલધ^{૨૮} અંગમ્યા,^{૨૯} સમતા ગુણિ^{૩૦} સાહી^{૩૧} નધ દમ્યા. ૨૭
અગિ^{૩૨} જાલ^{૩૩} પીતા^{૩૪} સોહિલી,^{૩૫} સવ^{૩૬} વિરતિ વાચા^{૩૭} દોહિલી;^{૩૮}
તે તિણિ લીધી મુખિ આપણુધ,^{૩૯}

બાપુ^{૩૯} (૨) સહુ^{૪૦} અધ જણુ ભણુધ^{૪૧} ૨૮

૧ CCF ડીલધ, G ડીલિ, IJ ડીલિય. ૨ I પહલ ૩ BC કરુ, F કરં.
૪ BC નિષેધ, DEFGHIJ નિષેધ. ૫ BFH કહઅત, CG કહતઉ, DIJ
કહઉ તઉ ૬ C સાધુ, DEGIJ સાધઉ, F સધુ ૭ CDEFGHIJ રાધાવેધ.
૮ CF તુ. ૯ BDIJ અણાવધ, CEH આણુવધ, FG આણાવધ ૧૦ BCF
જણિ, D ભણુ, E તિહા, FGIJ જણુ. ૧૧ BCFGH નેવણુ હારિ, DEIJ
નેવણુહારિ. ૧૨ BCDEFGHIJ દ્રેખ. ૧૩ BEG ડરચરતા, CIJ ડરઅરતા, D
ડરચતા, F એ ડરતા, H ડર ડરતા ૧૪ BCDGH બેઉઘ્યા, EF બિઉઘ્યા, IJ
એ ઉઠ્યા. ૧૫ IJ તઉ ૧૬ BDGH નરવર, CF નરવ, E નરહર, IJ નખર. ૧૭
DFGH જિસ્યા, IJ જિસ્યા ૧૮ BCGH કહિદાલા ૧૯ BCDEHI ભુધ, F
ભુહિ, G ભુ. ૨૦ BCEHIJ પાધ, G પાઉ ૨૧ CDEH પુચ્છ ૨૨ BCEFHIIJ
નિહાધ, D નધવાય. ૨૩ E ધૂવડ ૨૪ BCEFHIIJ કેસરવાલિ, D કેસરબાલિ,
G કેચર વાલિ. ૨૫ DIJ ચડિયાં ૨૬ BCFH ભાધ માલિ, D ભય માલિ, E ભવિ
માલિ, G ભુએ માલિ, IJ ભુધ માલિ ૨૭ BCFGHIJ બેવધ, D બેવધરી ૨૮
BCHIJ તોણુ, DG તીણુ, E અ ગિધ, F અ ગમી ૨૯ BHIJ આંગી ગમ્યા, CG
અંગી ગમ્યા, D ની ગમ્યા, E આગમ્યા, F અંગમી ગમ્યા. ૩૦ Bગુણુ ૩૧ F સહી-
નધ ૩૨ D અગિ, E આગિ ૩૩ BEFH ભલ, D ભલિ, CGIJ જવાલ. ૩૪ F
પીયતા ૩૫ C સોહિલી, F સોહલી ૩૬ D વાચ્યા ૩૭ F દોહલી ૩૮ C આપણિ.
૩૯ DIJ બાપ બાપ. ૪૦ BH જણુ સહુધ, CFGIJ જણુ સહુધ, D સહુધ ધમ, E
જણુ સહુઅધ.

પાંચ^૧ મહાવ્રત પાંચઈ^૨ મેરુ; એહ^૩ વાત નહિ^૪ મકરિસુ^૫ ફેરુ;^૬
ભુજબલિ તીણિ^૭ ઉપાડયઉ^૮ ભારુ,^૯
તપ કરિ^{૧૦} ધીર ચલાવ્યઉ^{૧૧} ધાડુ.^{૧૨} ૨૯

બાવીસ^{૧૩} પરીસહ ઉપસગ^{૧૪} સોલ,
મોટા^{૧૫} વચરી^{૧૬} કરઈ કલ્લોલ;^{૧૭}

સાહસ લગઈ^{૧૮} તે તીણઈ^{૧૯} હણ્યા,
રાઉત પાઈકર^{૨૦} સવિર^{૨૧} ઝણહણ્યા.^{૨૨} ૩૦

જે સંસારિર^{૨૩} અજેઉર^{૨૪} ચિરદંભ^{૨૫},
એહ^{૨૭} જિ મંડુપુર^{૨૭} એહર^{૨૮} જિ ધંભર^{૨૯};

આઠ ચક્ર તે શબ્દિ^{૩૦} સાહારિ,^{૩૧}
તેઅર સુભાસુભ^{૩૩} કરમ^{૩૪} વિચારિ. ૩૧

૧ C પાંચ મહાવ્રત. ૨ BDFHIJ પાંચઈ મેરુ, EG પાંચઈ મેર. ૩ C એ.
૪ CF તુ ૫ BEFHIJ મકરિસિ, CG મકરસિ, D મકરસિ ૬ DEH ફેર.
૭ BCDEFHIJ તીહ, G તિહિ. ૮ BCEFGHIJ ઉપાડિઉ, D ઉપાડય.
૯ DEHIJ ભાર ૧૦ BCDEFHIJ કરવતની ૧૧ BCDGHIJ ચાલિઉ,
E ચાલ્યઉ, F ચાલિસુ ૧૨ CDEHIJ ધાર ૧૩ BCDEFHIJ બાવીસ
૧૪ D ઉપસગ, F ઉપસગ, IJ ઉપસગ. ૧૫ D મહા. ૧૬ BCDFH
વઈરી. ૧૭ BDEGHIJ કલોલ ૧૮ BCFH લગ. ૧૯ BCH તીણ, D
તિણિ, G તીણિ ૨૦ CDEFGIJ પાયક. ૨૧ D સવે, G એ ૨૨ D
રણ્યણ્યા ૨૩ BCG સસારુ, DEFHIJ સસાર ૨૪ BCGHIJ જેઉ, DE
જેય, F જેઅ ૨૫ BF ચિરદંભ, CG ચિરુદંભ. ૨૬ BH એહ. ૨૭
CDEFGHIJ મડપ. ૨૮ B એહ. ૨૯ BG થંભ, CDEFHIJ થંભ ૩૦
BEFGHIJ જે સુષ્ટિ, D સસિ રવિ, C સુષ્ટિ. ૩૧ BCFGHIJ સંહારિ,
D સચારિ, E સંહાર ૩૨ B તે તઉ, CFGHIJ તેઉ, D તેય, E તિય.
૩૩ CCDEFGH શુભોશુભ, IJ શુભાશુભ ૩૪ CDEFGHIJ કરમ.

હેઠી દંષ્ટિ^૧ જીવનુ^૨ ધ્યાનુ,^૩ ઊરધ^૪ મુક્તિ^૫ લાણી સંધાનુ;^૬
તત્ત્વકલા વીધી^૭ મન વાણિ,^૮ ઇણિ^૯ પરિ રાધાવેધ^{૧૦} વખાણિ.^{૧૧} ૩૨
તં દેખી^{૧૨} ઉમાહી^{૧૩} બાલ,^{૧૪} તામુ^{૧૫} કંઠિ ઘાલઇ^{૧૬} વરમાલ;

પીઠરિ^{૧૭} પુઠતી^{૧૮} કન્યા વલી,^{૧૯}

બેવાહી^{૨૦} મનિ પૂગી રલી.^{૨૧} ૩૩

હિવ ધવલ^{૨૨} ઢાલ

પહિલઈ^{૨૩} થરિવન^{૨૪} થિરિ હવએ,^{૨૫}

દીજઈ જણુ જણુ^{૨૬} વીડાં^{૨૭} જીવજીવાએ;^{૨૮}

લેઇય^{૨૯} લગનુ^{૩૦} વધાવિઈ^{૩૧} એ,

વિણુ^{૩૨} તેડા^{૩૩} સહુઇ^{૩૪} આવિઈ^{૩૫} એ ૩૪

૧ D દિશિઈ ૨ CF જીવનુ, DGIJ જીવનઉ ૩ B બા, CDEGHJI ખ્યાન
૪ D ઊપરધ. ૫ D મુક્તિ. ૬ D સંધાની, EHIJ સંધાન ૭ C મન
વીધી, G મનિ વિધિ. ૮ BCDEFGHIJ બાણિ ૯ GIJ ઇણુ ૧૦ B
રાધાવેધુ ૧૧ BEFG વખાણિ. ૧૨ CDFGHIJ દેખી, E દેવી ૧૩ BCD-
EFHIJ ઉમાહી. ૧૪ CE બાલા, F બાણુ ૧૫ CD તાસ ૧૬ BCGHIJ
ઘલ્લઇ વરમાલ, F વર ઘલ્લઇ માલ ૧૭ E પિયહરિ. ૧૮ DEF પુઠતી
૧૯ IJ ચલી. ૨૦ BCEFGHIJ વેવાહિ, D વિવાહી ૨૧ DGHJI રુલી
૨૨ B હિવ ધઉણુ, CDEFHIJ હિવ ધઉલ, G હિવ ધુલ. ૨૩ CEHIJ
પહિણુ, F પહિલ. ૨૪ B થિરવન, CFGH થિરવન, D થિરમન, E
અથિરવન, IJ થિરુવન. ૨૫ BCFH થિરહુઆએ, D થિરહુઆએ, EIJ
થિરહુઆએ, G થિરહોઆએ. ૨૬ EIJ જણુ ૨૭ BCDEFHIJ ખીડા, G
ખીજ ૨૮ BCDF જૂજૂઆએ, EGHJI જૂજૂઆએ ૨૯ BCDFGHIJ લેઈ
૩૦ B લગનુ, C લમ, DEFIJ લગન, GH લગન ૩૧ BHIJ વધાવિઈ એ,
D વધાવીઇએ, E વધાવીયઉ, F વધાવીયં એ, G વધાવિએઉ એ ૩૨ D
તેણિ, FGIJ વિણુ. ૩૩ C તેડા. ૩૪ B સહુઇ, D સહુ, E સહઅઇ,
G સહ, H સહઅઇ ૩૫ E આવીયઉ એ, F આવીયં એ.

પ્રવચન પુરીય^૧ વધાવણાએ,^૨ સવિ ભાજઈ જૂના રૂસણાંએ,
ગેલિહિ^૩ ગાવઈ ગોરડીએ; પકવાનઇ^૪ ભરીઇ^૫ ઉરડીએ.^૬ ૩૫
વચડી^૭ તેવડ તેવડીએ, દીજઇ^૮ પાપડ સાલેવડ^૯ વડીએ;
ધરિધ રિ^{૧૦} ફૂલ^{૧૧} કે ફેરિયએ,^{૧૨} વરવચણ^{૧૩} અમીય^{૧૪} રસુ નિતુ છુરએ.^{૧૫} ૩૬
કીજઇ મંડપ મોકલાએ, મેલ્હી^{૧૬} જઇ ચાઉરિ^{૧૭} ચાકલા^{૧૮} એ^{૧૯} :
વર^{૨૦} સિંહુગારિઉ^{૨૧} રથિ ચડઇએ,^{૨૨}

વાહિત્ર^{૨૩} રવિ અંબર^{૨૪} ઘડહડ^{૨૫} એ.^{૨૬} ૩૭

૧ BCDGH પુરી, IJ પુરિય. ૨ BCDEFGHIJ વધામણાએ ૩ BCDFGHIJ ગેલિહિ ગાઇ, I ગેલિહિ ૪ BC પકવાન, E પકવાનિહિ, F પકવાનિઇ, GHIJ પકવાને ૫ BCFH ભરિયઇ, E ભરીયઉ, IJ ભરિઇ ૬ C ઉરડિએ, G ઉરડીઇએ, IJ ઓરડીએ ૭ BCDGHIJ બઇડી, E બઇડીય, F બઇડા ૮ BCDFGHIJ દિઇ, E દીઇ, IJ દિ. ૯ D વડ સાલે, F સાલ, G સાલવડ. ૧૦ CH ધરિ ધરિ ફૂલ ઇકે, D ધરિ (૨) ફિલિકે, B ધરિ (૨) ફૂલહકે, G ધરિ ધરિ ફિલિહકે, I ફૂલ કે ૧૧ BCDEFHIJ ફિરઇએ, G ફિરએ ૧૨ BFH વરુ વચણિ, CEIJ વર વચણિ, G વચરુ વચણિ. ૧૩ B અમીરસુ, CE અમીય રસ, D અમીઅ રસ, G અમીરસિ, HIJ અમીરસ ૧૪ B જૂરએ, CDEFGHIJ જંઇએ ૧૫ BDFG મેલીઇ, CHJ મેલીયઇ, E મેલ્હાવીયઇ, I મલીઇ ૧૬ DI વાઉરિ ૧૭ BC વાકલાએ, D વાક-લાએ, G ચાકલાએ, I વાકલા. ૧૮ BCDEFGHIJ આ પ્રતોમા એક લીટી વધુ મળે છે :

“ ગુરવિસજન નિમાડિઇએ, પુરિ સાદ અવા (મા)રી પાડિઇએ ” તેમાં આ પ્રમાણે પાઠાંતરો મળે છે : ગુરવિ - ગઉરવિ, નિમાડિઇ - નિમાડીએ - નિમાડિયાએ, પુરિસાદ - પુરિસાદુ, અવારી - આવારી, પાડિઇએ - પાડીય-ઇએ - પડિયએ ૧૯ B ઠર, GH વરુ ૨૦ BCDFGHI શ ગારિઉ, D સિણસારી, E શ ગારીયઉ, I શ ગારિઉ ૨૧ B ચડએ, C ચડયએ, D ચડાવિઇએ, G ચડિઉ ૨૨ DEHI વાનિત્ર, F વાનિત્રૂ, G વાનિત્રિ, J વાનિત્રિઇ. ૨૩ B રવિ અબરુ, D અબર રવિ. ૨૪ CEHI ઘડહડઇએ, FIJ ઘડહડઇ, G ઘડહડીએ. ૨૫ BCDEFGHIJ આ પ્રતોમાં એક લીટી મળે છે :

“ લાડણુ જ્ઞેના જગ મિલઇએ, સિરિ રત્ર ચમર પાસઇએ ” આમાં આ પ્રમાણેના પાઠાંતરો મળે છે : જ્ઞેના - જ્ઞેઇવા - જ્ઞેવાવી, જગ - જગ્યુ, મિલઇએ - મિલિ એઉ, જત્ર - જત્રુ, પાસઇ - પાસિહિ, ઢલઇએ - ઢલિએ

સંજમસિરિ^૧ જગર દોહલી^૩ એ,
 ત્રિય^૪ પેખીય^૫ ગુણનિધિ ગહગહીએ;
 પહુતઉ^૬ મંડપ^૭ સાસરઈએ, ૮ વર બઈઉ પ્રવચન માહર^૯ એ. ૩૮
 કર^{૧૦} મેલાવઉ બિહુ^{૧૧} કરએ, ૧૨
 ગુરુ^{૧૩} જોઈસી^{૧૪} સમઉ સુ ભિચરડએ^{૧૫};
 પાવક^{૧૬} પ્રતિમા પાખલીએ, ૧૭
 દિધ^{૧૮} બેભી^{૧૯} પ્રદક્ષિણ^{૨૦} મનિર^{૨૧} રેલીએ. ૨૨ ૩૬-
 લાડણ^{૨૩} લાડીય લહુઆડાએ, ૨૪ બેઉર^{૨૫} રૂપ નિરુપમર^{૨૬} રૂવડાએ; ૨૭
 દિવસ ઘણા ઉમાહિયાએ, ૨૮
 આણુ^{૨૯} દિયર^{૩૦} વિહસીય^{૩૧} બિહુ^{૩૨} હિયાએ. ૪૦

૧ EG સંયમસિરિ, IJ સંયમસિરી. ૨ E જગિ, F જગુ. ૩ BCG હૂલીએ, D વલ્લીએ, EF દુલ્લીએ, H દૂલીએ, IJ દૂલી(લહી) એ ૪ BGH ત્રિધિ, C ત્રિયુ, EF ત્રીય. ૫ BIJ પેખી, C દેખી, D દેખી, E પખીય, H પેષ ૬ પહુતઉ, C પુહઉ, GHIJ પુહતઉ. ૭ BCDEGHIJ મંડપિ. ૮ B સાસરએ, D સાસરઈએ, F સાસરઈ. ૯ BDHIJ માહરઈએ, C માહરએ, E માહરઈએ, F માહરઈ, G માહરિએ ૧૦ E હાય ૧૧ CD-EFG બિહુ, B બહુ, H બિહુ, IJ બિહઉ ૧૨ BCDEFHIJ કરઈએ, G કરિઉએ. ૧૩ GIJ ગુર. ૧૪ BCDFGHIJ જોસી, E જોસીય ૧૫ B સુઉચ્ચરએ, C સુચ્ચરઈએ, D સઉચ્ચરઈએ, E સુઉચ્ચરઈએ, F ઉચ્ચરઈએ, G સુઉચ્ચરિઉએ, H સુઉચ્ચરઈએ, IJ સઉચ્ચરઈએ ૧૬ I —. ૧૭ DI પાખલીએ. ૧૮ BCDEFGH દિધ, I દિ. ૧૯ F બેષ ૨૦ CHI પ્રદક્ષિણ, F પ્રદક્ષણ ૨૧ BDEFIJ મન ૨૨ BDGHIJ રુલીએ ૨૩ BCDFGHIJ લાડણ લાડી. E લાડીય લાડણ. ૨૪ BDE લહુઆડાએ, CFIJ લહુઆડાએ, GH લહુઆડાએ. ૨૫ BCFIJ બે, D બિ, F બે, H બેહ. ૨૬ BCH રૂપિઈ, D રૂપિહિં નિરુપમ, F નિરુપમ, IJ નિરુપમ રૂપિ ૨૭ BCFH રૂવડાએ, DE રૂવડાએ, G રૂવડાએ, IJ રૂવડાએ. ૨૮ DF ઉમાહીયાએ. ૨૯ BEIJ આણુ દિહિં, CDFG H આણુ દિઈ. ૩૦ B વિહસીયા, CDFGH વિહસ્યા, E વિહસીયા, IJ વિહસિયાં ૩૧ B બિહુ હિયાંએ, D હિયાડાએ, E તેહ હીયાંએ, F બિહુ હીયાંએ, IJ બિહઉ હિયાંએ.

માવત્રઈ^૧ ઉચ્છવરે ભલઉ^૨ કીઉએ, જણુ જોઈ^૪ કઉતિગ^૫ ઘરિ ગયાએ;
એહ^૬ રિચ્છોહુ^૭ મ દેખિસ્યો^૮ એ,

મનરંગિહિ^૯ જોલઈ સહુ^{૧૦} ઇસઉએ. ૧૧ ૪૧

હિવ ચઉપહી^{૧૨}

ચરણ્યા^{૧૩} પૂઠિઈ^{૧૪} પ્રગટિસુ^{૧૫} પ્રાણુ, ૧૬

વીર વિવેકિહિ^{૧૭} દિનન^{૧૮} પાયાણુ; ૧૯

સુકૃત કથા તઉરે^{૨૦} વાણુ ભેરિ, ૨૧ પરદલ પાડિસુ^{૨૨} મોટઈ ફેરિ. ૨૩ ૪૨

અસિ વર જમકાવઈ^{૨૪} હહુરે^{૨૫} સમહાવઈ, ૨૬

સમતિ^{૨૭} કંતઉરે^{૨૮} આવઈરે^{૨૯} આવઈ;

હિવ કુપહ^{૩૦}

કીધઉ કટકબંધ^{૩૧} અરિહંતિ, ૩૨ સૂરા^{૩૩} મહુવડિ^{૩૪} માન^{૩૫} લહતિ ૩૬ ૪૩

૧ BCDEFGHIJ માવીત્રે, E માવીત્રિ. ૨ CDH ઉચ્છવ, G ઉત્સવ. ૩ BHIJ ક્રિયા એ, CDG ક્રીયાએ, E અતિ ક્રીયાએ, F ભલ ક્રીયાએ ૪ EF જોષ્ય ૫ BH કઉતિયુ ૬ BCDEHIJ ખહ, G ખહાં ૭ BH વિછોહુ, CDEFGIJ વિછોહ. ૮ BCGH દેખિસિઉં, DEFIJ દેખિસિઉં ૯ BCFH મનર ગિઈ, GIJ મનર ગિં. ૧૦ D સહુ. ૧૧ BC ઇચ્છુએ, DGIJ ઇસિઉંએ, EH ઇચ્છુએ, G ઇસિએ ૧૨ BCEFH હિવ ચઉપછ, D હવછ ચઉપછ, G અથ ચઉપછ, IJ ચઉપછ. ૧૩ BCDH પરિણ્યા. ૧૪ CGIJ પૂઠિં. ૧૫ BCHIJ પ્રગટિઉ, DF પ્રગટી, EG પ્રગટિઉ ૧૬ CDEFGIJ પ્રાણુ ૧૭ BCFH વિવેકિઈ, D વિવેકહ, GIJ વિવેકિ ૧૮ BCFH દિનન, E દિધ, I દિહ. ૧૯ BH પિયાણુ, CE પીયાણુ, DIJ પિયાણુ, F પીયાણુ, G પીઆણુ. ૨૦ BCDEFGHIJ તવ. ૨૧ DF પિહિરિ ૨૨ BH પડિસિઈ, CF પડિસિઈ, D ફિડસઈ, E પડિચઈ, GIJ પડિસિં. ૨૩ D ફિરિ. ૨૪ BC DEFGHIJ જમકાવઈ ૨૫ BCDEFGHIJ ફહ. ૨૬ D સામહાઆવઈ ૨૭ BCDEFGHIJ સુમતિ ૨૮ B કે ગુ ગુ, CH કંતુઉ, D ક ગુ, G ક થઉ, ૨૯ GIJ આવઈ ૩૦ BCDEFGHIJ — ૩૧ BC કટક બંધુ, DF કટક બંધ, E કટિક બંધુ, G કટિક બંધિ, H કટક બંધુ, IJ કટક ટંધ ૩૨ DE અરિહંત F સદા ૩૪ BDGHIJ મહુવડિ, B મહુવડિ. ૩૫ BCGH માનુ. ૩૬ BCDEFGHIJ લહતિ

ધોર^૧ અભિગ્રહ કારકરે ફિરઇ,^૨ જોગ^૩ અંગ ગયર^૪ ગુહિ ધરઇ;
 મુલાભાવ^૫ ઉઠહિ^૬ અસવાર, રથ સહસ્ત્ર^૭ સીલંગ^૮ અદાર. ૪૪

ચહુ^{૧૦} મહાધરિ અપી^{૧૧} ધરણિ,^{૧૨}

ક્ષમા નમણિ ચોપી^{૧૩} ધૃતિ ધરણિ;

ખોલાવી તુમ્હિ^{૧૪} રહિજ્યો^{૧૫} ભલઇ,^{૧૬}

કટકિ જાઇ^{૧૭} આવઉ^{૧૮} જે તલઇ, ૪૫

કેહઇ^{૧૯} મૂકઇ^{૨૦} મિતુર^{૨૧} વિચારુ,^{૨૨}

સુશ્રુત^{૨૩} ભટ કરચર^{૨૪} કચવારુ;^{૨૫}

તે પભણુઇ હઉર^{૨૬} રાહીયર^{૨૭} નરહુ,^{૨૮}

તઉ ધૃતિ જઇર^{૨૯} તુમ્હ^{૩૦} સાથિઇ^{૩૧} વહુ;^{૩૨}

પગખંધણુ^{૩૩} તે બંધણુ તે બીજી નારિ,

અરહ^{૩૪} બૂઝંત^{૩૫} ન હોચયઇ^{૩૬} હારિ. ૪૬

૧ G ઘોરુ. ૨ E પાયક, G ફારુક. ૩ F ફરઇ. ૪ BCEFGHIJ યોગ. ૫ BCEFHJ ગયવર, G ગયવરુ. ૬ B શુભ ભાવ, CEH શુભાભાવ, D શુભા ભાવઉ, G શુભ ભાવઉ, IJ શુભાભાવ. ૭ BCDEFGHIJ ઉઠઇ. ૮ BCDEFGHIJ સહસ્ર ૯ D સીલંગ, E શીલંગ. ૧૦ BCGIJ ચિહુ, DEF ચિહુ, H ચિહુઉ ૧૧ BCDEFGHIJ આપી. ૧૨ BCDGHIJ ચરાણુ, E ચરણિ. ૧૩ BCDEFGIJ ચોષિમ ૧૪ BFHIJ તમિહ, C તહિમ, D નઇ, G તુહિમે. ૧૫ BC રહિજ્યો, EGH રહિજ્યો, F રહિઉ, IJ રહિયા ૧૬ D ભલઇ ૧૭ BCDEFGHIJ જઇ. ૧૮ F આવય ૧૯ BCFGHIJ કેહુ ન, DE કેહુ ન. ૨૦ DGIJ મુકઇ. ૨૧ CDEGIJ મિત્ર ૨૨ BDEGHIJ વિચાર, C વિચા. ૨૩ D શુશ્રુત ૨૪ B ભટ કરઇ, CEGIJ ભટ કરઇ, DE ભટ કરઇ, F ભાટ કરઇ ૨૫ CEF કર્ણવાર, DHIJ કચવાર, G કર્ણવારુ ૨૬ BE-FHIJ અમિહ, C અહિમ, D તુમિહ, G અહમે ૨૭ BCGHIJ રહિય, DF રહીય. ૨૮ DEGIJ નરહઉ, F ન રહ, H ન રહ ૨૯ DEG જઇ, H તિ જઇ. ૩૦ BHIJ તાહ, CG તહમ. ૩૧ GIJ સાથિ. ૩૨ DEIJ વહઉ, FG વહ ૩૩ BCH બંધણુ. ૩૪ CG અહમ ૩૫ BCDEFGHIJ બૂઝંત ૩૬ BCHIJ હોચય DF હોઇ, E હોચિઇ, G આવઇ.

ઇમ બોલતી^૧ લીધી સાથિ,

તપ^૨ હથિયાર^૩ ધરણી^૪ તેપ હાથિ,

જિમ એ તિમ સવિ આલ્યા^૫ વીર,

ધરણી^૭ તણી સવિ હૂં^૮ મનિ ધીર, ૪૭

સપદ^૯ હથિદેવિ^{૧૦} વધારિઉ^{૧૧} તિલકુ, ૧૨

વીરસુ^{૧૩} આલ્યઉ^{૧૪} લેઇ કટકુ, ૧૫

ત્રહ^{૧૬}તિ ત્ર્યંબકક^{૧૭} અપાર,

હમ હમંતિ હક્ષા^{૧૮} અનિવાર. ૧૯ ૪૮

ઓં ઓ વજ્રબહિ^{૨૦} મંગલ સંખ,

તિગિ^{૨૧} (૨) કાલહ^{૨૨} કરઇ અસંખ, ૨૩

ભિરિ^{૨૪} (૨) ભરકઇ^{૨૫} ગુહિરી^{૨૬} ભેરિ,

આલઇ^{૨૭} દલ સવિ^{૨૮} પિહુલઇ^{૨૯} ફેરિ. ૩૦ ૪૬

૧ BEH બોલતી તિ, CFHJ બોલતી તિથિ, D બોલાવી તિ, G બોલતી તે.
૨ E તપ ૩ BDEF હથિયાર. ૪ D ધરિયાં ૫ F તેહ. ૬ C ચલ્યા, D
આલઇ, IJ આલિયા ૭ B ધરણી. ૮ BCDEFH હુ, GI હઉ. ૯ સપ.
૧૦ F હથિ દેવ, IJ હથિ દેવી. ૧૧ B વિધારિઉ, E વધારયઉ, F વધારિ,
IJ વધારઇ. ૧૨ DGJ તિલક, F તિલક ૧૩ BCH વીરસુ, D વીરસ.
૧૪ BCDFGHIJ આલિઉ. ૧૫ CDGIJ કટક ૧૬ F ત્રહ ત્રહ ત્રહંતિ ૧૭
BCDEFGHIJ ત્રંબક ૧૮ B દક્ષા ૧૯ E નિવાર. ૨૦ BCEFGHIJ
વજ્રબંધ મંગલ સંખ, D વજ્રબંધ સંખ. ૨૧ G તિગ (૨) ૨૨ D કાલહ.
૨૩ G અસંખ. ૨૪ BCGHIJ ભરિરિ, D ભરિર, E ભરર ૨૫ BHIJ
ભિરકઇ, C ભિરકરઇ, DE ભરકઇ, G ભરુકઇ. ૨૬ H ગુહરી, IJ ગહરી.
૨૭ B વાલઇ ૨૮ E સહ ૨૯ B પુહુલેસે, CH પિહુલે, DI પિહુલે, EF
પિહુલઇ, G પુહલઇ, I પહુલે ૩૦ BCDFCHIJ સેરિ.

ગામ^૧ ગામિ આવધ ભેટણા, માન દાન તિહર^૨ દીજઈ ઘણા;

પહિરઉ^૩ લોક^૪ સોનઇ^૫ ચીર,

લોઇ^૬ મ ડરિજ્યો^૭ અરહારી ધીર.^૮ ૫૦

નાન્હા^૯ લોક ન કાઇ કહુ.^{૧૦} મોહ ભરિઆ ખાંડઉ^{૧૧} બહુ;^{૧૨}

ઇમ બોલતઉ^{૧૩} ગયઉ^{૧૪} સેતુજિ,^{૧૫}

મોહ નઇ નગરિ^{૧૬} વિખૂટી^{૧૭} ધૂજિ.^{૧૮} ૫૧

અર^{૧૯} મુખિજાણી અરિ^{૨૦} દલચાંપ, મોહ ફેકાર^{૨૧} કરઇ જિમ સાપ.^{૨૨}

ચાલિઉ^{૨૩} મોહરાય^{૨૪} સામુહી,^{૨૫}

હયગય સાહણુ^{૨૬} સંક્ષાર^{૨૭} નહી. ૫૨

પહિહુ^{૨૮} સહણુસુ^{૨૯} વારિઉ^{૩૦} ઘણુઉ,^{૩૧}

ભણ્યઉ^{૩૨} ન માનઇ^{૩૩} મહંતા^{૩૪} તણુઉ;^{૩૫}

રાયની આકૃતિ^{૩૬} કુણહિ^{૩૭} ન માનિ,

કિમ ગયવર^{૩૮} સાહીજઇ^{૩૯} કાનિ. ૫૩

૧ BCFGHIJ ગામગામ, D ગામ ૨ BCDGHIJ તીહ, F —. ૩. EF પિહુરઉ, CH પિહરઉ. ૪ BC લોકુ ૫ BCDFGHIJ સોનાં નઇ, E સુવન નઇ ૬ BCFGH-
HIJ કોઇ, D કુણુઉ ૭ BCEGHIJ ડરઉ, D ધરિસિઉ; F ડરસિઉ. ૮ G અહ-
મારી ધીર, D ધીર, F માહરી ધારિ. ૯ B લાન્હા ૧૦ BH કહુ, GIJ કહઉ ૧૧
BCEH આ ખાંડુ, D આ ખાંડઉ, F એખાડ, G આખાંડઉ, IJ આખાંડુ ૧૨ BC-
EH વહુ, DGIJ વહઉ, F વહ ૧૩ CFG બોલતુ, H બોલઉ ૧૪ BCHIJ તે
અઉ, D તિગિ, EF તે ગિઉ, G તે ગિયઉ ૧૫ BHIJ સેતુજિ, CG સેતુજિ, DEF
સેતુજિ ૧૬ E મોહનઇ ગિરિ, IJ મોહ નગરિ. ૧૭ DFG વખૂટી, IJ ચિખૂટી ૧૮
F ધૂજ. ૧૯ D વર મુખિ, E અરમુખ, H — ૨૦ H —, IJ અરી ૨૧ C ફેકાર,
E પુકારઇ, F ફેકારઇ, G પોકાર, H — ૨૨ EG સાપુ ૨૩ B આપણુઉ, E
આણ્યુઉ, H —. BCFGIJ મોહરાઉ, D મોહરાહઉ, H — ૨૫ BCDEF સામહી,
G સાહમહી, H —, IJ સાંમહા. ૨૬ F સાહણુ, H — ૨૭ BCDFGIJ સંખ્યા,
H —. ૨૮ DGIJ પહિહઉ, E પહિહુ ૨૯ BG સુણિસુ, D અસુણિસ, F સઉણુ,
C સઉણિય, IJ સઉણિ ૩૦ IJ ગિવારિઉ ૩૧ BCH ઘણુ, F ઘણુઉ, F ઘણુ. ૩૨
C ભણ્યુ, DG ભણિઉ, F ભણિ ૩૩ D માનિઉ ૩૪ BDGHIJ મહંતા E મહંતા,
'C મહંતા. ૩૫ BCH તણુ, F તણ્ય. ૩૬ C આકૃત ૩૭ E કુણુ હીન, CDH કુણહિ
નઇ. ૩૮ BEGH ગયવરુ ૩૯ BH સાહીયઇ, CDFIJ સાહીય, E સાહીય

હલ^૧ ચાલઈ^૨ સાયર^૩ ઝલઝલઈ,^૪
 મેયણિ^૫ ડોલઈ ગિરિ ટલટલઈ;
 ત્રિન્નિ^૬ ભુવન^૭ તસુ લય^૮ ખલલલઈ,
 રાય રાણી સવિ આવી મિલઈ. ૫૪

ખેહ^૯ કટક ની અંપાઈ^{૧૦} સૂર,^{૧૧}
 ષિણિ^{૧૨} (૨) વાધઈ જિમ^{૧૩} નઇ પૂરિ;^{૧૪}

ચાલઈ^{૧૫} કટકિ^{૧૬} તલારહ^{૧૭} કહિઉ,^{૧૮}
 હલ^{૧૯} હથણી^{૨૦} દિસિ આવી^{૨૧} રહિઉ.^{૨૨} ૫૫
 બિહૂ^{૨૩} હલિ^{૨૪} દિહટ^{૨૫} મેલાવઉર^{૨૬} હૂવઉ,^{૨૭}
 લડ ઝૂઝેવા માગઈ^{૨૮} ફૂવઉ;^{૨૯}

જિમ^{૩૦} (૨) ૫૨હલ દેખઈ^{૩૧} કાર,
 તિમ (૨) ઝમકઈ^{૩૨} કરઈ ઝૂઝાર.^{૩૩} ૫૬

૧ BCFH દલિ. ૨ BCEGHIJ ચાલે, D ચાલેઇ, F ચાલિઈ. ૩ D સયર ૪ BEIJ ઝલઝલઈ, CF ઝલ ઝલઈ. ૫ BCDFGHIJ મેઇણિ E મિઇણિ ૬ D ત્રિણિ, FIJ તિન્નિ, G તેણિ. ૭ BCH ભુયણ તસુ, D ભુઅણ તસ, FIJ ભૂયણ તસુ, G ભૂઅણ તસુ. ૮ BEHIJ લઇ, C છઈ, G ભુય. ૯ BCEH કટક તિ ખેહ, D કટકની ખેહઇ, F કટકિ તિ ખેહઇ, G કટક ખેહતે, IJ કટક તિ ખેહઈ ૧૦ BC-DEHIJ અંપઇ, FG અંપિઉ. ૧૧ B સૂર, IJ સૂર ૧૨ BCDEFGHIJ ક્ષણિ ક્ષણિ. ૧૩ G યમ. ૧૪ B પૂર, G પૂરિ ૧૫ F ચાલિઈ. ૧૬ DFG કટક. ૧૭ D તલારઇ, F તલાર. ૧૮ E કહુ, F કહિ ૧૯ B હથ. ૨૦ BH દખિણ, CDIJ દક્ષિણ, F દખિણિ F દક્ષિણિ ૨૧ G આવિઉ ૨૨ દરણઈ, F રહિ. ૨૩ BCEFG બિહૂ, D બેહુ, IJ બિહઈ ૨૪ BCCEFGHIJ દલ. ૨૫ BCEFGHIJ દણિ ૨૬ F મેલાવુ, G મેલાવ. ૨૭ B હૂયઉ, CEFIJ ફૂઉ, D હૂઉ, G હોઉ, H ફૂયઉ. ૨૮ B માગઈ. ૨૯ BCH ફૂયઉ, D ફૂઉ, EFIJ ફૂઉ, G ફૂઉ. ૩૦ D જેમ (૨). ૩૧ DEFGHIJ દેખઈ. ૩૨ BDEFGHIJ ઝમક, C ઝમ. ૩૩ F ઝૂઝાર, F ઝૂઝારુ

કટ^૧ કહ કહઈ વિવેકુ^૨ સુગવ^૩, આપણપા^૪ તઉ^૫ આબુ^૬ પત^૭;

હિવ અપીસ્યઈ^૮ તુમહારઈ^૯ હાથિ,

અરિ ભડ ભિરડઈ^{૧૦} સાહી બાધિ. ૧૧ પ૭

મોહ^{૧૨} મોટઈ મનિ^{૧૩} આણુઈ^{૧૪} ઇસુ^{૧૫}, સાહસ ઘણી ન સીઝઈ કિસુ^{૧૬};

રાખે^{૧૭} ભાજઈ^{૧૮} ધરૂગ^{૧૯} પ્રહારિ, ૧૯

સુખિ ભદ્રાડઈ^{૨૦} સર્ગઈ^{૨૧} બારુ. ૨૨ ૫૮

તુમિહ^{૨૩} ભણુઈ^{૨૪} નિજ^{૨૫} પ્રસિદ્ધિ^{૨૬} પ્રમાણુ, ૨૭

એઉ^{૨૮} પવાડઈ મેર^{૨૯} સમાણુ;

વીર ખેતુ^{૩૦} આવઈ^{૩૧} સેતુનિ, ૩૨

બિ^{૩૩} હુ^{૩૪} ભવિ^{૩૫} ભલઈ^{૩૬} ઇહતુ^{૩૭} કૂચ. ૩૮ ૫૯

૧ BDI કટક કહઇ, CGHI કટકહ કહઇ, E કટક કહવિ, F કટકહઇ. ૨ DEGIJ વિવેક. ૩ B સમથુ, CEH સગવુ, DIJ સગવ, F સુગવ, G સુગવી. ૪ B-આ આપણુઇ, E આપણુઇ તાં, F આપણુપાં એ, G આપણુઇ, CDHIJ આ આપણુઇ. ૫ B તીવા, CDEGHIJ તાં, F —. ૬ BCDEGHIJ આવઈ, F આવિ. ૭ BC પવુ, EF પવુ. ૮ BH અપિસિઇ, CF અપીસિઇ, D અપીઇ, E અપીસઇ, G અપસિઈ, IJ અપીસિ. ૯ BCFH તમહારઇ, IJ તુમહાર. ૧૦ D ભિડઈ, F ભિરડુ, H ભરડઈ, IJ ભિડઈ ૧૧ BCDFGHIJ બાધિ ૧૨ B મોહુ ૧૩ B મણિ, D ઇમ મનિ ૧૪ BCH માણુઇ ઇસુ, D માણુસિઈ. ૧૫ માણુઇ ઇસ્યઈ, F માણુઇ અસિ, GIJ માણુઇ ઇસિઈ. ૧૬ BGH કિસુ, DIJ કિસિઈ, F કિસિ. ૧૭ BCDEFGHIJ રાખે. ૧૮ B ભાજવ, CE ભાજ ૧૯ BCFGHIJ ખરૂગ ૧૯ BDEHIJ પ્રહાર, C પ્રહાર ૨૦ BCDEFGHIJ ઉધડઇ. ૨૧ DIJ સર્ગઈ, EF સ્વર્ગઈ, G સ્વર્ગ ૨૨ BCDFEGHIJ બાર. ૨૩ BFHIJ તમિહ, CG તહિમ, D તુમહ ૨૮ BCFH ભેયઈ, D ભેઅ તા, EGIJ ભેહ. ૨૫ G-નિનિ, D — ૨૬ BCFH પ્રસિધિ, DE પ્રસિધ, G સિધિ ૨૭ BCEGH પ્રમાણુ ૨૮ C તેહના ચુણુ ઇઇ, E એ પવાડઈ, F એઉ પવાડુ ૨૯ CH મેરુ સમાણુ, CE-FGIJ મેરુ સમાણુ, D મેરુ સમાન ૩૦ B ક્ષેત્ર, DE ક્ષેત્ર, FGIJ ખેત્ર, H પેત્ર, C ખેત્ર ૩૧ BH કહિયઇ, C કહિય, DEFIJ કહીઇ, G કહિઇ ૩૨ B સેત્રુજ, C સેત્રુજ, DEGIJ સેતુનિ, H સેત્રુજ. ૩૩ ખેહુ, IJ બિહઈ ૩૪ D ભવ. ૩૫ B ભણુ, D તણુઈ, F ભલય ૩૬ BCE ઇહામિ, DHF ઇહાતુ, GIJ ઇહા નઈ. ૩૭ BH ચૂચુ.

પરદલ^૧ ભિડતાં^૨ જે ભાજસી,^૩

તિણિય^૪ અરિહંતુ^૫ દેવ^૬ લાજસી;^૭

રિષભદેવ^૮ દિઠ^૯ મનિ ઉલ્લપ્પ,^{૧૦} આપણાં^{૧૧} તે પૂરી રખઉ.^{૧૨} ૬૦

કહઉ^{૧૩} કુણનંદ^{૧૪} કિસિ^{૧૫} પરિવાર,^{૧૬}

કુણ^{૧૭} નંદ હાથિ કિસ્યુ^{૧૮} હથિયાર,^{૧૯}

તે બોલઇ કાઇ^{૨૦} નથી^{૨૧} મળ્યા, સમરપ^{૨૨} વાછઈ જઇ આપણા. ૬૧

હિવ ધવલ^{૨૩} ઠાલ

ભણઈ કુમર^{૨૪} અડઉ^{૨૫} તાત સુણિ વાત,

અરહ^{૨૬} છઈ^{૨૭} ઉલ્લગૂ^{૨૮} અતિવણાએ;

ભરત સગરાદિક ઘણુ અવદાત, અકધર આકરી અહમ^{૨૯} કરઇએ. ૬૨

૧ BCDEGIJ પરદલિ. ૨ BCDEGIJ ભિડતઉ, F ભિડતઇ. ૩ BCH ભાજિ-
સિઇ, DF ભાજસિઈ, E ભાજસઈ, G ભાજસિ, IJ ભાજિસિ. ૪ BCDFGH
તીણ, EIJ તીણઇ ૫ DGIJ અરિહંત, F અરિહંતઉ. ૬ BCEGH દેઉ. ૭
BCDH લાજિસિઇ, E લાજસિઈ, F લાજિસઇ, G લાજસિ, IJ લાજિસિ.
૮ BH ઋષભુ દેવુ, CGFIJ ઋષભદેવ, D ઋષદેવ, E ઋષભદેઉ. ૯ BC-
EFHIJ દદમનિ, DG મનિ દદઉ. ૧૦ BCFG ઉલ્લપ્પ, D ઉલ્લપ્પ, E
ઉલ્લ, H ઉલ્લપ્પ, IJ બોલપઉ. ૧૧ BE આપણનઇ. ૧૨ B રખતુ,
DEG રખઉ, FH રખુ. ૧૩ BCDFH કહુ. ૧૪ BCDEH કહિયુ નઇ ૧૫.
DEFIJ કિસિઉ ૧૬ BCEH પરિવાર. ૧૭ કુણિ. ૧૮ BCDHIJ કિસિઉ,
E કિસુ, F કિસિ. ૧૯ BGH હથિયારુ, IJ હથિયાર. ૨૦ BCDEFHIJ
ઠઇ, G ઠહિ. ૨૧ BCEGHIJ નથી ૨૨ BCFHIJ સખરખ, D સખરખ,
E સખરમ, G સખરપ. ૨૩ B હિવ ધઉણુ, D હવઇ ધઉણ, CFHIJ હિવ
ધઉણ, E હિવ ધવલ, H હિવ ચઉપઇ. ૨૪ BC કુમરુ, E —. ૨૫
BCDFGHIJ વડઉ, E —. ૨૬ CG અહમ, E —. ૨૭ B અઅઇ,
CFGHIJ અઅઈ, E — ૨૮ IJ બોલગૂ ૨૯ CG અહમ.

અમ્હ^૧ કરઈ કેસવ^૨ બંધુ^૩ તે સવિ સેવદેવ સુહાવયા^૪
 કરકુડપ દોમુહ^૬ નમિસુ ભુજબ^૭ નિવલ^૮ નેહ સમાગયા;
 ભણઈ ઉપસમ^૯ રાઉ દમદતુ^{૧૦} ભડુ^{૧૧} ચીલાતી^{૧૨} પુત્તઉ^{૧૩}
 અમ્હ^{૧૪} કરઈ ઉલગ^{૧૫} ફૂરંગડૂ^{૧૬} દિદમહાર^{૧૭} નિરુત્તઉ^{૧૮} ૧૩

વિનઉ ભણઈ ભડ^{૧૯} મેઘ^{૨૦} કુમાર,

અમ્હ^{૨૧} દલ^{૨૨} ગોયમર^{૨૩} શુભ^{૨૪} નિલઉએ^{૨૫} રપ^{૨૬}
 આગલઉ^{૨૭} સરલ^{૨૮} સંતોષ^{૨૯} બરવઈ^{૩૦}

આદ્ર^{૩૧} નરવઈ^{૩૨} નંદભો;

અયમુત^{૩૩} રાયહ^{૩૪} પુત્ર^{૩૫} અમ્હ^{૩૬} દલિ રાહિઉ રાઉ દાયભો^{૩૭}

૧ અહમ. ૨ G કેશવ ૩ F બંધુ ૪ C સુહા ૫ BCHIJ કરકંડુ, D કરકંડુ, E —, FG કરકંડ ૬ FH દોમુહ. ૭ BDGIJ નગાબ, CG નગ્ર, F નિગ્રય. ૮ BCDGHIJ નવલ. ૯ B ઉપશય, CDGHIJ ઉપશમ, E —. ૧૦ BH દમદતુ, D મનદહ, CGFIJ દમદતુ, E —. ૧૧ D ભડ, E —, F ભડ ૧૨ BCDGHIJ ચીલાબ ૧૩ B પુત્ર તુ, D પૂત તૂંય. ૧૪ CG અહમ, F —. ૧૫ F ઉલગૂ, E —, IJ ઓલગૂ. ૧૬ E —, F ફૂરંગડૂ, IJ ફૂરંગ ફૂરંગડૂ. ૧૭ BDFGHIJ દદ પ્રહારિ, C દદ પ્રહાર, E —. ૧૮ E —, IJ નિરુત્તઓ ૧૯ BCFH ભડુ, E —. ૨૦ BH મેહ કુમાર, CF મેહ કુમાર, DIJ મેહ કુમાર, E —, G મોહ કુમાર. ૨૧ CG અહમ, E —. ૨૨ BCDGHIJ દલિ, E —, F દલ ૨૩ BH ગોયમુ ૨૪ D ગુર, E —, F શુભિ. ૨૫ H નિલુએ ૨૬ BCDGHIJ આ પ્રતોમાં એક પકિત મળે છે :

“તાત-વચનિ જિણિ ત્યજિ અહંકાર, બાહુબલિ બાહુબલિ આગલઉએ” તેમાં આ પ્રમાણેનાં પાદાતરો મળે છે : તાતવચનિ - તાતવચન, ત્યજિઉ - ત્યજઉ, તિજિઉ - જીતુ અહંકાર - અહંકારુ, બાહુબલિ (૨) બાહુબલિ બલિ ૨૭ BH આગલિઉ, CFII આદરિઉ, E — ૨૮ BCFIJ સરલિ. ૨૯ BCH સંતોષુ. ૩૦ D શુરવબ. ૩૧ BCGH અદ નરવબ, D અહ, EF —, IJ આદિ. ૩૨ F નિરવબ, IJ નરવર. ૩૩ BH અષમુત, CFGIJ અષમુત, E —, D અષમતૂ. ૩૪ C રાય, ૩૫ CG પુત્ર, DFIJ પુત્ર ૩૬ CG અહમ ૩૭ BCFGHIJ ઉદાયભો, D અદાયભો, E —.

સમિક્તુ^૧ સારંગર^૨પાણિ શ્રેણિક^૩ રાઉ સપ્રતિ અખએ;
થિર^૪ શૂલભદ્રુ^૫ સુખતુ^૬ જંખૂ^૭ સેલહત^૮ સુદિખએ.^૯ ૧૪
કરુણાસુદરી^{૧૦} કહધ^{૧૧} કુમારિ, મોહનઈ કલિ^{૧૨} જુગિ જે^{૧૩} ભિડધએ; ૧૪
તસુ^{૧૫} દલિ પારધિ^{૧૬} રથઉ^{૧૭} ન અમારિ,

ધુરિ^{૧૮} લગધ^{૧૯} તે મુઅર^{૨૦} નવિ ગમધએ; ૨૧
નવિ ગમધ^{૨૨} તે મુઅર^{૨૩} તીણિ કારણિ^{૨૪} રણહરંગિ જુર^{૨૫} મદહએર^{૨૬};
પ્રિય^{૨૭} સોગિર^{૨૮} પૂરીય^{૨૯} નારિ, ૩૦

નિરખીયે^{૩૧} નિવડ^{૩૨} મુઅર^{૩૩} મિદહએ; ૩૪
અદલક્ષિ^{૩૫} દેસિ અમરિ^{૩૬} કારધ, ૩૭ જીવરખ^{૩૮} સલખએ; ૩૯
કલિકાલ^{૪૦} કપણ^{૪૧} કુમર^{૪૨} નરવધ^{૪૩} વીર^{૪૪} ગહિઉ^{૪૫} વિચખણે. ૪૬ ૬૫

૧ D સમિક્તુ, E —, FG સમકિત, IJ સસિકંતુ ૨ E —, F સાર પાણિ. ૩ BCGH શ્રેણિક ૪ BCGH થિરુ. ૫ BF શૂલભદ્રુ, CD શૂલભદ્ર, E —, GIJ શૂલિ-ભદ્ર, H શૂલભદ્ર. ૬ BDI સુખત, C સુખાણુ તુ, E —, F સુખાણુ, G સુખતુ, I સુ ૭ D જંખૂ, E —. ૮ CH સેલહત, D સેલહત ૯ B સુદિખાણુ, D સુદિ-ખએ, E —, F સુદખએ. ૧૦ F કરુણાસુદરી, G કરુણા સુદરિ, IJ કરુણા સુદરી. ૧૧ B કધ, E —, F કરધ ૧૨ BC કલિજુગ, D કલિજુગ, F કલિજગિ, G કાલિજગિ, H કલિજુગ, IJ કલિજુગિ. ૧૩ F જે. ૧૪ B ભિડએ, C ભિડધ, DF ભડધએ, IJ ભિધએ ૧૫ F દસ ૧૬ G પારિધિ. ૧૭ BCDGHIJ સૂના મારિ, E —, F સોના મારિ. ૧૮ BCDGHIJ ધુર, EF ધુ ૧૯ BCFH લગતે ૨૦ BC-FGH મૂ, DIJ મુ, E —, ૨૧ H ગમએ, E — ૨૨ B ગમ, E —. ૨૩ DIJ મખ, E —. ૨૪ કારુણિ રહણ રંગિ, E —. ૨૫ DFG જ, E —. ૨૬ E —, F મિદહએ ૨૭ E —, F પ્રીય. ૨૮ D સોગ, E — ૨૯ BCDEHIJ પૂરી ૩૦ IJ નારી ૩૧ BIJ નિરખિય, CF નિરખીય, D નિરખી, E —, G નિરખધ, H નિર-ખિય. ૩૨ BH નિવિકુ, CF નિવિકુ, G નિવિક, E — ૩૩ BCH મોગકુ, DIJ મોગર. E —, F મોહધડ, G સોગડ ૩૪ E —, F મિદહધ ૩૫ BH અદલક, GG અદલિક, D અદલિક, E —, F અદલિક, IJ અદલક ૩૬ BCDFGHIJ અદારિ, E — ૩૭ IJ કારિય ૩૮ D જીવસખ. ૩૯ BEDFGHIJ સદકખણે ૪૦ G કલિકાલ ૪૧ CH કપણ ૪૨ BC કુમર ૪૩ F નિરવધ ૪૪ BC વીરુ. ૪૫ CGIJ ગહિય, D ગહિઅ, E —, F ગહીય ૪૬ H વિઉખણે.

ઇમ સંભાલીય^૧ નિજ પરિવાર,^૨ વીરસ^૩ વિસમ^૪ હરિ આરુહિયાએ;^૫
 પરદલ લગિ^૬ ફિરિ બલઇ અસવાર, પાખરે^૭ ધૂધરે^૮ રુણઅણુએ;^૯
 રણુઅણુઇ^{૧૦} ધૂધર ઘોર ઘણુપરિ ધુમ ધમંતિ નિસાણુયા;^{૧૧}
 અલકંતિ^{૧૨} સવલા^{૧૩} સેલ^{૧૪} પિખિય^{૧૫} પડય^{૧૬} કાચર પ્રાણુયા;
 રોમંચિ રાહિત જોડ^{૧૭} જડકઇ જરદ બંધન^{૧૮} તુટએ;^{૧૯}
 હણુહણુઇ^{૨૦} હુંકઇ^{૨૧} હરધિરર હયવર પૂર જેમર^{૨૨} પહંટએ.^{૨૪} ૬૬
 હિવ ફૂંહા

તં જાણી જમરૂપરૂપ ધરિર^{૨૬}, જપઇ મોહ નરેસુ;^{૨૭}
 ભડ ભડભરૂં તિણિરૂં પરિભાડિ^{૩૦}

જિમ તરૂં^{૩૧} હોઇ મનરોસુ.^{૩૨} ૬૭

૧ BH સભાલિય, CFIJ સભાલી, E —, G સભલી. ૨ CG પરિવાર. ૩ B વિરસ, D વીરસમ, I —, J વીર. ૪ D વસમ. ૫ BCDHFH આરુહા એ, E —, G આરુહીએ. ૬ B ઇ અસવાર, CDH લગ ફિરી વલઇ અસવાર, E —, F તમ ફિરી વલઇ અસવાર G લગઇ ફિરી વલઇ અસવાર, IJ લગઇ ફિરી અલઇ અસવાર. ૭ D પાખરિ, F પાખલે, G પાખર, HIJ પાખરે ૮ BCDGHIJ ધૂધરી. ૯ B રુણુઅણુઇએ, DFIJ રુણુઅણુઇએ, E —, G રુણુ અણિએ, H રુણુઅણુએ ૧૦ B રુણુઅણુઇ ધરધરિ C રુણુ અણુઇ ધરધરિ, D ધૂધરી રુણુઅણુ, E —, F રુણુઅણુ ધધરિ, G રુણુ અણુઇ ધૂધરી, H રુણુઅણુઇ ધુધરિ, E રુણુઅણુ ધુધરિ, J રુણુઅણુ ધુધરિ. ૧૧ C નીસાણુયા ૧૨ BE —, CDFHIJ અલક તં. ૧૩ CG સબલ, D સબલલ, FHIJ સબબલ ૧૪ G લોહ ૧૫ BE —, D પેધી, F પિખિય, G પેખિઅ, H પેખિય, IJ પિક્ષિઅય. ૧૬ BE —, CDGHIJ પડઇ, F પઇ. ૧૭ B જોડ જડકરઇ, F જોડઇ જડકઇ ૧૮ D બંધણુ. ૧૯ BCHIJ તુટએ, E —, FG તુટએ. ૨૦ D હણુહણુઇ, E —. ૨૧ BCFGH હુંકઇ, E — ૨૨ BCH હરિષ E —. ૨૩ C જેમહ, E —. ૨૪ D પહંટએ, E —, F હુંકએ ૨૫ B મરુપુ, C યમરૂપ, D જમરૂપ, F ય રૂપ, G અરૂપ, H યમરૂપુ, IJ જમરૂપ ૨૬ D રિ ૨૭ D મોહ નરેસ, G મેહ નરેસુ. ૨૮ FG ભાડિ ૨૯ G તિણુ. ૩૦ G પરિભાડિ, I પરિહ ૩૧ BFHIJ તુરૂં, D તુમ, E — ૩૨ BCFGHIJ નરેસુ, D નરેસ, E —.

મયભુ^૧ મિદ્યભરે જુગ^૨ બાહસિહ^૪ ગદ્બિલ્લ^૫ પ્રલોત;^૬
શશિ^૭ સેલગ સોદાસિ^૮ સહિ, દલવધ કીધી^૯ પોતિ ૧૦ ૧૮
કચ્છ^{૧૧} કપિલ^{૧૨} શિવભૂતિ^{૧૩} સહિ, છત્રધાર^{૧૪} સંપત્તિ^{૧૫}
મહતહિ^{૧૬} પાલિકિ^{૧૭} સંગમિહિ, આપ^{૧૮} જમાલિહિ જતુ^{૧૯} ૬૯
કુચ્છી^{૨૦} કમઠિહિ^{૨૧} કઠરવિહિ, તહરર પરિવરિહર^{૨૨} કોપ; ૨૪
પરસરામિ^{૨૫} રાવણિ^{૨૬} કીચહિ, ૨૭ માનહર^{૨૮} ઘણુ^{૨૯} આરોપ. ૩૦ ૭૦
પીઠ મહાપીઠહ^{૩૧} સખલિ, ૩૨ મહાખલિ^{૩૩} મંડિહિ^{૩૪} દંભ, ૩૫
નંદિ સુભૂમિહિ^{૩૬} કોણિયહ^{૩૭} લોભ^{૩૮} સુગરુ^{૩૯} આરંભ. ૭૧

૧ CFIJ મયભુ, D મય, E — ૨ BCDFGHIJ મિદ્યભરે. ૩ BDH મણિ, FGHI
જગ, E — ૪ BH રહિ સરિસુ, CG બાહિસ્યુ, D રહસરિસ, E —, F બાહસિ,
IJ બાહિસિહ ૫ BCH ગદ્બિલ્લ, E — ૬ BCFGHIJ પ્રલોતિ, E — ૭
BCDFGHIJ સસિ સેલગ, H સસિ સેગ. ૮ BCH સોદાસિ સ્યુ, DG સોદાસિ સિહિ,
E —, F સોદામ્ય, IJ સોદાસિહિ. ૯ CF કિધી, D કીધહ. ૧૦ D પોતિ ૧૧
BFGIJ કચ્છ, CH કચ્છ ૧૨ BCGIJ કપિલિ, H કપલિ ૧૩ B સિવભૂતિ સ્યુ,
CDIJ સિવભૂતિ સિહિ, E —, F સિવભૂતિસિ, G શિવભૂતિ સિહિ, H સિવભૂતિ
સ્યુ. ૧૪ BCDFGHIJ છત્રધાર. ૧૫ DIJ સ પત્ત ૧૬ BCGIJ મુહ તહિ, DF મુહ-
તહિ, H મુહતુ ૧૭ BCDFHIJ પાલિકિ, G પાલખિ ૧૮ BCDFGHIJ અનર્થ ૧૯
BH જુતુ, CGIJ જુત, D જત, E જતુ, F જતુ ૨૦ BCDFGHIJ કુરડિ, E —.
૨૧ BIJ કમઠિહિ, E — ૨૨ BCDFGH તવ, E — ૨૩ BF પરિવરિયહિ, G
પુરિ વરિયહિ, D પરિહિ, G પરિ વરિવરીહિ E — ૨૪ CFH કોપ, E —. ૨૫
BEH પરસુરામિ, D પુરિસરામ, E —, G પુરસરામિ, I રસુરામિ, J પરસુરામ
૨૬ E —, F રાવણ ૨૭ BCGH કિચહિ, D કીહિ, E —, F કીધહિ, IJ કિહિ.
૨૮ CFIJ માન, E —. ૨૯ CFIJ ઘણુહિ. E — ૩૦ BGFH આરોપ, E —.
૩૧ BCGHIJ મહા પીઠિહિ, D મહા પીઠહ, E —, F મહાપીઠહિ ૩૨ D
સખલિહ, E —, FG સખલ ૩૩ C મહાખલ, E —. ૩૪ E —, F મંડીય, G
મિડિહિ. ૩૫ DFIJ દંભ ૩૬ BCH સુભૂમિહિ, D સુભુમ, E —, F મુખંભુહિ.
૩૭ DG કોણિયહ, E —, F કૂણિયહ ૩૮ BCH લોભ, F લેભ. ૩૯ B સુરુ-
ચારંભ, CD સુગરુચારંભ, E —, F સુગરુચારંભ, G સુગરુ આરંભ, H સુગરુ-
ચારંભ, IJ સુગરુઆરંભ.

હિવ ચઉપહી^૧
 વસીઠ^૨ ફિરિયા વિહુ^૩ કરિવા^૪ સંધિ,
 વિસઠા^૫ લઉં પુણ^૬ નાવ્યઉ^૭ બંધિ;
 ખેત્ર^૮ નિપાચુ^૯ ખિપક^{૧૦} ઓણિ,
 મોહ વિવેક^{૧૧} તિહાં આરેણ^{૧૨}. ૭૨
 હિવ^{૧૩} ખેઉં દલ આલ્યા^{૧૪} ચડી,^{૧૫}
 હાક ન મેલહઈ^{૧૬} દવઈ^{૧૭} ઘડી;^{૧૮}
 કંસાઝા જિમદલ^{૧૯} આફલ્યા, ગયવર^{૨૦} (૨) સિરસી^{૨૧} મિલ્યા. ૨૨ ૭૩
 રથુર^{૨૩} રથિ પાયકુર^{૨૪} પાયકિ બુઝઈ^{૨૫}
 ઘોડઉર^{૨૬} ઘોડાર^{૨૭} સરસી^{૨૮} ભિડઈ;
 ઉડિઉર^{૨૯} લોહુ^{૩૦} ન પયસઈ^{૩૧} કોઈ, ૩૨
 ખૂઝઈ^{૩૩} રાઉત પૂરઈ રોસિ. ૭૪

૧ BCFGHIJ હિવ ચઉપઇ, D હવઇ ચઉપઇ. ૨ BCDFHIJ વિહ ફિરિયા, G વિહિ ફિરિયા ૩ BCDH બિહુ, E —, F હિવ, G બહુ, IJ બિહઉં. ૪ G કવા ૫ BCH વિહાણ, DGJ વિહાલઉ, E —, F વિહાલ. ૬ FGIJ પણિ ૭ CDGIJ નાવિઉ, E —, F નવિ આવઇ ૮ B ખેત્ર, CD-FGIJ ક્ષેત્ર, H ક્ષેત્ર. ૯ BCHIJ નીપાચુ, DG નીપાચઉ, E —, F નીપાચી ૧૦ BCFGHIJ ક્ષપક ઓણિ, D ક્ષિપક ઓણિ, E — ૧૧ G વિવેક, E —. ૧૨ BCDFGHIJ આરેણિ, E —. ૧૩ BCDFGH તઉ ખેવઇ, IJ તઉ ખેહ, E —. ૧૪ IJ આલ્યા. ૧૫ D ચડી. ૧૬ D ખૂક, CDGH ચૂકઇ, IJ ચુકઇ, E —, F મહકઈ. ૧૭ BCDFGHIJ દવઇ, E —. ૧૮ D ચડી, E —. ૧૯ G યમ, E —. ૨૦ BCHIJ ગયવર ગયવરિ, F ગયવરિ ગયવરિ, E —. ૨૧ BCDFGHIJ સરિસા, E — ૨૨ IJ મિલ્યા. ૨૩ D રથરથિ, G રથિ (૨), IJ રથિરથુ. ૨૪ DHIJ પાયક, G પાયકિ. ૨૫ B-જજુડઇ, DGI જડઇ, FJ જૂઝઇ ૨૬ F ઘોહુ. ૨૭ BCFGHIJ ઘોડઇ, E — ૨૮ BGHIJ સરિસઉ, C સરિસુ, D સિઉ રસિ, E —, F સૂરિસિઉ ૨૯ BCH ઉડચુ, DGJ ઉડિઉ, E —, F ઉડિ. ૩૦ DFG-HIJ લોહ, E —. ૩૧ BDFGHIJ નપઇસઇ, C નપઇ, H પઇસઇ ૩૨ BCDFGHIJ કોસિ. ૩૩ IJ ખૂઝઈ.

બાધી વયણિ^૧ ગયણિ ઠાઠરી,^૨ રિવકર^૩ મૂકયા^૪ તિણિ આવરી;
 ધાડા^૫ ઝલકઈ વિજુલ^૬ જિસા,^૭ સહુડતણાં મન તીણઈ^૮ કસ્યા.^૯ ૭૫
 પાયક પઠિદઈ^{૧૦} સરની સેજિ,^{૧૧} તિહ^{૧૨} ઉપરિ અપછરનાં^{૧૩} હેજ;
 રુધિર પૂરિ રથ તાણ્યા બાઈ. સિર^{૧૪} તૂંટઈ^{૧૫} ઘડઘસમસ ધાહિ.^{૧૬} ૭૬
 તેજી તુરંગમ^{૧૭} ન સાહ્યા^{૧૮} રહઈ; પરદલ માહિજ^{૧૯} ફૂટી^{૨૦} વહઈ;
 વિહુ^{૨૧} કુમરાહ^{૨૨} લાગુ^{૨૩} સંઆમુ,^{૨૪}

તઉ^{૨૫} વયરાગિહિર^{૨૬} જીતઉ^{૨૭} કામુ.^{૨૮} ૭૭

પુરુષ^{૨૯} કારિ સંહરિઉ પ્રમાહુ,^{૩૦}

સીલિ^{૩૧} ટાલિઉ^{૩૨} મહનઉ^{૩૩} નાહુ,^{૩૪}

ભિપથમ^{૩૫} કોધિહિ^{૩૬} કિયઉ^{૩૭} સંહારુ,^{૩૮}

વિનય^{૩૯} વીરિ વારિઉ અહંકારુ.^{૪૦} ૭૮

૧ BCDFGHIJ બાણિ, E — ૨ D ટાવરી, E — ૩ BCDFGHIJ રવિકર, E —
 ૪ IJ મૂકયા. ૫ BCFGHIJ ધાડાં. ૬ BDH વીજુલ, C વીજલી, E —, FIJ વીજલ,
 G વીજલિ ૭ BCDFH જિસ્યાં, G યસ્યાં, E —, IJ જિસિયાં ૮ BGH તીણુ,
 C તીણી. ૯ D વસ્યા, E —, IJ ઠસિયાં ૧૦ E —, IJ પુઢઈ ૧૧ BCDFGHIJ
 સેજ, E —. ૧૨ BCDFGHIJ તીહં, E —. ૧૩ BCDH અપસરનાં, F ઉપસર,
 G અપસર, IJ અપચર ૧૪ BFH સિરિ, E —, G શર ૧૫ BFGH તૂટઈ,
 E —. ૧૬ BCDFGHIJ ધાઈ ૧૭ BCGH તુરંગ, E —. ૧૮ D સાહ્યા, F સાહિયા,
 G ન સાહ્યા, IJ ન સાહિયા. ૧૯ BCDGH માહિ, E —, F માહિઈ, IJ માહઈ. ૨૦
 B ફૂટી વહિ, D ફૂટી નહ વહઈ, E — ૨૧ BCDF બિહુ, E —, G બિહ, H
 બિહુ, IJ બિહઉ ૨૨ BDFGHIJ કુમર, C કુમરુ, E —. ૨૩ BCGIJ લાગઉ,
 D લોગઉ, E —, FH લાગુ. ૨૪ CDFHIJ સંઆમ, E —. ૨૫ BCDFGHIJ તાં.
 ૨૬ B વધરાગં, CFH વધ રાગિઈ, D વધરાગિહિ, GIJ વધરાગિ. ૨૭ B જીતુ,
 E — ૨૮ DFIJ કામ. ૨૯ D પુરુષાકારિ, F પુરખાકારિ, IJ પુરુષાકારિ ૩૦ CD-
 GIJ પ્રમાહ ૩૧ BCFH સીલિષ, D સીલિહિ ૩૨ I ઉના. ૩૩ B મનનઉ, CFH
 મનુ, D મનહ, E —, I (ઉનમા)દ નઉ ૩૪ C વાદ, DGHIJ નાદ. ૩૫ BCH
 ઉપસમિ, DIJ ઉપસમિ ૩૬ BCDHIJ કોધહ, E —, F કોધ, G કોધિ. ૩૭ BH-
 IJ કિઉ, C કિયુ, D કીધહ ૩૮ D સંહાર, F સિહાર, DIJ સંહાર ૩૯ C વિનય,
 E —. ૪૦ BH અહંકારુ, E —.

સરલિહિ^૧ દંભ^૨ છડાવ્યહિ^૩ થોભુ^૪

સુખ^૫ સંતોખિહિ^૬ સાધ્યહિ^૭ લોભુ^૮;

રાગદ્વેષ^૯ સામાયક^{૧૦} વરી,^{૧૧}

કરમ^{૧૨} મહાભડ તપી^{૧૩} સંહરી^{૧૪} ૭૬

નિરિતક^{૧૫} વારિહિ વસ્તુ^{૧૬} વિચારિ,^{૧૭}

કરુણા^{૧૮} પારધિ નાસી મારિ,^{૧૯}

ખિહિ^{૨૦} (૨) તૂટી^{૨૧} મોહહર^{૨૨} ખેલ,^{૨૩}

સગલધર^{૨૪} કટકિ પડી તઉર^{૨૫} ભેલિર^{૨૬} ૮૦

દલવધર^{૨૭} વિહુર^{૨૮} દહુર^{૨૯} સૂતુર^{૩૦} હુવહિ,^{૩૧}

નાહિહર^{૩૨} ભઈ દસધર^{૩૩} દિસિ જુજૂઅહિ,^{૩૪}

તઉ આપણુપધર^{૩૫} આવધર^{૩૬} મોહર^{૩૭}

તિહિ રહિર^{૩૮} માંડ્યહર^{૩૯} ભઈ સાહોહ^{૪૦} ૮૧.

- ૧ BCFH સરલિહિ, D સરલઈ, G સુરલિં, E —, IJ સરલિં ૨ BCFGH દભુ
૩ BCDGHIJ છડાવિહિ. ૪ BCDGHIJ થોભ ૫ BC સુખિ, DFIJ સુખિ H
સુખ ૬ BG સંતોખિં, CDFH સંતોખિઈ, E —, IJ સંતોખિ ૭ BCDGHIJ
સાધિહિ, E —. ૮ BCDEFGIJ લોભ ૯ D રાગહુત વેષ ૧૦ BCH સામાયકિ, D
સામાયિક, E —, F સામાયક, GIJ સામાયકિ. ૧૧ BC વચ્ચા, DFIJ વરિયા,
G વરિઆ. ૧૨ BCDGHIJ કરમ. ૧૩ BCDGHIJ તપિ ૧૪ CFHIJ સંહરિયા,
BDG સંહરયા. ૧૫ BCDGHIJ નારિતક. ૧૬ IJ વસ્તુ (સ્તુ) ૧૭ D
વિચાર ૧૮ F કરુણા. ૧૯ BCDGHIJ સૂના, F સોના ૨૦ B ક્ષિણિ (ર),
CDGHIJ ક્ષણિ ૨૧ BCDHIJ ખૂટી, G પૂટી. ૨૨ CFIJ મોહની. ૨૩ BDFIJ
ખેલ ૨૪ BH સધલી, CDFHIJ સધલઈ. ૨૫ G તવ ૨૬ BCDGHIJ ભેલ ૨૭
C બલવધ ૨૮ CDF વિહુ ૨૯ CDFGIJ દહ ૩૦ CG સૂનહિ, D સૂદંહિ, F
સૂદં, IJ સૂનહિ. ૩૧ BD હુહિ, CHIJ હૂહિ, E —, F હૂય, G હોહ. ૩૨ BH
નાહુ, D નાહહિ ૩૩ BCDFIJ દિસો દિસિ, E —, G નિસોદિસિ ૩૪ BC
જુહિ, GHIJ જૂહિ, E —, F જૂઝૂય. ૩૫ CF આપણુધ, E — ૩૬ BCDGHIJ
ભિહિહિ ૩૭ BCH મોહુ, E —. ૩૮ B રિણિ, E — ૩૯ BDGHIJ માંહિહિ,
E — ૪૦ BCH ડોહુ, E —.

કુમર સવે તિથિ દિગ્દિહિ^૧ કલ્યા, જામર મહાધર પાલા પુલ્યા;^૨
સેલહત્ય^૪ સિરિ દિદ્ધપ પ્રહાર,^૬

સમકગ્યઉ^૭ સ્યઉ^૮ લિયઉ^૯ ફરિ તલાર.^{૧૦} ૮૨
તિથિ^{૧૧} દિગ્દિહિ^{૧૨} કો ન^{૧૩} સક્ષં ચડી,

તિહસ્યઉ^{૧૪} કોઇ^{૧૫} ન સ^{૧૬}કડ^{૧૭} લિડી;^{૧૮}
ઇમ^{૧૯} દેખી^{૨૦} જિન મનિ^{૨૧} દ^{૨૨}કોણુ,^{૨૩}
વિવેકુ^{૨૪} રાઉ તઉ^{૨૫} કરઇ કલોણુ.^{૨૬} ૮૩

હિવ^{૨૭} યોલી યોલઇ

તઉ વિવેકુ^{૨૮} રાજ^{૨૯} સામહી, સ^{૩૦}ગ્રામાંગણિ^{૩૧} આવ્યઉ^{૩૨};
આવતઉ^{૩૩} મોહરાજ^{૩૪} યોલાવ્યઉ,^{૩૫}

અહો વિવેકુ^{૩૬} નહાસિ^{૩૭} નાસિ, મ રહસિ^{૩૮} લાઇ તણુઇ^{૩૯} વિસાસિ,^{૪૦}
રિણુક્ષેત્રિ^{૪૧} ચડયા ક્ષત્રિય^{૪૨} ન ગણુઇ^{૪૩} આપુનઇ^{૪૪} લાઇ. ૮૪

૧ BCFH દણિઇ, DGJ દણિ, E દણઇ ૨ E જઇ. ૩ DF પલ્યા. ૪ CF સેલહત્ય, E સેલહત્ય ૫ BCFH દિધુ, DG દિધ, E દિનુ, IJ દિદ્ધુ. ૬ BCGH પ્રહાર, E પ્રાર ૭ B સમિકિતુ, CHDJ સમિકિતિ, DFG સમકિત, E સમકિતુ. ૮ CEIJ સ્યુ, DG સિઉ, F સિં. ૯ BH ગ્યઉ, C ગ્યુ, DEGIJ ગિઉ, F ગિં. ૧૦ BH ફરિ તલાર, D ફરિ તલા ૨ ૧૧ BDEGH તેહ, CFIJ તે ૧૨ BD-HIJ દિગ્દિ, CEFG દિગ્દિઇ. ૧૩ BCEGHIJ કોઇ ન. ૧૪ BH તેહસ્યઉ, C તેહસ્ય, DGJ તેહ સિઉ, E તેહસઉ, F તેહસિં. ૧૫ F કો ન ૧૬ BCDEGHIJ સક્ષઇ, F સક્ષઇ ૧૭ EF ભડી ૧૮ E ઇમ ૧૯ BFH દેખી, D દેખ. ૨૦ BGH નિજ દલિ, CFIJ નિજદલ, D નિજ, E નિજિ. ૨૧ DEFGIJ દલોલ ૨૨ BCDGHIJ વિવેક ૨૩ C તઇ, E તિહ. ૨૪ CDEF કલોલ, GIJ કલોલ ૨૫ BCFGHIJ હિવ યોલી, D હવઇ યોલ, E હિવ યોલ ૨૬ CDFGHIJ, વિવેક. ૨૭ D રાઉ. ૨૮ D તઉ સ^{૩૦}ગ્રામિ. ૨૯ BDFGH આવિઉ, CIJ આન્યુ ૩૦ BCH આવતુ જિ E આવિઉ તઉ જિ, FG આવતઉ જિ, IJ આવતુ જિ ૩૧ D મોહ ૩૨ BCDEFGHIJ યોલાવિઉ. ૩૩ BCDFGHIJ વિવેક. ૩૪ BC-DEFGHIJ નાસિ. ૩૫ EH રહસિ. ૩૬ C તીણુઇ, E તઉ ૩૭ BCFGHIJ વીસાસિ. ૩૮ BGHIJ રણુ ક્ષેત્રિ, C રણુ ક્ષત્રિ, D રણુક્ષેત્રે, EF રણુક્ષેત્રિ ૩૯ C ક્ષત્રેય, D ક્ષત્રીનઇ, F ક્ષત્રીય ૪૦ E ન ગણુ, F ન ગણુઇ, G ન ગિણુઇ. ૪૧ CEG આપુ ન, D બાધિવ, FIJ આપનઇ.

એહ વાતની પ્રસિદ્ધિ આગઈ, રિષિદેવ^૧ તણુધર^૨ નંદણિ^૩ નિપાઇ,^૪
ભાઈ^૫ તઇયઇ^૬ ધાડઉ^૭.

જઇયઇ^૮ કુસમસર^૯ ભય^{૧૦} જીવ લેઈ^{૧૧} નાહઉ^{૧૨};
તુ^{૧૩} તોઇ ડિલિ^{૧૪} કુવલઉ,^{૧૫}
તાહરઉ^{૧૬} પરિવાર^{૧૭} પણિ^{૧૮} સીયલઉ,^{૧૯}
મુત્ર^{૨૦} દિગવિજય^{૨૧} કરતાં ત્રિભુવર^{૨૨} ક્રીટી^{૨૩} થાઈ ત્રિન્નિ^{૨૪} પાડ,^{૨૫}
આપણા કેતા^{૨૬} કહું તુઝર^{૨૭} આગઈર^{૨૮} પવાડા. ૮૫
હિવ દ્રાટિકાર^{૨૯}

આદીસરનઉ^{૩૦} પોત્રઉ^{૩૧} હૂવઉ^{૩૨} મરીચિ^{૩૩}

વાહિઉ^{૩૪} સુમઇ^{૩૫} ગંજિય^{૩૬} ગોત્ર નીચિ,^{૩૭}

૧ BCDEFGHIJ શ્રી ઋષભદેવ. ૨ BCDEFGHIJ તણે. ૩ BCEGHIJ નંદનિ,
D નંદનિ, F નંદને ૪ B નેપાઇ ૫ BCDEG ભાઇયા F અહો ભાઇ, H ભાઇ
તાં, IJ ભાઇઆ. ૬ B તુ તઇય, CEH તૂ તઇય D તૂ તહિ, F તૂ નઇય, G
તૂ તહીય, IJ તઉ તહીય ૭ F ધાડું, H ધાહિ. ૮ BH જઇય, C નઇય, D
જહિ હુઇ, F જઇય, G જહીય, IJ જહીય. ૯ BCFH કુસમસર, કુમરસર, E
કુસમસરિ, G કુસમસુ ૧૦ BDH ભઇ, C ભયે, E ભરઇ, G ભિ ૧૧ BCE
જીવ. ૧૨ CF નાહું, IJ નાહંઓ ૧૩ BC તૂં તોઇ, D તૂં, EH તૂંતો, F તોઇ,
G તૂ ધતે, IJ તઉ તોઇ. ૧૪ BCFH ડીલઇ, D ઝૂઝિહિ, E ડીલઇ, G ડીલિ,
IJ ડાલિ ૧૫ BCF કુવલઉ DFG કૂઅલઉ, H કુવલઉ, IJ કુઅલઉ. ૧૬ C
તાહરુ, D તાહરઇ ૧૭ BCH પરિવારુ. ૧૮ BEH પુણુ, D છઇ, CFIJ —, G
પણિ ૧૯ BCF સીયલુ, DH સીયલઉ, E સીઆલઉ, G કુઅલઉ, IJ સીયલઓ
૨૦ DIJ મઝ ૨૧ BCEGHIJ દિગ્વિજય ૨૨ BH ત્રિન્નિ ભુવન, C તિન્ન
ભુવન, D ત્રિણિ ભુવન, GE ત્રિભુવન, FIJ તિન્નિ ભુવન ૨૩ B ક્રીટી ૨૪ CFIJ
તિન્નિ, E જિણિ, G ત્રિણિ ૨૫ BCDEFGHIJ પાડા ૨૬ C કેતા કહું, DG
કેતા કહઉ, E કેતલા કહઉ, F કહું કેતલા, IJ કેહઉ કહઉ કેતલા ૨૭ F તુ,
F ઝ ૨૮ BCDEFGHIJ આગલિ. ૨૯ BCDFFGHIJ હિવ કાવ્ય. ૩૦ BH
આદીશ નહિ, CFGIJ આદીશતુ, DE આદીસર નહિ. ૩૧ BCFH પૌત્રુ, DIJ
પૌત્ર, E પુત્ર, G પુત્રા ૩૨ BCH હુયઉ, D હુઉ, E FIJ હૂઉ, G હોઉ ૩૩ F
મિરીચિ, G મુરીચિ ૩૪ BGH ધાત્યઉ, CD ધાતિઉ, E ધાલઉ, FIJ ધાતુ
૩૫ D સમઇ ૩૬ D ગંજી, E —, IJ ગંજીઉ. ૩૭ BEFGHIJ ગોત્રિ નીચિ,
D ગોત્ર નીચઇ.

શ્રીવીરનૃ^૧ જે કહિય^૨ જમાઇ^૩,
જમાલિ^૪ તે મેલ્લિહ મધ પળાઇ.^૫ ૮૬

મધ પાહવ્યહિ^૬ પાપ^૭ તણુહ અનીકો,^૮
ત^૯ મુક્ત ભાંજ્યહિ^{૧૦} ભડુ^{૧૧} કંડરીકો;^{૧૨}

રહિયો^{૧૩} સદા શ્રેણિક^{૧૪} તૂ^{૧૫} નીરોપી,^{૧૬}
ધાત્યહિ^{૧૭} સુમધ^{૧૮} તાં^{૧૯} નરકાંધ^{૨૦} કૂપિ.^{૨૧} ૮૭

વવેકુ^{૨૨} જોલઇ સુણિ મોહ ભાઇ,
તઇ તઉ^{૨૩} દિવાડી^{૨૪} નિજ પડિતાઇ;

પરુખવે^{૨૫} જીહર^{૨૬} તણે^{૨૭} પ્રમાણુ,^{૨૮}
તે આપણુ^{૨૯} કાંઇ^{૩૦} કરઇ વખાણુ.^{૩૧} ૮૮

૧ BCFH તુ ૨ CDEFIJ કહીઇ, G કહીયઇ, H કહિયઇ. ૩ ઇ જમાઇ.
૪ E જમાઇલિ ૫ E મ પ જાઇ ૬ BDEHIJ પાહવી, C પાહવિહિ, F
પાહવિ, G પાહવુ ૭ BH પાપતણુ, E પ તણુ, F પાપ તણુ, IJ પાપ
તણુહિ ૮ BCGGH અનીક. DEIJ અનીક ૯ BH તૂં ભકત, CEIJ તૂં
ભકત, D તૂં ભકત, F તૂં ભકિત, G તઇ ભુક્ત ૧૦ BCDEFGHIJ ભાજિહિ,
F ભાંજ ૧૧ CDEFGIJ ભડ. ૧૨ BCH કંડરીક, DFIJ કંડરીક, E રીક,
G પુડરીક. ૧૩ BCDEFGHIJ રહિહિ ૧૪ BEH શ્રેણિક. ૧૫ E તૂં ૧૬
BCDEFGHIJ નિરોપિ. ૧૭ BG ધાત્યહિ, C ધાત્ય, D ધાલિહિ, E ધાલિ,
F ધાત્ય, H ધાત્યન, IJ ધાતિહિ ૧૮ DF સમઇ. ૧૯ C નિ, D વા, F-
૨૦ F ન કાધ, I ન(૨) કાધ. ૨૧ D કુપિ ૨૨ EEHIJ વિવેક ૨૩
BCDEFGHIJ તા ૨૪ BCFH દિવાડી, D દેવાઇ, E હિવાડી. ૨૫ BC-
GHIJ ખરુખવે, D ષરહ પલે, D ખરુખવે, F ખરં ખવે. ૨૬ C નીહ, E
જેહ. ૨૭ E તણુ, G તણા. ૨૮ CDIJ પ્રમાણુ, E પ્રમાણુ, F પ્રમાણા.
૨૯ DEGIJ આપણુહિ, F આપણુ. ૩૦ E તૂં કાંઇ. ૩૧ CFH વખાણુ,
DI વખાણુ, EG વખાણુ.

મૂંસીયલા^૧ નઉ^૨ મ કરે વિસાસો,^૩
 સીલી^૪ નદી પવંત હૂંધ^૫ વિણાસો,^૬
 વાધ્યા વિનહં^૭ આપણિ એક કામિ,^૮
 એ એતલઉ^૯ બોલિસિ^{૧૦} કીણિ^{૧૧} કામિ. ૮૬
 પટ્ટ^{૧૨} પંડ ભૂમંડલ^{૧૩} જેણિ^{૧૪} સાધી,
 સપૂણ^{૧૫} લીલા ભરતેસિ^{૧૬} લાધી;
 જે તઇ^{૧૭} ઘણઇ^{૧૮} વંધણિ^{૧૯} વદ્ધ^{૨૦} હૂંતઉ,^{૨૧}
 મૂં ઉલગી^{૨૨} તે મુક્તિ^{૨૩} પહૂંતઉ.^{૨૪} ૯૦
 સુતાહરઉ^{૨૫} ભક્ત^{૨૬} દિઠ પ્રહાર,^{૨૭}
 મઇ ઉલગી^{૨૮} ભવ^{૨૯} પૂરિ તારિ;
 જે તૂં^{૩૦} ગમ્યઉ^{૩૧} ચિત્તિ ચિલાઈ^{૩૨} પુત્તો,^{૩૩}
 મઇ ઉલગી^{૩૪} તેહ ફિરિઉ^{૩૫} ચરિત્તો.^{૩૬} ૯૧

૧ DIJ મું. ૨ CFIJ તું. ૩ BEG વીસાસો, CDFHIJ વિસાસ. ૪ DF સીલી, E સીલા. ૫ B રઇ, CHIJ રહઇ, DE નઇ, F રહં. ૬ BCFG વિણાસ, DFHIJ વિણાસ ૭ BCDEHIJ વિનહં, F બિહનઇ, G જબજીં ૮ D નામિ ૯ B એ તઇ, C એ તણ, F એ તથં. ૧૦ E બોલિસિહં, F બોલિ. ૧૧ BEH કીણિ, C કીણ, D કુણ, FG કૂણ, IJ કુણા ૧૨ B પટ્ટ પંડ, C પટ્ટ પંડ, D પડ્ પડ, E પટ્ટ પડ્ FGIJ ખટ્ટ પંડ, H પટ્ટ સંડ. ૧૩ BEH ભૂમંડલ, D ભુ મંડલ ૧૪ BCFGHIJ જણિ. ૧૫ D ભરતેસિ, E ભરતેસિ, IJ ભરતેસિ. ૧૬ D જઇ તઇ, F જે તે, G જે તૂં. ૧૭ BCDFGHIJ ઘણ ૧૮ BCFGHIJ બધનિ, D બાંધણિ, E વંધનિ. ૧૯ BC બધ, DEGH બધ, F બહુધ, IJ બધ. ૨૦ BDIJ હૂંતઉ. ૨૧ BCFGHIJ તે મૂલગઇ, D તે મૂલગઇ ૨૨ BCDFGHIJ મુક્તિપુરી ૨૩ D પહૂંતઉ. ૨૪ BF સુતાહર, G જે તાહરઉ. ૨૫ BEFH ભક્ત, G ભુકત ૨૬ BD-EFGHIJ દઠ પ્રહારિ, C દઠ પ્રહાર ૨૭ IJ ઓલગી. ૨૮ BIJ ગજી ભવપૂર પારિ, C ધિહ ભવપૂર પારિ, D ગિહ ભવપારિ પેલિ, E ગજી ભણિ કુણ, F ગુ ભવ પૂરિપારિ, G ગિહ ભવપૂર પારિ, H ગજી ભવપૂરિ પારિ. ૨૯ D તું. ૩૦ C ગમ્ય, DFGIJ ગમિહ, E — ૩૧ G ચિલાઈ, E —. ૩૨ BCFH પુત્ત, DG પુત, E —, IJ પુત. ૩૩ BCFH ઉલખિધ, E —, GIJ ઉલખિ ૩૪ D ફિરિઉ, E —, ફિરિય, G ફિરિહ. ૩૫ BCH ચરિત્ત, DG ચરિત, E —, F નિ ચિત્તિ, IJ ચરિત.

ધાવ્યઉ^૧ ધણુઉ^૨ તઇ રહનેમિ^૩ આગઇ,
 તે આભુ^૪ જાગ્યઇ^૫ મુઝ^૬ પૂઠિ લાગઇ
 કેતા કહુ^૭ પાયક તેઠ પ્રસિદ્ધ,^૮
 મઇ બૂઝવી^{૧૦} નિવૃત્તિ^{૧૧} પંથિ લીધા. ૯૨
 હિવ ચઉપહી^{૧૨}
 જલધર વહુઉ^{૧૩} જલણિ^{૧૪} નહુ હહઇ,^{૧૫}
 ગરુડ^{૧૬} વાઇ ગરસુ^{૧૭} કિમ રહઇ;^{૧૮}
 રવિ ઉગમિ^{૧૯} અંધારઉ ટલઇ, સાહસ ધણી^{૨૦} નડાઇણિ^{૨૧} છલઇ. ૯૩
 કેસરિ સાહિહિં^{૨૨} ગયંદર^{૨૩} પુલાઇ,^{૨૪}
 ઘટુરપ કિમ નંદઇ^{૨૬} ઘણુ ને ઘાઇ,
 હિમર^{૨૭} પડતઇ ધુરિર^{૨૮} દાઝઇ આકુ,^{૨૯}
 મુઝ^{૩૦} આગલિ તુંડ^{૩૧} કવણુ^{૩૨} રે રાકુ ૩૩ ૯૪

૧ BCFGHIJ ધારિઉ, D આપિઉ, E —. ૨ DH ધણુ, E —. ૩ D રહનેમી,
 E —. ૪ DGIJ આજ, E — ૫ BH જાગ્યઉ, CGIJ જાગિઉ, D જાગઇ, E —,
 F જાગ્યુ. ૬ DIJ મઝ, E — ૭ GIJ કહઉ ૮ BCFGHIJ તૂ, G તઉ. ૯ BC
 પ્રસિધા, DH પ્રસિધ, E —, FGIJ પ્રસીધા ૧૦ B બૂવી, D બુઝવી ૧૧ BCHIJ
 નિવૃત્તિ પથિ, D નિવૃત્તિ પથ ૧૨ BHIJ હિવ ચઉપઇ, C હિવ ચુપઇ, D હવઇ
 ચઉપઇ, EFG — ૧૩ BH વહઇ, CEF — D ચૂકઇ, IJ વુહઇ. ૧૪ BDHIJ
 જલણુ ન. ૧૫ BH ડહઇ, CEF —, D હહહહ ૧૬ Bગહરુડ વાઇ, CEF —,
 D ગુરુડઇ, IJ ગુરુડ-વાઇ. ૧૭ B ગરડસુ, D ગુરુડસ, CEF —, HIJ ગરડસ
 ૧૮ CEF —, D રહરઇ. ૧૯ BH ઉગમિ, CEF —, D કિરણે, IJ ઉગમિ.
 ૨૦ BH ધણીય, CEF — ૨૧ BDHIJ આઇણિ CEF —. ૨૨ BHIJ સહિ,
 D સાહિ, CEF — ૨૩ BH ગઇંદુ, CEF —, IJ ગઇંદ. ૨૪ BHIJ પડાઇ
 CEF —, D ફલીઇ. ૨૫ CEF —, DIJ ઘટ. ૨૬ BDHIJ નાંદઇ, CEF —.
 ૨૭ BH હિમિ, CEF — ૨૮ CEF —, D ધરિ, IJ જિમ. ૨૯ CEF —,
 DIJ આક ૩૦ CEF —, D મૂં, IJ મઝ. ૩૧ CEF —, IJ તઉ ૩૨ CE-
 FG —, D કવણુ, IJ કણુ. ૩૩ BH વરાકુ, DIJ વરાક.

ધમ બોલી તે' ઉઠ્યા વીર, હાકઈ તાકઈ' તોમર તીર; ૩

બુઠઈ' બિડઈ' લેડવઈ' અભંગ, ૭

ઘાસઈ' હાસઈ' તે' ધૂણઈ' ૧૦ અંગ. ૬૫

લેડઈ' ૧૧ ફાડઈ' ૧૨ ત્રાડઈ' ૧૩ તેઉ; ૧૪ જડપઈ' જૂઝઈ' જૂબઈ' ૧૫ બેઉ;

હસઈ' ઘસઈ' ૧૬ રોસિહિ ૧૭ કિલકિલઈ, ૧૮

બોલઈ' વરવઈ' ૧૯ બેપલ ૨૦ વલઈ. ૬૬

બે હથિયાર ૨૧ મોહ ૨૨ પાઠવઈ રાઉ,

વિવેક ૨૩ સુસવિ ૨૪ ચાલવઈ; ૨૫

અક્ષર ૨૬ જુહિ વલ ૨૭ આહણુઉ, ૨૮

મોહ ૨૯ નરિંદ વિવેકિહિ ૩૦ હણુઉ. ૩૧ ૬૭

૧ D બે, E —. ૨ IJ તીકઈ ૩ G તીરિ. ૪ FGIJ જડપ. ૫ G વડપ.
૬ B ભેટવપ, F ભેરવપ. ૭ B રોસિઈ, D અભંગિ ૮ B કિલિ કિસઈ,
CDGHIJ ધાપ ઘસઈ E —, F ધાપ ઘિસઈ. ૯ BDCFHIJ તિ. ૧૦ IJ
ધુણુઈ. ૧૧ BCDEGHIJ તેડપ. ૧૨ BDGHIJ તાડપ. CEF —. ૧૩
EIJ —, F તોડપ. ૧૪ B ઉ ૧૫ D ધુઝઈ, G જૂઝઈ, HIJ જૂબઈ ૧૬
B ઘસઈ, E —. ૧૭ BDHIJ રોસિઈ, C રોમપ, F ભેરણિ, G રોસિ.
૧૮ BH કિલિ કિલપ, C કિલઈ, D કિલ ગિલઈ, E —, F કિલિ કિલપ.
૧૯ BCFGHIJ બરવપ, D ભુરવપ, E — ૨૦ B બે અલલલઈ, CFIJ
બે જલ જલપ, DG બે વલ લલઈ, H બે રવં બલઈ ૨૧ BFH હથિયાર,
C હથીયારુ, D હથીયાર, E —, G હથિયારુ, IJ હથિયાર ૨૨ B મોહ.
૨૩ CDEFGIJ વિવેક, E —. ૨૪ D તે સવિ, E —, F સવિ ૨૫ BCFGHIJ
બલવપ, E —. ૨૬ BDG અક્ષાયુધિ, CF અક્ષાયુધ, E —, HIJ મહાયુધિ
૨૭ BF વલુ ૨૮ BCFGHIJ આહણુઉ ૨૯ B મોહ નરિંદુ, C મોહ
નરિંદુ ૩૦ BDFH વિવેકિઈ, C વિવેક કિઈ, E —, GIJ વિવેકિ. ૩૧
BDFGHIJ હણુઉ, C હણુ.

વાળી^૧ કુંદહિરે, ગયણિ ગભીર, પંચવણું જહ^૩ લહકઈ ચીર;
જહ^૪ (૨) નંદા સુર ઊચરધપ, કુસમવૃષ્ટિ મિસિ^૬ ઉલગ કરધ.^૭ ૯૮
ઈણિ^૮ અવસરિ સુશ્રુતિ^૯ ભટ્ટિ^{૧૦} વિવેકુરાય^{૧૧} તેણા છંદ ભણ્યા;
અરિહંતુ^{૧૨} રાયભતો^{૧૩} મોહ જિણિજિણ^{૧૪} જયસિરી^{૧૫} પતો;
દયવંતો^{૧૬} ઉદયવંતો વિવેચ ચંદો નરિંદુ^{૧૭} જયવંતો. ૯૯
અંબર^{૧૮} નિમ્મલ કિત્તીય,^{૧૯} ચરિએણુ જરસ સોહએ ભવણું;^{૨૦}
લગ્નિ^{૨૧} વિલ્લાસણુ^{૨૨} ગુણ્યાલ,^{૨૩}
ગચ્છે^{૨૪} હતો વિવેચ જયવંતો. ૨૫ ૪૦૦

૧ C વાળિય, FIJ વાળ્ય. ૨ BD કુંદુભિ, C કુંદુહિ, G કુંદહિ, HIJ કુંદુહિ ૩ BF લહુ લહુકઈ, CGH લહુ લહકઈ, DIJ લહલહકઈ, E —. ૪ BDCFGHIJ જય જય ૫ BFHIJ ઉચરધ, E —, ઉચ્ચારધ. ૬ D તિણિ દેવજિ, E —, G મસ ઉલગ, IJ મિસિ ઓલગ ૭ BDCFGHIJ આ પ્રતોમાં અહીં એક કડી વધુ મળે છે :

“ નિવૃત્તિ તણી હિવ પૂગી રૂલી તિણિ નેડી સવિ અખલા મિલિ;
સવિહુ ને મનિ વાધી આસ, રણુ ભુઈ માંડપ ૨ ગિ રાસ ” . તેમાં આ પ્રમાણે પાઠાતરો મળે છે : હિવ-હિવઇ, રુલી-રૂલી, તિણિ-તિણ્ય, સવિહુ-સવિહ-સવિહઉ, આસ-આસુ, માંડપ-માંડી, ૨ ગિ-૨ ગિઇ, રાસ-રાસુ ૮ GH ધણુ. ૯ BH સુશ્રુતિ, C શ્રુશ્રુત, D શ્રુશ્રુતિ, F શ્રુશ્રુતિ, G સુશ્રુત, IJ શ્રુશ્રુતિ ૧૦ D ભટ્ટિ. ૧૧ BCFHIJ રાય વિવેક, D વિવેક રાય, E —, G રાઉ વિવેક ૧૨ BCDEGH અરિહંત, IJ અરિહંતા ૧૩ BH પાઇભતો, CDFGHIJ પાયભતો. ૧૪ E જણિ, IJ જ (જિ) ણિ. ૧૫ BCDEFGHIJ સિરિં. ૧૬ B ઉદયવંતુ, C દુયવંતુ, D જયવતઉ. EH દયવંતુ, FGII દયવ ત ૧૭ CDFGIJ નરિંદ, E નરિં ૧૮ BDCFGHIJ આ પ્રતોમાં નં. ૪૦૦ ની કડી નથી ફક્ત એક ‘E’ પ્રતમાં જ છે. તેમાં આ પ્રમાણેનાં પાઠાતર મળે છે: E અંબપ ૧૯ E કિત્તા ૨૦ E ભુવણું. ૨૬ E લણિ ૨૨ E વિલાસ્યણુ સં. ૨૩ E ગુણ્યાલ ૨૪ E ગણે દિતો વિવેચ જયવંતો. ૨૫ E ૩૭૭, BDCFGHIJ જુઓ પ્રતિપરિચય

જયવંતુ^૧ ગુણદિ^૨ સુગદિમ^૩ જનજન^૪ ગેલિદિ^૫ ગુદિર^૬ સરં;

ભૂયદંડ^૭ પયંર^૮ ભડ ભંજન^૯,^૯ યદિય^{૧૦} પવાડન^{૧૧} પંચસરં^{૧૨};

પર પિખિય^{૧૩} પરદલ^{૧૪} લખ

કડખય^{૧૫} વિણિ^{૧૬} (૨) દખય વીર રસં;

લિજનંતુ^{૧૭} ન પુદ્ધ^{૧૮} પસરિ^{૧૯}

પદદ્ધ^{૨૦} તિહુયણ^{૨૧} વીર વિવેક^{૨૨} જસં ૧

જસુના^{૨૩} જલિ ખિલુઇ^{૨૪} તોઇ ન મિલ્લઇ,^{૨૫}

રાયહંસ^{૨૬} નિયં^{૨૭} ધવલગુણ;

સાયર જલિ^{૨૮} કાલઇ વસઇ નિરાલઇ,

તોઇ^{૨૯} ન સુતાહલ^{૩૦} મલિણ;

૧ DGIJ જયવંત. ૨ B અણુ ત ગુણુ, C અણુ ત ગુણુ, D અણુ ત ગુણુ, E અણુ ત ગુણુ, F ગુણિદિ, GIJ અણુ ત ગુણુ, H અણુ ત ગુણુ ૩ BC સુગદિમ, D ગુણુ ગદિમ, EFGHIJ સુગદિમ. ૪ E ગમજન. ૫ C ગેલિદિ, D ગેલિ, G ગેલિઇ. ૬ D ગુદિરઇ ગેલિ સરં, F રસર. ૭ CDEFGIJ ભૂયદંડ, H ભૂયદંડ ૮ BCGH પયંરુ સુધડ, F પયંરુ સુધડ, DEIJ પયડ સુધડ ૯ BCDGHIJ ભંજન, F ભંજન, E ભંજન ૧૦ DEFG યદિય ૧૧ E પવારં BH પિખિય, CFGIJ પરિપખિય, D પરિખય, F પરિપખિય. ૧૩ B પરદલ, F પરલ લખ ૧૪ BCDEFGHIJ કડખય ૧૫ B દખણ, C દખઇ દખણ, D દલઇ દલિણ, E દરકઇ દખણ, F દખણ દખણ, G દખઇ દલિણ, H દિખઇ દખણ, IJ દદખઇ દલણ ૧૬ B લિજનંતુ, DGIJ લિજનંત, E જતુ. ૧૭ BDEFGH પુદ્ધ, C ન ખદ્ધ, IJ ખદ્ધ. ૧૮ E પસરિ, H પસરિ ૧૯ DFG પદદ્ધ. ૨૦ BCF તિહુયણ, DEIJ તિહુયણ, G તિહુયણ, H તિહુયણ. ૨૧ BCDGHIJ વિવેક. ૨૨ BC-EFGHIJ જસુના D જસ (૨) જસુના, G જસુના. ૨૩ BCDGHIJ ખિલુઇ, E ખિલઇ. ૨૪ D —, E મિલ્લિહ, F મલ્લઇ. ૨૫ BEGH ગયહ સુ, D — ૨૬ F નિય ૨૭ BFGIJ જસ. ૨૮ I ન ૨૯ BCEH સુતાહલ, F સુતાહલિ

નહિ^૧ મંડલિ^૨ નિલ્લી^૩ વન્તુ નિલુક્ક^૪ ચંદનુ^૫ ચુક્ક^૬ ચોખિમય^૭;
મન મોહ^૮ વિહુ^૯ પડિપડિય^{૧૦}

ન ભગિય^{૧૧} ભલિલ મત્ત^{૧૨} આખાલ વય^{૧૩}. ૨
સેનાસુ^{૧૪} નહિ^{૧૫} સમ (૨) રંગણિ^{૧૬} મુહવડિ મોડિય^{૧૭} મતિખલ^{૧૮};
પતિ^{૧૯} દિય^{૨૦} તલમૂલ^{૨૧} નિકંદિય^{૨૨}

છિંદિય^{૨૩} છદમહ^{૨૪} બાહુખલ^{૨૫}; ૨૨

રણિ રાગ^{૨૬} ન રોસર^{૨૭} ન રમઇ

સરંગા^{૨૮} નવિ ચલલઇ^{૨૯} કાલિકાલ છલ^{૩૦};

સેણા^{૩૧} સહ નહિ તુવ^{૩૨} તોમર^{૩૩}

પિખિયઇ^{૩૪} મહ કૂંપિય^{૩૫} મોહવલ^{૩૬}. ૩

૧ BDGEH નહ, CIJ નહ. ૨ E મડલી. ૩ BCFHIJ નીલીવન્નિ, D નીલી વનહિ, E નિલી વન્નિ. ૪ BCFGHIJ નિલુક્ક, D નિલુક્ક, E તિલુક્ક ૫ B ચંદનુ, CDEGHIJ ચંદન ૬ D ચમકઇ, IJ —. ૭ BEHIJ ચુખિમય, C ચુખિમઇ, D ચખિમય, F ચુખિમઇય, G ચુક્કમય. ૮ IJ મોહિ ૯ BCFH બિહુ, D બેહુ, E વિહ, G બિહઉ, IJ વિહુ ૧૦ B પિડિ પડિય, C પિડિ (૨) ય, DF પડિય, E પિડિય, G પડિ પડિય ૧૧ BDGIJ ભગી, CH ભગી, E ભગત્રી, F ભગત્રી. ૧૨ DE મત્ત, FH મત. ૧૩ BGH સેનાસુ, C સેનાસ, DEIJ સેનાસિહ, F સેનાસિં. ૧૪ BCGH નહુ, F નહિ ૧૫ BH સમરુ સમરંગણિ, C સમરુ સમરંગિણિ, F સમર સમર ગિણિ, G સમરસમરંગણિ I સરસ રંગણિ, J સમર ગણિ ૧૬ BHIJ મોહિ, C મોહી, DFG મોહીય ૧૭ G પતિદીય. ૧૮ GF તલુ. ૧૯ CD નિકંદિ, F નિકંદીય. ૨૦ BH છિંદિ, C છિદી, D છડિય, F છદીય, G છેદિ. ૨૧ C છદમ, D છદમહ, E છદમદા, F છદમહુ. ૨૨ E મહાખાલ, G બાહુખલ, H માહુખલ ૨૩ BCH રાગ ૨૪ BCGEH રોસ ૨૫ D સુરગા ૨૬ IJ જલ્લઇ ૨૭ BCFHIJ સનહણ, D સણહણત, E સણહણતુ, G સહણહણ ત ૨૮ BCFHIJ ત, D તુ, G તન, G તૂં ૨૯ D જસર ભસવરિ, E તોસર. ૩૦ D પિખિયઇ, G પિખઇ, I —. ૩૧ BCEF કપિહ, D કપીય, G કપિય. HI કપિહ, I —. ૩૨ BCDFG મોહલ, EHIJ મોહલય.

હણિ^૧ (૨) લણિ હક્કિય^૨ મોહ

મહાભડિ^૩ જે પડિયાં^૪ પ'ચિદિ પડે,^૫

જે કલિમલિ^૬ ખુતા,^૭ વિષય^૮ વિશુતા,^૯

જે જિ'તા^{૧૦} કમઠ^{૧૧} લહે,^{૧૨}

હાસામિસિ^{૧૩} જ'તુ અનંતુ^{૧૪} જિહિંસઈ^{૧૫}

નરય^{૧૬} ગમણિ જે ઇક્ક^{૧૭} મણા;

તૂ'૧૮ દંસણિ^{૧૯} દેવ^{૨૦} તિ દુખખય'

કરિવર^{૨૧} હોવઇ^{૨૨} શિવરમણિ^{૨૩} તણા. ૪

રમણી^{૨૪} રસ વિદ્ધઉ^{૨૫} વિસયાલુદ્ધઉ^{૨૬} નંદિસેણુ^{૨૭} તઇ ઉધરિયઉ,^{૨૮}

નરનારિ નિકંદણુ^{૨૯} તે આરંભયઉ^{૩૦}

તઇ^{૩૧} બલિ^{૩૨} કેવલસિરિ વગિ (૨) ચઉ,^{૩૩}

૧ F હ સણિ, G હણ (૨). ૨ E હક્કિસ, F હક્કિય. ૩ F મહાભડ. ૪ BC-EGHIJ પાડિય, DF પાડીય ૫ BCDGHIJ પિડે, E પિડિ D કલિ મલ, G કલ મલિ. ૭ BCDEFHIJ ખુતા. ૮ BC વિષય, E તેય, H વિષયિ. ૯ D વિશુતી. ૧૦ E ભાજેતા ૧૧ C કમઠ, HI કમઠ, J કમઠ. ૧૨ FG ભિડે. ૧૩ D હાસામિ. ૧૪ BCDH અનંત, I અ, J અંત ૧૫ D જિહિસય, F જેસહિ, I —, J જહિસઇ ૧૬ G નરય. ૧૭ B એગએ મણા, C એગગમણા, D જે ઇક મણા, E એગગમણા, F એગગમણા, GIJ એગગ મણા, H એગ ગમણા ૧૮ DEIJ તુ. ૧૯ G દશ'ણિ ૨૦ B દુખ પરિખઇ, C સુખ પરિખ વિ, D દેવિ તિ દુખ ન દેખઇ, E દેવ તિ દુઃખ પરિખઇ, F દુખ પરિખઇ તે, GHIJ દુખ પરિખઇ તે. ૨૧ B સવિવાર, CGHIJ સવિવર, D વર, F વિવર, E તેવર તેવર ૨૨ BCGH હોયઇ, C હો, D હોસિઇ, F હોઇસિ, IJ હોઇ. ૨૩ BCDEFGHIJ સિવરમણિ. ૨૪ D રમણિ રસિ, BCEGHIJ રમણી રસિ, F રમણી રિસિ ૨૫ BCDEFUGH વિધઉ. ૨૬ BCGH વિસયા-લુદ્ધઉ, DF વિસયાલિધઉ, E વસાયાલધઉ ૨૭ BCH નંદિસેણુ, D નંદિસેણુ. ૨૮ BCDEFUGH ઉધરિઉ, IJ ઉદ્ધરિઉ ૨૯ BCEGH નિકંદણુ, F નિકંદણુ ૩૦ BCEFGIJ તે આરામી, D જે આરામી, H તે આમી. ૩૧ BCEGH વ, DEIJ તુ. ૩૨ E બેલ. ૩૩ BCDGHIJ વરિઉ, E ચઉરિઉ

જે કઠોરવ^૧ કુલ ક્ષય^૨ કારણ^૩

પંડવ^૪ બહવ જિમ તેપ મુક્તિ ગયા;

તઈ વીર વિવેક^૫ એક^૬ ઉલગી^૭ સિરિદ્ધ^૮ પુરી તે સુખિ^{૧૦} ગયા. ૫

કલસા^{૧૧}

સૂરિ^{૧૨} રયણ તઈ^{૧૩} ક્યાઇ સધર^{૧૪} તૂ^{૧૫} ધમ્^{૧૬} કુરંધર^{૧૭}

તૂ^{૧૮} ત્રિભુવન આધાર^{૧૯} ધીર^{૨૦} જિમ મેરુ મહીધર^{૨૧}

સેવઈ સવિ નર અમર લમર^{૨૨} જિમ તૂયપય^{૨૩} કંપય;

તુહ નામ ક્ષિરબઈ^{૨૪} જમ્મર^{૨૫} જર મરણ મહાભય^{૨૬}

તૂ^{૨૭} વિણુ^{૨૮} અસાર શ્રી^{૨૯} ભારતીય^{૩૦}

તુમ^{૩૧} પસાઉ વચ્છઇ સહુઅ^{૩૨}

કરિ અમ્હ સામિ^{૩૩} સેવા સફલ સિરિ વિવેક^{૩૪} મનમંતિ સુય. ૩૫ ૬

૧ BCFJ કૌરવ, E કૈકેરવ, GIJ કુરવ, H કૌરવ ૨ BCEFGHIJ ખય, DF
યય. ૩ G કારુણ ૪ BCDEFGHIJ પડવયાદવ દવ, F પડવવયવ ૫ BCDG-
HIJ જિમ મુક્ક દયા, E જિમ મુક્ક દયા, F જિ મુક્કદયા. ૬ BCDEFGHIJ
વિવેક. ૭ E એ, F એક ૮ CFGH ઉલગી, DE ઉલગી, IJ એલગી. ૯
BCDEFGH સિધિપુરી ૧૦ BCEFGHIJ સુખિહિ. ૧૧ B ૫૮૫૬, CEGH —,
D ૭૫૫૭, F ૭૫૫૮, I ૭૫૫૭ ૧૨ D સૂરિ રાય, G સૂર રયણ
૧૩ DIJ તુ, E જઇ ૧૪ BCH સધરુ, E સધ ૧૫ BH —, IJ તુ. ૧૬
BCFGHIJ ધમ્, D ધર ૧૭ BCFH કુરંધર ૧૮ DEIJ તુ ૧૯ BEH
આધારુ, ૨૦ BCGH ધીરુ. ૨૧ BEGH મહીધરુ ૨૨ B —, E લમરુ. ૨૩
BCEFGHIJ તૂં પય પકય, D પય પંકય ૨૪ BCDEFGHIJ ખરિ, E યરિ
૨૫ B જ મ જર, CFGHI જમ જર, E જંમુ જરિ, J જન્મ જર ૨૬ E
મહાભય, IJ મહાભયા ૨૭ DIJ તૂં. ૨૮ BDEFGHIJ વિણુ. ૨૯ D સિરિ
૩૦ BCH ભારતીય. ૩૧ BCEFGHIJ તૂ, D તૂં. ૩૨ BH સહુઅ, CEFIJ
સહુઅ, D- સહુ. ૩૩ BEFHIJ અમ્હ સ્વામિ, CG અહમ સ્વામિ. ૩૪
BCDEFGHIJ વિવેક ૩૫ CDEFG સૂય.

હિવ ચઉપછી^૧

નિવૃત્તિ^૨ તણી હિવ પૂગી રલી, તિણિ તેડી સવિ અબલાં^૩ મિલી;
સવિહું^૪ નેમનિ બાધી^૫ આસ, રણુ લુચણુ^૬ રંગિ મંડાવઈ રાસ. ૭
મોહું^૭ પહૂતઉ^૮ જવ પરલોકિ,^૯

પ્રવૃત્તિ^૯ પડીતઉ^{૧૦} પૂરઈ^{૧૧} શોકિ;^{૧૨}વંસુ^{૧૩} વિણાસુ^{૧૪} નહિયઈ^{૧૫} સમાઈ,સૂકી^{૧૬} જિમ^{૧૭} ઉલ્હાઈ^{૧૮} બઈ. ૮કુલ રચઉ^{૧૯} દેખી^{૨૦} ઘણુ^{૨૧} વલવલઈ,^{૨૨}તિડકઈ^{૨૩} મંકુણુ^{૨૪} જિમ^{૨૫} ટલવલઈ,^{૨૬}મન^{૨૭} બલિ^{૨૮} વલિ મૂંકઈ^{૨૯} નીસાસુ,^{૩૦}આજુ^{૩૧} અરહારી^{૩૨} તૂટી^{૩૩} આસ.^{૩૪} ૯

૧ BCFGHIJ હિવ ચઉપછ, D હિવછ ચઉપછ ૨ BCDFGHIJ આ
હસ્તપ્રતોમાં કડી ન ૪૦૭ નથી ફક્ત E હસ્તપ્રતમાં છે. તેમથી આ
પ્રમાણેનાં પાઠાંતરો મળે છે : ૩ E અવલા. ૪ E વાધી ૫ E ભુઈ રગઈ
માડ રાસ ૬ BCDFGHIJ મોહ. ૭ DE પહૂતઉ. ૮ F પરલોક ૯ D
મન હિયજ, E પ્રવૃત્તિ પડીઉ ૧૦ CDFIJ ઘું ૧૧ D પૂરિઉ. ૧૨
BCDFGHIJ શોકિ. ૧૩ BCDFGHIJ વંસ ૧૪ D વિણાસણુ, EFIJ
વિણાસન, G વિણાસ ૧૫ C ન હીયછ, D હિયછ, E હિઅડછ, F હીયછ,
G ન હીય. ૧૬ D સૂકઈ ૧૭ E ટિમ ૧૮ BCDFGHIJ ઉલ્હાઈછ
૧૯ B કણુ, CDFGIJ કણ, E પિઉ, H ખઉ ૨૦ BCFGH દેખી, E
દેસિઉ ૨૧ CFFGIJ ઘણુઉ ૨૨ D વિલવછ, I ચલચલછ. ૨૩ D
તડતછ, E તિઉકછ, GHIJ તડકછ. ૨૪ BEFGH મંકુણુ, CD મોંકુણુ,
IJ મકણુ. ૨૫ G જમ. ૨૬ E ટલટલઉછ ૨૭ B —, IJ મતુ ૨૮
CDEGHIJ વિલવછ, B —, F વલવલ. ૨૯ BCDFGHIJ મૂંકી. ૩૦
BCDEFHIJ નીસાસ. ૩૧ BC આજુ. ૩૨ CG અરહારી. ૩૩ BBG તૂટી,
IJ તટી. ૩૪ G આસુ.

હિવ દ્વંદ્વા

ભોજન^૨ કુણ^૩ દ્વંદ્વા ભાવિસી,^૫ નયણેહિ^૬ નીદ^૭ વિષોહ,^૮
લહુંહિ લીલાપતિ ગચ્છ જે કુલ મંડલ મોહ. ૧૦

હિવ દ્વંદ્વા

મોહાહ^૯ દ્વં^{૧૦} કહિ કિહાં^{૧૧} ગચ્છએ,^{૧૨} પ્રવૃત્તિ લેઈ સંઘાતિ;
મોહા^{૧૩} કુણ^{૧૪} કુણ કારણ અમ્હિ^{૧૫} બાલિયા એ.^{૧૬} ૧૧
બાપ^{૧૭} છતઈ એટલ મરઈએ,^{૧૮} એ વિરઈ^{૧૯} જગિ વાત;
વડપણિ^{૨૦} તારૂ^{૨૧} દ્વં^{૨૨} પખઈએ,^{૨૩} હઉં^{૨૪} ક્રિમ હોઈસુર^{૨૫} તાત. ૧૨
મોહાહ દ્વં કિહાં ગચ્છએ૦

ગચ્છ^{૨૬} કેસરિર^{૨૭} મૃગુ^{૨૮} સંચરઈ,
ગચ્છ^{૨૯} રવિ તિમર^{૩૦} કુરંતિ,^{૩૧}
અરિભડ ભંજણ દ્વં^{૩૨} ગચ્છ,^{૩૩} પરદલ હિવ^{૩૪} પસરંતિ. ૧૩

૧ C —, D દુહા, IJ દ્વંદ્વા. ૨ B ભોજન. ૩ E કહિ. ૪ BCFHIJ રહઈ, D હઈ, G હિ, E નપ ૫ BCDFH ભાવિસિષ, E ભાવસપ, G ભાવસિ, IJ ભાવિસિ ૬ BCDEFGHIJ નયણિહિ. ૭ BCDEFGHIJ નીદ. ૮ BCGH વિષોહ. ૯ BCDEFGHIJ મોહાઓ ૧૦ D તહિ, IJ દ્વં. ૧૧ H કિહ્યાં. ૧૨ BCHIJ ગચ્છએ ૧૩. BCDEFGHIJ મોહાઓ. ૧૪ BCDEFHIJ કુણિ. ૧૫ CG અહિ, D અમ્હે ૧૬ BGHIJ ટાલિયાએ, CDEF ટાલીયાએ. ૧૭ BCDGH બાપિ. ૧૮ BCEFHIJ મરપ. ૧૯ BCD વિરપ, EFGHIJ વિરૂપ. ૨૦ BCDEFGHIJ વડપણ. ૨૧ DE તારુ, F તાં, G મારુ, IJ તારુહિ. ૨૨ D દ્વં. ૨૩ B પવેપ, CFGH પખપ, D પધિપ, EIJ પખપ ૨૪ BDEH હું, CFGIJ હું. ૨૫ DE ક્રિમ હોઈસિ. ૨૬ DEF ગિપ, G ગ્ય. ૨૭ B કેરિ. ૨૮ BCDEFGHIJ મૃગ. ૨૯ D ગિપ, F ગિહિ, G ગ્યહિ. ૩૦ BCFGHIJ તિમર, D કિરણ, E તિમ ૩૧ D કિરંતિ ૩૨ D દ્વંદ્વા. ૩૩ D ગજ, E યઈ. ૩૪ D હિવપ.

કિહાં તિ એટા^૧ એટડી,^૨ કિહ^૩ તુરયહ^૪ કિહ^૫ હતિય;^૬
એ સહુ^૭ તુઝ પૂઠિહિ^૮ મિદ્યહ,^૯

સહ^{૧૦} ગયહ^{૧૧} તુઝ સતિય.^{૧૨} ૧૪ મોહાઓ

જાણી જનકહ^{૧૩} દોહિહુ,^{૧૪} કિધુ^{૧૫} વિવેકુ^{૧૬} જુહાર;^{૧૭}
તાત કિત્રહ હિવ^{૧૮} મૂરિયહ,^{૧૯} દેખી^{૨૦} કુલહ^{૨૧} સંધાર.^{૨૨} ૧૫

આપણ પાપહિર^{૨૩} પલ^{૨૪} સહયહ,^{૨૫} મોહ^{૨૬} જિ મહલહ^{૨૭} મૂલિ;
કેતી^{૨૮} કુસલ^{૨૯} વિમાસિયહ,^{૩૦} વસતા નદી^{૩૧} નહ ફૂલિ.^{૩૨} ૧૬

જે અન્યાહ^{૩૩} મેલિયહ^{૩૪} તે ધનુ^{૩૫} સુથિર^{૩૬} ન હોઇ;
દ્યોર પાપ જિહ^{૩૭} વાપરહ, તિણિ^{૩૮} કુલિ ઉદય^{૩૯} મ એઇ ૧૭

૧ B એટ, DFGJ તે એટા, E એટા, I તે. ૨ D એટી એ. ૩ BCDEGHJ કિહાં, E કિહં ૪ BCDFGIJ તુરય, E તુરિય, H તુય. ૫ BCDFGHJ કિહાં, E કિહ. ૬ E એતિય ૭ BCEFGHIJ સહ. ૮ BDFGHIJ પૂઠિહ, C પૂઠિ, E પૂઠં, I કેડિ ૯ BHJ મિદ્યુ, CDG મિહિહ, E મિલ્યાહ, F મિહિ, I ગયહ. ૧૦ D સહ ૧૧ BHJ ગયું, C અં. E ગિહ, F ગય, G ગયુ, I મિહિહ. ૧૨ BCDFGHJ તું સતિય, D તુ સતિય, E મૂ સતિય. ૧૩ CF જનક, D જળકહ ૧૪ DGIJ દોહિહુ. ૧૫ BFH કિધુ, CIJ કિહહ, D ધીધ, EG કિધ ૧૬ BGHIJ વિવેકિ, CDF વિવેક. ૧૭ BC જુહાર, F જુહારૂ. ૧૮ BH કિત્રુ ધમ, CG કિંસુ ધમ, D ધમ કિંસુ, E કિસહ ધમ, F —, IJ કિત્રુ ધમ ૧૯ CE મૂરીયહ, DG મૂરીહ, F —, IJ મૂરીહ ૨૦ CDEGIJ દેખી ૨૧ BCDEGHJ કુલ ૨૨ BCEH સહારુ, DIJ સંહાર, F —, G સિહાર. ૨૩ BCDFH પાપિહ, E પાહ, GIJ પાપિ. ૨૪ D પડ, E પાલ ૨૫ BCDEFGHIJ સહિહ ૨૬ BCGH મોહુ, E મોહિ. ૨૭ BE જુ મહલહ, C જહ મહલુ, D મહલહ, FIJ જિ મહલહ, G જ મહલહ. ૨૮ BGHIJ કેતુ, CEF કેતુ, D કેતહ ૨૯ BH કુસલ ૩૦ CDEGIJ વીમાસીહ, F વિમાસીયહ ૩૧ BCDEFGHIJ નહ ૩૨ D કુલિ. ૩૩ BH અન્યાહ. ૩૪ મેલિયહ, DGIJ મેલીહ, E મેલીહ, F મેલીયહ. ૩૫ DFIJ ધન. ૩૬ BH સુથિરુ, CG સથિરુ, E સાથિરું, F સથિર ૩૭ BHJ જિણિ, CEFG જિણુ, D જિહિ. ૩૮ G તિણુ ૩૯ BDGH ઉદહ, F અદ્યહ

મોહ^૧ તુમહારકર જેટડક^૨ તે^૩ અમિહ^૪ કીધા^૫ ચોર,^૬
 છોડુ^૭ સમાન^૮ દેખહી,^૯ તે^{૧૦} માવીત્ર કઠોર^{૧૧} ૧૮
 જિણિ બાધ્યક^{૧૨} જિણિ ચોલવ્યક,^{૧૩} તિહ^{૧૪} ઉપરિ સંતોષુ;^{૧૫}
 અમિહ^{૧૬} તથા વિકર^{૧૭} સમા ગણ્યા,^{૧૮}
 એ કુણુ દીગ્ધ દોષુ.^{૨૦} ૧૯
 કુલહ^{૨૧} કલકલુર^{૨૨} કલહપ્રિય,^{૨૩} જેટક ગચકર^{૨૪} મ ચૂરિ;
 ઉકિર^{૨૫} જલજલિર^{૨૬} મોહર^{૨૭} દે
 આધર^{૨૮} તુ પડિહર^{૨૯} અથોરિ. ૨૦

નિવૃત્તિ તુમહારી^{૩૦} એ ઘરણિ, એ મધ જેટક^{૩૧} જાણિ;
 એર ચોતા સવિ તાહરા,^{૩૨}
 દ્વિ^{૩૩} કિસી^{૩૪} તુમહ^{૩૫} હાણિ. ૨૧

૧ BC મોહ ૨ BC તુહારક, EGHJ તુમહારક, F તુમહારુ. ૩ BCFGHIJ જેટક, DE જેટક ૪ BCDEF GHIJ તથા, IJ તમિહ. ૫ CG અહિ, E અમહે. ૬ D કીધક ૭ C ચોર ૮ BG છોરુ, C છોરુ ૯ I સનાન. ૧૦ BCFH લેખવથ, DEGI લેખવથ ૧૧ BCDEF GHIJ તે ૧૨ BH કઠોર ૧૩ BCEFH બાધક, DGI બાધક. ૧૪ BCDEF GHIJ ચોલવિહ. ૧૫ BCDGH તેહ, IJ તે ૧૬ CDEHIJ સંતોષ ૧૭ C અહમે, E અમહે, G અહિ ૧૮ D વિકરુ, E વિકટ ૧૯ D સમ ગણ્યા, E સમા ગણ્યા. ૨૦ CGIJ દોષ, DEG દોસ ૨૧ HIJ કલકલુ ૨૨ CDEF GHIJ કલકલુ. ૨૩ BH કલહ પ્રિય, C કલહકે પ્રિય, D કિલિહિ પ્રિય, EG કલહ પ્રિય F કલિ પ્રિય ૨૪ E ગિહ. ૨૫ E ઉકિર, IJ ઉકિર ૨૬ D જલજલ, E જલિ ૨૭ BDFHIJ મોહ દ્વિ, CG મોહ દ્વિ, E મોહદિ ૨૮ BEFGH કાંધ તુ, C કાં તુ, D કાં તુ, IJ કાતક ૨૯ BH પડક, E પડક, F પડિઅ ૩૦ BH તુહારી એ, CEF તુહારી એ, DGI તુમહારી એ ૩૧ B જેટુ ૩૨ BG એ પૌત્ર, C એ પોત્રા, D એ પતા, E તે પાત્ર, F એ પુત્ર, HIJ એ પોતક. ૩૩ G તાહરુ, H તાહર, IJ તાહરક. ૩૪ BCDEF GHIJ હુધ ૩૫ E કેસી ૩૬ BCEFGH તુ, DIJ તુ.

મોહ^૧ પ્રયોજનુ^૨ મનુ^૩ કરી, થાપય^૪ રાજિ^૫ વિવેકુ^૬;
વિણુ^૭ પરચયઈ^૮ ગદઈ^૯ સંભરઈ^{૧૦} બહિ(ર)^{૧૧} મોહુ^{૧૨} જિ એકુ. ૨૨

હિવ વસ્તુ^{૧૩}

પાય^{૧૪} લાગી^{૧૫}(૨) વલી સુવિવેકુ^{૧૬};
સીમામણિ^{૧૭} દેઈ^{૧૮} ઇસી^{૧૯} તુરિહ, ^{૨૦} તાતએ કિસુ^{૨૧} માંડિઉ, ^{૨૨}
પરમેસર^{૨૩} અણુસરહો^{૨૪} મોહ^{૨૫} તણુઉ અ'દોહ^{૨૬} છંડઉ, ^{૨૭}
સમતા સગલઈ^{૨૮} આદરઉ મમતા મૂકઉ^{૨૯} ફરિ^{૩૦}
ચારિ^{૩૧} હણી પંચઈ^{૩૨} જિણુઉ^{૩૩} ખેલઉ^{૩૪} સમરસિ^{૩૫} પૂરિ ^{૩૬}
એકુ^{૩૭} અક્ષર^{૩૮}(૨) અછઇ ઝંકાર, ^{૩૯}
બાવન્નહ^{૪૦} મૂલગઉ, ^{૪૧} વસઈ^{૪૨} તીણુ^{૪૩} પરમિઠિ^{૪૪} સિદ્ધિય, ^{૪૫}

૧ CF મોહ ૨ DEGHJ પ્રયોજન

૩ CFGHIJ મન, D —. ૪ BCDEGHJ થાપય, F થાપય. ૫ E રણિ.
૬ CDIJ વિવેક ૭ BCFGHIJ ચિર, F ચર ૮ BCFGHIJ પરચય,
F પરચય. ૯ BCFGH લગ, D —, E લગિ, IJ લગઇ ૧૦ D —, E
સંજન. ૧૧ BCDEFGHIJ વલી વલી ૧૨ E મોહ જ, FIJ મોહ જિ
૧૩ CE વસ્તુ. ૧૪ CEFIJ પાઇ, D —. ૧૫ BFGH લાગીય, CIJ લાગિય,
D — ૧૬ CIJ વિવેક, D —. ૧૭ BCDEFGIJ સીમામણ, H સીમામણ.
૧૮ BCEHIJ દેઇ, D દઇ, F દીઇ, G દીજઇ ૧૯ E સી, F અસી. ૨૦
C તુરિમ, G તુરમે ૨૧ C કિસુ, DIJ કિસિ, E કિસય, F કિસિ,
G કિસુ ૨૨ BCGHIJ મરિઉ, D માંડિઉ, E મડી, F મંડીઉ. ૨૩
BFGH પરમેસરુ. ૨૪ BEGHJ અણુસરઉ, CF અણુસરુ. D અણુસરઉ
૨૫ C મોહ. ૨૬ B અ'દોહ, C અ'દોહ, F છંડોહ ૨૭ BGH છડિય, CIJ
છડિઉ, D છડઉ, E છંડી ૨૮ BCDEFGHIJ સમલી ૨૯ D મૂકી, IJ
મુકઉ. ૩૦ D પુરિ ૩૧ E ચારિ ૩૨ BCDEFGHIJ પંચઇ ૩૩ BDE-
FHIJ જિણી, C જિણિ, F જિણિય. ૩૪ B ખેલઉ D ખેલઉ ૩૫ BD-
FGHIJ સમરસ, C સમર ૩૬ CDHIJ એક ૩૭ DEFGHIJ અક્ષર. ૩૮ BG
ઝંકાર ૩૯ B બાવન્નહ, DHJ બાવન્નહ. ૪૦ BCGHIJ મૂલિગઉ, D મૂલિ-
ગઉ, EJ પુરિ મૂલિગઉ, F મૂલય. ૪૧ F વસ ૪૨ C તીણુ, D તિણિ ૪૩
G પરમિઠિ. ૪૪ BCGHIJ પંચઇ, F પંચય, D પાંચઇ

જોગીસર^૧ તે જપઈ^૨, તેણ^૩ નામિ^૪ હોઈ^૫ સયલા^૬,
સિઘલા^૭ લોકાલોક પ્રકાસ, હોઈ^૮ હંસ આણું^૯,
ત્રિન્નિ^{૧૦} અક્ષરિ^{૧૧} થિરુ^{૧૨} થઈ^{૧૩} રહઈ^{૧૪} પામઈ પરમાનંદ^{૧૫}. ૨૪
હિવ ચઉપછી^{૧૬}

તિણિ^{૧૭} સીધામણિ^{૧૮} મન^{૧૯} સંચરઈ^{૨૦},
મોહ^{૨૧} વલી^{૨૨} વલિ પુણ સંભરઈ,
વિવેક^{૨૩} કહીતઈ તેઈ^{૨૪} વાત, મોહ તણી^{૨૫} સાંસહઈ^{૨૬} ન વાત. ૨૫
મોહ ધ્યાન^{૨૭} હિવ તેઈ^{૨૮} જિટલઈ^{૨૯},
જપ^{૩૦} વઈસાનરિ^{૩૧} તનુ^{૩૨} પરજલઈ,
ધ્યાનાલિ તઈ અઈસ્યુ^{૩૩} કાંઠ, ૩૪
સહચર કમ^{૩૫} અછઈ અમહ^{૩૬} આંઠ. ૨૬

૧ ગ જોગીસરુ.

૨ I જપપછ. ૩ BDEFHIJ ત્રિહુ લીહિ, C ત્રિહઉ, G ત્રિહો લીહિ ૪ BCEGH
જગ ત્રિન્નિ, D તિન્નિ, FIJ જગતિન્નિ ૫ BCDGHIJ સંચઈ, E સેવછ.
૬ BCDHIJ સીસિકલા, EG સીસકલા, F સીમકલા ૭ BGH સિધિ સિલ, CDF
સિધિ સિલા, E સિધ, I સિદ્ધિલા, J સિદ્ધસિલા ૮ B સરીપુ, CDFIJ સરી-
પઉ, E સરીપઉ, G શરીપઉ, H સરીખઉ ૯ BCDEFJ બિંદુ, H બિંદ
૧૦ BCDEFHIJ તિણિ, G તિણ ૧૧ B અરિ, CGH અખરિ, D અક્ષર, IJ
અક્ષરિ ૧૨ BDFGIJ થિર ૧૩ D હૂઈ, E થૈ, F થઈ ૧૪ BD રહુ ૧૫
CIJ પરમાનંદ, DG પરમાણુ દ, E પરમાણુ દુ ૧૬ BGH હિવ ચઉપછ, EIJ
ચઉપછ, D હવછ ચઉપછ, E હિવ દુપદ, C - ૧૭ D તેણિ E તીણુછ, G તિણ
૧૮ BH સીધામણુ, E સીધામણુ, FG સીધામણુ ૧૯ BFH મનુ, E તઉ. ૨૦
E સ ચિરછ, F સ ચરસિ ૨૧ BC મોહુ ૨૨ DEIJ વલી વલી, E વલીવિલિ.
૨૩ BCDGH કહછ વિવેકહ તઉ, E કહછ વિવેકહ તઉ, F કહુ વિવેકુ કુણ,
IJ કહછ વિવેકહ તુ ૨૪ BCDEGHIJ તે, F - ૨૫ D ની, F તણુ ૨૬
BCFH ન સહાઈ ધાત, DGIJ ન સહાઈ ધાત, E ન સહીઈ ધાત ૨૭ BCEFH
ધ્યાનુ, G ધ્યાન ૨૮ BCEFGHIJ તોઈ, D તઉહ ૨૯ D જિટલ, E જિટલેછ.
૩૦ B જે, E જુ ૩૧ B વેસ્થાનલિ, CGHIJ વેસાનરિ, D વેસાનલિ, EF વેસાનર.
-૩૨ E ભવ ૩૩ BCH આઈસ્યુ, DIJ જાસિઉ, E જાપસિઉ, G જાપસ્યુ F લેસિ.
૩૪ E કો ૩૫ C કમંઠ, DFGHIJ કમં. ૩૬ BCG અહમ.

ખાધઉ^૧ પીધઉ હિ વધ્યાર^૨ વડા, તુમ્હ^૩ હુજ્યો^૪ અમ્હાં^૫ જેવડા,
ઇસુ^૬ સંભોગ^૭ ન મિલસઇ^૮ વલી,

સાથિ થઇ^૯ અમ્હ^{૧૦} પૂરઉ^{૧૧} રલી. ૨૭.
શુકલ^{૧૨} ધ્યાનિ તઉ^{૧૩} દીપી^{૧૪} આગિ,^{૧૫}

તિથિ^{૧૬} પઇસી મન^{૧૭} લાથ^{૧૮} માગિ,^{૧૯}
ચેતન^{૨૦} રાણી અવસર^{૨૧} લહઇ, નિવરઇ વર રહઇ^{૨૨} આવી કહઇ. ૨૮.
સામી^{૨૩} માયા જ^{૨૪} વીચવ્યઉ,^{૨૫}

તઇ તઉર^{૨૬} ડીલિહિ તે અનુભવ્યઉ,^{૨૭}
તે જઇ^{૨૮} કહિયઇ^{૨૯} તુમ્હનઇ^{૩૦} ધણુઉ^{૩૧}

વીતક^{૩૨} નઉરયુ^{૩૩} હિવ સંભારણુઉ.^{૩૪} ૨૯-

૧ B ખાધઉ પીધુ, CH ખાધુ પીધુ, DE પાધુ પીધુ, F ખાધ પીધ, G પાધ પીધુ. ૨ BEFHJ ખ્યા અમ્હ, CG ખ્યા અહમ, D હિવડા ખા. ૩ BFGHIJ તુમ્હે, C તહમે, D તુમ્હ, E તમ્હ ૪ BCHIJ જી હોજ્યો, D હો જ્યો આ, EFG હોયો ૫ BDEFHIJ અમ્હ, CG અહમ. ૬ BCH ઇમ્થુ, DEFGIJ ઇસિહિ. ૭ BH સયોથુ, CDEFGIJ સયોગ. ૮ BHF ન મિલિસિઇ C નવિ મિલિસિઇ, D ન મિલિસઇ, E ન મિલઇ, G ન મિલ-સિઇ, IJ ન મિલિસિ ૯ D સાથિ થઇ, E સાથઇ થાઇ, F સાથિઇ થઇ. ૧૦ CG અહમ ૧૧ E પૂરી રલી, DG પૂરઉ રુલી. ૧૨ BCDFG શુકલ ખ્યાન, E શુકલ ખ્યાનિ, HIJ શુકલ ખ્યાન. ૧૩ EF તુ ૧૪ BCEFGHIJ દીપિઉ, D દીપઇ ૧૫ D અગિ, E આગી ૧૬ G તિથુ ૧૭ BCEGH મનુ ૧૮ BDEGHIJ લાગઉ, C લાગૂ, F લાગ. ૧૯ D મગિ ૨૦ G ચેતનુ ૨૧ BGGH અવસરુ ૨૨ D વરનઇ, EF વરહઇ, G વરુનઇ. ૨૩ BCEFGHIJ સ્વામી ૨૪ BDEGHIJ વીચવિહિ, C વચેવિહિ, F વીચિવિચ. ૨૫ BCDFH તાં ડીલિઇ, E તા ડીલઇ, GIJ તા ડીલિ ૨૬ BCDGHIJ તે અનુભવિહિ, E તિ અનુભવિહિ F તે અનુભવિ ૨૭ G જુ ૨૮ DF કહીઇ, E કહઇ, IJ કહિઇ. ૨૯ BCEFGHIJ તહિ ઇઇ, D તુ ઇઇ. ૩૦ BH ધણુ, CF ધણુ, E થાપઉ. ૩૧ BCH વીતકનુ રયુ, D વીતગ નહિ સિહિ, E વીતકનુ સિહિ, F વીતક નય સિ, G વીતક વુ સિહિ, IJ વીતક નહિ સિહિ. ૩૨ BH સંભારણુ, C સંભારણુ, DE- GIJ સંભારણુ, F સંભારણુ

જે^૧ તઈ માંડી કાયા પુરી અસુચિ^૨ જ'ખાલિ^૩ અછઈ^૪ ભરી;
અઠોતર^૫ સઉ^૬ ચોર વિણાસ,^૭
તીણઈ^૮ ન ઘટઈ^૯ તમ્હારઉ^{૧૦} વાસ.^{૧૧} ૩૦

સામી^{૧૨} આ^{૧૩} પિઈ આપુ^{૧૪} વિમાસિ,
ભિં સકિત^{૧૫} આપણી પ્રકાસિ;^{૧૬}
જઈ^{૧૭} સચેત^{૧૮} તુમ્હ^{૧૯} હે ઇંચઉર^{૨૦}
આજ^{૨૧} વલી વહિલ્લઉર^{૨૨} લલચઉર^{૨૩} રાજ.^{૨૪} ૩૧

હિંવ^{૨૫} માયાનઉર^{૨૬} લાગુર^{૨૭} જ ટલિઉર^{૨૮};
મન^{૨૯} મહુ'તઉર^{૩૦} વઈસાનરિ^{૩૧} જલિઉર^{૩૨};
રણભરિ^{૩૩} રહિઉર^{૩૪} મોહુ^{૩૫} સુ કુટુંબ,^{૩૬}
સામી^{૩૭} ઝલહલિ મ કરિ^{૩૮} વિલંબુ ૩૨

૧ E જઈ ૨ EDEFG અશુચિ, HIJ અશુચિ. ૩ D જ'ખા લિહિં, E જ'વાલિ.
૪ BCEGH અછઈ તે, DF છઈ તે, IJ અચ્છઈ ૫ IJ અઠોતર ૬ BCFGHIJ
સય ૭ BEGH વિણાસ, C સવિણાસ, IJ સવિણાસ. ૮ BCDF તીણિ, H
તીણ ૯ CIJ ઘટઈ ૧૦ DEGIJ તુમ્હારઉ. ૧૧ BFGH વાસ ૧૨ BCEFG-
HIJ સ્વામી ૧૩ BCFH આપિઈ, D અ પિહિં, E આપઈ, GIJ આપિં ૧૪
એપુ, DIJ આપ. ૧૫ BCEFGHIJ શકિત, D શકિત. ૧૬ F પ્રકાસિ. ૧૭ E
જઈ. ૧૮ B સચેતુ, E સીંચઉ, F સચેતન. ૧૯ BDEH તૂ, C તં F —, GIJ
તઈ ૨૦ BCDEFGHIJ હોપસિ. ૨૧ BC આજુ ૨૨ BH વહિલું, CF વહિલં,
DG વહિલઉ HIJ વહિલ્લઉ ૨૩ BH લહસિ, CDEFGIJ લહિસિ ૨૪ BCH
તં રાજુ, G તઉ રાજુ, EF તૂ રાજ, IJ ત રાજ ૨૫ D હવઈ ૨૬ E નુ ૨૭
CDGIJ લાગ. ૨૮ BCGHIJ જિટલિઉ, E જિટલ્લઉ ૨૯ BH મનુ ૩૦ CD-
EHIJ મુહતઉ, G મહતઉ. ૩૧ B વૈસાનર, CDEFGHIJ વૈસાનરિ, D વૈસાનલિ,
E વૈસ્યાનર. ૩૨ B જલે. ૩૩ F રિણભરિ ૩૪ F રહીય. ૩૫ DEFGIJ મોહ.
૩૬ BE સુકુટુંબ, DIJ સ કુટુંબ, F કુટુંબ, G સકુટુંબ, H સકુટુંબ ૩૭ BC-
DEFGHIJ સ્વામી ૩૮ CDHIJ મ કરિ વિલંબ, E મ કલઉ.

પરમહંસ^૧ તઉ^૨ હૂઉ^૩ સચેત,^૪

રાણી તઇ^૫ મનિ વસિહ^૬ સ'કેતુ;^૭

પરમ જ્યોતિ પાર્યઉ^૮ પ્રકાસ,^૯

તૂટા^{૧૦} આપહણી સવિ પાસ.^{૧૧} ૩૩.

સત્ય^{૧૨} વચ્ચનિ વાધ્યઉ^{૧૩} સોહિલઉ,^{૧૪}

કાયા મૂકી થયઉ^{૧૫} નિરમલઉ;^{૧૬}

એકુ^{૧૭} વિવેકુ^{૧૮} ન વીસઇ^{૧૯} તોઇ,

મનની^{૨૦} સતિ^{૨૧} ભલી ન હોઇ. ૩૪

પણિએરર આપિહ^{૨૩} મેલ્હચાર^{૨૪} કસી,

તઉ^{૨૫} ક્રિમ સકઇ^{૨૬} ઇહ વીસસી;

તઉ^{૨૭} વિવેકુ^{૨૮} તિણિ^{૨૯} કીધઉ રાજિયઉ,^{૩૦}

આપણ^{૩૧} પય પ્રભ^{૩૨} ત્રિભુવન^{૩૩} હુવઉ ૩૪ ૩૫ ૩૫.

૧ B પરમહંસુ ૨ C મુક્તઉ, E તુ, F ભઉ ૩ B હુયઉ, C હૂયઉ, G હોઉ. ૪ B સચેતુ. ૫ BCDEFHIJ નઉ, G તુ ૬ CH વચ્ચઉ, D વિલઉ ૭ DFGHIJ સકેત ૮ B પામિય, CH પામિયઉ D પાસિઉ, E પામ્યો, FGIJ પામિઉ ૯ BEFH પ્રકાસુ ૧૦ BFGH છૂટા DIJ તૂટા ૧૧ BCFHIJ તે પાસ, D તે તૂટા પાસ, EG તે પાસુ. ૧૨ BCDEFGHIJ સતી ૧૩ B વાચિઉ, CFGHIJ વાધિઉ, D આધિઉ. ૧૪ BCEFHIJ સોહલઉ ૧૫ CEFG મૂકી થિઉ, D મૂકિઉ ગિઉ, IJ મુકી થિઉ. ૧૬ BCDEGHIJ મોહચઉ, F મોહનુ ૧૭ BCDEFGHIJ એક. ૧૮ BCDFGHIJ વિવેક, E વિક ૧૯ BCDEFGH વીસસઇ ૨૦ E નમી ૨૧ BCDEGHIJ સંતતિ ભલી, F સ તતિ. ૨૨ BCDFGHIJ આ હરતપ્રતોમાં કહી જડપતી પ્રથમ પ કિત નથી, ફક્ત E પ્રતમાં એ મળે છે E ગુણએહ ૨૩ E વાપઇ. ૨૪ E મેલ્હા ધસી ૨૫ E તુ. ૨૬ E સકીઇ એહ ૨૭ D તૂં. ૨૮ BCDGIJ વિવેક ૨૯ G તિણ ૩૦ BC ભુયઉ, D જુઉ, E જુવટઉ, F જોયઉ, GIJ જુઉ, H જુયઉ. ૩૧ BDEFGHIJ આપણપઇ C આપણિપઇ ૩૨ BCF-GHIJ પ્રણ, D તઉ, E પણ ભિણ ૩૩ BCDFGHIJ ત્રિભુવનિ, E ભવન ૩૪ B હુયઉ, CH હૂયઉ, D હુઉ, E હૂયઉ F હોયઉ, G હોઉ, IJ હૂક ૩૫ D પ્રતમાં અહીં એક પ કિત વધુ મળે છે. “સરિઉ પરમહ સ નઉ કાજ રિપુબ્ધ અનિજ પામિઉ રાજ.”

ગઈ^૧ ક્ષાણુભિ આંબઉ^૨ ગહગહઈ,૩
 ગય^૪ ગ્રીષમિપ નઈ પૂરિહિ^૬ વહઈ; ,
 બહુલ પક્ષ^૭ પૂઠઈ^૮ સસિ^૯ વૃદ્ધિ,
 આર^{૧૦} અનંતરે સાગર^{૧૧} રિદ્ધિ.૧૨ ૩૬

દાહ^{૧૩} પડીય^{૧૪} બલિ^{૧૫} કુંપડઈ^{૧૬} (૨)
 ઠામિ કપૂર કપૂર જિ પડઈ;૧૭
 ભાવઠિ લાગી પુન્ય^{૧૮} પસાઈ,
 પામિઉ^{૧૯} રાજવલી^{૨૦} તિણિ રાય.૨૧ ૩૭

પરમહંસ^{૨૨} સહુ^{૨૩} વઈ કૌ જપઈ,
 પરમહંસ^{૨૪} દ્વિષ્ટયર^{૨૫} જિમ તપઈ;
 પરમહંસ લગઈ^{૨૬} ભાજઈ ભ્રંતિ.૨૭
 પરમહંસ^{૨૮} તઉર^{૨૯} લાગી અંતિ ૩૦ ૩૮

૧ BCDEFGHIJ ગિષ, E અષ, I નિગિ ૨ D આવી, F આશુ. ૩ C ગહગહિષ, E ગહઈ, G ગહિ ગહિ. ૪ BE ગષ, CDEFGHI ગિષ, I ગિ. ૫ DIJ ગ્રીષમિ, E ગ્રીષમિ, F ગ્રીષમ ૬ BCDEFH પૂરિષ, GIJ પૂરિ. ૭ D પક્ષિ, F પખિ ૮ BCFGH પૂરિષ DIJ પૂરિ BCFGH શશિ વૃધિ, D સસ વૃધિ, E શશિ વૃધિ, IJ શશિ વૃદ્ધિ ૧૦ BH આર અનંતર, E આરુ અનંતર, CD આર અનંત ૧૧ BH સાગરિ, F સારષ ૧૨ BCDEGH રિધિ, F ઋધિ. ૧૩ BCDEFGHIJ દહ ૧૪ BCFGHIJ પડીનષ, D પડષ નષ ૧૫ BCDEFGH વલિ, IJ વલી ૧૬ B ભિપષ, CDEFGHIJ ભિપડષ ૧૭ B જિપષડષ, E જિષ ભ્રંતિ ૧૮ BCDEFGHIJ પુન્ય. ૧૯ F પામિ ૨૦ BEH રાજુ ૨૧ BCDEGHIJ રાષ, F —. ૨૨ BF પરમહંસ ૨૩ BCDEF સહુ કૌષ, GHIJ સહુ કૌષ ૨૪ B પરમહંસ ૨૫ BGE દ્વિષ્ટયરુ જિમ. D જિમ દ્વિષ્ટિયર. ૨૬ BCF લગ, EG લગિ ૨૭ E આતિ ૨૮ BCDHIJ પરમહંસિ. ૨૯ B તત લાગી, F તુ લાગી, D લાગી તઉ ૩૦ DE અંતિ

એહું^૧ જિ મંગલ^૨ ઉચ્છવ^૩ એહ,^૪

એહનઉ^૫ માઇબાપુ^૬ એ દેહ,^૭

ઇલિ^૮ તીરથ^૯ નહાતાં^{૧૦} હુઇ સિધિ:^{૧૧},

એ સારસ્વત નિતુ પૂરઇ^{૧૨} બુદ્ધિ:^{૧૩} ૩૯
કલ્પદ્રુમ^{૧૪} કામધેનુ^{૧૫} એ હોઇ,^{૧૬}

ચિતામણિ^{૧૭} એ^{૧૮} અવર ન કોઇ;

એહ^{૧૯} જિ સિધિપુરી^{૨૦} નઉ પંથુ,^{૨૧}

જીવનુ^{૨૨} એહુજિ સવિહુ^{૨૩} અથુ ૨૪ ૪૦
મૂલમંત્રુ^{૨૫} ઇહુએ^{૨૬} મનિમાનિ,^{૨૭}

તપજપનુ^{૨૮} ફલ^{૨૯} ઇહનઇ^{૩૦} ધ્યાનિ;
ઇલિ સવિ^{૩૧} સંપદ આવઇ પૂરિ,

ઇમ^{૩૨} જોલઇ જયશેખરસૂરિ ૩૩ ૪૧

૧ DEGHJ એહનિ F એહન. ૨ BCE મંગલ ૩ B ઉચ્છવ, CDEFGH ઉચ્ચ. ૪ D એહ ૫ BCH એહુજિ, DEFGIJ એહ જિ ૬ D માય બાપ, F માં બાપ G માય બાપુ, IJ માઇબાપ ૭ B દેહ, D ગુરુદેવ, G એ દેવ. ૮ BG ઇલુ ૯ BCDEFGHIJ તીરથ ૧૦ B નહાતાં, E નાહતાં ૧૧ BDFH સુધિ IJ સુદ્ધિ ૧૨ BCEFGHIJ પૂરઇ, D પુરઇ. ૧૩ BCDEFGHI બુધિ ૧૪ D કલ્પદ્રુમ, E કલ્પાદ્રુમ, F કલ્પદ્રુમ, H કલ્પદ્રુમ ૧૫ E કામધેનુ, G કામધેન ૧૬ D એ હોઇએ, E એહુ જિ સવિ ૧૭ D ચિ મણિ. ૧૮ B એહ અવસર ન હોઇ, C એહ અવરુ ન કોઇ, D અવર ન કોઇ, E એહ અવરુ ન કોઇ, F એહ અવર ન કોઇ, H એહ અવર ન હોઇ ૧૯ BCF એહ ૨૦ BEIJ સિદ્ધિ પુરી નઉ, C સિધિ પુરીનુ . ૨૧ BDGIJ પંથ ૨૨ BH એહુ જિ જીવનુ, C એહુ જિ જીવન, D જીવન એહ જિ, F એહ જિ જીવહુ, GIJ એહ જિ જીવન ૨૩ F તણીય જિ, G સવિ હઉ, IJ સિવહઉ . ૨૪ BCDGHIJ અથ, EF અથિ ૨૫ BCD-EFGHIJ મૂલમંત્ર. ૨૬ BCDFGH IJ મણિ, E મનિ ૨૭ C મન માનિ, D મનિ માણિ ૨૮ D તેજ પુજ નઉ, E તપજપંતુ, FGIJ તપ જપ નઉ . ૨૯ BE ફલ. ૩૦ BCFGHIJ એહ નઇ, D એહ જિ, E એહ નઇએ ૩૧ D સિવ, F પરિ ૩૨ D વિધન અલસ વિનાસઇ ફૂરિ ૩૩ BCHIJ જયશેખરસૂરિ, F શ્રી જયશેખરસૂરિ, G શ્રી જયશેખરસૂરિ.

૧ ત્રિભુવન-૨ દીપક^૩ એહુ^૪ પ્રબંધુ, ૫

પાપ તણુઉ^૬ સાસહહ^૭ ન ગંધુ; ૮

તા^૯ મેયણિ મંડલિ^{૧૦} થિરુ થાઉ,

જાં મહિયલિ^{૧૧} શસિ^{૧૨} દિભયર રાઉ. ૧૩ ૪૨ ૧૪

કુલ ૪૪૨

૧ ત્રિભુવન દીપક એહુ.. આ પ ક્રિત BCFGHIJ પ્રતોમાં મૂળ હસ્તપ્રતિ-
ની કડી ૪૨૫ પછી આપેલી છે ૨ E —, G ત્રિભુવનિ. ૩ BCH દીપક,
E — ૪ BCHIJ એઉ, DG એહ, E —, F એય. ૫ DFGIJ પ્રબંધ, G
બધુ, E —. ૬ E —, H તણુ ૭ F સાંસહ, G સાંસ હિષ, IJ સાં
સહહ ૮ BDFIJ ગંધ. ૯ આ પ ક્રિત D પ્રતિમા જ છે D તા મહણિ.
૧૦ D મ ડિલિ થિર. ૧૧ D મહયલિ. ૧૨ D સસિ. ૧૩ D હઉ. ૧૪ D
હસ્તપ્રતિમાં કૃતિનો મહિમા અને ફલશ્રુતિરૂપે નીચેની વિશેષ કડી
લખેલી છે :

“જૂ ઢૂ હોપસિ નિશ્ચલ આઠાસિ, મેરુ ગિરિ જીં મહીયલિ પાસિ;

પદ્મ ગુણુ જો સદા પવિત્ર, મુગતિ લચ્છિ તે વરધ અણ્ણસ્તં.” ૧૪૨૮

इति^१ त्रिभुवन दीपक प्रबंध संपूर्णः ॥ संवत् १५९१ वर्षे
आसादमासे कृष्णपक्षे चतुर्थी अर्कवासरे । रणस्थंभदुष्ट मध्ये । कृष्णर्षि
गच्छे । प. यशोवर्द्धन लिपितां ॥ शुभं भवतुः ॥

१

B-इति त्रिभुवनदीपक प्रबंधः ॥ समाप्तः ॥ शुभं भवतु ॥ छः ॥

C-इति श्री अंचलगळेकवि चक्रधर पूज्य श्री जयशंकरसूरिकृता त्रिभुवन दीपकः
प्रबंधः संपूर्ण समाप्तः ॥ छ ॥ श्रीः ॥ ग्रंथाग्रं श्लोकः ७०६ ॥ छ ॥ शुभं
भवतु । कल्याणमस्तु ॥ छ ॥ श्री. ॥ छः ॥ श्रीः ॥

D-इति श्री त्रिभुवन दीपक प्रबंधः ॥ छ ॥ इति अंतरंग चतुर्षु समाप्तः ॥

E-इति अंतरंग चतुर्षु समाप्तः ॥ श्लोक संख्या ॥ ८०० ॥ संवत् १५६५
वर्षे ॥ मार्गशर सुदि ६ देपालनगरे. ल पं अमरालि. ॥

F-इति त्रिभुवनदीपक प्रबंध । संपूर्णः ॥ छ ॥ छ ॥ श्री ॥ छ ॥ शुभं भवतु ॥
॥ कल्याणमस्तु ॥ छ ॥

G-इति त्रिभुवनदीपक प्रबंध संपूर्णः । ग्रंथाग्रंथ ७२२ शुभ भूयात् ॥ लेख पाठक
योग्यं ॥ छ ॥

H-इति श्री त्रिभुवनदीपक प्रबंधः समाप्तः ॥ छ ॥ श्री गुरुभ्यो नमः ॥

IJ-इति त्रिभुवनदीपक ग्रंथः संपूर्णः

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ : સમાલોચના

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિની ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલી કૃતિ-ઓમાંની એક અત્યંત સમર્થ કૃતિ તે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ છે. આપણા મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યની પણ તે એક માર્ગસૂચક સ્તંભ જેવી ગણનાપાત્ર કૃતિ છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ વિ.સં. ૧૪૬૨માં ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ નામના ગ્રંથની રચના કરી તે પછી આ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી હશે એવું અનુમાન કરી શકાય છે. જો કે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં એની રચનાસાલનો નિર્દેશ જોવા નથી મળતો, એટલે ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ પછી આ ગ્રંથની રચના કેટલા સમયે કરી હશે તેની ખબર પડતી નથી. પણ કવિશ્રીના જીવનની ઉત્તરકાળની આ રચના છે, એ એમની ભાષાની પ્રૌઢિ જોતાં સ્પષ્ટ જણાય છે.

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની અંતિમ કડીમાં કવિએ પોતે પોતાના નામનો નિર્દેશ કયો છે, પરંતુ તેમાં કૃતિની રચનાસાલનો નિર્દેશ કયો નથી. જુઓ :

મૂલ મંત્ર મણિએ મનિ માનિ, તપ જપનઈ ક્લ એહનઈ ધ્યાનિ;
ઇણિ સવિ સંપદ આવઈ પૂરિ, ઇમ જોલઈ જયશેખરસૂરિ. ૪૩૨

કવિએ આ કૃતિનું નામ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ રાખ્યું છે. આ કૃતિની હસ્તપ્રતોમાં છેલ્લે ‘ઇતિ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધઃ સંપૂર્ણ’ એવા શબ્દો આવે છે, એ ઉપરથી પણ સ્પષ્ટ છે કે આ કૃતિનું ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ એવું નામ આરંભથી જ હતું. વળી કવિએ કાવ્યમાં પણ આ કૃતિને માટે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ એવું નામાલિધાન પ્રયોજ્યું છે. જુઓ :

ત્રિભુવનદીપક એઉ પ્રબંધ, પાપ તણઉ સાં સુહઈ ન ગંધ;
મોહ ધ્યાન હિવ તોઈ જિ દલઈ, જઈ વેસાનરિ તતુ પરજલઈ. ૪૧૮

પરંતુ આ કૃતિનું ‘અંતરંગ ચોપાઈ’ એવું અપરનામ કેટલીક હસ્તપ્રતોના અંતે પુષ્પિકામાં જોવા મળે છે. તે નામ કવિ જયશેખર-સૂરિએ આપ્યું છે કે પછીથી કોઈ લેખિયાએ કે હસ્તપ્રત તૈયાર કરનાર-કરાવનાર સાધુ મહાત્માએ આપ્યું છે તે વિશે કશો ખુલાસો સાંપડતો નથી. પરંતુ હસ્તપ્રતમાં આવું નામ અપાયું છે તે ઉપરથી એ નામ પણ કેટલોક સમય પ્રચલિત રહ્યું હશે એમ માની શકાય.

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ના આરંભમાં આઠમી કડીમાં કૃતિના કથાવસ્તુનો પરિચય આપતાં કવિ નીચે પ્રમાણે લખે છે :

પુણ્ય પાપ બે ભઈ ટલઈ, દીસઈ સુક્રમ દ્રયાડુ;
સાવધાન તે સંભલઈ હરિષિ હંસ વિચાર. ૮

આ ઉપરથી પં. લાલચંદ્ર ભગવાનદાસ ગાંધી કહે છે કે ‘આ દ્વારા અંથકારે અંથનું ‘હંસવિચાર’ એવું નામ પણ સૂચવ્યું છે.’* ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’નું મુખ્ય પાત્ર પરમહંસ છે અને કૃતિના સમગ્ર કથાનકનું અંતિમ લક્ષ્ય તે પરમહંસના પદની પ્રાપ્તિનું છે માટે કદાચ ‘હંસવિચાર’ એવું કૃતિનું નામ હશે, એમ અનુમાન કરી શકાય. વળી ‘હરિષિ હંસ વિચાર’ એમ જુદા જુદા શબ્દો લઈ તેનો સામાન્ય શબ્દાર્થ કરવામાં આવે તો ‘હંસથી આત્મા સંબંધી વિચાર ચિંતન કરો’ એવો અર્થ ઘટાવી શકાય. વળી વાચકને હંસ-તરીકે સંબોધન કરીને તેને વિચાર કરવા માટે કવિએ ઉદ્બોધન કર્યું છે એમ પણ ઘટાવી શકાય. આમ, કૃતિના નામ તરીકે ‘હંસ-વિચાર’ એવું નામ માત્ર તર્ક કરવા પૂરતું સંભવિત લેખાય.

‘હંસવિચાર’ નામ ઉપરથી જ પંડિત લાલચંદ્ર ગાંધીએ તેમાં સુચોગ્ય સુધારો સૂચવીને કહ્યું છે કે ‘પરંતુ અરુકને પરમહંસ પ્રબંધ — આવું નામ સમુચિત સમજાય છે.’ આમ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’, ‘અંતરંગ ચોપાઈ’, ‘હંસવિચાર’ અને ‘પરમહંસ પ્રબંધ’ એ ચાર

* જુઓ : ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’, સંપાદક પં. લાલચંદ્ર ભગવાનદાસ ગાંધી, પૃષ્ઠ ૧૩.

નામમાંથી કવિએ પોતે જ કાવ્યમાં સ્પષ્ટપણે આપેલું ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ એ નામ જ યોગ્ય છે અને તે જ પ્રચલિત રહ્યું છે.

‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ની રચના કવિએ કયા સ્થળે કરી હશે અને તે માટે તેમને કેટલો સમય લાગ્યો હશે તેનો કશો નિર્દેશ આ કૃતિમાં નથી. કવિનું વિહારક્ષેત્ર શુજરાતમાં મુખ્યત્વે પાટણ અને ખંભાતની આસપાસ રહ્યું હતું તે બેતાં શુજરાતમાં કોઈ સ્થળે રહીને આ કૃતિની રચના કરી હશે એવું અનુમાન કરી શકાય છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ એક જ વિષયનું નિરૂપણ કરતી બે કૃતિની રચના કરી છે, સંસ્કૃત ભાષામાં ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ અને શુજરાતી ભાષામાં ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ.’ આ બે કૃતિઓમાંથી કઈ કૃતિની રચના તેમણે પહેલી કરી હશે તેનું કોઈ નિશ્ચિત પ્રમાણ મળતું નથી, પરંતુ અનુમાન કરી શકાય છે કે તેમણે પ્રથમ ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ની રચના કરી હશે અને ત્યાર પછી ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી હશે. ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ની રચના વિ. સં. ૧૪૬૨માં ખંભાતનગરમાં કરેલી છે. એટલે ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ની રચના ત્યાર પછીના તરતના કાળમાં થઈ હશે એમ માનવામાં આવે છે. એમની આ બન્ને કૃતિઓને બાહ્ય દૃષ્ટિએ તપાસતાં એટલું તરત દેખાય છે કે ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ સાત અધિકારની અંદર લખાયેલી સુદીર્ઘ કૃતિ છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ ૪૩૨ જેટલી કડીમાં લખાયેલી, ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ કરતાં નાની કૃતિ છે.

કવિને એક જ વિષયની બે કૃતિઓની રચના કરવાની શી જરૂર પડી? - એવો પ્રશ્ન થવો સ્વાભાવિક છે. એ વિશે પણ કોઈ સ્પષ્ટ નિર્દેશ એ બેમાંથી કોઈ પણ કૃતિમાં થયો નથી, પરંતુ એમ માનવામાં આવે છે કે સંસ્કૃત ભાષામાં લખેલી ‘પ્રયોધચિંતામણિ’ નામની કૃતિ વિદ્વજનોમાં અને સંસ્કૃતના બાણકાર લોકોમાં, એની સુંદર રૂપક-અંધિને કારણે એટલી લોકપ્રિય થઈ ગઈ હશે કે સામાન્ય જનોની ઇચ્છાને સંતોષવા માટે કવિએ શુજરાતીમાં આ કૃતિની રચના કરી હશે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની રચના પછી ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી છે એમ અન્ય સંદર્ભો બેતાં સ્પષ્ટ જણાય છે. તેમ છતાં એ નોંધવું જોઈએ કે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં કયાંય ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ના નિદેશ જયશેખરસૂરિએ કયો નથી.

શ્રી જયશેખરસૂરિએ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરતી વખતે પોતાની ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ કૃતિને સતત નજર સામે રાખી હશે અથવા પોતાનું જ સર્જન હોવાને કારણે સહજ રીતે પોતાની નજર સામે તે રહી હશે એમ એ બન્ને કૃતિઓની અનેક પંક્તિઓ સરખાવતાં જણાય છે. નીચેની પંક્તિઓ સરખાવવાથી આ વાતની તરત પ્રતીતિ થશે.

સરખાવો : *

માનસે નિર્મલડસ્તાષે વિમુક્તવિષયાન્તરઃ ।

હંસશ્ચેત્ કુરુતે કેલિ તત્ કવ યાતુ સરસ્વતી ? ॥ ૧૧-૧ ॥

માનસ સરિભ નિર્મલઈ કરઈ કતુહલ હંસુ;

તાં સરસતિ રગિ રહઈ, બેગી બાણઈ ડંસુ. ૨

ચર્ચમાણા મૃજં સર્વે રસા વૈરસ્યમાપ્નુયુઃ ।

જ્ઞાન્તસ્તુ સેવિતોડત્યન્તં મોક્ષાવધિ સુસપ્રદઃ ॥ ૨૫-૧ ॥

સેવીતાં સવિરસ વિરસ ઇકકઇકિક બેઈ;

નવમઉ જિમ જિમ સેવીયઈ, તિમ તિમ મીઠઉ હોઈ. ૭

આત્મજ્ઞાનજુષાં જ્વરાદ્યપગમો દૂરે જરા રાક્ષસી ।

પ્રત્યાસીદતિ લઘ્વિસિદ્ધિ-નિવહો જ્ઞાનં સમુન્મીલતિ ।

* ભુઓ : અહીં ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની શ્લોકસંખ્યા આચાર્યરક્ષિત પુસ્તકોદ્ધાર સંસ્થા તરફથી છપાવેલા અંથને આધારે આપી છે. તથા ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની કડીસંખ્યા પંડિત લાલચંદ ગાંધીના સંપાદનને આધારે આપી છે.

આનન્દોડનુમવેડપિ વાગવિષયઃ સ્યાત્ પુણ્ય-પાપક્ષયો ।

મુક્તિર્મુષ્ટિગતેવ કેવલમિદં લઘું યતઘ્વં તતઃ ॥ ૫૧-૧ ॥

નાથુ નિરુપમ નાથુ નિરુપમ જગહ ઉવચારુ;
ધૃતુ હિત્તરિ નિર્મલઉ જાસુ નામિ સપિ રોગ નાસઠ;
જર-રૂઝસિ વેગદી સચલ સિદ્ધિ નિવસંતિ પાસઠ;
પુણ્ય-પાપ જે ભવ ટલઠ દીસઠ સુકૂખ દૂચારુ;
સાવધાન તે સંભલઉ હરપિઠ હંસ વિચારુ. ૮

° ° °

જંતુષાતે મૃષાવાચિ પરદ્રવ્યે પરસ્થિયામ્ ।

મધ્યે માંસે ચ પાપદ્વૌ પૈશુન્યે દ્રાહકર્મસુ ॥ ૧૬૮-૧ ॥

મહારંમેષુ ચ તથા તથા મર્તા પ્રવર્તિતઃ ।

યથા દશાપિ નાસ્પ્રાક્ષીન્નિવૃત્તિ દુર્મગામિવ ॥ ૧૬૯-૧ ॥

અક્ષેવ તિલયત્રસ્ય સોડન્વહં આમિતસ્તયા ।

તિષ્ઠિ વાહિઉં મન ત્રિભુવનિ, ભમઠ ક્ષણઉં સમાધિ નવી વીસમઠ;
જીવ ત્રિણાસઠ ભાસઠ આલ, પરધન વનિતાં લાગઉં ઢાલ. ૩૭
ખંત પિયંત ન કરઠ ખલખંચ, લહિ લગારઠ નિવૃત્તિ ન આચ;

° ° °

વિલ્લાપ ચ ગૌરાંગિ ગૌરવ્યે ગુણશાલિતિ ।

ગંગાજલોજ્જ્વલે મહ્યં સુવુદ્ધે દેહિ દર્શનમ્ ॥ ૧૯૪-૩ ॥

ઉણુંઉ અધિકઉં સહૂ ખમી કરિ અમ્હ લણી પસાઉ;
ગણિ સંપૂરિય ગોરદી દર્ધ હિવ દેષાઉ. ૪૭

° ° °

સર્વે જનઃ સ્વસ્ય સુખામિલાષી ન કોડપિ દુઃસ્વસ્ય દઘાતિ તુળ્ણામ્ ।

અહં તુ હંત સ્વહિતં વિઘાતું માયામનોભ્યાં વિવશો ન શક્તઃ ॥ ૨૦૬-૩ ॥

ઉપેક્ષતે હિ નાપન્નમિતરોઽપિ સચેતનઃ ।

દૃશ્યદર્શં કૃશં કિં મા સકૃપે ત્વમુપેક્ષસે ॥ ૨૦૭-૩ ॥

સાલ્પલિ ચેતના ! અમિહ થયા છઉં નિરધાર

મનિ માયાં બિહુ દ્વહવિયા એહ સગાની વીરતી કરહં કહતે

લાજીઈ તું સહિજિ'ઈ સવિચાર, દીરઘ રોસ ન યુઝીઈ,

કરિ કરિ કઈ અમહ સાર. ૪૮

°

°

°

નિવૃત્તૌ પ્રોષિતાયા સા નૃત્યપિ સ્મ નિરંતરમ્ ।

નિઃશલ્યમધુના રાજ્યં જાતમિત્યુલ્લસન્મનાઃ ॥ ૨૪૧-૩ ॥

પ્રચંદપવનોદ્મૃત પતાકાંચલચંચલઃ

સ નિવૃત્તિં વિના નિત્યં તયાઽન્નામિ દિશો દિશિ ॥ ૨૪૨-૩ ॥

નિવૃત્તિ ગઈ તઉઉ હુઈ નિવૃત્તિ, મન રહિ નિચરઈ કહઈ પ્રવૃત્તિ;

દિવર'વઈ યેટાનઈ રાજ, ફલિઉ મનોરથ મહારઉ આજ. ૫૫

°

°

°

તદત્ર પુરિ સેવસ્વ ક્ષમાધીશં ચિરંજનમ્ ॥ ૨૭૧-૪ ॥

રાઉ નિર'જણા (તુ) ઇણિ નચરિ તે તઉ' (તૂ) ચિરુ આરાહિ. ૬૩

°

°

°

નાગાન્ નમન્તિ નિર્જીવાન્ જીવતો ધ્વન્તિ નિર્દયાઃ ।

પુણ્યં ટ્વાગ્નિદાનેઽપિ મન્યન્તે તત્ર કેચન ॥ ૩૨૪-૪ ॥

નાગ નમઈ નઈ મારઈ પ્રાણિ;

જીવયોનિ દવિ સઘલી મરઈ, દવ દીજઈ તિહાં પુણ્યહ વરઈ. ૧૨૨

°

°

°

યેષા પરિગ્રહો દાર-વન-ગોષન-ગોચરઃ ।

યતન્તે તે ગુરુમૃય મૃયસાં મવતારણે ॥ ૩૨૯-૪ ॥

તેહં શુર જેહનં ધરિ વહ્ન;

તેહં શુર જેહનં ધણ ઠાર....

૧૧૨

મારિશ્ચ મોહમૂરાસ્તીતિ: ॥ ૭૦-૪ ॥

મોહ તણુ ધૂય મારિ ધંહાં તે પગ પંધસારઉ. ૭૩

एवं अमं अमं मूरिश्रमा विश्रामकाक्षिणी ।

પુરં પ્રવચનં પ્રાપ દુષ્પ્રાપં સા દુરાત્મનામ્ ॥ ૧૨૧-૪ ॥

તઉ આલી અતિ ખીણુ;

ફિરઉત ફિરંતી પ્રવચન નગરી શુરુધ પામીય તેણિ. ૭૪

तत्पसीद स्फुट ब्रूहि सौम्यद्रक्ष्याम्यमु' कदा ।

કિમપિ પ્રામવં પ્રાપ્ય સુખિનં તનુજં નિજમ્ ॥ ૧૪૩-૪ ॥

નિવૃત્તિ ભણુધ કરભેડિ, મહરિપિ ! નિરતઉં જ્ઞાનિ નિહાલિ;

એ ખેટઉ હું સુખિ વિલસંતુ દેષિસુ કેતધ કાલિ ? ૭૫

अत्र प्रवचनामिरुये नगरेऽस्ति नरेश्वरः ।

અર્હેન્નવાર્યદોર્વીર્યં નિર્જિતાંતદ્વિષદ્વલ: ॥ ૧૬૧-૪ ॥

ધણિ નગરી છંધ અરિહંતુ રાય, વચરી સિરિ દિધં ઠાવઉ પાય. ૮૧

आस्ता सुवितर्यत्पसादान्मुक्तरप्यद वीयसी ॥ १६२-४ ॥

સુકિત ભુકિત નઉ તે કાતાર. ૮૨

कष्ट ये पालिताः पुत्रास्तेऽपि पित्रोरिह द्विषः ।

વિદેશ્યા અપિ સમ્પ્રાપ્તાસ્તન્ન સોદરતા ગતા: ॥ ૧૦૦-૫ ॥

પેટ જિ વંચી પોસિયા, તે ધંહાં સામ્હા થાધ;

વિકરંધ જે આવી મિદયા, તે તિહાં ભાંડરુ થાધ. ૧૫૬

અમારિઘોષણા ક્વાપિ ક્વાપિ સાધુનિમત્રણા ॥ ૮૦-૫ ॥
તિહાં અમારિ હુઈ ઉઘોષણા, સાહુભીવચ્છલ નિતુ નિઉંત્રણાં. ૧૬૬

કવચિતુર્યત્રયં ચૈત્યે કવચિદ્ગુરુગુણસ્તુતિઃ ॥ ૮૧-૫ ॥
ક્વાપિ શ્રુતાનુયોગશ્ચ ક્વાપિ સદ્ગુરુદેશના ।
કવચિત્સ્વાધ્યાયનિર્ઘોષઃ સ્મારણા વારણા કવચિત્ ॥ ૯૦-૫ ॥
એવ દેવપુરે તત્રાશ્લિલે કોલાહલાકુલે ।

કલહટ કરઈ જિણાલઈ સંઘ, રાસ ભાસ લકુટા રસરંગ. ૧૬૬
શુહિરઈ સરિ શુરુ કરઈ વધાણ, આગમ વાચઈ સાહુ સુભણ;
ચોયણ પડિચોયણ નવિ ટલઈ, ઇણિ પરિ તે પુર નિતુ કલકલઈ. ૧૬૭

ગ્રાહકેભ્યો ભવન લાભસ્તત્ર કેનોપમીય તામ્ ।
દત્તૈર્યન્માપકૈર્લમ્યાશ્ચંત્રકાચન કોટયઃ ॥ ૧૦૩-૫ ॥
આહક સરિસઈ પુહરતાં તિણિ પુરિ લાભ અસંખ;
આપે ઉકલઈ ખાકુલે, લખલઈ કંચણ લક્ષ. ૧૫૫

પ્રાયશ્ચિત્તાસ્ત્યયા નીરાધ્યક્ષઃ કલમષશુદ્ધિકૃત્ ॥ ૨૨૪-૫ ॥
પ્રાયશ્ચિત પુણ પાણી હરઈ. ૧૭૨

યસ્ય માર્યાદ્વય તસ્યાવશ્યં ઋષ્ટં ભવદ્વયમ્ ॥ ૧૫૮-૫ ॥
જીણઈ નારી દોઈ પરિગ્રહી, દોઈ ભવ વિણકા તેહના સહી. ૧૭૨

તવાસ્તિ વિદિતં તાવત્ પુર પ્રવચનાભિષમ્ ।
તત્પાલ્યતિ સર્વજ્ઞો રાજા દાતોદયી દયી ।. ૪૧-૫ ॥

તરિહિ જાણુઈ તાં પ્રવચનપુરી. ૧૭૬
રાજ કરઈ છઈ રાઉ અરિહિંત. ૧૮૦

एकां प्राप्यापरां संध्यां व्रजन् अस्यति भास्करः ।

एकां मुक्त्वापरां प्राप्तो द्वितीया क्षीयते शशी ॥ ૬૧-૫ ॥

એકઠ સંધ્યાં ઊગિઉ સૂર, બીજી મિલિઉ રુલિઉ ભૂર;

એકઠ બીજી શશિ ઊગિઉ, બીજી બીજી ગિઉ તે ધથઉ. ૧૮૭

°

°

°

तन्मन्त्रिन्मा विलंबिष्ठा विशिष्टान् हितकारिणः ।

शोभनाध्यवसायाख्यानं पेषयोपजिनेश्वरम् ॥ ૫-૭૧ ॥

સુહૃત ! વિષ્ટ શુભાધ્યવસાય, વેગે વલાવિ ભણી જિનરાય. ૨૦૧

°

°

°

मन्त्र्यथो सज्जयामास जिनं प्रति निजान्नरान् ।

अहं तु ज्ञातनिःशेषवृत्तातस्त्वामुपागमम् ॥ ૭૨-૫ ॥

સુહૃતઠ વિષ્ટ વલાવ્યા બાણ, હું ધાયઉ તમ્હ કરિવા બાણ. ૨૦૨

°

°

°

प्रलोभ्य सुखवार्त्ताभिस्त्वत्पुरीवासिनं जनम् ।

निवासयिषतीदानीं विवेको मुक्तिपत्तनम् ॥ ૭૩-૫ ॥

આપણુ પઠ સાથિ' હુઈ, લોક તુમ્હારઉ લેઉ;

સુખની વાતે લે'ભવી, મુક્તિ વસાવઈ તેઉ. ૨૦૩

°

°

°

मयि जीवति मृत्याणौ क्रमेव तात । स्विद्यते ? ॥ ૧૮૩-૫ ॥

મઈ જીવતઈ મેટડઈ, મ ધરિસિ અરણઈ બાપ ! ૨૦૭

°

°

°

शिरोऽभिमानिनां वज्रधरेणापि न नामितम् ।

नमत् क्रमयुगे रुष्टस्त्रीभिर्નિર્લોब्धितं हठात् ॥ ૨૪૮-૫ ॥

જીહ' સીસ પુર'દરિ ન નમાઈ, તે રૂઝઈ ર'ક જિમ રમણિ પાઈ. ૨૧૩

°

°

°

લીલાલસપદન્યાસા દ્વિરદાઃ સમિદા મદાઃ ।

ઋર્ધ્વીકૃતમુજાદંડશુંઢા ગર્જંત્યમી તવ ॥ ૨૧૪-૫ ॥

શુંદાના વિષયાન્ સર્વાન્ વ્યાપારા ઐદ્રિયાહયાઃ ॥ ૨૧૬-૫ ॥

મથ અહુ શુડિય ગયવર સરંગ પરકરિય પંચ ઇદિય તુરંગ. ૨૧૫

અયં ચતુર્મુજશ્ચક્ર ગદાશાહ્વાસિમીષણઃ ॥ ૨૭૩-૫ ॥

ચાલવઇ ચક્ક સારંગપાણિ ગડમડઇ ગદાધર બ્રુજહ પ્રાણિ. ૨૩૩

અથ સંકેતિતાસ્તેન ગોપીયોષાઃ સહસ્રશઃ ।

પરિતઃ પરિવત્રસ્તં દ્વીપમન્વેરિવોર્મયઃ ॥ ૨૭૮-૫ ॥

સોલ સહસ સાહસુ કરી, ગોપી ગેલિ ગહિલ્લ;

પીતંબર પદ્મલિ ફિરી, છોહઇ છલસુ છઇ. ૨૩૫

ચક્રચાપધરોપ્યુત્તૈઃ સ સઘઃ સમગંસ્ત તૈઃ ॥ ૨૮૭-૫ ॥

ચક્ર આપ મુઠ્ઠી મિલિઉ, રાઉત રણ-રસિ રીણ. ૨૪૦

યામિન્યા યમૂનાકૂલે શારદાં શશિરુક્ શુચૌ ।

નૃત્યન્ ગોપીગણે ગાયત્ર્યયં ન વ્યત્ર્યયં વ્યઘાત્ ॥ ૨૯૦-૫ ॥

જિમ જિમ ચમુના તડિ મિલી, ગૌચાલિણ ગમારિ;

તિમ તિમ નાચઇ નવિય પરિ, નિસિ નિમંલી મુરારિ. ૨૪૨

ગિરિણા ગુરુણાનેન ન મૃત્યોરથ રક્ષસે ।

રક્ષસે કિન્તુ મદત્ત મૃગનેત્રા પરિગ્રહાત્ ॥ ૩૧૫-૫ ॥

વ્યાજહાર હરઃ શ્રીમન્મોહમૂળાલ નંદન ।

પશ્ચાદદ્યા હમા બુદ્ધિ પૂર્વે શ્રુણુ મમ શ્રિયસ્ ॥ ૩૧૬-૫ ॥

કુમર લાણઇ તુ મેલ્લેઉ માલ, નારિ-તણઉ જઇ પરિગ્રહ આલ;

હરખોલઇ જોઉ અમ્હ રિદ્ધિ, પાછઇ દેખ્યો એસી બુદ્ધિ. ૨૫૧

મમ પ્રેતવને વાસઃ॥ ૩૧૭-૫ ॥

વક્રીવત ઇવાગે મે મસિતેનાવગુંઠનમ્ ॥ ૩૧૮-૫ ॥

મૂષા વિષધરૈર્લેવમાનૈર્જીર્ણત્તરોરિષ ।

સૈંધવસ્યેવ નિઃ સ્વસ્ય મમ યાનં જરદ્ગવઃ ॥ ૩૧૯-૫ ॥

અહમીદ્વગવસ્થાપિ સ્વીકુર્વે વનિતાઃ કથમ્ ॥ ૩૨૦-૫ ॥

રુઢમાલાવલંબિનઃ ॥ ૩૨૧-૫ ॥

છારુડઈ અમ્હ ઊગટિ અંગિ, જડ જડ કુસલ વર ભુજંગિ;
જર ગઉ વાહણિ રહણ મસાણિ, ધરિ ધરિ ભિક્ષા ભમત ન કાણિ. ૨૫૨
દિસિ પહિરણિ પન્નગન્ધગાર, રુડમાલ અમ્હ હિયડઈ હાર;
હાલાહલ વિસુ અમ્હ આહારિ, કેહી પૂરી બાલઈ નારિ? ૨૫૩

શ્ચાર્લિ સૂપં ધૃતં ઘોલં વટકાન્ મળ્લકાનપિ ।

યાચમાના ઇમા મિક્ષામોજિનં સ્વેદયન્તિ મામ્ ॥ ૨૩૩-૫ ॥

વરં વ્યાઘ્રી વિષધરી

સાલિ ઠાલિમિઈ (રુઠુ) સાલણે, ધૃત પરધલ ઘોલ;
એ અમ્હ કનહઈ માગિસિઈ, નિતુ નિતુ ખઈખઈ ગોલ. ૨૫૭
વરિ વાધિણિ લાગી લલી.

પરિણેખ્યામિ કન્યકાં સંયમશ્રિયમ્ ॥ ૩૬૪-૫ ॥

પરણિયુ કન્યા સંયમસિરી....૨૬૫

ચક્ષ્યન્તિ કેઽપિ ચતુરમિત રે કાતરં તુ મામ્ ।

અવદ્વમુસલોકોક્તીઃ કિયતીર્હૃદયે દધે ? ॥ ૩૬૭-૫ ॥

‘કંકિ ભણિસિ’ એ ઠાહઉ હૂઉ, ઇકિ પુણ કહિસિ નાસી ગયઉ;
લોક બોલ ગણીઈ કેતલા? આપમ કાજિ ન ભૂલઈ લલા. ૨૬૬

ત્વં મયિ પ્રસ્થિતે પૌરગણં તત્ર સમાનયેઃ ।

મા કોઽપિ કોપિનસ્તસ્યાસ્મદગૃહ્યઃ પ્રપતદ્ ગ્રહે ॥ ૩૭૦-૫ ॥

પર કલ દેખી થાને છોક, અમ્હ પૂઠિં લેઇ આવે લોક. ૨૭૫

°

°

°

અત્રાંતરે વિશિષ્ટાસ્તે પ્રાપ્તાઃ પ્રાક્ પ્રહિતા નરાઃ ।

નત્વા વ્યજિજ્ઞપન્મૌલિકરચિત્ત કરદ્વયાઃ ॥ ૩૭૧-૫ ॥

પ્રસીદતિત્તરામથ સ્વામિન્ સ મગવાંસ્ત્વયિ ।

ગોષ્ઠયાં ગુણાનામાધારમેકં ત્વામેવ શંસતિ ॥ ૩૭૨-૫ ॥

ધણિ અવસરિ તે વિષ્ટ પહુત્ત, તે વીનવઈ સ્વામિ સુણિ વત્ત. ૨૭૩.

તુમ્હ સકારઉ અરિહંતુ રાઉ, આ તીણુઇ પાઠવિઉ પસાઉ;

તક તાકઈ આણિઉં છઈ કાજ. તુમ્હિં તિહાં પુહતા ભેઇઉ આજ. ૨૭૪

°

°

°

ક્રોડીકૃત્ય કુમારેદ્રં નૃપો હંસમિવોત્પલઃ ॥ ૧૭-૬ ॥

કથં દિગ્વિજયં વત્સ વ્યથાસ્ત્વમિતિ મૂમુજા ॥ ૧૮-૬ ॥

તાતિ ઉમ્હ'ગિ સો ઠવિઉ, પૂછઈ વાતડીય,

કિમ કિમ ફિરિઉ દેસ'તરિ, કિમ તઇ જગ નડીય ? ૨૮૧

°

°

°

યથાદિશસિ તત્ કુર્વે સ્થિતિમત્ર ત્વદંતિકે ।

અચ્છિન્નદમી ત્વારાતીન્ વર્ધયામિ ચ વૈમવસ્ ॥ ૫૯-૬ ॥

જઈ રાહવિ તઉ તાહરઈ રહેસુ, વધર વાઠ સવિહઉં નિવ'હેસુ. ૨૮૭

°

°

°

વિવેકં વિધુરી કૃત્ય દુષ્ટાશ્ચ ઇવ સ્તદિનમ્ ।

કરિણ્યામ્યચિરાન્મુક્તિદુર્ગ માર્ગમસંચરમ્ ॥ ૬૩-૬ ॥

સુક્રિત તણી હઉં ભાંજિસુ વાટ, વીર વિવેકુ વજહિસુ સાટ. ૨૯૬

°

°

°

एक श्री वीरमूलत्वात् सौहृदस्योचितैरपि ।

सापत्न्यं धारितं तेन पृथग्गच्छीय साधुभिः ॥ ८९-६ ॥

પ્રવચન નગરી પાડી લેલ, વાઘિયા મુનવર માહિ કુમેલ. ૩૦૦

व्ययमानाः कुपात्रेषु धनलक्षा यशोऽर्थिनः ।

आपन्न धार्मिकायोक्ता आविः कुर्वन्ति निःस्वताम् ॥ ૧૦૩-૬ ॥

પરમેષ્ઠિ મહામન્ત્રસ્મૃત્યરોચકિનશ્ચિરમ્ ।

ક્ષુદ્રમન્ત્રાન્ પઠન્ત્યેકે...

કીર્તિ કાજિ વેવધ સયસહ સહસ, દુસ્થિત દેષી ખોલધ વિરસ. ૩૦૩

મહામન્ત્રનહી નહી વીસાસ, ક્ષુદ્રમન્ત્ર ઉપરિ અભ્યાસ;

उद्धां तरुर्जीं कुलया तृणीयन्तः सधर्मिणीम् ।

वितकोटिनिघृष्टायां रज्यन्ति पणयोषिति ॥ ૧૧૧-૬ ॥

કુલશ્રી છાંડી બાહરિ રમઇ. ૩૦૪

इयं वीरकुले जाता स्वयं वीरव्रताश्रया ।

वुवूर्धति वरं वीरमेव क्लीबेषु रोषिणी ॥ ૧૬૮-૬ ॥

સૂરહ કુલ તે ઊપની, આપણિ સૂરી કન્ન;

સૂરા વિષ્ણુ વર નવિ વરધ, એહ જિ તેહ પદ(ય)ન. ૩૧૨

प्रिये युवां किं नु विधास्यध्वे यास्यामः समरे वयम् ॥ ૫૦-૬ ॥

તે પ્રોચતુઃ પ્રિય પશ્નપ્રયાસોઽયં વૃથા તવ ।

ત્વાં વિનાઽઽવા ક્વચિન્ન સ્વઃ સ્વો વા સદ્યો મ્રિયાવહે ॥ ૫૧-૬ ॥

ખોલાવી તમ્હિ રહિયા ભલઇ, કટકિ જઈ આવઈ જેતલઇ;

તે પલણઇ અમ્હિ હિય ન રહઈ, તઈ ધૃતિ જ(ઈ)તમ્હ સાથિ વહઈ ૩૪૨

વિવેકઃ પર્યુનેવ દ્વં બ્રહ્માસ્ત્રોણ જધાન તમ્ ॥ ૧૪-૭ ॥

બ્રહ્માયુધિ વલતઉ આહચ્છિઉં, મોહ નરિંદ વિવેકિ હચ્છિઉ. ૩૬૧

મોહે મહારિપૌ મૃત્યુમાપિતે ત્રિદશેશ્વરાઃ ।

વિવેકસ્ય શિરસ્યુચ્ચૈઃ પુષ્પવૃષ્ટિ વિંતેનિરે ॥ ૧૫-૭ ॥

જય જય નંદા સુર ઉચ્ચરઇ, કુસુમવૃષ્ટિ મિસિ ઓલગ કરઇ. ૩૬૨

ઘગયં દુર્નયઃ પુત્રપ્રેમ્ણા સંવંધિતસ્ત્વયા ।

વયં ચૌરા હ્વાપાસ્તા દૂરે ગૌરગુણા અપિ ॥ ૧૬-૭ ॥

મોહ તુરહારઇ ઘેટડઉ, તન્નિહ અન્નિહ કીધા ચેર. ૪૧૦

વિવેકે સપરીવારે જાતે સાક્ષિણિ સ ક્ષણાત્ ।

મનમંત્રી પ્રવિશ્યાત્ર નિર્વીર્યો મસ્મતા યયૌ ॥ ૧૭-૭ ॥

અસ્મિન્નવસરે લબ્ધાવકાશા સા મહાસતી ।

ચેતના મુર્યુરૂપેણ પતિ હંસમુપાસરત્ ॥ ૧૮-૭ ॥

શુકલધ્યાન તઉ દ્વીપિઉ આગિ, તિહ્ણિ પઇસી મન લાગઉ માગિ;
ચેતનરણી અવસર લહઇ, નિવરઇ વરરહઇ આવી કહઇ ૪૨૦

કરુણદુમ સ્વર્મણિ-કામધેનુ સચ્છલ્લસમુર્યા દદતે કદાપિ

ક્લિન્નિત્ત્વ ક્વચિત્ કસ્યચિદિષ્ટવસ્તુ ન સર્વદોડસ્માદપરઃ પ્રતીતઃ

અયં મહામંગલમેષ મન્ત્રો મહોત્સવોડયં સુકૃતાંગમેષ ।

અયં હિ ચિન્તાપ્રણિરેષ રક્ષૌષવં નૃણા બન્ધુરવન્ધુરેષઃ ॥ ૧૮૫-૭ ॥

એહ જિ મંગલ ઉચ્છવ એઉ, એહ જિ માઇ આપ એ દેઉ;
ઇહ્ણિ તીરથિ ન્હાતાં હુઇ સુદ્ધિ, એ સારસ્વત પૂરઇ યુદ્ધિ. ૪૩૦
કલ્પદુમ કામધેનુ એ હોઇ, ચિન્તામણિ એ અવર ન કોઇ.

આમ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ ૪૩૨ કડીમાં એટલે કે લગભગ ૯૦૦ પંક્તિમાં લખાયેલી કાવ્યકૃતિ છે. ઉપરનાં કેટલાંક મહત્વનાં ઉદાહરણો પરથી જોઈ શકાય છે કે એકસોથી વધુ કાવ્યપંક્તિઓમાં કવિ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરતી વખતે ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’ની પંક્તિઓને અનુસરે છે. જે જુદી જુદી ભાષામાં એક જ વિષયની પોતાની બે કૃતિઓની રચના કરવાની હોય તો તેવા સર્જક માટે આમ થવું સ્વાભાવિક છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચનામાં કવિનો આશય જેમ ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’નો માત્ર અનુવાદ કરવાનો નથી, તેમ ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’ કરતાં તદ્દન નિરાળી કૃતિની રચના કરવાનો પણ નથી એટલે દેખીતી રીતે પ્રથમ કૃતિની છાયા ખીણ કૃતિમાં સ્થળે સ્થળે રહેલી હોય. આમ છતાં સમગ્રપણે બન્ને કૃતિઓની તુલના કરતાં એવું જણાય છે કે જેમ ઉપર આપેલા કેટલાંક ઉદાહરણોમાં કવિ જયશેખરસૂરિ મૂળ કૃતિને ચુસ્તપણે અનુસરે છે, તો ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’ કરતાં ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં કેટલાંક સુયોગ્ય ફેરફારો પણ કર્યા છે, અને કયાંક મૂળ કૃતિની શબ્દછાયા ઝીલવામાં કેમ પણ બદલાયો છે.

‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’ સુદીર્ઘ કૃતિ હોવાને કારણે એમાં પાત્રો અને પ્રસંગોની વિપુલતા હોય એ દેખીતું છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં રૂપકકથા ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’ કરતાં સંક્ષેપમાં નિરૂપાયેલી છે એટલે આ બન્ને કૃતિઓને સરખાવતાં કેટલાંક ફેરફારો જણાય છે :

કોઈ કોઈક સ્થળે ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’માં સંવિસ્તર વર્ણન છે તે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં કાં તો નથી થયું અથવા સંક્ષેપમાં કરવામાં આવ્યું છે.

ઉદાહરણ તરીકે, ‘પ્રત્યોધચિંતામણિ’માં આરંભમાં વર્ણવ્યા પ્રમાણે આવતી ચોવીસીના પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી પદ્મનાભપ્રભુના ધર્મરૂચિ નામના શિષ્યને કોઈક ગામમાં કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થશે ત્યારે તે ગામને શાળા એમના અતિશયો જોઈ ને એમને પ્રશ્ન કરશે કે ‘આપ કોણ

છો ? કયાંથી આવો છો ?”—વગેરે. આ પ્રસંગ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ના બીજા અધિકારમાં વર્ણવવામાં આવ્યો છે, પરંતુ તેનો કોઈ નિર્દેશ ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં થયો નથી, તો બીજી બાજુ ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં છે તેવું ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં નથી. ઉદાહરણ તરીકે જુઓ :

નાન્હઉ એ કિમ જૂસિ ? એ મનિ માણ્હિસિ જાંતિ;

નાન્હઈ સિંહ કિસોરડઈ, મયગલ-ધડ-લજ્જતિ;

જે હૂં સમરંગણિ બિડિસુ તે સદ્દ તુલ્લ પસાઉ. ૨૦૮

આ ઉપરાંત ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ અને ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં બીજા જે સંખ્યાબંધ નાના નાના ફેરફારો જોવા મળે છે તે નીચે પ્રમાણે છે :

(૧) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિમલબોધની પુત્રીનું નામ ‘તત્વ-રુચિ’ છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’ પ્રમાણે એ નામ ‘સુમતિ’ છે. નિવૃત્તિના પુત્ર વિવેકની બે પત્નીના નામ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ પ્રમાણે તત્વરુચિ અને સંયમશ્રી છે, પરંતુ ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં વિવેકની બે પત્નીનાં નામ અનુક્રમે સુમતિ અને સંયમશ્રી છે. જુઓ :

રાણી સુમતિ ખરઉ અનુરાગ,

જેઠઉ બેટઉ તસુ વધરાગ. ૧૬૯

(૨) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિમલબોધની પત્નીનું નામ ‘સન્માર્ગણા’ જણાવ્યું છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં વિમલબોધની પત્ની-ઓનો કોઈ નિર્દેશ જોવા મળતો નથી.

(૩) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાગની પત્નીનું નામ ‘જડતા’ છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં તેનું નામ ‘દુર્મતિ’ આપવામાં આવ્યું છે. જુઓ :

મોહનઈ રાણી દુર્મતિ નામ, બેટઉ બલવંત, જેઠઉ કામ. ૬૩

રાગદ્વેષ બે બેટા લહુય, નિદ્રા, અધૃતિ, મારિ એ ધૂઅ. ૬૪

(૪) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં જડતાના પુત્ર તરીકે ‘કામ’ને બતાવ્યો છે. અને મોહરાજની પ્રીતિ, અપ્રીતિ વગેરે અનેક સ્ત્રીઓના પુત્રોમાં રાગ, દ્વેષ, આરંભ વગેરે હજારો પુત્રો બતાવવામાં આવ્યા છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં કામ, રાગ અને દ્વેષ એ ત્રણે પુત્રો હર્મતિના બતાવ્યા છે અને મોહરાજની પ્રીતિ, અપ્રીતિ વગેરે રાણીઓ અને આરંભ વગેરે પુત્રોનો ઉલ્લેખ નથી.

(૫) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાજની પુત્રીઓ તરીકે અલિલા, મારિ અને ચિંતા વગેરે અનેક બતાવી છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં નિદ્રા, અધૃતિ અને મારિ એ ત્રણ પુત્રીઓ બતાવવામાં આવી છે.

(૬) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહના પ્રધાનનું નામ ‘મિથ્યા-દષ્ટિ’ આપવામાં આવ્યું છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં તે ‘મિથ્યાદર્શન’ આપવામાં આવ્યું છે, જો કે બન્ને શબ્દો એકબીજાના પર્યાય જેવા છે.

(૭) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાજ પોતાના રાજ્યની ધુરા પોતાના સુવરાજ - વિપર્યાસ’ને સોંપે છે, ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં આ ઘટનાનો નિર્દેશ નથી.

(૮) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાજના ભંડાર તરીકે ‘અકુશલ કર્મ’નો નિર્દેશ થયો છે, પરંતુ ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં ‘સકલ પરિગ્રહ’ એવું નામ ભંડાર માટે આપવામાં આવ્યું છે. જુઓ :

સકલ પ્રરિગ્રહ તિ ભંડારુ. ૬૯

(૯) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાજના છત્ર તરીકે ‘અસંયમ’-નો ઉલ્લેખ છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં છત્રધારક તરીકે ‘અમર્ષ’(અમરિષુ)નો ઉલ્લેખ છે. જુઓ :

છત્ર ધરઇ અમરિષુ ચઉસાલ....

(૧૦) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં અવિદ્યાનગરીની રખેવાળ પાદર-
હેવતા છે, જ્યારે ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં પાદરની રખેવાળી તરીકે
મમતાનો ઉલ્લેખ છે. જુઓ :

મમતા પ્રાદ્રતણી રખવાલિ....૫૬

(૧૧) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં અવિદ્યાનગરીના વર્ણનમાં હિંસા-
અંશરૂપી તળાવ અને હંઠવાદરૂપી મહાપાળીનો નિદેશ છે, ‘ત્રિભુવન-
દ્વીપક પ્રબંધ’માં કુમતિરૂપી સરોવર અને મિથ્યાત્વરૂપી પાળીનો
નિદેશ છે. જુઓ :

કુમત સરોવર મિથ્યાપાલિ....૫૬

(૧૨) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં અવિદ્યાનગરીના વર્ણનમાં વ્યાક્ષેપ
નામના નગરશેઠનો ઉલ્લેખ છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં નગરશેઠનો
ઉલ્લેખ થયો નથી.

(૧૩) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહરાખના પરિવારમાં પાખંડી
સંસ્તવ નામના પુરોહિતનો ઉલ્લેખ મળે છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં
છદ્મ પુરોહિતનો ઉલ્લેખ છે. જુઓ :

છદ્મપુરોહિત સઘલઈ રાજિ....૬૭

(૧૪) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં ઘડાનો સંબંધ કરનાર શ્રાપ
નામનો પાણીનો અધિકારી છે, પ્રેમાલાપરૂપી સ્થગિધર, સંચય નામનો
ભંડારી વગેરેનો ઉલ્લેખ મળે છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં તેનો
ઉલ્લેખ મળતો નથી.

(૧૫) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં પુણ્યરંગ પાટણ નગરના વર્ણનમાં
નિયમ, બંધન, શૌચ, સંતોષ, તપ અને સ્વાધ્યાયરૂપી ભંચો કિલ્લો
છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં સુકૃતરૂપી મહાગઢ છે. જુઓ :

સુકૃત મહાગઢિ પોત્રિ વિચારિ....૧૬૩

(૧૬) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં પુણ્યરંગ પાટણના વર્ણનમાં
અતરૂપી કાંગરાનો ઉલ્લેખ મળે છે. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં સદા-

ચરણરૂપી કાંગરાનો ઉદ્દેખ મળે છે. જુઓ :

સદાચરણ કૌસીસાં કૌડિ....૧૬૩

(૧૭) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં બ્રહ્મચર્યના અઠારલેહરૂપી અઠાર વર્ણો મર્યાદાથી પુણ્યરંગ-પાટણ-નગરમાં વ્યવસ્થાપૂર્વક રહે છે એમ જણાવ્યું છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં બ્રહ્મચર્યરૂપી સરોવરની નવ પાળો છે એમ નિર્દેશ કર્યો છે. જુઓ :

બંબ સરોવરિ નવ સર પાલિ....૧૬૨

(૧૮) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં પુણ્યરંગ-નગરની વિરતિ નામની પાદર દેવી છે એવો ઉદ્દેખ કર્યો છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં જયણા નામની પાદ્રદેવીનો ઉદ્દેખ છે. જુઓ :

પાદ્રદેવ તિ જયણા ભણઉં....૧૬૨

(૧૯) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં પુણ્યવાસનારૂપી ખાઈનો ઉદ્દેખ છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં વિરતિરૂપી ખાઈનો ઉદ્દેખ છે. જુઓ :

વિરિતિ ન પાઈ આવઈ પોડિ....૧૬૩

(૨૦) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિવેકરાજને લક્ષ્મી અને લજ્જા-રૂપી વારાંગનાઓ આમર વીંઝે છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં સિદ્ધિ અને બુદ્ધિ એ બે આમર વીંઝે છે. જુઓ :

સિદ્ધિ બુદ્ધિ બે આમરહારિ....૧૭૩

(૨૧) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિવેક રાજને આચારરૂપી આમર વીંઝવામાં આવે છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં આમરના નામનો ઉદ્દેખ નથી.

(૨૩) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં શુરુના આદેશરૂપી પ્રવેતછત્ર છે. ‘ત્રિભુવનહીપક પ્રબંધ’માં શુરુ-ઉપદેશરૂપી છત્રનો ઉદ્દેખ સાંપડે છે. જુઓ :

છત્રુ ધરઈ સિરિ શુરુ ઉપદેસુ....૧૭૨

(૨૩) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં સત્ય નામના સિંહાસનનો નિર્દેશ થયો છે. 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં સત્ય નામના સિંહાસનનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. જુઓ :

સત્ય સિંહાસણિ બધસર્ધ રાઉ....૧૭૫

(૨૪) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં સાધુઓના સત્સંગરૂપી સભાનો ઉલ્લેખ મળે છે. 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં સુપુરુષોના સત્સંગરૂપી પર્ષદાનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. જુઓ :

સુપરિષ-સંગતિ પરિષદ ઠાઉ....૧૭૫

(૨૫) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં શુભ લેશ્યારૂપી નટીનો નિર્દેશ થયો છે. 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં બાર ભાવનારૂપી પાત્રો નૃત્ય કરે છે એમ ઉલ્લેખ છે. જુઓ :

નાયધ પાત્રતિ ભાવન ગાર....૧૭૫

(૨૬) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં છત્રીસ શુભની સ્મૃતિરૂપી છત્રીસ પ્રકારનાં આયુધનો ઉલ્લેખ છે. 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં આચાર્યના છત્રીસ શુભરૂપી ઢંડાયુધનો નિર્દેશ થયો છે. જુઓ :

ઢંડાયુધ શુરુશુભ છત્રીસ. ૧૭૪

(૨૭) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં પુણ્યરંગ-પાટણ રાજ્યનાં સાત અંગનો ઉલ્લેખ થયો નથી. 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં પુણ્યરંગ-પાટણ રાજ્યના સાત તત્ત્વરૂપી સાત અંગનો કવિએ નિર્દેશ કર્યો છે. જુઓ :

'સાતિ તત્ત્વ સપ્તંગ જગીસ'. ૧૭૪

(૨૮) 'પ્રત્યોદયિ'તામણિ'માં વિવેકના પરિવારના વર્ણનમાં ભવવિરાગ નામનો પુત્ર છે, જ્યારે 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'માં 'વિવેકના પુત્રનું' નામ વૈરાગ્ય છે. જુઓ :

જેઠઉ જેટઉ તસુ વયરાશુ. ૧૬૬

(૨૯) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં સંવેગ અને નિર્વેદ એ નામના બીજા બે પુત્રો વિવેકને છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં સંવર અને સમરસ નામના બે નાના પુત્રોનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. જુઓ :

સંવર સમરસ લઙ્ક્ય કુમાર. ૧૬૯

(૩૦) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં કૃપા, મૈત્રી, મુહિતા, ઉપેક્ષા નામની વિવેકની પુત્રીઓ છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં મૈત્રી, કરુણા, મુહિતા, ઉપેક્ષા નામની વિવેકની પુત્રીઓ છે. જુઓ :

મૈત્રી કરુણા મુહિતા ઉવેખ, બેટી બહુચ રૂપની રેખ. ૧૭૦

(૩૧) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં સમ્યગ્દષ્ટિરૂપી વિવેકના પ્રધાનનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં સમકિતરૂપી પ્રધાનનો નિર્દેશ છે. જુઓ :

મુહતા મુહવડિ સમકિતુ લેખિ. ૧૭૦

(૩૨) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં માદંવ, આજંવ, સંતોષ અને પ્રશમ એ ચાર માંડલિક રાજા છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં ઉપશમ, વિનય, સરલતા, સંતોષ એ ચાર માંડલિક રાજા છે. જુઓ :

ઉપશમ, વિનય, સરલ, સંતોષ, ચિહ્ન મહાધર સધર પ્રબોધ. ૧૭૧

(૩૩) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં સામાયિકાદિ છ પ્રકારના આવશ્યકરૂપી પુરોહિતનો ઉલ્લેખ છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં સામાયિકરૂપી સારથિ છે એમ કહ્યું છે. જુઓ :

સામાયિકુ તસુ સારથિ સાર. ૧૭૩

(૩૪) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિવેક રાજાના સદાગમરૂપી ભંડારનો અને શુભસંગ્રહરૂપી કૌંઠારનો ઉલ્લેખ જોવા મળે છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં આગમઅર્થરૂપી ભંડારનો અને ક્રિયાકલાપરૂપી કૌંઠારનો નિર્દેશ થયો છે. જુઓ :

અગમ અર્થ બહુલ ભંડાર, ક્રિયાકલાપ સકલ કૌંઠાર. ૧૭૪

(૩૫) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં સર્વજ્ઞ રાજાની કેવલશ્રી નામની રાણી છે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં તે વિશે કોઈ ઉલ્લેખ નથી.

(૩૬) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં સર્વજ્ઞ રાજાનો સવર નામનો સામંત છે અને તે સામંતની મુમુક્ષા નામે પત્ની છે. તેઓને સંયમશ્રી નામની પુત્રી છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં અરિહંત રાજાનો ઉપદેશ નામનો સામંત છે, અને એ સામંતની શ્રદ્ધા નામની પત્ની છે અને તેમને સંયમશ્રી નામની પુત્રી છે. જુઓ :

રાજ કરઇ છઇ રાઉ અરિહંત, હ(ઉ)પદેશ તેહનઉ સામંત;
શ્રદ્ધાનામિં તામુ વ ધરણિ, દીપઇ દેહિ મુગુણ-આલરણિ. ૧૮૦
તિણિ જાઇ છઇ જે હીકિરી, નામુ પુણ સંયમસિરી. ૧૮૧

(૩૭) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં વિવેકના રાજ્યપરિવારના ઉલ્લેખમાં સમાધિ ઉત્પન્ન કરનાર - શય્યાપાલક, ધર્મરાગની વૃદ્ધિ કરનાર-સ્થગિધર, શુભાધ્યવસાયરૂપી સુભટો, નવરસના જાણુ ધર્મોપદેશકો-રૂપી રસોયા, આગમ વ્યવહારાદિ પાંચ પ્રેકારના પંચાતીઆ, ન્યાય-સંવાદરૂપી નગરશેઠ, ક્ષાયોપશમિકભાવરૂપી દાણુ લેનાર અને ઉત્સાહરૂપી દંડનાયકનો નિદેશ છે. [જુઓ : અધિ. ૫, પ્રલોક ૨૨૦ થી ૨૨૫] ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં આ પાત્રોનો ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

(૩૮) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહને માયાનો પુત્ર કહ્યો છે. જુઓ :

માયાસુતમસૂતોથ મોહં નામ મહાવલ્લમ્ ।

યો યોષાન્ જાતમાત્રોઽપિ ગણયામાસ દાવસત્ ॥ ૩-૬૧ ॥

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં મોહને પ્રવૃત્તિનો પુત્ર કહ્યો છે. જુઓ .

મનનઇ રાણી એક પ્રવૃત્તિ, બીજી બહુગુણ નારિ નિવૃત્તિ;
પ્રવૃત્તિ મોહ જિજ્ઞિઉ સુત એક, નિવૃત્તિ તણઇ પુત્ર વિવેક. ૩૫

(૩૯) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં હંસરાખની બે પત્નીઓ તે સદ્ગુણિ અને અસદ્ગુણિ છે. જુઓ :

તે ચ સદ્બુદ્ધયસદ્બુદ્ધી રાજોડમૂતામુમે પ્રિયે ।

તરણિત્વિદ્ તમસ્વિન્યાધિવાન્યોન્યમમર્ષણે ॥ ૩૬-૩ ॥

કવિએ ચેતનાના પયોય તરીકે બુદ્ધિને બતાવી તેના સદ્ગુણિ અને અસદ્ગુણિ એવા બે ભેદ બતાવ્યા છે પરંતુ ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં એ પ્રમાણે નથી. ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં હંસરાખની ચેતના રાણી જ કહી છે. જુઓ :

રાણી તામ્ર ચતુર ચેતના, કેતા શુભ બોલઉં તેહના. ૧૪

(૪૦) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં પ્રવૃત્તિને દુર્બુદ્ધિની પુત્રી કહી છે. જુઓ :

સદા સન્નિહિતા મતુર્દુર્બુદ્ધિર્નિજનંદિનીસ્ ।

લોલં લોલેન મનસા પ્રવૃત્તિ પર્યાયત્ ॥ ૩-૧૩૩ ॥

[ત્યારે નિરંતર ભતોરની નજીક રહેલી દુર્બુદ્ધિએ અપદ્ધ સ્વ-ભાવવાળી પોતાની પુત્રી પ્રવૃત્તિને અપદ્ધ એવા મન સાથે પરણાવી.] ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં પ્રવૃત્તિ કોની પુત્રી છે તેનો ઉલ્લેખ નથી.

(૪૧) ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં નિવૃત્તિને સદ્ગુણિની પુત્રી કહી છે. જુઓ :

ધ્યાત્વેતિ નિતુરિષ્ટોડસિ ત્વમિત્યાલાપ્ય મંત્રિણમ્ ।

નિવૃત્ત્યા નિજનંદિન્યા સદ્બુદ્ધિરુદ્વાહયત્ ॥ ૩-૧૪૨ ॥

[આ પ્રમાણે વિચારીને ‘તુ’ મારો સ્વામીને વહાલો છે’ એમ પ્રધાનને કહીને સદ્ગુણિએ નિવૃત્તિ નામની પોતાની પુત્રી સાથે મન પ્રધાનનો વિવાહ કર્યો.] ‘ત્રિભુવનદ્વીપક પ્રબંધ’માં નિવૃત્તિ કોની પુત્રી છે તેનો ઉલ્લેખ નથી.

આમ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ કરતાં ‘ત્રિભુવનઢીપક પ્રબંધ’માં કેટલેક સ્થળે કવિએ કેટલાક નાના નાના પરંતુ ઘણા મહત્વના ફેરફારો કર્યા છે એમાંના કેટલાક મહત્વના ફેરફારો તો પાત્રોનાં નામો વિશેના છે. ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ જેવી સળંગ સુદીર્ઘ રૂપકકથાની રચના કરવામાં વિવિધ તત્વોને પ્રતીકરૂપે જીવંત કદપી તેમનો પરસ્પર વ્યવહાર બતાવવામાં તથા વાસ્તવિક વ્યાવહારિક જગત સાથે તેનો સુમેળ કરવામાં કવિની ભારે કસોટી થાય છે. પ્રતીકરૂપ પાત્રોની કથા વ્યવહારદષ્ટિએ જો સુસંગત ન હોય તો તેટલી પ્રતીતિકર થાય નહીં. ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં એકસોથી વધુ જેટલાં પાત્રો આવે છે અને તે બધાંનો પરસ્પર સંબંધ, સગપણ વગેરે ગોઠવવા એ કદપના, યુદ્ધિ, ચાતુર્ય, વ્યવહારજ્ઞાન અને શબ્દપ્રભુત્વ માગી લે છે. નાનું રૂપક લખવું સહેલું છે, પરંતુ સળંગ રૂપકકથા લખવી તે ઘણી અઘરી વાત છે. અસાધારણ કવિત્વ અને પાંડિત્ય બંને હોય તો જ તે સંભવી શકે.

કવિ જયશંખરસૂરિએ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ કરતાં ‘ત્રિભુવનઢીપક પ્રબંધ’માં કેટલાંક પાત્રોનાં નામો જે રીતે બદલાવ્યાં છે તેમાં પણ તેમની સૂક્ષ્મ કવિત્વદષ્ટિ અને ઔચિત્યયુદ્ધિનાં દર્શન થાય છે. કવિએ એમાં જે ફેરફારો કરેલા છે તે ઉપરથી પણ જોઈ શકાય છે કે એમણે પ્રથમ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની રચના કરી હશે અને ત્યાર પછી ‘ત્રિભુવનઢીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી હશે. એમણે કદાચ ફેરફારોમાંથી કેટલાક ફેરફારોના સૂક્ષ્મ ઔચિત્યનો વિચાર કરતાં આ વાતની પ્રતીતિ થશે ઉદાહરણ તરીકે ‘પ્રબોધચિંતામણિ’માં મોહના પ્રધાનનું નામ ‘મિથ્યાદષ્ટિ’ આપવામાં આવ્યું છે જ્યારે ‘ત્રિભુવનઢીપક પ્રબંધ’માં તેનું નામ ‘મિથ્યાદર્શન’ આપવામાં આવ્યું છે. ‘મિથ્યાદષ્ટિ’ અને ‘મિથ્યાદર્શન’ બંને શબ્દો એકબીજાના લગભગ પર્યાય જેવા છે. તેમ છતાં મોહના પ્રધાનના નામ તરીકે નારીભતિવાચક ‘મિથ્યાદષ્ટિ’ શબ્દ કરતાં ‘મિથ્યાદર્શન’ જેવો શબ્દ વધુ ઉચિત ગણાય.

કવિએ મૂળ શબ્દ ‘મિથ્યાદર્શન’ પ્રયોજ્યો હોય અને એના ઉપરથી ફેફફાર કરીને ‘મિથ્યાદષ્ટિ’ શબ્દ રાખ્યો હોય એવું સંભવી શકે નહીં. એટલે એના ઉપરથી પણ પ્રતીત થશે કે કવિએ ‘પ્રયોધ-ચિંતામણિ’ની પૂર્વે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના નહીં જ કરી હોય.

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં કવિ જયશેખરસૂરિએ માત્ર કથાકાર તરીકે જ કાર્ય કર્યું છે એમ નહીં કહી શકાય. મહાકવિની પ્રતિભા ધરાવનાર તેમણે પોતાની અસાધારણ કવિત્વશક્તિથી વિવિધ પ્રસંગો-નું કવિત્વમય નિરૂપણ કર્યું છે. એમાં એમની સચોટ વર્ણન કરવાની શક્તિનાં દર્શન થાય છે.

માયારૂપી રૂડી રમણીના રૂપથી હંસરાજ આકર્ષીય છે ત્યારે એતના રાણી તેમને જે સચોટ શિખામણ આપે છે તેનું કવિએ કરેલું લાઘવયુક્ત વર્ણન જુઓ :

રૂયડી રે રમણી મત્તગય ગમણી, દેખી ભૂલઉ ત્રિહુલવણ ધણી;
અમૃતકુંડિ કિમ વિષ ઉછલઇ ? સમુદ્ર થકી ખેડે ન નીકલઇ;
સરવર માહિ ન દવ પરજલઇ, ધરણિ ભારિ શેષ ન સલસલઇ;
રવિ કિમ વરિસઇ ઘેરંધાર ? ઝરઇ સુધાકર કિમ અંગાર ?
જઇ તૂંચુકિસિ દેવ ! વિચાર, લોકતણી કુણ કરિસિ સાર ? રૂઆડી રે. ૧૮

વર્ણાનુપ્રાસ જેવા શબ્દાલંકારો અને ઉપમાદિ અલંકારો સહિત કવિએ વસંતઋતુના આગમનનું કેવું સરસ નિરૂપણ કર્યું છે તે જુઓ :

ભિગમ લગઇ આકૃતિ તૂં અપાર. તઇ ધોરી બાલક રજજભાર;
તિમ ચાલે જિમ વિહસંતિ મિત્ત,

ન હસંતિ વસુહ માહિ જિમ અમિત ૨૧૨

પુણ લેજે વેલા-બદ્ધ વિચાણિ, તિણિ ચાલ્યાં આવી નહિ હાણિ;
ધમ કહતાં પુહતઉ રિનુ વસંત. તવ ઉઠિઉ મનમથ ધસમસંત. ૨૧૩

એવી જ રીતે કામદેવ અને વિવેક વચ્ચે જે સુદ્ધ થાય છે તેનું ઓજસવંતું શબ્દચિત્ર લુઓ :

ઓ આવઇ ઓ આવઇ અરિ

અપ્પાલિય ભંજઇ શુનિ....વિકરાલ;

મહિ મહિ મંડલિ મંડઇ મયલુ,

મહાભડ કુલુતું અસિદિ તુડિતાલ;

ક્ષણિ મેઇણિ મંડલિ ક્ષણિ ગયલુ'ગણિ,

ક્ષણિ શુભજઇ પાયાલિ;

જે ભૂઇખલિ ભુજખલિ છલિદિ,

અવગલ તીહ સરિસી તું આલિ. ૨૮૨

વિવેકક્રુમાર રાગદ્વેષરૂપો સિંહનું કેવી રીતે હમન કરે છે તે પ્રસંગનું વર્ણન પણ કવિએ કેવી સરસ છટાથી ચિત્રારમક ગૌલીએ કર્યું છે તે લુઓ :

રાગદ્વેષ હરઅરતા સીહ, જે ઉડ્યા તઉ અકલ અળીહ;

નખર નિસિયા કુદાલા પાઇ, ભુઇ કંપાવઇ પુરછ નિહાઇ. ૩૨૧

ધૂળડ ધૂણઇ કેસરવાલિ, લોક અડિયા ભુઇ માલિ અટાલિ;

તે જોવઇ તિણિ આંગી ગચ્યા, સ્રમતા શુણિ આહી નઇ દમ્યા. ૩૨૨

અવિદ્યા નગરીના રાજા મોહરાયના પરલોકગમન પ્રસંગે એની માતા પ્રવૃત્તિ કેવી શોકમગ્ન બની બય છે તેનું વર્ણનપ્રાસ તથા ઉપમાદિ અલંકાર સાથે કવિએ હોરેલું શબ્દચિત્ર લુઓ :

મોહ પહૂતલ જવ પરલોકિ, પ્રવૃત્તિ પડી તુ પૂરઇ શોકિ;

વંસ-વિણાસ ન હિયઇ સમાઇ, સૂકી નિમ ભાંડાંલઇ ભઇ. ૪૦૧

કુલ ક્ષય કેપી લલુઈ અલચલઇ, તડકઇ મંજલુ નિમ ટલવલઇ,

મનુ વિલવઇ મૂકી નીસાસ, આજ અરહારી તટી આસ. ૪૦૨

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ પોતે રૂપકકથાના પ્રકારની કૃતિ હોવાથી એમાં રૂપકો તો રચળે રચળે જોવા મળશે. રૂપક અલંકાર કવિ

જયશેખરસૂરિનો એક પ્રિય અલંકાર છે તેવી જ રીતે ઉપમા અલંકાર પણ કવિનો પ્રિય અલંકાર છે. ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માંથી તેનાં નીચેનાં શોભાંક ઉદાહરણો જુઓ :

કાઠિ જલણુ જિમ ધરણિહિં ત્રેહુ, કુસમિહિં પરિમલ ગોરસિ નેહુ;
પતિહિં તેહુ જિમ તાદિક નીરિ,

તિમ તે નિવસઈ જગત શરીરિ. ૧૩

°

°

°

બાલપણા લગઈ મઝનઈ તેહ, ઉદિર સાપ સરીપઈ નેહ;
તે નિતુ દેતઈ મઝ રહઈ રાડિ, તાસુ ન પ્રાણ અમ્હારઈ પાડિ. ૧૩૬
તે આગલિ હું હૂતુ તિસિઈ, કેસરિ આગલિ જંબુક જિસિઈ;
તેહ ગૃધ નિશ્ચિઈ હઈ મસઈ, સાચઈ લોક હસઈ તુ હસઈ. ૧૩૭

°

°

°

અવર કુણનઈ વાદિ વિનાણિ, જણુ જાયઈ કાકુરનઈ પ્રાણિ;
ઘરની કલિ કુણ આગલિ કહઈ ? ચોર-માઈ જિમ છાની રોઈ. ૧૮૬

°

°

°

ઘરડી પુઠ જિમ જે ઘરણિ, કણુહ સરીપ કંતુ;
કહઈ આપઈ કિમ ઊગરઈ ? ભરડી આંણઈ અંત. ૧૮૮

°

°

°

અનુપ્રાસની સાથે શ્લેષાલંકાર કવિ કેવી રીતે પ્રયોગે છે તેના ઉદાહરણ તરીકે નીચેની કડીઓ જુઓ :

નિવૃત્તિ ગઈ તઉઉ હુઈ નિવૃત્તિ, મનરહિ નિચરઈ કહઈ પ્રવૃત્તિ;
દિવસાવઈ ખેટાનઈ રાજ, ફલિઈ મનોરથ મહારઈ આજ. ૫૫

°

°

°

બાં જીવઈ અમ્હ વધરી મોહ, રાજ-તણી તાં કેહી સોહ ?
માહરઈ લાઈ તે સાવકઉ, ધર્મ ન માનઈ તે આવકઉ. ૧૭૭

કવિ જયશેખરસૂરિની કવિપ્રતિભાતું સરસ દર્શન જેમ એમના ઉપમા-રૂપક અલંકારોમાં થાય છે તેવું જ સરસ દર્શન એમણે પ્રયોજેલા દષ્ટાન્તાદિ અલંકારોમાં થાય છે. કવિની નિરીક્ષણશક્તિ કેટલી સૂક્ષ્મ છે તેની પણ તે પ્રતીતિ કરાવે છે. ઉ. ત. નીચેની પંક્તિઓ જુઓ :

વાનરડઉ નઈ વીછી ખાધુ, દાહીજરઉ દાવાનલિ દાધુ;
ચડિઉ સોંચાણુઉ ચરહઠા હાથિ, જૂઠઉ મિલિઉ જૂઆરી. ૩૧
વેસાનર નઈ વાઉ વિકરાણુ, વિષતરુ સિંચિઉ વિસહર લાણુ;
મુહતઉ માંનિઉ રાણી અલઈ, ઘણઉં ઘેણેરઉં તઉં અલકલઈ. ૩૨

શશિ વિણુ પુન્નિમ લાજઈ વાઈ,
પૂનમ વિણુ શશિ ખંડઉ થાઈ;
સકલ પુરુષ સુકુલીણી નારિ,
ખિહઉં જોડ થાડી સંસારિ. ૭૮

નિવૃત્તિ લણઈ તુરિહ જોલિઉં કિસિઉં ?
પ્રિય ઉપધ નઈ શુરિ ઉપદિસિઉં;
ઘેવર માહે એ ઘૃત દલિઉં;
થા(પી)હર જોતાં સગપણુ મિલિઉ. ૭૯

એકઈ સંઘ્યાં જિગિઉ સૂર, બીજી મિલિઉ રુલિઉ જૂર;
એકઈ બીજઈ શશિ જિગિઉ, બીજી બીજઈ ગિઉ તે પયઉ. ૧૮૭
ઘરટી-પુડ જિમ યે ઘરણિ, કણહ સરીપ કંતુ;
કહઉ આપઉ કિમ જિગરઈ ? ભરડી આંણઈ અંત. ૧૮૮

નાન્હઉ એ કિમ જૂસિ? એ મનિ માણ્ણિસિ બ્રાંતિ;
નાન્હઈ સિંહ કિસોરડઈ, મયગલ ઘડ ભજજ’તિ. ૨૦૮

જલધર વુઠઈ જલણ ન હહઈ, ગુરુડ વાઈગર ડસ કિમ રહઈ
રવિ ઉગ્ગમિ અંધારઉ’ટલઈ, સાહસધણી ન સાઈણિ છલઈ;
કેસરિ(સ)દ્દિ ગઈદ પલાઈ, ઘટ કિમ નાંદઈ ઘણુને ધાઈ;
હિમ પડતાઈ જિમ ફાઝઈ આક, મઝ આગલિ તઉ કણુ’વરાક. ૩૮૭

ચમુના જલિ ખિલ્લઈ તોઈ ન મિલ્લઈ રાયહ’સ નિચ ધવલશુણુ’,
સાયર જલ કાલઈ વસઈ, નિરાલઈ ન સુતાહલ મલિણુ’;
નહુ મંડલિ નીલીવન્નિ નિહુઝઉ ચ’દન ચુકિખમય’;
મન મોહિ વિહુ’પડિપડિય ન ભગ્ગી ભિલ્લિમ તૂ આ બાલવય’. ૩૮૬

ગ્ચઉ કેસરિ મૃગ સંચરઈ, ગ્ચઉ રવિ તિમિર કુર’તિ;
અરિભડ ભંજણ તૂં ગયઉ, પરહલ હિવ પસર’તિ. ૪૦૫

કવિ જ્યથેખરસૂરિની એક લાક્ષણિકતા એ છે કે તેઓ પોતાની
અનુભૂતિને ઓછા પણ સચોટ અને માર્મિક શબ્દોમાં અભિવ્યક્ત
કરે છે. એથી એમની કેટલીક પંક્તિઓ સુભાષિતાત્મક બની જાય છે.
ઉ. ત. નીચેની કેટલીક પંક્તિઓ જુઓ :

આંલે છાંહ ભીતિ ભજરી, બેટી ધન લોજનિ બાજરી;
ઠાર ત્રેહ અસતીતુ નેહુ, દૈવ દેવાડઈ ચહિલઉ છેહ. ૨૧

સહિકિ સમણ સરૂપિં સાયુ, વલગી મમિં કરઈ સંતાયુ;
વંજલ છાયા સાયુ ન ફિરઈ, મૂલ મંત્ર સહિકિહં નવિ કુરઈ. ૪૨

અહોત્તર સય અધિકી વ્યાધિ, સઠકિ કહઉં તઉ હોઈ સમાધિ;
કાઢઈ રોગ ન નિચડઉ થાઈ, કાઢઉ કહતાં સઠકિ ન જાઈ. ૪૩
સઠકિ-આગિ ભટકે પ્રભવલઈ, વિણસઈ વંસ ન ધું નીકલઈ;
આગિ ઓલ્હાલઈ એકં વારિ, સઠકિ સંતાપઈ સાતે વારિ. ૪૪

°

°

°

પ્રિય વિણ નારી રાતિ અંધારી, મેલ્હી રૂઝે કાજિ નિવારી;
જઈ પુણ સુત કીવઉ જલહલઈ, તઉ કીવાલી સમ તુડિ તુલઈ. ૮૬
ઝી બેટા વિણ પંકડ ગાઈ, કીલઈતી પુણ કહઈ ન સુહાઈ;
ધરધણિઆણી થાઈ ઢાસિ, જઈ બેટઉ હોઈ નવિ પાસિ ૯૦
રાજા ટલ્યાતુ સિઉ કરતઉ, જઈ તું બેટઉ છઈ જીવતઉ;
એક અજીવિ માગસે કાઉ, રાજે ફૂડસુ માંડઈ રાઉ. ૯૧

°

°

°

જીણિ શુકાં કેસરિ વસઈ, કરિકુલ કેરઉ કાલ;
આલિ સિયાલ તિહાં કરઈ, સીહ નહી તે આલ. ૯૬
જિણિ તરુ કાલઈ વીસમિઉ, શુરુડ સુશુરુડ સમોડિ;
ચિહી તે ચૂંથીઈ એ હરિવાહણ પોડિ. ૧૦૦
આવાસહ જિણિ ઝોરડઈ, લલકઈ લલકઈ કીપ;
તે જઈ તિમ રે લેલીઈ, કીઈપ તણી કુણ કીપ ? ૧૦૧

°

°

°

જે એક વયરી કરી, નર નિચ્યંત સૂચંતિ;
તે સૂતા તરૂસિહર જિમ, ધર પડિયા જગ્ગંતિ. ૧૪૧

°

°

°

વિણ અવસર જે માંડઈ ગૂઝ, રાજ-તલઉં ત્રોડઈ અબૂઝ;
માલા પડયા ઘાજી ટીણઈ, ધૂંબડ નામ સહૂ કો ભણઈ. ૨૬૮

અવસરિ બોલિઉં માણસ ગમઇ, પામઇ પુષ્ટિ જુ અવસરિ જિમઇ,
અવસરિ વાલ્હઉ વૂઠઉ મેહ, અવસરિ આવિં સગઇં સિંચુહ. ૨૬૯

ગિઇ ફાશુણિ આંબઉ ગહગહઇ, ગિ(ઇ) ગ્રીષ્મિ નઇ પૂરિં વહઇ;
બહુલ પક્ષ પૂઠિં શશિ-વૃદ્ધિ, આર અનંતર સાગર રિદ્ધિ. ૪૨૭

જૈન સાધુકવિઓ કેવળ મનોરંજનાર્થે કૃતિનું સર્જન કરે
એવું ન બને. કોઇક વિશિષ્ટ ઉદ્દેશથી જ તેમનું સાહિત્ય રચાતું
રહ્યું છે. શ્રી જયશેખરસૂરિએ આ રૂપકકથામાં સ્થળે સ્થળે ત્યાગ,
વૈરાગ્ય, સંયમ, ઉપશમ, સમતા વગેરેનો મહિમા દર્શાવતી પંક્તિઓ
લખી છે. ઉદાહરણ તરીકે નીચેની કેટલીક પંક્તિઓ જુઓ :

સેવીતા સવિરસ વિરસ, ઇક્ષાઇછિં ભેઇ;

નવમઉ જિમ જિમ સેવીઇ, તિમ તિમ મીઠઉ હોઇ. ૭

મ કરિ અજાણી સ્ત્રી વોસાસ, સ્ત્રી કહીઇ દોરી વિણ પાસ;
હિવડાં દિસઇ એ સીચલી, પુણ તાપ વિસિઇ જિમ સીચલી. ૨૩
સઠિકિ ભણિ હું ન કહઉં સ્વામિ, બીયાબારઉં તુમ્હારઇ નામિ;
જે સીવામણ તીણઇ કહી, ભરિયા ઘડા ઉપરિ તે વહી. ૨૪

પરમેસર અણુસરઉ મોહ તણઉ અંદોહ છંડિઉ;

સમતા સઘલી આદરઉ, મમતા સુંકઉ ફરિ;

ચ્યારિ હણી પાંચઇ જિણુ, ખેલઉ સમરસ પૂરિ. ૪૧૫

કલ્પદ્રુમ કામધેનુ એ હોઇ, ચિંતામણિ એ અવર ન કોઇ;
એહ જિ સિદ્ધિપુરી નઉ પંથ, એહ જિ જીવન સિવહઉ અંથ. ૪૩૧

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ શુજરાતી સાહિત્યનું ઉત્તમ રૂપકાવ્ય છે. કવિએ એને પ્રબંધ તરીકે ઓળખાવ્યું છે. સામાન્ય રીતે ‘પ્રબંધ’ શબ્દ ‘કિંવદંતિ સહિત’ ઐતિહાસિક કથાના પ્રસંગોનું નિરૂપણ કરતા કાવ્યપ્રકાર માટે વપરાય છે. આ કાવ્યકૃતિમાં કોઈ ઐતિહાસિક કથાવસ્તુ લેવાયું નથી, એટલે એ દૃષ્ટિએ ‘પ્રબંધ’ શબ્દ આ કાવ્યકૃતિ માટે કેટલો ઉચિત છે તેવો પ્રશ્ન થાય, પરંતુ આ કાવ્યમાં રાજા, રાણી, રાજકુમાર, મંત્રી, હુશમન રાજા, યુદ્ધ વગેરેના પ્રકારની (ભલે કાલ્પનિક) ઐતિહાસિક ઘટના જેવી ઘટનાઓનું નિરૂપણ થયું હોવાથી આ કાવ્યકૃતિને પ્રબંધ તરીકે ઓળખાવવામાં અનુચિતતા નથી એમ કહી શકાય. વળી, ‘પ્રબંધ’ શબ્દ પોતે જ વિવિધ અર્થસંઘર્ષમાં પ્રાચીન સાહિત્યમાં વપરાયો છે એટલે તથા કવિના પોતાના સમયમાં તે કોઈ એક નિશ્ચિત કાવ્યપ્રકાર માટે રૂઢ નહીં થયો હોય એટલે કવિએ ‘પ્રબંધ’ શબ્દ પોતાની આ કાવ્ય-કૃતિ માટે વિચારપૂર્વક જ પ્રયોજ્યો હશે એમ કહી શકાય.

આ કાવ્યની રચના કવિએ વસ્તુ, દુહા, ચોપાઈ, ધઉલ, છપાઈ વગેરે છંદમાં કરી છે અને તેમાં કથાનું નિરૂપણ થયું છે તે બેતાં તેને રાસ કે ચોપાઈના પ્રકારની કૃતિ તરીકે પણ કોઈ ઓળખાવે તો તે સ્વાભાવિક છે. એટલે આ કૃતિને કેટલીક હસ્તપ્રતોમાં ‘અંતરંગ ચોપાઈ’ તરીકે ઓળખાવવામા આવી છે તે પણ ચોગ્ય ગણી શકાય. જેમ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ ઉપરાંત આ કૃતિના ‘હંસવિચાર પ્રબંધ’, ‘પરમહંસ પ્રબંધ’ જેવાં નામે પ્રચલિત થયેલાં છે, તેવી રીતે આ કૃતિને માટે ‘પ્રબોધચિંતામણિ ચોપાઈ’* જેવું નામ પણ સાંપડે છે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ને અનુસરીને કરી છે અને ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની રચના તેમણે કૃષ્ણમિશ્રકૃત ‘પ્રબોધ ચંદ્રોદય’ના પ્રતિકારરૂપે

* જુઓ : ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ,’ મોહનલાલ દલિયંદ દેસાઈ, પૃ. ૪૮૭

લખેલી હોય તેવું પંડિત લાલચંદ ગાંધી વગેરે વિદ્વાનોને જણાયું છે. ‘પ્રબોધ ચંદ્રોદય’ની સામે પછીના સમયમાં કવિ પદ્મસુંદરે ‘જ્ઞાનચંદ્રોદય’ અને વાલ્મીકી દ્વારા ‘જ્ઞાનસૂર્યોદય’ નામનું નાટક લખ્યું છે, તેવી રીતે કવિ જયશેખરસૂરિએ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ અને ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી છે. સં. ૧૬૮૫ માં પં. ધર્મમંદિરે ‘મોહ અને વિવેક રાસ’ની રચના કરી છે. તથા દિગમ્બર કવિ બ્રહ્મચારી જિનદાસે ‘પરમહંસ કથા’ની રચના કરી છે અને તેના ઉપરથી મરાઠીમાં પંડિત સૂરિજને પણ ‘પરમહંસ કથા’ની રચના કરી છે. * આમ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ અને ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ના આધારે અન્ય કૃતિઓની જે રચના થઈ છે તે ઉપરથી આ રૂપકાત્મક કથાએ તત્ત્વજ્ઞ પંડિત કવિઓનું ધ્યાન કેટલું આકર્ષ્યું છે તે જોઈ શકાય છે.

ગુજરાતી ભાષામાં આ કૃતિને પ્રકાશમાં લાવનાર ‘પંદરમા શતકનાં પ્રાચીન ગૂર્જર કાવ્યો’ના સંપાદક સ્વ. કેશવલાલ ધ્રુવ લખે છે : ‘કવિની પ્રતિભા વસ્તુની ગૂંથણીમાં, પાત્રની ચોજનામાં અને રૂપકની ખિલવણીમાં એકસરખી વિજયશાળી નીવડે છે. કાર્યને વેગ તથા સંવિધાનનું ચાતુર્ય વાંચનારનું કૌતુક છેવટ સુધી ટકાવી રાખે છે.’

આ કૃતિનું ત્યારપછી પાઠાંતરો સહિત સંપાદન કરનાર પં. લાલચંદલાઈ ગાંધીએ તેના ઉપર વિશિષ્ટ પ્રકાશ પાડ્યો છે. અને તેમણે ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ને મધ્યકાળની એક ગણનાપાત્ર કૃતિ ઓળખાવીને લખ્યું છે કે ‘કવીશ્વર જયશેખરસૂરિએ પરબ્રવાહિયોના મિથ્યાવાદ પ્રહારોના પ્રતિકારરૂપ, લોકપ્રચલિત પાખંડ અને લોકો-તર ધર્મના સત્ય સ્વરૂપને પ્રકાશિત કરનાર સંસ્કૃત ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની અને ગુજરાતી આ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની રચના કરી

* જુઓ : મરાઠી દૈનિક ‘સત્યવાદી’નો અગ્રલેખ, તા ૧૪-૧૨-૧૯૮૦

હોય એમ એ અન્થોતુ' તુલનાત્મક દષ્ટિએ નિરીક્ષણ કરતાં જણાઈ આવે છે.*

મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યમાં રૂપકના પ્રકારની જુદી જુદી કૃતિઓની રચના થઈ છે તેમાં 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'ની પૂર્વે ખાસ કેઈ રચના જોવા મળતી નથી, પરંતુ 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ' પછી 'આત્મરાજ રાસ' (કવિ સહજસુંદરકૃત), 'મોહ વિવેકનો રાસ' (સુભતિરંગકૃત), 'વિવેક વણજારો' (ત્રેમાનંદકૃત), 'વ્યાપારી-રાસ' (જિનદાસકૃત), જીવરામ શેઠની સુસાદરી (જીવરામ ભટ્ટકૃત) વગેરે સળંગ રૂપકના પ્રકારની રચનાઓ થયેલી છે. ડૉ. ભોળીલાલ સાંકેસરા કહે છે તેમ 'ગુજરાતીમાં પણ ત્યાર પછી વાણિજ્યમૂલક અને પારુણ્યમૂલક અનેક નાનાંમોટાં રૂપકો લખાયાં છે, પણ તેમાંતુ' કેઈ જયશેખરસૂરિના ઉક્ત કાવ્યની બરાબરી કરી શકે તેમ નથી.'^x

સ્વ. કેશવલાલ કુવર આ રૂપકકાવ્યથી એટલા પ્રભાવિત થયા હતા કે એમણે લખ્યું છે કે 'સંસ્કૃત કવિ તરીકે જયશેખરસૂરિ' જે સ્થાન હોય તે હો, પણ ગુજરાતી કવિ તરીકે તો તેમનો દરજ્જો ઊંચો છે. આ એક જ ગુજર કાવ્યથી જૈન કવિ પ્રથમ પંક્તિના સાહિત્યકાર બને છે. જૈનેતર સાહિત્યની જેમ જૈન સાહિત્ય ચકલે-ચૌટે ગવાયું હોત તો જયશેખરસૂરિએ પણ ભાલણ અને ત્રેમાનંદના જેવી પ્રસિદ્ધ લોકમાં મેળવી હોત.'⁺

ભોળીલાલ સાંકેસરાએ આ રૂપકકાવ્યની મહત્તા ઠરાવતાં લખ્યું છે કે 'રૂપકઅન્યની મર્યાદામાં રહીને આવી સુદૃઢ રચના કરવા છતાં કાવ્યરસ અસ્ખલિત વહ્યો જાય છે. એમાં કતોની સંવિધાનશક્તિને,

* જુઓ : 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ', સંપાદક પં. લાલચંદલાઈ ભગવાનદાસ ગાંધી, પૃ ૬

x 'પ્રતિહાસની કેડી', પૃ ૨૦૭,

+ 'પંદરમા શતકનાં પ્રાચીન ગૂજર કાવ્યો'

ભાષાપ્રભુત્વનો તથા એની કવિપ્રતિભાનો વિજય છે. કાવ્યનો છંદો-
બંધ હુંડા, ચોપાઈ, વસ્તુ, છપ્પય આદિ માત્રામેળ છંદોમાં તથા
ગીતોમાં થયેલો છે. કાવ્ય નામે ઓળખાતા અશુદ્ધ ભુજંગીનો પણ
કોઈ ઠેકાણે પ્રયોગ છે. અક્ષરના, રૂપના, માત્રાના અને લયના બંધનથી
સુક્તા, છતાં એમાં લેવાતી છૂટ લોગવતું પ્રાસયુક્ત ગદ્ય - જે ‘ખેલી’
નામે ઓળખાય છે તે પણ એમાં પ્રસંગોપાત આવે છે.*

આમ, ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ એ ‘પ્રબોધચિંતામણિ’નું અનુ-
સર્જન છે એ તો સ્પષ્ટ જ છે તેમ છતાં મહાકવિની પ્રતિભા ધરા-
વનાર કવિ જયશેખરસૂરિનું ગુજરાતી ભાષા ઉપરનું પ્રભુત્વ પણ
એટલું જ અસાધારણ છે એ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ વાંચતા આપણુ-
ને પ્રતીત થાય છે. કદાચ કોઈને જો ‘પ્રબોધચિંતામણિ’ની વાત
કરવામાં આવી ન હોય અને તેવી અધિકારી વ્યક્તિ ‘ત્રિભુવનદીપક
પ્રબંધ’ વાંચે તો આ કૃતિ એક સ્વતંત્ર સમર્થ સર્જનકૃતિ છે એવું
તેને જણાયા વગર ન રહે. એટલે કે કવિની મૌલિક સર્જકપ્રતિભા
સહજ રીતે જ આ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’માં ખીલી ઊઠી છે.

આમ, ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ આપણા મધ્યકાલીન ગુજરાતી
સાહિત્યની એક મહત્વની, માર્ગસૂચક સ્તંભ જેવી ઉત્તમ કાવ્યકૃતિ
છે અને સુદીર્ઘ, સવિસ્તર રૂપકથા કાવ્યમાં એની તોલે આવે એવી
બીજી કોઈ કૃતિ હજી જોવા મળી નથી.

* ‘ગુજરાતી સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, - ભાગ ૧,

૫ ૨૭૮, સ પા. જોશી, રાવળ, શુક્લ

‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’નું કથાવસ્તુ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ ૪૩૨ જેટલી કડીમાં આ રૂપક-કાવ્યની રચના કરી છે. કવિ ગૌતમસ્વામીને નમસ્કાર કરીને પછી પોતાના કાવ્યનો આરંભ કરે છે. રાગ ધન્યાસીમાં લખેલી હુકાની પ્રથમ ત્રણ કડીમાં પહેલા પરમેશ્વરને, અરિહંત પ્રભુને પ્રણામ કરે છે અને ત્યાર પછી માનસ-સરોવરમાં હંસ પર ખિરાજતી સરસ્વતી માતાનું નતમસ્તકે ધ્યાન ધરે છે. અને તેની સહાય લઈ પોતે આ સોહામણી કાવ્યની રચના કરે છે, એમ જણાવે છે. ત્યાર પછીની કડીઓમાં કવિ આત્મશુદ્ધિની આવશ્યકતા, નવમા શાંતરસનો વિશિષ્ટ મહિમા અને અનુપમ આત્મજ્ઞાનનો પ્રભાવ સમજાવી શ્રોતા(વાચક)ને સાવધાન થઈ હંસવિચાર શુદ્ધાત્મા વિશેની કથા સાંભળવા કહે છે.

આમ, આરંભની આઠ કડીમાં પ્રાસ્તાવિક વાત કરી, નવમી કડીથી કવિ ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ની કથાનો - પરમહંસ રાજાની કથાનો આરંભ કરે છે.

અત્યંત તેજસ્વી પરમહંસ નામના રાજા ત્રણ ભુવનમાં રાજ્ય કરે છે. તેમને ચેતના નામે રાણી છે. પરમહંસ રાજા અને ચેતના રાણી આનંદથી દિવસો પસાર કરે છે. કવિ લખે છે :

‘તેજવંત ત્રિહુભુવન મઝારિ, પરમહંસ નરવર અવધારિ;
જેહ જપતાં નવિ લાગઈ પાપ, દિનિ દિનિ વાધઈ અધિક પ્રતાપ;
બુદ્ધિ મહોદધિ બહુ બલવંત, અકલ અજેઉ અનાદિ અનત;
ક્ષણિ અમરગણિ ક્ષણિ પાયાલિ, ઇચ્છાં વિલસઈ તે ત્રિહુકાલિ. ૯

૦

૦

૦

‘રાણી તાસુ અતુર ચેતના, કેતા શુભ બોલઈ તેહના ?
રાઉરાણી બે મનનઈ મેલિ, ફિરિ ફિરિ કરઈ કતૂહલ કેલિ. ૧૪

કોઈક વખતે માયા નામની રમણી પરમહંસ રાજાને મળે છે. ‘પરમહંસ રાજા તેનું રૂપ જોઈ તેના તરફ આકર્ષાય છે. તે વાત ચેતના રાણી જાણી જાય છે અને પરમહંસ રાજાને માયાના મોહમાં પડવાની ના પાડે છે અને કહે છે કે જો માયાના મોહમાં પડશો તો રાજ્યનો ત્યાગ કરવો પડશે અને સંસારમાં ભ્રમણ કરવું પડશે. આ પ્રમાણે ચેતના શિખામણુ આપે છે પરંતુ તે શિખામણુ ભરેલા ઘડા પરથી પાણી જેમ વહી જાય તેમ પરમહંસ રાજાને અસર કરતી નથી તે દર્શાવતાં કવિ લખે છે :

‘જે સીખામણુ તીજીઈ કહી, ભરિયા ઘડા ઉપરિ તે વહી.’ રપ

પરમહંસ રાજા ચેતના રાણીનો પણ ત્યાગ કરી દે છે તેથી ત્રણે ભુવનનું રાજ્ય નાશ પામે છે અને રાજા કાયાનગરી વસાવી તેમાં સંતોષ માને છે.

પરમહંસ રાજા આ કાયાનગરીની ધુરા પોતાના મન નામના પ્રધાનને આપે છે. મલિન વૃત્તિવાળો મન-પ્રધાન રાજાને બંધનમાં નાંખી રાજ્યને ધૂળધાણી કરે છે. પાપરૂપી પાશથી પરમહંસ રાજાને બાંધી દે છે. ત્યારે દુઃખી થયેલો પરમહંસ રાજા ચેતનાની શિખામણુને યાદ કરી પશ્ચાત્તાપ કરે છે પરંતુ પરમહંસ રાજાને કોઈ છોડાવનાર નથી.

મન-પ્રધાનને બે પત્નીઓ છે : પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ. પ્રવૃત્તિને મોહ નામનો પુત્ર જન્મે છે અને નિવૃત્તિને વિવેક નામનો પુત્ર જન્મે છે. પ્રવૃત્તિ સ્વભાવથી જ ઉછાંછળી છે. પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે રાજકાર્ય કરાવે છે અને મનને પ્રેમથી પોતાને વશ કરી લે છે. તે મનને ત્રણ ભુવનમાં ભમાવે છે તેથી મનને ક્ષણવાર પણ સમાધિ કે વિશ્રામ મળતો નથી.

હવે કોઈ વખત ઐકાંત જોઈને મન-પ્રધાનને પ્રવૃત્તિ કહે છે કે ‘નિવૃત્તિ નામની આપની પત્ની અમને મારવાના ઉપાયો કરી

રહી છે. આપણા મોઢ નામના પુત્રનો પશુ નાશ કરવા પ્રયત્ન કરે છે. તેથી મારા મનમાં દિવસરાત એ જ ચિંતા થાય છે કે આ મોઢ કેવી રીતે મોટો થશે ? આ પ્રમાણે મનને ચડાવી નિવૃત્તિ અને તેના પુત્ર વિવેકને દેશવટો અપાવે છે. પછી મન, પ્રવૃત્તિ અને માયા ત્રણે નિવૃત્તિના જવાથી આનંદિત થાય છે અને પરમહંસ રાજાને બાંધી પોતાની ઇચ્છાઓ પૂરી કરે છે. પ્રવૃત્તિ મોઢકુમારને રાજ્ય અપાવે છે અને પોતાનો મનોરથ પૂર્ણ કરે છે.

મોઢકુમાર રાજા બને છે. તેની આજુ જગતમાં વતી રહી છે. ત્યાર પછી મોઢકુમાર અવિદ્યા નામની નગરી સ્થાપે છે. આ અવિદ્યા નગરીનું વર્ણન કરતાં કવિ લખે છે .

‘ અવિદ્યા નગરી ગઢ અજ્ઞાન, તૃષ્ણા પાઇ મોઢું માન. ૫૬
કઠાચારુ કાસીસાંઠલિ, અચારિય ડુર્ગતિ વહિતી પોલિ;
વિષયબ્યાપ વારુ આરામ, મંદિર અશુભાં મન પરિણામ. ૫૭
કામાસન જે કહિયાં પુરાણિ, ચઊરાસી ચહુટાં તે બાણી;
ભૂરિ ભવંતર સેરી હુઇ, કૂડબુદ્ધિ તે ઘરિ ઘરિ કુઇ. ૫૮
મમતા પાદ્રતણી રખવાલિ, કુમત સરોવર મિથ્યાપાલિ;
નિર્વિચારુ નિવસઇ તિહાં લોક, થોડઇ ઉચ્છવ થોડઇ શોક.’ ૫૯

મોઢરાજાનો પરિવાર .-

હુમંતિ નામની મોઢરાજાની રાણી છે. તેના મોટા પુત્રનું નામ કામ છે. રાગ, દ્રેષ એ બે એના નાના પુત્ર છે. નિદ્રા, અધૃતિ અને મારિ (હિંસા) એ મોઢ રાજાની પુત્રીઓ છે. મિથ્યાદર્શન પ્રધાન છે. આઠ કર્મ તે તેના રાણા છે. સાત વ્યસન તે રાજ્યના સાત અંગ છે. ચાર્વાક નામનો બાલમિત્ર છે. અમર્ષ નામનું છત્ર છે. રતિ અને અરતિ ચામર ઢાળે છે. સર્વ પરિગ્રહ નામનો લંડાર છે. આવડ પ્રકારની મોઢરાજાની ઋદ્ધિ છે.

નિવૃત્તિ અને વિવેક પોતાને રહેવા અતુલ્ય સ્થળ શોધે છે. ફરતા ફરતા તેઓ પ્રવચન નામની નગરીમાં આવે છે. રળિયામણા નગરને જોઈને વિવેક માતાને કહે છે કે ‘આપણે અહીં’ વિસામો લઈએ. માતા-પુત્ર બન્ને શમ-હમ નામના વૃક્ષની છાયામાં બેસે છે. ત્યાંના કુલપતિ વિમલબોધને જોઈને નમસ્કાર કરે છે. નિવૃત્તિ હાથ જોડીને વિમલબોધને પૂછે છે કે ‘હું’ મારા પુત્રને સુખી કયારે જોઈ શકીશ?’

કુલપતિ વિમલબોધે વિવેકકુમારને જોયો અને ખોળામાં બેસાડ્યો. કુમારનાં લક્ષણો જોઈ કુલપતિ આનંદિત થયો. પછી નિવૃત્તિને કહે છે કે ‘આ કુમારની તોલે અન્ય કોઈ નર નથી. પરંતુ મારું એક વચન માનો.’ કવિ લખે છે :

‘એ બેટક હું’ સુખિ વિલસંતુ દેખિસુ કેતઈ કાલિ ?
કુલપતિ કુમર આલોકિઉં એ, આપણુઈ ધરિ ઉચ્છંગિ;
લક્ષ્મી કરી લક્ષણુ ચોલખિયાં એ, બિલટ માર્ધ ન અંગિ.
હરખિ મહારિખિ ઇંમ બોલઈ....

ઉદયવંતુ એ કુમર અવરુ નરુ એહ ન તોલઈ જઈ.’ ૭૬

વિમલબોધ કહે છે કે ‘દેવીઓ, અપ્સરાઓ પણ જેને નમી છે એવી મારે સુમતિ નામની પુત્રી છે. તેને જો વિવેક પરણે તો તે સુખી થઈ શકે.’ નિવૃત્તિ તો રાજી થાય છે કે ‘હું’ તો રહેવા સ્થળ શોધતી હતી, પણ આ તો મને વહુ પણ મળી ગઈ.’ કવિ લખે છે :

‘ઘેવરમાહે એ ઘૃત દલિઉં’, થાહર જોતાં સગપણુ મિલિઉં.’ ૭૮

વળી વિમલબોધ કહે છે કે ‘આ પ્રવચનનગરીના અરિહંત રાજા છે. ચોસઠ ઈંદ્રો તેમની સેવા કરે છે. કરોડો દેવો તેમને નમસ્કાર કરે છે. સુકિત અને ભુક્તિના દાતાર છે. મણિમય ત્રણુ, ગદ ઉપર તેમનો વાસ છે. વગાડયા વગર જ વાજિંત્રો વાગે છે. ગગન-પ્રમાણુ કવજ ફરકી રહ્યો છે. ધર્મચક્ર પૃથ્વી પર ઝળહળે છે. કાંટાઓ

જિંધા થઈ જાય છે. સુવર્ણકમલો પર ચરણો સ્થાપે છે. એવા અરિહંત રાજાની આજ્ઞાને જો વિવેક અનુસરે તો કાર્યસિદ્ધિ કરી શકશે.’

નિવૃત્તિ અને વિવેક અરિહંત રાજાની આજ્ઞાને પાળી તેમને પ્રસન્ન કરે છે. પોતાનો પુત્ર આવો મહાન છે એ વિચારી નિવૃત્તિ હર્ષિત થાય છે તે વિચારે છે કે જેના પાસે પુત્ર નથી તે પતિ અને પત્ની બન્ને દાસ-દાસી સમાન છે. ત્રિય વિના સ્ત્રી અધારી રાત્રિ જેવી છે પરંતુ જેનો પુત્રરૂપી દીવો બળદળે છે તેનું જીવન દિવાળી સમાન પ્રકાશિત બને છે.

નિવૃત્તિ પોતાના પુત્રને હિતશિક્ષા આપતાં કહે છે, ‘હે વત્સ ! આ નગરીના નિરંજન રાજાને સ્થિર થઈને આરાધ જેથી મોહરૂપી મહાન સુલટનો નાશ કરી શકાય.’ કુમાર પણ માતાને કહે છે, ‘હે માતા ! હું આપના દૂધ અને સાકર જેવા વચ્ચનો સાંભળી ઘણો આનંદિત થયો છું. તેનો ક્યારે પણ લોપ કરીશ નહીં.’

હવે વિવેક અરિનો ઉચ્છેદ કરવા તૈયાર થાય છે. અરિહંત રાજા વિવેકને પુણ્યરંગ પાટણ નામની નગરીનો રાજા બનાવે છે. તત્પરિણતન પટ્ટહસ્તિ ઉપર આરૂઢ થઈ વિવેક નિવૃત્તિ અને સુમતિને સાથે હર્ષ આહંબરપૂર્વક નગરીમાં પ્રવેશ કરે છે. પુણ્યરંગ પાટણમાં વિવેકની આજ્ઞા વર્તે છે. તેથી પાખંડીઓ પ્રાણનો ત્યાગ કરે છે. જ્ઞાન-તલાર રાજ્યનું રક્ષણ કરે છે.

આ બાળુ મોહરાજા વિચારે છે કે ‘મારા પિતા મૂર્ખ છે કે જેમણે વિવેકને જીવતો રાખ્યો છે. ઉંદર અને સાપ સમાન અમારા બન્ને લાઈઓનો સ્નેહ છે. તેથી મારે વિવેકને મારી નાખવો જોઈએ.’ વિવેકને શોધવા પોતાના ચર પુરુષોને મોહરાજા મોકલે છે. દંભાદિ સેવકો પૃથ્વી પર વિવેકને શોધવા લાગે છે. વિવેક પુણ્યરંગ પાટણમાં છે તે જણાતાં તેઓ પુણ્યરંગ પાટણ-નગર તરફ જાય છે પરંતુ જ્ઞાન-તલાર તેમને શેકે છે, જેથી દંભ ત્યાં રોકાય છે અને

મોહના બીજા સેવકો પાછા જાય છે અને મોહને સમાચાર આપે છે. દંભને ન જોતાં મોહરાજા સેવકોને પૂછે છે કે દંભ કયાં છે? ત્યારે ત્યાં બનેલી હકીકત સેવકો મોહને કહે છે. દંભની રાહ જોતાં જ દંભ સભામાં પહોંચે છે ત્યારે મોહરાજા પ્રેમથી પીઠ ઉપર હાથ ફેરવીને સર્વ સમાચાર પૂછે છે.

દંભ વિવિધ શુભ વેષ પહેરીને પુણ્યરંગ-પાટણ નગરમાં ગયો હતો. તે ત્યાંનું વૃત્તાંત મોહને જણાવે છે. દંભ પુણ્યરંગ પાટણનું વર્ણન કરે છે. કવિ લખે છે :

‘કિંદૃષ્ટં વેસંતરિ ફિરી, નિરષિઠ નયર અસેસ;
ચારુ અધિપતિ તઠિ તિહાં, કુણ્ણિહિ ન કિસિઠ કલેસ.’ ૧૫૩

o

o

o

ગ્રાહક સરિસઠિ વુહરતાં, તિણ્ણિ પુરિ લાભ અસંખ;
આપે ઉકલ્લ બાકુલે, લખલખ કંચણ લક્ખ. ૧૫૫
નારીનઠિ કરલિંઈ પુરુષ, ઇણ્ણિ તુમ્હારઇ વાસિ;
કોઇ કાંઇ માગઇ નહીં, સ્વામી તિહાં સુખવાસિ.’ ૧૫૭

‘પુણ્યરંગ નગરમાં બ્રહ્મચર્યરૂપી સરોવર છે અને તેની નવ-વાડ રૂપી નવ પાલિ છે. સંયમરૂપી વન અતિ રળિયામણું છે. જયણા નામની પાદર દેવતા છે. સુકૃત નામનો મહાગઠ છે. ઘરે ઘરે શ્રુત-રસના ફૂવા છે સમતારૂપી શેરી છે. ત્યાં અમારિની ઉદ્ધોષણા થાય છે સ્વામીભક્તિ થાય છે સફ્ફરુઓ આગમ વાંચે છે. જિનાલયોમા મહોત્સવ થાય છે. વળી વિવેકના પરિવારનું વર્ણન કરતાં દંભ કહે છે :

‘રાણી સુમતિ ખરઠિ અનુરાગુ, જેઠઠિ બેટઠિ તસુ વયરાગુ;
સંવર સમરસ લક્કૂય કુમાર, બાલમિત્રુ પુણ્ણ સુવિચાર. ૧૬૯
મૈત્રી કરુણા સુદિત ઉપેખ, બેટી બદ્ધ રૂપની રેષ,
સુહૃતા સુહૃદિ સમકિતુ લેખિ, પરુષકાર તાં કલવઇ દેખિ.’ ૧૭૦

સુમતિ નામની વિવેકની રાણી છે. મોટો પુત્ર વેરાગ્ય છે. સંવર અને શમરસ બે નાના પુત્રો છે. સુવિચાર નામનો બાલમિત્ર છે. અત્યંત રૂપવાન મૈત્રી, કરુણા, મુહિતા નામની પુત્રીઓ છે. સમકિત નામનો મહેતાજી છે. ઉપશમ, વિનય, સરલ અને સંતોષ એ ચાર મહાધર છે. નગરીમાં શુભધ્યાનરૂપી શુભતચર ફરે છે. વિવેક રાજાએ શુરુના ઉપદેશરૂપી છત્ર ધારણ કર્યું છે. રાજ્યમાં શીલરૂપી હાથી ખૂલે છે. સામાયિક નામનો સારથિ છે. કર્મવિવર નામનો પ્રતિહાર છે. આગમોના અર્થરૂપી ભંડાર છે. ક્રિયાકલાપરૂપી કોઠાર છે. સાત તત્ત્વરૂપી રાજ્યનાં સાત અંગ છે. આચાર્યના છત્રીસ શુભરૂપી ઠંડા-શુદ્ધ છે. સારા પુરુષોની સંગતિ નામની પર્વદા છે. સત્યરૂપી સિંહાસન છે. ખાર ભાવનાઓરૂપી નૃત્ય કરનારનાં પાત્રો છે. આ પ્રમાણે વિવેકરાજાની રાજ્યઋદ્ધિ છે.

વિવેકરાજા સભામાં બેઠેલા છે ત્યાં તેમણે ઠંભને બોલ્યો. તેથી મંત્રીને બોલાવી તેની સાથે મોહરાજાને જીતવા માટે ચર્ચા કરે છે. મંત્રીએ કહ્યું, ‘એ માટે કોઈ ઉપાય શોધવો બેઠ્યો. એ માટે શુરુ-બેશીને તેડાવીએ.’ શુરુબેશી વિવેક રાજા પાસે આવે છે અને આ પ્રમાણે કહે છે :

‘સુહૃતઘં તેહિઉ શુરુ બેઠંસી, વાત કહી તિણિ બેઠં ઇસી;
અમ્હ મતિ મૂઠઈ હિયડઈ ધરી, તમ્હિ બાણુઈ તાં પ્રવચનપુરી. ૧૭૬
રાજ કરઈ છઈ રાઉ અરિહંત, હુ(ઉ)પદેશ તેહનઉ સામંત,
શ્રદ્ધા નામિં તામુ વ ઘરણિ, દીપઈ દેહિ મુશુણ આભરણિ. ૧૮૦
તિણિ બઈ છઈ બે દીકિંરી, નામુ પુણ સંયમસિરી;
તે જઈ રાઉ પરણે વાલહઈ, વચરી વસંતિ લીલાં ફહઈ. ૧૮૧

અરિહંત રાજાનો સહુપદેશ નામનો સામંત છે. તેની શ્રદ્ધા નામની પત્ની છે. તેને સંયમશ્રી નામની પુત્રી છે. ‘તેની સાથે બે વિવેકકુમાર પરણે તો ગૈરીના વંશનો નાશ થઈ શકે.’ એમ કહીને

શુરુભેરી ગયા પરંતુ વિવેક ‘જે પત્નીના ભત્તાર થવાની પોતાની ઈચ્છા નથી’ એમ મત્રીને જણાવે છે. જે પત્નીના પતિને કેવું દુઃખ હોય છે તે બતાવતા કવિ લખે છે :

‘હઉં કિમ પરણઉં સંયમસિરી ? ઇક છઈ આગઈ અંતેઉરી;
નીદ્ર ન સૂઈ ભૂષ ન જિમઈ, કલિ ભાગઉ ઘર બાહરિ ભમઈ;
જીણઈ નારી દોઈ પરિગ્રહી, દોઈ ભવ વિષ્ણુ તોહના સહી. ૧૮૩
બિ કીજઈ જઈ કિમઈ કલત્ર, મનસા હોઈ સહી વિચિત્ર;
ઈક આઘી ઇક પાછી કરઈ, તિણ્ણિ પાચિં નર ગૂડા ભરઈ. ૧૮૪
એક ઘરણિ તાં ઘરની મેઢિ, બીજી હુઈ તઉ વાધી વેઢિ;
બિહું નઉં મન છાયરતુ રુણઈ, પચ્છઈ પચ્છાતાવે બલઈ.’ ૧૮૫

આ વિચાર વિવેકરાયની પ્રથમ સુમતિ રાણી સાંભળે છે ત્યારે તે કહે છે કે ‘સર્વ સ્ત્રીઓ સમાન નથી હોતી. કુલીન અને અકુલીન સ્ત્રીઓમાં ભેદ હોય છે વળી મારી જે શોકચ આવશે તેની સાથે હું પ્રેમથી રહીશ. જેમ આપની આજ્ઞા હશે તે પ્રમાણે અમે બંને કાર્યો કરીશું. માટે આપ આનંદથી સંયમસ્ત્રીને પરણો.’ આ પ્રમાણે સુમતિ વિવેકરાજને ફરી પરણવાની પ્રેરણા આપે છે.

પત્નીની પ્રેરણાથી પ્રેરાયેલો વિવેકરાજ પરણવા તૈયાર થાય છે. તે માટે શુભાધ્યવસાય નામના સુભટને અરિહંત રાજ પાસે સંયમ-સ્ત્રીનું માગું કરવા મોકલે છે.

આ બધા સમાચાર આપી ઠંભ મોહરાજને સાવધાન કરે છે. દિવસે દિવસે વિવેકના રાજ્યનો વિસ્તાર વધતો જાય છે તે સાંભળી મોહરાજ ફોલા અનુભવે છે અને વિવેકને જીતવા વિચાર કરે છે. મોહરાજને ચિંતાતુર બેઠાં તેનો મોટો પુત્ર કામ પોતાનું શૌર્ય દર્શાવી શુદ્ધ માટે આજ્ઞા માગે છે. તે કહે છે કે ‘પિતાજી, હું નાનો છું એમ ન વિચારતા, કારણ કે સિંહનું બચ્ચું નાનું હોય છે એમ છતાં હાથીને હણે છે’

મોહરાજા પોતાના આવા વીર પુત્રને આશીર્વાદ આપી યુદ્ધ કરવાની અનુજ્ઞા આપે છે. કામક્રુમાર પોતાના વિશાળ પરિવાર સાથે પ્રયાણ કરે છે. આઠ મહરૂપી હાથીઓ, પાંચ ઇંદ્રિયરૂપી ઘોડાઓ, કુવિકલ્પરૂપી મહાન રથ, સાત વ્યસનરૂપી સૈન્ય તેની સાથે છે. તે સમયે વિકથારૂપી પ્રયાણની ભેરીનો અવાજ થાય છે.

કામ જ્યાં જ્યાં જાય છે ત્યાં દરેકમાં કામવાન્નના બદ્ધત કરી બધાને વશ કરે છે. બ્રહ્મલોકમાં બ્રહ્માને વશ કરે છે સાવિત્રીનો સ્વીકાર કરાવીને, કૈલાસપતિ શંકરને પાવંતી સાથે ભેડી ઈર્ષ્યને, ગૌતમ વગેરે ઋષિઓને પણ એક એક સ્ત્રી અંગીકાર કરાવીને તે મોહરાજાની આજ્ઞા સ્થાપે છે. કામક્રુમાર ત્યાંથી પુણ્યરંગ પાટણ તરફ પ્રયાણ કરે છે. પુણ્યરંગ પાટણમાં વિવેકને આ સમાચાર મળતાં તરત જ પોતાના મિત્ર વિચારને કહે છે કે ‘હમણાં મારે મોહના પુત્ર કામક્રુમાર સાથે યુદ્ધ કરવું’ તે યોગ્ય નથી, ‘પરંતુ સંયમશ્રી સાથે પરણ્યા પછી અવસરોચિત યુદ્ધ કરીશ.’ આમ પોતાની ઇચ્છા વિચાર મિત્રને જણાવે છે ત્યાં જ અરિહંત રાજા પાસે મોકલેલ શુભાધ્યવસાય આવી પહોંચે છે અને વિવેકને કહે છે કે ‘આપ પ્રવચનપુરીમાં પહોંચી જાઓ.’ તે સાંભળી વિવેકરાય મિત્ર વિચારને લોકોની સંભાળ કરવાનું સોંપી તથા પોતાની પાછળ લઈ આવવાની શિખામણ આપી પ્રવચનનગરીમાં જાય છે. પાછળ નગરલોકોને સાથે લઈ વિચાર પણ પ્રવચનનગરીમાં જાય છે.

કામદેવના શત્રુઓ પુણ્યરંગ પાટણમાં ફરી વળે છે. પ્રમદી લોકો જે ત્યાં રહ્યા હતા તે બધા કામવશ બની જાય છે. આમ, કામક્રુમાર ત્રિલોકમાં વિજય મેળવે છે પરંતુ વિવેક ઉપર વિજય નથી મેળવી શકતો. વિવેક નાસી ગયો છે તે વાત કામક્રુમારે જાણી. ‘નાસી ગયેલાની કેડ શી કરવી ?’ વળી પ્રવચનનગરીમાં જવાને પિતાનો આદેશ નથી. જેથી હવે નિજ સ્થાનકે જઈ એમ કહી બિરુદાવલી બોલાવતો કામક્રુમાર પાછો ફરે છે. અવિદ્યા નગરીએ

પહોંચે છે. ત્યાં મહોત્સવ થાય છે. કામકુમાર માતાપિતાને પ્રણામ કરે છે ત્યારે માતા હર્ષિત થઈ શુભાશિષ આપે છે. મોહરાજ કામકુમારને ઓળામાં બેસાડે છે અને ત્રિલોક જીતવાનું વૃત્તાંત પૂછે છે. ત્યારે તે અવસરે કામકુમારનો મિત્ર કામકુમારે કરેલા વિજયનું વૃત્તાંત વર્ણવે છે. એ સમયે પાપમૃત નામનો ભટ્ટ મહનકુમારના છંદ ભણે છે. પુત્રનું આવું પરાક્રમ સાંભળી નરનાથ આનંદિત થાય છે. પરંતુ ‘વિવેક જીવતો ગયો તે ત્યાં સંયમશ્રીને પરણી પોતાના વંશનું નિકંદન કરશે’ એમ વિચારથી ક્રોધિત થાય છે. એ સમયે કોઈ એક પ્રતિહાર રાજસભામાં આવી કર બેઠી મોહરાજને નમસ્કાર કરે છે અને કહે છે કે કોઈ શુભવાન પુરુષ આપને મળવા ચાહે છે. મોહરાજ આજ્ઞા કરે છે કે તેને જલ્દીથી રાજસભામાં લઈ આવે. રાજની આજ્ઞા થતાં તે પુરુષ રાજસભામાં આવે છે તેનું વિકરાળ રૂપ જોઈને મોહરાજ હરી જાય છે.

તેના રૂપનું વર્ણન કરતાં કવિ લખે છે :

‘તસ્ય સિરિ ધાળરિયાલિ ઝાંટિ, હરલઉ જિસિઉ દિસિ કીધઉ ખાંટિ;
ભુઈ કંપાવઈ મેલ્હી પાય, રાતે નયણિ ખીહાવઈ રાય,
વિકટ વચન કર ચરણ અઘોર, નસાળલ ભણે છઈ દોર. રહ્ય
તેહનું રૂપ કાલ વિકરાલ, દેખી ચમકિઉ મનિ ભૂપાલ;’

પછી તે પુરુષ મોહરાજને પ્રણામ કરે છે ત્યારે રાજ તેનું નામ પૂછે છે. તે કહે છે, ‘હે સ્વામી ! મારું કલિકાલ નામ છે. અને આપ બે આજ્ઞા આપો તો આપની પાસે રહેવા ઇચ્છું છું. વળી આપના જે અરિહંત રાજ શત્રુ છે તે મારા પણ શત્રુ છે. તેથી તેનો હું નાશ કરવામાં આપને સહાય કરીશ. સુક્રિતમાર્ગને ભાંગી નાંખીશ અને વીરવિવેકને પણ હરાવી દઈશ. પ્રવચનનગરીનો નાશ કરીશ, જ્ઞાનતલાર-રક્ષકને હણી નાંખીશ. ઉપશમ, સંવશદિ શત્રુઓનો પણ નાશ કરીશ.’ આ પ્રમાણે મોહરાજને કલિકાલ કહે છે. કલિકાલનાં આવાં વચનો સાંભળીને મોહરાજ પોતાના રાજ્યમાં તેને

રાખે છે. કળિકાળને પોતાનાં વચનો પ્રમાણે વર્તન કરતો જોઈ મોહતું સૈન્ય મરત બને છે. કળિકાળ પ્રવચનનગરીમાં ફેર વર્તીવે છે. મુનિ-વરોમાં કુમેળ વધે છે. તેઓ જીવાજીવનો વિચાર કરતા નથી. નમસ્કાર મહામંત્રમાં તેમને વિશ્વાસ રહ્યો નથી. તેઓ ક્ષુદ્રમંત્રોનો અભ્યાસ કરે છે. ભાષાસમિતિ તો દૂર નાસી ગઈ છે અને તપ, ઉપશમ તો જાણે પૂરમાં તણાઈ ગયાં છે. કુલવાન સ્ત્રી ઘર છોડી બહાર રમે છે. આવશ્યકની વાતો ગમતી નથી. શૃંગાર ગમે છે. પરંતુ શુરુનો ઉપદેશ ગમતો નથી. આમ ઘણા પુરુષોને કલિયુગે વશ કર્યાં. વળી મુક્તિપુરીમાં જે જતા હતા તેને પણ કલિકાલે ગ્રહણ કર્યાં, તેથી તેઓ મોહ પાસે જઈને રહ્યા. વળી કેટલાક પરમેશ્વર પાસે આવી કર જોડી પોકાર કરવા લાગ્યા, ‘આપ અમારાં માતાપિતા છે. આ સંતાપથી અમને ટાળો, અને ભવરૂપી જંગલથી પાર ઉતારો.’

આ પ્રમાણેનાં વચનો સાંભળીને જિનેશ્વર પ્રભુ વિવેકને મોહ-રાજના દળતું નિર્દલન કરવા વિલંબ ન કરવાતું જણાવે છે. અને સંયમશ્રી સાથે પરણવાતું જણાવે છે. આ સંયમશ્રી મહાન વીરકુળમાં પેદા થયેલી છે અને પોતે પણ શૂરવીર કન્યા છે. વીર પુરુષોને જ વરવાની ઇચ્છાવાળી છે. તેની સાથે પરણવાથી જ્ઞાનકળાઓ વૃદ્ધિ પામે છે. ઇંદ્રો-દેવો પણ મનની શુદ્ધિપૂર્વક સેવા કરે છે. આઠે પ્રકારની સિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે. આમ સંયમશ્રીની શ્રેષ્ઠતા અને હુબપ્રાપ્યતા અરિહંત પ્રભુ વિવેકને સમજાવે છે અને વીરચરિત્ર પ્રગટાવવાથી સંયમશ્રીની પ્રાપ્તિ જણાવે છે. કુમાર પણ સ્વામીને કહે છે કે ‘આપણી સલામાં તે નારીને લાવો. આપતું નામમંત્ર હૈયે ધરીને વીરતાને પ્રગટ કરીશ.’

ત્યારપછી વિવિધ વાંજિત્રો વાગે છે, નારીઓ ઓવારણાં લે છે. વીર વિવેક પરણશે તેથી સાજનો ઉતાવળા થયા છે. લોકો કહે છે કે આ વીર વિવેક કેવી રીતે વિકરાલ વાઘનું હમન કરશે ? કેવી રીતે અગ્નિની જ્વાળાને પીશે ? કેવી રીતે આધાર વગર ગિરિને

ઉપાડશે ? કેવી રીતે કરવતની ધાર ઉપર ચાલશે ? કેવી રીતે રાધા-વેધ સાધશે ?

સલાની મધ્યમાં અરિહંત રાજ સંયમશ્રીને લાવે છે. ત્યારે રાગ અને દ્રેષ નામના બે સિંહ ભેડે છે. તેના નખ કોઢાળા સરખા છે અને પૂંછડીથી ભૂમિને કંપાવે છે. કેશવાળી ધૂણાવે છે તે ભેંઈ લોકો મહેલ પર ચઢી જાય છે. પરંતુ વિવેકકુમાર તો સમતા ગુણથી તેનું કમન કરી નાખે છે. અગ્નિની જ્વાળા પીવી સહેલી છે પરંતુ સર્વવિરતિની વાચા દોહેલી છે તે વિવેકકુમાર ગુણમાં લે છે. પાંચ મહાન્નત પાત્ર મેરુ સમાન છે. વિવેકકુમાર તપસ્વી કરવતની ધાર ઉપર ચાલે છે. બાવીસ પરિષદો ને સોળ ઉપસર્ગો સાહસથી સહન કરે છે હવે વિવેક રાધાવેધ સાધે છે અહીં કવિ રાધાવેધનું વર્ણન કરતાં લખે છે :

‘જે સંસાર જેઉ થિર કંભ, એહ જિ મંડપ એહ જિ થંભ;
આઠ ચક્ર જે સૃષ્ટિ સંહારિ, તેઉ શુભાશુભ કર્મ વિચારિ. ૩૨૬
હેઠી દષ્ટિ જીવનઉં ધ્યાન, ભરધ સુક્રિત ભણી સંધાન;
તત્ત્વકલા વિધી મન બાણિ, ધંભુ પરિ રાધાવેધ વધાણિ.’ ૩૨૭

આ પ્રમાણે કુમાર રાધાવેધ સાધે છે એટલે સંયમશ્રીકન્યા વિવેકકુમારના કંઠમાં વરમાળ પહેરાવે છે. વિવેકકુમારનાં સંયમશ્રી સાથે મહોત્સવપૂર્વક લગ્ન થાય છે કવિ વર્ણવે છે :

‘પહિલું થિરુ વન થિર હૂઆંએ, જલ્લ દીજઈ બીડાં જૂજૂઆં એ;
લેઈ લગન વધાવિઈ એ, વિણ તેડા સહૂઈ આવિઈ એ. ૩૨૮

બધી તેવડ તેવડીએ, દિં પાપડ સાલેવડ વડીએ. ૩૩૦
ગેલિહિં ગોરડીએ, પકવાને ભરિઈં ચોરડીએ;
કૂલકે દિરઈંએ, વર વચણિ અમીરસ નિતુ ઝરઈંએ.’ ૩૩૧

‘વર શૃંગારિઉ રથિ ચડઇએ, વાજિત કવિ અંખર ઘડહઇં;
લાડણુ જોવા જગ મિલઇએ, સિરિ છત્ર ચામર પાસઇં દલઇંએ;
સંયમસિરી જગદ્દલી(લહી)એ, પ્રિય પેઘી શુભનિધિ ગહગહીએ
પુહતઉ મંડપિ સાસરઇંએ, વર બઇંકઉ પ્રવચન માહરઇંએ.’ ૩૩૫

સંયમશ્રી સાથે પરણીને વીર વિવેક મોહરાજ સાથે યુદ્ધ કરવા પ્રયાણ કરે છે સુકૃત કથારૂપી ભેરી વાગે છે. તપ નામનાં હથિયારો સાથે મોટું સૈન્ય સજ્જ કરીને વિવેક મોહરાજ પર આક્રમણ કરે છે. શુભ લાવરૂપી અસવાર જોઈ છે. અઢાર હજાર શીલાંગના ભેદરૂપી રથ છે. વિચાર નામનો મિત્ર વિવેકને છોડતો નથી. સુશ્રુત નામનો સુભદ્ર જય જયારવ કરે છે ચાર મહાધર ચરણો દબાવે છે. ક્ષમા, નમ્રતા, પ્રસન્નતા, ધૃતિ નામની સ્ત્રીઓને બોલાવીને વિવેકે કહ્યું કે ‘તમે અહીં જ રહો. અમે યુદ્ધ કરીને આવીએ છીએ.’ તેઓએ કહ્યું કે ‘અમે તમારા વિના ન રહીશું’. અમે પણ તમારી સાથે આવીશું’. પગબંધન થાય તેવો નારી અમે નથી. અમે તો લડાઈ કરતાં પણ નહીં હારીએ’ એમ બોલતી તે સર્વને પણ સાથે લીધી. શુરુના ઉપદેશરૂપી વાજિત્રો ભીંચે પ્રકારે વાગવા લાગ્યાં. અન્ય લોકોને આશ્વાસન આપતો વિવેક શેત્રુંજય પહોંચે છે શુભચરના સુખથી હકીકત જાણી મોહરાય પણ અપશુકન થવા છતાં અને મંત્રી વગેરેએ નિષેધ કરવા છતાં મોટા સૈન્યને સાથે લઈ સામે આવે છે. મોહ-સેનાયું વર્ણન કરતાં કવિ લખે છે .

‘દલ ચાલે સાચર બલહલઇં, મેઇણિ ડોલઇં ગિરિ ટલટલઇં;
તિન્નિ ભૂચણુ તસુ ભઈ ખલલલઇં, રાય રાણા સવિ આવી મિલઇં;
કટકતિ ખેહઇં ઝાંપઇં સુર, ક્ષણિ ક્ષણિ વાધઇં જમ નઈ પૂર.’ ૩૫૧

આ બાજુ વિવેક પણ પોતાના સૈન્યને પ્રોત્સાહન આપી પોતાનાં પરાક્રમ અને હથિયારની સંભાળ લે છે. પછી યુદ્ધ માટે સર્વ સૈન્ય સજ્જ થાય છે. તે જાણી મોહરાય પણ પોતાના સૈન્યને પ્રોત્સાહન

આપે છે. સંધિ કરાવવા સંધિપાલકો ફરે છે, પરંતુ સંધિ થતી નથી. ક્ષપક શ્રેણિ ક્ષેત્રમાં મોહ અને વિવેકનું સુદ મંડાય છે તે વર્ણવતાં કવિ લખે છે :

‘કંસાલાં જિમ દલ આફલ્યાં, ગયવર ગયવરિ સરિસા મિલિયા;
રથિ રથુ પાયક પાયકિ જડઈ ઘોડઈ ઘોડઈ સરિસઈ ભિડઈ;
ભિડઈ લોહ ન પઇસઈ કોસિ, બુઝઈ રાઉત પૂરઈ રોસિ.’ ૩૬૬

આમ, બન્ને કુમારો સંગ્રામ કરે છે. તેમાં વૈરાગ્ય કામને છોડે છે તેવી રીતે પુરુષાર્થ પ્રમાદને, ઉપશમ ક્રોધને, વિનય અહંકારને, સરલતા દંભને, સુખ અને સંતોષ લોભને, સામાયિક રાગદ્વેષને, તપ કર્મરૂપી મહાસુભટને, કરુણા હિંસાને, વસ્તુવિચાર નાસ્તિકને છોડે છે ક્ષણે ક્ષણે મોહનું સૈન્ય ઘટવા લાગે છે. સૈન્ય સુભટો વિના સૂતું થઈ જાય છે. મોહના સુભટો હંમેશામાં નાસવા લાગે છે. તે જોઈ મોહ પોતે ભ્રમી રણમાં પરાક્રમ માંડે છે. મોહરાજાથી પોતાના સૈન્યને ઝોંછું થતું જોઈ વિવેકરાજા તેની સામે આવે છે મોહરાજા તેને પોતાનું પરાક્રમ વર્ણવી નાસી જવા કહે છે. કવિ લખે છે :

‘અહો વિવેક ! નાસે નાસિ, મ રહસિ ભાઈ તણું વીસાસિ;
રણુક્ષેત્રિ ચડયા ક્ષત્રિય ન ગણું બાપ નઈ ભાઈ,

તઈં તોઈ ડાલિં કુંઅલઈ, તાહરઈ પરિવાર સીયલઓ;
મજ દિગ્વિજય કરતાં તિન્નિ ભુવન કીટી થાઈ તિન્નિ
પાડા, આપણા કહઈ કેહઈ કેતલા તુઝ આગલિ પવાડા ?’

વળી મોહ કહે છે કે ‘આદિનાથ પ્રભુનો પૌત્ર મરીચિ, મદ કરવાથી નીચ ગોત્ર પામ્યો. વીરપ્રભુના જમાઈ જમાલિ મારા પંજમાં મૂકાયો. શ્રેણિક રાજાને એની સુમતિનો ઘાત કરીને મેં નરકરૂપી કૂવામાં નાંખ્યો છે.’ આ સાંભળી વિવેક કહે છે કે ‘હે મોહભાઈ !

સાંભળ. તેં તારી પંડિતાર્થ સારી દેખાડી પરંતુ પોતાનાં વખાણ કાંઈ કરાય ? છ ખંડ જેણે જીત્યા તે ભરતે મારા દ્વારા સંપૂર્ણ લીલા મેળવી. તેં ઘણાને બંધને બાંધ્યા, પરંતુ તેઓ તો મારી પાસે આવી સુક્રિાપુરીએ પહોંચ્યા છે. તારો ભક્ત જે દંડપ્રહારી હતો તે પણ મને ઝોળખી ભવથી પાર પામ્યો. ચિદ્વાતિપુત્રને ચિત્તમાં તું ગમતો હતો, પણ મને ઝોળખીને ચારિત્ર લીધું. તેં રહનેમિ પાસે ઘણી ઈચ્છા રાખી હતી, પણ તે આજે જાગીને મારી પાછળ લાગ્યો છે. આવા તો કેટલાં પ્રસિદ્ધ દષ્ટાંતો કહી શકું કે જેઓએ મને સ્વીકારી નિવૃત્તિ પાંથને મેળવ્યો છે.’

આમ મોહના મિથ્યાભિમાનને તુચ્છ ગણી યુદ્ધ કરવા વિવેક આમંત્રણ આપે છે. યુદ્ધમાં વિવેક બ્રહ્માયુદ્ધથી મોહને હણે છે તે વખતે આકાશમાં દેવહંતુલિ વાગે છે. પંચવર્ણ ચીર લહલહકે છે. દેવો જય જય નંદા બોલે છે અને પુષ્પવૃષ્ટિ કરે છે. આ પ્રસંગ વર્ણવતાં કવિ લખે છે :

‘વ્રહ્માયુધિ વલતઉ આહંભિઉ’, મોહ નરિંદ વિવેકિં હભિઉ,
વાજીય હંતુહિ ગયણિ ગંભીર, પંચ વર્ણ લહલહકઈ ચીર,
જય જય નંદા સુર ઉચ્ચરઈ, કુસુમવૃષ્ટિ મિસિ ઝોલગ કરઈ. ૩૬૨

એ સમયે નિવૃત્તિને તેડીને અબલાઓ રણભૂમિમાં રાસ રમે છે. એ અવસરે સુશ્રુત ભટ્ટ વિવેક રાજાના છંદ ભણે છે :

‘હે વીરરત્ન, હે ધર્મધુરંધર, ત્રિભુવનના આધાર, મેરુપર્વત સમાન ધીર ! ભભર જેમ કમળની સેવા કરે તેમ દેવો અને મનુષ્યો તારા ચરણકમળની સેવા કરે છે. તારા નામ માત્રથી જ જન્મ, જરા અને મરણરૂપી મહાભય દૂર થાય છે. તારી કૃપાથી જ વાંછિત મળે છે. હે મનમંત્રીના પુત્ર ! હે સ્વામી ! શ્રી વિવેક અમારી સેવાને સફલ કરજો’

મોહ જ્યારે પરલોકમાં જાય છે ત્યારે પ્રવૃત્તિ પૂરા શોકમાં પડે છે. પોતાના વંશનો વિનાશ થયો તેનું દુઃખ તેના હૈયામાં સમાતું નથી. જેમ તડકામાં માકડ ટળવળે છે તેમ કુળનો ક્ષય જોઈ જીવ ટળવળે છે. મન દુઃખી થઈ નિઃસાસો મૂકે છે કે ‘ અઁજે અમારી આશા તૂટી ગઈ, કુલનો મંડન એવો મોહ જવાથી ભોજન ભાવતું નથી અને નયનોમાં નિદ્રા પણ આવતી નથી.’ આમ મન પ્રધાન વિલાપ કરે છે. કવિ લખે છે :

‘ મોહા જો ! તું કહિ કિહાં ગયુએ, પ્રવૃત્તિ લેઈ સંઘાતિ,
મોહા જો ! કુણિ કારણિ અમ્હિ ટાલિયાએ ?
બાપ છતઈ જેટઈ મરઈ, વિરુધએ જગિ વાત
વડપણ તાડુઈ તૂં પથઈ, હૂં કિમ હોઈસુ તાત ? ૪૦૪
ગયઈ કેસરિ મૃગ સંચરઈ, ગયઈ રવિ તિમિર ફૂરતિ;
અરિભડ ભંજણ તૂં ગયઈ, પર દલ હિવ પસરતિ.’ ૪૦૫

વિવેક મન પ્રધાનને સમજાવી શાંત કરે છે. પિતાને કહે છે કે ‘ પિતાજી ! કુલનો સંહાર જોઈને આ પ્રમાણે કેમ ઝુરો છો ? મોહરૂપી મૂળિયું પોતાના જ પાપરૂપી કાદવથી સડી ગયું છે. જે કુલમાં ઘોર પાપ થાય છે તે કુલમાં ઉદય દેખાતો નથી. મોહને તમારો જેટો માન્યો અને અમને ચોર સમાન ગણ્યા. છોકરાઓને સમાન ન ગણે તે માવતર કઠોર કહેવાય છે. જેણે તમને બાંધ્યા, જેણે તમને હેરાન કર્યા તેના ઉપર આપને સંતોષ હતો અને અમને પારકા ગણ્યા. હવે દોષ કોને દેવો ? કલહપ્રિય પુત્રના મૃત્યુથી તમે ખેદ ન કરો. હવે નિવૃત્તિ તમારી પત્ની છે અને મને તમારો પુત્ર જણો. અને આ પૌત્રો પણ તમારા જ છે. તેથી તમારી કાંઈ હાનિ નહીં થાય.’ એ સાક્ષી મન પિતા વિવેકને રાજ્ય ઉપર સ્થાયે છે તો પણ ચિર પરિચયને લીધે ફરી ફરી મોહને જ

ચાહ કરે છે પરંતુ વિવેક મનને ચોગ્ય શિખામણુ આપે છે. કવિ લખે છે :

‘પાઈ લાગિય પાઈ લાગિય વલી સુવિવેક;
સીખામણુ દિ ઈસી તુમ્હિ તાત ! એ કિસિઉં મ’ડિઉં ?
પરમેસર અણુસરઉ મોહ તણુઉ અ’દોહ છ’ડિઉં;
સમતા સઘળી આ(આહ)રઉ, મમતા મુકિઉ ફરિ;
ચ્યારિ હણી પાંચઇ જિણી, ખેલઉ સમરસ પૂરિ. ૪૧૫

એક અક્ષર એક અક્ષર, અછઇ હૈંકાર;
ખાવન્નહ મૂલગઉ વસઈ તીણિ પરમિઠિ પંચઇ;
તિણિ અક્ષરિ ચિર થઇ રહઉ, પામઉ પરમાનંદ.’ ૪૧૬

[મોહનો અ’દોહ છોડી પરમેશ્વરને અનુસરો, સર્વ ઠેકાણે સમતા આહરો, મમતાને દૂર મૂકો, ચાર કષાયોને હણી પાંચ ઇન્દ્રિયોને જીતી, સમરસના પૂરમાં ખેલો, એક ઝંકાર અક્ષરમાં સ્થિર થઈ રહો અને પરમાનંદ પામો.]

વિવેકની શિખામણુ પ્રમાણે મન સંચરે છે, વળી વળી મોહ ચાહ આવી જાય છે. એથી વિવેકને કહી ધ્યાનાનલમાં મન સહચર આઠ કર્મની સાથે પ્રજ્વલિત થાય છે. એ અવસરે ચેતના રાણી રાજા (પરમહંસ) પાસે આવીને કહે છે કે ‘હે સ્વામી ! માયાએ જે તમને વિટંબણા કરી તે બધું જ તમે અનુભવ્યું’ એ કહીએ તો ઘણું છે પરંતુ વીતકતું શું સંભારણું ? તમે જે કાયાપુરી માંડી છે તે અશુચિ કિચ્ચડથી ભરેલી છે. એકસો આઠ ચોરોના વાસવાળી તે નગરીમાં તમારો વાસ ઘટતો નથી. હે સ્વામી ! તમે જ વિચાર કરો અને જીઠીને આત્મશક્તિને પ્રકાશો. જો આજ તમે (સચેત) જાગૃત થશો તો જલદીથી રાજ્યને મેળવશો. હવે માયાનો મોકો ટળી ગયો છે. મનમંત્રી અગ્નિમાં પ્રજ્વલિત થઇ ગયો છે. મોહ પોતાના કુટુંબ

સાથે રણમાં જ રહ્યો છે. માટે હે સ્વામી ! ઝળહળો, વિલંબ કરો નહીં.’

રાણીના સૂચનથી પરમહંસ સચેત (જાગૃત) થાય છે અને તેથી પરમજ્યોતિ પ્રકાશ પામે છે, પાપરૂપી પાશ ચોતાની મેળે જ તૂટી જાય છે. પરમહંસ રાજ સતી એવી ચેતના રાણીના વચન પ્રમાણે કાયાનો ત્યાગ કરી સુક્ત થાય છે.

ફાગણ ઋતુ ગયા પછી આંધ્રો ગહગહે છે, ગ્રીષ્મઋતુ ગયા પછી નદીમાં પૂર આવે છે. કૃષ્ણ પક્ષ પછી ચંદ્રની વૃદ્ધિ થાય છે. સાગરમાં ઝોટ પછી ભરતી આવે છે. ફરો પછીને પાછો ભરે આવે છે, કપૂર તે કપૂરના કામમાં જ પડે છે તેમ પુણ્ય પસાયે ભાવકને ભાગી પરમહંસ રાજ પુનઃ રાજ્યને પ્રાપ્ત કરે છે. કવિ પરમહંસની મહત્તા સમજાવતાં લખે છે :

પરમહંસ સહુ કોઈ જપઈ, પરમહંસ દિવ્યર જિમ તપઈ;
પરમહંસ લગઈ ભાજઈ જાતિ, પરમહંસિ તઉ લાગી ખાતિ;
એહ જિ મંગલ ઉચ્છવ એઉ, એહ જિ માઈ બાપ એ દેઉ;
ઈણુ તીરયિ ન્હાતા હુઈ સુદિ, એ સારસ્વત પૂરઈ યુદિ. ૪૩૦

કલ્પદ્રુમ કામધેનુ એ હોઈ, ચિંતામણિ એ અવર ન કોઈ,
એહ જિ સિદ્ધિ પુરી નઉ પંથ, એહ જિ જીવન સિવહઉ અંથ. ૪૩૧

મૂલ મંત્ર મણિ એ મનિ માનિ, તપ જપ નઉ ફલ એહનઈ ધ્યાનિ
ઇણિ સવિ સંપદ આવઈ પૂરિ, ઇમ બોલઈ જયશેખરસૂરિ. ૪૩૨

[પરમહંસ(પરમાત્મા)ને સહુ કોઈ જપે છે, પરમહંસ સૂર્ય જેમ તપે છે. પરમહંસને આરાધવાથી જાનિત ભાંગે છે, તેથી પરમહંસને ખતે આરાધો. એ જ મંગળ, એ જ ઓચ્છવ, એ જ માતા-

પિતા! અને ઓ જ દેવ જાણો, ઓ તીર્થમાં ન્હાતાં શુદ્ધ થાય છે,
 ઓ સિવાય ખીલે કોઈ ચિંતામણિ નથી, મૂળ મંત્ર અને મણિ ઓ
 જ છે, એમ મનમાં માનો. એહના ધ્યાને તપ જપતું ફળ છે.
 એનાથી સર્વ સંપૂર્ણ સંપદા આવે છે. ઓ પ્રભાણે શ્રી જયશેખર-
 સૂરિ કહે છે.]

• • •

પ્રથમ અને દ્વિતીય ‘નેમિનાથ કાશુકાવ્ય’

કવિ જયશેખરસૂરિએ શુજરાતી ભાષામાં વિનતી, સ્તવન, પ્રબંધ વગેરે પ્રકારની રચનાઓ જેમ કરી છે તેમ કાશુના પ્રકારની રચના પણ કરી છે.

જયશેખરસૂરિએ રચેલાં બે કાશુકાવ્યો આપણને સાંપડે છે અને તે બન્ને બાવીસમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથ ભગવાન વિશેનાં છે.

કવિએ પોતાની બે કાશુકૃતિઓ માટે બે જુદા જુદા વિષયો દેવાને બદલે નેમિનાથ ભગવાનનો એક જ વિષય કેમ લીધો હશે ?— તે પ્રશ્નનો કોઈ સ્પષ્ટ પ્રતીતિકર ખુલાસો કવિ પાસેથી એમની કૃતિ દ્વારા આપણને મળતો નથી. વળી બીજી બાજુ એક જ વિષય ઉપર બે કાશુકાવ્યની રચના કરવી એ કસોટીરૂપ છે અને સામાન્ય કવિનું એ કામ નથી. જયશેખરસૂરિએ નેમિનાથ ભગવાન વિશે આપણને બે કાશુકાવ્યો આપ્યાં છે અને તે બન્ને પરસ્પર સિન્ન, સ્વતંત્ર અને સમર્થ કૃતિઓ છે. એમાં કયાંયે પંક્તિઓનું પુનરુચ્ચારણ આપણને જોવા મળતું નથી.

નેમિનાથ વિશેની આ બન્ને કાશુકૃતિઓમાંથી કવિએ કઈ કાશુકૃતિની પ્રથમ રચના કરી અને કઈ કાશુકૃતિની રચના પછી કરી અને તે બે વચ્ચે સમયનો કેટલો ગાળો પસાર થયો તેની પણ સ્પષ્ટ પ્રમાણભૂત માહિતી આપણી પાસે નથી. એ વિષયમાં માત્ર કંઈ અનુમાન કરવું હોય તો તેમ કરી શકાય કે ચાણુરમાની હસ્તપ્રતમાં બન્ને કાશુકાવ્યો સળંગ આવેલાં છે અને તેમાં પ્રથમ કાશુકાવ્ય પછી તરત દ્વિતીય કાશુકાવ્ય લખેલું છે. જો કે હસ્તપ્રતમાં ‘પ્રથમ’ કે ‘દ્વિતીય’ એવો શબ્દનિર્દેશ નથી. એટલે જયશેખરસૂરિનાં આ બે કાશુકાવ્યોમાંથી એકને ‘પ્રથમ કાશુકાવ્ય’ તરીકે ઓળખાવવામાં

આવે છે અને બીજાને ‘દ્વિતીય કાશુકાવ્ય’ તરીકે ઓળખાવવામાં આવે છે. પરંતુ તે તો વ્યવહારની દૃષ્ટિએ જ છે, કારણ કે એક કાશુકાવ્યના પ્રકાશન પછી કેટલેક સમયે બીજું એક કાશુકાવ્ય મળી આવ્યું. એટલે તે પ્રકાશિત કરતી વખતે તેને દ્વિતીય કાશુકાવ્ય તરીકે ઓળખાવવામાં આવ્યું. એટલે પ્રથમ નેમિનાથ કાશુકાવ્ય તે જયશેખરસૂરિએ પહેલી રચેલી કાશુકૃતિ છે એમ નિર્વિવાદપણે કહી શકાય નહીં. આ વિષયમાં ભવિષ્યમાં વધુ સંશોધનો થતાં અને વધુ માહિતી સાંપડતાં આ બંને કાશુકાવ્યોના પૌર્વાપર્યનો નિષ્કર્ષ થઈ શકે.

જયશેખરસૂરિનું ૫૭ કડીનું પ્રથમ નેમિનાથ કાશુકાવ્ય ‘ગાયક-વાડ ઓરિએન્ટલ સીરીઝ’માં ઈ. સ. ૧૯૫૬માં પ્રગટ થયું હતું અને બીજું કાશુકાવ્ય ‘પ્રાચીન કાશુસંગ્રહ’માં (સંપાદક ડૉ. ભોળીલાલ સાંહેસરા અને ડૉ. સોમાભાઈ પારેખ) ઈ. સ. ૧૯૬૦માં પ્રગટ થયું હતું. એટલે પ્રથમ ‘નેમિનાથ કાશુ’ અને ‘દ્વિતીય નેમિનાથ કાશુ’ એ બંને સંગ્રહો, બીજા અન્યથા પ્રમાણે ન મળે ત્યાં સુધી, એ જ સ્વરૂપે વાપરવી રહી.

કવિ જયશેખરસૂરિનો કવનકાળ વિ. સં. ૧૪૩૬થી વિ. સં. ૧૪૬૨ સુધીનો નિશ્ચિત છે, કારણ કે એ રચનાસાલની કૃતિઓ આપણને સાંપડે છે. પરંતુ વિ. સં. ૧૪૩૬ની પૂર્વે અને વિ. સં. ૧૪૬૨ની પછી કેટલાંક વર્ષો સુધી કવિએ અવશ્ય કંઈક રચનાઓ કરી હશે. એટલે એકંદરે ૩૫-૪૦ વર્ષનો એમનો જે કવનકાળ આપણને જોવા મળે છે તેમાં કેાઈક સમયે આ બંને કાશુકૃતિની રચના કવિ જયશેખરસૂરિએ કરી હશે. આ કાશુકાવ્યોની નિશ્ચિત રચનાસાલ જેમ આપણને સાંપડતી નથી તેમ એ બંનેનાં રચના-સ્થળ વિશે પણ કશી નિશ્ચિત માહિતી સાંપડતી નથી, એટલે આ બંને કાશુકાવ્યોને પંદરમા શતકનાં કાશુકાવ્ય તરીકે આપણે ઓળખાવીએ છીએ.

પ્રથમ નેમિનાથ કાશુ

આ કાશુકાવ્યો વાંચતાં, એના આંતરયમકની રચના અને ભાષાની પ્રૌઢિ એતાં પ્રથમ દ્રષ્ટિએ જ એવી છાપ પડે છે કે કવિ જયશેખરસૂરિની આ કૃતિ ઉપર સુપ્રસિદ્ધ કાશુકાવ્ય 'વસંતવિલાસ'નો નો ઘણો પ્રભાવ પડ્યો હશે. (અથવા 'વસંતવિલાસ' અને આ કાશુકાવ્યો બન્નેનો નિશ્ચિત રચનાકાળ નક્કી થાય તો કયા કાશુકાવ્યની અસર કેના ઉપર પડી છે તે જણાય) 'વસંતવિલાસ'નો પ્રભાવ પડ્યો હોય તો પણ જયશેખરસૂરિકૃત આ નેમિનાથ કાશુકાવ્ય એક સ્વતંત્ર, સમર્થ અને આસ્વાદ્ય એવું ઉત્તમ કાશુકાવ્ય છે એમ આપણને સ્પષ્ટપણે પ્રતીત થાય છે.

૫૭ કહીના આ કાશુકાવ્યમાં કવિએ અંતિમ કહીમાં પોતાના નામનો ઉલ્લેખ ગૂંથી લીધો છે. જુઓ :

નિજ યશ દિસિ દિસિ વ્યાપ્યે થાપ્યે ચઢવિહ સંધ;
સૂરહ તેહ જ સામિય ધામિય કામિય રંગ,
કવિ તુ વિનોદિહિ સિરિ જય સિરિ જયસેહરસૂરિ;
જે ખેલઈ તે અહં પદ સંપદ પામઈ પૂરિ. ૫૭

પ્રથમ કહીમાં કવિ સુગુરુની આશિષ સાથે વિષયની માંડણી કરે છે અને દ્વારિકા નગરીનું વર્ણન શરૂ કરે છે. શ્રીકૃષ્ણ અને નેમિનાથનાં બળ અને પરાક્રમનું વર્ણન કરવા સાથે કવિ નેમિનાથનો પરિચય કરાવે છે. જુઓ :

તસુ બંધવ ભવલંબન અંબન પુંજ સમાન
નામિયઈ નાથ સચેતનિ કેતનિ સંખ પ્રધાન
સસુદ્રવિજય શિવાનંદન ચંદનવચન વિલાસુ
નેમિ જિજ્ઞેસર નિતુ નિતુ ઉન્મત મહિમ નિવાસુ. ૪
સંખ સુખિઈં જિહ્વિ પૂરિય ભૂરિય હરિ મનિ જંપુ;
ટોલ ટલકઈ રૈવત દૈવત મનિ આકંપુ;

સારંગ ચાપ ચઠાવિય ઠાવિય ખાહું નહં પ્રાણિ;
હરિ હેલા હીડોલિય તોલિયો તસુ બહુ પ્રાણિ. ૫

કાશુકાચોમાં વસંતઋતુનું વર્ણન એ એનું મહત્વનું લક્ષણ છે. એટલે કવિ વસંતઋતુના આગમનનું વર્ણન કરે છે. વસંતના આગમન સમયે પ્રિયમિલન માટે તલસાટ અને વિરહની વેદના સાથે સાથે આલેખાયા છે. કવિએ કેવી સરસ, મધુર, પ્રાસાદિક, યમકસાંકળી સહિત અનુપ્રાસયુક્ત મનોહર પંક્તિઓ પ્રયોજી છે તે જુઓ :

રમઈ રમાપતિ રાણિય, આણિય આપણુઈ પાસિ;
તીણિ છલઈ નવિ છીપઈએ કીપઈએ તાનપ્રકાસિ;
તઉ અવતરિઉ રિતુપતિ તપતિસુ મ-મથપૂરિ;
જિમ નારીય નિરીક્ષિણુ દક્ષિણુ મેલહઈ સૂરિ. ૮

કીજઈ અવસરિ અવસરિ નવરસિ રાશુ વસંત;
તરુણીદલ દોલારસ સારસ લમઈ હસંત;
લિપઈ તાવનિકંદનિ ચંદનિ ચંદનિ દેહુ
નિજ નિજ નાથ સંભારિય નારીય નવલઉ નેહુ. ૯

વસંતઋતુમાં ફૂરખક, અશોક, દમનક, જાસક, કેતકી, ચંપક, પાટલ વગેરે પુષ્પો, ચંદ્રની ચાંદની, મલયાનિલ, કોયલનો ટહુંકો, લમરાનો શુંભરવ વગેરે ઉદીપનસામગ્રી વિરહિણીના હૃદયને કેવી અશાંત બનાવી દે છે તેનું મામિક શબ્દચિત્ર કવિએ ખડું કથું છે. જુઓ :

ચંદ રે તું ગમ મૂકિ મમૂં કિમ કિરણુ ઉંખાહું;
કોઈલ બોલિ મ માનસિઉ માંનસિઉ તાહરઉ પાહું;
મનકરિ મધુકરિ રુણુણિ નીળણુ રહણુ સુહાઈ
મલયાનિલ ક્ષણુ માહરી ચાહરી ક્ષણુ ઇંકુવાઈ. ૧૦

એકલી કરખકની કલી નીકલી ગિઉ અભિમાંનું;
માંનિ અશોક અનોહક શોકહ તણુઉં નિધાનું;

દવ જિમ દીઠઈ કરુણ્યો કરુણઈ ઓ હિયુ' નિકાંમુ;
મરુઉ વરુઉ દમનિકિ મન કિહિ' નહી' ય વિંશ્રાંમુ. ૧૧

અ'ચલ અ'પક કૈરક ચોર કહઉ' જિ ન ચી'તિ;
તઉ' પરિહરિયઈ ષટપદિ સપદિ સજાતીપ્રીતિ;
પાડલ પરિમલ પૂજતી ધૂજતી પવન સ'ચારિ;
નવ ર'ગિઈ વનિ વિકસતી અસતી જિમ ન વિચારિ. ૧૪

વસ'તાગમનના વર્ણન પછી કવિ વનમાં કૃષ્ણ, નેમિનાથ અને
ગોપીઓ પધારે છે તેનું તથા યુવતીઓની વિવિધ ક્રીડાઓનું અને
હોળી રમવાનું નિરૂપણ કરતાં લખે છે. જુઓ :

એક કરઈ રથ વાડિય વાડિય માહિ વિવેકિ,
કુસુમ વિવાદઈ ચૂંટઈ ચૂંટઈ પલ્લવિ એકિ,
ફલ પુણુ તરતર ત્રોડયો મોડઈયો તરુવર ડાલિ;
ઉજ્જવલ નિર્મલ સરસીઅ સરસીય લેયઈ બાલ... ૧૮

ગતિ રસ હંસ હરાવિય આવિય મનઈ' મેલિ;
પઈઠી જલિ હરિ રમણીય વિમણી કરિવા કેલિ;
હરિ સીંગા ભરી પાણીય રાંપીય છાંટઈ પ્રેમિ;
તે હિય વરણિ સનેઉર દેઉર નાત્રઈ નેમિ. ૨૦

આ પ્રસંગે સત્યભામા અને રુક્મિણી વગેરે નેમિનાથને ઘેરી
વળે છે અને લગ્ન કરવા માટે મહેલું મારતાં કહે છે કે તમારા
ભાઈ કૃષ્ણને પરણવા માટે ડર હજાર તરુણી મળી તો તમને શું
એક તરુણી નહીં સાંપડે ? કવિ લખે છે :

તાહરઈ બંધવઈ પરિણિય તરુણીય સહસ બત્રીસ;
તુજા એકઈ નવિ સાંપડી કાપડી જિમ નિસિદ્ધિસ. ૨૬

એવટે નેમિનાથ શનિમતી સ.થે પરણવા સંમત થાય છે.
લગ્ન લેવાય છે. લગ્નની તૈયારીઓ થાય છે. નેમિનાથની જાન નીકળે

છે. એ પ્રસંગે કવિએ સરસ શબ્દચિત્ર દોર્યું છે. જુઓ :

સોહાગ ઉપરિ મંજરિ કુંજરિ ચઢઈ જિણિંદ;
જય જયકાર સુસેવક દેવ કરઈ આણુંદ;
સિખરિ મેઘાડંબર તુખર ગાઇ ગીતિ;
નાચઇ રંલ ઘૃતાચીય રાચીય આપઇ ચીંતિ. ૩૭
દિસિ દિસિ સીકિરિ ઠામર ચામર ઢલઇ સલાવિં;
વાજઈ તૂર અનાહત નાહ તણુઇ અનુલાવિ;
આણુઇ એક અનેકપ એક પલાંણુઇ વાહ;
એક ચઢી આલ્યા રથિ સારથિ મંડર વાહ. ૩૮

આ પ્રસંગે કવિ નેમિનાથ અને રાજિમતી - નાયક અને નાયિકાનું, તેનાં આભરણો, વસ્ત્રો અને શણગાર સહિત સુરેખ પાત્રાલેખન કરે છે. ઉ. ત. જુઓ :

નવલવનેહિ ઉમાહિય નાહિય કુર્માર સકાલિ;
સિરવરિ સોવન વાલિય જાલિય તિલક નિલાહિ;
કિરિ દિનકર શશિમંડલ કુંડલકાન નઇ મૂલિ;
પત્રલતા કસ્તૂરિય પૂરિય વિપૂલ કપોલિ. ૩૯
કંઠિનિ ગોહર અવસર નવસર ઉખરિ હાર;
કંચણ કંકણ ચૂઢિય રુઢિય ખારુ શંગાર;
કહિ લાણિ મહેલ નૂંપર રુપ રહાવઇ પાય;
પહરણિ સેત્ર પટહલીય ફૂલીય પાન ન માઇ. ૪૦

લગ્નની વિવિધ તૈયારીઓ થયેલી છે એ પ્રસંગે લોજન માટે મોઢક ખાળ વગેરે જે જાતજાતની વાનગીઓ ધનાવલામાં આવી છે તેની ચાલી પણ કવિ આપે છે. પરંતુ નેમિનાથ જાન લઈને આવે છે ત્યારે વાડામાં પૂરેલા પશુઓ પોતાના લગ્ન નિમિત્તે સૌના લોજન માટે છે એવી ખબર પડતાં એમનું મન અસ્વસ્થ થઈ જાય છે. એમનું હૃદય પશુઓ પ્રત્યેની અતુક પાથી દ્રવે છે. તેઓ વિરક્ત

અનુભવે છે, અને પરણવાનું માંડી વાળી સંયમ ધારણ કરવાનો પોતાનો સંકલ્પ બહાર કરે છે. એ સંકલ્પ વિશે સાલળતાં જ રાજિમતી બેશુદ્ધ થઈ જમીન પર ઢળી પડે છે અને લાનમાં આવતાં વિલાપ કરવા લાગે છે અને નેમિનાથને ઉપાલંભ આપે છે. કવિ આ પ્રસંગે રાજિમતીની હૃદયવ્યથાને અત્યંત લાવપૂર્વક સરસ શબ્દદેહ આપે છે.

હઉં તુજા પૂજઉં વરહલિ પરહલિ મિલઉં ન રોષિ;
હઉં તુજા વચ્ચનિ ન ચૂકિય મૂકિય કહિ કુણુધં રોષિ;
જઈ હૂં દેવ અલૂણિય ઊણિય શુણિહિં અસાર;
તઉં પસિલઉ કાઈ માનિય જ્ઞાનિય કહિ નિ વિચાર. ૪૯
હવહંતિ વિરહાનલિં હા નલિ નહિય અપાર;
પ્રિયમેલઉ કે તે વાસરે આસ રે વહિય સંસારિ;
હૂ નવિ દેખી આઠરી ચાઠવરાઈં
થાકીય દષ્ટિ પસારિય હારિય કાજલવાઈં. ૫૦

કોઈય ઝૂટઉં સાંધઈં બાંધઈં કૂટી પાલિ;
વાલઈં નેમિ જૂ વલિયઉ બલિયઉ તે ઇણિ કાલિ;
ઇમ કરિ કંકણુ ફેાડએ ત્રેાડએ નવસર હાર;
અંગિ નિરંતર સરવતી કરવતી જિમ જલધાર. ૫૨

ત્યારપછી રાજિમતીના મનનું સમાધાન થાય છે. નેમિનાથના બોધથી તે પણ સંયમ ધારણ કરીને એમની પાછળ ચાલી નીકળે છે, ગિરનાર પર્વત પર જાય છે, તપ કરે છે. નેમિનાથને કેવળ-જ્ઞાન થાય છે. તેઓ તીર્થંકર બને છે. તેમના ઉપદેશથી રાજિમતી પણ પ્રતિબોધ પામે છે અને તે પણ કેવલજ્ઞાન પામી મુક્તિના પથે સંચરે છે. જુઓ :

મનરસિ દિવસિ પંચાવનિ પાવનિ બલિ આલોકુ;
જિનપતિ હુઉ સ કેવલિ/ તે વલી આવઈ લોક;

વાજઈ હંદુભિ અંબરિ તુંબરિ સુર અવતાર,
 શ્રીપતિ અતિ આણુ'દિઉ વ'દિઉ નેમિકુમાર. ૫૫
 હરિખીય ઉઅસેન બેટીય લેટીયઉ વર અવરોધ;
 જગશુરુ અગ્રીય સમાણિય વાણીય જન પ્રતિગોધ,
 ઉપશમ તરુવર રોપઈ' લોપઈ' મનસ'દેહ;
 સુકિત તણુઉ પંથ દાખિય રાખિય ત્રિભુવન રેહ. ૫૬
 આમ, આ કાશુકાચ્યનું સમાપન કવિ ઉપશમના નિરૂપણ દ્વારા
 શાંતરસથી કરે છે.

કવિ જયશેખરસૂરિની આ કાશુકૃતિ એક સમર્થ કાવ્યકૃતિ
 છે. શ્રીકૃષ્ણ, નેમિનાથ અને રાજિમતીના પાત્રાલેખન દ્વારા તથા
 વસંતાગમન, વનવિહાર, જલક્રીડા વગેરેના વર્ણન દ્વારા, યુવતીઓની
 ક્રીડાઓના વર્ણનમાં શૃંગારરસના નિરૂપણ દ્વારા, રાજિમતીના આ-
 કંઠમાં કરુણરસના નિરૂપણ દ્વારા અને નેમિનાથના ઉપદેશમાં શાંત-
 રસ દ્વારા કવિ જયશેખરસૂરિએ શબ્દાનુપ્રાસયુક્ત એક મનોહર,
 આસ્વાદ્ય કલાકૃતિની રચના કરી છે. સુપ્રસિદ્ધ કાશુકૃતિ 'વસંત-
 વિલાસ'ની યાદ અપાવે એવી આ કૃતિ છે.

દ્વિતીય નેમિનાથ કાશુ

કવિ જયશેખરસૂરિનું નેમિનાથ વિશેનું ખીજું એક કાશુકાચ્ય
 પણું મળે છે. આ કાશુકાચ્ય 'પ્રાચીન કાશુસંગ્રહ'માં છપાયેલું છે.*

પ્રથમ કાશુકાચ્યની જેમ આ દ્વિતીય કાશુકાચ્યનાં રચનાકાળ
 કે રચનાસ્થળનો કયાંય નિર્દેશ મળતો નથી, પરંતુ શુજરાત-
 સૌરાષ્ટ્રના વિહારકાળ દરમિયાન, પ્રાયઃ ગિરનારની તીર્થયાત્રા પ્રસંગે

* જુઓ : 'પ્રાચીન કાશુસંગ્રહ' સંપાદક ડૉ. સાર્દેસરા અને ડૉ. પારેખ, ૫.
 ૨૩૩. સંપાદકો નોંધે છે : 'આણુસ્માના જ્ઞાનભાસરમાંથી જયશેખરસૂરિકૃત
 વિવિધ શુજરાતી રચનાઓની ૨૧ પત્રની એક હસ્તાલિખિત પોથી પૂ. ૫ શ્રી
 રમણીકવિજ્ઞાનના સૌજન્યથી મળી છે એનાં 'પત્ર ૧૬-૧૮ ઉપર જયશેખર-
 સૂરિનો આ ખીજો 'નેમિનાથ કાશુ' લખાયેલો છે'

કવિએ એની રચના કરી હોય એવો સંભવ છે. આ કાશુકાવ્યમાં કવિએ અંતે પોતાના ગુરુનો અને પોતાના નામનો ઉલ્લેખ કર્યો છે. જુઓ :

સિરિ મહિંદમપહસૂરસીસિ, 'જયસેહરિ' કીજઈ;
કાશુ એઉ ભવિયણિ, વસંતઋતુ રસિહિં રમીજઈ. ૪૬ *

આ કાશુકાવ્યને અંતે પુષ્પિકાની પંક્તિમાં લખ્યું છે : 'ઈતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી નેમિનાથસ્ય કાશુખંધેન સ્તુતિઃ ॥છા' એના પરથી જણાય છે કે સ્તુતિને નિમિત્તે કવિએ આ કૃતિની રચના કરી છે અને તે માટે કાવ્યખંધ કાશુનો પસંદ કર્યો છે. એક રીતે જોઈએ તો કવિએ આરંભમાં 'વસંતવિલાસ' કાશુકાવ્યની જેમ સળંગ હુડાની કડીઓ જેવી થોડી રચના કરી છે અને ત્યારપછી 'જિનપદ્મસૂરિકૃત 'સ્થલિભદ્ર કાશુ' ની જેમ કેટલીક કડીઓની રચના ભાસના પ્રકારે કરી છે. એ રીતે આ દ્વિતીય નેમિનાથ કાશુકાવ્યમાં આરંભની એકથી ચોવીસ જેટલી કડી આંતર્યમકવાળા હુડાઓમાં કવિએ લખેલી છે અને ત્યારપછી એક હુડો અને ત્રણ કે ચાર રોળા છંદની કડીઓ મળીને એક ભાસ એવા ભાસમાં છે અને છ ભાસે તે પૂર્ણ થાય છે. આમ આ કાશુકાવ્ય કુલ ૪૬ કડીમાં લખાયેલું છે. *

આ કાશુકાવ્યનો આરંભ કવિએ અરિહંત પરમાત્માને નમસ્કાર સાથે કર્યો છે. બીજી કડીમાં વિષયનિર્દેશ કરતાં નેમિકુમાર વિશે

* આ અને હવે પછીની કડીઓના ક્રમાંક શ્રી સારેસરા અને ડૉ. પારેખ-સંપાદિત 'પ્રાચીન કાશુસત્ર' માં પ્રગટ થયેલ પ્રસ્તુત કાશુને આધારે છે.

x હસ્તપ્રતમાં કડી ૩૪ થી ૩૭ની વચ્ચેની કેટલીક પંક્તિઓ પડી ગયેલી છે (જુઓ : 'પ્રાચીન કાશુસત્ર', પૃ ૨૩૬) આ કાશુકાવ્યની એક માત્ર આ જ હસ્તપ્રત મળતી હોવાથી હજી સુધી આ કડીઓના પાઠ અધૂરા રહ્યો છે ભવિષ્યમાં અન્ય કોઈ અખંડિત હસ્તપ્રત મળે તો આ પડી ગયેલો પાઠ પૂરો થઈ શકે.

કાશુની રચનાનો પોતાનો આશય તેઓ સ્પષ્ટ જણાવે છે. જુઓ :

પણ્નિય શિવગતિગામીય, સામીય સવિ અરિહંત;
સુર નરનાહ નમંસિય, હંસિય સયલ હ્રહંત. ૧

ગાઇસુ મહ્ અણ્ણરાગિહિં, કાગિહિં નેમિકુમાર;
જિહ્ણિ જગિ સયલ વિદ્ધિતહિ, જીતહિ ભુજખલિ મારુ. ૨

પ્રથમ નેમિનાથ કાશુની જેમ આ દ્વિતીય નેમિનાથ કાશુનો વર્ણવેલ વિષય એનો એ જ રહ્યો છે, તેમ છતાં આંતરયમકની વિશિષ્ટ રચના, ઉપમાદિ અલંકારો, વસંતવિહારનું વર્ણન વગેરેની બાબતમાં કવિની વિશિષ્ટ નિરૂપણશક્તિની પ્રતીતિ થાય છે. કવિએ બે કાશુનાઓ લખ્યાં હોવા છતાં એ એકબીજાનાં અનુકરણાત્મક બન્યાં નથી, એ આનંદની વાત છે અને કવિને યશ અપાવે છે.

કવિ આરંભની કડીઓમાં નેમિનાથનો પરિચય કરાવે છે. અને ત્યારપછી વસંતઋતુની પદ્યરામણી થતાં યાદવ સુવક-સુવતીઓની વસંતકીડાનું વર્ણન કરે છે. જુઓ :

વિહસિય રતિપતિ ઋતુપતિ, તહિ અવતરિહિ વસંત;
ભુવણ્ણ પરાજય સંસુહુ, વરમહુ ચલિહિ હસંતુ. ૬
રાગ વસંતહ અવસરુ, નવસરુ જાણિય ગાઇ;
ફલિ દલિ કુસુમિહિં સોહઇ, મોહઇ મતુ વનરાઈ. ૧૦

મલયસમીર, સહકારની મંજરી, કૈાલનો પંચમસૂર, ભમરા, ચંદ્રકિરણો, ચંપક, દાહમ વગેરેના નિર્દેશ સાથે કવિ વસંતના પરિવેશનું એક પછી એક કડીઓમાં શબ્દચિત્ર આલેખે છે. આવા આલેખનમાં કવિ 'વસંતવિલાસ'ની યાદ અપાવે એવી સરસ મધુર, સહજ, પ્રાસાદિક, આંતરયમકયુક્ત શબ્દની સંકલના કરે છે. કવિની આંતરયમકની રચના તથા વર્ણનપ્રાસ કેવાં સુરેખ અને આસ્વાદ્ય બને છે તેના ઉદાહરણ તરીકે નીચેની કડીઓ જુઓ :

કેલિજલિ કમલિણિ લલકઠ, બલકઠ મલયસમીરુ;
વાણિ મૂ મધુરિમ દાબધ, લાપધ કામલ કીરુ. ૧૧
કાઇલ કેલિ નિહાલિય, બાલિય મેલ્લધ માનુ;
ભમધસુ ભમરઉ રુણિઝણિ સુણિઝણિ ઝુણિહિ સગાનુ. ૧૨

ગોરિય સંગિહિં હરિસિય, વિહસિય હસિય અશોક;
પેખિય જિમ પરિપથિય, પથિય પથિ સશોક. ૧૫

દમણુઉ મરુયઉ તરુણિય, કરુણિય ગંધનિવેસ;
બા વિહસધ વર સાલધ, માલધ વંચિય એસ. ૨૦

નિય નિય કંતિહિં સરસિય, સરસિય ખેલધ નારિ;
ગાઇ મધુર નિનાદિહિં, વાદિહિં છાંડધ વારિ. ૨૨

આમ આરંભની ચોવીસ કડીમાં વસંતઋતુ અને વસંતકીડાનું
નિરૂપણ કર્યા પછી ભાસની કડીઓમાં કવિ નેમિનાથ અને રાજિ-
મતીનો પ્રસંગ નિરૂપે છે. એમાં પણ રાજિમતીના દેહસૌંદર્યનું
લાલિત્યપૂર્ણ શબ્દચિત્ર કવિએ નીચેની કડીઓમાં સરસ દોર્યું છે
તે જુઓ :

બહલિય છાંડધ કામિ કામિ, વર વંદનમાલા,
ધરિ ધરિ ખેલધ રાસ ભાસ, લલવલતી બાલા. ૨૭
કેસવિ માગિય ઉચ્ચસેન ધ્રુય, રાજલ નામિહિં;
સહજિધ સારુ સરીરુ બસુ, સંપૂરિઉ કામિહિં;
સિરુ વરિ વિહિલ વિસાલ, વેણિ સુલલિય સુક્રમાલ;
લાડિય લુહુડિય અદ્વચંદ, સમ લડહ નિડાલ. ૨૭
સોહધ કાનિ કપોલ કંતિ, લોચણિ અભિયાલે;
સરલઉ નાસાવંસુ હોઠ, વિહિ વિહિય પ્રવાલે;
વલ્લધ વીણા વેણુ વંસુ, સસુ કંઠિ નિનાદો;
પીણુ પઓહરજુયલુ, કરધ કરિકુંલ વિવાદો. ૨૮

[ભાસ] રાજલહેવિય લુયજુયલો, નલિણુનાણુ સુકુમાલુ;
અરુણુ સુરેહં પાણિતલો, નાઈ અશોક પ્રવાલુ. ૨૯

તિવલિય સુલલિઉ ઉપરહેસુ, પુણુ નાહિ સદ્ભુય;
દેખિય વિઉલુ નિય'બખિ'બુ, શિરુકવણુ મ ધૂણિઉ.
કરિવર શુ'ઠાઠંડ સરિસ, ઊરુય સમ્પ્રાયા;
કમલ સુકૌમલ સરસ તરલ, અંશુલિ જસુ પાયા. ૩૦

નેમિનાથ પરણવા બાય છે તે પ્રસંગે એમના વરદોહાનું
'ચિત્ર પણુ કવિએ ઉચિત દોયું' છે. એ પ્રસંગે કવિએ લખ્યું છે :

[ભાસ] ઊતારઈ વર બહિનડિય સાવ સદ્ભુયિય લૂણુ;
ગેલિહિ ગાયઈ ગોરડિય, મંગલ દોસવિહૂણુ. ૩૩

આમ, લગ્નપ્રસંગે બહેન વરરાજાની લૂણુ ઉતારે એ ભતનું
'નિરૂપણુ નેમિનાથના સમયનું' હોવા કરતાં કવિના સમયની તત્કાલીન
લગ્નવિધિમાંથી લેવાયું હોય એવું વિશેષ જણાય છે.

નેમિનાથ પોતાના લગ્નના નિમિત્તે માંસાહારી લોબન માટે
વાડામાં પૂરવામાં આવેલાં પશુઓને બેઈન લગ્ન કર્યા વગર જ
પાછા ફરી બાય છે. શૃંગારરસિક કાવ્યનું, શાંતરસમાં પર્યાવસાન
કરવા માટે આ ઘટના ઉપકારક બને છે, જે કવિને પણુ અભીષ્ટ
છે. આ પ્રસંગે કવિ ધર્મોપદેશના તત્ત્વને માટે તક ઝડપી લે છે.
જીવદયા અને અહિંસા મોક્ષમાર્ગ પર આફલ થવા માટે કેવાં
ઉપકારક છે તે થોડીક પંક્તિઓમાં સચોટ રીતે કવિ દર્શાવે
છે. જુઓ :

હા ! હા ! નિય જિય કાજિ જીવ, જિય સાહસ વિણાસઈ;
સુરતરુ સરસુ વિસુદ્ધ ધમ્મ, વિસયંધ ન પાસઈ;
યુવતી ધૌવન દેહુ ગેહુ, પરિવાર અસારો;
કીજઈ તિમ તીહ કાજિ, અવર જીવહં સંહારો. ૪૩

ધિગ્ ધિગ્ વિષયવિકાર વાસિ, કિમ જશુ ધૂતારિઠિ;
ભૂરિ ભવંતરિ ફેરિ ફિરઘં, ઇમ હિયઘં વિચારિઠિ;
ગજ રથ રંગ તુરંગ રમણિ, રસ વિસય વિસ્તઠિ;
મયગહુ પિલ્લિય ચલિઠિ, નેમિ શિવરમણીસ્તઠિ. ૪૪

નેમિનાથના પાછા ચાલ્યા જવાથી વિહ્વળ બનેલી રાજિમતી બેશુદ્ધ બની જાય છે. ભાનમાં આવે છે ત્યારે નેમિનાથને ઉપાલંભ આપે છે. પરંતુ પછીથી નેમિનાથની પાછળ તે ચાલી નીકળે છે અને સંયમવ્રત સ્વીકારે છે. આમ નેમિનાથ અને રાજિમતી બન્ને ભરથૌવનમાં સંયમના માર્ગે વિચરે છે અને કેવળજ્ઞાન પામી અનુક્રમે શિવગતિ પામે છે.

આમ, કવિ જયશેખરસૂરિએ નેમિનાથ વિશે બે કાશુકાવ્યોની રચના કરી છે. આ બન્ને કાશુકાવ્યની એમણે એવી સરસ રીતે રચના કરી છે કે જેથી એ બન્ને કાશુકાવ્યો સ્વતંત્ર, મૌલિક અને આસ્વાદ્ય બન્યાં છે. એ ઠરેકની પોતપોતાની વિશિષ્ટતા છે. ભૂમિકા તરીકે વસંતાગમન અને વસંતવિહાર સમાન છે, પરંતુ એકમાં 'ખાલ વાનગીઓનું' વર્ણન વિસ્તૃત છે, તો અન્યમાં રાજિમતીના 'હેહલાવણ્યનું' વર્ણન સુરેખ છે. બન્ને કાશુકાવ્યોનું 'પર્યવસાન ઉપશમ દ્વારા શાંતરસમાં થાય છે, તેમ છતાં કવિની વાણી પ્રગટ બોધાત્મક સ્વરૂપ ધારણ કરતી નથી. બન્ને કાવ્યોમાં કવિનું 'શબ્દ-પ્રભુત્વ અને અલંકારસામગ્ર્ય' ઉત્તમ કોટિનું છે. આપણાં મધ્યકાલીન કાશુકાવ્યોમાં પ્રથમ પંક્તિમાં બિરાજી શકે એવાં કવિ જયશેખરસૂરિકૃત આ બન્ને કાશુકાવ્યો છે.

પ્રકરણ ૧૦

વિનતીસંગ્રહ

(અપ્રકાશિત કૃતિઓ)

કવિ જયશેખરસૂરિએ તત્કાલીન ગુજરાતી ભાષામાં જે કેટલીક લઘુ રચનાઓ કરી છે તેમાંની ઘણીખરી અદ્યાપિ અપ્રકાશિત રહી છે. આવી રચનાઓમાં ‘વિનતી’ના પ્રકારની કાવ્યકૃતિઓ ઠીક ઠીક સંખ્યામાં સાંપડે છે.

હાલ, આવી વિનતીઓના સંગ્રહની બે હસ્તપ્રતો સાંપડે છે. એક - એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની હસ્તપ્રત, બીજી - ચાણુસ્માના ભંડારની હસ્તપ્રત.

આ બંને હસ્તપ્રતોમાં વિનતીના ક્રમાંકમાં ફરક છે. તેમજ ચાણુસ્માના ભંડારની હસ્તપ્રતમાં કેટલીક વધુ વિનતી બોવા મળે છે. તદુપરાંત ચાણુસ્માના ભંડારની હસ્તપ્રતમાં કવિ શ્રી જય-શેખરસૂરિએ નેમિનાથ વિશે રચેલાં બે કાશુકાંથો પણ સાંપડે છે. વળી બંને હસ્તપ્રતોમાં કેાઈ કેાઈ કૃતિઓમાં કર્તા તરીકે કવિ જયશેખરસૂરિનું નામ કૃતિને અંતે અપાયું નથી અને કેટલીક કૃતિઓ કવિ જયશેખરસૂરિએ પોતે નહીં, પરંતુ એમના વિશે એમના શિષ્યોએ લખેલી છે. અહીં બંને હસ્તપ્રતોને આધારે, એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટના ક્રમાંક અનુસાર, વિનતીઓ આપવામાં આવી છે અને જયશેખરસૂરિ વિશે અન્ય કવિઓની રચનાઓ પરિશિષ્ટમાં આપવામાં આવી છે.

કવિ જયશેખરસૂરિની આ રચનાઓ માટે હસ્તપ્રતમાં ‘વિનતી’ શબ્દ વારંવાર વપરાયેલો છે. ફક્ત પરમાત્માને વિનતી કરે એ પ્રકારની વિનતીનો, પ્રાર્થનાનો ભાવ આ કૃતિઓમાં રહેલો છે. એથી આ કૃતિઓને સ્તુતિ કે સ્તવનના પ્રકારની કૃતિ તરીકે પણ ઓળખાવી શકાય. મધ્યકાલીન જૈન કવિઓની, ગુજરાતી ભાષામાં લખાયેલી

સ્તવનના પ્રકારની રચનાઓ કરતાં આ રચનાઓ સ્વરૂપની દૃષ્ટિએ જુદી જણાતી નથી.

કવિ જ્યોત્સ્નરિએ પોતાની આ વિનતીઓમાં આદિનાથ, સંભવનાથ, શાંતિનાથ, મહિલાનાથ, મુનિસુવ્રતસ્વામી, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને મહાવીરસ્વામીની સ્તુતિ કરેલી છે. તેમાં પણ પાર્શ્વનાથ અને આદિનાથ ભગવાનની વિનતી સહુથી વધુ પ્રમાણમાં જોવા મળે છે, કારણ કે કવિએ આમાંની ઘણીખરી વિનતીઓ તીર્થયાત્રા નિમિત્તે લખેલી છે. પાર્શ્વનાથ ભગવાન અને આદિનાથ ભગવાનનાં તીર્થો પ્રમાણમાં વધુ હોવાથી તેવી વિનતીઓ કવિના હાથે લખાય તે વધુ સ્વાભાવિક છે. કવિએ શત્રુજય, અર્જુનઘાયલ, જિરાપદિલ, તારંગા, સ્તંભનતીર્થ (ખંભાત), ગિરનાર, પંચાસરા (પાટણ), શંખેશ્વર વગેરે તીર્થોની યાત્રા અવશ્ય કરી હશે અને એ પ્રસંગે આમાંની ઘણીખરી વિનતીઓ લખાઈ હશે એમ અંદરના સંદર્ભો જોતાં જણાય છે.

કવિએ આ વિનતીઓની રચના ભુજંગી, ત્રોટક, કૃતવિલંબિત વગેરે માત્રાભેગ છંદમાં અથવા વિવિધ દેશી કે રાગરાગિણીમાં કરેલી છે. ઘણીખરી વિનતીઓ સાત કે નવ કડીની છે, પરંતુ કેટલીક વિનતી ચાર કે પાંચ કડીની છે, તો કેટલીક વિનતીઓ સોળ, ચોવીસ, પાંત્રીસ કડીની પણ છે. આ વિનતીઓમાં કવિ તીર્થમાં ખિરાજમાન પ્રભુનો મહિમા ગાય છે. કોઈકમાં તીર્થકર ભગવાનનાં માતાપિતા, લાંછન, શિક્ષા, કેવળજ્ઞાન, આયુષ્ય વગેરેનો નિર્દેશ કરે છે; કોઈકમાં એમના જીવનના મહત્ત્વના પ્રસંગોનો ઉલ્લેખ કરે છે; કોઈકમાં પ્રભુનાં અંગાંગોતું સામર્થ્ય દર્શાવે છે. કોઈકમાં પ્રભુના દર્શનથી કે તીર્થની યાત્રાથી પોતે અનુભવેલી કૃતાર્થતા અને પ્રસન્નતા વ્યક્ત કરે છે; કોઈકમાં પોતાનાં હુઃખ દૂર કરવા પ્રભુને આજીજી કરે છે; કોઈકમાં પોતાના નિરર્થક વેડફાઈ ગયેલા પૂર્વેના ભવ માટે પશ્ચાત્તાપ કરે છે; તો કોઈકમાં આત્મ-નિવેદન કરી ભોક્ષગતિની પ્રાપ્તિ માટેની પોતાની તાલાવેલી દર્શાવે છે.

કવિની આ વિનતીઓ વાંચતાં એની સચોટતાની છાપ આપણા ચિત્તમાં તરત અંકિત થાય છે. કવિ પાસે શબ્દ ઉપરનું પ્રભુત્વ છે. પ્રાસ-રચના તો કવિ રમતાં રમતાં સરસ અને સાહજિક રીતે કરે છે. કેટલીક રચનામાં તો ચમકસાંકળી પણ ગૂંથી લેવામાં આવી છે. આવી અનુપ્રાસયુક્ત શબ્દસંકલના, અર્થચમત્કૃતિ પણ આણે છે. ક્યારેક કવિ ઉપમાદિ અલંકારો ઉપરાંત વિરોધ, વિરોધાભાસ, પ્રલેખ વગેરે અલંકારો પણ સાહજિકતાથી પ્રયોજે છે. કવિની પાસે અભિનવ કલ્પના છે અને એને લીધે અસ્ખલિતપણે વહેતી એમની વાણીમાં તાજગીનો અનુભવ થાય છે. કોઈ કોઈ સ્થળે જૂના શબ્દો ઘસાઈ ગયા હોવાના લીધે કે કાળગ્રસ્ત થયા હોવાને લીધે અર્થગ્રાહ્ય તરત થતો નથી. કયાંક દુર્બોધતા જણાય છે. તેમ છતાં આ બધી રચનાઓ રસિક અને આસ્વાદ્ય બની છે. એકના એક વિષય ઉપર એક કરતાં વધુ રચનાઓ કરવામાં કવિની કસોટી થાય છે. કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિની આ વિનતીઓમાં, કેટલાક વિષય ઉપર એક કરતાં વધુ વિનતી લખાઈ હોવા છતાં એમાં પુનરુક્તિનો દોષ ભેવા નથી મળતો એ જ કવિની વિશિષ્ટ શક્તિની પ્રતીતિ કરાવવા માટે યથોપાય છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિની આ વિનતીઓ પ્રકાશિત થશે ત્યારે આપણા મધ્યકાલીન ગુજરાતી રતવન સાહિત્યમાં તે જરૂર મહત્વનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરશે. *

વિનતીનો અક્રમ :

- ૧ શ્રી નેમિનાથ વિનતી
- ૨ શ્રી થાંભણા વિનતી
- ૩ શ્રી આદિનાથ વિનતી
- ૪ શ્રી પાશ્વનાથ વિનતી

* અહીં આ વિનતીઓ ચાણુરમાની હસ્તપ્રતિને આધારે મૂળ પાઠ અનુસાર આપવામાં આવી છે અને તે સાથે તેનું અર્થવિવરણ પણ આપવામાં આવ્યું છે.

[illegible]

‘વિનતીસંગ્રહ’ની હસ્તપ્રતિનું પ્રથમ પૃષ્ઠ
[એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ - અમદાવાદની હસ્તપ્રતિ]

[illegible]

‘विनतीसंग्रह’नी हस्तप्रतिनुं अंतिम पृष्ठ
[को. व. धन्विट्टयूट - अभववाहनी हस्तप्रति]

- ૬૬ શ્રી જિરાવલ્લીય પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૭ શ્રી ઉદાવસહી મંડન પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૮ શ્રી તારણગિરિરાજ મંડન શ્રી અજિતનાથ વિનતી
- ૯ શ્રી જિરાવલ્લી પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૧૦ શ્રી ચોરુઆઠ મંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૧૧ શ્રી નવપલ્લવ પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૧૨ શ્રી સ્તંભતીર્થ વિનતી
- ૧૩ શ્રી શાંતિનાથ વિનતી
- ૧૪ શ્રી વીસવિહરમાન વિનતી
- ૧૫ શ્રી આદિનાથ વિનતી
- ૧૬ શ્રી પંચ તીર્થંકર સ્તુતિ
- ૧૭ શ્રી મલ્લિનાથ વિનતી
- ૧૮ શ્રી મુનિમુદ્રતસ્વામી વિનતી
- ૧૯ શ્રી વર્ધમાન વિનતી
- ૨૦ શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૨૧ શ્રી આદિનાથ વિનતી
- ૨૨ વાયઠ શ્રી મુનિ મુદ્રત વિનતી
- ૨૩ શ્રી પંચાસરા પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૨૪ શ્રી શાંતિનાથ વિનતી
- ૨૫ શ્રી ઋષભદેવ વિનતી
- ૨૬ શ્રી શાંતિનાથદેવ વિનતી
- ૨૭ શ્રી મથુરાનગર શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી
- ૨૮ શ્રી શાંતિનાથ વિનતી
- ૨૯ શ્રી અરિકુ નેમિનાથ વિનતી
- ૩૦ શ્રી આદિનાથ વિનતી

❖ અહીં વિનતીનો ક્રમ હરતપ્રત પ્રમાણે આપેલો છે તેમાં ૫ નંબરની વિનતી જયશૈબ્યરસરિકૃત નહીં પણ મહિમશ્રીકૃત હોવાથી અહીં આપી નથી
મ-૧૫

- ૩૧ શ્રી આદિનાથ વિનતી
 ૩૨ શ્રી સંભવનાથ વિનતી
 ૩૩ શ્રી જિરાઉલ્લા વિનતી
 ૩૪ શ્રી નેમિનાથ વિનતી
 ૩૫ શ્રી આદિનાથ વિનતી
 ૩૬ શ્રી ચુવીસ જિણુવર ચઉપઇ
 ૩૭ શ્રી નેમિનાથ ક્રીડા ચઉપઇ
 ૩૮ શ્રી ઋષભદેવ ચઉપઇ
 ૩૯ ત્રોટક બંધેન શ્રી નેમિ રતુતિ
 ૪૦ શ્રી જિરાવલ્લા વિનતી
 ૪૧ શ્રી શત્રુ'જયમંડન આદિનાથ વિનતી
 ૪૨ શ્રી આદિદેવ વિનતી
 ૪૩ શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી
 ૪૪ શ્રી શત્રુ'જયમંડન આદિદેવ વિનતી
 ૪૫ શ્રી સાહિલામંડન આદિનાથ વિનતી
 ૪૬ શ્રી નેમિનાથ ધઉલ.

શ્રી જયશેખરસૂરિકૃત વિનતી-સંગ્રહ

(૧) શ્રી નેમિનાથ વિનતી

સલી લાવના લેટિવા નેમિ પાયા,
હીઈ' હીલટહ માનવીએ ન માયા,
જમૂં જાગતી જાલવ જોઈ વાની,
વસઈ વાસના તાસુ હીસઈ ન વાની. ૧

અચ્છઈ એઉઝી માહડહ એકુ આગઈ;
મન માહરહ સોરઠ માગિહિ લાગઈ;
ગિરનાર નઈ' શુ'ગ તે ર'ગિ પામી;
કિ'વારઈ હુસિઈ વ'દિવઈ નેમિ સામી. ૨

ધસિઈ લોકુ આખાલ ગોપાલુ ગોલઈ,
અનેરહ નથી દેવતા નેમિ તોલઈ,
ત્યજી રાજિસિઈ' રાઈમઈ જીણિ રાણી,
કૃ'પા વેદિના જીવની ચિત્તિ આણી. ૩

કિમઈ સામીય સામલા લેટ લાધી,
તિમઈ હરિખની વેલડી વેગિ વાધી;
કરઈ' જેતીય દેવ નેણઈ જેતી,
વિણુ લોલ લીલાં લહૂં લાધિ તેતી. ૪

મણિ માનિવઈ એઈ સંસારુ ફૂંડઈ,
સદા સેવિવઈ રાજલકંતુ રુડઈ;
ઇસી આસની આસએ તાસુ પૂજઈ, (પૂગઈ)
જુકો લાવસુદિ જગનાથુ પૂજઈ. ૫

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી નેમિનાથ વિનતી

વિવરણ

ઉત્તમ ભાવના વડે નેમિનાથ ભગવંતના ચરણોનાં દર્શન કરવા માટેનો ભવ્યજનોનો આનંદ હૃદયમાં સમાતો નથી. કવિ કહે છે કે બદ્ધવક્રમાર નેમિનાથનાં દર્શન કરવાની હૃદયમાં બગૃત ભાવના વસે છે ત્યાં સુધી અન્ય કોઈ પણ વસ્તુ દેખાતી નથી. મારા મનમાં એક જ વાત વસી છે. મારું મન સોરઠ દેશમાં એવું લાગ્યું છે. કે 'ક્યારે હું ગિરનાર પર્વત પર પહોંચી શ્રી નેમિનાથ પ્રભુનાં દર્શન કરું !'

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ સમાન અન્ય કોઈ દેવતા નથી એમ આબાલ-ગોપાલ લોકો કહે છે. એમણે પશુઓના જીવો પ્રત્યે ચિત્તમાં કૃપા લાવીને રાજ્ય અને રાજિમતી બંનેને ત્યજી લીધાં હતાં

હે શામળા સ્વામી ! તમારી ભેટ મળવાથી મારી હરખની વેલડી જલદીથી વધવા લાગી છે. હે દેવ ! સાંસારિક વસ્તુના લોભને દૂર કરીને આપના પર જેટલો સ્નેહ કરાય તેટલું સુખ પ્રાપ્ત કરીએ છીએ.

કવિ દર્શાવે છે કે આ સંસાર ફૂડો છે એવી પોતાના મનમાં ભાવના ધારણ કરીને રાજુલના કંતને - ભગવાન નેમિનાથને રૂડી રીતે સેવવા બેઠાં. એવા પ્રકારની આશા રાખીને જગન્નાથ એવા નેમિનાથને ભાવશુદ્ધિ-પૂર્વક જેઓ પૂજે છે તેમની આશા પૂરી થાય છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ પાંચ કડીની આ લઘુ કૃતિમાં જ્યાં નેમિનાથ ભગવાન નિર્વાણ પામ્યા હતા એ કલ્યાણક તીર્થભૂમિ ગિરનાર પર્વત ઉપર જઈ નેમિનાથ ભગવાનનાં દર્શન કરવાની પોતાની ઉત્કટ તાલાવેલી વ્યક્ત કરી છે અને સાથે સાથે નેમિનાથ ભગવાનની ભક્તિનો મહિમા દર્શાવ્યો છે. કવિની ભાષા પ્રાસાદિક અને લયબદ્ધ છે અને 'ભલી ભાવના ભેટિવા', 'જમઉ' બગતી બદવા બેઠ', 'વેલડી વેગિ વાધી', 'લોભ લીલાં લહૂં લાન્ધિ' ઇત્યાદિ પદ્ધાવધિ વર્ણાનુપ્રાસથી મંડિત થયેલી છે.

(૨) શ્રી થાંભણા વિનતી

થાંભણપુરી સિરિ પાસ જિણિ'દો,
આસસેણ કુલકમલ દિણિ'દો; ઉમ્મૂલિય લવ કં'દો...
મોહરાયસિરિ પાડિય કં'ડો,
તિહૂયણિ જાસૂ પ્રતાપ અખ'ડો, ભવિયણ મન આણુ'દો;
ભવભય લીડ ભદ્રી પરિચૂરિય,
મનવંછિત સવિ સંપદ પૂરીય, પ્રભુ કરીય મોરીય સાર.
વરુણજિ કહીઇ પચ્છિમ સામી,
તિણિ આરાહિઉ તઉ સિરુ નામી, વચ્છર લક્ષ અગ્યાર. (૧)

અસી સહસ સંવચ્છર ભૂતલિ,
સેવિઉ સામી હિયડઇ નિમ્મલિ, વાસુકિ વિસહર સામિ,
પચ્છઇ પૂજિઉ તઉ પરમેસરુ,
સાતમાસ નવ દિવસ નિરંતરુ, કથરથ નં'કનિં રામિ,
કેતૂ કાલ પ્રથમ હરિ ધ્યાઇઉ,
કારિકા નગરી પાછઇ આઇડ, પૂજિઉ દેવ સુરારિ,
કારિકા દોહ જલંજલિ રહીઉ,
સાગરદત્ત સેકિ તઉ અહીઉ, કાંતિ નયરિ મહારિ. (૨)

નાગજ્યુણિ જોગી તઉ લીધઉ,
સેડી તલિ તેહનઉ રસ સીધઉ, તઉ વિણુ અવરુ ન વીરુ;
ઉવટ વહઇ નદીવર સાલઇ,
તઉ ઉપરિ ઘણવેલૂ વાલઇ, ગાઇ ઝરઇ સિરિ ખીરુ;
અભયદેવ સૂરિહિં તઉ જાણિઉં,
ભુહિં ભિંતર થિઉ ઉપરિ આણિઉં, તઇ તસુ દિન્નઉ દેહ;
થાંભણપુરિ પ્રાસાદિ બઇઠઉ,
નયણાંનંદણુ જગિ સહિ દિહુઉ, નીલવન્ન જિમ મેહ. (૩)

ચુનજર ઘર જવ જવણિ ધસક્કિય,
ખંભ નયર તઇં તઇય અલંકીય, પુહવિહિં પ્રકટ પ્રમાણ;

આદિ તુરહારિ જગિ કુણુ જાણુઈ,
 મતિ વિણુ માણુસ કિસઈ વખાણુઈ, હઈ પણિ સહજિ અજાણુ.
 કામધેનુ તીહં પત્ત ધરંગણિ,
 કરચલિ વડિઉ કરિ ચિંતામણિ, દ્વિયઈ અમરહંસાણુ;
 દેવ દયાલુ ભાવઈ ભંજણુ,
 જીહું તુઠંઈ થંભણુપુર મંડણુ, પાસનાહુ ચહિસાણુ. (૪)
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી થાંભણા વિનતી.

૦

૦

૦

વિવરણ

થંભણુપુરી[સ્તંભનપુર - હાલ ખંભાત]ના મંડનરૂપ તીર્થંકર
 ભગવાન શ્રી પાર્શ્વ જિનેશ્વર વિશેની આ રચના છે.

અશ્વમેન રાજના કુલરૂપી કમળ માટે સૂર્યસમાન, ભવરૂપી
 બીજને ઉખેડનારા, મોહરાજની લક્ષ્મી ઉપર ઢંડપ્રહાર કરનારા
 એવા હે સ્વામી ! ત્રિભુવનમાં આપનો પ્રતાપ અખંડ વર્તે છે.
 ભાવિજનોના મનને આનંદ આપનારા, ભવભયરૂપી ભીડને સારી
 રીતે ચૂરનારા, મનવાંછિત સર્વ સંપદને પૂરનારા, હે પ્રભુ ! માતું
 કલ્યાણ કરો !

શ્રી પાર્શ્વપ્રભુને વંદન કરી કવિ સ્તંભનપુરની નીલવર્ણી પ્રતિ-
 માનો ગૌરવવંતો ઇતિહાસ વણુંવે છે. જૈન માન્યતા અનુસાર આ
 પ્રતિમા ઉત્સર્પિણી દશમિયાન ગર્ધ ચોવીશીમાં ભરાર્ધ હતી. પશ્ચિમ
 દિશાના સ્વામી વરુણદેવે થંભનપુરીનાં આ પ્રતિમાની અગિયાર લાખ
 વર્ષ સુધી આરાધના કરીને આપના ચરણોમાં મસ્તક નમાવ્યું છે.

હૈયાના નિર્મલ ભાવથી નાગલોકના સ્વામી વાસુકીએ પૃથ્વી
 ઉપર આવીને, હે સ્વામી ! આપની ૮૦ હજાર વર્ષ સુધી સેવા
 કરી છે. પછી તે પ્રતિમાની નિરંતર સાત માસ નવ દિવસ સુધી
 દશરથનંદન રામે પૂજા કરી હતી.

ત્યારપછી કેટલોક કાળ વિષ્ણુએ આ પ્રતિમાનું ધ્યાન થયું હતું. ત્યારબાદ આ પ્રતિમા દ્વારિકાનગરીમાં પાછી આવી. ત્યાં કૃષ્ણદેવે એની પૂજા કરી. જ્યારે દ્વારિકાનગરી અગ્નિથી બળી રહી હતી ત્યારે સાગરકત્ત શ્રેષ્ઠ પ્રતિમાને ગ્રહણ કરીને કાંતિપુરીમાં લાવ્યા હતા. ત્યારપછી નાગાર્જુન જોગીએ તે પ્રતિમાને લીધી. પ્રતિમાના પ્રભાવથી સેઢી નદીના કિનારે તેમને સુવર્ણરસ સિદ્ધ થયો હતો. હે પ્રભુ ! આપના વિના બીજા કોઈને એવો પ્રભાવ નથી.

વરસાદના કારણે સેઢી નદીમાં જ્યારે પૂર આવ્યું ત્યારે આપની પ્રતિમા ઉપર ઘણી વેલુ (રેતી) વળી ગઈ હતી. પરંતુ એક ગાય સ્વયં તેના પર દ્વંધ આરીને 'સ્નાત્ર' કરતી હતી.

શ્રી અભયદેવસૂરિએ પોતાના જ્ઞાનથી આ વાત જાણી અને ભૂમિમાં રહેલી આપની આ પ્રતિમાને તેઓ બહાર લાવ્યા હતા. તેથી શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ ! આપની કૃપાથી એમનું કૌઠયુક્ત શરીર નીરોગી થયું હતું.

એમણે સ્થંભનપુરમાં જિનમંદિરની અંદર આપની પ્રતિમાની પ્રતિષ્ઠા કરાવી હતી. મેઘ સમાન નીલવર્ણ અને નયનોને આનંદ આપનારા એવા આપના જગતના સર્વલોકોએ દર્શન કર્યો હતાં. શુજરાતની ધરાને મ્લેચ્છ લોકોએ જ્યારે આક્રાંત કરી હતી ત્યારે તે સમયમાં આપશ્રી પાર્શ્વપ્રભુએ ખંભાતનગરને અલંકૃત કર્યું હતું અને આપની પ્રતિષ્ઠાથી સમગ્ર પૃથ્વી પ્રકાશિત થઈ હતી.

આપની પ્રતિમાની ઉત્પત્તિ વિશે સમગ્રપણે આ જગતમાં કોણ જાણે છે ? મારા જેવો બુદ્ધિહીન માણસ કેવી રીતે એનાં વખાણ કરી શકે ? હું સ્વભાવતઃ અજ્ઞાન છું.

પ્રતિમાનો મહિમા વર્ણવતાં કવિ કહે છે કે આ પ્રતિમાની જે સાચા ભાવથી પૂજા કરે છે તેના ઘરઆંગણે કામધેતુ ગાય ચરે છે; તેના હાથમાં ચિંતામણિરત્ન સ્વયં મળે છે અને જાણે કલ્પવૃક્ષ ફળે છે.

હે ક્યાણુ દેવ ! સ્થંભનપુરના મંડન એવા હે શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ ! આપ જેના પર પ્રસન્ન થાઓ છો તેના ભવભયને ભાંગો છો. આપની શ્રોતા સર્વત્ર છે.

ચાર મોટી કડીની આ કૃતિમાં કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ ખંભાતના શ્રી સ્તંભન પાર્શ્વનાથ ભગવાનની ગર્ભ ચોવીસીમાં ભરાવાયેલી નીલવર્ણી પ્રતિમાને મહિમા ઉલ્લાસથી ગાયો છે. પ્રાસાનુપ્રાસ અને રૂપકાદિથી અલંકૃત એવી આ સુગેય અને લયબદ્ધ કૃતિમાં કવિનું ભાષાપ્રભુત્વ ધ્યાન ખેંચે એવું પ્રશસ્ય છે.

જેનોના વર્તમાન ચોવીસીના ત્રેવીસમા તીર્થંકર શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન ‘પુરુષાદ્વાણીય’ તરીકે ઓળખાય છે અને પ્રગટ પ્રભાવી તરીકે પૂજાય છે. પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં તીર્થો પશ્ચિમ ધણાં છે, જેમાં શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ, લોઢણ પાર્શ્વનાથ, છરાવલા પાર્શ્વનાથ, લોદ્રવા પાર્શ્વનાથ, આરૂપ મંડન શામળિયા પાર્શ્વનાથ, પંચાસરા પાર્શ્વનાથ, ભીડભંજન પાર્શ્વનાથ ઇત્યાદિ પ્રાચીન તીર્થો સુપ્રસિદ્ધ છે અને પ્રાચીન સમયથી તીર્થને અનુલક્ષીને પઢો, સ્તવનો, વિનતી, સ્તોત્ર ઇત્યાદિની રચના થયેલી છે. વર્તમાન સમયમાં પાર્શ્વનાથનાં ૧૦૮થી વધુ તીર્થો છે, જે પાર્શ્વનાથ ભગવાનના મહિમાની પ્રતીતિ કરાવે છે. કવિ જયશેખરસૂરિએ પોતે શંખેશ્વર, છરાવલા, પંચાસરા, મથુરા, ચોરવાડ, ચિંતામણિ પાર્શ્વનાથ વિશે એકાધિક સ્તવનોની રચના કરી છે. એમણે સ્તંભન પાર્શ્વનાથ વિશે કરેલી બે રચનાઓ હાલ ઉપલબ્ધ છે. કવિએ સ્વયં દર્શન કરી, ભાવવિભોરબનીને કરેલી એ બે રચનાઓમાં આ રચના વિશેષ માહિતીસભર અને કાવ્યશુભની દૃષ્ટિએ વિશેષ મહત્વની છે.

(૩) શ્રી આદિનાથ વિનતી

કુલિ ભલઇ અવતારુ સુખે લહી,
નવ લખઇ ઇલ્હિ દીવિ નિતુ રહી;
રિસહું અદ્ધુદ દેવ નિહાલિયઇ,
સુખિહિં પાતક પંક પખાલિયઇ. ૧

અલગ ઉલગ નાથ નથી કહી,
 તઉ રતિઉ મન સિંતરિ તઈ ગહી;
 ઘડીય એક ન મૂંકિસુ તઈ જૂઠ,
 સુકૃત વાહિણિ મઈ કરિ ના પૂઠ. ૨
 અમર હીસઈ કૌપીય કેતલા,
 વિષઈ જે વિનમ્યા કિમ તે લલા;
 મદન મચ્છર માહિ ન જે રમઈ,
 હિયડલઈ સુજિ દેવ ધણુઈ ગમઈ. ૩
 લહીય જે તુઝ ધમ્મ નિકાસલઉ,
 કરઈ કૌઈ કિસઉ મનિ આમલઉ;
 અમૃત ફરિ કરી વિસ તે પિયઈ,
 ત્યજ્ય હારુ ભુજંગ હિયઈ ધરઈ. ૪
 કુશુરુને વચને કિર ભૂલવ્યા,
 લવ મહારનિ જીવ સવે લમ્યા,
 કિમ લહઈ પગથી સિવ વાસની,
 જઈ ન તૂ પગઉલગ આસની. ૫
 સહજિ બાલકરા મતિ આગલઉ,
 વિહુ કષાઈ સુયોવનિ વાઉલઉ;
 વડપણુઈ પણુ દુઃખહીઉ ધખઈ,
 કિમ કુમાણુસુ તઈ પ્રભુ ઉલખઈ. ૬
 સિર મનોહર તઉ પગ દોયતાં,
 સદૈલ લોચન તૂં સુખ જોયતાં;
 રિસહ દેવ મયા કરિ જે તિસી,
 જિમ રહઉ તુઝ પાસિ સદા વહી. ૭
 ઇતિ શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ આદિનાથ પ્રભુની વિનતીનો પ્રારંભ કરતાં કહે છે કે શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ અદ્ભુત અને અવનવા શોભે છે. એમનાં દર્શનથી અનાયાસે જ પાતકરૂપી પંક ધોવાય છે.

હે પ્રભુ ! મને બીજી કશી ખબર નથી તો પણ મનની અંદર આપને ગ્રહણ કરીને જ રહું છું. હવે એક ઘડી પણ આપને મૂકીશ નહીં. સુકૃતરૂપી વેલડીને હાથમાં મેળવીને હવે હું ખોઈશ નહીં.

મમતા છોડીને કેટલાક દેવતાઓ કોષિત દેખાય છે. તેઓ શું સારા દેખાય છે ? મદન મત્સરમાં જેઓ રમતા નથી, પરંતુ જેઓ હૈયામાં જ રમે છે તેવા દેવતાઓ જ મને ગમે છે.

નિર્મલ એવા આપના ધર્મને પ્રાપ્ત કર્યા પછી જે કોઈ મનુષ્ય મનમાં વિપરીત ભાવ ભાવે છે તે અમૃતને છોડીને વિષતું પાન કરે છે, અથવા હારને ત્યજીને સર્પને ગળામાં ધારણ કરે છે.

ખરેખર ! કુશુરુનાં વચનથી જેઓ ભૂલેલા છે તેઓ સર્વે ભવરૂપી મહા જંગલમાં ભ્રમ્યા છે. જ્યાં સુધી આપની ચરણસેવાને ગ્રહણ ન કરે ત્યાંસુધી શિવવાસ પ્રાપ્ત કેમ થાય ?

જેમના જીવનમાં પહેલાં સ્વભાવથી બાળકપુદ્ધિ હતી, ત્યારપછી યુવક યાવનમાં ચાર કષાયોની વ્યાકુળતા હતી અને હવે વૃદ્ધાવસ્થા પણ દુઃખને જ પ્રાપ્ત કરાવે છે, આવા દુર્બુદ્ધિ મનુષ્યો હે પ્રભુ ! આપને કેવી રીતે ઓળખી શકે ?

આપના ચરણોમાં મસ્તક નમાવવાથી મસ્તક પણ શોભાને ધારણ કરે છે. આપનું સુખ જોવાથી નયનો સફલ થાય છે. હે ઋષભદેવ પ્રભુ ! આપ એવી કૃપા વરસાવો કે જેથી સદા હું આપની પાસે જ વસું.

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન એટલે કે શ્રી આદિનાથ પ્રભુને સંજોગીને લખાયેલી આ વિનતીમાં કવિ દર્શાવે છે કે કામ, ક્રોધ, મદ, મત્સરને કારણે દેવતાઓ પણ પ્રભુ-લક્ષિત કરવાને અપાત્ર બને છે. વળી જેઓ જ-મથી ધર્મ મળવા છતાં બાળપણમાં, યૌવનમાં કે

વૃદ્ધાવસ્થામાં મનમાં વિપરીત લાવો, અધાર્મિક વિચારો સેવે છે, તથા કુશુરુનાં વચ્ચનોમાં ફસાય છે તેઓ અમૃત ત્યજીને વિષપાન કરે છે. પોતાની ઓવી દશા ન થાય અને પોતાને શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનાં ચરણકમળની સેવા નિરંતર સાંપડી રહે ઓવી પ્રાર્થના કવિ કાવ્યના અંતે કરે છે.

(૪) શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી

બલધં જિ બલવંતુ દેઉ, પ્રભુમી જઈ સિરિપાસ જિણુ;
કલિજુગિ અકલુ અજેઉ, સોરઠ દેસિ સુહામણુઉ. ૧
અરહમણિ પૂગી આસુ, આસસેણુ નરવઈ તણુઉ;
જઈ પરમેસરુ પાસુ, લેટિઉ ભાવકિ ભંજણુઉ. ૨
તૂં મહિમા મહિમાહિ નિતુ કેતકિ જિમ મહમહઈ;
તઉ સમરણિ સવિ વાહિ, વિસ વયરી ઘંઘાલ ટલઈ. ૩
કોઈ પૂજઈ ધનલાખિ, કોઈ ચઠાવઈ પાંખુડિયએ,
ભાવુ ભરઈ જઈ સાખિ, ફલિ વિહરઉ તઈ નવિ કિઉએ. ૪
ભોગવિ શિવપુર રાજુ, તૂં કેવલકામિણિ કલિયા;
પ્રભુમૂં સેવક કાજુ સુખ, ભરિ રાખે વીસરઈએ. ૫
ભમડી ભવની કોડિ, તુડિવસિ તૂ શાસનુ ચડિઉ;
એ તો ઈન ભાજઈ ખોડિ આલૂ મણિ આલસ તણિયા. ૬
ખંધી માયા પાસિ મોહ ચરડુ જઈ મધંલિયએ;
મણિ આપણુઈ વિમાસિ ઈણિ વાત' કુણુ લાજિસિએ. ૭
સુજ મણુ ભમર વિલાસુ ચંચલ ચિહુ દિસિ સંચરઈએ;
તુહ પય-કમલિ નિવાસુ પામીજે પુણુ થિરુ થિયએ. ૮
સુરતરુ ઘર અંગણિ કરિ ચિંતામણી કામધેનુ તીહ,
ઘરિ ચરઈએ, વંદિઉ દેવિંદિહિં મણુ આણુંદિહિં જે,
પૂજઈ સિરિ પાસુ જિણુ ૯-

ઇતિ શ્રી જયજોખરસૂરિકૃતા શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાનની આ વિનતીમાં કવિ સોરઠ દેશના પાર્શ્વપ્રભુના તીર્થસ્થળનો મહિમા ગાય છે. કવિ કહે છે કે કલિયુગમાં જે અલખ નિરંજન છે, સૌરાષ્ટ્ર દેશમાં જે સોહામણ છે, બળમાં જે બલવંત છે એવા શ્રી પાર્શ્વનાથને અમે પ્રભુમીએ છીએ.

હે અશ્વસેન રાજાના પુત્ર ! અમારા મનની આશાઓ પૂર્ણ કરો, કારણ કે પરમેશ્વર પાર્શ્વપ્રભુને લેટવાથી લવની લાવઠ લાગે છે.

જેમ કેતકીનાં યુગ્મ નિત્ય મધમધે છે તેમ આપનો મહિમા પૃથ્વી પર મધમધે છે. આપના સ્મરણ માત્રથી પણ સર્વ વ્યાધિ, વિષ, વૈરી, આપત્તિ વગેરે ટળે છે.

કોઈ લાગ્યશાળી આપની પૂજા લાખો રૂપિયાથી કરે છે, જ્યારે કોઈ માત્ર પાંખડી ચઠાવીને કરે છે. પૂજા જે લાવથી પૂર્ણ હોય તો તેનું ફળ કેમ ન મળે ? લાવથી પ્રભુને લજનારા સુક્તિસુખને મેળવે છે. કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિની આ પંક્તિઓ સાથે બે સૈકાઓ પહેલાં થયેલા શ્રી વીરવિજયજીના સ્તવનની પંક્તિઓ સરખાવી જુઓ. વીરવિજયજી લખે છે :

“ઠાઠા આદેશરણ દૂરથી આવ્યો ઠાઠા દરિશન ઠો....

કોઈ મૂકે હીરામોતી, કોઈ મૂકે સોનું;

કોઈ મૂકેચપટી ચોખા, ઠાઠાને દરબાર... હા હા ઠાઠાને દરબાર.

રાજા લાવે હીરામોતી, શેઠ મૂકે સોનું;

હું મૂકું ચપટી ચોખા, ઠાઠાને દરબાર...હા હા ઠાઠાને દરબાર.

હે પાર્શ્વપ્રભુ ! આપ શિવપુરનું રાજ્ય લોગવો છો. કેવલરૂપી જીથી શોભો છો. હે પ્રભુ ! આ સેવક સુખને માટે આપને પ્રણામ કરે છે તે ન વિસરશો...

મારામાં પ્રમાદાદિ ઘણા ઢાપો હતા. તેથી હું કરોડો લવોમાં જાઓ છું. આજે હું આપના શાસનને પામ્યો છું તેથી મારી આજસ-

રૂપી ત્રુટિ આ લવમાં ભાંગી ગઈ છે.

માયાને પાશમાં લેવામાં અને મોહરૂપી ચોરને પકડીને કેદમાં પૂરવાની વાતમાં આપણે લજ્જાવાળા થવાની શી જરૂર છે ?

કવિ આત્મનિવેદન કરતાં કહે છે કે વિદ્યાસી અને ચંચલ એવો મારો મનરૂપી લમરો ચારે દિશામાં સંચરતો હતો. આપના ચરણકમલમાં નિવાસ પામી ફરી મારું મન સ્થિર થયું છે.

દેવેન્દ્રો વડે વંદનીય એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને જે મનમાં આનંદ લાવીને પૂજે છે તેના આંગણમાં કલ્પવૃક્ષ, હાથમાં ચિંતામણિ-રત્ન અને ઘરમાં કામધેનુ ચરે છે. કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિની આ કડીઓ સાથે મહોપાધ્યાય યશોવિજયજીકૃત શ્રી અભિનંદન સ્વામીનાં સ્તવનની નીચેની કડીઓ સરખાવવા જેવી છે :

“જાણું હો પ્રભુ ! જાણું જન્મ કયત્ય,
જો હું હો પ્રભુ ! જો હું તુમ સાથે મિલ્યોલ,
સુરમણિ હો પ્રભુ ! સુરમણિ પામ્યો હત્ય,
આંગણે હો પ્રભુ ! આંગણે મુજ સુરતરુ ફળ્યોલ. ફીટી હો.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ જીવને લમાડનારાં તત્ત્વો માયા, મોહ, મનની ચંચલતા ઇત્યાદિ જો ચાલ્યાં જાય અને પ્રભુના ચરણોની સેવા જો પ્રાપ્ત થઈ જાય તો જીવ કેટલી ઝડપથી સુક્રિયામી બની શકે છે તેનો મહિમા આ પદમાં દર્શાવ્યો છે.

(૬) શ્રી જીરાવલ્લીય પાર્શ્વનાથ વિનતી

જગન્નાથ જીરાવલ્લહ હૂં જુહારઉં,
પ્રભો પાસુ પૂજા સવે કાજ સારઉં,
જુ ચારુપિ પંચાસરઇ આસ પૂરઇ,
સવે રોગ સંખીસરે સામી ચૂરઇ. ૧

થિરુ થાંભણઇ અંતરીએ અવંતી,
મહાસિદ્ધિ સેરીસએ સંભવંતી;

પ્રભાલીવિ અબહરે કઉણુ ગંજધ,
નવખંડ નવ પલ્લવુ સઉદ્ર કંઠધ. ૨

કલિકુંડિ કોરંટ એ દેવુ દીપધ,
ધમેરે અનેરે અણુએ ન છપધ;
અહિછત્રી વાણુરસી તૂં ઠહોધ,
મણિરંશુ નાગદ્રહે નાથુ ભેધ. ૩

ફલઉધી પાલિતાણુએ પંથ વાઠધ;
વડઉ પામુ ખંભાઈ તે શ્રી દિખાઠધ;
સમી સામિણી ગામિ તૂં ઉપલોટધ,
હિયઉ ઉંબરવાડિયા પાપધ લોટધ. ૪

કલા કેતલે ગમિ તૂ દેવ બોલઉ,
વિણુ બાણિવા બોલતઉ ચિત્તિ ડોલઉ;
કુદેવાતન વાતડી ફરી વારધ,
તપધ તાહરઉ તીથું એતી નિવારધ. ૫

જિકે દેવ છરાઉલા નામિ લાગધ,
જધં બીજ તણુધ તે ન માગધ;
સવે દોહિલ્યા તીહ તઉ ફરિ નાસધં,
વસધં સંપદ સંપસિઉં પાય પાસધં. ૬

ઘણાઉ ભાઉ છરાઉલિધં બંધવાનઉ,
જિહા થાહરી ઉતાહરઉ દેવ વાનઉ;
કરી એગલા વેગલા પાપ પાસ;
ધસી માહરી પૂરિ તૂં આસપાસ. ૭

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

આ સ્તવનમાં કવિ જયશેખરસૂરિ પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં વિવિધ મોટાં તીર્થોના નિર્દેશ સાથે જીરાવલા પાર્શ્વનાથ તીર્થનો વિશિષ્ટ મહિમા દર્શાવે છે.

કવિ કહે છે કે જગતનાથ શ્રી જીરાવલાપ્રભુને હું જુહારું છું. પ્રભુ પાર્શ્વને પૂજીને સર્વ કાર્ય સિદ્ધ કરું છું.

ચારૂપ મંડન અને પંચાસરા મંડન શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ અને શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુ પશુ આશા પૂરે છે અને સર્વ રોગને દૂર કરે છે. સ્થંભન પાર્શ્વનાથ, અંતરીક્ષ પાર્શ્વનાથ, અવંતી પાર્શ્વનાથ તથા સેરીસા પાર્શ્વનાથ મહાસિદ્ધિદાયક તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે. પ્રભાસ-મંડન, દીવમંડન, અબહરા, કંબોધમંડન અને મનમોહન પાર્શ્વનાથનાં તીર્થો જગતમાં જાણીતાં છે. નવખંડા પાર્શ્વનાથ અને નવ-પદ્મવા પાર્શ્વનાથ સસુદ્રક્ષિનારે છે. કલિકુંડ પાર્શ્વનાથ અને કૌરંટમંડન પાર્શ્વનાથ પશુ દીપે છે. અહિંછત્રા પાર્શ્વનાથ, વાણારસી પાર્શ્વનાથ, ડલોધમાં લોઢણ પાર્શ્વનાથ મણિરંગ તથા નાગદ્રુહમાં પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં મેં દર્શન કર્યાં છે. દ્વલોધિ અને પાલીતાણા- (અથવા પાલી-રાજસ્થાન)ના પાર્શ્વપ્રભુ પશુ શોભે છે.

ખંભાતમંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુજીના પ્રતિમાજીનો મહિમા ઘણો મોટો છે. સમી અને સામિણી ગામમાં શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ શોભાય-માન છે. ઉંબરવાડિયા પાર્શ્વનાથ હૃદયને આનંદ આપે છે.

હે પ્રભુ ! હું આપની કેટલી કલાઓનું વર્ણન કરું ? જાણ્યા વિના બોલવાથી તો ચિત્ત કંપિત થાય છે. જેઓનું જીરાવલા પાર્શ્વનાથનાં નામમાં એક વખત મન લાગી જાય છે તેઓ તેમાં જ મગ્ન બની જાય છે. જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુની ભક્તિથી સર્વ દુઃખો દૂર થાય છે અને સર્વ સંપત્તિઓ પ્રસન્ન થઈને પોતાની જેને ચરણોમાં આવીને વસે છે.

હે પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ! જીરાવલા જઈને આપના દર્શન કરવાના

મને ઘણા પ્રશસ્ય ભાવો ઉત્પન્ન થાય છે. આવા પ્રકારની મારી આશા છે પાર્શ્વપ્રભુ ! શીઘ્રતાએ પૂર્ણ કરો.

(૭) શ્રી ઉદાવસહી મંડન પાર્શ્વનાથ વિનતી

જઇ જુહારીય મૂરતિ પાસની, તઉ ટલી ખુણસઇ ભવ પાસની;
 ફલિય વેલિ હીઇ હિવ આસની, સિવપુરી પણ પામીય આસની. ૧
 સુધણ સામલ વણ્ણ સુહામણા, તુઝ પસાઇ નહીં વસુહામણા,
 વચનુ એક સુનાયકુ વીનવઉં, કિસિઉં જાણઇ ખાલુક વીનવઉં. ૨
 અપરકોડિ અચ્છઇ જનિ દેવતા, તુઝ સમઇ પણિ કોઇ ન દેવતા;
 સુમઇ સામીય પામીય કે(વ)લી, કરિ મયા સુઝ ભપરિ કેવલી. ૩
 રચિસુ કુંડલુ કાનિ સુવણ્ણમઇ, ઝલહલઇ પ્રભુ સામલ વણ્ણમઇ;
 સુકુટુ મસ્તકિ હારુ હીઇ લસઇ, કરીય આંગીય મૂં મતુ ઉલ્લસઇ. ૪
 સુરલિ સૂક(ખ)ડી દેહુ વિલેપિસિઉં, મનુ ઇહાં વુહટઇ હિવ લેપિસિઉં;
 ખકુલ-ચંપક-કેતકિ પૂજિસિઉં, સધર મોહ તણઇ રણિ પૂજિસિઉં. ૫
 ભુવનનાથુ પગે સિરુ નામિસિઉં, અનુદિનૂ રહિસિઉં પ્રભુ નામિસિઉં,
 ભવતણી મતિ રાજ સલાંજિસિઉં, ગહગહિઉં મનુરાજ સલાંજિસિઉં. ૬
 તુઝ કૃપાવનિ ચિતુ રહાવસિઉં, સિવરમા વરિસિઉં ચિરહાવિસિઉં;
 અમૃતમઇ સુખપંકજ જોઇસિઉં, નલ વનઉ ફલુ લોકિઅ જોઇસિઉં. ૭
 પામઇ સદા સંપદ ચિત્તરંગિઇ, ચાલઇ ચડચા ચંચલિ તેતુરંગિઇ;
 જે પાસ ઉદાવસહી નિવાસ, તૂ પાય પૂજઇ શુણ સંનિવાસ. ૮
 એકાંત સધ્ધર વિકારુ સમગ્ગુ ભાજઇ,

જે આદરઇ અચલ ચિત્તિ તુઝ પ્રભાજઇ,

એ સામલા સકલ પાસતણી પ્રસિદ્ધિ,

દિઇ ભાવિયાં મન સમીહિત દી પ્રસિદ્ધિ. ૯

ઇતિ ભટ્ટારક શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા ઉદાવસહીમંડન

શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

આ સ્તવનમાં કવિ ઉદાવસહીમંડન એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને વિનતી કરતાં કહે છે કે શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનની મૂર્તિનાં દર્શન કરવાથી ભવરૂપી બંધનો ટળી જાય છે. હમણાં મારા હૃદયમાં આશાની વેલડી ફળી છે અને પાર્શ્વપ્રભુની કૃપાથી શિવપુરી-મોક્ષપુરી પણ હું શીઘ્રતાથી પામીશ.

વાદળ જેવા રયામ વણુંવાળા સોહામણા એવા હે પાર્શ્વનાથ સ્વામી ! આપની કૃપાથી મારું મન જગતની જંબળમાં હવે રહેતું નથી. હે સુનાયક ! હું આપની પાસે એક વચન માટે વિનતી કરું છું. જો તેમાં કંઈ અનુગતું લાગે તો કોઈ બાળકની તે વિનતી છે એમ ભાણજો.

આ જગતમાં બીજા કરોડો દેવતાઓ છે, પરંતુ હે નાથ, આપના જેવા કોઈ દેવ નથી. હે દેવલજ્ઞાનચુકલ સ્વામી ! હું દેવલજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરી શકું એવી મારા ઉપર કૃપા કરો. એટલું વચન આપની પાસે યાચું છું.

આપના રયામલવણું દેહમાં આપના કર્ણમાં રહેલા સુવર્ણમય કુંડલો ઝળહળે છે; આપના મસ્તક ઉપર સુગટ શોભે છે; હૃદય ઉપર હાર શોભે છે. આવી રીતે આપની આંખોની રચના કરતાં મારું મન ઉલ્લસિત બને છે.

સુગંધિત સુખરથી આપના દેહનું વિલેપન કરવાથી મનની વાસનાઓ નાશ પામે છે અને હૃદય નિર્મળ બને છે. બકુલ, ચંપક, કેતકી વગેરે સુગંધિત પુષ્પોથી આપની પૂજા કરી મોહને અમે દૂર કરીશું. હું ત્રિભુવનનાથના ચરણે નિતનિત મસ્તક નમાવીશ અને પ્રતિદિન પ્રભુનાં નામનું રટણ કરીશ. હું ભવ(સંસાર)સંબંધી મતિને ભાંગી નાખીશ અને આત્મામાં જ રમણતા કરીશ.

હે સ્વામી ! આપ નિત્ય કૃપા વરસાવજો કે જેથી હું શિવ-

રમણીને વરી શકું અને સિદ્ધશિલા ઉપર સ્થિરવાસ કરી શકું. આપના અમૃતમય સુખને જોઈને મનુષ્યભવના કળને અર્થાત્ મોક્ષગતિને હું પ્રાપ્ત કરીશ.

હે ઉદાવસહીમાં રહેનારા પાર્શ્વપ્રભુ! શુભોના નિવાસરૂપ એવા આપના ચરણોને પૂજીને આપની ચિત્તરૂપી રંગશાળામાં સંપત્તિ પ્રાપ્ત કરીશ. જગતમાં જે એકાગ્રચિત્તથી આપની પ્રભાને આદરે છે તેના અત્યંત બળવાન વિકારો પણ જાય છે. આ શામળા પાર્વનાથની સકળ પ્રસિદ્ધિ ઇચ્છિત સિદ્ધિને આપે છે.

ઉદાવસહી પાર્શ્વનાથ ભગવાન વિશેના આ સ્તવનમાં કવિ ભગવાન પાસે એક જ વચનની માગણી કરે છે અને તે કેવળજ્ઞાન માટેની ચાર પ્રકારની ગતિમાં મનુષ્યજન્મ શ્રેષ્ઠ છે અને મનુષ્ય-જન્મનું અંતિમ અને સર્વોત્તમ કળ તે કેવળજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી મોક્ષ મેળવવાનું છે. કવિ પાર્શ્વપ્રભુની મનોહારી મૂર્તિની પૂજન-અર્ચન દ્વારા થતી ભક્તિનો ઉદ્દેશ્ય કરી એના પ્રતાપે પોતાની મતિમાં રહેલી સાંસારિક વાસનાઓનો નાશ થાય અને શુદ્ધ આત્મરમણતા રહે એવી આશા અને ભાવના સેવે છે.

પ્રાસાનુપ્રાસચુકત, લયબદ્ધ અને પ્રભુભક્તિનો મહિમા વર્ણવતી આત્મનિવેદનરૂપ આ કૃતિમાં કવિએ પ્રત્યેક ચરણમાં યમકની રચના ઘણુંખરું એનો એ શબ્દ કે એના એ અક્ષરો પ્રયોજી કરી છે. પાસની-પાસની, ચિત્તરંગિઈ-તે તુરંગિઈ, નિવાસ-સંનિવાસ, ભાજ-પ્રભાજ, લસઈ-ઉલ્લસઈ વગેરે પ્રાસસંકલનામાં કયાંક કયાંક પ્રલેખ-લંકારની રચના પણ કવિએ સરસ કરી છે.

(૮) શ્રી તારણગિરિરાજમંડન શ્રી અજિતનાથ વિનતી

મનિ મનોરથ એહુ સદા વસઈ,
 ઇંસુ ભાવુ હિયઈ નિતુ તુમ્હસઈ;
 કિમઈ તારણિ દૂંગરિ બધઈ,
 અજિતદેવ પગે સિરુ લાયઈ. ૧

સકલ વાંછિત સંપદ કામિયઇ,
મનુજ જન્મ તણુઈં ફલ પામિયઇ;
ભલઇ ભાવિ જિનેશ્વરુ ગાઇયઇ,
સુવિહિં સિદ્ધ પુરિપથિ ભઇયઇ. ૨

વિષય વિશ્વમ તઉ મનુ વાલીયઇ,
અજિતુ દેવુ સદૈવ નિહાલિયઇ;
નવઇરંગિ નિતુ પ્રભુ ભેટિયઇ,
ધન નિખદ્ધ કુકર્મ વિજીટિયઇ. ૩

વર કપૂરિ જિનેશ્વરુ પૂજિયઇ,
સખલ મોહ તણુઇ બલિ પૂજિયઇ;
અજિતુ ઉલ્લસઇં હથિ સારીયઇ,
ભવ તણુઈ ભય દૂરિ નિવારિયઇ. ૪

વિષય વેગિહિં જે અપમાનિયઇ,
કુમતિદેવ ભણી મનિ માનીયઇ,
અજિતુ એઉ અગંજિનુ અર્ચિયઇ,
સુકૃત સંતતિ લીલઇ સંવિયઇ. ૫

ધણુ કાલુ મુધામઇ નીગમિઉ,
નરકિ દેવ અનેકિ પરિભમિઉ;
ઇમ અણુત ભવાંતર હૂં ફિરિઉ,
હિયઇ જઇ તુઝ ધર્મ ન આદરિઉ. ૬

પ્રચુર પુણ્ય તણુઇ ફલિ આક્રમઇ,
સુપહુ પામિઉ ભસુ સુરમઇ;
હિવ વિચ્છોડિ વિચ્છોડિ કૃપા ધણી,
કહિઉ વેષ જિ-નેક કિસિયા ભણી. ૭

હિવક્યાય તણુઈ મુઝ છુટ ટલિઉ;
મદનદેવ તણુઈ મદ આલિઉ;

મલિન મઝેર વેગિ નિરાકરિઉ,
ગહણ્યે ભવસાયરુ મધં તરિઉ. ૮

વિપદ વેગિ પલાય આક્રુલી,
હિવ જિનેન્દ્ર વલી સહસાવલી;
મન રમિઈ જયસાસનિ તાહરધ,
સકલ સિદ્ધિ હુધ વસિ માહરધ. ૯

વિભવ કારણિ સૂર્ય ધરા ફિરધં,
કિસધં કાજિ સમુદ્ર નિજ તરધં;
અજિત એક મને જધં ધાધયધં,
ધનદ તુલ્ય ધનિં તઉ થાધયધં. ૧૦

ભવ ભવ ભય ભાગઉ ભાવિ ભૂય પાય લાગઉ,
સુરસુખ ન સમીહઉ રાજ્ય તઉ દેવ બીહઉ,
રમણિ રસિ નરાચઉ એતલુ એકુ યાચઉ,
ભવિ ભવિ ભૂય સમી હોધ જિઉ સેવ કામી. ૧૧

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી તારણગિરિ વિનતી.

વિવરણ

શુજરાતમાં તારંગા તીર્થ સુપ્રસિદ્ધ છે. કલિકાલસર્વજ્ઞ હેમ-
ચંદ્રાચાર્યની ત્રેરણાથી કુમારપાળ મહારાજાએ પર્વત ઉપર અજિતનાથ
ભગવાનનું ભવ્ય અને ઉત્તુંગ મંદિર બંધાવ્યું હતું. કવિ જયશેખર-
સૂરિએ એ તીર્થ વિશે આ રચના કરી છે. કવિ કહે છે કે હંમેશાં
મારા મનમાં એવા જ મનોરથ રહેતા હતા અને આવા ભાવો
હૈયામાં નિત્ય વિકસિત થતા હતા કે ક્યારે હું તારંગા ગિરિરાજ
ઉપર જઈને શ્રી અજિતનાથ પ્રભુનાં ચરણોમાં મસ્તક નમાવું.
જિનેશ્વર ભગવાનની સાવર્ણક ભક્તિ કરવાથી મનુષ્યજન્મ મળે છે,
સર્વ પ્રકારની અતુકૂળતા સાંપડે છે અને સરળતાથી સિદ્ધપુરીના

પથ ઉપર આવી જવાય છે.

પ્રભુભક્તિ દ્વારા વિષય-વિભ્રમ તરફથી મન દૂર થાય છે. શ્રી અજિતનાથ પ્રભુને નિત્ય નિહાળાય છે. નવા નવા આનંદથી નિત્ય પ્રભુને ભેટીએ છીએ અને તેથી પૂર્વે બાંધેલાં ગાઢ એવાં અશુભ કર્મોનો ક્ષય કરાય છે.

શ્રેષ્ઠ એવા કપૂર વડે શ્રી જિનેશ્વર ભગવાનની પ્રતિમા પૂજાય છે. શ્રી જિનેશ્વરને પૂજવાથી બળવાન એવા મોહને દૂર કરાય છે. શ્રી અજિતનાથ પ્રભુ આપણો હાથ ગ્રહણ કરીને આપણા ભવ સંબંધી ભયને દૂર કરે છે. જેઓ શ્રી અજિતનાથ પ્રભુનાં અંગને પૂજે છે તેમની વિષય-વાસના વેગથી ગળી જાય છે. તેનું કુશુરુ તરફ મન આકર્ષાતું નથી અને સુકૃત સંબંધી સંપત્તિ સહેલાઈથી એકત્ર કરાય છે.

હે પ્રભુ ! આપના ધર્મનો હૃદયમાં મેં પહેલાં આદર કર્યો નહોતો તેથી મારો ઘણો કાલ વ્યર્થ પસાર થયો. નરકગતિ અને દેવગતિમાં અનેક વાર પરિભ્રમણ કરાચું અને એ રીતે હું અનંતા ભવોમાં ફર્યો.

હે પ્રભુ ! મારા પ્રચુર પુણ્યને કારણે દેવગતિ મળી, પરંતુ મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે તો તે પણુ ઉપયોગી નહિ; માટે હે સ્વામી ! આ બંધનોમાંથી મને છોડાવો કે જેથી મારી ભવપરંપરા ટળે.

હે શ્રી અજિતનાથ સ્વામી ! આપના દર્શનથી પ્રચુર પુણ્ય એકત્ર થવાથી મારો ભવ હવે સફળ થયો છે. કામદેવનો મઠ પણુ જિતરી ગયો છે. મલિન માત્સર્યને મેં જલહીથી દૂર કર્યો છે. તેથી ગહન એવા ભવસાગરને જાણે મેં પાર કર્યો છે.

હે જિનેન્દ્ર ! આપના પ્રભાવથી વિપત્તિઓ આકુળ થઈને જલહીથી પલાયન થઈ ગઈ છે. વળી આપના જયવંતા જિનશાસનમાં મારું મન રમી રહ્યું છે. તેથી સર્વ સિદ્ધિઓ મને વશ થઈ ગઈ છે.

વૈભવને ઇચ્છતા લોકો આકાશ અને પૃથ્વીમાં ફરે છે અને કોઈક કાર્યને માટે સસુદ્રમાં પણ તરે છે. પરંતુ જો એક વખત મનમાં અજિતનાથ પ્રભુનું ધ્યાન કરીએ તો કુળેરના જેવા ધનવાન થઈ શકીએ.

હે પ્રભુ ! ભવના ભયથી હું ભાગ્યું છું. ભાવથી આપના ચરણોની સેવા ઇચ્છું છું. દેવતાનાં સુખોને હું હવે ઇચ્છતો નથી. હે પ્રભુ ! રાજ્યથી ભય પામું છું અને સ્ત્રીઓના સ્પર્શમાં રાગતો પણ નથી. ફક્ત એટલું જ યાચું છું કે ભવોભવ આપ મારા સ્વામી થાઓ અને હું આપનો સેવક બનું અને આપની સેવા કરીને હું ભવપાર બિતરું.

કવિ જયશેખરસૂરિએ તારંગા તીર્થના મૂળનાયક શ્રી અજિતનાથ ભગવાનને સંપ્રોધીને લખેલા અગિયાર કહીના આ પ્રાસાનુપ્રાસયુક્ત કાવ્યમાં તીર્થનો મહિમા દર્શાવવા સાથે પોતાની ભવપરંપરા દૂર કરી મોક્ષગતિ તરફ દોરવા માટે પ્રાર્થના કરી છે.

(૯) શ્રી ભરાવલ્લા પાર્થનાથ વિનતી

કરઉં સેવના દેવના પાથ પામી,
ટલઇ વારલામી નમઉં સીસુ નામી;
કહઉં સત્યહું જન્મ લાધઉં માહરઉં,
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉં. ૧

સદા દોહિલ્યા હુઃખ દારિક્ક દારઇ,
મહા સસુદ્ર સંસાર લઉં વેગિ તારઇ,
કિસિઉ નીગમઉ આલભાટિઇ જમારઉ,
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉં. ૨

ત્યજ કામના કામના બાણુજતાઃ
વિદ્વિતા ઘણઉં માન મોહાદિજતા;
ચિદાનંદિસિઉ નંદ રુપિઇ વિચારઉ;
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉં. ૩

ઠલિધંગ્યા સવે દેવ દેવત્ય છાંડી,
રહિઉં રંગિએ તીથંતુ રાઉ માંડી;
ખપઉસિઉં જેપઉ એક નવકાર સારઉ;
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૪

કિસિઉં કૂડ કોટિદય હીયઇ વિમાસઉ,
સમાસઉ સહૂ પાપતું નામ નાસઉ,
સણુ રે સણુ રે સણુ બોલ સાચઉ ગમારઉ,
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૫

હયા ભવની જિનનઇ ધર્મિ પાલઉ
શુરિઇ જે ઠહિઉ માગછઇ તે નિહાલઉ,
ત્યભ શૌનઇ લોક પઇલુ સમારઉ,
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૬

કરઉ વંદના વાહતું નામ ફેડઉ,
મજેડઉ ઘણુ ધર્મ મુકડ મ કેડઉ;
પરદ્રોહ નિંદા પિરાઇ નિવારઉ,
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૭

નિરાકાર નીરાગ નિર્મોહ થાઇ,
પર બ્રહ્મિસિઉં ભેર હિયુ ચિત્તાલાઇ;
ગરુઉ ગણાધીશ સેવુ સકારઉ;
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૮

હયા કાન દિધ દીન દેખી કયાલુ,
ભજઇ ભક્તિ મઇ ભાવિ બોલઉ મયાલુ;
ઘણું સિઉ ભણુઉ પિંડ પાપિઇ મ ભારઉ;
જગન્નાથ ભરાઉલુ જઇ જુહારઉ. ૯

શ્રમા આઠરઉ એક મનિ કોપઉ;
હીઉ ધીખી ધીખી ધ્યાનિ રોપઉ;

મયા મોહ મૂકી અહંકાર વારઉ;
જગન્નાથ જીરાઉછુ જઈ જુહારઉ. ૧૦

ઇસિઉ ઇંદિ આણુ'દિસિઉ' દીહ રતિઇ',
પદઉ એક ભાવિઇ' ભુજંગ પ્રયાતિઇ',
મયા મોહ સંસારના પાસ છુટઉ;
કહઇ સત્ય જાણી ઇસિઉ' જ્યોતિ બૂટઉ. ૧૧

ઇતિ શ્રી જિરાઉલા પાર્શ્વનાથ વિનતી.

° ° °

વિવરણ

જીરાવલા પાર્શ્વનાથ વિશે કવિ જયશેખરસૂરિએ જુદાં જુદાં પદોની જે રચના કરી છે તેમાંનું આ પદ્ય એક મહત્ત્વનું પદ છે. કવિ કહે છે કે દેવાધિદેવ પ્રભુનાં ચરણો પામીને હું સેવા કરું છું, મસ્તક નમાવીને નમસ્કાર કરું છું. હે ભવ્યજનો ! હું સત્ય કહું છું કે જગતના નાથ જીરાવલા પ્રભુને નમસ્કાર કરવાથી ભવ કૃતાર્થ થાય છે.

હૃદય એવા, હુઃખ અને દારિદ્રને હંમેશાં દૂર કરનારા, સંસારરૂપી સમુદ્રથી પાર ઉતારનારા એવા શ્રી જીરાવલા જગતનાથને જઈને નમસ્કાર કરો. નકામી વાતોમાં મનુષ્યજન્મ શા માટે ગુમાવવો ?

વિષયવાસનાને છોડીને કામદેવનાં બાણોને જીત્યાં છે. દોકામાં વિખ્યાત એવા માનમોહાદિને પણ જીત્યા છે. હવે ચિદાનંદ-સ્વરૂપ મોક્ષગતિનો વિચાર કરો.

સર્વ દેવતાઓ પોતાનું દેવત્વ છોડીને જીરાવલા તીર્થમાં આનંદથી પ્રેમ ધારીને રહે છે. ક્ષેત્ર એક નવકારમંત્રનો જાપ જાપીને કમને ખપાવો. કૂંડ-કપટનો તમે શા માટે વિચાર કરો છો ? પાપના નામનો જ નાશ કરો. અદ્ય પણ સત્ય જાણો.

સર્વ જીવો પ્રત્યે દયા ચિંતવો. જિનધર્મનું પાલન કરો.

સુશુરુએ જે કહ્યું તે જ નિહાળો. જીવવધ કરનારા ચાંડાલ લોકનો સંગ ત્યજીને પ્રથમ વ્રતનો—પ્રાણાતિપાત વિરમણનો સ્વીકાર કરો.

શ્રી જીરાવલા જગન્નાથને જીહાર કરીને વંદના કરો. વાદ-વિવાદનો ત્યાગ કરો. ઘણી તકલીફ પડે તો પણ ધર્મને અનુસરવાનું ન ચૂકો. પરદ્રોહ અને પારકાની નિંદાનું નિવારણ કરો.

નિરંજન નિરાકાર બનવા માટે રાગરહિત થાઓ. નિર્મોહી બનો. હૃદયમાં મોક્ષનો ઉત્સાહ લાવીને શુરુ અને ગણાધીશોની—પૂજ્યોની સેવા કરો, અને સત્કાર કરો.

શ્રી જગતનાથ જીરાવલા પ્રભુને જીહાર કરીને દીન જનોને ભોંઈ દયાળુ બનો. અનુકંપા દાન આપી સરલ અને માયાળુ બનો. પ્રભુ-લક્ષિ અને શ્રુતજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરો. પિંડેષણના પાપથી ભારવાળા ન બનો.

હે ભવ્યજનો ! કોઈ આવવા છતાં પણ મનમાં એક ક્ષમાને આદરો. વળી હૃદયને ધીમે ધીમે પ્રભુધ્યાનમાં સ્થાપન કરો. માયા, મોહને મૂકીને અહંકારનું નિવારણ કરો.

‘ભુજંગ પ્રયાતિ’ છંદના લય અને તાનની જેમ દિવસ અને રાત આનંદમાં રહો. મોહમાયારૂપી સંસારના પાશથી છૂટો. સત્ય જાણીને કહ્યું છું કે આવા પ્રકારની જ્યોત જીવનમાં પ્રગટાવો.

‘ભુજંગ પ્રયાતિ’ છંદમાં લખાયેલા આ કાવ્યની ધ્રુવપંક્તિ છે ‘જગન્નાથ જીરાવલુ જઈ જીહારઉ’. આ પ્રકારના ઉદ્દ્યોધન સાથે કવિએ પોતાને અને અન્ય જીવોને માટે સાચી લક્ષિતના પ્રાથમિક ઉપાય તરીકે કરવાં જેવાં કર્તવ્યો દાન, દયા, ક્ષમા, નવકારમંત્રનો જાપ, ધ્યાન ઇત્યાદિ દર્શાવ્યાં છે અને માયા, મોહ, અહંકાર, પરનિંદા, પરદ્રોહ વગેરેનો ત્યાગ કરવાનું જણાવ્યું છે.

(૧૦) શ્રી ચોરૂઆડમંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી

સોરઠ દેસ મઝારિ ચોરૂઆડ નયર વષાણીધંએ;
 તિહાં પ્રભુ પાસુ જુહારિ હરિષિ હિંધ' હીયડઈ' ઊલટધંએ. ૧
 રૂણિ મણિ મંડિતચ્યામિ પેષ'તાં રુહીયામણુઈ,
 દુરિય પણાસઈ નામિ સહજિહિં સુલલિત પાસજિણુ. ૨
 દીઠઈ પાસ જિણિંદા પૂનિમચંદ સોહામણુઈ,
 લવિયણુ મનિ આણુંદ સાયરુ લહરે જાઈ જિમ. ૩
 આસસેણુ મલ્હારુ વામાનંદણુ જાણિયઈ,
 ત્રિભુવન તારણુહારુ તૂંઅ જિ સ્વામી પાસજિણુ. ૪
 સેવ કરઈ ધરણિંદ, પય પૂજઈ પદમાવતીય;
 તિહુયણિ લવિયણુવૃંદ ચિંતિય પૂરઈ પાસજિણુ. ૫
 ચિંતામણિ અવતારુ, સાચઈ સુરતરુ જાણીયઈ;
 કામધેનુ જગિસાર જગનાયક તું પાસજિણુ. ૬
 ચોરૂઆડિ મંડન સ્વામિ વીનતડી અવધારીયઈ,
 નિતુ અમ્હ હીયડા ઠામિ વસિ જે વંચિત રિંધિકર. ૭.

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા ચોરૂઆડ મંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી-

° ° °

વિવરણુ

કવિશ્રી જયશેખરસૂરિએ સૌરાષ્ટ્રના ચોરવાડ નગરના શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં દર્શન કરીને પોતાનો ભાવોદ્ભાસ આ વિનતીમાં ગાયો છે. કવિ કહે છે કે સોરઠદેશમાં ચોરુઆડ (ચોરવાડ) નગર પ્રખ્યાત છે. ત્યાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને વંદન કરવાથી હૈયડામાં હરખ સમાતો નથી.

રૂણિ અને મણિથી સુકત એવા રણિયામણુ સ્વામી દેખાય છે. તેમના નામસ્મરણુથી પણ પાપ નાશ પામે છે. પૂર્ણિમાના ચંદ્ર

જેવા સોહામણા શ્રી પાર્શ્વજિણુંદ દેખાય છે. લવ્યજનોનાં મનમાં સાગરની લહેરીઓની જેમ આનંદની લહેરીઓ ભીંકે છે.

અશ્વસેન રાજા અને વામારાણીના પુત્ર હે પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ! આપ ત્રિભુવનના તારણહાર છો. દેવ ધરણેન્દ્ર આપની સેવા કરે છે. દેવી પદ્માવતી આપના પગ પૂજે છે.

હે પાર્શ્વપ્રભુ ! આપ ત્રિભુવનમાં લવ્યજનોનાં મનોવાંછિત પૂર્ણ કરો છો એટલે જાણે સાચે જ ચિંતામણિરત્ન જેવા અથવા કદંબ-વૃક્ષ અથવા કામધેનુ જેવા જણાઓ છો !!

હે જગતના નાયક શ્રી પાર્શ્વજિન ! ચોરુઆડમંડન સ્વામી ! અમારી એક વિનતી અવધારો. હમેશાં અમારાં હૈયામાં વાસ કરીને અમને વાંછિત રિદ્ધિ-સમૃદ્ધિ આપજો.

કવિની અન્ય પ્રકારની વિનતીઓની જેમ આ વિનતીમાં પણ કવિએ તીર્થનાં દર્શનનો ઉલ્લાસ શુભ ભાવનાઓ સહિત વ્યક્ત કર્યો છે.

(૧૧) શ્રી નવપદ્મવ શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી

સુરક મંડલ મંડલ એકલઉં, નગર મંગલ પત્તન એલલઉં;
જિહાં છઈ નવપદ્મવ દેવતા, નિધિ નવઈ લહીઈ પગ સેવતાં. ૧
જળ ટલી તુઝ કુંડલિ અંશુલી, તવ ફલી કલિકાલ તણી રુલી;
તિમઈ તુઉ મહિમા સ નવી હુઈ, ગયઉ તે કલિકાલ સુહુ થઈ. ૨
પશુ તુલાં અહિલઉ ભવ નીગમી, દિવસ એક તુઝ કન્હઈ વીસમી;
અવગમી હિવ તત્વકલા હીયઈ, વિષય વિજ્રમિ તુ નવિ વાહીઈ. ૩
રજ તણી પરિ રાહુ નિરાકરી, તૃષ્ણ સમી રમણી હિયડઈ ધરી;
સુગતિ નીતઈ વાહી વાટડી, મદન તુ ન સકઈ તુઝ સું લિડી. ૪
નિત નિતૂ નવ પદ્મવ જે નમઈ, વલી વલી ભવરાનિ ન તે ભમઈ;
કિમઈ શાસનિ તે ઘડી ઠરમઈ, સિવવધૂ કન્હઈ તે વહિલા ગમઈ. ૫

તુઝ ઘણું મહિમા જગિ જાણીયું, નિજ સલાં નરનાથિ વખાણીયું;
તઈં નમી મનુ માનયં એતલઉં, અવતરિયા લવમાહિ અમહે લલઉં. ૬
સંસાર લાવઠિ વિહંડણુ વિશ્વનાથ,

વિખ્યાત નામ નવપદલવ પાર્શ્વનાથ;

ઢંઈ દીસરાતિ નિજ સું તુઝ પાય સેવ,

મઈં માગિવઉ તુઝ વસી પણિ દાન દેવ. ૭

ધતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા નવપદલવ શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

° ° °

વિવરણ

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં અમત્કારિક તીર્થોનો મહિમા સવિશેષ છે. કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ આ વિનતીમાં નવપદલવ પાર્શ્વનાથનો મહિમા ગાયો છે.

સોરઠદેશના અલંકારરૂપ, મંગલપત્તન નામનું સુંદર નગર છે. ત્યાં નવપદલવ પાર્શ્વનાથ પ્રભુ બિરાજમાન છે. એમનાં ચરણકમળની સેવા કરનાર લગ્નલવો નવનિધાન મેળવે છે.

હે સ્વામી ! જ્યારે આપે કાનથી કુંડલ અને હાથેથી વીંટી ઉતાર્યો અર્થાત્ જ્યારે આપ સ્વયં દીક્ષિત થયા ત્યારે તે કુંડલ અને વીંટી પ્રાપ્ત કરવા કળિકાળ રાણ રાણ થઈ ગયો, પરંતુ આપનો સાચો મહિમા એને જ્યારે સમજાયો ત્યારે કલિકાલ શરમાઈને સુખ ફેરવી, વ્યર્થ બનીને ચાલી ગયો.

હે પ્રભુ ! અત્યાર સુધી પશુની જેમ મારો લવ નિર્વર્ધક પસાર થઈ ગયો, પરંતુ એક દિવસ આપના આશ્રયે વિશ્રામ કયો છે કે જેથી હવે હૈયામાં તરવની કલા અને અભિરુચિ પ્રગટી છે, તેથી હવે વિષયવિક્રમ બાધા પમાડતો નથી.

આપે રાજ્યસંબંધી શોભાનો ત્યાગ કર્યો છે અને હૃદયમાં રમણીને તૃણ સમાન માની છે. હે પ્રભુ ! આપે સુકિતનો માર્ગ

ધારણ કર્યો છે કે જેથી કામદેવ પણ હવે આપની સાથે લડી શકતો નથી.

જે શ્રી નવપદ્મવ પાર્શ્વપ્રભુને નિત્ય નમે છે તે ભવરૂપી અરણ્યમાં ફરી ભમતો નથી. જે કોઈ ઘડીભર આપના શાસનમાં રમે છે તે શિવવધૂની પાસે ઝોટલે કે મોક્ષગતિની પાસે વહેલો પહોંચી જાય છે.

પોતાની સલામાં જેમ રાજ વખણાય છે તેમ જગતમાં આપનો ઘણો મહિમા છે. આપને નમસ્કાર કરીને મારું મન તો ઝોટલું જ જાણું છે કે આ ભવમાં અમે અવતર્યા અને આપનાં દર્શન કર્યાં એ સારું થયું.

હે વિશ્વનાથ ! સંસારરૂપી ભાવકને વિચ્છેદન કરનારા શ્રી નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ! આપનું નામ પ્રખ્યાત છે. અહોનિશ આપનાં ચરણોની સેવા મને મળજો. હે પ્રભુ ! આપનામાં મારું મન વસે એવું ધ્યાન હું મારું છું.

આ વિનતીમાં કવિ શ્રી નવપદ્મવ પાર્શ્વનાથનાં દર્શનથી પોતે અનુભવેલી ધન્યતા અને મળેલા મનુષ્યભવની કૃતાર્થતા વ્યક્ત કરી પ્રભુની કૃપાથી પોતાને વહેલી વહેલી સુક્રિત મળે એવી શુભ અભિલાષા વ્યક્ત કરે છે.

કવિ આ કાવ્યમાં પ્રમાણિકપણે સ્વીકાર કરે છે કે ‘હે પ્રભુ ! મનુષ્યજન્મ મળવા છતાં અત્યાર સુધીનો મારો સમય એક પશુની જેમ પસાર થઈ ગયો, પરંતુ એક દિવસના આપના દર્શનમાત્રથી મારા હૃદયમાં તત્ત્વની કલા વિકસવા લાગી છે અને સાંસારિક વિષયો હવે બાધા કરતા નથી. માટે જ કવિ ઉદ્ઘાસથી ગાય છે :

“પશુતુલાં અહિલઉ ભવનીગમી, દિવસ એક તુછ કન્હઈ વીસમી;
અવગમી હિવ તત્ત્વકલા હીયઈ”, વિષય વિભ્રમિ તુ નવિ વાહીઈ.”

કવિએ આ કાવ્યમાં કલિકાલ માટે કરેલી કદપના પણ મનોહર

છે. પાર્શ્વપ્રભુ જ્યારે દીક્ષિત થાય છે ત્યારે તેમણે ઉતારેલાં કુંડલ અને વીંટી મળવાની આશાએ કલિકાલ રાત્રી થાય છે, પરંતુ પ્રભુનો જ્યારે મહિમા જુઓ છે ત્યારે તે લીધા વિના સુખ ફેરવી આપ્યો જાય છે. કવિ લખે છે :

“જળ ટલી તુઝ કુંડલિ અંશુલી, તવ ફલી કલિકાલ તણી રુલી;
તિમઈ તુઉ મહિમા સ નવી હ્રુઇ, ગયઉ તે કલિકાલ સુહુ થઇ.”

(૧૨) શ્રી સ્તંભતીર્થ વિનતી

જુ પરમેશ્વરુ પૂજિઉ વાસવે, શુભ જિહાં ઉદયાવસિ વાસવે,
સુગતિ વાટ જુ ધર્મકથા ભણઇ, કઇય દેખિસુ પાસુ સુથાંભણઇ. ૧
ઝલહલિઉ કમઠાસુર આમલઇ, જુ કિરકામ તણાં સર આમલઇ;
ઇંકુ સુદેવુ સદૈવ સિલાહીયઇ, નવુહટઇ જિમ પાપ સિલાયઇ. ૨
તઇં મહઇં જઇં જઇં તણી કલી, હરિત સંતતિ જઇં તિનીકલી;
રમઇં રંગિ જિ આગમિ તાહરઇ, મનુ ન તીહ તણુ મમતા હરઇ. ૩
અવગણી સુખ જે ભવવાસનાં, અવગમઇ તુઝ શાસતુ વાસનાં,
સકલ જીવ ભણીતિ કૃપા ધરઇ, શિવપુરી પુહયઇ પથિ પાથરઇ ૪
પ્રકટ સંકટ કોડિ નિરાકરી, સુચિર રોગિય વેગિ નિરાકરી;
સિવ લગઇ સવિ સંપદ દાષવી, તઇં કુનાયકુ કીર્તિ સદાખવી. ૫
નરકિ જીવ અનેકિ રમાડીઇ, જિણિ ન સાર કરઇં કિરિ માડિયઇ,
મલિન મોહઇંસિઉ પરિવારિસિઉ, પ્રભુ પસાઇ ભલી પરિવારિસિઉ. ૬
પૂહવિ માડિસિ મતિ માનતા, સ્મર ચુઇં શુભુએ મતિ માનતા,
અછવ વાત પરીસહ સાહરી, લઇન લોભલુ કીસહ સાહરી. ૭
અરિરિ આપહણી મહુ મૂંકિસિઉ, તિમ્હ વરાંક તણુઉ ભઉ મૂંકિસિઉ;
હિવ સુમઇં નિતુ નાયકુ પૂજિયઇ, જસુ કઠાપિ તુમ્હે નવિ પૂજિઇ. ૮
કુમતિ ગઇં સવિ સામિય આકલી, જનિ જરા નીય પામિય આકલી;
દિપદવેલિ વસી વિસમી હિયઇ, તઉ તમ્હારીય સેવ સામી હિયઇ. ૯

અનુભવી ભમતે જિન વિનવી, મહન વેદન તે જિન વિનવી;
તુઝ કયા જન ચિત્તિ નિતુ વસી, કરિ મયા હિવ વાહર તૂ વસી.૧૦

વિભવિ વેભવિ જીવ ભવે ભમધ',
સુવતિ રંગ તુરંગ ન મૂ ગમધ';
તુઝ કૃપા વનિ પાવનિ હું રહું,
રહ રહધ' મનિ એતલહું રપૂહું ..૧૧

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી સ્તંભતીર્થ વીનતી..

વિવરણ

ખંભાતના સ્થંભન પાર્શ્વનાથનો મહિમા પ્રાચીન સમયથી અપાર ગણાયો છે. કવિ જયશેખરસૂરિએ પણ એક કરતાં વધુ પદો એ વિશે લખ્યાં છે. આ વિનતીમાં કવિ કહે છે કે 'જે પરમેશ્વરને ઇન્દ્રે પૂજ્યા છે, જેમાં સર્વ શુભો વસેલા છે અને જેમણે મોક્ષ-માર્ગની ધર્મકથા કહી છે એવા શ્રી સ્થંભનપુર પાર્શ્વપ્રભુનાં અમે ક્યારે ઠશન કરીશું ?'

દૃઢીપ્યમાન એવો કમઠાસુર આપને આવીને મળે છે અને આપે કામદેવનાં બાણને તોડી નાખ્યાં છે. ઇક્ષુ સમાન મધુર શ્રી પાર્શ્વનાથની હમેશાં પ્રશંસા થાય છે. હૃદયમાંથી જ્યારે પાપશિલા હટે છે ત્યારે નવું માધુર્ય ઉત્પન્ન થાય છે.

હે પ્રભુ ! જાઈનાં પુષ્પની સુવાસ જેમ મધમધે છે તેવી રીતે કલિયુગમાં પાપનો સમૂહ વિસ્તાર પામે છે. પરંતુ જે જીવો આપની આજ્ઞામાં આનંદથી રમે છે તે લવ્યજીવોની આપ મોહમાયારૂપી મમતાના પાપને હરો છો.

હે સ્વામી ! જે જીવો ભવવાસ સંગ્રામી સુખની અવહેલના કરીને આપના શાસનમાં વસે છે એટલે કે આપના શાસનના રસને ભણે છે તે સર્વ જીવો આપની કૃપાને ધારણ કરીને શિવપુરમાં સરજ-

તાથી પહોંચવા સમર્થ બને છે.

હે નાથ ! આપની કૃપા કરોડો દેખીતાં સંકટોને દૂર કરે છે, વળી ચિરકાલના રોગીને જલદીથી નીરોગી કરે છે. હે પ્રભુ ! શેક્ષ-સંબધી સર્વ સંપત્તિને આપે દેખાડી છે અને કુનાયકની કીર્તિને હંમેશાં નબટ કરી છે

હે પ્રભુ ! આપના કલ્યાણક સમયે નારકીના અનેક જીવો આનંદ પામે છે તે સમયે આપના કૃપાપ્રસાદથી મલિન મોહ પણ કામકોધાદિ પરિવાર સાથે સૂઈ જાય છે અર્થાત્ શાંત થઈ જાય છે.

આ જગતમાં કામ, પરીવહ, લોભ ઇત્યાદિ આત્માને નીચે પાડનારાં છે, પરંતુ શુભવાન વ્યક્તિએ તેને વશ ન થવું જોઈએ.

અહો !! હું જેમ જેમ મારા મદને છોડી દઈશ તેમ તેમ એ મદનો ભય નહિ રહે. હવેથી હું સુમતિપૂર્વક પ્રભુની નિત્યપૂજા કરીશ.

હે સ્વામી ! આ ક્ષણે મારી બધી કુમતિ ચાલી ગઈ. હૃદયમાં વિપત્તિરૂપી વેલડી નિત્ય વસે છે, તો પણ આપની જ સેવા હૃદયને શાંત કરે છે.

જે નવી નવી કામવેદનાઓનો અનુભવ કરીને ભવભ્રમણ કરે છે તે માણસ જિનને વિનવે છે, જિનની ઉપાસના કરે છે. આપની દયા બધાના ચિત્તમાં નિત્ય વસે છે. હે સ્વામી ! હવે મને વચન આપો કે આપ મારા હૃદયમાં પણ વાસ કરશો.

અભવિ જીવ ભવના વૈભવમાં ભમે છે, પરંતુ મને શુવતીઓના રંગતરંગ ગમતા નથી આપની કૃપાથી હું પવિત્ર બનીને રહેવા ઇચ્છું છું. હે સ્વામી ! વારંવાર હું મનમાં એ જ સ્મૃતિ રાખું છું.

આ કાવ્યમાં કવિએ સ્તંભન પાશ્વનાથ પ્રભુનો મહિમા વર્ણવ્યો છે. પ્રલેખાલંકાર સહિત, યમકસાંકળીયુક્ત, વર્ણાનુપ્રાસાદિ શબ્દાલંકારની, પણ મનોહર સંકલના કરી છે.

(૧૩) શ્રી શાંતિનાથ વીનતી

સોલસમઉ જિણુરાઉ સંતીકરુ, સિરિ સંતિ જણુ હિયધં ધરે;
વિણુ ભાઉ પણુમઉ, લવિય હરિસભરે. ૧

કરુણોદય જે સંતિ જિણુ તુહં જોયધં મુહં-કમલો;
તે સિવમુખ લહંતિ લવસાયરુ હ્રુતરુ તરિઉ. ૨

ભમિઉ સયલુ સંસારુ હુઃખ લૂખ ચઉગધ સહિય;
સેવિયદેવ અસાર હરિહર, બંભતિ ઠંભ હુય. ૩

મોહિય મણુ મિત્તછત્તિ આણુ વિશહિય તુહં તણીય;
તિણિ પદિપત્તિ વિપત્તિ છેયણુ લેયણુ પમુહ બહુ. ૪

ગિરિ સિરિ પૂરિ વહંતુ, નાવ તુલાં તૂં પામિયઈ,
તઉ હુઉ હરિમુ મહંતુ કિરિ ચિંતામણિ કરિ ચહિઉ ૫

જિમ મરુ મંઠલિ નીરુ તીર મહન્નવિ દોહિલઉ;
ધરમધુરંધર ધીર તિમ તુહં ઠંસણુ પુન્નવસે. ૬

આસ કરી તુહંબારિ આવિઉ, સામિઉ સંતિ જિણુ;
લવસાયરુ મધં તારિ તે ભાવારિ નિવારી પહુ. ૭

વણસિવ સિવપુર રાઉ, વિશ્વસેણુ નિવકુલય તિલય;
સુરનર વંદિય પાય, ધન્નતિ જે તઈં ઓલગઈં. ૮

નવિ વંછઉ તુહં પાસિ, રાજરમણિ વર લોગ ભર;
નિય પય મૂલિ નિવાસિ, જિમ ભવિ ભવિ સેવા કરુ'. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી શાંતિનાથ વિનતી.

વિવરણ

વર્તમાન ચોવીસીના સોળમા તીર્થંકર તે શાંતિનાથ ભગવાન વિશે સ્તુતિ લખતાં કવિ જયશેખરસૂરિં કહે છે કે શાંતિને કરનારા હે શાંતિનાથ ભગવાન !! હૃદયમાં હૃદય લહેલો એવો હું હૃદયમાં ભાવને ધારણ કરીને આપને પ્રણામ કરુ' છું.

હે કરુણાસાગર શાંતિનાથ ભગવાન ! આપણું સુખકમળ જેઓ જુઓ છે તેઓ શિવસુખને લહે છે અને દુસ્તર એવા ભવ-સાગરને તરે છે.

હરિ, હર, બ્રહ્મા એ ત્રણ અસારદેવને સેવીને, સકલ સંસારમાં આરે ગતિમાં ભમીને લાગેો દુઃખો મેં સહન કર્યાં છે.

મિથ્યાત્વી જીવો, મોહનીય કર્મથી આક્રાન્ત સુગ્ધ થયેલા મનવાળા અને આપની આજ્ઞાની વિરાધના કરનારાઓ છેદન, લેહન ઇત્યાદિ ઘણી વિપત્તિઓ ભોગવે છે.

ગિરિના શિખર ઉપરથી નીકળી પૂરથી વહેતી નદીમાં પાર ઉતારનાર નૌકાતુલ્ય આપને જો પ્રાપ્ત કરું તો જાણે ચિંતામણિરત્ન હાથમાં આવી ન ચડ્યું હોય ! આપનાં દર્શનથી મારા હૈયામાં મહાન હર્ષ થાય છે.

મરુભૂમિમાં જેમ પાણી દુર્લભ હોય, મહાસાગરનો જેમ કિનારો દુર્લભ હોય, તેમ હે ધર્મની ધુરને ધારણ કરનારા પ્રભુ ! આપનાં દર્શન દુર્લભ અને બહુ પુણ્યથી પ્રાપ્ત થાય એવાં છે.

હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! આશા સાથે હું તમારા દ્વારે આવેલો છું. ભાવરૂપી શત્રુને નિવારીને હે પ્રભુ ! મને ભવસાગરથી પાર કરો.

સુંદર વર્ણવાળા હે શિવપુરના રાજા ! વિશ્વસેન રાજાના કુલના હે તિલક ! જેનાં ચરણકમળો સુરનરથી વંદિત છે એવા હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! આપને જે યોગળે છે તે ધન્ય છે.

રાજ્ય, રમણી આદિ શ્રેષ્ઠ ભોગાતિશયને હું આપની પાસેથી ઇચ્છતો નથી. હું તો એટલું ઇચ્છું છું કે આપના ચરણમાં મને વસાવો કે જેથી ભવોભવ હું આપની સેવા કરું.

શાંતિનાથ ભગવાન પરમ કરુણાની મૂર્તિ સમા છે. કવિ એમની પાસે પ્રાર્થે છે કે પોતાને કોઈ ભૌતિક સુખની અભિલાષા નથી, પરંતુ ભવસાગરથી પાર ઊતરવાની એક માત્ર અભિલાષા છે. એ માટે કવિએ ઉપમા, રૂપક, ઉત્પ્રેક્ષા ઇત્યાદિ અલંકારથી સભર

એવી નીચેની સરસ પંક્તિઓ પ્રયોજી છે :

“ગિરિ સિરિ પૂરિ વહંતુ, નાવ તુલાં તૂં પામિયઈ;
તઈ હુઈ હરિસુ મહંતુ કિરિ ચિંતામણિ કરિ ચઢિઈ.”

“જિમ મરુ મંડલિ નીરુ, તીર મહન્નવિ દોહિલઈ;
ધરમ ધુરંધર ધીર તિમ તુહ દંસણુ પુન્ન વસે.”

(૧૪) શ્રી વિસવિહરમાન વિનતી

જય જણિય સુકંખ, જય કપ્પહ રુકંખ, ઉવલહ સુકંખ, ભવલય પરુકંખ;
વન્નેમિ સુરાસુર વિહિય સેવ, વિહંરંત વીસ અરિહંત દેવ. ૧

સીમંધર જિનવર પથ નમામિ, મણુ રહિઈ જુગંધર સામિ નામિ;
સિરિબાહુ સુક સંસારદાહુ, સિવસત્યવાહુ એક જિસુ બાહુ. ૨

શુભુગણહં ઠાઉ સમરઉ સુભઉ, જિણુરાઉ સયંપહુ સુદલાઉ;
રિસહાણુ આણુ જણિય ચંદે, વંદે અણુંતવીરિય જિણુંદ. ૩

સૂરપ્પહ કપ્પહ તિમિરસૂર, જિણુવરુ વિસાહુ હય પાવપૂર;
વિજ્ઞહર શુહિર વરકાણુ વાણિ, ચંદાયણુ આણું ચિત્ત ઠાણિ. ૪

પુરપરિહ બાહુ સિરિચંદ બાહુ, બહુશુભ ભયંગ ભુવણેગ નાહુ;
વીસરંધ નઇસિર એક પાલ, નેરિમપ્પહ નિરમલ શુભવિસાલ. ૫

ધ્યાયંતિ ધીર સિરિ વીરસેણુ, મહલદ્દેવુ હય મોહસેણુ;
વંદામિ દેવુ જસિ જગહસાર, અરિહંત અજિયંવીરિય ઉદાર. ૬

કપ્પદુમ ચિંતામણિ સમાણુ, નિરમહિય મોહમહ સુહમહાણુ;
નામીય નરિંદ અમરિંદ સીસ, એ જિણુ નમામિ નિસિ દિસ વીસ.. ૭

આઇલલ ચઠિરજિણુ જંબુદીવિ, તઈ અકૂય ધાઇયસંઠિ દીવિ,
તત્તોય અદ્દક પુકંખરવરદિ, સન્વોવિ દેવ મહઠિંતુ સિદ્ધિ. ૮

વિહરંતા સંપદં દંતા સંપદં વીસદં જિણુવર મદં શુભીય;
તો કેવલ નાણિય જગશુરુ જાણિય ઉલ્લગ માનઉ મહ તણીય. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા વીસવિહરમાન વિનતી.

વિવરણ

આ કાવ્યમાં સીમંધર, જુગમંધર વગેરે વીસ વિહરમાન તીર્થ કરની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. કવિ કહે છે કે ઉપાર્જન કરેલું છે શાશ્વત સુખને જેમણે એવા આપ વિહરમાન જિનેશ્વરો જય પામો ! મોક્ષને મેળવ્યું છે એવા આપ જય પામો !

ભવરૂપી ભયને પારખ્યો છે એવા તથા સુરાસુરથી સેવા કરાયેલા એવા વીસ વિહરમાન અરિહંત દેવનું હું વર્ણન કરું છું.

શ્રી સીમંધર જિનવરનાં ચરણોને હું નમું છું. માનથી રહિત એવા જુગમંધર સ્વામીને નમું છું, સંસાર-દાવાનલથી યુક્ત એવા શ્રી બાહુજિન તથા મોક્ષમાર્ગના એક સાર્થવાહ શ્રી સુબાહુ જિનના ચરણકમળોને નમસ્કાર કરું છું.

શુણોના સમૂહના સ્થાન સમાન શ્રી સુબત જિનને હું સ્મરું છું. શુદ્ધ ભાવવાળા સ્વયંપ્રભ જિનરાજને તથા જેમનું સુખ ચંદ્ર સમાન છે એવા ઋષભાનનને તથા અનંતવીર્ય જિનને હું વંદન કરું છું.

અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને કાપનારા સૂરપ્રભ પ્રભુને, પાપસમૂહ જેનો નષ્ટ થઈ ગયો છે એવા વિશાલ જિનવરને, ઐઠ જ્ઞાનયુક્ત ગંભીર વાણીવાળા શ્રી વજ્રધર સ્વામીને અને ચંદ્રાનન જિનનું હું ચિત્તમાં ધ્યાન ધરું છું.

નગરદ્વારની અર્ગલા જેવા વિશાળ છે બાહુ જેના એવા શ્રી ચંદ્રબાહુ સ્વામીને, બહુ શુણોથી યુક્ત શ્રી ભુજંગ સ્વામીને, એક પળ પશુ જે વિસરાતા નથી એવા ઇશ્વરજિનને અને વિશાળ નિર્મલ શુણથી યુક્ત શ્રી નેમિપ્રભુને હું વંદન કરું છું.

ધીર એવા શ્રી વીરસેન પ્રભુનું હું ધ્યાન કરું છું. મોહરૂપી સેનાને હણનારા મહાભદ્ર સ્વામીને, જખતના સારરૂપ દેવજસા સ્વામીને અને ઉદાર એવા શ્રી અજિતવીર્ય અરિહંતને હું વંદન કરું છું.

કલ્પવૃક્ષ અને ચિંતામણિરત્ન સમાન, નિર્મોહિત, મોહ-મહર્ષી સુલટને હણનારા, દેવો અને દેવેન્દ્રો જેમના ચરણમાં મસ્તક ઝુકાવે છે એવા એ વીસ તીર્થ'કરોને રાતદિવસ હું નમન કરું છું.

આ વીસ જિનેશ્વરમાંથી પ્રથમનાં ચાર જિનેશ્વરો જ'બૂદ્ધીપમાં છે. ત્યારપછીનાં આઠ જિનેશ્વરો ઘાતકીખંડમાં છે અને પછીનાં આઠ જિનેશ્વરો પુષ્કરવર ક્ષીપમાં એ વીસ અરિહંત દેવો મને સિદ્ધિ-ગતિને આપો.

વર્તમાનમાં વિચરતા એવા આ વીસ જિનેશ્વરોની મેં સ્તુતિ કરી છે કેવલજ્ઞાની એવા તેઓ આપણા જગદ્ગુરુ છે એ વાતનો ખહું આનંદ માનો !

કવિ જયશેખરસૂરિએ નવ કડીની આ લઘુ કાવ્યકૃતિમાં વીસ વિહરમાન જિનેશ્વરોની સ્તુતિ કરી છે. તે પ્રત્યેકના નામોલ્લેખ સાથે અને તેઓના એકાદ વિશિષ્ટ મોટા ગુણલક્ષણ સાથે કૃતિની રચના કરી હોવાથી પ્રત્યેક વિહરમાન જિનેશ્વર માટે કાવ્યનું 'અડધું' ચરણ લખાય તે સ્વાભાવિક છે એટલે આ કાવ્યકૃતિ વીસ જિનેશ્વરના નામસ્મરણરૂપે ખહું ઉપયોગી છે.

(૧૫) શ્રી આદિનાથ વિનતી

સિરિ રિસહેસરુ નાભિરાય મરુદેવી સંભવુ;
ધનુસય પંચ પમાણુ, વસહિ સોહિઉ અપુણ્ણવુ. ૧
જિણુ વિજયા જિયસડું પુતુ સિરિ અનિય અંગજિઉ;
ચહિસય સદ્ધ ધણુચ વન્નુ ધોરિય કરિ વંજિઉ. ૨
અંકિઉ આસિ જિયારિ નિવસેણા સુઉ ગયમાણુ;
સંભવ ભવભય હરણુ ચહિસય ધણુ પરિમાણુ. ૩
વાનર હુઉ સંવર નરિંદ સિદ્ધથા નંદણુ;
સદ્ધતિસય ધણુમાણુ નાણિ નિમ્મણુ અભિનંદણુ. ૪

તિસય ધણસિય દેહુ મેહમંગલ મણુ રંજણુ;
 હું વિકલિઉ સિરિ સુમધ સામિ નિતૂ સ્તુતિ રંજણુ. ૫
 પઉમપહુ ધર ધરણિ ધવદેવિ સુસીમા પુતુ;
 કમલં કિઉ કમલા નિકઉ સદહસય ધણુમાણુ. ૬
 વહરહુ પુહઇ પઇટ્ટ પુતુ લંછણિ વંસતિઉ;
 સો સુપાસુ સિવવાસુ હસય ધણુ તણુ સિવ સતિઉ. ૭
 ધનુસય સદ્ સરીરુ મહસેણ મહીપહુ;
 લક્ષ્મણ રાણી જણિઉ અંદિ જણિઉ અદ્ધપહુ. ૮
 સયધણુ તણુ સુગીવ નિવ રામાકુલિ આકલંકુ.
 સુવિહિય જણુ આણુંદણુઉ સિરિ સુવિહી મયરંકુ. ૯
 દ્ધરહ નંદાદેવિ વચ્છસિરિ વચ્છ સમન્નિઉ;
 સિરિ સીયલુ નઉઇ ધણુ નરસુરવર વણિઉ. ૧૦
 અસિઇ ધણુતણુ વિહુ રાયવિણુ અંગખલવુ;
 ગદ્દકેઉ સેયંસ દેઉ નિરુવહિ જગખંધવુ. ૧૧
 જયાદેવી વસૂપૂજ્ય નિવ સુઉ સત્તરિ ધણુ દીહુ;
 મહિહંકિઉ જિણુ નમઉ વાસુપૂજ્ય નિસિ દીહુ. ૧૨
 સદ્દિઠધણુહુ કયવમ્મરાય સામાસુત સૂવહુ;
 સૂયરા લંછિઉ કેવલિઉતિ કલિઉ સિરિવિમહુ. ૧૩
 જિણેસરુ સિંહાસણુ સુજસા સુપુતુ પણ્ણાસ ધણુસિઉ;
 સેણાવલિદ્ધિપઉ જિણુ અણુંત શુણપતિ વિભૂસિઉ. ૧૪
 વજ્જંકિઉ પણ્યાલ ધણુતણુ ઉન્નૂલિય કમ્મ;
 તિજયલાણુ સિરિ લાણુ નિવ સુવ્વય સંલવધમ્મ ૧૫
 ધણુ ઉચ્ચઉ ચ્યાલીસ, વીસસેણહ કુલ મંહણુ;
 અઇરાસુઉ સિરિ સંતિ, હરિણુ લંછઉ હુહ ખંડણુ. ૧૬
 કુંથુનાહુ પણ્ણીસ ધણુહુ છગેણ પયાસિઉ;
 સૂરરાય સિરિદેવી જાઉ, લવવાસિ ન વાસિઉ. ૧૭

અરુ જિજ્ઞાસીસ ધણુસિયઉ દેવિ સુદંસણુ જાઉં;
 નંદાવત્તંકિય ચલણે। સિવપુરિ પામિય ઠાઉ. ૧૮
 કુમ્ભાંકિઉ કિયકમ્મ અંતુ, પ્રભાવઇ કુંભિ અવસિઉ ચુણાયરુ;
 પંચવીસ ધણુ માણુ મદિલલ્લદીઉ લવસાયરુ. ૧૯
 ધણુવીસઇ પરિમિઉ સુમિત્ત નિવ પઉમા મણુહરુ,
 કુમ્મંકિઉ કિયકમ્મ અંતુ, સુણિસુવ્વય જિજ્ઞાસરુ. ૨૦
 નમિ નીલુપ્પલિ કલિઉ ધણુ પનરસહી હર દેહુ;
 વિજયરાજ વિપ્રા તણુઉ નર પાયવ નવ મેહુ. ૨૧
 સંખલિંશુ દસધણુહ તુંગ નેમિ જિજ્ઞાસુંગવુ;
 સમિ હમિ સામ સમુદ્રવિજય સિવદેવિ સસુખલવુ. ૨૨
 નવકર પરિમિઉ આસસેણુ વામાસુઉ નિમ્મસુ;
 સમહિસુ અહિ અહિનાણુ, પાસ જિજ્ઞાસુ જણુ કથાદસુ. ૨૩
 સત્તઠરુ મિઉ વીર જિજ્ઞાસિંહ સહિઉ સરિદેઉ;
 સિદ્ધત્થહ તસલાઇ સુઉ સયલ સંઘ સુહુ હેઉ. ૨૪
 ચે ચઉવીસઇ જિદ્ધાવરિંહુ અદ્ધાવય સંકિય;
 ભરહેસરિ કારિય સમગ્ર, સયમેવ પઇદિઠય;
 સિવપુરિ પત્તા સામિસાલ લવ પંજર મોઢિય;
 જોઇ વિન્નત્તા મણુહરંગિ કર હુન્નિવિ જોઢિય. ૨૫
 માગઉ રાણિમ રમણિ નવિ અલ્લજઉ ઓહુ જિ દેવ;
 પરમેસર પામઉ કિમઉ ભવિ ભવિ તુમ્હ પય સેવ. ૨૬
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી નાભિરાજ અને મરુદેવી માતાના પુત્ર, પાંચસો ધનુષ્ય
 પ્રમાણવાળા, અપુનર્લવ્યુક્ત, વૃષભ લાંછનથી શોભિત ઓવા શ્રી
 ઋષભદેવ પ્રભુ છે.

જિતશત્રુ રાજા અને વિજયા રાણીના પુત્ર, અંગદેશના રાજા, આરસો પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, ગૌરવણુવાળા અને હાથી લાંછનની પ્રગટિત શ્રી અજિતનાથ પ્રભુ છે.

જિતારી રાજા અને સેનાદેવીના પુત્ર, આલ્યો ગયો છે માન જેમનો, ઘોડો જેમતું લાંછન છે, આરસો ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, લવ-રૂપી લયને હરણુ કરેલ છે જેમણે, એવા શ્રી સંલવનાથ પ્રભુ છે.

સંવર રાજા અને સિદ્ધતથા દેવીના નંદન, વાનરલાંછનવાળા ૩૫૦ ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, જ્ઞાનમાં નિર્મલ એવા અલિનંદનપ્રભુ છે.

મેઘરથ રાજા અને મંગલા રાણીના મનને આનંદ પમાડનારા, કૌંચ પક્ષીથી યુક્ત, ત્રણસો ધનુષ્ય દેહ પ્રમાણુવાળા, શ્રી સુમતિનાથ સ્વામીની સ્તુતિ નિત્ય આનંદ આનંદ આપનારી છે.

ધર રાજા અને સુસીમા રાણીના પુત્ર, કમલ લાંછનવાળા, રાતા વણુવાળા, અઢીસો ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા શ્રી પદ્મપ્રભુ ભગવાન લક્ષ્મીનાં સ્થાનરૂપ છે.

સુપ્રતિષ્ઠિત રાજા અને પૃથ્વી માતાના પુત્ર સ્વસ્તિકના લાંછનવાળા, બસો ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, શેષમાં વસનારા, એવા શેષ પંથના સાર્થવાહ શ્રી સુપાર્થનાથ પ્રભુ છે.

મહાસેન રાજા અને લક્ષ્મણા રાણીના પુત્ર દોહસો ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, ચંદ્રથી જે ઓળખાય છે (ચંદ્રના લાંબનવાળા) એવા શ્રી ચંદ્રપ્રભુ છે.

સુગ્રીવ રાજા અને રામા રાણીના કુળમાં વિશુદ્ધ (રત્ન), એકસો ધનુષ્યના પ્રમાણુવાળા, મગરમચ્છ લાંછનવાળા, સુવિહિત લોકોને આનંદ આપનારા શ્રી સુવિધિનાથ પ્રભુ છે.

દ્વરથ રાજા અને નંદાદેવીના પુત્ર, શ્રી વત્સના લાંછનવાળા નેવું ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, નરેન્દ્રો અને દેવેન્દ્રોથી વર્ણિત શ્રી શીતલનાથ પ્રભુ છે.

વિષ્ણુ રાજા અને વિષ્ણુમાતાના પુત્ર, જેઠાના લાંછનવાળા, એંસી ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, વિશુદ્ધ, જગતના બાંધવ શ્રી ઝેચાંસનાથ ભગવાન છે.

વસુપૂજ્ય રાજા અને જયાદેવીના પુત્ર, સિત્તેર ધનુષ્યના દેહ પ્રમાણવાળા, પાઠાના લાંછનથી અંકિત, એવા શ્રી વાસુપૂજ્ય જિનને હું અહોનિશ નમું છું.

કૃતવર્મા રાજા અને શ્યામા રાણીના પુત્ર, સાઠ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, વરાહના લાંછનવાળા, કેવલ રિદ્ધિથી યુક્ત શ્રી વિમલનાથ પ્રભુ છે.

સિંહાસન રાજા અને સુચશા રાણીના પુત્ર, પચાસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, સિંચાણા(બાજપક્ષી)ના લાંછનવાળા, એવા શ્રેષ્ઠ ગુણોથી વિભૂષિત શ્રી અનંતનાથ પ્રભુ છે.

ભાણુ રાજા અને સુવતા રાણીના પુત્ર, વજ્રના લાંછનવાળા, પિસ્તાલીસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, કર્મને જેમણે ઉખેડી નાખ્યાં છે એવા, ત્રણ જગતના સૂર્ય સમાન શ્રી ધર્મનાથ પ્રભુ છે.

વિશ્વસેન રાજાના કુલમંડન, અચિરા રાણીના પુત્ર, ચાલીસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, હરણના લાંછનવાળા, દુઃખતું ખંડન કરનારા એવા શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ છે.

સૂરરાજા અને સિરિદેવીના પુત્ર, બોઠાના લાંછનથી પ્રકાશિત, પાંત્રીસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, ભવવાસમાં વાસ નથી કર્યો જેમણે એવા કુંથુનાથ પ્રભુ છે.

સુહર્શન રાજા અને દેવી રાણીના પુત્ર, ત્રીસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, જેમના ચરણમાં નંદાવર્ત અંકિત છે એવા, શિવપુરના સ્થાનને મેળવનારા શ્રી અરનાથ પ્રભુ છે.

કુંભના લાંછનથી અંકિત, કર્મનો અંત કરનારા, કુંભરાજા અને પ્રભાવતી માતાના પુત્ર, પચીસ ધનુષ્ય પ્રમાણવાળા, ભવસાગરને

ઝોળ'ગનારા, ગુણોના ખાણુ એવા શ્રી મલ્લિનાથપ્રભુ છે.

સુમિત્ર રાજા અને પદ્મારાણીના મનોહર પુત્ર, કુર્મના લાંછનવાળા, કર્મોનો અંત કરનારા, વીસ ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા શ્રી મુનિ-સુન્નત પ્રભુ છે.

વિજય રાજા અને વિપ્રા રાણીના પુત્ર, પંદર ધનુષ્ય પ્રમાણુ હેહવાળા, નીલકમળના લાંછનવાળા, નરરૂપી વૃક્ષને માટે નવા મેઘ સમાન શ્રી નમિનાથ પ્રભુ છે.

શાન્ત, દાન્ત અને સાંતવનાયુક્ત, સસુદ્રવિજય અને શિવા-દેવીના પુત્ર, શંખના લાંછનવાળા, દસ ધનુષ્ય પ્રમાણુવાળા, જિનોમાં શ્રેષ્ઠ એવા નેમિનાથ ભગવાન છે.

અશ્વસેન રાજા અને વામા રાણીના પુત્ર, નવ હાથ પ્રમાણુ હેહવાળા, અવધિજ્ઞાનથી સર્પને બચાવનારા, સર્પના લાંછનવાળા શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ છે.

સિદ્ધાર્થ રાજા અને ત્રિશલા રાણીના પુત્ર, સિંહના લાંછનવાળા, સાત હાથ હેહવાળા, સકલ સંધને સુખ આપનારા શ્રી વીરપ્રભુ છે.

આ ચોવીસ જિનેશ્વરોની તેઓના હેહના માપના પ્રમાણુવાળી પ્રતિમાઓ ભરતેશ્વર રાજાએ અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર પ્રતિષ્ઠિત કરાવી છે.

હે શાલવૃક્ષ સમાન પૂજ્ય! આપે ભવરૂપી પિંજરાને તોડીને શિવપુરમાં વાસ કર્યો છે. મનમાં આનંદ હાવીને બે હાથ બેડીને એ બધાની વિનતી મારા વડે કરાઈ છે.

હે પ્રભુ! હું રાજા કે રમણીઓને માંગતો નથી, પરંતુ હે પરમેશ્વર! ભવોભવ સુધી આપનાં ચરણોની સેવાને પ્રાપ્ત કરું એટલું મને આપજો.

આ કાવ્યરચના અત્યંત સરળ અને ભાવવાહી છે. કવિએ

આ વિનતીમાં પ્રત્યેક કડીમાં એક એક તીર્થંકરને વંદન કરવા સાથે તેમનાં માતાપિતા, લાંછન, દેહપ્રમાણ, ઇત્યાદિની માહિતી પ્રાસાનુપ્રાસયુક્ત, લયબદ્ધ, સરસ પદાવલિમાં ગૂંથી લીધી છે. આમ આ કાવ્યકૃતિ માહિતીસભર છે, પરંતુ સાથે સાથે કવિની શબ્દવિન્યાસની શક્તિ જોતાં તે એટલી જ લાલિત્યસભર અને મધુર બની છે.

આ વિનતીનું નામ ત્રણ જુદી જુદી હસ્તપ્રતોમાં જુદું જુદું મળે છે : (૧) શ્રી આદિનાથ વિનતી, (૨) શ્રી અષ્ટાપદ સ્તુતિ અને (૩) શ્રી ચોવીશ જિન વિનતી. આ ત્રણમાં શ્રી અષ્ટાપદ સ્તુતિ વિશેષ સાર્થક લાગે છે, કારણ કે તેમાં અષ્ટાપદ તીર્થંનો અને તેની રચના કરાવનાર ભરતેશ્વર ચક્રવર્તીનો ઉલ્લેખ છે. અષ્ટાપદ તીર્થં ઉપર ચોવીસે તીર્થંકરોની પ્રતિમા હોવાથી ચોવીસ જિન વિનતી તરીકે આ કૃતિને ઓળખાવવામાં આવે તે પણ યોગ્ય જ છે. આ સ્તુતિમાં પ્રથમ કડી શ્રી આદિનાથ ભગવાનની સ્તુતિથી શરૂ થાય છે માટે એને ‘શ્રી આદિનાથ વિનંતી’ તરીકે કોઈ લેખિયાએ ઓળખાવી હોવાનો સંભવ છે.

(૧૬) શ્રી પંચ તીર્થંકર સ્તુતિ

તૂં એક કદપદ્મ આદિનાથ, તઈં એકલઈ હોક સવે સનાથ,
સદા સદાચાર વિવેકસાર, તૂં પાય પૂજઈં સુકૃતાવતાર. ૧.
જે માન માયા મહ માચઈં, તે દેવ સેવઈં ચિત્તિ સાચઈં;
જનઈં જગન્નાથ યુગાદિદેવ, સંસારિ સારી તુજ એક સેવ. ૨
જે ભવ્યજીવા ભવભીડ ભાગા, શ્રી દેવ પદ્મપ્રભ નામિ ભાગા,
વિચ્છેદિ તે છેદિય મોહપાસ, લહઈં સદા સિદ્ધિપુરી નિવાસ. ૩.
જે દેવ પદ્મપ્રભ તૂં ન બીઠઈ, તાં એઉ હૂતઈ ભવથાસુ મીઠઈં;
જઈં દેવ તૂં શાસનિ ચિત્તુ બગઈં, તઉ જીવડુ નિવૃત્તિ સૌખ્ય માગઈં. ૪.

વાસુપૂજ્ય વસુધા તુમ્હારડઇ, વિશ્વપૂજ્ય શુભરૂપ હારડઇ;
 જે મહાકવિ અહો અલંકરિયા, સિદ્ધિ સુદરિય વેગિ તે વરિયા. ૫
 તૂં ચઠાવઇ જિ ફૂલ પાંખુડી, તીહ પાપ ઝટકઇ પડિયાંખુડી;
 જે વિચારઇ ચરિતુ તાહરઉ, ધન્ય માહિ ધુરિ તે ઉદાહરઉ. ૬
 વિષય કસાયતઇ મન માહિલી, શમ સુધારસિ ધોઇ માહિલી,
 ઇશુઇ પ્રભુ શાન્તિ જુહારિયઇ, વિકલ્પ માણસુ જન્મુ ન હારિયઇ. ૭
 સહસ ચઉસઠિ નારી નિરાકરી, ત્રત વિષઇ મનસા પ્રભુ તઇ ધરી,
 નગર લક્ષ સમક્ષ સવે ત્યજી, શિવપુરી પરમેશ્વર નઇ ભજી. ૮
 પાર્શ્વનાથ તુ જે પાદ પૂજઇ, તીહનઇ સુકલ સંપદ પૂજઇ;
 તઇ જિ ભેટઇ અનાહત રગિઇ, તે ન વાહિયઇ મોહ તરગિઇ. ૯
 વ્યાધિ વાહિન વિષ વૈરિ નિવારઇ, ચોર ચારહટ માંડ વિહારઇ;
 શોક સંકટ ભલિ પરિ ભાંજઇ, તૂ પ્રભાવુ ભુવન ત્રયિ ગાજઇ. ૧૦
 એ પાંચ તીર્થંકર હાથ જોડી, મઇ વીનવ્યા મચ્છર માન મોડી;
 નહીં સ્પૃહા રાજિ ન લોગિ ભાઉ, સ્વ સેવતાં નિં કરિવુ પસાઉ. ૧૧

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા પંચ તીર્થંકર સ્તુતિ.

વિવરણ

આ કાવ્યમાં ઋષભદેવ, પદ્મપ્રભુ, વાસુપૂજ્ય સ્વામી, શાંતિનાથ અને પાર્શ્વનાથ પ્રભુ એ પાંચ તીર્થંકરની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે.

કવિ કહે છે કે હે આદિનાથ પ્રભુ ! આપ જ એક કલ્પવૃક્ષ સમાન છો. આપનાથી લોકો સર્વે સનાથ બને છે. હે સુકૃતાવતાર ! આપનાં ચરણોની અમે સદાચાર અને વિવેકયુક્ત હંમેશાં પૂજા કરીએ છીએ.

જે દેવ માન, માયા અને મહથી સુક્ત છે તે દેવની સાચા ચિત્તની હું સેવા કરું છું. હે જગતનાથ સુગાદિદેવ ! હું આ સંસારમાં એક તમારી સેવાને જ શ્રેષ્ઠ માનું છું.

હે ભવ્યજીવો ! ભવરૂપી ભીડને ભાંગવી હોય તો શ્રી પદ્મપ્રભુને નમસ્કાર કરો કે જેમણે મોહરૂપી પાશને છેદીને શિવપુરીમાં હંમેશાને માટે નિવાસ કર્યો છે.

હે પદ્મપ્રભુજીન ! જ્યાં સુધી આપનાં દર્શન થતાં નથી ત્યાં સુધી આ ભવ મીઠો લાગે છે. હે દેવાધિદેવ ! જે જીવોનું ચિત્તમાં આપનું શાસન વસે છે તે જીવોની પાસે સુક્તિમુખ આવે છે.

હે વાસુપૂજ્ય સ્વામી ! આ પૃથ્વી આપની છે. હે વિશ્વપૂજ્ય ! આપ શુભરૂપી હાર સમાન છો. જે મહાકવિ આપને સુંદર (ધર્મરૂપી) અલંકારોથી અલંકૃત કરે છે તે સિદ્ધિવધૂને જલદી વરે છે.

જે આપને કૂલો ચડાવે છે તેઓ પાપના પડિયાને ઝાંટકી નાંખે છે. જે આપના ચારિત્રને વણુવે છે તેઓ ધન્ય જનોમાં અગ્રગણ્ય સ્થાન મેળવે છે.

મનમાં રહેલા વિષયકષાયોને શાંત સુધારસથી ઘોઈ નાંખ્યા છે જેમણે એવા પ્રભુ શ્રી શાંતિનાથને નમસ્કાર કરીએ જેથી મનુષ્ય-જન્મને નિષ્કળ બનાવી હારી ન જઈએ.

ચોસઠ હજાર રમણીઓનો ત્યાગ કરીને આપે વ્રતોનો મનથી સ્વીકાર કર્યો. લાખો નગરજનો સમક્ષ સર્વનો ત્યાગ કરીને હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! આપે શિવપુરમાં વાસ કર્યો છે.

હે પાર્શ્વપ્રભુ ! આપનાં ચરણોની જે પૂજા કરે છે તેને સર્વ સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે આપને જે નિર્મળ આનંદથી ભેટે છે તે મોહના તરંગોમાં તણાઈ જતા નથી.

હે પાર્શ્વપ્રભુ ! આપનો પ્રભાવ ત્રિભુવનમાં ગાળે છે તેથી વ્યાધિ, બંધ, વિષ, વૈરનું નિવારણ થાય છે. ચોર-ચરહનું વિદ્વારણ થાય છે. શોક અને સ કટનો સારી રીતે નાશ થાય છે.

માત્સર્ય અને માનને મોડીને, અને કર બોડીને આ પાંચ

તીર્થ'કરોની મેં વિનતી કરી છે. મને ભોગપલોગોમાં રસ નથી અને રાજ્યની સ્પૃહા નથી માટે આપ પોતાના આ સેવક ઉપર કૃપા કરો.

સામાન્ય રીતે પાંચ મુખ્ય તીર્થ'કરોમાં ઋષભદેવ, શાંતિનાથ, નેમિનાથ, પાર્શ્વનાથ અને મહાવીર સ્વામીની ગણના થાય છે. 'કલ્યાણક'ંઠમ' સ્તોત્રમાં પણ આ પાંચ તીર્થ'કરોનો ઉલ્લેખ છે. કવિ જયશેખરસૂરિએ એ પાંચને બદલે ઋષભદેવ, પદ્મપ્રભુ, વાસુપૂજ્ય, શાંતિનાથ અને પાર્શ્વનાથ એ પાંચ તીર્થ'કરોની સ્તુતિ કરી છે. આ પાંચની પસંદગી કરવામાં કોઈ વિશેષ કારણ જણાતું નથી. પરંતુ સંભવ છે કે કોઈ તીર્થ'માં આ પાંચ તીર્થ'કરોની પ્રતિમા હોય અને તે સમયે તેમણે એ પાંચની સ્તુતિની રચના કરી હોય.

(૧૭) શ્રી મલ્લિનાથ વિનતી

મલ્લિનાથ મનિ દેહ સંચિયઈ, મલ્લિકા કુસુમ લેહ અંચિયઈ;
કામના સકલ તીણિ પામિયઈ, કામના સર વિચ્છેદિઈ નામિયઈ. ૧

દેખિ દીવિય તમિશ્ર વારતી, સિદ્ધિ બુદ્ધિ બહુ દેઈ વારતી;
કલ્પવલ્લિ લય લીડે નીગમઈ, મારિ નામિ તિમ મલ્લિસૂ'ગમઈ. ૨

દેવતઈ બહુ અનન્તુ આહરી, સ્ત્રી તણી અબલતા નિરાકરી;
'સિદ્ધિ સોધિ થિરવાસ માંડતઈ', હણિઓ અથિર ભાવુ માંડતઈ. ૩

વધરિ મોટઈ ન નારિ મારિયઈ, એય વાત મનિ તઈ વિચારિયઈ;
દેખિ મોહદલ્લુ રોસિ આવતઈ', તઈ હૂંહ રમણિ રૂપ હેવ તૂં. ૪

પંક સંકટિ નિતં નિતં બિની પડી કાઢતાં નર ન લાહૂ વાપડી;
મોહ પંકિયણ રાઉ તે કલિયા, તાહરા પગ પસાઈ નીકલિયા. ૫

કુંભ નારીય વહઈ સિરિ લીધઈ, તઈ સુકુંભ પગ હેકલિ કીધઈ;
એતલઈ અવરનારિ સરિખઈ', તૂં ચરિતુ મનમાહિ ન લેખઈ. ૬

નારિપંથિ પગબંધન પૂરઈ, સ તતું કરઈ ધ્યાન અપૂરઈ;
તીણિ રૂપિ ઋષિમંડલિ ધ્યાઈ', તઈ ગયા સિવપુરી સવિ ધાઈ. ૭

તઈં સ્રી તણી સ્મૃતિ પવિત્ર કીધી, તઈં ભાવિયા રહઈં સિવ સિદ્ધિ લીધી;
હું ભક્તિ ભોલઈં મતિ તઈં બુદ્ધારઈં મૂં દેવ દેવે ક્લ સર્વ સારઈં. ૮

ઈતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી મલ્લિનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુ યોગણીસમા તીર્થંકર છે. એમની સ્તુતિ કરતાં કવિ લખે છે કે જેમણે કામદેવનાં બાણોને તોડી નાંખ્યાં છે અને મોક્ષરૂપી એકમાત્ર કામનાને પ્રાપ્ત કરી છે એવા શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુને મનમાં ભાવથી ધારણ કરીને, મલ્લિકા પુષ્પોથી અમે પૂજા કરીએ છીએ.

દૃષ્ટિથી અધકારને નિવારતી, સિદ્ધિ, બુદ્ધિ, બળ અને રતિ-
(સુખ)ને આપનારી કલ્પવેલીરૂપ એવા શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુનાં દર્શનથી ભયથી ભીડ ચાલી જાય છે અને એમના નામસ્મરણથી મારિ રોગ પણ ચાલ્યો જાય છે.

હે મલ્લિકાપ્રભુ ! દેવતાઓના અનંત બળને આદરીને, સ્રી સંબંધી અબળાતું બિરુદ ફર કરીને, અને ઉત્પન્ન થયેલા અસ્થિર ભાવોને હણીને સિદ્ધિરૂપી મહેલમાં સ્થિર વાસને આપે મેળવ્યો છે.

હે દેવ ! મોટા વૈરીઓ પણ સ્રીઓને મારતા નથી. આ વાત આપે મનમાં વિચારી લઈને મોહના સુલટોને રોષથી આવતા બેઈને આપે રમણીતું રૂપ કરી લીધું હતું.

સતત તારુણ્યમાં રહેનારી એવી તે મલ્લિકાપ્રભુમતી જ્યારે પંક-
રૂપી સંકટમાં પડી હતી ત્યારે તે બિચારીને મનુષ્યો ત્યાંથી ન કાઢી શક્યા. તે રાજાઓ પણ મોહરૂપી પંકમાં પડ્યા પણ છેવટે તેઓ પણ આપનાં ચરણોની કૃપાથી નીકળી શક્યા.

નારીઓ મસ્તક ઉપર કુંભને ધારણ કરે છે પરંતુ સુંદર કુંભને તમે પગની નીચે અંગલક્ષણ તરીકે ધારણ કરો છો. (મલ્લિ-
નાથ પ્રભુનું લાંછન કુંભ છે.) એટલું જ બીજી નારીઓ સાથે આપનું

સરખાપણું છે. પરંતુ આપના ચારિત્રની તોલે તો તેઓ કેઈ આવી શકે તેમ નથી.

મોક્ષમાર્ગમાં નારી પગબંધનરૂપ બને છે અને સંતો પણ નારીના આકર્ષણથી પોતાનું ધ્યાન અધૂરું છોડી દે છે. આપના રૂપનું છ રાજ્યો (ઋષિમંડલો) ધ્યાન કરવા લાગ્યા. આપ શિવપુરમાં ગયા ત્યારે બધા આપની પાછળ શિવપુરી તરફ હોડવા લાગ્યા.

હે મલ્લિનાથ પ્રભુ ! આપે સ્ત્રીની જ્ઞાતિને પવિત્ર અને કૃતાર્થ કરી. આપની ભાવના ભાવતાં ભવ્યજીવોએ શિવરિદ્ધિને મેળવી છે. અદ્ય બુદ્ધિવાન એવો હું આપને નમસ્કાર કરું છું. હે દેવ ! આપ મને સર્વસારરૂપ રૂંધ એવી મોક્ષગતિ આપજો.

જૈન ઋવેતાખર માન્યતા પ્રમાણે યોગણીસમા તીર્થંકર શ્રી મલ્લિનાથ ભગવાન સ્ત્રી હતા. (લિંગબંદો માને છે કે મલ્લિનાથ પુરુષ હતા.) સ્ત્રી તરીકે માયાદિ કષાયોને જીતી કર્મક્ષય કરી તીર્થંકરપણું પામવું લગભગ અશક્ય છે. મલ્લિકુંવરીએ એ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું. એ ઘટના પણ આશ્ચર્યકારક (અચ્છેરા) જેવી ગણાય છે. આ કાવ્યમાં કવિએ મલ્લિનાથ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં સરસ મૌલિક કલ્પના કરી છે કે મોહના સુલટોને આવતા બેઈને આપે સ્ત્રીનું રૂપ ધારણ કરી લીધું કે જેથી સ્ત્રીને હણવાનું પાપ તેઓ ન કરે. કવિ બીજી સરસ કલ્પના કરતાં કહે છે કે અન્ય સ્ત્રીઓ તો માથે કુંભ ધારણ કરે છે જ્યારે આપે તો પગમાં કુંભ ધારણ કર્યો હતો. (અર્થાત્ પગમાં કુંભનું લક્ષણ-લાંછન હતું.) વળી કવિએ મલ્લિનાથને બિરહાવતાં કહ્યું છે કે આપે તો સ્ત્રીઓની સમગ્ર જ્ઞાતિને પવિત્ર અને કૃતાર્થ કરી છે. આ રીતે આપે મોક્ષમાર્ગ ઉપર સ્ત્રીને પણ સમાન અધિકાર અપાવ્યો છે.

મૌલિક કલ્પનાઓથી સભર અને મલ્લિનાથનો મહિમા ગાતી આ કૃતિ મલ્લિનાથ વિશેના પદસાહિત્યમાં વિશિષ્ટ સ્થાન ધરાવે છે.

(૧૮) શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામી વિનતી

નગર જાંબૂ તાં જગિ જાણીયઈ, લલપણુઈ જૂ પીઠિ વખાણીયઈ;
 પ્રભુ તિહાં મુનિ સુવ્રત લેટિઈ, દુરિત બંધન વેગિ વિછૂટીયઈ. ૧
 પ્રકટ સામિય તૂ શુભ જેતલા, જલનિધિં જલભિંદુ ન તેટલા;
 તિલ તણુઈ તુભિમૂં મતિ છઈ મવી, કિમ સકઈ શુભ તૂં સવી વણુવી. ૨
 કમલ લોચન તૂં મુખ ચન્દ્રમા, અમૃત વાણિય ચંદનની ક્ષમા.
 દયન પંકિત દાડિમની કલી, તુજ કન્હઈ તુ તાપ ગયા ટલી. ૩
 કુમતિની ધુરિ વાત સુહામણી, પુણુ સવે પરિણામિહ સામણી;
 કહિઈ ધસુ જિકે તઈ કેવલી, વિઘટતઈ નવિ દીસઈ તે વલી. ૪
 લવસમુદ્ર ચલૂ જિમતઈ ગણિઈ, સમરિ મોહ મહાભડુ તઈ હણિઈ;
 વિમલ કેવલ સંપદ તઈ કલી, ઇતરુ કાઈ સકઈ કિમ તૂં મિલી. ૫
 તુરગ કાજિ મહાપથુ આગમી, રચણુ ચોજન સાઠિ અતિકમી;
 નગરિ તૂં ભરુઅતિ સમોસરિઈ, જુગતિ યોલિ યાશુ નિરાકરિઈ. ૬
 તઈ જિ કીધીય વાજિ વિષય જિસી, મુઝ લણી કરુણા કરિમૂંતિસી;
 અમહ અનેરુ કોઈ નથી ધણી, દઈન તૂ પદવી હિવ આપણી. ૭
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી મુનિસુવ્રતસ્વામી વિનતી.

વિવરણ

મુનિ સુવ્રતસ્વામીને સંબોધીને લખાયેલી આ વિનતીમાં કવિ જયશેખરસૂરિ કહે છે કે જગવિખ્યાત જાંબૂ નામના નગરની સુંદરતા પૃથ્વીપીઠ ઉપર વખણાય છે. ત્યાં મુનિ સુવ્રતપ્રભુને ભેટીને હુકર ઝોવાં બંધનોથી જલદીથી છૂટી જઈએ.

હે નાથ ! સમુદ્રનાં જલભિંદુઓથી પણ અધિક આપનામાં પ્રગટ શુભો રહેલા છે. તલ જેવી તુલ્ય (અદ્ય) અમારી મતિ છે, જેથી આપના સકલ શુભોને હું કેવી રીતે વણુવી શકું ?

હે પ્રભુ ! આપનાં નેત્રો કમલ સમાન છે અને સુખ ચંદ્રમા સમાન છે. આપની વાણી ચદન સમાન શીતલ અને અમૃતમય છે. આપની દાંતની પંક્તિઓ જાણે દાડમની કળી છે. આપના શુભ્રાનું વર્ણન કરતાં મારા સર્વ તાપ ટળી જાય છે.

કુમતિની વાતો તો સોહામણી લાગે, પરંતુ તેનાં સર્વ પરિણામો હાસ્યાસ્પદ હોય છે. કેવલી લગવંતે જે કાંઈ ધર્મ કહ્યો છે તેથી સર્વ તાપ નાશ પામે છે અને ફરીથી ઉત્પન્ન થતા નથી.

હે મુનિ સુવ્રતસ્વામી ! આપ ભવસમુદ્રને ખાળોચિયા સમાન માનીને તરી ગયા અને મોહરૂપી મહાસુલટને યુદ્ધમાં હણી નાંખ્યો. તેથી આપને વિમલ એવી કેવલલક્ષ્મી પ્રાપ્ત થઈ. એનાથી વિશેષ શું મળી શકે ? શું મેળવવાનું હોય ?

હે સ્વામી ! ઘોડાને પ્રતિબોધવા માટે આપ એક રાતમાં સાઠ યોજનનો વિહાર કરીને આવ્યા અને ભૃગુકચ્છ નગરમાં સમેસર્યાં તર્કશુક્તિપૂર્વક વચનો બોલીને આપે યજ્ઞનું નિરાકરણ કર્યું હતું. (અર્થાત્ યજ્ઞને અટકાવ્યો હતો.)

હે સ્વામી ! આપે જેમ ઘોડાને વૈરાગ્ય પમાડ્યો તેમ મારી ઉપર કરુણા કરો. આપના સિવાય અમારા કોઈ નાથ નથી. હે સ્વામી ! હવે અમને આપનું પદ - મોક્ષપદ અપાવજો.

સાત કડીની પ્રાસાનુપ્રાસશુક્ત આ રચનામાં કવિ મુનિસુવ્રત સ્વામીએ ઘોડાને વૈરાગ્ય પમાડવા માટે એક રાતમાં સાઠ યોજનનો જે વિહાર કર્યો હતો તે ઘટનાનો નિદેશ કર્યો છે અને એવી કરુણા પોતાના ઉપર વરસાવવા માટે પ્રાર્થના કરી છે.

(૧૯) શ્રી વર્ધમાન વિનતી

નગરુ તા વદવાણુ વિશેષિધ, વલીય વીરુ જિણેસરુ દેખિધ;
અમીયએકિ રહેમ કચોલડઈ, મિલિઉ' માણિકુ કાંચણુ સુંદ્રડઈ. ૧

નગર નહિં ચુરુએ પુરુતઇ કરી, મતુ રહિઉં થિરુ પાખલિ તૂં ફિરી;
 નિરખતા તુઝ રુપ નિતૂ નવહ, કિસઉં મૂરખ માણસુ હઉં કવઉં. ૨
 ફહસ જે પુણુ લેઉ કપૂરની, કિરણિ અંદ્રતણે કિરિ નીપની;
 ઇસીય મૂરતિ દેખીય નિમ્મંલી, મન તણી હિવ પૂરિમુ હઉં રુલી. ૩
 પગ ન પૂજઇ પુષ્પ તણી કલી, જિ ન જિનેશ નિહાલઇં તઇં વલી;
 અપર પામર લોક જઇ મિલિયા, સવિ સહી લવસાયરુ તે રુલિયા. ૪
 ઝગમગઇં સુખ પૂનિમ ચન્દ્રમા, કમલ કોમલ તૂ નયનોપમા;
 વિપુલ ખેઉ કપોલ નિકાસલા, હૃદય દેખીઉં થાઉં નવેસલા. ૫
 જુજ વિમ્હઇં ભોગલસિઉં લિડી, નખશિખા કિર વેલલ પાંખુડી;
 ચરણુ અંગિમ તૂ નિતુ જોઇસિઉં, અવર આસણુ નતિય જોઇસિઉં. ૬
 સકલ વિભ્રમ ટાલીય વેગલા, દઇતિ સીકઇં તત્વતણી કલા;
 જિમ કષાય ન આવઇં આસના, મણિ વસઇં તુઝ આસ ન વાસના. ૭
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી વર્ધમાન વિનતી.

વિવરણુ

વઢવાણુ શબ્દ 'વર્ધમાન' પરથી આવ્યો છે. વર્ધમાન એટલે
 લગવાન મહાવીર સ્વામી. સૌરાષ્ટ્રના વઢવાણુ શહેરમાં મહાવીરસ્વામી-
 નું મંદિર છે એનાં દર્શન કરતાં કવિ લખે છે કે વઢવાણુ નગરમાં
 અમે શ્રી વીરપ્રભુનાં દર્શન જ્યારે કર્યાં ત્યારે સુવર્ણના કટોરામાં
 જેમ અમૃત હોય અથવા સોનાની વીંટીમાં જેમ માણેક જડેલા
 હોય તેવો ઉત્તમ અનુભવ થયો.

આપના વઢે આ વઢવાણુ નગર ગુરુ કરાયું છે. (અર્થાત્ આપના
 થકી વઢવાણુ શહેરનો મહિમા વધ્યો છે.) આપના દર્શનથી અસ્થિર
 એવું અમારું મન ફરી સ્થિર બની ગયું છે. આપના નિત્ય નવાં
 નવાં રૂપો જોતાં મને લાગે છે કે હું મૂર્ખ માણસ આપનું કેટલું
 વર્ણન કરી શકીશ ?

આપના સ્વરૂપમાં કપૂરતું ચૂર્ણ, ચંદ્રનાં કિરણો અને કદંબના સૌરભનો સમન્વય થયો છે. આવી આપની નિર્મળ મૂર્તિ જોઈને હું મારા મનના મનોરથને પૂર્ણ કરું છું.

હે જિનેશ્વર દેવ ! જેઓ આપનાં ચરણોની પૂજા પુષ્પોથી કરતા નથી કે આપનાં દર્શન પણ કરતા નથી તેઓ ભવસાગરમાં ડૂબી રહ્યા છે.

આપનું સુખ પૂનમના ચંદ્ર સમાન ઝગમગે છે. આપનાં નયનો-ને કોમલ કમલની ઉપમા આપવામાં આવી છે. આપના બન્ને કપોલ ચમકે છે તે જોઈ હૃદયથી આનંદિત બનું છું.

આપની સુંદર બે ભુજાઓ લીડેલી લોગળ જેવી લાગે છે. આપની નખશિખા બકુલ પુષ્પની પાંખડી જેવી શોભે છે. આપનાં ચરણોની સુંદરતા હું નિત્ય જોયા કરું છું એટલે અન્યનું કશું જોવાની મને કોઈ સ્પૃહા થતી નથી.

હે સ્વામી ! સકલ વિભ્રમને જલદીથી ટાળી શકીએ એવી કોઈ તત્ત્વની કળા મને શિખવાડો કે જેથી મનમાં તમારો જ વાસ રહે અને ભૌતિક વાસનાઓ ન રહે.

આ કાવ્યમાં કવિ વઢવાણ નગરમાં બિરાજમાન શ્રી વર્ધમાન સ્વામીનાં દર્શન કરી ભાવોલ્લાસપૂર્વક પ્રભુનાં સુખ, નયન, ભુજા, ચરણ ઇત્યાદિનાં ગૌરવ અને મહિમા વર્ણવી, કથાચરહિત થવા માટે તથા તત્ત્વની કળા આપવા માટે પ્રભુને પ્રાર્થના કરે છે. પ્રાસાતુપ્રાસ-સુકૃત આ રચના સરળ અને આસ્વાદ્ય છે.

. . .

(૨૦) શ્રી સંખીશ્વર પાર્શ્વનાથ વિનતી

સચલ સુર અસુર નરનાહ વંદિય કમો,
 ઇંદ્રકં સુદંખાણુ દાણુમિમ કમ્પદુમો;
 હૃદ્રકં હૃદ્યાર ભાવારિ ભયખંડણો;
 જયહ સિરિપાસ પહુ સંખપુર મંડણો. ૧

અજજ મહ કપતતુ ક્ષિય ગેહંગણે;
 અજજ સુર સુરહિ મધ દુધ મુહિ અપણે;
 અજજ ચિંતામણિ કરચલે પામિઓ; ૧
 દિટ્ઠ સિરિપાસ જઈ સંખપુર સામિઓ. ૨
 જવ જરાસંઘ વિજાઈ હરિ સિન્નયં;
 સમરહરિ કિધુ પરિગિલીય ચેયન્નયં;
 નામ કણ્ઠેણ ઉવવાસિ નિયવ્વયં;
 બિંબ તુહ ભૂમિ સિત્તણ પચડિકયં. ૩
 તસ્સ નહાણોદયં દક્ષિય ઉવસ્સગગયં,
 જાણુ દેહરિમિ અમયં વ કિર લગગયં;
 સુહઠ ગય તુરય તે દાહજર જ જ જરા,
 જિત્તિ સંજાઈ બલવંત ગતરિતે જરા. ૪
 વચણ જિયચંદ અરવિંદ સમલોચણા;
 મતગઈ મગેન નિય રમણ મણુ મોહણા;
 કમલ સમચરણ વર કરણ જણુ રંજણા;
 દેવતુહ ભૂયણિ નિચ્ચંતિ અમરગણા. ૫
 પોસ વહિ દસમિ જિણુ જન્મ કલ્લાણુયં,
 સુલ્લિય કારંતિ સસુદાય તુહ નહવણુયં;
 મેરુ સિહરરિમિ અમરતવ ઉચ્છવલારે,
 જે ય ન પડંતિ તે લીમલય સાચરે. ૬
 મનુષ્ય લવ લધુ જઈ સુદ સાવયકુદં,
 સુલ્લિય ગુરુ વચણ જઈ અતિ પાયહબલં;
 બિંબ લંબેસિતા પિડિબઈ જીવ રે,
 સંખપુર પાસ પહુ પાયઈ દીવ રે. ૭
 ખાસ ખસ સાસ જર સૂદ દુદેહવણા,
 હરસ સિર કુરિછ મુહ અચ્છિ બહુ વેચણા;

તુજા નામેણુ નાસંતિ તહ ફરઓ,
જેમ તિમિરાઇં દિનનાહ કર પૂરઓ. ૮

કુદેઠે દવ દહણુ પરિદેદ સંવંગયા,
ગલિય કર ચરણુ ગય રમણિ મણુ રંગયા;
લોઇં લજનાઇં પરિચત્ત નિય ગેહિયા,
તુહ પસાએણુ પુણુ હુંતિ નવ દેહિયા. ૯
વારિ - વેયાલ - વિસ - વાહિ વેસાનરા,
ચોર હરિ હતિ ગહ ભૂયવણુ-વાનરા;
હુદેઠે અનોવિ તા કોવિ નહુ લગગએ,
જામ તુહ નામ વરમંત મણિજગગએ. ૧૦

સહસ પણુસદિઠે સયપંચ છતીસએ,
ધંગ મુહત્તેણુ પૂરંતુ લવઇંતિએ;
હા, નિગોયેસુ કાલં અનંત જીઓ,
ભમિય ભુવનન્નિમ તુહ ધન્ન પરિવન્નિજઓ. ૧૧

પુઢવિ જલ-જલણુ માઇંસુ તુહ સાસણુ,
મુત્ત પત્તેય જીવેસુ ધુન્નમઇં ઘણુ;
ઠાણુ ઠાણુન્નિમ છિન્નજંતુ સિન્નજંતઓ,
કાલ ચક્કાઇં અસંખ અઇં પૂરંતઓ. ૧૨

વિગલ જોણીસુ જિણિ નાહ કિમિ કીઢિયા,
તિમિ તિમાઇંસુ જિય પાવ ભારિ પીઢિયા;
મચ્છ મિય, મોર, અહિમાઇં જં મેયણુ;
નમઇં પઇં મુવુ પંચિંદિયત્તણુ. ૧૩

નરયવાસેસુ બહુ છેયણા લેયણા,
તિરિય જાઇંસુ મુહ તિન્હ ભય વેયણા;
હીણુ મુરુમણુય ભાવન્નિમ પરિભવસએ,
લહઇં સો જરસ તુહ પાસિ મણુ નવસએ. ૧૪

ભૂરિ ભવ ભમિય કહ કહવિ તું સામીઓ,
દસહિ દિટુંતું જોએહિં મહં પામીઓ;
તહં વિમુત્તુષ્ઠ કેા અવરૂ સેવિજ્જઓ;
સાર કરિ સાર કરિ હેવહં મહુજ્જઓ. ૧૫

એહ મહમંગલ એતથ મહ ઉસવો;
એહ નિવ્વાણુ સુક્ખાણુ મહ અણ્ણુ;
એહ મહયાલુ એયં વ પરમામયં,
પવ્વુત્તહ તાતુ જ' દેવ અભિરામયં. ૧૬

પવર ધરણ્ણિદિં ધણુ દાહિં બહુ ભુદ્ધિઓ,
અણ્ણિમ મહિમાહં માહિં સુજ્જલા સિદ્ધિઓ,
ભોગ સંયોગ અવિયોગ સો પાવઓ,
તુમ્હં શુણ્ણ ઇક્ક ભાવેણુ જો ભાવઓ. ૧૭

અધણુ ધણુવંત અધવચ્ચ સુયવંતયા,
પંશુ ચલલંત જરચંધ નિરૂપતયા,
હુંતિ મહં મૂઢ સુય નીર નિહિ પારયા,
નાહ નિર પાય તુહ પાય સેવારયા. ૧૮

તરણિ પાસમ્મિ ખજ્જેય કિં દિપ્પઓ,
સુત્તુ વેરુદ્ધિય કેાકાયમમિં ધિપ્પઓ,
કપ્પતરુ પાસિ કિકયરુ મણુ મોહઓ,
દંસણે તુમ્હં કેા અવરુ સુર સોહઓ. ૧૯

અવર દેવાણુ સેવાઈ જ' રજ્જયં,
તેણુ પરિણામ વિરસેણુ નો કજ્જયં;
તુજ્જ સેવાઈ જ' કિંપિ સત્તજ્જઓ.
દેવ તેણેવ અમ્હાણુ મણુ રંજઓ. ૨૦

સંખીસર સંઠિય અયઉક્કંઠિય,
સિરિ જયશેખરસૂરિ કય બહુભત્તિ,

પહોત્તિય એ વિભત્તિય,
પાસ જિણેસર કરિ સફલ. ૨૧

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી સંખીશ્વર પાર્શ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ ભગવાનનો મહિમા અપરંપાર છે. જૈનોમાં એવી માન્યતા છે કે શંખેશ્વરમાં આવેલા તીર્થમાં પાર્શ્વનાથ ભગવાનની જે પ્રતિમા છે તે ગર્ધ ચોવીસીમાં દ્વાપરકર તીર્થ કરના સમયમાં ભરાવેલી છે. એથી આજે પણ આ તીર્થ અત્યંત ચમત્કારિક મનાય છે અને પ્રતિદિન અનેક જૈનો એની યાત્રાએ આવે છે. આ તીર્થ વિશે કેટલાયે કવિઓએ પોતાની રચના કરી છે. કવિ જય-શેખરસૂરિએ પણ એ વિશે ત્રણ વિનતીની રચના કરી છે.

આ વિનતીમાં કવિ કહે છે કે સકલ સુર, અસુર, નરનાથથી વંદિત છે ચરણકમળ જેમનાં તથા ઇષ્ટસુખોને આપવામાં જે કલ્પવૃક્ષ સમાન છે તથા દુષ્ટ દુરાચારી ભવરૂપી શત્રુના લયનો જે નાશ કરનારા છે એવા શંખપુરમંડન શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન વિજયવંતા હો ॥

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં દર્શન કરવાથી આજે મારા ઘરઆંગણે કલ્પવૃક્ષ ફળ્યું છે; આજે કામધેનુનું દૂધ મારા મુખમાં પડ્યું છે; હાથમાં જાણે મેં ચિંતામણિરત્ન મેળવ્યું છે.

જ્યારે જરાસંઘે પોતાની વિદ્વાના યજ્ઞથી લયોં સંશ્રામમાં હરિની સેનાના ચૈતન્યનો નાશ કર્યો ત્યારે કૃષ્ણે અક્રમ વ્રતની આરાધના કરીને, ભૂમિને લેહીને (પાતાળમાંથી) આપના બિંબને પ્રકાશિત કર્યું હતું.

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વપ્રભુના નમણ જલથી (નહવણ જલથી) જરાસંઘનો આ ઉપસર્ગ દૂર થઈ ગયો. એ નમણથી જાણે દેહ પર અમૃત લગાડ્યું હોય તેવો દેહ થઈ જતો. દાહજવરથી પીડાતા મુલટો, હાથીઓ, ઘોડાઓ વગેરે જલદ્વીથી યજ્ઞવાન થઈ ગયા અને જરારૂપી શત્રુ ચાલી ગયો.

હે પ્રભુ ! આપનું મુખ ચંદ્ર સમાન છે. આપનાં લોચનો કમળ સમાન છે. આપનો હેહ બર્ધનાં પુષ્પ સમાન અત્યંત સુગંધથી મધમધ છે. આપ રમણીઓના મનને મોહ પમાડનારા, કમળ સમાન ચરણોવાળા, શ્રેષ્ઠ સુવર્ણવર્ણ હેહવાળા અને ભવિષ્યનોનાં હૈયાને આનંદ આપનારા છો. હે દેવ ! દેવતાઓનો સમૂહ પણ પૃથ્વીતલ ઉપર આવીને આપને નમે છે.

પોષ વદ દસમનો દિવસ એ પાર્શ્વપ્રભુ જિનેશ્વરનું જન્મકલ્યાણક છે. તે દિવસે ભવિષ્યનો શ્રી પ્રભુને સ્નાન કરાવે છે. દેવતાઓ પણ મેરુશિખર ઉપર જન્મમહોત્સવ કરે છે. અને પુણ્યોપાર્જન કરી ભયંકર ભવસાગરમાં દૂબતા બચી જાય છે.

હમણાં પ્રચુર પુણ્યથી મનુષ્યભવને પ્રાપ્ત કર્યો અને શુદ્ધ શ્રાવકકુળ મળ્યું. વળી પાપરૂપી બળનો નાશ કરનારા સદ્ગુણનાં વચનો મળ્યાં અને જિનબિંબોનાં દર્શન કરવા મળ્યાં છે. હે જીવ ! શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વપ્રભુનાં ચરણોને પામીને જીવનને પ્રકાશિત કર.

હે પ્રભુ ! જેમ અંધકાર સૂર્યનાં કિરણોથી નાશ પામે છે તેમ ઉધરસ, ખસતું ઠંઠું, શ્વાસ (હમ), જરા, સૂદ તથા હાથ, મસ્તક, પેટ, મુખ, આંખમાં થતી બહુ વેદનાઓ વગેરે આપના નામમાત્રથી જ નાશ પામે છે.

કુકરોગરૂપી દાવાનલથી જેઓનાં સર્વ અંગો બળી ગયાં છે, જેઓના હાથપગ ગળી ગયા છે, રમણી વિષેનો આનંદ જેમનો ચાલ્યો ગયો છે અને એ રોગને કારણે લોકલજ્જથી પોતાના ઘરનો જેમને ત્યાગ કરવો પડ્યો છે તેઓ પણ આપની કૃપાથી ફરીથી નવા દેહવાળા થઈ જાય છે.

હે પ્રભુ ! જ્યાં સુધી આપના નામરૂપી શ્રેષ્ઠ મંત્રમણિ જાત્રત છે ત્યાં સુધી પૂર, વેતાલ, વિષ, વ્યાધિ, વૈશ્યાનર, ચોર, સિંહ, હાથી, ઝાહ, વાણવ્યંતર, વાનરો તથા અન્ય દુષ્ટો લાગતા નથી.

આપના ધર્મથી રહિત જીવો, અનંત કાલ સુધી ભુવનમાં ભગીને નિગોઠમાં એક સુહૃત્માં ૬૫૫૩૬ ભવોને પૂરા કરે છે.

આપના શાસનથી રહિત એવા પૃથ્વી, જલ, અગ્નિ આદિમાં રહેતા પ્રત્યેક જીવો ઘણું ઘણું ભમે છે અને સ્થાને સ્થાને છેઢાતાં-લેઢાતાં અસંખ્ય કાલચક્રો પૂરાં કર્યા કરે છે.

હે નાથ ! હું વિકલેન્દ્રિયમાં કૃમિ, કીડી તરીકે અવતર્યો, મત્સ્ય, માખી, મચ્છર, મોર, સાપ આદિ ભવોમાં પાપથી પૂર્ણ એવો હું પીડા પારથો, પરંતુ હવે પંચેન્દ્રિયપણું પ્રાપ્ત કરીને આપને નમસ્કાર કરું છું.

હે સ્વામી ! નરકાવાસમાં મેં બહુ છેઢન અને લેઢનોને સહન કર્યોં. તિર્યંચ યોનિમાં ક્ષુધા અને તૃષ્ણા તથા લયની વેઢનાને સહન કરી; હીન દેવોના ભવમાં પરાભવનું દુઃખ સહન કર્યું. હવે હે પ્રભુ ! આપની પાસે આ મનુષ્યપણું પારથો છું.

હે સ્વામી ! ઘણા ભવોમાં ભગીને કૌર્ષક પુલ્લેહ્યે ઠસ ઠઠાંતથી દુર્લભ એવા મનુષ્યભવમાં મેં આપને આજે પ્રાપ્ત કર્યા છે. તેથી હે વિભુ ! આપને છોડીને બીજા કોને સેવીએ ? જેથી આપ મારા ઉપર સાર કરો, કૃપા કરો.

‘આ મહામંગલ છે, અહીં મહા ઉત્સવ છે અને નિર્વાણસુખનો અનુભવ છે. આ અત્યંત ઉત્કૃષ્ટ અને પરમ છે.’ આ રીતે હે દેવ ! મને આપના તરફ પ્રવૃત્તિ કરાવો.

હે સ્વામી ! જે આપના શુભોની સ્તવના એકાગ્રભાવથી કરે છે તે શ્રેષ્ઠ લઙ્કિઓ, ઋષિ, બ્રહ્મ બુદ્ધિ, અણ્ણિમા અને મહિમાદિ ઉજ્જવળ સિદ્ધિઓ, ભોગ, સ યોગ, અવિયોગ ઇત્યાદિ પ્રાપ્ત કરે છે.

હે પ્રભુ ! જે આપનાં ચરણોની સેવા કરવામાં શુદ્ધ હૃદયથી રક્ત રહે છે તે નિર્ધન હોય તો ધનવંત બને છે, અપુત્રવાન હોય તો પુત્રવાન બને છે, પાંગળો હોય તો ચાલતો થઈ જાય છે, આંધળો હોય તો દેખતો થાય છે અને મતિથી મૂઢ હોય તો શ્રુતસાગરને પારગામી બને છે.

શું સૂર્યની પાસે ખલોત ફીપે છે ? વૈદ્યુત મણિને છોડીને કાચની
સ્પૃહા કોણ કરે છે ? કદપવૃક્ષ પાસે હોય તો કોણ અન્ય વૃક્ષથી
મોહે ? તેમ આપનાં દર્શન થયા પછી બીજા કયા દેવો કોઈને ગમે ?

અવર દેવોની સેવાથી જે રાજ્ય મળે એમ હોય તો પણ
પરિણામવિરસ એવા તે રાજ્યથી મને કોઈ પ્રયોજન નથી. આપની
સેવામાં જે કાંઈ ત્યાગ કરવો પડે તો પણ હે દેવ ! તે ત્યાગથી જ
અમારું મન આનંદિત થાય છે.

શંખેશ્વર નગરમાં રહીને અત્યંત ઉત્કંઠિત એવા મેં શ્રી
જયશેખરસૂરિએ બહુ ભક્તિથી કરેલી આ વિનંતી હે પાર્શ્વ જિનેશ્વર !
સફળ કરો.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ શંખેશ્વર તીર્થમાં રહીને રચેલી
જૂની ગુજરાતી ભાષાની આ વિનતીમાં અપભ્રંશ ભાષાની છાંટ
સવિશેષ જણાય છે. શંખેશ્વર તીર્થનો મહિમા કેવો છે તે તાવ,
ઉધરસ વગેરે રોગો દૂર કરવા ઉપરાંત લપ્ધિસિદ્ધિઓ કેવી કેવી
પ્રાપ્ત થાય છે તે દર્શાવવા સાથે પોતાને મળેલા દુર્લભ એવા મનુષ્ય-
ભવને સાર્થક કરવા કવિ પાર્શ્વપ્રભુને વિનંતી કરે છે. પ્રાસાનુપ્રાસ-
યુક્ત આ રચનામાં કવિના શબ્દપ્રભુત્વની વિશેષ પ્રતીતિ થાય છે.
ઉ. ત. ‘વારિ, વેચાલ, વિસ, વાહિ, વેસાનરા; ભૂરિ ભવ ભમિય;
અધણ-ધણવંત; બહુભત્તિ પઉત્તિય, એ વિન્નત્તિય’ ઇત્યાદિ ચરણ-
ખંડોમાં કવિનું શબ્દપ્રભુત્વ જોઈ શકાય છે.

૦ ૦ ૦

(૨૧) શ્રી આદિનાથ વિનતી

યુગાદીશુ સેતુજનક શંગિ બધદ્ધ,
કરિ કાઢિયા તેર તે દૂરિ ફીકઉ;
મહારંગિ સંધિહિ જગન્નાથુ જે તઈ,
દ્વિયા સામટા જે અછઈ પુણ્યવઈ યોગઈ. ૧

સખે સૂકતઇ ખેત્રિએ મેહુ વૂઠઉ;
 દલિદ્રી કિંહિંએ મહાહેવુ તૂઠઉ;
 અડિઉં રાંકનઇ હાથિ એરવન્તુ સારઉં;
 વસિઉં નામુ મોરઇ હિયઇ જ' તમહારઉં. ૨

પડિઉ પાપનઇ પૂરિહઉં પુણ્ય પાખઇ;
 ભમિઉ જન્મના લાખ સંસારિ આખઇ;
 ઘણી વંદના મોહનઇં સેન સાધી;
 કુણુઇ કાલિમઇં માણુસી યોનિ લાધી. ૩

કુપા-તાહરી શ્રાવકુ ધર્મ પામી,
 ખરઉ ઉલખિઉ તુ' ત્રિહું લોક સ્વામી;
 હિયઉં હેવ તઉં લેટિવા એઉમાહિઉં,
 રહઇ હેલ દેતઉં ને વારિઉં ન સાહિઉં. ૪

કરી પાંખ પામઉ કિમઇ સ્વામિ લેટ,
 ઇસિઉં ઉલટિઇં ચાલતઉ તીર્થવાટ;
 ન વીજઉં ન ખીજઉં ન ભાજઉં પીયાણે,
 અમીકુ'ડિ માડી અછઇ કેલિ બણે. ૫

ચડી પાજડી પાથરે રુપ મૂલે,
 મિલી લોકિ પૂજિઉ પ્રભુ ફારિ ફૂલે;
 શુભાલી તુમહ જોલતા જોધિ હીપઇ,
 મુખ જોજતાં લોચને ત્રિસ ન છીપઇ. ૬

નરનારિ નાચઇં હિયારંગિ સાચઇ;
 ઇહા વિભુ ન વેચતાં હાથ ખાચઇ;
 ઇસિઉં બહિયઇ જે પુણુ ઇણિ થાણઇ,
 કલિકાલ નઉં કોઇ નામૂં ન બહુઇ. ૭

ફલુ પુણ્યવાડી તણઉં મુક્તિ નામઇં,
 અચઇ મૂકિમઇં તે અમહ આપિ સામી;

ત્રિહું લોકના તાત તૂં પાછ લાગી,
અન્હે એતલી સૂખડી આજુ માગી. ૮

અતિ અલજજઇ પામીઇ તિહૂઅણુ સામી,
સેવ કરઇ તે તુઝ તણીય,
મનવ'છીય સિદ્ધી નિમલ યુધી,
તીહ' દેજે સેતુજ ધણીય. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી યુગાદિદેવ આદિનાથ શત્રુ'જય નદીની પાસેના ગિરિરાજ
શ્રી શત્રુ'જય ઉપર બિરાજમાન છે. તેર પ્રકારના કઠિયારાને ફર કરીને
જગતનાથ જિનરાજની સાથે અત્યંત આનંદ અને ઉત્સાહથી જે
મન બેઠે છે તેઓની સર્વ ઇચ્છાઓ એમની કૃપાપ્રસાદથી ફળે છે.

સૂકા ખેતરમાં મેઘની વૃષ્ટિ થાય, દરિદ્ર માણસ ઉપર મહાદેવ
પ્રસન્ન થાય કે રંક મનુષ્યને ઉત્તમ રત્ન મળે તો તેને જેવો
આનંદ થય તેવો આનંદ મારા હૈયામાં આપતું પવિત્ર નામ ધારણ
કરવાથી અનુભવું છું.

પુણ્યના અભાવે પાપનદીના પૂરમાં હું પડ્યો છું. સમગ્ર
સંસારમાં લાખો વાર જન્મ લઈને ભર્યો છું. આપની ઘણી કૃપાથી
મોહરાજાની સેનાને વશ કરી છે અને કેટલાયે કાળ પછી હે પ્રભુ!
મેં મનુષ્યોના મેળવી છે.

હે આદિનાથ પ્રભુ! આપની કૃપાથી શ્રાવકધર્મ મળ્યો છે.
મેં જાણું છે કે આપ ત્રણ લોકના સ્વામી છો. મને હૈયામાં આપને
લેટવા માટે ઘણો જ ઉત્સાહ છે. આપ હવે સહાય કરો કે જેથી
માથેથી પાણીની હેલ જેવો જન્મમરણનો ભાર હું ઉતારી શકું.

હે ઋષભદેવ સ્વામી! હું પાંખને મેળવું તો હમણાં જ આપને
લેટવા આવું. આપની પાસે આવવા હું ઉમંગથી તીર્થનો રસ્તો

લઈ' છું. આપ તો કોઈના પર રીઝતા કે ખીજતા નથી. પરંતુ આપના દર્શનથી જાણે અમૃતકુંડમાં રમતા હોઈએ એવો આનંદ થાય છે.

આ લઘુ રચનામાં કવિએ સિદ્ધાચલ પર ઘિરાજમાન આદિનાથ પ્રભુને જન્મભરણનો ભાર ઉતારી આપવા એટલે કે મુક્તિ અપાવવા વિનંતી કરી છે. બીજી કડીમાં પોતાના આનંદને વ્યક્ત કરવા આપેલી સૂઝા ખેતરમાં વૃષ્ટિ વગેરેની ઉપમાઓ મનોહર છે.

° ° °

(૨૨) વાયડ શ્રી મુનિસુવ્રત વિનતી

પામિય ઘણુ અણુરાઉ, વાયડિ વાંઠઉ વીસમઓ,
 મુણિ સુવય જિણુરાઉ ભવ ભાગા તુમિહ વીસમઓ. ૧
 નાસઈ' જેહનઈ' નામિ કલિમલ પાણિય પંક જિમ,
 ભેતા જીવતસામિ નયણે ત્રિસત્થી પઈ નહિય. ૨
 વચ્છર લક્ષ અગ્યાર ખ્યાસી સહસા અચલય,
 ઇણિ થાનકિ અવતારુ નિહયણુ બંધવ તુઝ હુઈ. ૩
 આગલિ આદિ જિણેસુ કેસર કુમુભિહિ' પૂજિય,
 એ મન માનિસિ મનરેસુએ સિરિ પૂરઈ પૂજતિય. ૪
 તું ચંદ્રપહનાહુ ચંદ્રકિરણુ જિમ ભિજલહ,
 ફેડઈ ભવહુહ ઠાહુ ભાવિહિંઈ ભવિયણિ ભેટિયહ. ૫
 પાસઈ પાસજિણિંહુ ઇંદ નરિંદિહિં વંદિયએ,
 દીકઈ મણિ આણુંહુ ભરિયસર જિમ ઉલટઈએ. ૬
 પાછઈ પણમિસુ નેમિરાય મઈ પરિહરણુ પહુ,
 પંશુલઈ' ખેમિ આલિસુ સિવપુરિ વાટડિય. ૭
 હિવ જિણુહર મઝારિ, જાઈ ભેઉ વીરપહુ,
 સદ્ગુ હુયઈ સંસારિ, મનુય જમારુ આહુ મહ. ૮

હરિહર ઇંદુ દિલ્લિંદુ દેવયવાયડિ અવયરિય,
તીહમાહિ વીર જિલ્લિંદ, તૂ તારાયલ્લિ અંદુ જિમ. ૯
જિમ જિમ રંગિહિં વીર દીસઇ લોયલ્લિ લેપમઓ,
તિમ તિમ ત્રિસીઓ નિરુ જિમઓ બાઇ ન મેદહલ્લિઓ. ૧૦
તિહ ઘરિ નવઇ નિધાન, તિહ કરિ ચિંતામલ્લિ રયલ્લુ,
જે મૂંકી અલિમાનુ નિસિ દિનુ, સેવઇ વીર જિલ્લુ. ૧૧
ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા વાયડ શ્રી મુનિસુવત વિનતી.

વિવરણ

વાયડમાં આવેલા વીસમા તીર્થંકર ભગવાન શ્રી મુનિસુવત-સ્વામીના મંદિરની યાત્રા કરતાં કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ કહે છે કે....

“ઘણો અનુરાગ પાત્રીને વાયડમાં પ્રતિષ્ઠિત વીસમા શ્રી મુનિસુવત જિનને વંદન કરીને વિષમ એવા ભવને લાંશુ છું.”

જળથી જેમ પંક નાશ પામે છે તેમ એમના નામમાત્રથી જ કલિરૂપી મદલ નાશ પામે છે. ઇંદ્ર દ્વારા પૂજિત એવા શ્રી જીવંત-સ્વામીને નયણે નીરખીએ !

અગિયાર લાખ છયાસી હજાર વર્ષ પૂર્વે હે ત્રિભુવનખ ધવ ! આપનો અવતાર આ સ્થાનમાં થયો છે.

શ્રી આદિનાથ પ્રભુ આગળ બિરાજિત છે તેમની કેસર-પુષ્પો વડે પૂજા કરીએ. પ્રભુને જે મનમાં આણે છે ને તેમની પૂજા કરે છે તેને રાજ્યલક્ષ્મી પ્રાપ્ત થાય છે.

હે ચંદ્રપ્રભુસ્વામી ! આપ ચંદ્રકિરણ જેવા ઉજ્જવળ છો અને ભવરૂપી દાવાનલનો નાશ કરનારા છો. હે ભવિજનો ! ભાવ-પૂર્વક એમને ભેટો.

ઇંદ્રો અને નરેન્દ્રો વડે વંદિત એવા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ચંદ્ર-પ્રભુ ભગવાનની પાસે રહેલા છે. જેમ ભરતીના દિવસે સાગરમાં

મોઝા'ઓ ભ્રષ્ટ્ર છે તેમ શ્રી પાશ્વ'પ્રભુને જોતાં મનમાં આનંદ ઉભરાય છે.

એ પછી શ્રી નેમિનાથપ્રભુને પ્રણમીશું. તેઓ પાપને હરનારા છે. શિવપુરના માર્ગે ચાલવામાં પાંગળા એવા આપણે એમની કૃપાથી હવે કુશળતાથી ચાલીશું.

આ બધા જિનેશ્વરોની મધ્યમાં રહેલા એવા શ્રી વીરપ્રભુનાં હવે હું દર્શન કરું છું, કે જેથી આ સંસારમાં મારો મનુષ્યજન્મ સફળ થાય.

વાયડ નગરમાં હરિ, હર, ચંદ્ર અને સૂર્યાદિ બધા દેવતાઓ અવતર્યા છે. હે વીર જિનેન્દ્ર ! તે બધામાં આપ તારાગણમાં ચંદ્રમાં સમાન છો.

હે વીર પ્રભુ ! જેમ જેમ આનંદથી આપનાં દર્શન કરું છું તેમ તેમ આપ જાણે નેત્રોમાં જ લેપાઈ જાવ છો. [હૈયામાં આલેખાઈ ગયા છો.] આપનાં દર્શનની તૃષ્ણા છીપતી નથી.

જે અભિમાનનો ત્યાગ કરીને દિવસ-રાત શ્રી વીરપ્રભુની સેવા કરે છે તેના ઘરે નવે નિધાનો પ્રગટે છે અને હાથમાં ચિંતામણિ-રત્ન મળે છે.”

કવિએ જે તીર્થ વિશે આ રચના કરી છે તે તીર્થ વાયડ તરીકે પ્રસિદ્ધ હતું. આ તીર્થ તે ભૃશુકચ્છ અથવા ભરૂચ છે. પ્રાચીન સમયમાં આ તીર્થનાં અનેક જીર્ણોદ્ધાર થયા હતા છેલ્લે કુમારપાળ ભૂપાલના મંત્રી ઉદયનના પુત્ર અંબડમંત્રીએ પિતાના શ્રેયાર્થે જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો હતો. અંબડમંત્રીના મોટાભાઈ કવિ વાગ્લાટે શત્રુજય તીર્થનો ઉદ્ધાર, ગિરનારના માર્ગની સુગમતા, એવાં અનેક ઉત્તમ કાર્યો કર્યાં હતાં.

કવિ શ્રી વાગ્લાટના નામ ઉપરથી કદાચ ‘વાયડ’ શબ્દ આવ્યો હશે.

* આ વાયઠ તીર્થ વિશે ‘અઘોતરી તીર્થભાલા’ માં શ્રી મહેન્દ્રસૂરિ લખે છે :

વાયઠનયરે સુહિસુવચસ્સ, જીવ ત સામિ પડિમમહં ।

વંદે તહ વીરજિજ્ઞં, સત્તર સંવચ્છર સયા જસ્સ ॥૧૦૧॥

[હું વાયઠનગરને વિષે જીવતાં છતાં સ્થાપન કરેલી એવી સુનિ સુવ્રતસ્વામીની પ્રતિમાને વંદન કરું છું તથા તે જ વાયઠ નગરને વિષે વીરજિનને હું વંદન કરું છું, જેને સ્થાપન કર્યાંને સત્તરસો વર્ષ થયાં છે.]

આ વિનતીમાં જે તીર્થનું વર્ણન છે તેમાં મૂળ નાયક તરીકે શ્રી સુનિ સુવ્રતસ્વામી છે. કવિએ વર્ણન કર્યું છે તે પ્રમાણે મૂળ-નાયકની આસપાસ શ્રી આદિનાથ, શ્રી ચંદ્રપ્રભુ, શ્રી પાર્શ્વનાથ અને શ્રી નેમિનાથ ભગવાનનાં પ્રતિમાજી છે.

આ તીર્થમાં કવિએ વર્ણવ્યા પ્રમાણે અન્ય ગણારામાં મૂળનાયક તરીકે શ્રી મહાવીરપ્રભુની પ્રતિમા છે. કવિએ આ પદમાં શ્રી સુનિ સુવ્રતસ્વામી માટે આરંભની ત્રણ કડી લખી છે અને શ્રી મહાવીર-સ્વામી માટે અંતિમ ચાર કડી લખી છે. જે ઉપરથી પણ આ તીર્થમાં શ્રી સુનિ સુવ્રતસ્વામી ઉપરાંત શ્રી મહાવીર સ્વામીનો મહિમા પણ મોટો હતો એમ જણાય છે. વળી શ્રી અચલગચ્છેશ્વર શ્રી-મન્મહેન્દ્રસૂરિની રચના ઉપરથી પણ જણાય છે.

એકંઠરે, કાચ્યગુણુની દષ્ટિએ આ રચના સાધારણ કક્ષાની છે.

૦ ૦ ૦

* જુઓ શ્રી વિધિપક્ષ(અચલ)ગચ્છીય શ્રાવક પચપ્રતિકમણુ સુત્ર [વિધિસહિત]
સંશોધક: પ પૂ આ. ભ શ્રી ગુણસાગરધરીશ્વરજી મ. સા, વિક્રમ
સં. ૨૦૪૦, અઘોતરી તીર્થભાલા, પાના ન. ૬૧, ગાથા ન. ૧૦૧

(૨૩) શ્રી પંચાસરા શ્રી પાર્થનાથ વિનતી

સખે પાસુ પંચાસરા ધીસ પેખઉં,
હુયઉં હર્ષકેતુ ન જાણઉં સુલેખું;
ક્રિયા પાછિલઇ જન્મિ જે પુણ્યકાજ,
ફલ્યાં સામટાં દેવ ક્ષીઠઇ તુ આજ. ૧

ભમઇં ભૂતલે કાંઇ તે ભૂરિ ભામઇં,
ક્રિમઇં કુગતિ ગઇં તૂં કિહિ કોટ નામઇં.
હસીઉલ્લસઇં તુ તિમ્હઇં રિદ્ધિ સારી,
કરાલંજિની સંપજઇં સિદ્ધિનારી. ૨

નિહાલિઉ નિત્તુ ભાવિએ ભાગ્ય પૂરઇં,
પ્રભો પાસ પંચાસરઉ આસ પૂરઇં,
મહાવ્યાધિની વેદના વેગિ વારઇં,
પડિયા પ્રાણીયા પાપનઇ પૂરિ તારઇં. ૩

જિસી નીપની હોઇ કાચઇં કપૂરિં,
વધારી જિસી સાર પીયૂષ પૂરઇં,
ઇસી મૂત્તિ તૂ દેખતા જે ન ભાવિયા,
કૃપાખાણિ પાષણિ તે નિપજાવ્યા. ૪

સદા ઇંદ્ર ચઉસદ્વિઠ પાસુ ન છાંડઇં,
અનઇ દેવની કોડિ તૂં સેવ માંડઇં,
ઇચ્છુ જોયતાં જીહ તૂં ચિત્તુ ડોલઇં,
મતિમૂઢ તે માનિ તિયંચ તોલઇં. ૫

અદેખા પસઇં આપણઇં એકિ બાધા,
કરઇં તાહરા ઓલગૂ ચિત્તિ બાધા,
અજી ભારજી ભારતે કમ્મકેરા,
વહી માંડિસિઇં માંડ સંસાર ફેરા. ૬

કિહાં લીલવાઠા કિહાં રાજધાની,
કિહાં ધાતુરી રી કિહાં હેમવાની,

કિહાં દેવ બીજા તણી મોહનિકા,
કિહાં તાહરી જાગતી યોગસુદ્રા. ૭

જગન્નાથ જોતાં યશોરાશિ દીપધ,
જગન્નાથ જોતાં મહામહી મોહુ છપધ,
ઇસધ સોહિલધ જેહુ આ દેવ પાછા,
ભવાંગોધિ તે માણસધ રૂપિ માગ્યા. ૮

ભવે દેવને લોગવધ લોગપૂરિ,
રચધ રાજ પામી ઘણી મારિ ચૂરિ,
લિહધ ભૂપિસિઈ જે અહંકાર આખધ,
પઠધ તે ભવાવત્ત તું નાથ પાખધ. ૯

દયાવંતિ તધં દાઝતઉ સપ્ત દીઠઉ,
કઠાવી પઠાવી મહામંત્ર મીઠઉ,
અઠાવિઉ ભવધ જન્મિ મોટધ પ્રમાણિ,
મયા તું ભણી તે તિસી ચિત્તિ આણિ. ૧૦

નથી કીજતી એતલધ કાજિ માયા,
કિમધ પૂજિવા પામીધ પાસ પાયા,
હિવધ ઉલટધ તીણિ આનંદુ તે તુ નરા,
મામ રિદ્ધિધ નવા રાજિ તે તુ નિતુ. ૧૧

નવ નવ ભગિધ જે હિયા રંગિ સારધ,
જિન દિન મુખિ ઉઠી તાહરી સેવ સારધ,
હુરિત પટલ લેલી પુણ્ય પોતધતિ આણધ;
નરસુરસુખ પામી મોક્ષનાં સૌખ્ય માણધ. ૧૨

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા પંચાસરા શ્રી પાશ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં કેટલાંક તીર્થો સુપ્રસિદ્ધ અને મહિમાવંત મનાય છે. એ તીર્થોમાં પાટણનું પંચાસરા પાર્શ્વનાથનું મંદિર પણ સુવિખ્યાત છે. એ વિશે લખતાં કવિ કહે છે :

“હે સખે ! શ્રી પાર્શ્વનાથ પંચાસરાના નાથને જોઈને હૈયામાં હર્ષ કેટલો બધો થયો તે હું બાણી શકતો નથી. કે તેની ગણતરી પણ કરી શકતો નથી. પૂર્વજન્મમાં પુણ્યકાર્ય કર્યાં હશે તે આજે હે દેવ ! આપને જોઈને સામટાં કળ્યાં છે.

આપના નામ-સ્મરણથી ભૂતલમાં ભવબ્રમણા અટકી જાય છે; દુર્ગતિનો નાશ થાય છે; પ્રસન્નતા અને ઉદ્ધવાસ સહિત સહેલાઈથી સર્વ રિદ્ધિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સિદ્ધિરમણી તેના હાથનું આલંબન લેનારી બને છે.

હે પ્રભુ ! ભાવથી નિત્ય દર્શન કરનારાઓનાં ભાગ્યને તમે પૂરો છો હે. પંચાસરા પાર્શ્વપ્રભુ ! વળી આપ ભક્તોની આશાને પણ પૂર્ણ કરો છો. મહા વ્યાધિની વેદનાને આપ જલદીથી નિવારો છો અને પાપરૂપી નદીના પૂરમાં પડેલા જીવોને પાર કરો છો.

કાચ અને કપૂરથી બનેલી મૂર્તિમાં શ્રેષ્ઠ અમૃતરસ પૂરેલું છે. આવી મૂર્તિના જે ભાવિકો દર્શન કરતા નથી તેઓ એ કૃપારૂપી ખાણમાંથી માત્ર પાષાણને મેળવે છે.

હંમેશાં ચોસક ઇંદ્રો આપની પાસેથી દૂર જતા નથી તથા અન્ય કરોડો દેવોએ પણ આપની સેવાને આરંભી છે. આવું દશ્ય જોવા મળે છતાં પણ જેનું ચિત્ત પ્રભુમાંથી ચલાયમાન થાય છે તેવા મૂઢમતિ જીવો તિયંચોની તોલે છે.

જેઓ મનથી આપનાં દર્શન કરવાને ઇચ્છતા નથી તેવા જીવો કર્મસંબંધી ભારે ભારને વહન કરીને ફરીથી સંસારના ફેરાને માંડશે.

કયાં લીલવાડા અને કયાં રાજધાની ? કયાં અન્ય ધાતુઓ.

અને કયાં સુવર્ણ ધાતુ? કયાં બીજા દેવોની મોહનિકા અને કયાં આપની જીવંત યોગમુદ્રા?

હે જગન્નાથ ! આપના દર્શનથી યશની રાશિ પ્રકાશિત થાય છે. વળી આપનાં દર્શનથી બળવાન મોહ પણ જિતાય છે. જેઓનાં મનમાં આપ બિરાજમાન નથી તેવાં મનુષ્યો ભવરૂપી સમુદ્રમાં મનુષ્યરૂપે હોવા છતાં મત્સ્ય સમાન છે.

દેવના ભવમાં લોગોને લોગવીને તથા આ લોકમાં ઘણાને મારી-ચૂરીને જે રાજ્યમાં રાજ્યોમાર્યો રહે છે અને અભિમાનથી રાજ સાથે પણ યુદ્ધ કરે છે એવા જીવો ભવરૂપી આવર્તમાં પડે છે. હે પ્રભુ ! આવા જીવોને પણ આપ પાર કરો છો.

કથાવંત એવા આપે બળતા સર્પને જોયો અને તેમાંથી બહાર કઢાવીને મધુર એવો નવકાર મહામંત્ર સંભળાવ્યો અને એને ઉચ્ચ-ગતિ અપાવી. હે નાથ ! મારા પ્રત્યે પણ એવી કૃપા ચિત્તમાં લાવજો.

હવે હું કોઈ ઉપર પણ માયા કે પ્રેમ જો નથી કરી શકતો તો હે પ્રાર્થનાથ પ્રભુ ! આપનાં ચરણોને મેળવી બીજાની પૂજા કેવી રીતે કરી શકું? આપના દર્શનથી મને હૈયામાં ઘણો જ આનંદ ઉત્પન્ન થાય છે. મને નથી જોઈતી રિદ્ધિ કે રાજ્ય, બસ એક જ આપની ચરણસેવા જોઈએ છે.

હે પ્રભુ ! સવારના જ ભીડીને જે નવા નવા પ્રકારે હૃદયમાં આનંદ ધારણ કરીને આપની સેવાને કરે છે તે દુરિતરૂપી કર્મપટલને સેદીને પુણ્યરૂપી વહાણને લાવે છે. મનુષ્યના સુખને પામીને મોક્ષના સુખને તે માણે છે.”

આ વિનતીમાં કવિએ પંચાસરા પાર્શ્વનાથનાં દર્શનલક્ષિતનો પોતાનો ઉલ્લાસ પ્રગટ કર્યો છે અને મનુષ્યભવમાં સાંપડેલી આ લક્ષિતની તક માટે ધન્યતા વ્યક્ત કરી છે. જેઓ તે પામી નથી શકતા તેના મનુષ્યભવની નિરર્થકતા પણ કવિએ દર્શાવી છે. પ્રાસાતુ-પ્રાસયુક્ત આ રચનામાં કવિની વાણી અસ્ખલિત વેગથી વહે છે.

(૨૬) શ્રી શાંતિનાથ વિનતી

તિહૂયણ મણવંછિય દાયગ, સતક્રુરુ મંડલ મંગલ કારણ;
 ઓલ્લવિય દુક્ખ ઠંઠોલ ઠાહ, પાએ નમામિ તુહ સંતિનાહ. ૧
 પણવીસ વીર સમૂહ સે કુમાર, પણવીસ સહસ્ત્ર તુહ રજજતાર,
 ચરકવઇ કાલ તિત્તિય પમાણ, તિણિ માણિ ચારુ ચારિત કાણ. ૨
 તા ભમઇં ભૂમિ બહુલોગ કનિજ કેહલતાં પર રમણરનિજ;
 તાં પુજઇં નહુ મણ મજજ, સરણિ તઉં સામિસાહ. ૩
 ચઉસઠિ સહસ્ત્ર રમણી વિલાસ ગય તુરય રંગ નવનિવાસ;
 જસ સ કારણિ સુક્ષ્મ ઇક્ષ્વાર, તે સિદ્ધિ દિખાડિન સંવસાર. ૪
 વિહરઇં ગિરિવર ગરુડ વજજ, કિરિ કુંજર કેસરિ નાહર સજજ;
 જિમ બહુલ પત્ત તરુ પંથખેઉ, તિમ ફેડઇં દુહ સય સંતિ દેઉ. ૫
 જિમ સરવરુ સોહઇં રાયહંસિ, નરનાહ સીસરયણા વયંસિ;
 જિમ નયણિ વયણુ જિમ ગયણુ ચંદિ,

સોહઇં તિમ તિહૂયણ તઇં જિણિંદિ. ૬

સંભારઇં જલહરુ જેમ મોરુ, રવિ ઉગગમુ જિમ હિમ રયણિ રોરુ;
 જિમ ભમરુ બઇં, જિમમાઇપુત્તુ, તુહ ઠંસણ તહમહનાહ ચિત્તુ. ૭
 ઇય પણય સારસર સંતિ જિણેસર, મહ વિબાત્તીય સાંભલીય;
 તિમ કરિજે સામીય, તુહ પય પામિય, જિમ હું પામઉં સુક્ષ્મભર. ૮

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી શાંતિનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે :

“ત્રિભુવનના લોકોને મનવાંછિત ફળ આપનારા, સો કુરુદેશોનું
 મંગલ કરનારા હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! દુઃખસમૂહથી ઉત્પન્ન થયેલા
 દાહનો નાશ કરનાર એવાં આપનાં ચરણોને હું નમું છું.”

૫ થીસ હજાર વર્ષ કુમારપણામાં, ૫ચીસ હજાર વર્ષ રાજ્યકાલમાં,

તેટલો જ કાળ ચક્રવર્તીપણામાં અને તેટલો જ કાળ આપના સુંદર ચારિત્રપણામાં પસાર થયો.

બાલ્યાવસ્થામાં આપે ઘણી ભૂમિ ઉપર ભમીને લોગોને લોગવ્યા; રાજ્યકાલમાં કૌતુકથી રમણ કર્યું; ચક્રવર્તી કાલમાં ત્રિભુવનમાં પૂજિત થયા અને હે સ્વામી ! પચીસ હજાર વર્ષ સુધી આપ મોક્ષમાર્ગમાં રહ્યા.

ચોસક હજાર રમણીઓનો વિલાસ, આનંદ પમાડે તેવા હાથી, ઘોડાનાં નવાં નવાં નિવાસો ઇત્યાદિનો આપે એક જ કારણ માટે, એક જ વખતમાં ત્યાગ કરી દીધો. સર્વ વસ્તુઓમાં સારભૂત એક માત્ર સિદ્ધિ ગતિ જ છે એ આપને સ્પષ્ટ સમજઈ ગયું.

જેમ ઘણાં પાંદડાંઓથી યુક્ત ઘટાદાર વૃક્ષ પથિકોનો થાક દૂર કરે છે તેમ હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! ભૂંડ, હાથી, કેસરીસિંહ અને વાઘથી યુક્ત પર્વત ઉપર વિચરનારા આપ સેંકડો હુંઓનો નાશ કરે છે.

જેમ સરોવર રાજહંસોથી શોભે છે, જેમ રાજ રતનના સુગટથી શોભે છે, જેમ સુખ નયનોથી શોભે છે, જેમ આકાશ ચંદ્રથી શોભે છે, તેમ હે જિનેન્દ્ર ! આપના વડે ત્રિભુવન શોભે છે.

મોર જેમ જલધરને યાદ કરે છે, હેમન્તની રાત્રિમાં ઠંડીથી થરથરતા ઢોડો સૂર્યોદયને યાદ કરે છે, જેમ ભમરાઓ માલતી પુષ્પને યાદ કરે છે, જેમ માતા પુત્રને યાદ કરે છે, તેમ હે નાથ ! મારું ચિત્ત આપનાં દર્શનને સંભારે છે.

પ્રભુત ભક્તજનરૂપી સારસપક્ષી માટે સરોવરરૂપ એવા હે શાંતિનાથ પ્રભુ ! મહારી આ વિનંતીને સાંભળો હે સ્વામી ! હું આપનાં ચરણોની સેવા પ્રાપ્ત કરીને અત્યંત સુખને પ્રાપ્ત કરું છું.”

શ્રી શાંતિનાથ તીર્થંકર માટેની આ લઘુ રચનામાં કવિએ એમના જીવનની સ્થૂલ માહિતી વણી હેવા સાથે એમનો મહિમા

રૂપકાદિ અલંકારો વડે વર્ણવ્યો છે અને એમનાં ચરણોની સેવા પોતાને પ્રાપ્ત થાય એ માટે પ્રાર્થના કરી છે.

(૨૫) શ્રી ઋષભદેવ વિનતી

સિરિ યુગાદિ જિજ્ઞેસુ જોઈયઈ, સકલ ધન્ય તણુઈ ધુરિ હોઈયઈ;
નિતુ નવી પરિચો પ્રભુ પૂજિયઈ, ન ભવસંભવ સંકટ ધૂણ્યઈ. ૧
બહુય દેવ સવે મહિમા ઘણી, ધરઈ ધીરઈ મોટિય આપણી;
યુષ્ઠ કૃપાકર તૂં પગ સેવતાં, ગમઈ કોઈ ન દેવ ન દેવતા. ૨
ઈસીય વાત મ માનિસિ બાડિમી, લક્ષ્મી સુચરલઈ જઈ ઠાડિમી;
તઈ ન દેવતિ વાર લગઈ કિમઈ, અવર રૂંખડલઈ મન વીસમઈ. ૩
નરકની ગતિ મઈ પરિભોગવી, પશુ તણી પણિ દોહલિ ભોગવી;
અમરનઈ ભવિ વાર ઘણી ભર્યુ, મનુજજન્મ પુનિ નિષ્કલુ નિગમિઈ. ૪
ચહુગતિ મઈ હુકમ સદ્દાં બહૂ, કહીય તે ન સકઈ હવડાં સહૂ;
તિમ કરે કરુણા કર કેવલી, જિમ ન આવઈ આવઈ તે વલી. ૫
ઘડી પૂરઈ પુષ્પિસ પામીઈ, દિવસ તેહ સકે ફિર કામીયઈ;
સફલ પાપ સમા સવિ સેખીઈ, રિસહનાહ નિતૂ જિજ્ઞિ દેખીઈ. ૬
તૂ ભવ તારણ સિવસુહ કારણ, દુરિય નિવારણ રિસહ જિજ્ઞ;
તુહ શુણ ગાયંતાં સેવ કરંતાં સહ સંપન્નઈ સયલ સુહ. ૭
ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી ઋષભદેવ વિનતી.

વિવરણ

આદિ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે કે :

“જે શ્રી યુગાદિ જિનેશ્વરનાં દર્શન કરે છે તે સકલ પુણ્ય-વાનોમાં અગ્રેસર થાય છે. જે નિત્ય નવી નવી રીતે પૂજા કરે છે તે ભવસંકટોમાં મુજતો નથી.

બીજા દેવો ઘણા છે અને તેમનો મહિમા પણ ઘણો છે, છતાં પણ હું ધીરતાને ધારણ કરું છું. હે પ્રભુ ! આપ પણ કૃપા કરો. આપના ચરણોની સેવામાં લીન બનેલા અમને અન્ય દેવદેવીઓ ગમતાં નથી.

શુક બીજાં વૃક્ષો ત્યજીને દાઢમના વૃક્ષ ઉપર બેસી તરત ફળ પ્રાપ્ત કરે છે એ વાત ઘણી મહત્વની છે. હે પ્રભુ ! બીજાં વૃક્ષો સમાન અન્ય દેવોમાં મારું મન વિમાસણ પામે છે. મેં નરકગતિને ભોગવી છે; તિર્થંચરિત્ર પણ કોહિલી રીતે ભોગવી છે. દેવભવમાં પણ હું ઘણું ઘણું ભર્યો છું. અને વળી મેં મનુષ્યજન્મ પણ નિષ્ફળ બતાવ્યો છે. આપના સિવાય અન્ય દેવતાઓની સેવા કરવાથી મારા બધા જ જન્મો નિષ્ફળ ગયા છે.

હે પ્રભુ ! ચારે ગતિમાં મેં ઘણાં ઘણાં દુઃખોને સહન કર્યાં છે. તે બધાંને કહેવા માટે હું શક્તિમાન નથી. હે કરુણાસાગર ! આપ એવી કૃપા વરસાવો કે જેથી ફરી આવી આપત્તિઓ આવે નહીં.

ફરી ફરી તે જ ઘડી સફલ માનીએ, તે જ દિવસને ઇચ્છીએ અને તે જ પક્ષને સફલ માનીએ, તે જ મહિને સફલ માનીએ કે જેમાં નિત્ય ઋષભદેવનાં દર્શન કરીએ.

હે ઋષભદેવ પ્રભુ ! આપ જ ભવસસુદ્રથી તરાવનારા છો; આપ જ શિવસુખનાં કારણ છો; આપ જ પાપનું નિવારણ કરનારા છો. હે પ્રભુ ! આપના શુભોને ગાતાં અને આપની સેવા કરતાં સકલ સુખ પ્રાપ્ત થાય છે.”

શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનને સંબોધીને લખાયેલી આ વિનતીમાં કવિ પોતાના અત્યાર સુધી નિરર્થક ગયેલા ચાર ગતિના ફેશનો નિર્દેશ કરી, હવે પ્રાપ્ત થયેલ પ્રભુભક્તિના શુભ અવસર માટે પ્રસન્નતા વ્યક્ત કરે છે, અને ભવસાગરમાંથી તારવા માટે અને શિવ-સુખ આપવા માટે પ્રભુને પ્રાર્થના કરે છે.

(૨૬) શ્રી શાંતિનાથ દેવ વિનતી

જય જય મણુ વંછિય કપરુકખ, જય જય લવતારણુ લલ્લ લકખ;
 જય જય જગ પહાણુ, જય સંતિ જિણેસર ભુવનભાણુ. ૧
 મધ ઇણિ અણાદિ નિગોદિ તિકખ, બહુ સહીય જન્મમરણુ હુકખ;
 પુઠવી જલ તેઉ વાઉ રુકખ, લવિ પામીય વેયણુ ભોગ લકખ. ૨
 ખિતિ ચઉ પંચિદિય લવમઝારિ, તિરિયત્તણિ લમકીઉ બહુ પયાસિ,
 નારય લવિ વીનકીઉ લકખ પાર, તિમ કરિ જિમ પામઉ હુકખ પારુ. ૩
 હૂં હીણુ દીણુ હૂં પાવિખીણુ, ઇણિ કારણિ તુહ પય પઠિમિ લીણુ;
 હિવ કરિ પસાઉ દધ સોમ દિરિઠે, મહ અંગિ હોઇ જિમ અમિય વુરિઠે. ૪
 તાં રોગ-સોગ તાં હુરઠે ભોગ, તાં હુંતિ હાણિ તાં પિય વિઓગ;
 જાં સયલ મનોરહ સિદ્ધિ હેઉ, પામિજજઇ નાહુ ન સંતિ ઠેઉ. ૫
 મન વંછિય દાયગ તિહુયણુ નાયગ, રિદ્ધિ વૃદ્ધિ મંગલ કરણ;
 સિરિ સંતિ જિણેસર ભુવણુ દિણેસર, લવિ લવિ મહ પય સરણુ. ૬
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી શાંતિનાથ દેવ વિનતી.

વિવરણુ

સોળમા શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે :

“મનોવાંછિત કૃણને આપવામાં કલ્પવૃક્ષરૂપ, શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ જય પામે ! જય પામે ! લવને તરી જવાથી લક્ષ્યને મેળવનારા આપ જય પામે ! જગતપ્રધાન આપ જય પામે ! ત્રિભુવનમાં સર્વ સમાન આપ જય પામે !

અનાદિ નિગોદમાં જન્મમરણનાં ઘણાં ભયંકર દુઃખોને મારા વડે સહન કરાયાં, પૃથ્વીકાય, અપકાય, તેઉકાય, વાઉકાય, વનસ્પતિ-કાયમાં લાખો વેદનાને મેં અનુભવી છે.

બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચઉરિન્દ્રિય, પંચેન્દ્રિયનાં ભવોમાં અને તિય અપણામાં પણ ઘણા પ્રકારે હું ભર્યો છું. નરકભવમાં પણ

પારાવાર વિડંબના હું પામ્યો છું. તેથી હે પ્રભુ ! હવે એવું કરો કે હું અપાર દુઃખનો પાર પામું.

હે સ્વામી ! હું હીનહીન છું; હું પાપી છું; હું ક્ષીણ છું; એ કારણથી જ આપનાં ચરણોમાં હીન છું. હમણાં કૃપા કરીને મને સૌમ્ય દૃષ્ટિ આપો જેથી મારા અંગમાં અમૃતની વૃદ્ધિ થાય.

જ્યાં સુધી સકલ મનોરથની સિદ્ધિના હેતુરૂપ શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ પ્રાપ્ત થતા નથી ત્યાં સુધી રોગ, શોક, દુઃખ યોગ, હાનિ અને પ્રિયનો વિયોગ થાય છે.

મનોવાંછિત ક્ષણે આપનારા, ત્રણ ભુવનના નાયક, રિદ્ધિ-સિદ્ધિ અને મંગલના કારણરૂપ, ત્રણ ભુવનમાં સૂર્ય સમાન હે શ્રી શાંતિ જિનેશ્વર ! આપના ચરણનું આ ભવમાં મને શરણુ પ્રાપ્ત થાઓ.”

શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ પોતાના અનંતકાળના ભવબ્રમણ માટે, નિગોદ તથા એકેન્દ્રિયથી માંડીને પંચેન્દ્રિય તિર્થંચ અને નરકગતિનાં દુઃખોના અનુભવ માટે સંતાપ અને પશ્ચાત્તાપ વ્યક્ત કરે છે અને પ્રભુના શરણુ માટે પ્રાર્થના કરે છે.

° ° °

(૨૭) શ્રી મથુરાનગર શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી

મહુરુંડં કય અવયારુ સારુ સિરિપાસ જિણેસરુ;
સમરઉ સયલ તિહોય લોય પડિગોહ હિણેસરુ;
તુહં ઠંસણિ મેહં દેહં ગેહિ આણુંદુ ન માઈઉ;
આહિ વાહિ દેવાહિ દેવ સવિ દ્વરિ પલાઈય. ૧

જે તુહં પણુમઈ પાય પહું અહરિય સુરતરુ સાર,
તે મહિ મંઠલિ મંઠણા અવર કરઈ પુણુભાર ૨

અમિય વાણિ વફાણિ દાણિ સુરસાલ સમાણુઉ;
ગમણિ ગઈં દહં લીલ સીલિ નિરુપસુ પુણુ જાણુઉ;

સસિ સરિસઈ સીયલઈ કંતિ ઝલકંતુ દિવાયરુ;
 ગિરિવર ગુરુયઈર હિઉ ગન્વિ ગુહિરિ મ ગુણિ સાયરુ. ૩
 એરિસુ સામિઉ પામિયઈ હિવઈ હુયઈ બહુ ભાઉ;
 વાગઈ સિવપુર વાટડિયા ભાગઈ ભવ ભઠવાઈ. ૪
 ભમિઉ સયલુ સંસારુ સારુ પુણુ કિંપિ ન ચાહિઉ,
 જંહિ પત્તઈ તહિં દેવ જન્મ જર મરણુણિહિં વાહિઉ;
 સેવિય દેવહં કોઠિ સવિહું લહિઈં હું વાહિઉં;
 દીણુ ચવિઉ નિલ્લનિજ કળગુ પુણુ કિંપિ ન સાહિઉ. ૫
 હિવ આયઈ તુહ પાસપહુ મનિ છઈ મોટી આસ;
 જં તુહ જીતઈ કારુણિય તં કરિ સામી પાસ. ૬
 આજુ માઈ પિય ભાઈ સામિ ગુરુદેવહં સંગસુ;
 તૂં ચિંતામણિ કામધેતુ સુરપાયલુ જંગસુ;
 કેવલ કમલા કેલિ કલિઉ કરુણારસિ રતઉ;
 પહુ તિહુયણુ ઉવયાર ભરિ ધોરિય જિમ જીતઈ. ૭
 નવિ ઇછઈ સાસય સુહવિ તુહ સેવા આસત્ત;
 અવર નરામર સુહ તનિય કવણુ કરેસિઈ વત્ત. ૮
 અસરણુ ચઉગઈ માહિ નાહ હઉ કરિમ ભમાહિઉ;
 જે બ્રહ્મઈ જિણુરાઉ સયલ જે હુકખ પમાહિઉ;
 દિવ્વ-ભેગિ હિવ લધુ સુધુમાણુ સઈ જમારઈ;
 સાવય કુલિઉ જમ્મુ ધમ્મુ સંભલિઉ તુહારઈ. ૯
 પાએ પસાઈ દેવ તુહ મહ હુય એવઠ રિદ્ધિ;
 આધિય ચિંતા તુય જિ પહુ માહરઈ પાડિન સિદ્ધિ. ૧૦
 સિદ્ધિ ગમણુ સંસારિ લોક સવિ સામિય ઇહઈં;
 સવે નિરંતરુ અંતરંગ વર્ધરિય ભઈ બીહઈં;
 ભવભાગા સવિ અવર દેવ સેવારસિ લાગઈં,
 તાહં પાસિ સંસાર ઠામિ સાસય સુહ ભાગઈં. ૧૧

નવિ બાણુઈ' તે બાપુડા જિમ પામિજઈ મુત્તિ,
 ભત્તિકરં તા પાસ પહુ હુઈ વંછિય સંપત્તિ. ૧૨
 દેવુ એઉ જે રાગ-રોસ હોસિંહિં નવિ ગંજિઉ,
 દેવુ એઉ મહિલા વિલાસી જસુ ચિત્તુ ન રંજિઉ;
 દેવુ એઉ જિણિ મોહરાઉ હેલાઈ વિણાસિઉ;
 દેવુ એઉ કેવલપાયાસિ જિણિ-ધમ્મુ પયાસિઉ. ૧૩
 લોકમિલી સવિ સંભલઉ, હું બોલઉં ચઉસાહુ;
 વીતરાણ મેદહી સવે અવર દેવ જંભલ. ૧૪
 જઇતિઉ વીનવઉ એક ઉત્તરુ તસુ ફીજઈ,
 સારી તેજે લીઠ પીઠ સેવકની લીજઈ;
 એક વચનિ તાહરઈ' તરઈ ભવસાયરુ માણસુ.
 વચન તનઉ કહિ કાંઈ નાહ ! તુહ એવડુ આલસુ. ૧૫
 ઘણુઈ' કિસઉ હઉં સામી સામલવ-ન,
 મઈ સિવકારણિ દેવ તુહ ચરણ સરણિ પડિ પન્ન. ૧૬
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી મથુરાનગર શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

વિવરણ

મથુરા હાલ મુખ્યત્વે વૈષ્ણવોનાં તીર્થ તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે,
 પરંતુ પ્રાચીન સમયમાં મથુરા જૈનોનું મહિમાવંત તીર્થ રહ્યું હતું.
 ત્યાંના શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે :

“મથુરામાં જેમણે વિહાર કર્યો હતો અને જેમની પ્રતિભાજની
 પ્રતિષ્ઠા થઈ છે એવા, સકલ ત્રિભુવનના જનોને પ્રતિયોધ આપનારા
 એવા, શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનું હું સારી રીતે સ્મરણ કરું છું. હે
 દેવાધિદેવ ! આપનાં દર્શનથી મારા દેહરૂપી ઘરમાં આનંદ સમાતો
 નથી. મારાં આધિ, વ્યાધિ, સર્વ દુર નાસી જાય છે.

હે પ્રભુ ! કદપવૃક્ષના પ્રભાવને તિરસ્કૃત કરનારા એવા આપના

ચરણોને જે પ્રણામ કરે છે તે પૃથ્વીમંડલની શોભારૂપ પુણ્યના સમૂહને પ્રાપ્ત કરે છે.

શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ અમૃત સમાન મધુર વાણીથી દેશના આપનારા, દાન આપવામાં કલ્પવૃક્ષ સમાન, ગજેન્દ્રની લીલા સમાન ગતિવાળા, શ્રીદામાં અનુપમ, ચંદ્રમાં સમાન શીતલ અને સૂર્ય સમાન ગળહળતી કાંતિવાળા, પર્વત સમાન ગુરુતર વક્ષસ્થળવાળા, જેમની હૃદયરૂપી વિશાલ શુક્રમાં શુભ્રવાનો વસે છે એવા.

આવા પ્રકારના સ્વામીને પ્રાપ્ત કરીને હૃદયમાં જે ઘણા ઉત્તમ ભાવો ધારણ કરીને શિવપુરના માર્ગ ઉપર આવી જઈએ તો ભવરૂપી ચોદાઓ ભાગી જાય છે.

સમગ્ર સંસારમાં ભમીને પણ મેં સારભૂત કંઈ જોયું નહિ. જ્યાં પહોંચ્યાં ત્યાં હે દેવ ! જન્મ, જરા, મરણથી હું પીડાયો. કરોડો દેવોને સેવ્યા અને સર્વ વ્યાધિઓ સામે લડ્યો. ક્ષીનતાને છોડી હું નિર્લજ્જ બન્યો છતાં કોઈ પણ કાર્યની સિદ્ધિ ન પામ્યો.

હે પ્રભુ ! મનમાં મોટી આશા લઈને હમણાં આપની પાસે આવ્યો છું. હે કરુણાસાગર પાર્શ્વપ્રભુ ! જેમ આપને યોગ્ય લાગે તેમ કરો.

આર્યા (દાદી), માતા, પિતા, ભાઈ, સ્વામી, ગુરુદેવ જો બધાંનો સંગમ હે પ્રભુ ! આપ જ છો. આપ ચિંતામણિ છો, કામધેનુ છો, કલ્પવૃક્ષ છો, કેવલજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીની ક્રીડાથી સુક્ર છો અને કરુણારસથી સભર છો. હે પ્રભુ ! ત્રિભુવનમાં ઉપકારના જારને વહન કરવામાં આપ ઋણ સમાન છો.

શાશ્વત સુખ માટે આપની સેવામાં આસક્ત રહેનારાઓ અન્ય દેવો દ્વારા કે મળતા ભૌતિક સુખની ઇચ્છા પણ કેમ કરે ?

હે નાથ ! ચાર ગતિમાં હું અશરણ રહ્યો છું અને કર્મ વડે ભમાડેલો છું. હું જે સકલ દુઃખ પામ્યો છું તે હે જિનરાજ ! આપ પોતે જાણો છો. દેવોએ હમણાં મનુષ્યજન્મ મળ્યો છે. શ્રવક

કુળમાં જન્મ થયો છે અને આપનો ધર્મ પશ્ચ સાંભળવા મળ્યો છે.

હે દેવાધિદેવ ! આપના ચરણોની કૃપાથી મને આટલી રિદ્ધિ પ્રાપ્ત થઈ છે. હવે મને સિદ્ધિ આપજો. એ ચિંતા હે પ્રભુ ! આપ જ કરજો. હે સ્વમી ! બધા સંસારી છવે આપની પાસેથી સિદ્ધિ-રૂપી શાશ્વત સુખને ઇચ્છે છે.

સર્વ લોકો નિરંતર અંતરંગ શત્રુઓના લયથી ઠરે છે અને લયથી લાગેલા તેઓ બીજા દેવોની સેવામાં રસ લે છે અને સંસારથી તપેલા તેઓ તેમની પાસે શાશ્વત સુખને માંગે છે. પરંતુ બિચારા તેઓ જાણતા નથી કે સુકૃત કેમ મેળવાય ? શ્રી પાર્શ્વ-પ્રભુની ભક્તિ કરતાં સર્વ વાંછિત સંપત્તિ મળે છે.

રાગદ્વેષાદિ દોષોથી જેઓ જિતાયેલા નથી તેઓ જ દેવાધિદેવ છે. વળી દેવાધિદેવ એ જ છે કે સ્ત્રીઓનો વિલાસ જેમના ચિત્તને આનંદ પમાડતો નથી, જેમણે મોહરાજાનો સહેલાઈથી વિનાશ કર્યો છે અને કેવલજ્ઞાનના પ્રકાશમાં જેમણે ધર્મને પ્રકાશ્યો છે.

હું ચોક્કમાં ભાસો રહીને બોલું છું તે સર્વ લોકો ભેગા થઈને સાંભળો. શ્રી વીતરાગદેવે અવર દેવની સર્વ જાળને મૂકી દીધી છે.

હે નાથ ! આપને તે પ્રકારે વીનહું છું તેનો એક જ ઉત્તર આપો. હે સ્વામી ! સેવકની તે ભીડ અને પીડ લઈ લો. આપના એક જ વચનથી મનુષ્યો ભવસાગર તરી જાય છે. તો હે નાથ ! મારા માટે એક વચન બોલવામાં આપને આટલી આગસ કેમ ?

હે રયામ વર્ણવાળા સ્વામી ! હું અત્યંત દુઃખી છું તેથી મોક્ષ માટે સહાયરૂપ એવા આપના ચરણનું શરણ સ્વીકારું છું.

મથુરાના શ્રી પાર્શ્વપ્રભુને વિનતીરૂપ લખાયેલા આ કાવ્યમાં કવિએ એક બાબુ શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનો શુભસંકીર્તન સહિત મહિમા ગાયો છે, તો બીજી બાબુ ભવભ્રમણના પોતાના દુઃખને વ્યક્ત કર્યું છે. વળી કવિએ મિથ્યાત્વને કારણે અન્ય બિચારા લોકો ભૌતિક

સુખ માટે અન્ય દેવદેવીઓની આરાધના કરે છે તે માટે પણ પોતાનો સંતાપ વ્યક્ત કર્યો છે અને સાચા મુક્તિસુખ માટે દેવાધિદેવ તીર્થંકર પરમાત્માની આરાધના માટે આગ્રહ સેવ્યો છે. કવિનો સંતાપ એટલો બધો છે કે તેઓ પોતે ચોક્કમાં ભ્રમા રહીને બહેરમાં કહે છે એવો નિર્દેશ કાવ્યમાં કર્યો છે. જુઓ :

“લોક મિલી સવિ સંભલઉ, હું બોલઉં ચઉસાહુ;
વીતરાગુ મેહી સવે અવરદેવ જંબલ.”

(૨૮) શ્રી શાંતિનાથ વિનતી

પામી અછઈ બોધિ ભમી ભમી જઈ,

શ્રી શાંતિ નામિઈ જિનતઉ નમીજઈ;

જે સેવતા મી સવિ આસ પૂરઈ, ભવારિ ભાવ વિવેગિ ચૂરઈ. ૧

જેતા હૂયા તૂ ઘરિ સામયોનિ, તેતી ભમિઉ હઉં ભવમાહિ યોનિ;

તઈ તે સવે મૂકિચ મુક્તિ પાસી, મઈ યોનિના બલ વિછોડિ સામી. ૨

માયા મયા મચ્છરિયે વધારી, જીજી અડાની નિતુ નાહિ નારી;

તે મૂલ સંસાર તણઉં વિચારી, તઈ ઉગતી મોહણ વેલિ વારી. ૩

જે ભોગનઈ લોભિ ન તઈ જુહારઈ, કહીડી તણુ ઇ કાજિ તિરી જુહારઈ;

સૂંપઈ સવે સંપદ તૂ પ્રણામૂ, લીલા લલાડઈ વર સિદ્ધિ ઠામુ. ૪

ગાઠા જિ વધરીમઈ તે વધારિયા, સાચા સગા તે સવિ દૂરિ વારિયા;

ભંડારિયા ખઈ હૂં ભીડ ભાગઉ, પ્રભુત્વ છાંડી પર પૂઠિ ભાગઉ. ૫

એ આપણા મમં કહઉં ત લાજઈ, કરઉ તિસાં કામ અજી ન લાજઈ;

ડાહઈ દયાલૂ તઈ સ્વામિ તૂવઈ, લાગઉ હિવહઉ ઘરસૂત્ર પૂઠિઈ. ૬

સૂર્ય સ્મરઈ જઈ કિચ્છીક મૂઠી, તાર ભુજિઈ જઈ નઈ પૂરિ વૂઠી;

તાહિયા સહી પાવક વાટ જોઈ, પંકિઈ ભરિયા પાણી દેહ ધોઈ. ૭

રોગે રહિયા રંગિ રસાંશુ માગઈ, સંસાર ભાગા તુજ પાય લાગઈ;

તઈ જઈ ન ભાજઈ ભવરાન ફેરડી, તઉ સેવિવઉ કોઈ નથી અનરડી. ૮

હું તઉરહિહ છઉ તુમ પાય સાહી, મ મેદિહ મઇ સ્વામીય વાતિ વાહી;
તું માહરી સાર સદા કરે જે, ભવાતરી શાસનિ યોધિ દેજે. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી શાંતિનાથ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનને વિનંતી કરતાં કવિ કહે છે :

“ભવબ્રમણ કયાં પછી શ્રી શાંતિનાથ જિનને નમસ્કાર કરવાથી નિર્મળ સમ્યક્ત્વ પ્રાપ્ત થાય છે. એવા શ્રી જિનને નમસ્કાર કરીએ છીએ કે જે એમને સેવે તેની બધી આશાઓ પૂર્ણ થાય છે. શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની ભાવના ભાવવાથી ભાવ-શત્રુના ચૂરેચૂરા થાય છે.

હે નાથ ! આપે જેટલી યોનિઓ દેખાડી તેટલી યોનિઓમાં હું ભર્યો છું. અનંતા જીવોને આપે સુક્રિતની પાસે મૂકી દીધા છે. તો હે પ્રભુ ! મને જીવાયોનિની ભવબળમાંથી હવે છોડાવો.

માયા, મદ, ઇર્ષ્યાથી હું નારીના સંગે ચઢ્યો હતો એવી મોહવેલડીયુક્ત સંસારનું મૂળ બતાવીને આપે મારી તે મોહરૂપી વેલને નિવારી દીધી છે.

જેઓ લોગોના લોભથી જ આપને નમસ્કાર કરે છે તેઓ કોડીને માટે તિર્થંજીને પણ જુહારે છે. પરંતુ આપને પ્રણામ કરવાથી તો સર્વ સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે અને સિદ્ધિસ્થાનમાં શ્રેષ્ઠ સુખનો અનુભવ પણ કરાવે છે.

કામ, કેાધ, લોભ, મોહાદિ જે આભ્યંતર શત્રુઓ હતા તેમને મેં વધાર્યો છે. સાચાં સગાં તે સર્વને દૂર કર્યાં. વાસ્તવિક સંબંધોને દૂર કર્યાં. લીઠને ભાંગવા માટે ભાંગારેલા પુણ્યને પણ હું ખાવા લાગ્યો અને પ્રભુત્વને છોડી અન્યની પાછળ લાગ્યો.

એવા મારા મર્મને કહેતાં હું લજ્જા પામું છું આજે પણ આ કાર્યોથી વિરક્ત થયો નથી. આપ ક્યાણુ દેવ છો. હમણાં સુધી હું સંસારની જાળમાં રક્ત છું એ વાત મને ખટકે છે.

અધકારથી હુઃખી જીવ સૂર્યનું સ્મરણ કરે છે; નદીનાં પૂરમાં ડૂબતો જીવ હોડીનો સહારો લે છે; અસહ્ય ઠંડીમાં અગ્નિનો સહારો લે છે. પંકથી મલિન દેહને જળથી ધોવે છે. રાગી રાસાયણનું ચિંતન કરે છે, તેમ સંસારરૂપી દાવાનલથી તપ્ત થયેલો જીવ આપના શરણે આવે છે. તે ભવિકના ભવસંબંધી ફેરાને આપ ભાંગી નાંખો છો. આપનો આવો મહિમા જોઈ હવે હું કોઈ બીજાને સેવવાને ઇચ્છતો નથી.

આપના ચરણોને સાધીને હું લાભમાં જ રહું છું. હે સ્વામી ! મને રસ્તામાં (સંસારમાં ભટકતો) મૂકી ન દેતા. આપ સદા મારી સાર કરજો અને ભવાંતરમાં પણ આપનું શાસન અને યોગિ-બીજ આપજો.”

કવિએ આ અને અન્ય કેટલીક વિનંતીઓમાં જીવ સંસારમાં કેવી કેવી જીવાયોગિઓમાં ભટકે છે તે સચોટતાથી દર્શાવ્યું છે. એમાં જૈન ધર્મ અને સિદ્ધાંતની પાયાની માન્યતા વર્ણવાઈ છે. ‘વૈરાગ્યશતક’ નામની કૃતિમાં લખ્યું છે :

ન સા જાઈ ન સા જોણી, ન તં ઠાણં ન તં કુલં;

ન જાયા ન મુલા જત્ય, સન્ને જીવા જળંતસો. ૨૩

એવી કોઈ જાતિ નથી, એવી કોઈ યોગિ નથી, એવું કોઈ સ્થાન નથી અને એવું કોઈ કુળ નથી કે જ્યાં સર્વ જીવો અનંતી વાર જન્મમરણને પામ્યા ન હોય.

આ વિનંતીમાં વિવિધ ગતિનાં ભવજનમણનાં હુઃખોનો નિરૂપણ કરી, તીર્થંકર પરમાત્માનું શરણ મળતાં તે હુઃખો કેવી રીતે દૂર થાય છે તેનું વર્ણન કવિએ કર્યું છે. પ્રભુનું શરણ કેવું અને કેટલું

બધું ઉપકારી બને છે તે કવિએ વિવિધ ઉપમાઓ દ્વારા સચોટ રીતે દર્શાવ્યું છે.

(૨૯) શ્રી અરિકુનેમિનાથ વિનતી

અરિકુનેમિ પ્રભુ પટ્ટણુ ભિંતરિ, ભવિયણુ પૂજઉ ભાવિ નિરંતરિ;
મ કર કોઈ વિલંબ નમિ નિરવાણિ, ગયા બિહુ સહસ્ત્રે બાવીસાઈ;
બિહુ સય વરિસેએ નીપનું બિંબ, વિક્રમ સમય વરિસ સય સત્તય;
આસી સમઈ જઈય પુહત્તય, તઈન પટ્ટણુ નામ. ૧

કાલં ભારખીય વનિ વહતી, સરસતિ નામિ નદી ગહગહતી;
તડિવનુ લાખારાસુ યક્ષ નામિ વિનબરુ આવિઉ,
બાલ દિઅણુ દેખી દોહિલાવિઉ, હૂંઈ અંબિકિ આદેસો તક્ષણિ હરિખઉ;
નયણિ નિહાલીય નાયકુ વસહસંવે સંભાલિય કાનનિ કરઈ પ્રવેસો. ૨
બિમ્બા તરુ તલિ ગાઈ ઝિરંતી ઈણિ, અહિ નાણિઈં કંજજલ કંતી દિટ્ઠઉ;
નેમિ જિણિંદો પાસઈ પાસનાહ, સુપઈઠિય સાસણુ સામિણિ;
અંબિકિ દિઠિય પાત્રીય પરમાનંદો. ૩

વનભિંતરિ તિણિ કારીય જિણુહર, બાવત્તરિ દેહરી મનોહર;
આપીઉ દેવ અરાશુ હેમકલસ જિણુહર સિરિ અંકઈ પુણ્યકિરણુ;
બણેઉ મલકઈં પ્રકટઈ સિવપુર માર્થ. ૪

પ્રભુ પૂજય નાયક નવ અંગઈં, કર બેડી જંપઈં નવ રંગઈં;
સુનિ વિનતી દેવ, વરિસ સરિસ એ માસ વખાણુ;
દિવસ અવસુ તે ઉત્તમ બાણુઈં, જિણિ તુહ પાત્રીય સેવ. ૫
તઈં જે જીતા અંતર વયરી, તેહિ વમઠસિઈં માંડઈં ખયરી,
બાણી અબલ અસારુ તું પણિ, કેવલસિરિ પરિવરિયઉ;
સુખ લોગવિ નિવરઈં જઈં, રહીઉ મૂં કુણુ કરિસિઈં સાર. ૬
તઈં જિમ બંધ ન છોડીય હરિણુ, તે મૂં કારણિ કરિ પ્રભુ કરુણુ;
જગબંધવ જગનાહ અમહ અનેરઉ કોઈં ન સ્વામી,
તૂંઈં જિ માઈં બાપ ગો સામી, ઓદહવિ સવિ ભવદાહ. ૭

માગસિરી પૂનમ તું થપ્પિઉ, જિણુ તે હુતા દિવસ એકપીઠ;
 તિણિ દિણિ ચઉવિહુ સંઘ, તૂ મંદિરિ મંડાવઇ રંગ;
 ધન વેચંતા લહરિ તરંગ, નિમંલ ભાવિ અલગ. ૮
 ભવ ભાવકિ કિમ લાગટ લણીઇ, નિતૂ વિનવતાં પ્રભુ મનુચ્છણીઇ;
 સંભાલિ સુકંખ નિવાસ, તું કરુણાનિધિ કેવલનાણી,
 પર પરિભવ આપ હણી જણી, પૂરિ અમહારી આસ. ૯
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી અરિઠનેમિનાથ વિનતી.

વિવરણ

પાટણુ તીર્થમાં ઘણાં બધાં જિનમંદિરો આજે પણ વિદ્યમાન છે. કવિશ્રી પાટણના અરિઠનેમિ ભગવાનના મંદિરની યાત્રા કરતી વખતે કહે છે કે :

“પાટણુની અંદર બિરાજેલા શ્રી અરિઠનેમિ પ્રભુને હે ભવ્યજનો! ભાવપૂર્વક નિરંતર પૂજો. તેમાં જરા પણ વિલંબ કરશો નહીં’.

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુના નિર્વાણ પછી ૨૨,૨૦૦ વર્ષે તથા વિક્રમ સંવત ૭૮૨ વર્ષનો સમય ગયો ત્યારે પાટણુ નામના ગામમાં આ બિંબ પ્રગટ થયું હતું.

કાલ સમાન ભય કર વનમાં સરસ્વતી નદી કહલોલ કરતી વહે છે. એ નદીના તટ ઉપર લાખારામ નામનો એક વણુઝારો આવ્યો અને ચક્ષુને નમ્યો. એણે બાલ દિનકર જેવા ચક્ષુનાં દુર્લભ દર્શન કર્યો અને ત્યાં જ અંબિકાદેવીએ આદેશ કર્યો. તે જ ક્ષણે હર્ષિત થઈને નજરે જોવાને માટે વણુઝારના નાથકે સર્વ વાત સાંભળીને એ પ્રમાણે જંગલમાં પ્રવેશ કર્યો.

ત્યાં એક વૃક્ષની નીચે, જ્યાં ગાય પોતાની મેળે જ દૂધ ગરતી હતી ત્યાં અવધિજ્ઞાન વડે શ્યામ વણુવાળા નેમિજિન તે વણુઝારને દેખાયા. સાથે સુપ્રતિષ્ઠિત પાર્શ્વનાથ ભગવાન તથા શાસનસ્વામિની

અ'બિકાદેવી દેખાયાં. તે જોઈને તેને પરમાનંદ થયો.

એણે વનમાં મનોહર એવું ૭૨ દહેરીવાણું જિનાલય કરાવ્યું અને તેમાં વીતરાગદેવને પ્રતિષ્ઠિત કર્યાં. પુણ્યનાં કિરણો જાણે ઝળહળતાં ન હોય અને શિવપુરના માર્ગને જાણે ખતાવતા ન હોય ! તેમ દેરાસરની ઉપર સોનાનો કળશ ઝળહળતો હતો.

મૂળનાયક પ્રભુને વિવિધ પ્રકારે લાવથી નવ અંગે પૂજા કરીને હાથ જોડીને કહ્યું છું કે હે દેવ ! મારી આ વિનતી સાંભળો. જે સમયે આપની સેવાને પ્રાપ્ત કરી તે સેવાને હે દેવ ! વરસ પશુ મહિના સમાન લાગે છે. એ દિવસ પશુ અવશ્ય ઉત્તમ જાણવો કે જે દિવસે આપની મને સેવા મળી.

હે પ્રભુ ! આપે આંતરશત્રુને જીતી લીધા છે. તેને નિર્બળ અને અસાર જાણીને તેનો નાશ કર્યો છે. આપ કેવલલક્ષ્મીને વર્ચા છો. આપ મોક્ષમાં રહીને નિરવદ્ય સુખને ભોગવો છો તો હે પ્રભુ ! મારી સાર કૈણ કરશે ?

હે જગતખંધવ ! હે જગતનાથ ! આપે જેમ હરણોનાં ખંધનને છોડાવ્યાં છે તેમ મને પશુ ભવરૂપી ખંધનથી મુક્ત કરો. અમારા અન્ય કોઈ સ્વામી નથી. આપ જ માતાપિતા છો. હે ઇન્દ્રિયોને જીતનારા !! મારા ભવરૂપી સર્વ હાવાનલને જાલવી નાંખો.

માગસર શુદ્ધિ પૂનમના દિવસે આપની સ્થાપના કરાઈ તે દિવસ મને પ્રિય છે. તે દિવસે અતુર્વિંધ સંધ આપના જિનમંદિરમાં ઉત્સવ કરે છે. નિર્મળ લાવથી નિરંતર તરંગોની જેમ ભક્તો ધનને ઉછાળે છે.

હે સુખનિવાસ પ્રભુ ! આપ મને સંભાળો. હે કરુણાનિધિ પ્રભુ ! આપ કેવલજ્ઞાની છો. બીજાના પરાભવને આપ પોતાનો પરાભવ જાણો છો. તેથી અમારી આશાને પૂર્ણ કરો.

આ વિનતીમાં કવિએ પાટણના અરિષ્ટનેમિતા મંદિરની યાત્રા કરતી વખતે તેની અમત્કારિક ઐતિહાસિક ઘટનાનું નિરૂપણ કર્યું

છે. પ્રાચીન જૈન પ્રતિમાઓ વારંવાર જમીનમાંથી નીકળી આવે છે, કારણ કે ધરતીકંપ, યુદ્ધ કે અન્ય વિપત્તિ વખતે જિનપ્રતિમાને વિધિપૂર્વક જમીનમાં ભંડારી દેવાની પરંપરા પ્રાચીન સમયથી ચાલી આવે છે. અહીં નેમિનાથ ભગવાનની પ્રતિમા, શાસનદેવી અંબિકાની પ્રતિમા સહિત કેવી રીતે મળી આવી છે તે અને તેની ફરીથી પાટણમાં સુવર્ણકળશયુક્ત ભવ્ય જિનમંદિરના નિર્માણ પછી કયા દિવસે પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવી તેનું પણ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે.

અન્ય વિનતીની જેમ આ વિનતીમાં પણ કવિએ ઐતિહાસિક માહિતી વર્ણવવા સાથે પ્રભુ પાસે મોક્ષપ્રાપ્તિ માટે પ્રાર્થના કરી છે.

(૩૦) શ્રી આદિનાથ વિનતિ

સેત્રુંજિ મંડળ સામિ, સુષ્ટિ અમ્હારીય વિનતીય,
નાભિરાયકુલ કેઉ, મરુદેવિ - નંદળ આદિ જિણ. ૧
તૂં માયા, તૂં તાત, તૂં ખાંધવ, તૂં સુઝ શુરો,
તૂં જિણ તિહુયણિ નાહું, તૂ સુવિમત્ર પયાસિ કરો. ૨
ધણિ કારણિ જગનાહ કરું, વિનતીય જિણપવર,
તુમ્હ આગલિ અખાહ બિણીય નયરિ અવયંસુ વર. ૩
નરય તણા મધં હૂખ પામ્યા પાપ પસાઈ,
ઘણા તોહં કુ બાણઇ સંખ બાણઇ જે હૂઇ નાણધરો. ૪
તિરિય તણી મધં જોનિ લાધધી, લામીય અતિ ધણીય,
ભૂખ તિહહ નહિં તાપુ છેયણુ ભેયણુ સવિ સુણિય. ૫
અહમ જમ્મ મણ્યાલ વલિવલિય પામીય વિવિહ પરે,
કરીઉ પાવઇ ચંડું, પુણુ પુણુ પુહતઉ નરયપુરે. ૬
સહિયાં હુમ્મ અણંત પુણુરવિ આવીઉ મણુયભવે,
કુણહઇ કુધમ્મ પભાવિ, દેવરિદિ ભોગવિય ભવે. ૭

ચઠરાસી જીવજોનિ, લક્ષ્મીમાહિ ધમ હિંડિયઉ,
 લમિઉ લમિઉ સંસારિ સુકલ જમ્મ મધં પામીયઉ. ૮
 ગંગઉવલ નાએણ હિવ તું સામીય રિસહ જિણ,
 દીઠઉ ઇણિ લાવિ દેવ, વારિ વારિ ચઉગધ ગમણ. ૯
 કંચણુવન્ન સરીર રિસહેસર તુહ પય-કમલ;
 વહિસુ પૂજિસુ લાવિ, ધમ્મ ધુરંધર ધૂરિ ધવલ. ૧૦
 ધણુસર્ધ પંચપમાણુ વસહધં લંછીય મયમહણુ;
 ચઠરાસી પુન્ન લક્ષ્મ આઉખૂં સિરિ રિસહ જિણ. ૧૧
 ઉસલસેણ પાસુકખ, સહસ ચઠરાસી સુણિ કલીય;
 અન્ન તિન્નિય લક્ષ્મ, મયણુ દહણુ ખંભી સહીય. ૧૨
 સાવય સેયંસ આદિ, લક્ષ્મ તિન્નિ પણુસહ્ય;
 લક્ષ્મ પંચ ચઉપન્ન સહસા સાવિય સુભદ્ધુય. ૧૩
 કુશુરિ કુદેવિહિં દેવ ! લવસાયરિ હું ફરિયઉ;
 તિહુયણુ તારણહારુ તરિસમાણુ હું પામીયઉ. ૧૪
 જગમંડણુ જગનાહ, વલિવલિ ભાગઉ લવજમણુ;
 જમ્મણુ મરણુ નિવારિ કરુણા સાયર સિવકરણુ. ૧૫
 સુણિ રચણાયર ચંદ્ર મોહ મહણુ મહ વિન્નતીય;
 સામીય સક્કલ કરે જિનવર સુરવર હરિ મહીય. ૧૬

ઇતિ શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણુ

શ્રી આદિનાથ પ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે :

“નાભિરાજના કુલમાં ચંદ્રસમાન, મરુદેવી માતાના નંદન,
 શત્રુજયમંડન હે આદિ જિન ! હે સ્વામી ! અમારી વિનતીને સાંભળો.

આપ માતા છો, પિતા છો, ખંધુ છો, મારા ગુરુ છો, જિનેશ્વર
 છો. ત્રિભુવનના હે નાથ ! આપ મોક્ષમાર્ગ પ્રાપ્ત કરવામાં મારા

ઉપર કૃપા કરો.

હે જગતનાથ ! અબાધ વિનીતા નગરીના શ્રેષ્ઠ અલંકાર !
આપની પાસે એ કારણથી હું વિનંતી કરું છું.

પાપના ફળસ્વરૂપે હું નરકનાં ઘણાં દુઃખોને પામ્યો. પંચમ-
જ્ઞાનને ધારણ કરનારા આપ તે સર્વ જાણો છો.

હે સ્વામી ! મેં તિયંચગતિમાં ભૂખ અને તરસને સહન
કરીને છેદનસેદનને પણ સહન કર્યાં.

વિવિધ પ્રકારે ભમીભમીને અમે મનુષ્યજન્મને પામ્યા. તેમાં
પણ અત્યંત ઉચ્ચ પાપ કરીને ફરી ફરી નરકાવાસમાં પહોંચી ગયા હતા.

ક્યારેક ધર્મના પ્રભાવે દેવની રિદ્ધિસિદ્ધિ પણ ભોગવી હશે.
આમ અનંત દુઃખોને સહન કરીને ફરીથી મનુષ્યલવને પામ્યા છીએ.
ચોયાંસી લાખ જીવાયોનિમાં આમ અનેક વાર ભમીભમીને સર્વ
જન્મોને હું પામ્યો.

વારંવાર ચતુર્ગતિમાં ગમન કરીને હમણાં ગંગોપલ (ગંગામાં
પથ્થર) ના દર્શાંતથી હે સ્વામી એવા ઋષભજિન ! આપને આ
લવમાં પ્રાપ્ત કર્યાં છે. તેથી હવે હે ધર્મધુરંધર, ધવલધુરાને
ધારણ કરનારા સુવર્ણવર્ણ દેહવાળા ! આપનાં ચરણકમળને લાવથી
વંદન કરીશું અને પૂજીશું.

હે મહંમથન શ્રી ઋષભજિન ! આપનો દેહ ૫૦૦ ધનુષ્યપ્રમાણ
હતો. આપનું લંછન વૃષભ હતું અને આયુષ્ય ચોયાંસી લાખ
પૂર્વનું હતું.

મહનને બાળનારા અને બ્રહ્મચર્યવ્રત સહિત ઉસલાદિ પ્રમુખ
૮૪ હોતર સુનિઓ અને ત્રણ લાખ સાધ્વીજીઓ આપના સંઘમાં હતાં.
આપના સંઘમાં શ્રેયાંસકુમાર આદિ ત્રણ લાખ પાંચસો શ્રાવકો
અને સુભદ્રા સહિત પાંચ લાખ ચોપન હોતર શ્રાવિકાઓ હતાં.

હે દેવાધિદેવ ! કુશુરુ અને કુરુવ વડે હું લવસાગરમાં રખડ્યો.

હે ત્રિભુવનના તારણહાર ! હવે તરીને આપની તુલ્યતાને પામવાની મારી અભિલાષા છે.

હે જગતમંડન ! હે જગતનાથ ! ફરી ફરી મારી ભવબ્રમણાને લાગો. હે કરુણાના સાગર, હે મોક્ષમાર્ગને આપનારા ! મારા જન્મમરણનું નિવારણ કરી મને મુક્તિ અપાવો.

ચંદ્રને જોઈને સાગર આનંદ પામે તેમ મુનિરૂપ રતનાકરને માટે ચંદ્રરૂપ એવા, તથા મોહનું મથન કરનારા, મુરેન્દ્રાદિથી પૂજિત એવા શ્રી આદિનાથ જિનવર ! મારી વિનતીને સફલ કરો."

શત્રુજય તીર્થના મંડનરૂપ શ્રી આદિનાથ ભગવાનને વિનતી કરતાં કવિએ આ રચનામાં આદિનાથ ભગવાનના જીવનની કેટલીક મહત્ત્વની વિગતો (દેહપ્રમાણ, લાંછન, આયુધ્ય, સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા ઇત્યાદિ) પણ વણી લીધી છે. કવિને ચારગતિના નિરર્થક અને દુઃખમય પરિભ્રમણ માટેનો સંતાપ ઉત્કટ વાણીમાં વ્યક્ત થયો છે, અને પ્રભુના શરણ માટે તથા મોક્ષગતિની પ્રાપ્તિ માટે તાલાવેલી પણ વ્યક્ત થઈ છે.

. . .

(૩૧) શ્રી આદિનાથ વિનતી

-ચડઈ વેગિ વિણા લણી ભવ્ય આલઈ, યુગાલીશુ દેખી કરી પાઈ પાલઈ;
હિયઈ ભિપજઈ હર્ષના રંગ જોતા,

નથી વારિધિઈ વારિના બિંદુ તેતા. ૧

સુખે જીલ એકઈ જિમૂં દૈવિ લીધી, અનઈ યુદ્ધિ પાષાણુ તઉ કુંઠ કીધી;
કિસી આહિ તઉ નાહ તૂ વણુવે થામઈ,

ઇણિ માડી અચ્છઈ સામિ સેવા. ૨

સખે સાર સેડી નહી પાર પામી, સદાચાર સાચઉ ધરી ધ્યાતુ ધામી;
શુભી ભાવનાં જે પ્રભો પાપ પેખઈ, વલી આવલી દુઃખની તે ન દેખઈ. ૩

મયા તાહરી પાહરી લોકિ દીસઇ,

ઘણઉં દુઃખિય ઉહૂં અછઉં રાતિ દીસઇ;
વસી ચિત્તિ મૂં વાનુ તૂઉં પાય સેવ, હુયઉ હેતુ કેહા ઉદાસીન દેવ. ૪
પડઇં પ્રાણુ પાખઇ મહામોહ ખાગઇ, સહી વેદના જે જગન્નાથ આગઇ;
સહૂં મોહતાં તે ઘણીવાર લાગઇ, હિવં કેવલઉં છવ એ મોક્ષ માગઇ. ૫
ન કેા દોરિ સંસારિ તૂ દેવ પાખઇ,

અણુ ભાવતી આવતી ભીડ રાખઇ;
ઇસઉં જાણતા જાણુ તૂ આણુ માણઇં,
લહી સિદ્ધિનઇ સિદ્ધિને ઇણિ વાણઇં. ૬

ઘણાકાલ પામી અઘઇં પુણ્યવેલા, ન કીજઇ દેવ અહો સેવા વહેલા;
ઇસઉં સીખવી મઇં હીયઉં ઠાણિ આણિઉં,
પમાડી પ્રભો પાસિ પાછઇં વખાણિઉં. ૭

ઘડી ઘડી પુન્યનઇં સારિસાવઇં, સલૂણિ કલા તે કલાવંત વાચઇં;
ત્યજી પાપ આરંભ નઇં દંભુ છાંડી, જિહાં શ્રી યુગાદીશની સેવ માંડી. ૮
ન હેલા મહેલા તણુ ચિત્ત દીજઇ, નિતૂ નાથના પાય પાસઇં વસીજઇ;
ઇસી રુચકા રંજુ પૂજઇં સઠ્ઠારી, કરઇં જઇં મયા એ જગન્નાથ સીરી. ૯
ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી આદિનાથ વિનંતી

વિવરણુ

શ્રી શત્રુજય મહાતીર્થની યાત્રા પ્રસંગે શ્રી આદિનાથ પ્રભુનાં
દર્શન કરી કવિ ભાવોલ્લાસપૂર્વક ગાય છે કે :

“સચુદ્રની અંદર પાણીનાં એટલાં ઝિંદુઓ નથી જેટલાં મારા
હૃદયમાં હર્ષના તરંગો ઉત્પન્ન થાય છે. ભવ્યજીવો જલદીથી ગિરિ-
રાજ શ્રી શત્રુજય ઉપર ચઢીને, યુગાદિદેવ શ્રી ઋષભદેવ ભગવાનનાં
દર્શન કરીને પાપને બાળે છે.

અરે દેવે મારા સુખમાં એક જ જીભ આપી અને મારી
પ્રીતિને પાવાણીથી પણ કઠોર કરી છે. તો હે નાથ ! આપનું વર્ણન

કેવી રીતે કરી શકું ? તેથી હે સ્વામી ! મેં આપની સેવા કરવાની ભાવના કરી છે.

હે મિત્ર ! પવિત્ર શેત્રુંજી નદીને પાર પામીને, ઉજ્જવલ ધ્યાન ધરીને, સદ્ગુણો સાચવું છું. જે ભગ્યજીવો શુભ ભાવનાથી પ્રભુનાં ચરણોને જુએ છે તેઓ દુઃખની પંક્તિને ભેતા નથી.

હે પ્રભુ ! આપની અત્યંત કૃપા લોકમાં ફેલાય છે. અહીં હું અત્યંત દુઃખી છું તેથી રાત્રી જ ફેલાય છે; પ્રકાશ ફેલાતો નથી. હે પ્રભુ ! આપ મારા ચિત્તમાં વસવા કૃપા કરો. હું આપના ચરણોની સેવા ઇચ્છું છું. હે દેવ ! મારા પ્રત્યે કેમ ઉદાસીન થઈ ગયા છો ?

પ્રાણો જાય છતાં આ જીવ મહામોહમાં રૂઝે છે. ભવોભવ જે અનેક વેદનાઓ મેં સહન કરી છે તે બધીનું વર્ણન કરતાં ઘણી વાર લાગે એમ છે. હે પ્રભુ ! હવે જીવ માત્ર મોક્ષની માંગણી કરે છે.

આ ઘોર સંસારમાં હે દેવાધિદેવ ! આપના સિવાય અન્ય કોઈ અભ્યુગમતાં દુઃખોમાંથી બચાવી શકે એમ નથી એમ જાણ્યા પછી જીવ આપની આજ્ઞાને માને છે.

ઘણા કાળ પછી પુણ્યની વેળાને હું પામ્યો છું. હે દેવ ! પૂર્વભવોમાં મેં આપની સેવા કરી નથી. હે પ્રભુ ! મને આપના હૃદયમાં સ્થાન આપી એવું શીખવો કે જેથી પછી પ્રશંસાને પાત્ર થાઉં એવું હું આપની પાસેથી પામી શકું.

ઘડી ઘડી આવું પુણ્ય પ્રાપ્ત થતું નથી. આપની રમ્ય કલાઓને કલાવંત જ જાણી શકે છે. પાપારંભ અને દંભને છોડીને હવે શ્રી યુગાદીશની સેવાનો મેં આરંભ કર્યો છે.

અન્ય વસ્તુઓમાં હવે ચિત્ત ન પરોવતાં, હંમેશાં નાથનાં ચરણોની પાસે વસીએ. શ્રી જગન્નાથ મારા ઉપર કૃપા કરો કે જેથી સવાર થતાં જ આપની રૂડી પ્રતિમાની ઉલ્લાસથી હું પૂજા કરું.”

શ્રી શત્રુજય તીર્થ વિશેના આ કાવ્યમાં કવિએ અરબક્ષિત પ્રવાહમાં વહેતી પંક્તિઓમાં શ્રી આદિનાથ પ્રભુનાં દર્શન પામવાના પોતાના ઉદ્દાસને હર્ષવિભોર થઈ ગાયો છે. અન્ય ગતિનાં અનેક દુઃખો સહન કર્યા પછી આ મનુષ્યલવ પ્રાપ્ત થયો છે તેને કૃતાર્થ કરવા કવિ પ્રભુને વિનંતી કરે છે. આ શત્રુજય તીર્થનો અને સુગાદિદેવ શ્રી આદિનાથનો મહિમા બોકોમાં કેટલો બધો છે તે પણ કવિએ કાવ્યમાં વર્ણવ્યો છે.

(૩૨) શ્રી સંભવનાથ વિનંતી

બુદ્ધિ અહ્મરી હિયઈ ધરીજઈ,
ત્રીજઈ તીર્થંકરુ સમરીજઈ, પ્રતિ ઉગમતઈ સૂરે;
સંભવ જિણુવર ચલણુ જિ પૂજઈ,
તીહં મનવાંછિત સંપદ પૂજઈ, સંકટ નાસઈ દૂરે. ૧
સત્તમ ઐવેયક સુવિભાણિહિં,
ઇશુણુ ત્રીસ સાગર પ્રમાણિહિં, પૂરી આહ પવિત્ર,
સાવત્થી નયરી અવતરીહિ,
રાય જિતારિ વંસુ અલંકરીહિ, સેના રાણી યુત્ત. ૨
સંભવ નામિહિં વાધઈ કિણુદિણુ,
પનર લક્ષ પૂરવ કુમરપણિ રમલિ કરઈ નવરંશુ;
ચઉચાલીસ લાખ પ્રભુ પાલઈ,
રાજુ બુદ્ધબલિ અરિઠલઈ, જાણે રુપિ અનંશુ. ૩
છાંડી રાજુ હણઈ અરિ અંતર;
અઉઠ વરસ તપ તપઈ નિરંતર, પાછઈ કેવલનાણુ;
નિસુણુઈ નરસુર અસુર સુરંગા,
નિસુણુઈ હય-ગય-કરહ-કુરંગા, જિણુવર કરઈ વખાણુ. ૪
તિણિ અવસરિ જઈ પાસઈ હોયત,
પાપપંક તઉ સઘલાં ધોયત, ભમત ન હુઉં સંસારે;

એ અવરતઓ હિવ મનિ વહિયઈ,
 કર જોડી તઉં આગલિ કહિયઈ, પ્રભુ વીનવી અવધારો. ૫
 વારિ હયાલૂ ચઉગતિ ફેરા,
 તૂં વિણુ આહિ ન કુણુ હઈ અનેરા, હઉં ભાગઉ ભવવાસુ;
 પીઠર્ચા પ્રતિ પીહર ગોસામી,
 પુણ્ય વસઈ' પરમેસર પામી, પૂરિ અમ્હારી આસા. ૬
 સાહિ લક્ષ પૂરવ જેહુ ભવીય;
 કણ્યક'તિ ઝલકઈ' જિમ દીવીય, લ'છણિ તુરગિ વિસાલ;
 ત્રિમુખ દેવ દેવી દુરિતારી,
 શાસણિ સાર કરઈજ સંસારી, કરઈ મંગલમાલ. ૭
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી સંભવનાથ વિનતી.

વિવરણુ

ત્રીજા તીર્થ'કર શ્રી સંભવનાથ વિશેની આ વિનતીમાં કવિ
 કહે છે : અમારી યુદ્ધિને હૃદયમાં ધારણુ કરી પ્રત્યેક દિવસે ઊગતા
 સૂર્યે ત્રીજા તીર્થ'કર પ્રભુનું સ્મરણુ કરીએ. જે સંભવનાથ જિનેશ્વરને
 પૂજે છે તેને મનવાંછિત સંપત્તિ પ્રાપ્ત થાય છે અને તેનાં સંકટ
 પણ દૂર નાસી જાય છે.

સાતમા ઐવયકનાં ઉત્તમ વિમાનમાં યોગણુત્રીસ પ્રમાણુ
 સાગરોપમનું આયુષ્ય પૂર્ણુ કરી પવિત્ર એવી શ્રાવસ્તી નગરીમાં
 અવતરીને રાજા જિતશત્રુ અને સેના રાણીના પુત્ર તરીકે શ્રી સંભવ-
 નાથ પ્રભુએ તેમના વંશને અલંકૃત કર્યો.

સંભવનાથ દિવસે દિવસે વૃદ્ધિ પામે છે. અનુક્રમે પંદર લાખ
 પૂર્વ કુમારપણામાં વિવિધ ક્રીડાઓ કરતાં કરતાં પસાર કર્યા. ચુરમાલીસ
 લાખ પૂર્વ વર્ષ સુધી પ્રભુએ રાજ્યનું પાલન કર્યું. સૌંદર્યથી બાણુ
 કામદેવ ન હોય એવા પ્રભુ બાહુબળથી શત્રુઓનો નાશ કરે છે.

ત્યારપછી સત્તાનો ત્યાગ કરીને તેઓ આંતરશત્રુને હણુ છે.

ચૌદ વર્ષ સુધી નિરંતર તપ તપે છે અને કેવળજ્ઞાન મેળવે છે. શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુ દેશના આપે છે. નર, સુર, અસુર ઉપરાંત ઘોડા, હાથી, બિંટ, હરણો વગેરે પણ તેઓની દેશના સાંભળે છે.

તે અવસરે જો પ્રભુની પાસે હું હોત તો મેં સઘળાં પાપ-પંકને ઘોઈ નાખ્યા હોત, અને આ સંસારમાં ન લમત. આ પશ્ચાત્તાપને તો મનમાં જ વહન કરું છું. કર જોડીને વિનયપૂર્વક કહું છું કે હે પ્રભુ ! મારી આ વિનતીનો સ્વીકાર કરો.

હે કયાળુ પ્રભુ ! આપના વિના આ કાર્ય યીજા કોઈ કરી શકતા નથી. મારા ચાર ગતિના ફેરાને હવે નિવારો કે જેથી હું લવવાસને લાંચું. હે સ્વામી ! આપ પીડિતોની પીડાને હરનારા છો. પુણ્યવશથી અમને પ્રાપ્ત થયેલા હે પરમેશ્વર ! અમારી આશાને પૂર્ણ કરો.

સાઠ લાખ પૂર્વ વર્ષનું એમનું આયુષ્ય હતું. દીપક સમાન એમની સુવર્ણમય કાન્તિ ઝળહળે છે. એમનું લાંછન વિશાળ ઘોડો છે. એમના યક્ષ ત્રિસુખ અને યક્ષિણી દુરિતારિ છે. જિનશાસનની સારસંભાળ કરો. અને સંસારી જીવોનું આનંદમંગળ કરો.”

શ્રી સંલવનાથ ભગવાન વિશેની આ લઘુ રચનામાં કવિએ એમના જીવનની માહિતી—પૂર્વનો દેવનો લવ, માતાપિતા, આયુષ્ય, કુમારાવસ્થા, રાજ્યકાળ, દીક્ષા, સાધનાકાળ, એમનાં યક્ષ-યક્ષિણી, લાંછન ઇત્યાદિ વિશેની માહિતી સંક્ષેપમાં વણી લીધી છે અને પોતાનો ઉદ્ધાર કરવા માટે પ્રાર્થના કરી છે.

(૩૩) શ્રી જીરાઉદલા વિનતી

જુહારિ જીરાઉલિ પાર્શ્વનાથ, તથં દેવ સંખીસર ચ્છઈ સનાથ,
સેરીસકેતૂ મહિમા અપાર, ચારુપ તૂં રૂપ લહું ન પાર. ૧
તઉં થાંભણુઈ થાવર સિદ્ધિ ઠાણું, જલહરિ જોગીસર તથં વખાણું;
અજાહુરે શ્રીપુરિ અંતરિક્ષ, મહેંદ્રની સા ત્રય દેવ રક્ષ. ૨

શ્રી પર્વતે શ્રી કલિકૃંડ વંદય, તદેયં વિજેતે ચિરકાલુ નાંદય;
 વાલ્યારસી તઈ મથુરાહિ છત્ર, કરહેટકે પાસ નમયં પવિત્ર. ૩
 નાગદ્રહે સામિય નામિ ગામિ, ઉજ્જેષુ લીંબોડય પાસ સામિ;
 તઈ ઉપલોટય જિજ્ઞાસા વિહારિ, તઈ સામલહ પાલ્લ વિહારતારિ. ૪
 તઈ સિંધુ દેસે વલ્લીપુરમ્મિ, પંચાસરે પંથા વાડિગમિ;
 આરાસણે લોડણુ તઈ ડભોઈ, તંબાહરી વાલવણુમ્મિ ભેઈ. ૫
 સમી ફલઉધી હથિલ્લાઉરમ્મિ, ટીમાણુકે પાલિયતાણુ ગમ્મિ;
 ત્રંબાવતી - તે જલમંગલાદિ પુરે, પ્રભાવાકર પાસચંદ્ર. ૬
 તે તઈ જગન્નાથ જગિ પ્રભાવ, તૂં માહિતે તઈ સગલસલાવુ;
 જં તુજા દેવાતન એકુ જાગઈ, તૂં પાસિ તઈ લોકુ સમૃદ્ધિ માગઈ. ૭
 લલડં સહૂ ભૂતલમાહિ દીઠઈ, મેલ્લી ન ભરાઉલિ કંપિ મીઠઈ;
 જિહાં અચ્છય પાસુ જિણિંદ સામી, પીડયા તણુઈ પીહર સિદ્ધિગામી. ૮
 તાં હુખ હૌભોગ્ય દરિદ્ર રોશુ, તાં સોગ-સંતાપુ જરા વિભેશુ;
 તાં લીડ પીડકુ જન પાપ રાસિ, ન જઈ ભરાઉલિ પાપ પાસિ. ૯
 લગીભમી જઈ લવ માહિ ભાગઈ, આવી તુમ્હારઈ હિવ પાય લાગઈ;
 કયા કરી શાંતિ સમૃદ્ધિ દાખઈ, વલી વલી તયં સુખ ફેરુ રાખઈ. ૧૦

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી જિરાઉલ્લા વિનતી.

વિવરણ

ભગવાન પાશ્વનાથ ભગવાનનું તીર્થ આણુ-સિરોહી પાસે રાજસ્થાનમાં આવેલું છે. તેનો મહિમા આજે પણ ઘણો મોટો છે. એની યાત્રા પ્રસંગે કવિ લખે છે :

“હું” શ્રી જિરાવલા પાશ્વનાથનાં દર્શન-વંદન કરું છું. હે પાશ્વનાથ પ્રભુ ! તમારા વડે શંખેશ્વર તીર્થ સનાય છે; સેરિસા ગામમાં આપનો મહિમા અપાર છે. અને ચારુપમાં આપના સૌંદર્યનો કોઈ પાર નથી.

સ્થિર સિદ્ધિને આપનારા એવા આપ સ્થાન તીર્થ(ખંભાત)-
માં બિરાજે છે. હે જોગીશ્વર ! જલોરમાં બિરાજેલા એવા આપની
હું સ્તુતિ કરું છું. ધન્દ્ર વડે પ્રતિષ્ઠિત અબ્હરા, શ્રીપુર અને
અંતરિક્ષમાં બિરાજેલા આપ અમારી રક્ષા કરો.

શ્રીપર્વત ઉપર શ્રી કલિકુંડ પાર્શ્વનાથ પ્રભુને વંદન કરું છું.
અને વિજેતમાં રહેલા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને પણ હું ચિરકાળ વંદન
કરું છું. પવિત્ર એવી વારાણસી નગરીમાં, મથુરામાં, અહિછત્રામાં
તથા કરહેટક ગામમાં રહેલા પાર્શ્વનાથ પ્રભુને હું નમું છું.

સમી, ક્ષેત્રધિ, હસ્તિનાપુર, ત્રિમાલ્યક, પાલિતાણા, ત્રંબાવતી,
તેજલપુર, મંગલપુર વગેરે તીર્થોમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનો પ્રભાવ
અનેરો છે.

નાગદ્રહ ગામમાં, ઉબ્જેનીમાં, લીંબોડીમાં, તથા ઉપલોટામાં,
પાર્શ્વનાથ સ્વામી જિનગૈત્ર્યોમાં બિરાજે છે. હે શ્યામળા પાર્શ્વનાથ
પ્રભુ ! ત્યાં વિચરનારાઓનું તમે રક્ષણ કરો છો.

સિંધુદેશ, વલ્લભીપુર, પંચાસરા, વાડિંગ, આરાસણ, લોહણ,
હલોઈ, ત્રંબાવતી, બાલવણ આદિ ગામોમાં આપનાં મેં દર્શન કર્યો
છે. હે જગતનાથ ! જગતમાં જેટલો પ્રભાવ છે તેટલો પ્રભાવ તમારા
એકમાં જ છે. આપ હાજરાહજૂર છો. જેથી લોકો આપની પાસેથી
સમૃદ્ધિની યાચના કરે છે.

પૃથ્વીતલ પર લલે બધા પ્રભુને જોયા છતાં પણ જીરાવલાને
છોડીને બીજે કયાંય પણ મીઠાશ નથી. પીડિતોની પીડાને હરનારા
જ્યાં આપ પાર્શ્વજિન છો ત્યાં લોકો સિદ્ધિગામી બને છે.

ત્યાંસુધી જ દુઃખ, કૌર્ભાગ્ય, દરિદ્રતા, રોગ, શોક, સંતાપ,
જરા, વિશેષ, વિપત્તિ, પીડા આવે છે અને લોકોમાં પાપરાશિ રહે
છે કે જ્યાંસુધી જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુનાં દર્શન કર્યો નથી.

ભમીભમીને મારી લવજમણા હજુ લાંબી નથી, જેથી હવે
આપની પાસે આવીને પગે લાગું છું. દયા કરીને હે પ્રભુ ! આપ

શાંતિ અને સમૃદ્ધિનો માર્ગ દેખાડો અને મને આપનાથી અલિન બનાવો.”

આ વિનતીમાં કવિએ આરંભમાં શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાનનાં સુપ્રસિદ્ધ અને મહિમાવંત ગણાતાં તીર્થોનો નિર્દેશ કર્યો છે અને ત્યારપછી શ્રાવણ ભગવાનનો મહિમા ગાયો છે. કવિની પ્રાસાનુ-પ્રાસયુક્ત વાણી દૃતગતિથી લયબદ્ધ વહે છે અને એના પ્રવાહમાં આપણને આકર્ષી જાય છે.

૦ ૦ ૦

(૩૪) શ્રી નેમિનાથ વિનતી

હંધુ માઇ ન હીયડઇ કિમઇ, સુજ મનઉં ગિરિનરિ ધણુઉં રમઇ;
લડહુ લોચનુ નેમિ નમસ્કારઉં, જિમ ન ચઉગઇ માહિ વળી ફિરઉં. ૧
સહજિ સોહગસુન્દર સામલઉ, કુસુમખાણુ તણુઇ કુલિ આમલઉં;
સુમંઝ દીઠઉ ઠાકુર આમલઉ, નહીય કો સુઝ તુહવ પાપનઉ. ૨
કરીઉ કુંડિ સનાનુ ગયંદમઇ, ભરીય ભાવિ ભૂંગાર સુવણ્ણમઇ;
નહવણુ નેમિ જિનેશ્વર રહઇ કરી, શિવવધૂહ વસઇ વરમઇ વરી. ૩
સઘણુ સૂકડિ કુંકુમ કેવડી, બકુલ અંપક વઉલિ નિમાલડી;
કુસુમખાલ વિસાલ રમાઉલી, કરીય પૂજ હુઇ મનસું રલી. ૪
દઇ ન લીલવિલાસ સકઇ કલા, કરઉં સેવ જિસઇં તુઝ સામલા;
અલજયઉં ભવભંજણુ ભામણા, કરસિ તૂ નિત નેત્ર સોહામણા. ૫
તુઝ સમઉ જગિ ચોર ન કોહઉ, ભવિકના મન ચોરીનઇ રહિઉ;
કહિ કિસિઉં કરિસિઇ કુડી બાપુડી, મઝ મનુ ગિરનારિ રહિઉં અડી. ૬
એક સુડુંગરડઉ રલીયા મનઉ, અનઇ તું જગદીસ સુહામનઉ;
અમૃતમઇ તુઝ નેત્ર નિહાલીયઇ, ભવતણાં સવિ સંકટ ટાલીયઇ. ૭
ગહગહિઇં ગિરિ કિન્નર-કિન્નરી, રિસહ રાસ રમઇં સુરસુંદરી;
સુર કરઇ નિતુ નાટક ભાવના, શુણુ શુણુઇં પરમેસરુ નેમિના. ૮

નમનિ ચંદનિ નંદનિ રંધ કરંધ', મન મનોહર સૌખ્ય ન સંભરંધ;
 ઈમ કિમર્થ સુખતંધં મનુ મોહીઉ', જિમ તુઝંધ જિ કંહંધ સવિ દીરહિઉ'. ૯
 વિષય વધરી નઉ મહુ મિઠગલી, જિસઉ આવધં પાસિ નમૂ વલી,
 મયણુમદલ તણુઉં સુઝ ભઉ કિસિઉ, નિતુ જિનેસરને પગિહુ વસિઉ. ૧૦
 દેવી સિવાનંદણુ નેમિનાથ, રાણમતી વદલલ વિન્ધનાથ;
 માંગઉ નહી આસુ ન સિદ્ધિવાસ, સુ' દેવ દેવે નિય પાય વાસુ. ૧૧
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી નેમિનાથ વિનતી.

વિવરણુ

ગિરનાર પર્વત ઉપર બાવીસમા તીર્થ'કર શ્રી નેમિનાથ ભગવાન નિર્વાણ પામ્યા હતા. એથી એ તીર્થ' ઉપર નેમિનાથ ભગવાનનું ભવ્ય જિનાલય છે. એ તીર્થ'ની યાત્રાના પ્રસંગે કવિશ્રી નેમિનાથ પ્રભુને વિનંતી કરતાં કહે છે :

“કેમે કરીને મારા હૈયામાં હર્ષ સમાતો નથી. મારું મનહું શ્રી ગિરનાર પર્વત ઉપર રમી રહ્યું ને આર ગતિમાં ફરી ન ભસું તે માટે મારાં નયનો શ્રી નેમિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર કરવા તલસી રહ્યાં છે.

હે સ્વામી ! આપ સ્વભાવથી જ શ્યામલ, સુભગ અને સુંદર છો. તેથી બાણે આપના સૌંદર્યથી આકર્ષાઈને કામદેવ આપના કુળમાં આવ્યો. સુમતિ અને નિર્મલ એવા હે પ્રભુ ! આપનાં મને દર્શન થયાં. મારાં પાપને દૂર કરનારા આપના જેવા બીજા કોઈ નથી.

ભવ્યજીવો ગળેન્દ્રમદ નામના કુંડમાં સ્નાન કરીને, સુવર્ણમય ઝારી ભરીને નેમિજિનને સ્નાન કરાવીને કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શિવ-વધૂ પાસે વસે છે.

ધસેહું સુખડ, કુંકુમ, કેવડો, બકુલ, ચંપક, વેલિલ, માલતી આદિની સુંદર મોટી પુષ્પમાળા બનાવીને પ્રભુની પૂજા કરીને મનમાં આનંદ થયો.

લીલાવિલાસ કે કલા કાંઈ હું કરી શકતો નથી, 'કારણ કે મારી પાસે તે કાંઈ નથી. હે ભવભંજન ! આપ મારા પ્રત્યે કૃપા-દષ્ટિ રાખો જેથી હું ભવબ્રમણાને જીતી શકું.

હે પ્રભુ ! તમે ભવિકજનોના ચિત્તને ચોરી રહ્યા છો, જેથી જગતમાં તમારા સમાન અન્ય કોઈ ચોર નથી. પણ એ બિચારા મારા ચિત્તને તમે કેવી રીતે ચોરશો ? કારણ કે મારું ચિત્ત તો અત્યારે ગિરનાર ચઢવામાં જ લાગેલું છે.

એક તો રણિયામણો સુંદર પર્વત છે અને બીજી બાજુ આપ સોહામણા છો. અમૃતમય આપનાં નેત્રને જોઈને ભવસંબંધી બધા સંકટોને દૂર કરી દઈએ.

એ ગિરિ ઉપર કિન્નર અને કિન્નરીઓ આનંદમગ્ન થાય છે. રિસહ (ઋષભ) સ્વરમાં સુરસુંદરીઓ રાસ રમે છે. દેવતાઓ નિત્ય ભાવના અને નાટક કરે છે અને પરમેશ્વર નેમિનાથના ગુણોને રતવે છે.

નંદનવનનાં ચંદ્રનોદ્યાનમાં પણ મારું મન આનંદ પામતું નથી. મનોહર સુખને પણ મારું મન સંભારતું નથી. તમે આ રીતે મારા મનને કેમ મોહિત કર્યું છે ? કે જેથી મારું મન હંમેશાં આપની પાસે જ રહેવા લાગ્યું છે. બીજે તે જતું નથી

નિત્ય જિનેન્દ્રવરનાં ચરણોમાં વસવાથી મદનરૂપી મદલનો પણ મને ભય ક્યાંથી ? વળી વિષયરૂપી વૈરીઓ પણ પાસે આવતાં કોમળ બની બાય છે અને નમે છે.

હે શિવાદેવીના નંદન ! નેમિનાથ પ્રભુ ! રાજિમતીના સ્વામી વિશ્વનાથ ! આપની પાસે હું ખાવાનું પણ કાંઈ માંગતો નથી અને અત્યારે સિદ્ધિવાસને પણ માંગતો નથી. હે દેવ ! મને નિત્ય આપનાં ચરણોની પાસે વાસ આપજો એટલું અત્યારે માંગું છું.”

આ વિનતી કવિ એજાએ ગિરનાર પર્વત પર ચડતાં ચડતાં

લખી હોય એવું જણાય છે, કારણ કે કવિ લખે છે કે “સુગ મનુ ગિરનાર રહિઉ ચડી”....કવિ સરસ કલ્પના કરીને નેમિનાથ પ્રભુને કહે છે કે તમે બધાના ચિત્તને ચોરનારા છો, પરંતુ મારા ચિત્તને ચોરી નહિ શકો, કારણકે એ બિચારું ગિરનાર ચઢવામાં મગ્ન છે.’ પરંતુ એમ કહીને કવિએ આડકતરી રીતે સૂચિત કરી દીધું છે કે મારું ચિત્ત ગિરનારના આરોહણ દ્વારા નેમિનાથ ભગવાનમાં જ મગ્ન છે.

કવિએ આ રચનામાં ગિરનારના વર્ણન સાથે ત્યાંના પવિત્ર વાતાવરણને પણ સચોટ શબ્દો દ્વારા ઉપસાધ્યું છે.

(૩૫) શ્રી આદિનાથ વિનતી

કંઇય આબુય ફૂંગરિ બાઈસિઉં, રિસહ-નેમિ તંણા શુષ્ણ ગાઈસિઉં;
નમિય સામિય નિમ્મલિ ભાવિસિઉં,

પુણ્ણ તણી સુણિનાં અમ્હિ આવિસિઉં. ૧

વઉલ વેઉલ ચંપક માલતી, મહમહધં ફલ ફૂલિ વનસ્પતી;
અમરસાલ તણી તુલના લહી, જિન બિન્હધં તીહં માહિ રદ્યા સહી. ૨
કનક કાંતિ કલધ રિસહેસરો, તિણિ શુણ્ણિ પ્રભુ સોહગ સુંદરો;
જલહ બમલિયદેવ સામલઉ, ભવિક કેઠિય આસલહુ વઉ. ૩
રિસહ લંચનિ ઘોરિય ઉદલસધં, સુલવપંકિ કલ્યા જણુ તારિસિધં;
અવરસંબધરધં રુલિયામણુઉ, દેવનિ કરી સિવપંથિ સુહામણુઉ. ૪
રિસહિ રાન્યકલા ધુરિ આદરી, અવરિમૂલ લગધં સનિરાકરી,
બિહુ બિન્હધં તિમ વાહિય વાટડી, તિહાં પડધં જિમ કોઇ ન આપુડી. ૫
રિસહુ થપ્પિઉ જેણુ સુનિર્મલો, વિમલનાસુ બહધં શુણ્ણિ ઉજ્જલો,
કવિઉ નેમિ જિણ્ણિધં જગ વલ્લહઉ, પરમ તેજિહિં તેજહુ તે કહઉ. ૬
ધનિઉ સેત્રુજિ શ્રી રિસહેસરો, ધનિઉ રેવતિ નેમિ જિણ્ણેસરો,
બિન્હધં તીરથનાથ ઇહાં મિલિયા, અમ્હ મનોરથ આજુ સવે ફલિયા. ૭

સુશુરુ સાધિય વિષ્ણુ ઘણું ભમિયા, વિષમ વાટ કિહાંઈ' ન વિસમિયા,
વસઈ' જે જિનમંદિરિ સીયલઈ, બિહુ પરે તીહ તાપુ સહી ટલઈ. ૮
સકલ જાણઈ તૂ ગુણકેવલી, કિમ અમ્હાસિવ જોલઈ' તે વલી,
ઇષ્ટિ પરિઈ' જગદીશ્વરુ ધ્યાઈયઈ, સ્તવન નઈ' મસિ ઉલગ લાઈઈ. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણ

આખુ પર્વત ઉપર વિમલમંત્રીએ અને વસ્તુપાલ-તેજપાલે
ખંધાવેલાં સુપ્રસિદ્ધ દેલવાડાનાં દહેરાં છે. એ તીર્થયાત્રાના પ્રસંગે
તીર્થને મહિમા વર્ણવતાં અને પોતાની અનુભૂતિ વ્યક્ત કરતાં
કવિ કહે છે :

“કચારે આખુ પર્વત ઉપર જઈશું અને ઋષભદેવ તથા
નેમિનાથ ભગવાનના ગુણોને ગાઈશું ? નિર્મલ ભાવોની સાથે સ્વામીને
નમસ્કાર કરીશું. પુણ્યનો વિસ્તાર કરવા અમે ત્યાં આવીશું. અર્થાત્
ગુણવાનો જે પુણ્ય મેળવે છે તે મેળવવા અમે આવીશું.

બકુલની વેલડીઓ, ચંપક અને માલતી વગેરે વનસ્પતિ
મધ્યમ છે અને કદપવૃક્ષની તુલનાને ધારણ કરે છે. બન્ને જિનેશ્વર
જાણે સાક્ષાત બિરાજમાન છે.

સુવર્ણ કાંતિવાળા શ્રી ઋષભજિન શોભી રહ્યા છે. ત્રણ ગુણથી
પ્રભુ મનોહર શોભાયુક્ત હતા. વાદળાં સમાન જામલી રંગના નેમનાથ
પ્રભુ શોભે છે. તેઓ ભવિકજનરૂપી મોરની આશાને પૂર્ણ કરનારા
છે. શ્રી ઋષભદેવ બળદના લાંછનથી શોભે છે, જાણે ભવરૂપી દેવમાં
ફસાયેલા જીવોને તારશે. બીજા શ્રી શામળાપ્રભુ શ્રી નેમિનાથ
રણિયામણા શંખના લાંછનને ધારણ કરે છે, જાણે સોહામણા શિવ-
આગે જવા માટે ધ્વનિ કરે છે.

શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુએ રાજ્યકળાની ધુરા સ્વીકારી હતી. જ્યારે
શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ તો પ્રથમથી જ રાજ્યનો ત્યાગ કરી, સંયમ-

માર્ગે જોડાયા હતા. આ બન્ને જિનેશ્વર સંયમરૂપી વાટ શ્રદ્ધા કરીને ત્યાં પહોંચે છે કે જ્યાંથી કોઈને પણ પાછા ફરવાનું નથી.

ઘણા શુભોથી ઉજ્જવળ એવા વિમલશા નામના મંત્રીએ સુનિર્મલ એવા શ્રી ઋષભદેવની સ્થાપના કરી હતી. જગવલ્લભ. એવા શ્રી નેમિજિનને પરમ તેજ વડે જેમણે સ્થાપ્યા તે તેજપાલ હતા. શ્રી શત્રુજયના ધણી શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ અને દેવંતગિરિના ધણી શ્રી નેમિ જિનેશ્વર એમ બન્ને તીર્થના નાથ આબુ પર્વત ઉપર એકસાથે અહીં મળ્યા છે, તેથી અમારા મનોરથો આજે સર્વ રીતે ફળ્યા છે.

સદ્ગુરુને પામ્યા વિના (સાથી કે ભોમિયા વિના) હું ગરમાં અમે ઘણું ઘણું લામ્યા. વિષમ વાટમાં કયાંય પણ વિસામો ન ન મળ્યો. શીતલ એવા જિનમંદિરમાં જો વસે છે તેના તનના અને મનના બન્ને પ્રકારના તાપ ટળી જાય છે.

હે નાથ ! સકલ શુભને જાણનારા શુભકેવલી છે, છતાં પણ આપ પૂજ્ય અમારી સાથે કેમ યોદ્ધતા નથી ? વળી આપની સ્તુતિના નિમિત્તે હું ઉલ્લાસ લાવીને આપનું ધ્યાન ધરું છું.”

આ રચના કવિએ આબુની તીર્થયાત્રાના સ્વાતુલવ પછી કરી છે. એટલે જ કવિ જિનમંદિરમાં પહોંચતાં પર્વતની વિષમ વાટ ચડવાનો થાક ભિતર્યોનો આનંદ વ્યક્ત કરે છે.

કવિએ આ કાવ્યમાં આબુતીર્થનો ઐતિહાસિક મહિમા પણ વર્ણવ્યો છે.

(૩૬) શ્રી ચુત્રીસ જિણ્ણવર ચઉપર્ધ

નાભિનરેસડુ નન્દનું નાહું, ફેડઈ સામી ભવ દાહું;
રિસહ જિણ્ણેસર પહિલઈ નમઈ, મોહ મહાભડુ લીલઈ દમઈ ૧
બીજઈ અબિય જિણ્ણેસડુ દેઈ, જિણ્ણિ મય રંગિ સંજમુ લેઈ;
મોહી મદનુમહીપતિમાણુ, પામિઈ સ્વામી કેવલનાણુ. ૨

ત્રીજુ સંભવ સામિ જુહારિ, સુહિયાં માનવભવ મનહારિ;
 મોટઉ મહિમા જસ જગમાહિ, ફેડઇ વધર મહાભય વાહિ. ૩
 ચઢયઉ અભિનંદણુ જિનરાઉ, સેવિઉ ભાંજઇ ભવભડવાઉ;
 મોખતણી જિણિ પ્રકટી વાટ, લોખ્યા કર્મ તણા આઘાટ. ૪
 પંચમુ જિનપતિ સુમતિ નિહાલિ, પય પ્રણમી ભવ સંકટ ટાલિ;
 જીહનઇ કર્મ નિકાચિત ઘણાં, તે નવિ સેવઇ પગ પ્રણુ તણાં. ૫
 છટકઉ છઇલમાહિ મૂલગઉ, જિનવરુ પદપ્રણુ ઓલગઉ,
 છાંડી હાથ તણુઉ હથિયારુ, જિણિ કિઉ કર્મ તણુઉ સંહારુ. ૬
 સમરઉ પ્રણુ સાતમઉ સુપાસુ, જિણિ મેલ્હી ભવચારક વાસુ,
 કેવલ કરતલિ કરી સિવનગરી વાસિવા આદરી. ૭
 અંદ્ર સરિખઉ જેહનઉ લાલુ, અંદ્રપ્રણુ પ્રણમઉ ચિરકાલુ,
 આઠઇ મહ આઠમઉ જિણિંદુ, તિમ ફેડઇ જિમ તિમિર દિણિંદુ. ૮
 નવમઉ નિતુ નિતુ નવ નવ રંગિ, પરમેસરુ પૂજઉ નવ અંગિ,
 સુવિધિ પ્રસિદ્ધઉ શુણિ અભિરાસુ, પુષ્પદંત પુણુ ખીજઉ નાસુ. ૯
 દસમઉ દરિસણિ કીડઇ દેઉ, દુહ દંદોલિણુ આણુઇ છેહુ,
 સીતલુ સહજિઇ સુખ દાતારુ, સિવરમણી કીધઉ હંસુ. ૧૦
 અગ્યારમઉ શુણુ અશુણિત ધરઇ, જે પ્રણમઇ તે ભવ ઉતરઇ. ૧૧
 બારસમઉ જિણુ બહુ બલવંતુ, આઠ કર્મ આણુઇ અંતુ,
 વાસુપૂજ્ય વાસવિ પૂજિયઉ, કેવલ સિરિસિઉ સિવપુરિ ગઉ. ૧૨
 મનિ સુહિયાં ભવુ વાતે ગમઉ, જિનમઇ વિમલનાથ તેરમઉ,
 સિદ્ધિ વધૂસિઉ નર તે રમઉ, જે પુણુ ન નમઇ તે તે રમઉ. ૧૩
 ચઉદસ મઉ ચિહુદિસિ બહિયઇ, અનંતનાહુ નિયમણિ આણિયઇ,
 ચઉપટ મલ જિણિ ચરડ પ્રચંડ, મનમથ વીરુ કિયઉ શતઅંડ. ૧૪
 પનરસ મઉ પ્રણુ પૂરઇ આસુ, તરતર ત્રોડઇ પાતક પાસુ,
 સધર ધુરંધર જિણુવરુ ધરમુ, નિતુ બોલઇ બિહુ ભેદે ધરમુ. ૧૫

સોલસમઠિ સ્વામી સિરિસ'તિ, ભાંજઈ ભવિક તણી ભવિષ્ણ'તિ,
 ગર્ભિ' થકઈ' કુરુમ'ડલ તણી, મારિ નિવારી જિણુ અતિ ઘણી. ૧૬
 સતરસમઠિ સુણિયઈ જિણુ કુ'થુ, પ્રકટ કિયઈ જિણિ સિવપુર પ'થુ,
 ગિરિવર તઈ ગુરુઆ ગુણુ બસુ, દિનકર અધિકઈ જ્ઞાન પ્રકાસુ. ૧૭
 અઢારમઠિ અઢલક ઠાતારુ, અરુ જિણુતિથાયિ સહજ સુકારુ,
 મેલ્હીયરાજ તણુ ઊપલોગ, જિણુ આદરિય સંયમ યોગુ. ૧૮
 અગણિત ગુણુ તણુઈઈ ગુણી, સમઈ મલ્લનાથ મન રંગિઈ નમઈ,
 પરમારથિ જસુ જગહ વિહુતુ, બાલકાલ લગ લાગઈ ચીતુ. ૧૯
 સુનિસુવત જિણુવર વીસણુઈ, પૂજી ભવભિંતરિ મન ભમઈ,
 પ્રતિજોધી અતિ તરલ તુરંગ, જિનમતિ છણિ રહાવિઈ રંગુ. ૨૦
 એકવીસમઠિ એકહી વાર નમિ, જિતુ જિનમઈ ગુણુ ભંડારુ,
 ભવપંજરુ ભાંજી તે વીર, સિવસુખ સાધઈ સાહસ ધીર. ૨૧
 બાવીસમઠિ જિણેસરુ નેમિ, ઉતરિયઈ ભવસાયર ખેમિ,
 પસુ કારિણિ જિણિ ત્યજી કુઆરિ, નવ ભવ-નેહ નિખદી નારિ. ૨૨
 જિણિ દિણિ દીસઈ દાનવ રાહુ, સુરવર કોઈ ન સારઈ કાહુ,
 ત્રેવીસમઠિ જિણેસરુ પાસ, તિણિ દિણિ ભુયણિ રહાવઈ વાસુ. ૨૩
 સકલ સખલ સિદ્ધત્થ નરિંદુ, વસુકલ નહિયલ અમલદિણિંદુ,
 ચુવીસમઠિ જિણેસરુ દેહ, વીરસમારુઈ અમ્હુ ભવ ખેડ. ૨૪
 સાવધાન જે માનવ હુઈ, ચુકીસઈ જિણુવર અકીપઈ,
 પઠઈ પઠાવઈ નિમંલ ધ્યાન, તીક' ઘરિ વિલસઈ નવઈ નિધાનુ. ૨૫
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા ચુવીસ જિણુવર (વિનતી)ચક્રપથ.

વિવરણ

આ વિનતીમાં કવિએ ચોવીસ તીર્થ-કરોની સ્તુતિ કરી છે.
 કવિ કહે છે :

“નાભિરાજના પુત્ર, જેમણે ભવરૂપી દાવાનલના દાહનો નાથ

કયો છે, વળી મોહરૂપી મહાસુભટનું સહેલાઈથી દમન કયું છે એવા પ્રથમ જિનેશ્વર શ્રી ઋષભદેવપ્રભુને હું નમસ્કાર કરું છું.

બીજા શ્રી અજિતનાથ જિનેશ્વરદેવ કે જેઓ પોતાના જીવનમાંથી મદનો નાશ કરીને કેવલજ્ઞાન પામ્યા હતા તેમની સેવામાં હું મારા ચિત્તને પરોવું છું.

જગતમાં જેમનો મહિમા મોટો છે એવા ત્રીજા શ્રી સંભવનાથ ભગવાનને અમે નમસ્કાર કરીને સુખી થઈએ છીએ અને માનવ-ભવને મનોહર બનાવીએ છીએ. વળી તેમની કૃપાથી વૈર, મહાભય અને વ્યાધિનો નાશ થાય છે.

ચોથા જિનેશ્વર શ્રી અભિનંદન જિનરાજને સેવતાં ભવરૂપી સુભટ ભાગી જાય છે. શ્રી અભિનંદન સ્વામીએ મોક્ષમાર્ગને પ્રકાશ્યો છે અને કર્મતણા સમૂહનો નાશ કર્યો છે.

પાંચમા જિનેશ્વર શ્રી સુમતિનાથ પ્રભુને નિહાળીને એમનાં ચરણોમાં નમસ્કાર કરીને ભવસંકટને ટાળીએ છીએ. જેઓનાં ઘણાં નિકાચિત અશુભ કર્મો છે તેઓને પ્રભુનાં ચરણોની સેવા કરવા મળતી નથી.

હાથ તણા હથિયારને છોડીને જેમણે કર્મોનો સંહાર કર્યો છે એવા છઠ્ઠા જિનેશ્વર શ્રી પદ્મપ્રભુ કે જેઓ મૂળથી કર્મનો સંહાર કરવામાં નિપુણ છે તેમનાં દર્શન કરીએ.

જેમણે ભવરૂપી કારાવાસનો ત્યાગ કર્યો છે, વળી જેમણે હાથમાં કેવલલક્ષ્મી મેળવીને શિવનગરીમાં વાસ કર્યો છે એવા સાતમા શ્રી સુપાર્શ્વનાથ પ્રભુનું સ્મરણ કરીએ.

જેમ સૂર્ય અંધકારનો નાશ કરે છે તેમ આઠમા જિનેશ્વરશ્રી ચંદ્રપ્રભુસ્વામીએ આઠ મદનો નાશ કર્યો છે. વળી જેમનું ભાલ ચંદ્રમા સમાન છે એવા શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જિનને ભવોભવ સુધી પ્રણામ કરીશ.

જેમનું 'બીજુ' નામ પુણ્યદંત બિન છે એવા, શુભોમાં જે સુંદર છે અને જેઓ શ્રી સુવિધિનાથ તરીકે પ્રખ્યાત છે એવા નવમા પ્રભુનું નિત્ય નવા નવા રંગોથી નવાંગી પૂજન કરું છું.

સહજ સુખના દાતાર, શિવરમણીના ભરતાર, દશમા શ્રી શીતલનાથ પ્રભુનાં દર્શન કરવાથી દુઃખની જન્મળનો અંત આવે છે. અગણિત શુભોને ધારણ કરનારા, દેવતાઓ દ્વારા સેવિત એવા અગિયારમા શ્રી શ્રેયાંસબિનને જે સેવે છે તે ભવપાર જીતરે છે.

બળવાન એવા શ્રી બારમા વાસુપૂજ્યસ્વામીએ આઠ કર્મોનો અંત આણ્યો છે. ઇન્દ્ર દ્વારા પૂજિત શ્રી વાસુપૂજ્ય ભગવાન કેવલ-લક્ષ્મી સાથે શિવપુરમાં ગયા.

સંસારસંખ'ધી વાતોમાં ભવને યસાર કર્યો છે જેમણે એવા તેરમા શ્રી વિમલનાથ ભગવાનને જે નમસ્કાર કરે છે તે નર સિદ્ધિ-વધૂની સાથે ક્રીડા કરે છે (અર્થાત્ મોક્ષ મેળવે છે). અને જે નમતો નથી તે ભવમાં રમે છે (અર્થાત્ ભવમાં ભટકે છે.)

ભયંકર ચોર એવા ચાર કષાયરૂપી મલ્લોને જેમણે ચોપટ કર્યો છે અને વીર એવા કામદેવને શતખંડ કર્યો છે, ચારે દિશામાં જે વિખ્યાત છે એવા ચૌદમા શ્રી અનંતનાથ પ્રભુને નિત્ય મનમાં લાવીએ.

પાપરૂપી પાશને જેમણે તડતડ તોડ્યો છે એવા ધર્મધુરંધર પંદરમા શ્રી ધર્મનાથ પ્રભુ સહુની આશા પૂરે છે. તેઓ હંમેશાં ધર્મના બે ભેદ (સર્વવિરતિ અને દેશવિરતિ) વણવે છે.

પોતે જ્યારે માતાના ગર્ભમાં રહ્યા હતા ત્યારે કુરુમંડલમાં જે મારિ રોગ ફેલાયેલો હતો તેને જેમણે શાંત કર્યો હતો એવા સોળમા શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ ભાવિકોની ભવભ્રાંતિને ભાંગે છે.

જેમના શુભો ગિરિસમાન મહાન છે અને જેમના જ્ઞાનનો પ્રકાશ સૂર્ય કરતાં પણ અધિક છે અને જેમણે શિવપુરનો માર્ગ

મગટ કર્યો છે એવા સત્તરમા શ્રી કુંથુ જિન છે.

રાજ્ય સંબંધી ઉપલોગોને છોડીને જેમણે સંયમયોગને આદર્યો છે, વળી ચોત્રીસ અતિશયથી જેઓ યુક્ત છે એવા અઠારમા શ્રી અર જિન અઢળકના દાતાર છે.

જેમનું ચિત્ત બાહ્યકાળથી જ પરમાર્થવૃત્તિમાં લાગેલું હોવાને લીધે જગતમાં વિખ્યાત થયા હતા તથા જેમના બીજા અગણિત ગુણો હતા એવા શ્રી મલ્લિનાથ પ્રભુને મનમાં આનંદ લાવી હું નમસ્કાર કરું છું.

જેનું અત્યંત ચંચલ મન ભવની અંદર ભટકતું હતું એવા ઘોઠાને પ્રતિબોધીને જેમણે જિનમતમાં સ્થાપિત કર્યો એવા વીસમા જિનવર શ્રી સુનિસુવ્રત પ્રભુને પૂજ્યો.

ગુણના ભંડાર એવા એકવીસમા શ્રી નેમિનાથ પ્રભુને જે એક-વાર ભાવથી નમે છે તે ભવરૂપી પિંજરાને ભાંગે છે અને તે સાહસિક ધીર પુરુષ શિવસુખને મેળવે છે.

નવ નવ ભવોના રનેહથી બદ્ધ એવી રાજિમતી કુમારીનો જેમણે પશુઓના વધના કારણે ત્યાગ કર્યો અને ભવસાગરને ક્રુશળતાથી પાર કર્યો એવા બાવીસમા જિનરાજ શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ છે.

જે દિવસે દાનવ રાજા દેખાય છે ત્યારે કોઈ દેવો પણ તેમને અટકાવી શકતા નથી, પરંતુ ત્રેવીસમા શ્રી પાર્શ્વનાથ જિનેશ્વર તે દિવસે તેમને ભુવનમાં વાસ રખાવે છે.

કળાવાન અને બળવાન સિદ્ધાર્થરાજાનાં કુળરૂપી નભસ્થળમાં નિર્મળ સૂર્યરૂપી ચોવીસમા જિનેશ્વર શ્રી મહાવીર પ્રભુ! અમારા બન્ને ભવ(આલોક અને પરલોક)ને સુધારો.

જે ભવ્યજીવો સાવધાન થઈને ચોવીસ જિનવરની ચોપાઈ ભણુશે, ભણાવશે અને તેનું નિર્મળ ધ્યાન ધરશે તેમના ઘરે નવ નિધાન વિલસશે.

આ વિનતીને કવિએ અંતિમ કડીમાં ચોપાઈ તરીકે ઓળખાવી છે. સામાન્ય રીતે મધ્યકાલીન જૈન સાહિત્યમાં 'ચોપાઈ' પ્રકાર એવી કૃતિ માટે રૂઢ થયો છે કે જેમાં કોઈક કથાનકનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું હોય. આ વિનતીમાં એવું કોઈ કથાનક નથી. પરંતુ તે ચોપાઈ છંદમાં લખાઈ હોવાથી કવિએ તેને ચોપાઈ તરીકે ઓળખાવી છે, જે યોગ્ય છે. આ કૃતિમાં પ્રત્યેક કડીમાં એક એક તીર્થ કરનો મહિમા વર્ણવ્યો છે. ચોવીસ કડીમાં એ રીતે અનુક્રમે ચોવીસ તીર્થ કરનો મહિમા વર્ણવીને અંતિમ કડીમાં કવિએ પોતાની આ ચોપાઈની ફલશ્રુતિ દર્શાવી છે. કવિની રચના પ્રાસબદ્ધ, અલંકાર-સુકત અને પ્રાસાદિક, ભાવવાહી પદાવલિથી સુકત છે.

(૩૭) શ્રી નેમિનાથ કીડા ચઉપદ્

સસુદ્ધિજય સિવાદેવિ મહાદા, સ્વામી સોહગસુન્દર સાર;
 કજ્જલ વણ્ણવિ કર્ણા ધાર, નિશિદિનુ નમિસિઉ નેમિ કમાર. ૧
 ચાદવકુલિ જાયક જિણ્ણચંદુ, રમણિ કરંતુ નેમિ જિણ્ણિંદુ;
 નાહ નિરક્ષિખય નરસુરવંદુ, કિન્નર મનિ હૂઆ આનંદુ. ૨

કુપદ

આલપણા લગ બુદ્ધિનિધાન, જાનઇ મન પવન સંધાનુ;
 નિપુણ ન મૂકઇ નિર્મલ ધ્યાન, મોહ મહન મહાભટ માનુ. ૩
 સુરનઇ અસુર નમઇ નિતુ નેમિ, ખેચરણ નિહાલઇ ખેમિ;
 ચાદવ જોતાં અતિ આનંદુ, બલિ ધૂણાવિઉ સિર ગોવિંદુ. ૪
 ધનુષ ચડાવી જિણ્ણિ સારંશુ, અલવેસરિ મનિ અણ્ણિ રંશુ;
 કૃષ્ણ તણ્ણઇ જઇ આયુધ ભવનિ, પૂરિઉ સંખુ સુપૂરઇ પવનિ. ૫
 મોહરવ રક્ષેતુ વાહુ, હસ દિલિ પસરિઉ શંખહ નાહુ;
 નાહુ રહિઉ તેજગિષા હરીશુ, તીનાદિ પાડચાં પાહરી. ૬

ગઢમઢ ગાજઈ ભાજઈ કુંભ, થરથર કંપઈ નિશ્ચલ થંભ;
 ધ્રસઈ પાલિ ધૂજઈ પ્રાકાર, પડઈ કાસીસાં વિભુ અંધારુ. ૭
 તરુ ડોલઈ ત્રૂટઈ ગિરિ ઢોલ, શિશિવિભુ સાગર કરઈ કલ્લોલ;
 જલચર થલચર ખેચર જાતિ, પુહતી માનઈ મરણુહ રાતિ. ૮
 તે સવિ સુ'કી ચુષ્ણિનઈ ચારિ, હુકી રહિયા જલથલ આધારિ;
 રાય રાણા ખૂટી પારસી, ગ્યાં ગયવર મૂંકી સારસી. ૯
 ત્રોડઈ બંધુ તુરંગ હ્રસ્વદી, ભાજઈ રથરથિસિઈ આફલી;
 રડઈ ફૂડઈ બાલક ઘરબારિ, પ્રિયકરી સારવ વઈ ઇમ નારિ. ૧૦
 કંપઈ સભાં સિદ્ધાસણુ પીઠ, રઢતઈ રહિઈ રમાપતિ નીઠ;
 નયરિ કુલાહલ હુયઈ અનંતુ, ચમકિઈ હિયઈ રૂકમણિ કંતુ. ૧૧
 શંખનાદુ ક્ષણિ ખૂટઈ જામ, તેવા હરી પહૂંતા તામ;
 તં વીનવઈ સવે મનમેલિ, નરવરએ નેમીસર કેલિ. ૧૨
 આવિઈ નેમિ કરંતઈ રમલિ, કૃષ્ણ ભણઈ સાહી કરકમલિ;
 સામલવન્ના શુણિ તીપંખુ, તઈ જે હિવડાં પૂરિઈ શંખુ. ૧૩
 તેહનુ નાદ ન માહરઈ પાડિ, બાંધવ ભુજબલ હિવ દેખાડિ;
 તીણિ વયણિ નેમીસરિ હસિઈ, લોલઈ કૃષ્ણ ભણિઈ એ કિસિઈ ૧૪
 એ શુણસાગર એ શુણવંત એ લીલાપતિ લક્ષણવંત;
 એ નવનુવ્વણુ ભરિ તવરંગ, એ ઠલેસરૂ ઠસ ધણુ તુંગ. ૧૫
 સાવસલૂણા ગજગતિ ગામિ, એ પહુતા રેવયગિરિ રામિ;
 તિહાં મનોહરુ તરૂ સહકારૂ, ફેફલિ ફણસ તણાં ફલકાર. ૧૬
 વડ જાડ નિખિડ નવી નારંગિ, રાયણિ રમણિ રમાડઈ રંગિ;
 જિણિ સિરિ તુલહ-લહઈ અશોક; વેલિ બકુલ તણી વનિ રોક. ૧૭
 રૂયડા રાતે કુસુમિ પલાસ, કેલિહ કરઈ વર તરૂણિ વિલાસ;
 પીપલ પલ્લવ સહજિ ઇઅપલ, દિસિ દિસિ પાડલ પરિમલિ બહુલ. ૧૮

કહીના ફલ કઠિન અનેક, કરમંદી કરખાલય છેક;
 સુરિ મંડવિ દીસય દ્રાખ, રાખે ચંપકિ લાગય આખ. ૧૬
 બાંધ જૂહી સેવંત્રી સોડ, કામી કેલિ કરંતા કોડ;
 કેતકિ કરણી કુંઠ કંઠખ, પરિમલિ રમલિ કરયં રોલંખુ. ૨૦
 ઉંખર લચ્ચય વિસમય કાલિ, બીજઉરી ફલ લાંબયં ભારી,
 તાડ ખજૂરી ગયણ પ્રમાણિ, બંખુ જોતા છલ ન કાણિ. ૨૧
 સુહિ સુલા વ્યાગમયં જંબીર, વહયં સદાફલ બિરદુ કરીર;
 બીલ બહેડાં ખંધર અખોડ, ધવ ધામણ ગોરડિયા જોડ. ૨૨
 નેમાલી નાલોયરિ નિકુંજ, કંચણ રે કંપારિ કરંજ;
 સરલા સ્ત્રીબલિ સરથુસાગ, ચંદ ગોઢ ન મૂંકયં નાગ. ૨૩
 યણિ ગુરુયં ગિરિમાલા ફલી, હરિ હરિખિઉ દેખી આમલી,
 કુમર કોડિ વિણુ તેડા મિલી, ખેચર રમલિ નિરિક્ખણિ રલી. ૨૪
 લણયં સુણયં સુરાણિ ઘણકં મવિમાસિ, બંધવ નિજભુજ શક્તિ,
 પ્રકાસિ, તવુ ઉપન્નીનહયલિ વાચ, કાંઈ નારાયણ નિજ મદિમાચ. ૨૫
 એ આંગલુ ચલાવયં મેરુ, ધરયં ધરાતલુ કરિ નહી કેરુ,
 કૂંક ભીડાડયં શશિનયં સુરુ, પગતલિ સાહયં ગંગા પુરુ. ૨૬

“આંચલી”

અતુલ મહાબલ સવિ જિણુચંદ, બલિહીણા હરિહર ગોવિંદ;
 રાખે રઢકર રૂકમિણિ નાહ, તુરિહ બલ જ્યેષ્ઠ મોડી બાંહ;
 અવર કિમયં તૂં માગિસિ જૂઝ, તૂં તૂં સરિસુ ન કોઈ અબૂઝ. ૨૭
 કાલિય કેસિ કંસતુ કાલુ, તીન વચણિ ચમકિઉ ગોપાલ;
 પધંહઉ ખુરલી બંધવ લેક, વિસ્તારયં જુજબલ આજેક. ૨૮
 કોડિ સિલા લીલાં જિણિ ધરયં, અસૂર રાયરણિય સિરિ વરિય;
 કેસવ ભુજ જિમ કુંઅલી વેલિ, નેમિ ન માંડયં કરતુ ગેલિ. ૨૯
 વલતી નેમિ એ સારયં બાહ, ત્રિહું જગ વાલહી જેહની છંહ;
 અલ બંધવ બલ કિંપિ ન ફલયં, વચ્ચંદં જિમ બાહ ન વલયં ૩૦

હરિ વિલગતિ બિહું કરનઇ પ્રાણિ, ભુજ ઉપાડિત નેમિ મુખાણિ;
 વાનરડક જિમ તરવડ ઠાલિ, તિમ હીવઇ કંસાર કાલુ. ૩૧
 હરષિ કેલાહલુ કરઇ કુમાર, ગાજઈ ગુહરિ ગુફા અગિરિમાર;
 કરઇ સુરાસુર જયજયકાર, સિરવરિ વરિસઇ કુસુમ અપાર. ૩૨
 તઈ ચિંતાવિઉ લક્ષ્મીકંતુ, આ આવિઉ તૂં મૂં બલઅંતુ;
 મઇ મેલિઉં જે દોહિલઈ રાજુ, એવે સિઇ લીલાં તે આજુ. ૩૩
 ત્રિભુવન અપઇ ઇણિ ભુજ પ્રાણિ, નેમિ ક્ષમાપુર વંતે વિનાણિ;
 થોડક બોલઇ જે ગંભીર, અવસરિ પસરતિ મંડઇ વીર. ૩૪
 સંઘર એક વલી વાલઇ આસુ, ગોત્રીનક કેહક વીસાસુ;
 રાજમૂલિ એહના બાપનૂં તેહનૂં દીધઈ મૂં સંપન્ન. ૩૫
 જે પુન નેમિ મહીમાં સહઇ, કૃષ્ણ ભણઇ એ ગાઠકેં દહઇ;
 દેવી પલણઇ મધુરી વાણિ, અરઇ મ ધરસિ સારંગપાણિ. ૩૬
 નેમીસર એ બાલકુમાર, પહિલક લેસિઇ સંજમભાર;
 એ ભોગ વિસિઇ સિવપુર રાજુ, ઇણિ તુમ્હારઇ રાજિ ન કાજુ. ૩૭
 તરૂણી તૃણ જિમ એહનઇ ચીતિ, ધણિ કણિ કંચણિ
 રથણિ ન પ્રીતિ;
 રસલિ કરંતુ ન મૂકઇ ઇંદુ, ઘડસઇ લડાઇ ન લાગઇ બિંદુ. ૩૮
 આણુંદિઉ તિણિ વચનિ સુરારિ, બંધવસિઉ ગિઉ નગર મઝારિ;
 આણુંદિયા સવિ યાદવરાય, નિતૂ નમઇ નેમીસર પાય. ૩૯
 અતઉ ભુજબલિ જિણિ શ્રીરંગુ, ક્યાનહ બલિ અવગણિઉ અણુંગુ;
 નેમીસર યાદવ નકીરાઈ, અઉવિહું સંઘ કરઉ પસાહ. ૪૦
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા નેમિનાથ કીડા ચઉપઇ સંપૂર્ણ.

વિવરણ

શ્રી નેમિનાથ ભગવાન તેવીસમા તીર્થંકર છે. જૈન પરંપરા પ્રમાણે તેઓ શ્રીકૃષ્ણના પિતરાઈ ભાઈ થાય. નેમિનાથના પરાક્રમ-

બળ અને અન્ય પ્રસંગોનું નિરૂપણ આ ચોપાઈમાં કવિએ કર્યું છે. કવિ કહે છે :

“સમુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી રાણીના મનને હરનારા, સૌભાગ્યવાન, સુંદર અને શ્રેષ્ઠ કરુણાવંત, કાજલવર્ણવાળા એવા સ્વામી નેમિકુમારને હું નિત્ય નમસ્કાર કરું છું.”

મનુષ્યો, દેવો, કિન્નરોના સમૂહો, યાદવકુલમાં ઉત્પન્ન થયેલા કીડા કરતા શ્રી નેમિનાથ જિનચંદ્રનાં દર્શન કરીને મનમાં આનંદિત થયા.

તેઓ બાળપણથી જ બુદ્ધિના નિધાન, પવન સમોન ચંચલ મનને વશ કરવાનું જાણનારા, નિપુણ નિર્મલ ધ્યાનને કચારેય પણ ન મૂકનારા, મોહ અને કામદેવરૂપી મહાભટને હરાવનારા હતા.

દેવતાઓ અને અસુરો નિત્ય શ્રી નેમિનાથ પ્રભુને નમે છે; વિદ્યાધરો પણ પ્રભુ પાસેથી કલ્યાણને ઇચ્છે છે; યાદવો પણ પ્રભુને જોઈને આનંદિત થાય છે; વળી બળવાન એવા કૃષ્ણે પણ એમની સામે મસ્તક ધુણાવ્યું છે.

શ્રી નેમિજિને કૃષ્ણ વાસુદેવના સારંગ ધનુષ્યને ચડાવ્યું અને કૃષ્ણના આશ્ચર્યચકિત મનમાં રંગ લાવ્યા. વળી કૃષ્ણની આયુધ-શાળામાં જઈ પંચજન્ય શંખને પવનથી પૂર્યો.

તે શંખને નાદ મેઘારવને પણ સખલના પમાડતો દસે દિશામાં પ્રસરી ગયો અને હરિ-કૃષ્ણ પણ તે નાદથી તેજરહિત બન્યા. તે નાદે અસ્ત્રાગારના પ્રહરીઓને પણ પાડી નાખ્યા.

ગદમદ મંદિરો ગાજવા લાગ્યાં; કુંજો તૂટવા લાગ્યા; નિશ્ચલ એવા થાંભલાઓ થર થર કંપવા લાગ્યા; કિલ્લાઓ કંપવા લાગ્યા; સૈન્યો હાડવા લાગ્યા; અધિકાર વિના પણ લોકો પડવા લાગ્યા.

વૃક્ષો ડોલવા લાગ્યા; પર્વતોના શિખરો તૂટવા લાગ્યા; ચંદ્ર વિના પણ સાગર કલ્લોલ કરવા લાગ્યો; જલચર, સ્થલચર, ખેતશક્તિ

જાતિ બજે કાલરાત્રિ પાસે પોતે પહોંચ્યા છે એમ માનવા લાગી.

તે જલચર, સ્થલચર, ખેતરાદિ સર્વે ચૂર્ણ અને પાણી વિના સુકાઈ ગયાં. જલથલના આધારે છુપાઈ ને રહ્યાં. રાજાએ ક્ષેત્ર પાત્રી ગયા. ગળેંદ્રોએ આલાન-સ્તંભનું ઉન્મૂલન કરીને શંખલા તોડી નાખી.

ઘોડાઓ લગામે તોડીને ઊછળવા લાગ્યા. રથીઓ રથ સાથે અકૂળાઈ ને ભાગવા લાગ્યા. ઘરના લોકો, બાળકો રડવા-કૂટવા લાગ્યાં. નારીઓ પોતાના પ્રિયજનના હાથ પકડીને બૂમો પાડવા લાગી.

સભામાં સિંહાસનની પીઠ કંપવા લાગી. તે સમયે કૃષ્ણ વિરમય પાત્રી વિચારવા લાગ્યા. નગરીની અંદર અત્યંત કોલાહલ થવા લાગ્યો. આ બેઈ રુક્મણિના કંથ (કૃષ્ણ) હૈયામાં ચમકવા.

શંખનાદ ક્ષણમાં ઓછો થયો તેટલામાં જ કૃષ્ણ ત્યાં પહોંચી ગયા. તે સમયે શ્રીકૃષ્ણને સર્વજનોએ મન મૂકીને વિનંતીપૂર્વક કહ્યું કે હે નરનાથ ! આ (શંખનાદ) નેમીશ્વરકુમારની રમત છે.

ત્યાંતો ક્રીડા કરતા નેમિનાથ પ્રભુ આવ્યા. તેમનો હાથ પકડીને કૃષ્ણે ભાઈને કહ્યું કે ‘હે શુભવાન ! શ્યામ વર્ણુવાળા ભાઈ ! તમે હમણાં શંખ પૂર્યો છે ? (શંખ વગાડ્યો છે ?)

તે શંખનાદનો પ્રભાવ હજી મારા ઉપર પડ્યો નથી. હે ભાઈ ! હવે તમે તમારા બાહુબળને દેખાડો.’ આ વચનો સાંભળીને શ્રી નેમિકુમાર હસ્યા. ભોળા એવા કૃષ્ણે પૂછ્યું કે ‘તમે કેમ હસો છો ?’

કૃષ્ણ અને નેમિકુમાર બન્ને શુભોના સાગર છે; બન્ને બળવંત છે; બન્ને લીલાપતિ છે; બન્ને લક્ષણવંત છે; બન્ને નવયુવાન છે; બન્ને નવા નવા આનંદથી ભરેલા છે; બન્ને દાનેશ્વર છે; બન્ને દસ ધનુષ્યની ઊંચાઈવાળા છે.

સર્વ શુભોથી મનોહર, ગજગતિથી ગમન કરનારા, બન્ને જણા રેવંતગિરિના ઉદ્યાનમાં પહોંચ્યા કે જ્યાં આમ્ર, સોપારી, દ્રુણાદિ

ફળવાળાં મનોહર વૃક્ષો હતાં.

ત્યાં ઘણાં વટવૃક્ષો હતાં; નારંગી અને રાયલુનાં વૃક્ષો હતાં કે જેમાં રમણીઓ રંગથી રમતી હતી. વળી અશોકવૃક્ષ તથા વેલ્લ, બકુલનાં વૃક્ષો પણ તે વનમાં હતાં.

રાત્રિના સમયે પલાશનાં સુ'ંદર ફૂલો શ્રેષ્ઠ તરુણીના વિલાસને માટે કીડાઘર બને છે. પીપળાનાં પાન સ્વાભાવિક રીતે ચંચળ હોય છે. પાટલ અને બકુલનો ઘણો પરિમલ દશે દિશામાં પ્રસરે છે.

કઠણુ એવા કેડીનાં ફળો ઘણાં હતાં. ચતુર માણસો કરવંદાનાં વૃક્ષને વાળે છે. (કરવંદાના વૃક્ષમાં કાંટા ઘણા હોય જેથી હોશિયાર હોય તે જ તેના ફળને તોડી શકે છે.) દેવમંડપ સમાન દ્રાક્ષની લતાઓ દેખાય છે. ચંપાનાં ફૂલોને જોઈને જાણે તેનો આસ્વાદ લેવાનું મન થતું હતું.

ત્યાં જાઈ, જુઈ, સેવંત્રીનાં ઘણાં જ સુગંધિત પુષ્પોનાં વૃક્ષો છે. ત્યાં કામીઓ કોડથી કીડા કરે છે. કેતકી, કરણી, કુંદ, કદંબનાં પુષ્પોના પરિમલમાં ભ્રમરાઓ રમે છે.

વિષમ કાળમાં ઉદુ'મરનાં ફૂલો ખીલે છે; ખીજરોનાં ભારે ફળો જાણે વૃક્ષોને તોડે છે; તાડ અને ખજૂરીનાં વૃક્ષો ગગનને જાણે ચુંબતાં હોય એટલા ભીંચાં છે. જાંબુને જોઈને જામ સ્થાનમાં રહેતી નથી. આસ્વાદ કરવાનું મન થાય છે.

જંબીરનાં વૃક્ષો બધાંને ગમે છે, કરીરનાં વૃક્ષો હંમેશાં પ્રથંસા-પાત્ર બને છે. ખિલ્લ, ખહેડાં, ખદિર, અખરોટ, ધવ, ધામણ અને બિરબીફળનાં વૃક્ષોની જોડ શોભે છે.

ત્યાં નાળિયેરીની સુ'ંદર નિકુ'ંજ છે. કંચનમય કાંતિવાળા કંપારિ અને કરંજ વૃક્ષો શોભે છે. સરલ શ્રીપણી, સરયૂ, સાગ વગેરે અનેક વૃક્ષો છે અને ચંદનનાં વૃક્ષોને નાગ મૂકતા નથી.

આવા પ્રકારની વિશાળ પર્વતમાળામાં ફળેલાં આંબળાનાં વૃક્ષોને

નેઈને હરિ હરખે છે. આમંત્રણ વગર જ કરોડો કુમારો પહોંચી આવ્યા છે અને આ રમત જોવા માટે વિદ્યાધરો પણ ઉત્સુક બન્યા છે.

દેવતાઓ પરસ્પર વાર્તાલાપ કરે છે તેથી ઘણા વિમાસણમાં પડ્યા છે કે શ્રી નેમિકુમાર પોતાના ભુજાબળને પ્રકાશિત કરી શકશે કે કેમ? તે સમયે આકાશવાણી થઈ, “હે કૃષ્ણ! તમે આવી રીતે મદદમાં આવીને કેમ વાત કરો છો?”

તેઓ (નેમિકુમાર) તો એક આંગળીથી મેરુપર્વતને ચલાયમાન કરી શકે એમ છે; વિના પ્રયત્ને તે આખી પૃથ્વીને હાથમાં ધારણ કરી શકે છે; સૂર્ય અને ચંદ્રને ફૂંકથી જ ઉડાડી દેવાની તેમનામાં શક્તિ છે; પગના તળિયાથી ગંગાના પૂરને સમાવી શકે છે.

બધા જ જિનેશ્વરો અતુલ બળવાળા હોય છે. એમનાથી બળદેવ, વાસુદેવ, પ્રતિવાસુદેવ બધા જ બળમાં ભિતરતા હોય છે.

“હે રૂક્મણિના કંથ! તમારા બાહુને સ્થિર રાખજો. તમારા બાહુ બળશે તો તમારું બળ જોઈશું. ખીજું શું પ્રમાણ ઇચ્છો છો? કારણ કે તમારા જેવો અબૂઝ ખીજો કોઈ નથી.”

કાલિય રાક્ષસ, કેશી અને કંસના કાળ એવા ગોપાલકૃષ્ણ આવા પ્રકારનાં વચનો સાંભળીને ચમક્યા. પછી બાંધવ સાથે મેદાનમાં પ્રવેશ્યા. ત્યાં શ્રી નેમિકુમારે પોતાના અજેય ભુજાબળને પ્રકાશિત કર્યું.

કોટિ શિલાને જેમણે લીલાપૂર્વક ધારણ કરી છે, વળી અસુર રાજાની સર્વ લક્ષ્મીને જેમણે પ્રાપ્ત કરી છે એવા શ્રી નેમિનાથ ભગવાન કૃષ્ણની ભુજાને વાળવામાં, કેમબળ વેલડીને વાળવાની જેમ, જરા પણ વિલંબ કરતા નથી.

ત્યારપછી ત્રિભુવન જેમની છાયામાં રહે છે એવા શ્રી નેમિનાથ પ્રભુએ પોતાની બાહુને પ્રસારી પરંતુ બળદેવના બધું શ્રીકૃષ્ણના બળનું કાંઈ પણ પરિણામ આવતું નથી. નેમિનાથ ભગવાનની ભુજા વજ્રહંડની જેમ વળતી નથી.

સુજ્ઞાની એવા નેમિપ્રભુની ભુજાને વાળવા કૃષ્ણે પોતાના બન્ને

હાથ લંબાવ્યા, પરંતુ વાંદરો જેમ વૃક્ષની ડાળી પર ચોંટી જાય તેમ કંસના કાળ એવા કૃષ્ણ નેમિપ્રભુના હાથ પર ચોંટી ગયા.

હર્ષિત થઈ ને કુમારો કૌલાહલ કરે છે; એથી ગિરનાર પર્વતની શુક્રાઓ ગાજે છે; સુરો અને અસુરો જયજયકાર કરે છે અને મરતક ઉપર ઘણી પુષ્પવૃષ્ટિ કરે છે.

ત્યારે કૃષ્ણ વિચારવા લાગ્યા કે આ મારા બંધુ મારાથી અધિક બલવંત છે. હુલંભ એલું રાજ્ય મેં ઘણા પરિશ્રમથી મેળવ્યું છે તે આ કુમાર લીલામાત્રથી જ મેળવી લેશે.

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ ક્ષમાવંત અને વિશેષ જ્ઞાની છે. વળી આ ભુજા વડે ત્રિભુવનને પશ્ચુ છતી લેશે. વળી તે ગંભીર અને અદ્વૈતભાવી છે. એ વીર પુરુષ અવસરે પોતાના પ્રભાવને પ્રગટ કરશે.

એક જ ચિનગારી રૂના ઢગલાને બાળી નાખે છે, માટે ગોત્રી-ઓનો કેવો વિશ્વાસ ? વળી નેમિકુમારના પિતાનું જ આ સામ્રાજ્ય છે. એમણે જ મને સૌથી શુભવાન અને બળવાન સમજીને આપ્યું છે.

જે કદાચ નેમિનાથ ભગવાન પૃથ્વીમાં આસક્ત થાય તો ઈ આ વાત મને બહુ બાળે છે. શ્રીકૃષ્ણ એમ કહે છે ત્યારે આકાશ-વાણી દ્વારા દેવી મધુર વચ્ચનોથી કહે છે કે “હે સારંગપાણિ કૃષ્ણ ! તમે અરતિને ધારણ ન કરો.

“એ બાલકુમાર નેમિપ્રભુ તે પહેલાં જ સંયમના ભારને ધારણ કરશે અને શિવપુરતું રાજ્ય લોગવશે. તેમને તમારા રાજ્યનું કોઈ પ્રયોજન નથી.

“એમના ચિત્તમાં તરુણી વૃષ્ટિ સમાન છે, ધન-કણ-કંચન અને રત્નોમાં એમને કોઈ પશ્ચુ જાતની પ્રીતિ નથી. સો ઘડાથી નહાવા છતાં તેમને એક બિંદુ પાણી પશ્ચુ લાગતું નથી ”

આ વચ્ચનો સાંભળીને સુરારિ આનંદિત થયા. નેમિનાથ બંધુ સાથે નગરમાં ગયા. સર્વ યાદવ રાજાઓ આનંદિત થયા અને નિત્ય

નેમીશ્વરના ચરણકમળને નમવા લાગ્યા.

જેમણે ભુજાના બળથી શ્રીકૃષ્ણને ભૂત્યા છે, વળી ધ્યાનસ્થ બળથી કામદેવને અવગણ્યો છે એવા ચાકવોના રાજા હે નેમિનાથ પ્રભુ ! ચતુર્વિધ સંઘ ઉપર કૃપા કરો.”

આ કૃતિને કવિએ ‘શ્રી નેમિનાથ ક્રીડા ચોપાઈ’ તરીકે ઓળખાવી છે તે યોગ્ય છે, કારણ કે તેમાં શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની ‘પરાક્રમક્રીડાનું’ વર્ણન છે. નેમિનાથ અતુલ બળવાળા, પરાક્રમી હતા. તેમણે કોઈ ન વગાડી શકે એવો શંખ વગાડ્યો હતો. શ્રીકૃષ્ણ સાથેની ભુજાબળની સ્પર્ધામાં નેમિનાથે શ્રીકૃષ્ણની ભુજાને ક્ષણવારમાં વાળી દીધી હતી, જ્યારે કૃષ્ણ, નેમિનાથની ભુજાને વાળી શક્યા નહોતા. શ્રી નેમિનાથની આવી શક્તિ જોઈ કૃષ્ણને પોતાના રાજ્ય માટે સંશય થાય છે, પરંતુ તે સમયે આકાશવાણી થાય છે કે નેમિનાથને રાજ્યસત્તામાં રસ નથી. એમને કંચન અને કામિનીમાં રસ નથી. એ સાંભળી શ્રીકૃષ્ણને મનથી રાહત થાય છે. આ કાવ્યમાં કવિએ ગિરનાર પર્વતનું અને ત્યાંના ઉદ્યાનનું મનોહર વર્ણન કર્યું છે.

કવિએ આ કાવ્યમાં શ્રી નેમિનાથ પ્રભુનું ‘કથાનક રસિક શૈલીએ ઉપમાદિ અલંકારો સહિત વર્ણવ્યું છે જે કવિની ઉચ્ચ કવિત્વશક્તિની પ્રતીતિ કરાવે છે.

° ° °

(૩૮) શ્રી ઋષભદેવ ચરિત્ર

પહિલકે ભવિધન સારથવાહ, દ્વતરસિ વરસઇ જિમ જલવાહું;
બીજકે ભવિ પુષ્પિ યુગલ ધર્મિ ત્રીજકે ભવિ સુરવર સૌધર્મિ. ૧

રિસહેસરુ શુભ પઠત શુભંત;
પામઇ સંપદ ભવિક અનંત. આંકણી.

ચઉથઇ જન્મિ મહાબલ રાઉ, અમરપુરી પંચમ ભાવિ કાઉ;
છકઇ વધરજંઘ નરનાહુ, શ્રીમતિ કુમરી મનિ ઉછાહુ. ૨

રિસહેસરૂ...૦

પામઈ.. ૦ આંકણી.

સત્તમ ભવિ પ્રભુ યુગલિ મઝારી, અમર હુયઉ અઠમ અવતારી;
નવમઈ કેસવુ વિદ્યા ગેહુ, નિપુણ પડી ગઈ સુણિવર દેહુ. ૩
રિસહેસરૂ-

દસમઈ ભવિ અચ્યુત સુરલોગિ, વીરસુવિદસઈ નવ નવ લોગિ,
ભવ એકાદશસુ મનિ આણિવઈ, વઈર નાહુ ચક્કાહિવ બાણિ. ૪
રિસહેસરૂ-

અઉદહ રતન નવનિધિ આધારૂ, અઉસઠિ સહસ રમણિ ભરતારૂ;
આરસમઈ ભવિ પુણ્ય પ્રમાણિ, પ્રભુ પુહતઉ સંવરૂઠ વિમાણિ. ૫
રિસહેસરૂ.

મતિ ઉપજઈ રાગુ ન રીસ, સાગર પૂરઈ તહિ તેત્રીસ;
ભાવભલી પરિ ભવિક વધારિ, તેરસમઉ ભવુ હિવ અવધારિ. ૬
રિસહેસરૂ-

જિણિ દિણિ સ્વામિ ન સેવકુ કોઈ, જિણુ દિણિ
મઠ ગઠ ગેહન હોઈ;
જિણિ દિણિ નગર ન આમ વિભાગ, તિણિ દિણિ
ભૂમિ ભણુઉ ઇકખાણુ. ૭
રિસહેસરૂ-

તહિં કુલશુર સિરિ નાભિ પ્રસિદ્ધ;
મરૂદેવી તસુ ધરણિ વિસુદ્ધ;
તસુ ઉવરિહિં અરિહંત અવતાર,
ત્રિભુવન જનમનિ જય જય કારુ. ૮

ધન્ય ધરાતલિ નાભિ નરિંદુ,
જિણુ બાયઉ સિરિ રિસહ જિણિંદુ. આંકણી.

ચૈત્ર બહુલ અરુઠમિ જિણુ જરમુ,
કુમરિ કરધં છાપન નિય કરમુ,
મિલિય મેરૂગિરિ અમરહં કૌઠિ,
રહવહ કરધં મોટધં મન કૌઠિ. ૯ ધન્યધરા.

પઉદ્ધં ઝોલી ઝલહલ મલ્લ,
હસધં હસાવધં અરિયણુ સલ્લ,
બધસધં બાપ તણુધં અચ્છંગિ,
આલિંગનુ દિધં અંગોઅંગિ. ૧૦ ધન્યધરા.

સ્વામી સમે પીમાડી હાથિ,
અમરાધિપતિ ચલિઉ સુર સાથિ,
બહુ શુભવંતઉ બુધિ વિસાહુ,
દિનિ દિનિ વસધા વાધધં બાહુ. ૧૧ ધન્યધરા.

લડથડ તે પગિ આલધં ચપલ,
બધડી માધં પલાણુધં સબલ,
અવિકત વચ્ચનિ વધારધં મોહ,
તે ન ગમધં જે માડધં દ્રોહ. ૧૨ ધન્યધરા.

આડધં ચડી દિખાડધં કંલ, ઝલકલ તઉ ઢોલધં જલકુંલ;
ઉન્નતા મૃગ પૂઠિધં જાધં, ઉડત પંખી ધારવી ધાધં. ૧૩
ધન્યધરા.

તેધં જિકરધં જં મનહ સુહાધં, લમધં સુખીજા બાલક માહિ;
બાલક રૂપી આચ્યા મનમેલી, સુરવર કુંચર કરાવધં કેલિ. ૧૪
ધન્યધરા.

નાચધં એકુ હુધં નવમોર, મલ્લ કલાકે કૂંજધં ઘોર,
ગાયણુ રૂપિ ધરધં તે તાલ, વાનર વેસિહી ડોલધં ઠાલ. ૧૫
ધન્યધરા.

મહિષ હ્રુધ તે ડોહધં નીર, તરૂસિરિ ઘઇઠા બોલધં કીર,
મંથર ગતિધં ચાલધ તે હંસ, લમર લણીધ કિંકારધ વંસ. ૧૬

ધન્યધરા.

જીહ સાહમી રવામી દિધં દ્રષ્ટિ, અમૃત તણી તે માનધં દષ્ટિ;
રમલિ કરંતઉ દેખી માય, રિસહેસરૂ મનિ હરિષુ ન માઇ. ૧૭

ધન્યધરા.

ઇણિ પરિ વીતઉ બાલક કાલ, મઠન મહિપતિ માંડિઉ તાલ,
જિણુવર ચૌવનિ વાધિઉ પ્રાણુ, પંચ ધનુષ શતદેહ પ્રમાણુ. ૧૮

ધન્યધરા.

જગપતિ ચૌવન બાણી, દેવત ક્ષણ કરિવા આવધ;
સવ પરિણુધ રવામિ સુમંગલા નંદા, ધવલ દિવારધં દેવીવૃંદ. ૧૯

ધન્યધરા.

નયન સલૂણુઉ નિરખિય નારિ, નવરસ નાવધં નાલિ દુઆરિ;
માડી મરૂદેવી દિધં આસીસ, સઇ સાખે પસરે સવિ હીસ. ૨૦

ધન્યધરા.

લાડકોડ પૂરી પુરૂહત, પ્રભુ પ્રભુમી નિય ઠાણિ પહૂત;
બાલપણા લગ અંગિ ન રોગ, ભુજં નાથુ નિરંતર ભોગ. ૨૧

ધન્યધરા.

ભરહ પસુહ બયા સઉપુત્ર, જેહધં-કેકા શુરુય ચરિવ;
બંભી સુંદરી બેટી બેહ, ઇણિ પરિ પસરિઉ દેવહંદેવ. ૨૨

ધન્યધરા.

અવસરિ આવધ અમરહં રાઉ, ચાલધ નવલ નીસાણે ધાઉ;
છત્ર ધરધ સિરિ ઢાલધ અમર, રિસહરાઉ સેવધ સવિ અમર. ૨૩

કદપદ્રુમ ને દેતા સહૂય, સસુરધં હીઠધં જિમ કુલ વહૂય;
તે સવિ થાકા હુધ ઉદાસ, તઉ પરમેસર પૂરઉ આસ. ૨૪

ધન્યધરા.

પ્રકટી વણ્ણ અઝારહં રીતિ, પ્રકટી પાયક નાયક નીતિ;
પ્રકટિયાં શિદ્ધપદ્મા વિજ્ઞાન, તઉ સંવચ્છર દીધઉં દાતુ. ૨૫
ધન્યધરા.

ખેટા વહિંચી આપ્યુ રાજ, લોક તણા સવિ કીધા કાજ;
તઉ ઉપાડિઉં સંયમ ભારૂ, વરિસ દિવસિ પામિઉં આહારૂ. ૨૬
ધન્યધરા.

વરિસ સહસિ પુણ્ય કેવલનાણુ, બિહુ પરિ ખોલઇં ધર્મ સુખાણુ;
અઠરાસી થાપ્યા ગણધાર, કરઇં સુદેસિ વિદેસિ વિહારુ. ૨૭
સચરાચરિ જગિ અતિ આણુંદુ, ઉદયઉં નાહુ નવદલઉં ચંદુ. આંકણી.
તિન્નિ રચઇં સુરવર પ્રાકાર, બઇંસઇં હરખિત પરિવદ બાર,
જિનવર વરિસઇં નવરસ વાણિ, લોક તણાં મન આણઇં ઠાણિ. ૨૮
ભાંજઇં ભવિકતણા સંદેહ, વિસમ પવન જિમ ટાલઇં મેહ,
મોહમદ ન મિહુ મોટઇં માનુ, સસિ તારા જિમ સૂર વિમાનુ. ૨૯
જિહાં વિહરઇં તિહાં વારઇં ઇંતિ, ગજસિંહ માંઇં નવલી પ્રીતિ,
વઇર વિરોધ ન વાધઇં વ્યાધિ, ડમરિ દુકાલિ ન કઇં અસમાધિ. ૩૦
વાઇં શીતલ સુરભિ સમીર, માગ્યા મુકઇં જલધર નીર,
ઋતુ અવિરત સુખાવઇં લોક, જગશુરુ નામિઇં નાસઇં શોક. ૩૧
અણવાયા વાજઇં નીસાણુ, પુષ્પવૃષ્ટિ પુણ્ય શુકાં જાણુ,
સિરિ છત્ર ત્રય અમર અપાર, ધર્મચક્ર ઘયવડ વિસ્તાર. ૩૨
પ્રભુ નવકમલિ નિવેસઇં પાય, સેવઇં ચક્રિવિહુ દેવ નિકાય,
તરૂવર નમઇં સવે સુવિહિત, ફિરઇં પ્રદક્ષિણા વિહગ વિનીત. ૩૩
હુઇં નિકંટક સઘલી વાટ, પઠઇં પવાડી હરિ જિમ ભાટ,
ભય વારણુ ભૂતલિ ભગવંત, કરઇં વિહારૂ નિતુ અરિહંત. ૩૪
વિશતિ પૂરવ લક્ષ કુમાર, ત્રિસઠિ લક્ષ નરપતિ વ્યાપાર,
સંયમુ એકુ જિ પૂરવ લક્ષ, પાછર્ પુહતઉં મુક્તિ અગ્રક્ષ. ૩૫

મદન કહન જે હુઈ ઇસાણુ લક્ષ્મિપતિ જે પુરુષ પુરાણુ,
સષ્ટિ કરઇ બ્રહ્મા સવિવેકુ, દેવ કહુ તે એહુ જિ એકુ. ૩૬
સિરિ રિસહેસરુ તણુઈ ચરિત્રુ, પદઇ ગુણુઇ જે નિશ્ચલ ચિંતુ,
વિપદ સવે તસ નાસઇ' ફરિ, વિલસઇ' સ'પદ પગિપગિ પૂરી. ૩૭

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી ઋષભદેવ ચઉપઇ.

વિવરણુ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ જે ચોપાઈઓની રચના કરી છે. તેમાં શ્રી ઋષભદેવ વિશેની ચોપાઈ પણ મળે છે. આ ચોપાઈમાં કવિ કહે છે :

“શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુ પ્રથમ ભવમાં ધના સાર્થવાહ હતા. જેમ. મેઘ વરસાદ વરસાવે તેમ તેમણે સુપાત્રને ધીતું દાન આપ્યું હતું. બીજા ભવમાં તેઓ યુગલિક હતા. ત્રીજા ભવમાં સૌધર્મ દેવલોકમાં શ્રેષ્ઠ દેવતા થયા.

શ્રી રિસહેશ્વરના ગુણોને જે ભણે છે, ગણે છે તે ભવ્ય ભવો. અનંત સંપદ અર્થાત્ સુખને પામે છે.

ચોથા ભવમાં પ્રભુ મહાબલ રાજા હતા. પાંચમા ભવમાં સ્વર્ગ-પુરીમાં દેવ હતા. છઠ્ઠા ભવમાં વજ્રજંઘ નરનાથ થયા. તે ભવમાં તેમના પ્રત્યે શ્રીમતી કુમારીનાં મનમાં અત્યંત સ્નેહ થયો હતો.

સાતમા ભવમાં પ્રભુ યુગલિક હતા. આઠમા ભવમાં તેઓ દેવ થયા. નવમા ભવમાં કેસવ વૈધ થયા. તે ભવમાં રાગયુક્ત-સુનિવરના કંઠની તેમણે વૈયાવચ્ચ કરી હતી.

દસમા ભવમાં તેઓ અમ્યુત દેવલોકમાં હતા અને નવા નવ લોગવિલાસમાં રક્ત હતા. અગિયારમા ભવમાં તેઓ વજ્રનાથ ચક્ર-વર્તી થયા. તેઓ ચૌદ રત્ન અને નવ રત્નોના આધાર હતા. ૧૪ હજાર રમણીઓના ભરતાર હતા. બારમા ભવમાં પોતાના પુણ્ય અનુસાર તેઓ સર્વાર્થ વિમાનમાં પહોંચ્યા.

રાગદ્વેષરહિત બુદ્ધિવાળા તેઓએ આયુષ્યના તેત્રીસ સાગરોપમ પૂર્ણ કર્યાં. તેઓ વિશુદ્ધ ભાવવાળા હતા. હવે તેમનો તેરમો ભવ જોઈએ.

જે દિવસે સ્વામી-સેવક-ભાવ ન હતો, જે દિવસે ગદમઢ મંદિર કાંઈ ન હતું, જે દિવસે નગર, ગામ કે વિભાગ ન હતા તે દિવસે ભૂમિ ઉપર ઇક્ષ્વાકુઓ હતા. ત્યાં કુલકર તરીકે નાભિરાજ પ્રસિદ્ધ હતા. તેમનાં ધર્મપત્ની શીલવાન એવા મરુદેવી હતાં. તેમની કુક્ષિમાં અગ્નિહંત પ્રભુનો અવતાર હતો. તેમના જન્મથી ત્રિભુવનમાં જય-જયકાર થયો.

પૃથ્વીતલ ઉપર નાભિરાજ ધન્ય થયા, કારણ કે તેમના ઘરે શ્રી ઋષભપ્રભુનો જન્મ થયો.

ચૈત્ર વદ આઠમના દિને પ્રભુજી જન્મ્યા તે જાણી છાપન દિક્ કુમારિકાઓ પોતપોતાનાં કાર્યો કરવા આવી પહોંચી. મેરુપર્વત ઉપર કરોડો દેવતાઓ ભેગા થયા અને તેઓએ ઘણા કોડથી પ્રભુજીને સ્નાન કરાવ્યું.

શ્રી ઋષભકુમારને હાથમાં લઈને ઇન્દ્ર દેવો સાથે આજ્યા. બહુ શુભવંત અને વિશાલ બુદ્ધિમાન બાળક એવા શ્રી ઋષભકુમાર પૃથ્વી ઉપર દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યા.

દેહીધ્યમાન પારણામાં તેઓ પોઢે છે. શત્રુઓના શલ્યને તેઓ હસે છે અને હસાવે છે. પિતાના ખોળામાં બેસે છે ત્યારે પિતા અંગે અંગમાં આલિંગન આપે છે.

ચપલ એવા બાલપ્રભુ લડથડતે પગે ચાલે છે, છ ધાવમાતા વડે પાલનપોષણ કરાય છે, અસ્પષ્ટ વચનો (કાલીચેલી ભાષા) વડે તેઓ મોહને વધારે છે. જે દ્રોહ રાખે છે તે એમને ગમતો નથી. તેઓ રીસ કરીને ઢંલ દેખાડે છે; જળથી પૂર્ણ કુંભને ઢાળી નાંખે છે; દોડતા એવા મૃગની પાછળ દોડે છે; ભડતા પંખીઓને પકડવા માટે દોડે છે.

તેઓ જે કાંઈ કરે છે તે બધાંને ગમે છે; બીજાં બાળકો સાથે

ભરે છે. બાળક બનીને દેવતાઓ પણ આવે છે અને કુંવર ઋષભ સાથે સુકત મનથી રમે છે.

‘કચારેક કોઈ દેવ મયૂર બનીને નાચે છે; મદલોની કળા કરી ધરાને ધ્રુજાવે છે, ગીતો ગાવા સાથે તાલ પણ આપે છે. વળી કોઈક દેવ વાનર બનીને ડાળ ઉપર ડોલે છે. કોઈક ભેંસ બનીને નિર્મળ જળને ડહોળું બનાવી નાંખે છે; વૃક્ષો ઉપર બેસીને મધુર અવાજ કરે છે; હંસ બનીને ધીમી ધીમી ગતિએ ચાલે છે; ભમરા બનીને શુંજારવ કરે છે.

જે હસીને સ્વામી શ્રી ઋષભ તરફ દ્રષ્ટિ કરે છે તેમને તે અમૃતમય દ્રષ્ટિથી જુએ છે. રમતા એવા ઋષભકુમાર જોઈને માતાના મનમાં હર્ષ સમાતો નથી.

આ રીતે પ્રભુ શ્રી ઋષભકુમારનો બાલ્યકાળ પસાર થઈ ગયો. તેથી કામદેવે પોતાના તાલનો પ્રારભ કર્યો. યૌવનમાં પ્રભુનું બળ વધ્યું અને પાંચ સો ધનુષ્યપ્રમાણુ દેહવાળા તેઓ થયા.

જગતપતિ જિનેશ્વરનાં યૌવનને જાણીને દેવતાઓ ઉત્સવ કરવા આવે છે સુમંગલા અને સુનંદાની રાત્રિવસ દેવીઓ સેવા કરે છે, અને સુનંદા શ્રી ઋષભકુમારને પરણે છે.

સુંદર એવાં નયનોથી નારીઓ જુએ છે, જાણે નાલિરાજના દ્વારે નવ રસ પ્રગટ્યા છે. મરુદેવી માતા આશિષ આપે છે. સર્વ-દિશાઓના લોકો આનંદિત થાય છે.

પ્રભુના લાડકોડ પૂર્ણ કરીને, પ્રભુને પ્રણામ કરીને ઈંદ્ર પોતાને સ્થાને જાય છે. બાલપણથી જ અંગમાં રોગ નથી તેથી નાથ નિરંતર ભોગોને ભોગવે છે.

ચારિત્રાદિ ગુણોથી મહાન એવા ભરતરાજાદિ સો પુત્રો થયા. વળી બ્રાહ્મી અને સુંદરી નામની બે પુત્રીઓ થઈ. આ શ્રી પ્રભુજીનો પરિવાર હતો.

અવસરને બાણીને દેવોના રાજ ઇન્દ્ર સુંદર ધ્વનિ કરતાં ત્યાં આવ્યા. પ્રભુના મસ્તક ઉપર છત્રને ધારણ કર્યું અને બન્ને બાજુ આમર વીંઝવા લાગ્યા. આમ બધા દેવો શ્રી ઋષભપ્રભુની સેવા કરવા લાગ્યા.

જ્યારે કલ્પવૃક્ષો ફળો આપતાં બંધ થયાં અને દેવદેવીઓ કુળવધૂઓની જેમ દેખાવા લાગ્યાં; સર્વે જનો થાકીને ઉઠાસ થઈ ગયા. ત્યારે પરમાત્માએ તેમની આશાઓને પૂર્ણ કરી.

અદ્વાર પ્રકારની જાતિ પ્રગટ થઈ. રક્ષણ કરનારા શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુની નીતિ પ્રગટ થઈ. શિલ્પકલા અને વિજ્ઞાન પણ પ્રગટ થયાં ત્યારપછી પ્રભુએ સંવત્સર દાન આપ્યું.

તેમણે પુત્રોને રાજ્યલક્ષ્મી વહેંચી આપી. સર્વ જનોનાં સર્વ કાર્યો કરી આપ્યાં. પછી પ્રભુએ સંયમના ભારને ઉપાડ્યો. એક વરસ પછી પ્રભુએ આહાર અહણ કર્યો.

એક હજાર વર્ષ પછી પ્રભુને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું. કેવલ-જ્ઞાની પ્રભુએ બે પ્રકારે (દેશતઃ અને સર્વતઃ) ધર્મોપદેશ આપ્યો. ચોર્યાસી ગણધરોની સ્થાપના કરી અને સ્વદેશ તથા વિદેશમાં વિહાર કરવા લાગ્યા.

સચરાચર જગતને અત્યંત આનંદ થયો, બાણે નાથ નવા ચંદ્રરૂપે ઉદિત થયા. ઇંદ્રે ત્રણ ગઠની રચના કરી. તેમાં બાર પર્ષદા હર્ષિત થઈને બેસે છે. નવા નવા રસથી યુક્ત વાણી પ્રભુ વરસાવે છે ભવ્યજીવોનાં ચંચલ મનને સ્થિર કરે છે.

જેમ પ્રચંડ પવન વાદળોને વિખેરી નાંખે છે, તેમ પ્રભુએ ભવિકોના સંદેહને દૂર કર્યાં છે. જેમ સૂર્ય વિમાનમાં ચંદ્ર અને તારા પ્રગટ દેખાતા નથી, તેમ હવે ભવ્યજનોમાં મોહ અને મદ્દ ચોટા પ્રમાણમાં રહેતા નથી.

પ્રભુ જ્યાં જ્યાં વિચરે છે ત્યાં ત્યાં ઇતિ (મરકી વગેરે)નું નિવારણ થાય છે. હાથી અને સિંહ નવી પ્રીતિનો આરંભ કરે છે.

વિરોધ અને વ્યાધિઓ વધતા નથી. સુદ્ધ અને દુઃકાળથી લોકોમાં કેઈ પણ પ્રકારની અસમાધિ-અશાંતિ થતી નથી.

શીતલ અને સુગંધિત વાયુ વાય છે. જ્યારે લોકો ઇચ્છે ત્યારે વાદળાંઓ જળ આપે છે. છયે ઋતુઓ નિરંતર લોકોને સુખ ઉપજાવે છે. જગતશુરુના નામના પ્રભાવથી જ શોક નાશ પામે છે. વગાડવામાં આવ્યાં ન હોય છતાં વાજિંત્રો વાગે છે. પ્રભુ જ્યાં જ્યાં વિચરે છે ત્યાં ત્યાં ઘૂંટણ સુધી પુષ્પવૃષ્ટિ થાય છે. એમના મસ્તક ઉપર ત્રણ છત્ર શોભે છે અને આમરો વીંજાય છે. દ્વજપટ ઉપર ધર્મચક્ર વિસ્તાર પામે છે.

નવકમલો પર પ્રભુ ચરણોને સ્થાપિત કરે છે. ચારે નિકાયના દેવો પ્રભુને સેવે છે. વૃક્ષો પણ પ્રભુની પાસે નમે છે તે વાત સર્વ જાણે છે. વિનીત પક્ષીઓ પણ પ્રભુને પ્રદક્ષિણા આપે છે.

પ્રભુ જે માગે વિચરે છે તે માગે નિષ્કંટક બને છે, ભાટ-ચારણની જેમ ઇંદ્ર પ્રભુનો સ્તુતિપાઠ કરે છે. લયવારણ અરિહંત ભગવંત ભૂતલ ઉપર નિત્ય વિહાર કરે છે.

વીસ લાખ પૂર્વ કુમારપણામાં, ૬૩ લાખ પૂર્વ રાજકાર્ય કરવામાં અને એક લાખ પૂર્વ સંયમમાં એમણે પસાર કર્યાં. પછીથી અલક્ષ એવી સુક્રિતમાં તેઓ પહોંચ્યા.

શંકર મહાનને બાળે છે, લક્ષ્મીપતિ પુરાણપુરુષ અર્થાત્ વિષ્ણુ-રૂપે જગતતુલં રક્ષણ કરે છે. બ્રહ્મા વિવેકચુકત સુષ્ટિતુલં સર્જન કરે છે. આ એક જ દેવ છે જે ત્રણેતુ કાર્ય કરે છે.

શ્રી ઋષભદેવના ચરિત્રને જોઓ લાણે છે, નિશ્ચલ ચિત્તથી જેઓ ચિંતન કરે છે તેમની સર્વ વિપત્તિઓ નાશ પામે છે, પ્રભુના પગલે પગલે તેમને સુખ પ્રાપ્ત થાય છે.”

ઠગ કડીની આ ચોપાઈમાં કવિએ આરંભ ઋષભદેવના પૂર્વ જીવોથી કર્યો છે. તીર્થંકર પરમાત્માના સમકિતની પ્રાપ્તિ પછીના

લવની મુખ્યત્વે ગણના થાય છે. એ પ્રમાણે ઋષભદેવના બાર લવનું કવિએ આરંભની છ કડીમાં વર્ણન કર્યું છે અને સાતમી કડીથી ઋષભદેવનાં લવનું વર્ણન ચાલુ થાય છે. એમાં કવિએ ત્ર્યવન, જન્મ, દીક્ષા, કેવલજ્ઞાન અને નિર્વાણ એ તીર્થંકર ભગવાનનાં પાંચ મુખ્ય કલ્યાણકૌનાં વર્ણન સાથે ઋષભદેવનાં માતા-પિતા, પત્નીઓ, સો પુત્રો, બે પુત્રીઓ ઇત્યાદિનો નિર્દેશ પણ કર્યો છે. બાલ ઋષભ-કુમારને રમાડવા માટે દેવો કેવાં કેવાં બાલસુલભ ક્રીડાયોગ્ય રૂપો ધારણ કરે છે તેનું ૧૪ થી ૧૭ કડીમાં મનોહર કલ્પનાયુક્ત નિરૂપણ થયું છે. શ્રી ઋષભકુમારના ગૃહસ્થ જીવનની વિગતો પણ કવિએ સંક્ષેપમાં વર્ણવી છે, જેમાં એમણે માનવજાતને શિલ્પાદિ કલાઓ, સામાજિક નીતિ તથા અસિ, મસિ, કૃષિ શીખવ્યાં તથા લોકોને સુસંસ્કૃત બનાવ્યા તેનો નિર્દેશ પણ થયેલો છે. દીક્ષા, સમવસરણમાં દેવો દ્વારા થતાં પ્રાતિહાર્યો, તીર્થંકરના અતિથયો તથા કેવલજ્ઞાન-નિર્વાણના નિરૂપણ પછી અંતિમ કડીઓમાં કવિએ આ ચારિત્રના શ્રવણકીર્તનનો મહિમા દર્શાવ્યો છે.

આમ, ઋષભદેવ ભગવાનના લઘુ ચરિત્ર જેવી પ્રાસાતુપ્રસ-યુક્ત, પ્રસાદશુભ્રથી સભર આ ચોપાઈ માહિતીસભર અને આસ્વાદ્ય બની છે.

. . .

(૩૬) ત્રોટક બ ધેન શ્રી નેમિ સ્તુતિ:

ઋતુરાયઉ પુહત્તઉ પુહવિતલે, પરિપૂરિય પાયવ કુંદિલ ફલે;
વલ્લિય પક્ષિય કૌંઠલિ કેલિરસં, મલ્લિ મુક્કંઠ માલ્લિલ્લિ મલ્લિ વિસં. ૧
અલવેસર તરુતલિ રમંઠ જલ્લો, અંકારિહિ મોહંઠ ભમર ગણો,
નારંગી કરણી કેલિ ઝલી, વનિ વિહસંઠ વેલિલ વલિલ કલી. ૨
નરનારિ મિલી ગિરિનાર તલે, સવિ ખિલ્લંઠ ખડોખલીય ઝલે;
હરિરમલ્લિ રમાડંઠ નેમિ જિલ્લું, પુલ્લ નેમિ ન ભન્નજંઠ વન્નજમલ્લું. ૩

જલિ ગલતઇ અંગિસુ તીર ગયઉ, ઘણુ ઉચ્છવ યાદવ હ્રીયઇ ભયઉ,
 સત્યભામા રુપિણિ રંભ જંખવતી, બહુ બુદ્ધિ બોલઇ શાંખવતી. ૪

તુઝ બંધવ તરૂણી સહસ ઘણી, નવિ ઇક્કઇ પામિય તઇ રમણી,
 વિણુ ઘરણી ઇક્કલ લાજ નહી, હિવ દેવર માનિ વિવાહ સહી. ૫

ઇમ બુદ્ધીય અંતેઉરીય બહુ, મન્નાવઇ માંઠ વિવાહુ પહુ,
 ધૂયા ઉગ્રસેનહ રાયતણી, હરિમગ્રહઇ રાગુલ નેમિ ભણી. ૬

આભરણુ ઝમાલિઇ' દેહુ જડી, પરણેવા આલિઉ રતિય ચડી,
 માડીમનિ પૂગી રંશુરહી, યાદવ કુલ છાપન કોઠિ મિલી. ૭

શુણુ કિન્નર ગાઇ' નેમિતણા, સવિ મિલીય પુરંદર ઇક્કમણા,
 નહિ નચ્છઇ' અપ્સર નિપ્પસર', સિરિ સોહઇ સ્વામીય છત્તવરં. ૮

કરિસિમ્ભિરિ થોરંધાર ભરે, આરીસા દીસઇ વિજજવરે,
 જિમ જલહર વરસઇ કલયજલ', દરિદ્ર દાવાનલ નકુંવલ'. ૯

નિસુણિ નિનદહ ડંબરય', શુહિરઇ સરિ ગવ્યિક અંબરય',
 સોહો ગિહિરુવિહિ રંભજિસી, વર પિપિય રાજલ હરિખિ હસી. ૧૦

નવ જુવણુ જલહર સામલઓ, નેમિસર નિમ્મલ શુણુ નિલઓ,
 સંપતક સામી સમી સસુર ઘરે, પસુ પદ્મિય વિલવઇ કરૂણ સરે. ૧૧

તે જંપઇ નિય નિય ભાસ, ઘણી વિન્નંતી સંભલિ અરહરહી,
 પોકારઇ સાહલિ સવિ હરિણા, દઇ જીવિય જિણુવર કરિ કરૂણા. ૧૨

વનિ વસઇ' વિણાસન કુણહ કરઇ', જઇ લહઇ તુ સુકકીય ચારિ ચરઇ;
 વિણુ પાણિય પવનિહિ' પ્રાણુ ધરઇ,
 કુણિ દૂષણિ સામીય હરિણુમરઇ'. ૧૩

રમણિ રલિ રન્ના જીવ સવે પર પિ ડિઇ'હિ પોસઇ અપ્પભવે,
 તીહઇ' નરય પડંતા કુણુ સરણુ',
 ઇમ ચિંતઇ નિયમણિ નેમિ જિણુ'. ૧૪

મનિ કરૂણા આણીય અતિહિ' ઘણી, મૂંઠાવઇ મૃગ સવિ સુકિત ઘણી,
 રહુવાલિય અલિલઉ નેમી પહુ', મન્નાવઇ જોડી હત્ય સહુ'. ૧૫.

પગિલાગા કદંવ જિમ સવિ જદંવ છંડીય સયલ સંસારિ,
 નવિ હિયડઇ સલિલય નેહ ગહિલિલિ રાધમર્ધ વરનારિ.' ૧૬
 ઉમાહુઉ અંગિઇહિં હિયડા રંગિહિ, સિવ ઉપરિ સંધાણુ,
 મણિ મૂંકિઉ મચ્છર દિઇ સંવચ્છર, સ્વામિ નિરંતર ઢાન. ૧૬
 સુરનર વરિ જુતઉ જિણુવર પત્તઉ ગિરિ ગિરનારહ શ્રંગિ,
 લવવાસ વિખોડિય મનમથ મોડિય, લિઇ સંજમ મણુ રંગિ;
 તપ તેજિ ઝલક્કઇં ઝાણિ ન ચુક્કઇં ઉલક્ખઇં આપાણુ,
 દિનિ ચઉપનિ પામીય, ગજગતિ ગામીય, સ્વામી કેવલનાણુ. ૧૭
 તવ મિલિય સુરેસુ સવિ અલવેસર, સમ્મોસરણુ કરંતિ,
 ઉસીસાં કંતિહિ દિણુયર ત્રંતિહિ, નિસિ તિમિર ન હુક્કંતિ,
 નિસાણુ હનિનદહિં, લોરિય સદહિં ગજિજય ગયણુ વિલાગ,
 વેમાણિય વંતર નમઇં નિરંતર, સુર પરમેસર પાગ. ૧૮
 વંદિય ગોવિંદિહિ મન આણુંદિહિ, સિંહાસણિહિ ખઇંદુ,
 નવનવ રસ વાણિય અમિય સમાણિય, જલહર જિમ જિણુ પુદંદુ,
 સિઈ સહિય સમાણિય રાજલ રાણિય લેઇ સંજમભાર,
 પ્રીય વયણિ નિસતીય વિસય વિસ્તીય, તિણિ તજ્યો સંસાર. ૧૯
 સોરીપુરિ જિસુ જમ્મ વરિસ સય તિન્નિ કુઆરો,
 પરિણેવા આલ્યો દિદ્દં સંસાર અસારો,
 ગયઉ સગિરિવર શ્રંગિ રંગિ સંજમ સિરિ માણિય,
 સંવચ્છર સયસત્ત હૂઉ સો કેવલ નાણિય,
 રાજલલલેવિ અગ્ગલિ કરિય, સિદ્ધિનયરિ વિલસંતિહુ સહુ,
 દિઉ દેઉ હુદ્દખઇલ નિદલણુ સિરિ સમગ્ગ સિરિ નેમિ પહુ. ૨૦
 ધતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી ત્રોટકખંધેન શ્રી નેમિસ્તુતિ.

વિવરણુ

કવિ જયશેખરસૂરિ નેમિનાથ ભગવાનની સ્તુતિ વસંતઋતુના
 છુનથી કરે છે, કારણ કે તેવી માદક ઋતુમાં પણ નેમિનાથ કામા-
 મ-૨૩

સક્ત થતા નથી. કવિ લખે છે :

“વસંતઋતુ પૃથ્વીતલ ઉપર આવી પહોંચી. વૃક્ષો ફૂલ અને ફળથી ફલિત થઈ ગયાં. કૌકિલ પંખીનો કેલિરસ વખાણવાલાયક થાય છે. માનવતી સ્ત્રીઓ મનમાંથી માનરૂપ વિષનો ત્યાગ કરે છે.

કલ્પવૃક્ષની છાયામાં લોકો રમે છે. ભમરાઓ ગુંબારવ વડે મનને મોહે છે, નારંગી અને કરણી કેલિમાં મસ્ત છે, અને વનમાં વેઉલ, બકુલની ઠળીઓ ખીલે છે.

ગિરનાર પર્વતની તળેટીમાં નરનારીઓ લેળાં મળે છે. ઝરણાં-ઓના જળમાં સર્વ રમે છે. કૃષ્ણની રમણીઓ રુક્મિણી આદિ નેમિકુમારને રમાડે છે, છતાં પણ નેમિકુમારનું મન વજ્રસમાન ચલિત થતું નથી.

જલક્રીડા કરવાથી અંગોમાંથી ટપકતા જલ સાથે તેઓ કિનારે ગયા. યાદવોનાં હૈયામાં ઘણો ઉત્સવ થયો. સત્યભામા, રુક્મિણી, રંભા, જંબવતી, શંખવતી વગેરે રાણીઓ બહુ આતુર્યથી બોલવા લાગી :

‘હે દિવર ! તમારા ભાઈ હજાર સ્ત્રીઓના સ્વામી છે. તમે એક પણ રમણીને પ્રાપ્ત કરી નહીં. ગૃહિણી વિના એકલા માણસની કોઈ પ્રતિષ્ઠા નથી. માટે હે દેવર ! હમણાં તમે વિવાહ માટે માની જાઓ.’

આ પ્રમાણે કહીને અંતપુરની રાણીઓ પ્રભુને વિવાહને માટે મનાવે છે. ત્યારપછી ઉગ્રસેન રાજાની કુંવરી રાજ્યલને નેમિકુમાર સાથે વિવાહ માટે કૃષ્ણે સ્વીકારી.

ઝળકતાં આસરણોને દેહ ઉપર ધારણ કરીને, રથ ઉપર ચડીને નેમિનાથ પરણવા આવ્યા. માતાના મનમાં આનંદનો રંગ ઉલરાયો, એ અવસરે છાપન કરોડ યાદવો એકત્ર થયા.

કિન્નરો નેમિનાથ લગવાનના ગુણો ગાય છે. બધા ઈંદ્રો એક મનવાળા થઈને મળે છે. આકાશમાં અપ્સરાઓ નૃત્ય કરે છે.

સ્વામીના મસ્તક ઉપર સુંદર છત્ર શોભે છે.

સાત્ત્વિક ભાવના ઉદયથી હાથમાં જલકલ્પો શોભે છે. દર્પણો વિદ્યુત જેવા દેખાય છે. જાણે મેઘ સુવર્ણરૂપી જળને વરસાવે છે અને હરિદ્રતારૂપી દાવાનલનું બળ નાશ પમાડે છે.

વાજિત્રોનો આઠંબરપૂર્વક અવાજ ચારે બાજુ ફેલાય છે. બે ગાઉ સુધી આકાશમાં અને ગુફાઓમાં એ શબ્દ ફેલાતો હતો. ગૃહસ્થાવાસમાં શોભતા નેમિકુમારને જોઈને રંભા સમાન સુંદર રાજુલ હરખે છે.

નવયૌવનથી સુક્ત, મેઘ સમાન શ્યામ વર્ણવાળા અને નિર્મળ શુભોના સમૂહથી સુક્ત, શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ સમીપમાં રહેલા સસરાના ઘરે પહોંચે છે, ત્યાં પશુપક્ષીઓ કરુણ સ્વરે વિલાપ કરે છે.

તે પશુઓ પોતપોતાની ભાષામાં કહે છે કે ‘હે પ્રભુ ! અમારી વિનંતીને સાંભળો.’ બધાં હરણો વ્યાકુળ થઈને પોકાર કરે છે કે ‘હે જિનવર ! કરુણા કરીને અમને જીવિતદાન આપો.’

હરણો વનમાં વસે છે અને કોઈને પણ હાનિ પહોંચાડતાં નથી. જો મળે તો સૂકું ઘાસ ચરે છે. નિર્દોષ એવાં તેઓ હમણાં પાણી અને પવન વિના પ્રાણોને ધારણ કરે છે. આ જોઈ નેમિપ્રભુ વિચારે છે કે કયા દોષોના કારણે આ હરણોને મારવામાં આવશે ?

સર્વ જીવો રમણીરસમાં રક્ત રહીને આ સંસારમાં પરપિંડો વડે પોતાનું પોષણ કરે છે. નરકમાં પડતા જીવોને કોણ શરણરૂપ બનશે ? આ પ્રમાણે શ્રી નેમિ જિનેશ્વર પોતાના મનમાં ચિંતવે છે.

મનમાં અત્યંત કરુણા દાવીને સુક્તના સ્વામી શ્રી નેમિનાથ ભગવાન સર્વ પશુઓને સુક્ત કરાવે છે. રથને વાળીને પ્રભુ પાછા ફરે છે ત્યારે સર્વ લોકો એમને હાથ જોડીને મનાવે છે.

સંસારી એવા સર્વ યાદવોનો પગમાં ચોટેલા કાઠવની જેમ એમણે ત્યાગ કર્યો. રાજિમતી સમાન સુંદર રમણીનો સ્નેહ પણ

હવે હૃદયમાં કેઈ પણ પ્રકારનું શ્લેષ આપતો નથી. હૃદયના ઉત્સાહથી શ્રી નેમિપ્રભુએ મોક્ષપુરી સાથે સંધિ કરી. મનમાંથી મત્સરાદિનો ત્યાગ કરી શ્રી નેમિપ્રભુએ નિત્ય સંવત્સર દાન આપ્યું.

શ્રી નેમિપ્રભુ સુરનરથી યુક્ત ગિરનાર પર્વતના શિખર ઉપર પહોંચ્યા. ત્યાં તેઓ લવવાસની નિંદા કરીને (અર્થાત્ સંસારને અસાર જાણીને) મનરૂપી મેઘને મોડીને, આનંદથી, ઉત્સાહથી સંયમ સ્વીકારે છે. શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ ત્યારપછી તપના તેજથી ઝળહળે છે. તેઓ ક્યારેય ધ્યાનથી ચલિત થતા નથી અને નિત્ય આત્મલક્ષી બને છે. ચોપનમા દિવસે ગજગામી પ્રભુ કેવલજ્ઞાનને ઉપાર્જન કરે છે.

અલવેશ્વર શ્રી નેમિપ્રભુના કેવલજ્ઞાનને જાણીને બધા ઈદ્રો લેગા મળીને સમવસરણુની રચના કરે છે. સૂર્ય અને ચંદ્રની કાંતિથી રાત્રિમાં પણ અંધકાર પ્રવેશ કરતો નથી. વાજિત્રોના નાદ વડે અને નગારાના ચપ્પે વડે ગગનમંડલ ગાજતું હતું. વૈમાનિકો, વ્યંતર-દેવો પરમેશ્વરના ચરણકમળને નિરંતર નમે છે.

મનમાં આનંદથી શ્રીકૃષ્ણ પ્રભુને વંદન કરે છે. પ્રભુ સિંહાસન ઉપર બેસે છે. નવા નવા રસયુક્ત અમૃત સમાન વાણીથી જલ-ધરની જેમ શ્રી જિનેશ્વર વરસ્યા. સખીઓ સહિત આવેલી રાગુલ રાણીએ ત્યાં સંયમ ગ્રહણ કર્યું. પ્રિય વચનોમાં આસક્ત અને વિષયોમાં વિરક્ત તેમણે સંસારનો ત્યાગ કર્યો.

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુનો સૌરીપુરીમાં જન્મ થયો. ૩૦૦ વર્ષ કુમારપણામાં પસાર કર્યો. પછી પરણવા જતાં તે સમયે સંસારને અસાર જાણી ગિરનારના શિખર ઉપર જઈને આનંદથી સંયમ-લક્ષ્મી મેળવીને ૭૦૦ વર્ષ તેઓ કેવલજ્ઞાની રહ્યા. રાગુલદેવીને અગ્રણી કરીને મોક્ષનગરીમાં શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ આદિ સહુ વિદ્યાસ કરે છે.

હુઃખસમૂહનું વિહારણ કરનારા હે નેમિનાથ પ્રભુ! સમગ્ર

લક્ષ્મીને આપો । ।”

આ સ્તુતિમાં કવિએ નેમિનાથ ભગવાનના જીવનના મહત્વના પ્રસંગો સંક્ષેપમાં લાક્ષણિક શૈલીએ વર્ણવ્યા છે. નેમિનાથ ભગવાન પોતાના લગ્ન નિમિત્તે જમણવાર માટે વાડામાં પૂરવામાં આવેલાં હરણો વગેરે જોઈ અનુકંપાથી દ્રવિત થઈ જાય છે અને લગ્ન કર્યા વિના પાછા ફરે છે.

કવિએ આ કાવ્યમાં હરણો કેટલું નિર્દોષ જીવે છે અને તેથી તેઓ હત્યાને પાત્ર નથી તે પણ એક કડીમાં સરસ વર્ણવ્યું છે.

શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ સંસારનો ત્યાગ કરે છે, કૌટુંબિક સંબંધો છોડી દે છે એ માટે કવિએ સરસ ઉપમા પ્રયોજી છે કે પગમાં લાગેલા કાઢવને માણસ જેમ છોડી દે તેવી રીતે એ સંબંધો તેમણે છોડી દીધા. જુઓ :

“ પગિ લગ્ગા કદંવ જિમ સવિ જદંવ છંડીય સયલ સંસારિ ”

કવિની વાણી પ્રસંગાનુસાર લાઘવ ધારણ કરે છે. એમની સહજ અને પ્રાસાદિક વાણી અસ્ખલિત વહે છે.

(૪૦) શ્રી જીરાઉલિ પાર્શ્વનાથ વિનતી

જિરાઉલિ અવતાર ચાર ચરિત શુભ નિલક,
મહિયલિ મહિમા સાર, સારય સસહર નિમ્મલક. ૧
કમલાકેલિ નિવાસ આસસેન નિવ નંદલુક,
પણમિસુ જિનવર પાસુ, સામિય સિવપુર સંદલુક. ૨
હીયઈ ધરીજઈ લાઉ જોયઉ જીરાઉલિ ધણીય,
તઉ લીધઉ સુક ઠાઉ, લાગીય લોગલ ભવ તણીય. ૩
અમકઈ ચોરઅષા સજ્જમ લાશુ ચરહહ તણુ,
કલિજુગિ જગ આધાર, જીરાઉલી મહિમા ધણુ. ૪

માંડ મેલહાવઈ માણુમનિ, જે વિરૂં ચિંતાવઈણિ,
 સમહિમ સીહ સમાન, જગતહિ જીરાઉણે. ૫
 જ' જસુ વલ્લહ હોઈ ત' તસુ પૂરઈ પાસપહુ,
 સચરાચરિ જિય લોઈવુ જીરાઉલિ જાણિયએ. ૬
 જે સુરવર સુરલોઈ, જે પુનગ પાયાલિપુણ,
 જે નરવર નર લોઈ આણુતિ માનઈ દેવ તુહ. ૭
 વયરી વિસહર વાહિ ખલ નાહલ જલ ભય નઈ,
 તૂંઈ જિણનાહિએ એતથ પ્રભવઈ નહીંય. ૮
 જલધરૂ જિમદાતારૂ દરિસણિ દુરિય વિહુંડણુઈ,
 સેવક જન સાધારૂ, જીરાઉલિ સુહ મંડણુ. ૯
 કામધેનુ કલિકાલ તૂં સુરતરૂ ચિંતારયણુ,
 મૂં સવિ સંકટ ટાલિ કરુણાકર કરુણા કરીય. ૧૦
 પાસજિણેસર સામિ કિસી કરૂં હૂં વીનતીય,
 લાગઈચ્છઈ તુઝ નામિ, સાર કરેવી માહરીય. ૧૧
 ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી જીરાઉલિ શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી-

વિવરણ

શ્રી જિરાવલા પાર્શ્વનાથને વિનતી કરતાં કવિ લખે છે કે :

“આરુ આરિત્રવાળા, શુણેના સ્થાન, પૃથ્વીતલ ઉપર જેમનો
 મહિમા વિસ્તર્યો છે એવા, શરદઋતુના ચંદ્ર સમાન નિર્મળ એવા
 શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ ! આપ જીરાવલા નગરમાં પ્રતિષ્ઠિત છો. લક્ષ્મીદેવીના
 કીડાના નિવાસરૂપ, અશ્વસેન રાજાના પુત્ર, શિવપુરમાં જવા માટે
 સ્વદન(રથ)રૂપ શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વ જિનેશ્વરને આપણે પ્રણમીશું.”

ભવસંબંધી ભોગોને ભાંગીને સુખના સ્થાનને જેમણે પ્રાપ્ત
 કર્યું છે એના શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુના હૃદયમાં ભાવ ધરીને
 દર્શન કરો.

ચોર અને ચરડો પ્રભુના ચમત્કારથી ભ્રમ સહિત ભાગી જાય છે. કલિયુગમાં જગતના આધારરૂપ શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુનો મહિમા અપાર છે. તેઓ ભવ્યજીવોનાં મનમાંથી માન અને વિરૂપ ચિંતવન સુકાવે છે. સિંહ સમાન શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુનો મહિમા જીવતોભગતો છે.

જેને જે જે પ્રિય હોય તેને તે તે પાર્શ્વપ્રભુ પૂર્ણ કરે છે. સચરાચર લોકમાં એ જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુ પ્રસિદ્ધ છે.

સુરલોકમાં સુરવરો, પાતાલમાં પુન્નાગ દેવો અને મનુષ્ય-લોકમાં નરવરો, ‘હે પ્રભુ ! આપની આજ્ઞાને માને છે.’

શ્રી જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુ જેમના પર પ્રસન્ન હોય તેને વૈરી, વિષધર, વ્યાધિ, ખલ, વાધ, જલનો ભય કે પ્રભાવ થતો નથી.

જલધર (મેઘ) જેમ હાતાર છે તેમ હે જીરાવલામંડન શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ ! આપનાં દર્શનથી સર્વ પાપોનો વિનાશ થાય છે. તેથી આપ સેવકજનતા આધારરૂપ છો.

આ કલિકાલમાં આપ કામધેનુ, કલ્પવૃક્ષ કે ચિંતામણિરત્ન સમાન છો. હે કરુણાકર પ્રભુ ! કરુણા કરીને મારા સર્વ સંકટોને દૂર કરો.

હે પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ! હું કેવી રીતે વિનંતી કરું ? આપના ચરણોને નમસ્કાર કરું છું. હે પ્રભુ ! મારી સાર કરજો.

• આ લઘુ વિનતીમાં કવિએ જીરાવલા તીર્થમાં બિરાજમાન પાર્શ્વપ્રભુનો મહિમા ગાયો છે. શ્રદ્ધા અને નિષ્ઠાપૂર્વક પ્રભુની ભક્તિ કરનારને વિવિધ પ્રકારના ભય સતાવતા નથી અને તેમની શુભ ઇચ્છા કે માનતા પૂર્ણ થાય છે તે કવિએ સ્પષ્ટ બતાવ્યું છે. કવિએ પોતે લખ્યું છે કે જીરાવલા પાર્શ્વપ્રભુનો મહિમા જીવતોભગતો (ભગતઉ) છે.

(૪૧) શ્રી શત્રુ'જયમ'ડન શ્રી આદિદેવ વિનતી

પુણ્યયોગિ વિમલાચલ પામી,
આદિદેવુ લલિજસિદ્ધિ' સિરુ નામી;
પાપભાર ટલિયા જઈ આગઈ,
તઉ સુખિઈ' પ્રભુ પગે સિરુ લાગઈ'. ૧

મોહ માન મદ મચ્છર ઢાલિઈ',
નીમમ્યા ભવ ઘણા મઈ આલિઈ';
એહુ એકુ ભવસારુ વિચારઉ,
જીભિ રંગિ રિસહેસુ જુહારઉ. ૨

તાહરા વચન દુર્ગતિ તારઈ',
રોગ સોગ ભય તાવઢિ વારઈ';
તઉ રિષીશ્વર નમઈ' તુજ પાયા,
ધ્યાઈ' દેવ સવિ મૂંઝી માયા. ૩

કાચિ રાચિ મનમાણિ કિ દીઠઈ';
ક્ષાર વારિમ ભજે જલિ મીઠઈ';
મૂઠ રે, રિસહનાયક સેવી,
સેવિવઉ અવર દેવુ ન દેવી. ૪

એઉ દેવુ હીયડઈ જઈ આનઈ,
છાંડિવઉ તસુ ભવૂ અમ્હુ ભાવઈ';
સ્વામિની કિમ્હઈ ઓલગ પામઉ',
ભુક્તિ સુક્તિ મિંહુ કિંપિ ન કામઉ'. ૫

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શત્રુ'જયમ'ડન શ્રી આદિદેવ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી શત્રુ'જય તીર્થ'માં ગિરાજમાન ઋષભદેવ લગવાનની સ્તુતિ કરતાં કવિ લખે છે :

“પુણ્યયોગે વિમલાચલ(શત્રુ'જય)ને પામીને શ્રી આદિદેવ

પ્રભુને શિશુ બુકાવીને લજ્જા. એમની પાસે જવાથી પાપરૂપી ભાર ટળી ગયો છે. પ્રભુના ચરણનો મસ્તક દ્વારા સ્પર્શ કરવાથી શાશ્વત સુખની પ્રાપ્તિ થાય છે.

મોહ, માન, મદ, મત્સરમાં મારા ઘણા ભવો વ્યર્થ પસાર થયા છે. હવે આ ભવને ઉત્તમ માતૃ હું, કારણ કે પ્રભુ શ્રી ઋષભજિનનાં મને દર્શન થયાં છે.

હે પ્રભુ ! આપનાં વચનો દુર્ગતિથી બચાવે છે. રોગ, શોક, લય, તાપને આપની આજ્ઞા નિવારે છે. હે ઋષભેશ્વર ! અન્ય સર્વ માયાને મૂકીને હું આપનું ધ્યાન ધરું છું અને આપના ચરણોને નમસ્કાર કરું છું.

માણેક મેળવ્યા પછી કાચ ભેઈને કોણ મનમાં રાચે ? મીઠા પાણીને છોડીને ખારા પાણીને કોણ પીવે ? હે મૂર્ખ ! અન્ય દેવ-દેવીઓની સેવાનો ત્યાગ કરી પ્રભુ શ્રી ઋષભજિનની સેવા કર.

જો આ દેવ હૈયામાં આવી જાય તો અમારી ભવરૂપી ભાવક ફર થઈ જાય. હે સ્વામિન્ ! આપની ઓળખ કેમ કરીને પામીએ ? ભુક્તિ (ભોગવિલાસ) અને સુક્તિ એ બન્નેનું અત્યારે કંઈ પણ કામ નથી, હાલ આ પાંચમા આરામાં તો હે પ્રભુ ! આપનો વાસ અમારા હૈયામાં રહે એટલું પણ બસ છે,

આ સ્તુતિમાં કવિએ પોતાના નિરર્થક ગયેલા પૂર્વના ભવો માટે પશ્ચાત્તાપ વ્યક્ત કરી, મળેલા વર્તમાન માનવભવને સાર્થક અને સફળ બનાવવા માટે શ્રી આદિનાથપ્રભુની ભક્તિ કુપર ભાર મૂક્યો છે.

(૪૨) શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી

સકલ સદાકલ સોહાગ સુન્દર, તૂ પય પૂજ્ય સયલા પુરન્દર;
મંદર ગિરવર ધીર, પાસ સામિ તિયલોય દિવાયરૂ;
શુષ્ક ગેલિકિં ગાયક નાયરુ, સાયર જિમ ગંબીર. ૧

જે આરાહઈ આનાવાહઈ, સિદ્ધિ તણું સુખ તીહ દિખાહઈ;
સંપાહઈ બહુ બહુ લાહ, સિવરમણી વિલસઈ અલવેસર;
સવિહું દેવ એહુ જિ દેહરા-સુર-ભાસુર જિમ દિનનાહુ. ૨

તઇ ભહુ ભાગઈ ભુયબલિ વસ્મહુ, કીધઈ મોહુ નિરિંહ;
પરમ્મહુ કમ્મહણી બલવંત, તઈ સિર નામી સુરનર શાયા;
તુહ સેવઈ પરમેસર પાયા, છાયા તર જિમ સંત. ૩

ભૂલાઈ ભવિ ભવિ ભમિઈ નિરંતર, દેવ કુદેવ ન ભણુઈ અંતર;
વંતર ધૂરિ મૂ લીહ, હિવઈ ભગિઈ સુહ શુરુ વયણિહિં;
તઈમઇ ભેયઈ અંતર નયણિહિં, રયણિ મોહ તૂં લીહ. ૪

વાણારસિ નયરી મણુહરણી, આસસેણુ નિવુ તે જિહિં તરુણી,
ધરણી વામા નામી, નિય અવવારઈ તઈ સંભાવિય;
વિન્નવિ શુરુય પ્રમાણિ, ચઠાવીય વાવી જિમ આરામિ. ૫

અવરદેવ દીપતિ જિણુ ભાજઈ, તિણિ દિણિ તોરઈ મહિમા ગાજઈ,
વાજઈ જગિ જય ભં ભં, નવકર નીલવણું તણુ કંતી,
તઈ દિદ્ધિઠ તુ સેવ કરંતી, વહુપંતી વિણુઠંભ. ૬

કડિઈ જલણિ જલંતુ ભયંગસુ,

તઈ તસુ કારિઈ સુરપુર સંગમ,

જંગમ તૂં સુરસાલ;

કેરિ કરિ અહમ ઉપરી તે કરૂણા,

કિમ અવગણીઈ સેવક ધરણા,

શરણાગત પ્રતિપાલ. ૭

કેહા કાલ આજ તૂં ધ્યાયઈ,

તઈ કરૂણાકરૂં જાણી ધ્યાયઈ,

કાયઈ હૂં ધણુમોહિ;

એ વિનતી મનિ અવધારી,

આસ અમ્હારી પૂરિ સવહારી
ભવતારી હઈ જોહિ.

૮

ઈતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

૦ ૦ ૦

નિવરણ

તેવીસમા શ્રી પાર્શ્વપ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે : “હે પાર્શ્વપ્રભુ ! સર્વ કળાઓથી સુકૃત, હંમેશાં કૃળ આપનારા, મનોહર સુંદર એવા આપના ચરણોને સર્વ ઇંદ્રો પૂજે છે. આપ મંદર પર્વત જેવા ધીર છો. ત્રણ લોકને પ્રકાશિત કરવામાં સૂર્યરૂપ એવા હે પાર્શ્વપ્રભુ ! સાગર જેવા ગંભીર એવા આપના શુણોને નગરજનો ઉત્સાહથી ગાય છે.

આપની આજ્ઞા પ્રમાણે જે આરાધના કરે છે તેને આપ સિદ્ધિ સંખંધી સુખો દેખાડો છો અને ઘણા ઘણા લાલો આપો છો. શિવરમણીની સાથે આપ વિલાસ કરો છો. મોટે ભાગે સર્વ જિન-મંદિરમાં આપ બિરાજમાન છો અને સૂર્ય સમાન તેજસ્વી છો.

આપે ભૂત, ખલિ અને કામદેવના સુભટોને ભાંગ્યા છે અને મોહરાજાને આપે પરાક્રમ્ય કર્યો છે. બલવંત એવા આપે કર્મોને હણ્યા છે. આપની આગળ સુરેન્દ્રો અને નરેન્દ્રો શીથ હુકાવે છે. જેમ સંત, વૃક્ષની છાયાને સેવે છે તેમ તેઓ, હે પરમેશ્વર ! આપના ચરણોને સેવે છે.

અજ્ઞાની એવા અમે ભવોભવમાં નિરંતર ભગ્યા અને સુદેવ તથા કુદેવના અંતરને ન ભણ્યું. હું અન્ય ધર્મમાં લેપાતો રહ્યો. હવે હું સુશુરુનાં વચનોથી જાગૃત થયો છું. આંતરચક્ષુથી આપને નિહાળું છું તેથી હે પ્રભુ ! રતનત્રયી મને આપજો.

મનનું હરણ કરનારી એવી મનોહર વારાણસી નગરી છે. ત્યાં અશ્વસેન રાજા રાજ્ય કરે છે. તેમને સુંદર એવી વામા નામની રાણી.

છે. તેમની કુક્ષીથી હે પાર્શ્વપ્રભુ ! આપ અવતર્યા. ઉદ્ધાનમાં જેમ વાવડી શોભે તેમ મોટા ફુળમાં આપ શોભવા લાગ્યા.

અન્ય દેવોનું તેજ તે દિવસથી ઓછું થયું. જગતમાં આપને મહિમા ગાજી ભીકરો અને જય જયની ભાલા વાગવા લાગી. નીલ-કમળ જેવી આપના દેહની કાંતિ છે. દંભ વિના જ લોકો આપની સેવા કરે છે.

અગ્નિમાં ખળતા એવા સાપને આપે ખડાર કાઢ્યો અને ત્યાં સ્વર્ગનો (સુરપુરનો) સંગમ કરાવ્યો. આપ જંગમ કદંબવૃક્ષ સમાન છો. હે શરણાગત પ્રતિપાળ ! આપ સેવકની ધારણાને કેમ અવગણો છો ? અમારા ઉપર કરુણા કરો !

આજસુધી હું મોહનાં ઘણાં કાર્યો કરતો રહ્યો. કેટલા સમય પછી આજે હું આપને કરુણાકર બાણીને આપનું ધ્યાન ધરું છું !

અમારી આ વિનંતીને મનમાં અવધારીને અમારી આશાને પૂર્ણ કરો. હે પ્રભુ ! બોધિણીજ આપીને અમને ભવથી તારો.

આઠ કડીની આ લઘુ રચનામાં કવિ જયશેખરસૂરિએ પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો મહિમા વર્ણવ્યો છે. પાર્શ્વપ્રભુ પાસે ‘બોધિલાસ’ માટે પ્રાર્થના પરાપૂર્વથી થતી આવી છે. ભદ્રબાહુસ્વામીકૃત ‘ઉવસગ્ગહર’ સ્તોત્રમાં છેલ્લે ‘તા દેવ દિવજ બોહિં, ભવેભવે પાસ જિજ્ઞાસું’ એમ કહેવાયું છે. કવિએ આ પ્રાસાનુપ્રાસયુક્ત વિનંતીમાં પણ એ રીતે પોતાના નિરર્થક વેદફાઈ ગયેલા પૂર્વ ભવો માટે પશ્ચાત્તાપ વ્યક્ત કરી પ્રભુ પાસે બોધિણીજની પ્રાર્થના કરી છે.

(૪૩) શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનંતી

સુધિર થાનક નાણી બાણીઈ જિહાં, જિણેસર પાસ વખાણિયઈ;
તસ તણે ચલણે શિર નામિયઈ, ફલ સમીહિત તતક્ષણ પામીઈ. ૧
અતિઘણી તુઝ ભાલિ વિસાલતા, મનન લોલ કપોલ નિહાલતા;
કલમ ચંગિમ લોચનિ તૂ વસી, મુખ ભલક જિમ પૂનિમઉ સસી. ૨

સહજિ કંઠ અનંત સોહામણી, રદય દેસ સદા રલિયામણુ;
જિસી લોગલ બાહ બિન્દુષ તિસી, લવિક લાવકિ પાણિ તલે વસી. ૩.
નખ સવે કરિ વેઢલની કલી, ઉઠર પાતલકુ કહિ મોકલી;
યગિ વસઇ તન સંપદ એકઠી, પરમ જોગી તૂં દઢ પાલડી. ૪.
ઇસીક જોઇ રૂપ અઝારડી, કિમઇ તૃપ્તિ ન પામઇ આંખડી;
હીઇ અચ્છઇ નિતુ એહ જિ વાસના, કહિયં પાપ નિહાલિ મુપાસના. ૫.
કુરિત દેવતણી લિપિ લોપીઇ, સિવતણાં સુખ તઇ જિન રોપીઇ;
સકલ ભૂતલિ લાવકિ ભંજણા, અઝ મનોરથ પૂરિ ઘણા ઘણા. ૬.
સિરિપાસ જિણેસર પણયઇ, સુરેસર મહ વિનતી સાલલીય;
તિહુયણુ આણુંઠ પાપ સાર(ય) કરે સેવક તણીય. ૭.
ઇતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ વિનતી.

નિવરણ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ વિશે જે વિવિધ રચનાઓ કરી છે તેમાં આ રચના પ્રભુના દેહવર્ણનને લીધે જુદી ભાત પાડે છે. કવિ કહે છે :

“શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ સુસ્થિર સ્થાન(મોક્ષ)ના જ્ઞાની છે એમ જાણીને સ્તુતિ કરીએ. તેમના ચરણોમાં શીશ નમાવીએ અને સાચું કૃણ તત્ક્ષણ પામીએ.

હે પ્રભુ! આપ અત્યંત વિશાળ ભાલવાળા છો, આપનું મન નિશ્ચિત છે, કપોલ દર્શનીય છે, આપનાં નેત્રોમાં કમલની મનોહરતા વસેલી છે; પૂર્ણિમાના ચંદ્રની જેમ આપનું સુખ શોભે છે. આપનો કંઠ સ્વાભાવિક જ સોહામણો છે; આપનું વક્ષસ્થળ રળિયામણું છે; આપનાં બન્ને બાહુ લોગળ જેવાં સુદૃઢ છે, આપના હાથથી લવિક જનનાં હુંખો વશ થઇ જાય છે.

આપના હાથના નખો કૂલની કોમળ કળી સમાન શોભે છે..

આપ કુશોદર છે, આપની કટિમેખલા શોભે છે, આપની શરીરની સંપત્તિ જાણે પગમાં જ એકત્ર થઈને વાસ કરતી હોય તેમ જણાય છે. પરમ યોગી એવા આપ નિશ્ચયથી જ પાલનહાર છે.

આપના આવા સૌંદર્યને જોઈને અમારી આંખો કેમ તૃપ્તિ પામે ? હૃદયમાં નિત્ય એ જ ભાવના રહે છે કે, ક્યારે શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનાં દર્શન કરીએ.

આપે હરિતરૂપી દેવોની (અર્થાત્ કુદેવોની) પ્રજ્ઞાવિકાનો લોપ કર્યો. હે જિન ! આપે મોક્ષ-સુખના બીજને રોપ્યું છે. પૃથ્વી ઉપર રહેલાં બધાં દુઃખોનો નાશ કરી ઘણા ઘણા અમારા મનોરથને પૂર્ણ કરો.

ધંદ્રોથી વંદન કરાયેલાં હે શ્રી પાર્શ્વ-જિનેશ્વર ! મહારી વિનંતીને સાંભળીને ત્રિભુવનમાં જીવોને જે રીતે આનંદ થાય તે રીતે કૃપા કરો.”

આ વિનંતીમાં કવિએ પ્રથમ કડીમાં શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનો મહિમા વર્ણવી, પછીની ત્રણ કડીમાં એમનાં ભાલ, કપોલ, નેત્ર, કંઠ, બાહુ, નાભ, કટિ વગેરે અંગાંગોનું મનોહર વર્ણન કર્યું છે, અને છેલ્લી એ કડીમાં પોતાનાં દુઃખો દૂર કરવા પ્રાર્થના કરી છે.

. . .

(૪૪) શ્રી શત્રુંજયમ્ ડન શ્રી આદિદેવ વિનંતી

મૂં ગમઈ અમૃતની પરિતાલઈ,
 ખેત્રુ સેત્રુ તણઈ અતિ ગાલઈ;
 જિહ્વિ લોચન તણઈ પથિ પામઈ,
 નાસિપઈ નૈખિલ પતક થામઈ. ૧

સ્નાનિ જે સુકૃત હો ન હીસઈ,
 તેહ પુષ્પુ જઈ સેત્રુજ હીસઈ;
 એતલુ અપર શાસન બોલઈ,
 તોઈ જે કુમતિ તે સુનિ જેલઈ. ૨

ઇષ્ટિ દૂંગરિ ચડિયા મન રંગિયં,
 દેવ સેવકરણા નવ ભંગિયં;
 જીવ જં દુરિત રીસણુ હૂંતા,
 તે સવે અમર કાષ્ટિ પહૂંતા. ૩
 જે વસંધં ભવન તૂ નિતુ માલી,
 પદ્મિ ખાતિ શુષ્ટિ તેઉ હૂં આલી;
 સંધ રંગજ ભલી પરિ દેખી,
 કાઇ નિશ્ચિલ જિસી હુંધ રેખી. ૪
 પંક સંકટિ પડિઉ જશુ ખાણી,
 દોર દોર જિમ આપિય વાણી;
 જીણી તીણી રિસહેસરિ કીકંધં,
 પાપ તાપ નવ નિશ્ચિધં નીડંધં. ૫

અંતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી શત્રુજયમંડન શ્રી આદિદેવ વિનતી.

વિવરણ

શ્રી શત્રુજય તીર્થ ઉપર બિરાજમાન શ્રી ઋષભદેવને વિનતી કરતાં કવિ કહે છે :

“શત્રુજયક્ષેત્ર અતિ ગાઢ (જંગલોવાળું) છે. મને અમૃતની જેમ તે ટાઢક કરાવે છે. માર્ગમાં જે નજરે પડે છે એવાં સર્વ પાપ એમના દર્શનથી નાશ પામે છે.

- સ્નાનમાં જેટલું સુકૃત (પુણ્ય) દેખાતું નથી તેટલું પુણ્ય શેત્રુંજી નદીમાં સ્નાન કરવાથી થાય છે. આટલી વાત તો અન્ય શાસનમાં પણ બતાવાઈ છે. વળી એથી કુમતિ પણ નાશ પામે છે.

મનમાં ઉત્સાહથી અમે આ ગિરિરાજ ઉપર ચડ્યા. હે દેવ, 'વિધ વિધ પ્રકારે હું' સેવા કરવા ઇચ્છું છું. જે જીવોનાં શત્રુજય-ગિરિનાં દર્શનથી સર્વ પાપો હણાયાં તેવા સર્વ જીવો અમર-અક્ષય સ્થાને પહોંચ્યા છે.

રેખા પ્રમાણે નિશ્ચલ થઈને જેઓના વડે સંધનો હિસાહ સારી રીતે બેવાય છે એવા માળીઓ અને પક્ષીઓ જેઓ આપના ભવનમાં વાસ કરે છે તેઓ અધિકે ગુણવાન (પુણ્યશાળી) છે.

જગતને ઘોર પાપરૂપી કાઠવના સંકટમાં પડેલા બાણીને બચાવવા માટે દોરડા સમાન આપની વાણી તેઓના ઉદ્ધાર માટે થાય છે. જેમણે શ્રી ઋષભપ્રભુનાં દર્શન કર્યાં છે તેઓનાં નવ કોટિનાં [મન, વચન અને કાયાથી કરણું, કરાવણું અને અનુભોદણું] પાપના તાપનો અવશ્ય નાશ થાય છે.

શ્રી શત્રુંજય તીર્થ વિશેની આ લઘુ વિનતીમાં કવિએ અનુક્રમે શત્રુંજય તીર્થના ક્ષેત્રનો, શેત્રુંજી નદીના સ્નાનનો, ડુંગર ઉપર ચઢવાનો અને આદિનાથ ભગવાનનાં દર્શનનો એમ આનંદ વ્યક્ત કર્યો છે. છેલ્લી કડીમાં કાઠવરૂપી સંકટમાં પડેલા જગતને બચાવવા માટે પ્રભુની વાણી દોરડાનું કામ કરે છે એવું કવિએ પ્રયોજેલું રૂપક વાસ્તવિક; મૌલિક અને મનોહર છે.

° ° °

(૪૫) શ્રી સાહિલામંડન શ્રી આદિનાથ વિનતી

સાહિલા નગરિ ભાવિ અભંગિય, આદિ દેવુ નમસિય મન રંગિય;
ગાઇરુચુ જિણુ ભણી ગુણુ સાચા, એતલયં ફલુ હુસિયં સુખિ વાચા. ૧
જે ક્રિયાં દુરિત તે ન કહાય, ચીતવ્યાં પુણુ હિયયં ન સમાય;
હૂં ભવિયં ભવુ ભગીહિવ ભાગઈ, નાથની ચરણુઈ લગ લાગઈ. ૨
આજ મૂં સકલ ભાવઠિ નીઠી, મૂર્તિ તૂ મનતણુયં રસિ દીઠી;
સિદ્ધ સંપદ સહી સિવ પામી, ઉલગિઈ પ્રભુ કિમયં સિવગામી. ૩
સહરૂ ન કિરની પરિ દીપયં, રાગરોસ તિમિરે નવિ જીપયં;
તયં ભેયં જીહતિ દૃષ્ટિ સરોસી, જીવમાનિ ભવરાનિ તિ કોસી. ૪
જે પડયા અતિ ઘણુયં ઘર ધંધયં, ચીકણા કલુષ કરમં તિ બાંધયં;
પાપપંક સઘલા ધતિ ધોયયં, ભાવના ભરિ જિ કેતયં ભેયયં. ૫

આપણું મન ધરતું જિ વિચારઉ, માણસુ ભવ હુઉ હિવ સારઉ,
પાછલા દિન ગયા સવિ આલિધ, માચ્છલા જિમ પડિયા ભવ બાલિધ'. ૬
તું કંઈઈ કુશલરિદ્ધિ ન યાચધ', કામિની મન ધણુ ન વિમાચધ;
આસ એટલી ચિત્તિ ધરીજાધ, તાહરી કિમધ સેવ કરીજાધ. ૭
ઈતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા સાહિલામંડન શ્રી આદિનાથ વિનતી.

વિવરણ

સાહિલા નગરના શ્રી આદિનાથ પ્રભુને વિનતી કરતાં કવિ
કહે છે :

“સાહિલા નગરમાં શ્રી આદિનાથ પ્રભુને ઉદ્દલસિત મનથી
લિન્ન લિન્ન પ્રકારે અમે નમસ્કાર કરીએ છીએ. શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુના
સાચા શુણેને અમે ગાઈશું. એટલી સુખ અને વચનની સફળતાને
બાણીશું.”

જે પાપ કર્યાં તે પાપ કહેવાતાં નથી. જે અસદ્ ચિંતન
હતું તે પણ હૈયામાં સમાતું નથી. પરંતુ હું હવે ભવોભવની બ્રમણને
ઉમંગથી તોડી શ્રી આદિનાથ પ્રભુના ચરણોમાં પ્રીતિ કરું છું.

આજે મારું સર્વ દુઃખ નાશ પામ્યું. આપની મૂર્તિનાં દર્શન
કરતાં મનમાં રસ ઉત્પન્ન થાય છે. હે પ્રભુ ! હું શિવગામી ક્યારે
થઈશ ?

સૂર્યનાં હજારો કિરણ ચોતરફ પ્રકાશે છે. છતાં પણ તે
સૂર્ય રાગદ્વેષના તિમિરને છૂતતો નથી. આપને જેવાથી જ છવ
રાગદ્વેષને છૂતે છે અને તેનો સંસાર પરિમિત બની જાય છે.

જેઓ અત્યંત ધરધંધામાં પડેલા છે તેઓ ચીકણાં કહાણિત
કર્મો બાધે છે. પૂણું લાવનાથી જેઓ આપનાં દર્શન કરે છે તેઓ
સકલ પાપપંક ધુએ છે. પોતાના મનમાં જ હું વિચારું છું કે
હમણાં પ્રાપ્ત થયેલા મનુષ્યભવને સારવંત બનાવવો જોઈએ. પૂર્વેના

બધા જ દિવસો વ્યર્થ (ફોગટ) ગયા છે. હું માછલાંની જેમ લવડપી જાળમાં પડેલો છું.

આપની પાસે હું કુશળ રિદ્ધિની ચાચના કરતો નથી. કામિનીમાં પણ મારું મન રાચતું નથી. આપની સેવાને હું કેવી રીતે પ્રાપ્ત કરું એટલી જ ચિત્તમાં આશાને ધારણ કરું છું.”

આ વિનતી કવિએ સાહિત્ય નગરના શ્રી આદિનાથ ભગવાનને સંબોધીને લખી છે. આ સાહિત્ય નગર કયાં આવ્યું ? તે છે કે નષ્ટ થઈ ગયું છે ? અને હોય તો તેનું અર્વાચીન નામ શું છે ? આ સંશોધનનો વિષય છે. એ નગરની યાત્રાએ જતાં કવિનું મન ગાઈ ઊઠ્યું છે. પ્રભુનાં દર્શન કરી કવિ કેવી કૃતાર્થતા અનુભવે છે તે આ વિનતીમાં વર્ણવ્યું છે.

(૪૬) શ્રી નમિનાથ ધર્મલ

દ્વારિકા ઘરિ ઘરિ મંગલ ચાર, સસુદ્રવિજય નરવર તણઉએ;
સિવાદેવિ માડિય તણઉ મલ્હાર, નેમિ કુમરવર પરિણીધએ. ૧
ઉચ્ચેન રાય તણીય કુમારિ, રાજુલ રૂપિ રલીયામણીએ;
નિસુણિય નેમિ વર નિરુપમ નારિ, આપણુ મનિ કલિરવ કરધએ. ૨

આંચલી૦

આવઉ આવકિ યાદવ કુલિ જાણઉ, દેવ અકલુએ પરિણવઉ માનિસિધએ;
માહિ મલી કરઉ ઉત્સવ હેવ, તેમ કરઉ જેમ કેસવ ભણધએ. ૩
મિલીય સુહાગણિ લહાવરધ નાથુ, ધંદ્રાણી હુધ લેલણીએ;
સ્વામિ શ્રંગારધં સુરપતિ, સાધિ હરિ હરિણિ તુ કરિ સાખિઉએ. ૪

ઉચ્ચેન૦

સિરવરિ કેવડી આલઉ, ખૂપઓ મલિ મધ મલિ મોતી જડિઉએ,
કાને કુંડલ ઝલહલિઉ રુપુ, બહરખા બહિડીઓ લગધએ. ૫

ઉચ્ચેન૦

લહકઈ હીયડલઈ મોતીય હાર, ગયણુગા કિરિ ઉતરઈએ,
કરિ બિકણુ કડગ શુંગાર, ઉલટી અંગિ અંકન તણીએ. ૬
ઉચ્ચસેન૦

અમર અંચલ કરિ વાલવઈ નારિ, છત્રહિં રવિકરચ્છાઈયાંએ,
હય ગય રહ લડ પ્રભુ પરિવારિ, જ્યેત પાર ન પામીઈએ. ૭
વાજિંત્ર વાજઈ શુહર ગંભીર, ગિરિવર શૃંગ ગાંછ રહિયાંએ,
વિણુ મણિ મોતીય કંચણુ ચીર, અવર ન દષ્ટિ ગોચરિ પડઈએ. ૮
ઉચ્ચસેન૦

હરિખિઈંહિં ગહબરી ધઉલ હી માહિ, સિવાદેવિ ધઉલ દેવા ટલીય,
નયણું નિરંતર નીર પ્રવાહ, વરુહુ દેવતા દોહિલઉએ. ૯
ઉચ્ચસેન૦

ધરિ ધરિ ચૂડીય વંદરવાલિ, તોરણે તલીય તે જગલીય જ્યેએ,
સહૂ ચડી માલિ અટાલિ, વરુ જલધર જિમ સામણુએ. ૧૦
ઉચ્ચસેન૦

નિરખિય નવ ભવ નેહુલઈ, બાલ ગઉખિ રહી ગોરડીય,
જાણુ પહૂં મિલઈ દેઈય, ફાલ ચાદવરાય સામહી જઈય. ૧૧
ઉચ્ચસેન૦

જાણુએ પિઉ ઉપાડિય નાહુઈ, મઈ કિમત્ર સત્થી પસિઈએ,
ઉડી ન સકઈ એહુ જિ દાહુ, પંખવિહૂણી તડફડઈએ. ૧૨
ઉચ્ચસેન૦

અવર નારાયણુ ચાદવ કોડિ, વરૂ મોરૂ રવિ જિમ તપઈએ,
હૂં નહી આણિસુ નિજકુલિ ખોડિ, નિતુ ચિત્તિ ચાલિસુ એહનઈ. ૧૩
ઉચ્ચસેન૦

રાણિ રાજલિ તણુઉ આણુ હુ, કવિજણુ કેતલઉ કેવલઈએ,
જ્ય જ્ય જગ શુરુ નેમિ જિણિંહુ, જીણુ નેહઈ જઈ પૂરીડએ. ૧૪
ઇતિ શ્રી જયશેખરસુરિકૃતા શ્રી નેમિનાથ ધઉલ.

વિવરણ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ ધઉલના પ્રકારની આ રચના શ્રી નેમિનાથ પ્રભુ વિશે લખી છે. કવિ કહે છે :

“દ્વારિકા નગરીમાં ઘરઘરમાં મનોહર માંગલિક કાર્યો થઈ રહ્યાં છે. સસુદ્રવિજય રાજા અને શિવાદેવી માતાના પુત્ર નેમિકુમાર પરણવા આદ્યા છે.

ઉગ્રસેન રાજાની પુત્રી રાજુલ રૂપમાં અત્યંત રૂપાળી છે. નેમિ-રાજકુમાર રચામ છે. તે સાંભળીને દ્વારિકા નગરીની સ્ત્રીઓ પોતાના મનમાં કલરવ (ચર્ચા) કરવા લાગી.

હે યાદવકુલમાં જ્ઞાત ! આવો, આવો. આપને પરણાવવા માટે જ બધા દેવો માંહોમાંહે ઉત્સવ કરવા તૈયાર થયા છે. જેમ કુંભે કહ્યું તે પ્રમાણે આપ કરો.

સુહાગણ સ્ત્રીઓ સાથે મળીને નેમિકુમારને નવરાવે છે. ઇંદ્રાણીઓ પણ સ્નાપિકા બની છે. હર્ષિત ઇંદ્ર મહારાજા નેમિકુમારને સારી રીતે શણગારે છે.

કૌમળ કેવડાથી સુગંધિત એવા મસ્તક ઉપર મોતી અને મણિઓથી જડેલો સુગટ રાખ્યો છે. કાનમાં અત્યંત ઝળહળતાં કુંડલો શોભે છે. બાહુ પર બાજુબંધ બંધાયેલા છે.

હૃદય ઉપર મોતીનો હાર ચમકે છે, બાજુ આકાશગંગા નીચે ભિતરી આવી ન હોય ! કંકણ-કડાથી પ્રભુનો શૃંગાર કર્યો છે અને અંગો ઉપર ચંદનનો લેપ કર્યો છે.

નારીઓ હાથમાં ચંચલ ચામરને વીંડે છે. સૂર્યનાં કિરણોને છત્ર વડે આચ્છાદિત કરે છે. હાથી, ઘોડા, રથ સુભટો આદિ પ્રભુનો પરિવાર જોતાં અમે પાર પામતા નથી.

ગંભીર ધ્વનિથી શુક્ત વાજિંત્રો વાગે છે. પર્વતોનાં શિખરો પણ ગાળ રહ્યાં છે. મણિ, મોતી, કંચન, ચીર સિવાય બીજું

કાંઈ દષ્ટિગોચર થતું નથી.

શિવાદેવી અને અન્ય ગોત્રનારીઓ હર્ષિત થઈને ધવલ ગીતો ગાય છે. નયનોમાંથી નિરંતર હર્ષાશ્રુ વહે છે. દુર્લભ એવા નેમિક્રુમાર સૌનાં મનમાં વસ્યા છે.

ઘરઘરમાં વંદનાવલી ગુંજે છે. તોરણની નીચે રહેલા તે નેમિક્રુમાર શોભે છે. જલધર જેવા રયામવરને સહુ નરનારીઓ પોતપોતાની અટારી પર ચઢીને જુએ છે.

નવ ભવના સ્નેહને જોઈને ગૌર વર્ણવાળી રાજિમતી ગોખમાં પતિને જોવા ઊભી છે. પ્રભુને મળવા તે ઉત્સુક જણાય છે. યાદવ-રાજને મળવા તે સામે જાય છે.

જાણે શીઘ્રતાથી પિયુને મળવા ઇચ્છા કરે છે પરંતુ રાજિમતી શક્તિવિહોણી અબળા છે. પાંખ વિના ઊડી ન શકવાના ઢાહથી તે તરફડે છે.

ખીજા નારાયણ અને કરોડો યાદવોની વચ્ચે મારા સ્વામી સૂર્યની જેમ તપે છે. હું મારા કુળમાં ખોટ નહીં લાહું. નિત્ય એમના ચિત્ત પ્રમાણે જ વર્તન કરીશ.

રાણી રાજુલના આનંદનું કવિ કેટલું વર્ણન કરી શકશે ? જેમના સ્નેહમાં આપું જગત સમાય છે એવા જગદ્ગુરુ શ્રી નેમિ-જિનનો જય થાયો.”

ધઉલ(ધવલ-ધોળ)ના પ્રકારની આ કાવ્યકૃતિમાં કવિએ નેમિ-નાથ પરણવા જાય છે એટલા પ્રસંગનું જ ભાવવાહી નિરૂપણ કર્યું છે. કવિએ આરંભમાં નેમિનાથને સનાન કરાવતાં ઇન્દ્ર-ઇન્દ્રાણીઓ, નેમિનાથનો દેહ-શણગાર, લગ્નગીતો ગાતી યાદવ નારીઓ અને યજ્ઞીથી રાજિમતીના મનોભાવનું રસિક નિરૂપણ કર્યું છે.

અન્ય લઘુ રચનાઓ

(૧) દ્વાત્રિંશિકાઓ

શ્રી જયશેખરસૂરિએ (૧) તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુઙ્ગયતીર્થ સ્તુતિ ગર્ભિતા દ્વાત્રિંશિકા, (૨) શ્રી ગિરનાર તીર્થ સ્તુતિ ગર્ભિતા દ્વાત્રિંશિકા અને (૩) શ્રી મહાવીર જિન સ્તુતિ ગર્ભિતા દ્વાત્રિંશિકા-એમ ત્રણ દ્વાત્રિંશિકાઓની રચના કરી છે. એ ત્રણ દ્વાત્રિંશિકાઓનો સંગ્રહ 'દ્વાત્રિંશિકાત્રયી' તરીકે પણ પ્રચલિત છે.*

જેન સંસ્કૃત સાહિત્યના મહર્ષિ સિદ્ધસેન દિવાકરે બત્રીસ દ્વાત્રિંશિકાઓ લખી છે. દ્વાત્રિંશિકા એટલે બત્રીસ શ્લોકની રચના. સિદ્ધસેન દિવાકરે એવી બત્રીસ બત્રીસીઓની રચના કરી છે માટે એ સંગ્રહ 'દ્વાત્રિંશદ્-દ્વાત્રિંશિકા'ના નામથી સુપ્રસિદ્ધ છે. આજ દિવસ સુધી સંસ્કૃત સાહિત્યમાં સંખ્યા અને શુદ્ધવત્તાની દૃષ્ટિએ સિદ્ધસેન દિવાકરની દ્વાત્રિંશિકાની બરાબરી કરી શકે એવી દ્વાત્રિંશિકાની રચના થઈ નથી. સંસ્કૃત ભાષામાં મહાન જેન કવિઓ માટે એથી જ સિદ્ધસેન દિવાકર પ્રેરણારૂપ રહ્યા છે.

સિદ્ધસેન દિવાકરને અનુસરીને મહાકવિ હેમચંદ્રાચાર્યે જે દ્વાત્રિંશિકાઓની રચના કરી છે : (૧) અન્ય યોગ વ્યવચ્છેદ દ્વાત્રિંશિકા, (૨) અનન્યયોગ વ્યવચ્છેદ દ્વાત્રિંશિકા. પોતાની આ દ્વાત્રિંશિકાઓ લખતી વખતે હેમચંદ્રાચાર્ય જેવા મહાન આચાર્યે પણ પોતાની વિનયપૂર્વક લઘુતા દર્શાવતાં કહ્યું છે કે સાચી દ્વાત્રિંશિકાઓ તો સિદ્ધસેન દિવાકરની કહેવાય; મારી દ્વાત્રિંશિકાઓ તો અશિક્ષિત માણસના આલોપ જેવી છે :

* આ દ્વાત્રિંશિકાઓ જેન આત્માનંદ સલા, ભાવનગર તપશ્ચી પ્રતાકરે પ્રકાશિત થયેલી છે

क्व सिद्धसेनस्तुतयो महार्यां अशिक्षितालापकला क्व चैषा ।

तथापि गृथाधिपतेः पयस्यः स्तलद्गतिस्तस्य शिशुर्न शोच्यः ॥

જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યમાં હેમચંદ્રાચાર્ય પછી આપણને કવિ જયશેખરસૂરિ તરફથી ત્રણ દ્વાત્રિંશિકાઓ સાંપડે છે. હેમચંદ્રાચાર્યની જેમ જયશેખરસૂરિ પણ સંસ્કૃત ભાષાના મહાન પંડિત અને કવિ હતા. એટલે એમના જેવા સમર્થ કવિને દ્વાત્રિંશિકા લખવામાં પોતાનું સામર્થ્ય જોવાની ભાવના થાય એ સ્વાભાવિક છે.

શ્રી જયશેખરસૂરિની આ ત્રણ દ્વાત્રિંશિકાઓની રચનાસાલ કે એના રચનાસ્થળ વિષે કશી માહિતી મળતી નથી, પરંતુ કવિની પરિણત પ્રજ્ઞાની આ કૃતિ હોવાનું એટલે કે એમની મધ્યવયે કે પછીથી લખાયેલી હોવાનું અનુમાન કરી શકાય છે. ભવિષ્યમાં વધુ માહિતી ઉપલબ્ધ થતાં, એકેએક એમની કૃતિઓના પૌર્વાપર્થ નક્કી થતાં આ કૃતિના રચનાકાળ વિષે વિશેષ માહિતી સાંપડી શકે.

પોતાની દ્વાત્રિંશિકાઓ માટે કવિ જયશેખરસૂરિએ વિષયોની પસંદગી સ્તુતિને અનુરૂપ એવી કરી છે. એમાંની બે દ્વાત્રિંશિકાઓ તો શત્રુજય તીર્થ નિમિત્તે પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવ ભગવાન અને ગિરનાર તીર્થ નિમિત્તે બાવીસમા તીર્થંકર નેમિનાથ ભગવાનની સ્તુતિ કરવામાં આવી છે. અને એવીસમા તીર્થંકર શ્રી મહાવીર સ્વામીની સ્તુતિ ત્રીજી દ્વાત્રિંશિકામાં કરવામાં આવી છે. આ ત્રણે દ્વાત્રિંશિકાઓ એમણે કયા ક્રમે કરી હશે અને તેની વચ્ચે સમયનો ગાળો વીત્યો હશે કે નહીં એની માહિતી આપણને સાંપડતી નથી. પરંતુ તેની હસ્તપ્રત તીર્થંકરોના ક્રમાનુસાર (ઋષભદેવ, નેમિનાથ અને મહાવીર સ્વામી) સાંપડે છે.

આમ ઋષભદેવ ભગવાન, નેમિનાથ ભગવાન અને મહાવીર સ્વામી ભગવાન એમ ત્રણ તીર્થંકરો માટે સ્તુતિરૂપ આ ત્રણ દ્વાત્રિંશિકાની રચના થયેલી છે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ શત્રુ'જય, ગિરનાર, આબુ, તાંગા, પાટણ વગેરે તીર્થોની વારંવાર યાત્રા કરેલી હતી એવું એમની વિનંતીઓ વાંચતાં પ્રતીત થાય છે એટલે સંભવ છે કે શત્રુ'જયની કેઈ યાત્રાના પ્રસંગે સ્થિરતા મળતાં અને ભાવોદ્ઘાસ જન્મતાં એમણે તે વિશેની દ્વાત્રિ'શિકા લખી હોય અને તેવી જ રીતે ગિરનારની યાત્રા પ્રસંગે ગિરનારની દ્વાત્રિ'શિકા લખી હોય.

o o o

૧. તીર્થાધિરાજ શ્રી શત્રુ'જયતીર્થ' સ્તુતિગર્ભિતા દ્વાત્રિ'શિકા

આ દ્વાત્રિ'શિકામાં તીર્થાધિરાજ શત્રુ'જય ઉપર બિરાજમાન પ્રથમ તીર્થ'કર ઋષભદેવ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં આરંભના ત્રણ શ્લોકમાં કવિ આવી સ્તુતિ કરવા માટે પોતાની અદ્ય શક્તિ અને છતાં ઘણા લક્ષિતભાવનો નિર્દેશ કરે છે. કવિ લખે છે કે 'આવી સ્તુતિ કરવામાં મને પ્રેરણા આપનાર તે આપની લક્ષિત જ છે.' બુઝો :

કવ તે સ્તુતિઃ કુંઠિતશકશક્તિઃ, કવ ચાઽહમજ્ઞેષુ ધુરીણરેસઃ ?

સ્તુતેર્મિપ્રાદેષ જનઃ સુમેરુ-મારોદુમુદચ્છતિ પગુકરપઃ ॥ ૨ ॥

પરં મવદ્મક્તિમરેરિતઃ સન્નવં નવં કર્તુમહં યતિપ્યે ।

અત્યેતિ નેતઃ । કિયતીમપિ ક્ષમાં, યતઃ પરપ્રેરણયોપલોપિ ॥ ૩ ॥

[જે સ્તુતિ કરવામાં ઇંદ્રની શક્તિ પણ કુંઠિત થઈ ભય છે એવી આપની સ્તુતિ ક્યાં ? અને અજ્ઞનોમાં અગ્રેસર હું ક્યાં ? સ્તુતિના બહાનાથી પાંગળા જેવો આ જન સુમેરુ ઉપર ચઢવાને ઇચ્છે છે. જેમ પાંગળો મેરુપર્વત ચઢવામાં અસમર્થ છે તેમ હું આપની સ્તુતિ કરવામાં અસમર્થ છું.]

[આપની લક્ષિતથી પ્રેરિત થયેલો હું નવી નવી સ્તુતિ કરવા માટે પ્રયત્ન કરીશ. પથ્થર પોતે જઈ શકતો નથી, પણ બીજાની પ્રેરણાથી, સહાયથી તે ભય છે તેમ આપની સહાયથી હું સ્તુતિ કરીશ.]

આરંભમાં કવિ શત્રુજય પર્વતનો મહિમા બતાવતાં એક અપેક્ષાએ મેરુ પર્વત કરતાં પણ તેને અધિયાતો દર્શાવે છે. જુઓ :

સુપર્વશૈલાદપિ પર્વતોડયં, સ્વામિન્મહીયાનિતિ મે વિતર્કઃ ।

નો ચેદવાપુઃ કિમુ મંજુ મોક્ષં, મુમુક્ષુવોડમુખ્ય શિરોધિરુહય ? ॥૬॥

[હે સ્વામી ! આ પર્વત મેરુપર્વત કરતાં મહાન છે એમ મારો વિતર્ક છે. જો એમ ન હોત તો મુમુક્ષુઓએ આ ગિરિરાજ પર ચઢીને શીઘ્ર મોક્ષ કેવી રીતે પ્રાપ્ત કર્યો ?

સિદ્ધાચલ તીર્થાધિરાજ ઉપર અનેક મહાત્માઓએ મોક્ષગતિ પ્રાપ્ત કરી છે. પર્વત ભારે હોવા છતાં સંસારસમુદ્ર તરી જવામાં સહાયરૂપ છે એ વિશે કવિએ નીચેના શ્લોકમાં સરસ કવિત્વમય વિરોધાભાસ દર્શાવ્યો છે :

અમુ મહદ્મયોડપિ મહાન્તમદ્વિ, શ્રયન્તિ મહાત્મ્યવના જનાયે ।

મવાન્ધિમસ્તાધમદૃશ્યપારં, તરન્તિ તે મંજુ તદીશ ચિત્રમ્ ॥ ૧૦ ॥

[મહાન કરતાં પણ મહાન એવા પર્વતને જે મહાન વ્યક્તિઓ આશ્રય કરે છે તેઓ શીઘ્ર સંસારરૂપી સમુદ્રને તરી જાય છે. આશ્ચર્યની વાત એ જ છે ! કારણ કે ભારે વસ્તુ સાથે હોય તો સમુદ્રમાં ખૂડી જવાય, પણ આ તો ભારે પર્વત હોવા છતાં લોકોને તે તારે છે]

કવિએ કોઈ કોઈ શ્લોકમાં અહીં શ્લેષાલંકારથી તીર્થનો મહિમા દર્શાવ્યો છે. ઉ. ત., નીચેના શ્લોકમાં કૌશિક શબ્દ પર શ્લેષ રહેલો છે. જુઓ :

કેચિત્તવોપાસ્તિવિઘ્નૌ પ્રમોદં, પરે પ્રમાદં ચ દઘત્યડઘન્યાઃ ।

દ્વયેડપિ તે કૌશિકતા લભન્તે, સ્વર્ગે વિનૈનં ગિરિમદ્વિદુર્ગે ॥૨૦॥

[આપની ઉપાસનાનાં કાર્યમાં કેટલાક આનંદ ધારણ કરે છે. તેઓ પણ ધન્ય છે અને ખીજા જેઓ પ્રમાદને ધારણ કરે છે તેઓ

અધન્ય છે, છતાં બંને કૌશિકપણને પ્રાપ્ત કરે છે. (કૌશિક શબ્દના બે અર્થ થાય છે. જેઓ ધન્યતા મેળવે છે તેઓ સ્વર્ગમાં કૌશિક એટલે કે ઇન્દ્ર બને છે અને અધન્ય લોકો સામાન્ય પર્વતના શિખરો પર કૌશિક એટલે કે ઘુવડ બને છે.)

આ દ્વાત્રિંશિકાના ઉત્તર ભાગમાં કવિ ઋષભદેવ ભગવાનની સ્તુતિ કરતાં કરતાં પોતાની મોક્ષગતિની પાત્રતા ક્યારે થશે એ વિશે વિવિધ દૃષ્ટાંતો સહિત પ્રશ્ન કરે છે અને અંતિમ શ્લોકમાં શ્લેષથી પોતાના શુરુ અને પોતાનું નામ વણી લઈને પ્રભુ પાસે એમના ચરણકમલની સેવાની, શરણાગતિની યાચના કરે છે :

एवं सर्वसुपर्वसंहतियुत श्रीमन्महेन्द्रार्चित ।

श्री शत्रुञ्जयशेखर । प्रियकर । श्रीमद्युगादीश्वर ।

वाचो मार्गमुपेतया स्तुतिमिषाच्चेतः स्थमक्तयाऽनया,

चेत्तुष्टોसि तदा सदा निजपदाभ्यर्णे स्थितिं देहिमे ॥ ૩૨ ॥

[આ સર્વ દેવોના સમૂહથી યુક્ત, દેવેન્દ્રથી અર્ચિત શ્રી શત્રુજયના મુગટ સમાન, હે પ્રિયકર યુગાદીશ્વર ! સ્તુતિના બહાનાથી વાણીરૂપી માર્ગ પર મારા ચિત્તમાં આવેલી લક્ષિત વડે જો આપ પ્રસન્ન છો તો મને હંમેશાં આપના ચરણકમલની પાસે નિવાસ આપો.]

૦ ૦ ૦

૨. શ્રી ગિરનાર તીર્થ સ્તુતિગહિતા દ્વાત્રિંશિકા

ગિરનાર તીર્થની સાથે ભગવાન નેમિનાથનું નામ વિશિષ્ટ રીતે સંકળાયેલું છે. નેમિનાથ ભગવાન ગિરનાર પર્વત પર નિર્વાણ પામ્યા હતા. વર્તમાન ચોવીસીના તીર્થકરોમાં મલ્લિકનાથ ભગવાન (મલ્લિકુવરી)ની જેમ નેમિનાથ ભગવાન પણ બળ બ્રહ્મચારી હતા. એટલે કવિએ આ દ્વાત્રિંશિકાના પ્રથમ શ્લોકમાં જ ગિરનાર પર્વત અને કામદેવને જીતનાર નેમિનાથ ભગવાન એ બંનેને માટે સરસ

અનુપ્રાસયુક્ત પદાવલીની રચના કરી છે. જુઓ :

શૂઢગારયન્તં ગિરિમુઢ્ઢજશન્તં, પંચેપુ ચકમ્ ધુતમુજયન્તમ્ ।

શ્રી નેમિનં નૌમિ નિરસ્તમોહ, વ્યપોહિતું મક્તિપરસ્તમોઢહમ્ ॥૧॥

[ઉજ્જયંત ગિરિના શણુગારરૂપ, ઠંપિત કામદેવના ચક્રને. જીતનાર, મોહથી રહિત એવા શ્રી નેમિનાથ ભગવાનની ભક્તિમાં તત્પર એવો હું અજ્ઞાનનો નાશ કરવા માટે સ્તુતિ કરું છું]

આ દ્વાત્રિંશિકામાં પણ કવિ પ્રભુની સ્તુતિ કરવા માટેની પોતાની શક્તિ અદ્ય છે તેમ દર્શાવે છે અને છતાં પોતે નિંદ્ય નથી. તે ઉદાહરણથી સમજાવે છે. જુઓ :

સ્તુતં શ્રુતઞ્ચં સમતોદધે, ત્વા સ્તુવન્નવિદ્વાનપિ નાસ્મિનિન્દ્યઃ ।

નિન્દ્યઃ સ્ફુટન્માસિ મધૌ વિકાસિ-રસાલસંશાલિનિ કિં વિગેયઃ ? ॥૨॥

[હિ સમતાના સાગર ! આપ વિદ્વાનોથી સ્તવાયેલા છો. છતાં પણ આપની સ્તુતિ કરતો અવિદ્વાન એવો હું નિન્દ્ય નથી, કારણ કે આત્રથી યુક્ત ચૈત્ર મહિનામાં વિકસિત લીખડો શું નિન્દ્ય છે ?]

નેમિનાથ ભગવાનના માતાપિતાનાં નામ સમુદ્રવિજય અને શિવાદેવી છે. એ બન્નેનાં નામની સાર્થકતા કેવી છે તે શબ્દજ્ઞાનના પંડિત કવિ નીચેના બે શ્લોકમાં સરસ રીતે દર્શાવે છે. જુઓ :

નૃપઃ સમુદ્રો વિજયાત્ પયોધે-ર્જાતો જગન્નાથ ! યથાર્થનામા ।

લોકદ્વયાસ્તોકસુસ્થોપનેતા, ચિન્તામણિઃ પ્રાદુરસૂયતસ્ત્વમ્ ॥૪॥

આદ્ય સિંહાસનમુગ્ધનાદ દુર્વાદિવન્તીન્દ્રનિરાકરિષ્ણમ્ ।

યાઢજીજનત્ત્વા મહિલા બલાદ્યં, ચિત્રં ! શિવેતિ શ્રુતિમાપસાપિ ॥૫॥

[હિ જગતનાથ ! સમુદ્રવિજય રાજા યથાર્થ નામવાળા થયા, કારણ કે લોકદ્વયમાં પુષ્કળ સુખને આપનાર અ.પ ચિંતામણિ રત્ન પ્રગટ થયા છો હે ભગવન્ ! જે સ્ત્રીએ ઉગ્ર શબ્દવાળા દુર્વાદિ-રૂપી હસ્તિશૈષ્ઠને હરાવનાર સિંહાસન ઉપર બેસીને બળવાન એવા આપને જન્મ આપ્યો તે સ્ત્રી ‘શિવા’ નામે પ્રખ્યાત થઈ તે આશ્ચર્ય છે.]

રૂપક અને ઉત્પ્રેક્ષા અલંકાર કવિને અત્યંત પ્રિય છે. કવિની વાણી સહજ રીતે રૂપકાદિ અલંકારો સહિત વહે છે. કવિ શ્લોક બાર, તેર અને ચૌદમાં તે ઉપરાઉપરી રૂપકો પ્રયોજતા જાય છે. જુઓ:

પપાત પૂરે પતિતં યદીયે, ત્રિલોકમન્તર્ભવવાદ્ધિ તસ્યાં ।

કૃષ્ણાનુજઃ કૃષ્ણતનુશ્ચ કૃષ્ણ-ચિત્રોઽમવસ્ત્વ પ્રમદાપગાયામ્ ॥૧૨॥

મવન્મતેન્દોર્મૈમ હૃચ્ચકોરે, શમામૃતં સાધુહિતં પિપાસૌ ।

અદઞ્ચિત્રોત્સિકાઞ્જરેલા, સૈવાન્તરુથાય કરોતિ વિઘ્નમ્ ॥ ૧૩ ॥

નીતં ફલાશા મમ ચારુચેતઃ ક્ષેત્રે ત્વદાજ્ઞામૃતસારણીભિઃ ।

કુતોપ્યુપેતો વત બોધિવીજમ્, પ્રમાદકોલઃ સકલં નિહન્તિ ॥ ૧૪ ॥

[આ સંસારરૂપી સમુદ્રમાં આખો ત્રિલોક પડી ગયો છે, પરંતુ પ્રમદારૂપી નદીમાં તમે કૃષ્ણના નાનાભાઈ, કૃષ્ણ શરીરવાળા, કૃષ્ણ ચિત્ર થયા અર્થાત્ તમે તેમાં ન ડૂબ્યા પણ તરી ગયા. આપના મતરૂપી ચંદ્રના સારા અને હિતકર શમામૃતને પીવાને માટે ઇચ્છાવાળા આ હૃદયરૂપી ચક્રોરને આ અજ્ઞાનરૂપી મેઘપંક્તિ આ અતરમાં ઉત્પન્ન થઈને વિઘ્ન કરે છે. મારા સુંદર ચિત્તરૂપી ખેતરમાં વપન કરેલ છે બોધિબીજ તે આપની આજ્ઞારૂપી અમૃતની નીકથી ફળની આશાને પ્રાપ્ત કરે છે, પરંતુ કંચાકથી આવેલો આ પ્રમાદરૂપી સૂકર બધાને હણી નાખે છે]

કવિની વાણી ક્યારેક ઉપાલંબનુ રૂપ પણ ધારણ કરે છે. નેમિનાથ ભગવાને કામરૂપી શત્રુને (વવશ કર્યો છે તેા તેઓ તેવી કળા પોતાને પણ કેમ શીખવતા નથી એવો પ્રભુને ઉપાલંબ કવિ એક નહીં પણ ત્રણેક શ્લોકમાં દર્શાવે છે. જુઓ :

યુધિ ત્વયા ત્રાસિત એપ કામો, મચ્ચિત્તદુર્ગં વિવશો વિવેશ ।

તત્રાપિ વીરસ્ત્વમુપાગતોઽસિ, તદ્દ્વય ક્રૂરમમુ નિગૃહ્ય ॥ ૧૯ ॥

અપાયતઃ પાસિ કથ ત્રિલોક-મોક્ષસ્તવૈવાતિકૃશં મૃગં સઃ ।

મચ્ચેત્ત એતત્ત્વયિ મધ્યગેપિ, યત્સામ્પ્રતં લુપ્તિ કામચૌરઃ ॥૨૦॥

યદ્વા સ્વસન્નાપિ સમત્વસાર !, નાહરિક્ષિતં રક્ષિતુમુચ્યમસ્તે ।

અયં જ્ઞમઃ કસ્ય ન વિસ્મયાય, પુનઃ પ્રસો ! ન પ્રમુઘર્મં ઇષઃ ॥૨૧॥

[હે ભગવાન્ ! યુદ્ધમાં તમારાથી ત્રાસ પામેલો આ કામદેવ-
વિવશ થયેલો મારા ચિત્તરૂપી હૃદ્માં વસેલો છે. ત્યાં પણ વીર
એવા તમે આવી ગયા છો માટે હૂર એવા તેને જે'ચીને મારાથી
હૂર કરો. અત્યંત નાના તમારા ઘર સ્વરૂપ મારા ચિત્તમાં તમે રહ્યા
છતાં પણ હંમણાં આ કામરૂપી ચોર લૂંટે છે તો દોઢકનું નાશથી
કેમ રક્ષણ કરો છો ? અથવા હે સમત્વસાર ! અંતરશત્રુથી વિનષ્ટ-
પોતાના ઘરને પણ રક્ષણ કરવામાં તમારો ઉદ્યમ નથી. આ તમારી
શાંતિ કેાને વિસ્મય ન કરાવે ? પરંતુ હે પ્રભુ ! આ પ્રભુનો ધર્મ નથી.]

પોતાના અંતરશત્રુઓ ઉપર વિશ્વય મેળવવા માટે કવિ અંતિમ-
શ્લોકમાં નેમિનાથ ભગવાનને વારંવાર પ્રાર્થના કરે છે. જુઓ :

સમ્મૂય માવારિભિરેવમર્ધમાનં સ્વયં શાશ્વત સૌખ્યલીનઃ ।

ઉપેક્ષે માં યદિ તદ્વરાકી, નિરાશ્રયા નાથ ! દયા ક્વ યાતુ ? ॥૩૧॥

ઉત્સાર્ય માત્સર્યપ્રદાદિવેત્તિજાતં નિરાતઙ્કતયા કથન્નિચ્છત્ ।

વિશ્વેશ ! વિશ્વાસુલપીઢિતોઽહ, પ્રાપ્તોઽસ્મિ તે દૃષ્ટિમતઃ પ્રસીદ ॥૩૨॥

[હે ભગવાન્ ! શાશ્વત સૌખ્યમાં લીન એવા આપ જો ભાવ-
રૂપી શત્રુથી પિડાતા એવા મારી ઉપેક્ષા કરો છો તો હે નાથ !
આશ્રયરહિત બિચારી કયા કયા બાથ ? હે વિશ્વેશ ! કેાઈ પણ
પ્રકારે માત્સર્યપ્રદાદિ દ્વારપાળને હૂર કરીને નિર્ભયરૂપે સંસારના-
હુઃખથી પીડિત થયેલો આપની સમક્ષ આવ્યો છું, તે કારણથી આપ
પ્રસન્ન થાઓ.]

આ દ્વાત્રિંશિકામાં બત્રીસ શ્લોક ઉપરાંત એક વધુ શ્લોક-
લખીને કવિએ તેમાં પોતાનું નામ પણ ગૂંથી લીધું છે. કવિઓની
એવી પરંપરા છે.

૩. શ્રી મહાવીર જિન સ્તુતિગર્ભિતા દ્વાત્રિંશિકા

શ્રી મહાવીર સ્વામીની સ્તુતિ માટે લખાયેલી આ દ્વાત્રિંશિકા અગાઉની બે દ્વાત્રિંશિકા કરતાં જુદી છાપ પાડે છે. આમાં કેઈ તીર્થના મહિમાનું વર્ણન નથી. ભગવાન મહાવીરસ્વામીના શુભ-લક્ષણોને કવિએ સરસ રીતે બિરદાવ્યાં છે. આ દ્વાત્રિંશિકામાં કવિએ જેમ અર્થની દૃષ્ટિએ સ્વયંપર્યાપ્ત એવા પ્રલોકની રચના કરી છે. તેમ પોતાના ભાવ કે વિચારને અભિવ્યક્ત કરવા માટે ક્યાંક સળંગ બે પ્રલોક અથવા ત્રણ પ્રલોક અથવા સળંગ ચાર કે પાંચ પ્રલોકનો પણ ઉપયોગ કર્યો છે. પદ્યરચના અને શબ્દ ઉપરના કવિના પ્રભુત્વની એ પ્રતીતિ કરાવે છે. છઠ્ઠા અને સાતમા પ્રલોકનું યુગ્મ, આઠમા અને નવમા પ્રલોકનું યુગ્મ, અગિયારમા અને બારમા પ્રલોકનું યુગ્મ, એકવીસથી ચોવીસ સુધીના ચાર પ્રલોકનું 'કલાપકમ્' તથા એકદશી અઠાર સુધીના પાંચ પ્રલોકનું 'કુલકમ્' એવી રચના કવિએ આ દ્વાત્રિંશિકામાં કરી છે.

છઠ્ઠા અને સાતમા પ્રલોકના યુગ્મમાં કવિએ ભગવાન મહાવીર સ્વ મી માટે કેવાં કેવાં વિવિધ વિશેષણો પ્રયોજ્યાં છે તે જુઓ :

અહોનિરાસં કરુણાનિવાસં, સસવરં સારરમાવિલાસમ્ ।

આયાસદૂરં મહિમોરુપૂરં, સન્દેહમન્દેહસમૂહસૂરમ્ ॥ ૬ ॥

અસંપરાય નવહેમકાયં, વિભિન્નમાવારિવલં વિમાયમ્ ।

મહોમહોલાસમવં ભવન્તં, સન્તો નમન્તો મુદમાવહન્તિ ॥ ૭ ॥

[યુગ્મમ્]

[પાપને દૂર કરનાર, દયાના ઘર, સંવર સહિત શ્રેષ્ઠ લક્ષ્મીના વિલાસ સ્વરૂપ (આયાસ), ખેદથી રહિત, મહિમાના વિશાલ પૂર સમાન, સંદેહમુક્ત, મૂર્ખ સમૂહને સમજાવવામાં પડિત સમાન, પુનર્જન્મરહિત, નવા સોના સમાન કાયાવાળા, ભાવશત્રુનો નાશ કરનાર, માયારહિત, તેજથી મહાન, ઉલ્લાસને જન્મ આપનાર,

એવા આપને નમન કરતાં લોકો આનંદને વહન કરે છે]

ચૌદથી અઠાર સુધીના શ્લોકમાં રમણીઓ ઉપર લગવાન રાગવાળા ન થયા તેનું સરસ શબ્દચિત્ર કવિએ રમણીઓના વિશેષણોનો પ્રયોગ કરીને દોર્યું છે. તે જુઓ :

સલીલહાસાલયહાવમાવ-વિલાસહેલારસમંથરાસુ ।

અકુળવાણી કલકળ કળ-રોલમ્બજાયાજયલાસાસુ ॥ ૧૪ ॥

અમન્દમન્દારમરન્દ વિન્દુ-મચાલિજ્ઞ કારવાકુલાસુ ।

આપીઢ તાઢકલ્લામમંજુ-મજીરહારાવલિમાસુરાસુ ॥ ૧૫ ॥

રમ્મોરુદળ્હાસુ સરોજનાલ-સોમાલવાહાચલકંકણાસુ ।

વિમ્બી ફલામાધરપરલવાસુ, કપોલપાલીકલકુળ્હાસુ ॥ ૧૬ ॥

વિમાવરી વરલમમિત્તિમાલ-વિલોલ કાલ્લલવિકુન્તલાસુ ।

અમગુરાઢમ્બર પંચવાળ તૂર્ણીરમ્મિલ્લમનોરમાસુ ॥ ૧૭ ॥

સમ્પન્નરાઢામરમારવારા હંકારસંહારપરાયણાસુ ।

આસીર હો સંગમદેવમાયા-સિદ્ધાસુ રામાસુ વિમો । ન રાગી ॥૧૮॥

॥ કુલકમ્ ॥

[લીલાપૂર્વક હાસ્ય-કટાક્ષ-હાવભાવ કરવાવાળી, વિલાસ હેલા-રસથી મંદ ગતિવાળી, અકુલ વાણી એવા કૌયલના મધુર સ્વરથી ભમરોને જીતવાની ઇચ્છાવાળી, વિકસિત મંદાર પુષ્પરસના બિંદુથી મત્ત, બંધાર શબ્દથી વ્યાપ્ત, સુગટ, કર્ણભૂષણ, અતિશય સુંદર નૂપુર હારની આવલિઓથી શોભિત, કેળના ફંડ સમાન જંઘાવાળી, કમલની નાલયુક્ત કેમળ બાહુ પર અંચલ છે કંકણ જેનાં એવી, બિમ્બજળ તુલ્ય હોઠના પલ્લવવાળી, મનોહર ગાલ પર મનોહર લટકતા કુંડલોવાળી, અર્ધ ચંદ્રમા તુલ્ય લલાટ ઉપર અંચલ કાળા વાળવાળી, સફલ અડંબરવાળા કામદેવના સાથા સમાન અંબોડાથી મનોહર, સંપન્ન રાગસમૂહથી યુક્ત, કામદેવની પત્નીના

અહંકારનો સંહાર કરવામાં તત્પર એવી સંગમ કરવામાં દેવ-
માયા તુલ્ય સિદ્ધ એવી રમણીઓ ઉપર હે વિભુ ! આપ રાગવાળા
ન થયા.]

કવિની અન્ય દ્વાત્રિંશિકાઓની જેમ આ દ્વાત્રિંશિકા પણ રૂપ-
કાંઠિ અહંકારથી પ્રચુર છે. એવી પોતાની ગંભીર વાણી વડે કવિ
જગવાન મહાવીર સ્વામીનાં ચરણકમળની સેવા પોતાને જન્મોજન્મ
મળે એવી ભાવના વ્યક્ત કરે છે. કવિએ વૃક્ષ અને પક્ષીનું રૂપક
પ્રયોજીને પોતાની ભાવના ચિત્રાત્મક શૈલીએ દર્શાવી છે. જુઓ :

કામો ન કામે ન ચિરં રિરંસા, મહે મહેલાસુ મમાવહેલા ।

વિહંગમોહં સમયદ્રુમે તે, ભવામિ મે કેવલમેવમીહા ॥ ૩૧ ॥

[મને કામમાં પ્રીતિ નથી, લાંબા કાળ સુધી સંસારમાં રમવાની
ધૃત્તિ નથી. મને સ્ત્રીઓ પ્રત્યે અનાદર છે. તમારા સમયરૂપી
(થાસનરૂપી) વૃક્ષમાં હું પક્ષી બનું-કેવલ એ જ મારી ધૃત્તિ છે.]

આમ ત્રણે દ્વાત્રિંશિકાઓમાં કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ તીર્થંકર
પરમાત્માની સ્તુતિ કરે છે અને ક્યારેક પ્રાર્થનારૂપે, તો ક્યારેક
ઉપાલંબરૂપે પરમાત્માને વિનંતી કરતાં, પરમાત્માના ચરણની સેવા
પોતાને મળી રહે અને મોક્ષગતિ માટે પોતે અધિકારી બને તેવી
ભાવના વ્યક્ત કરે છે. ઉપબતિ છંદમાં લખાયેલી આ ત્રણે દ્વાત્રિં-
શિકાઓમાં કવિ જયશેખરસૂરિનાં અસાધારણ પાંડિત્ય અને કવિત્વનાં
જેમ દર્શન થાય છે તેમ એમના ઉચ્ચ જ્ઞાન અને ભક્તિભાવનાં પણ
દર્શન થાય છે.

સંસ્કૃત સાહિત્યમાં દ્વાત્રિંશિકાઓના ઇતિહાસમાં કવિ શ્રી
જયશેખરસૂરિકૃત આ ‘દ્વાત્રિંશિકાત્રયી’ પણ સ્ત્રીમાચિદ્નરૂપ બની
ગઈ છે.

वीक्षणाः सुवृद्धाः अण्डेऽपि बहवः सुवृद्धाः अयमगमस्य सुवृद्धाः बोधवन्धुशधमेक्षुगाः धुरंधराजः जिरोपायं श्रीआर्क्षे सुदसि युग्मव
 दनारविदमकरं ददितुं मंदादौ ददौ मादधौ नो धर्मो दद्यानां सस्यय निवाम्य श्रीसंप्रतिनेरपतिः विजोपमम्यग्दज्जोष्टो
 कोमाधनः मज्जाजिनतामाहृत्यमादिनी सुवृग्जिनसवनानरणविष्टा धिता वितकोतिस्मा अनाद्यं धर्मे देवेषु स विजोपं श्री
 मदर्दं देवैर्भवर्तमाना तस्य नावाहवदधोपि मसकलसुरवसयपद्मजानबध्वांसम्यक् तद्वप्रतिपादिका मिमोको
 धातिपीयायवणं सुतोपमां तव वत्तच्छालिनधमं निमिता ॥ दधार्थपरिष्ठाधीसमृद्धयोऽशिवला ॥ १७ ददेषु लोको सं
 रब्धो ह्येऽस्मिन् श्रीजगदोपरः ॥ श्रीमदं धर्मे लोको ह्येऽस्मिन् ॥ मङ्गलं किञ्चुदी ॥ एतन्मिन् श्रीममङ्गलको सुदी समान
 ॥ ॥ अंमया ॥ ७७ एवमदीयधाय ॥ मवत्तणं एवमेष
 दा ॥ वा ॥ श्रीरघुलेखकः ॥ वा ॥

'सम्यङ्गत्वं क्रौमुदी' नी हस्तप्रतिनि 'अतिम ५०४
 [येन. धी. धन्विद्व्युद - अमहावाहनी हस्तप्रति]

(૨) સમ્યક્ત્વ કૌમુદી

કવિ જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત ભાષામાં જે કેટલીક રચનાઓ કરી છે તેમાં અઘાપિ અપ્રકાશિત રહેલી એક રચના તે ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ છે. આ કૃતિની રચના એમણે વિ. સં. ૧૪૫૭માં કરી છે, જેમાં એમણે પોતાના નામનો નિર્દેશ પણ કર્યો છે. જુઓ :

હયેણ્લોક ૧૪૫૭ સસ્યેદે, સૂરીઃ શ્રી જયશેખરઃ ।

સંક્ષિપ્ત્યસંદર્ભેમા કથાં સમ્યક્ત્વ કૌમુદી ॥ ૨ ॥*

‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ના નામથી સંસ્કૃત ભાષામાં જુદા જુદા કેટલાક કવિઓએ રચનાઓ કરી છે, જેની માહિતી નીચે પ્રમાણે છે.
(૧) ચૈત્ર ગચ્છના ગુણાકરસૂરિએ વિ. સં. ૧૫૦૪માં ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી કથા’ નામની કૃતિની રચના કરી છે. આ કૃતિની રચના ૧૪૮૮ જેટલા શ્લોકમાં થયેલી છે.^૧

(૨) આગમ ગચ્છના અિહંતસૂરિના શિષ્ય સોમદેવસૂરિએ ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ નામની રચના વિ. સં. ૧૫૭૩માં કરી છે. આ કૃતિની રચના ૩૩૫૨ શ્લોકમાં થઈ છે.^૨

(૩) જયથંક્રસૂરિના શિષ્ય જિનહર્ષગણિએ વિ. સં. ૧૪૮૭માં ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ની રચના કરી છે. આ રચના ૨૮૫૮ શ્લોક-માં કરવામાં આવી છે.^૩

* જુઓ : ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ખંડ ૨, પૃ. ૧૫૬.

૧ જુઓ : ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’, પૃ. ૫૧૪ અને ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ખંડ ૨, પૃ. ૧૫૭

૨. જુઓ : ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’, પૃ. ૫૨૮ તથા ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ખંડ ૨, પૃ. ૧૫૭

૩ જુઓ : ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ખંડ ૨, પૃ. ૧૫૬.

આ ગ્રંથ જૈન આત્માનંદ સલા તરફથી વિ. સં. ૧૬૭૦માં છપાયો છે. અને એનું ભાષાતર એ જ સરથા તરફથી વિ. સં. ૧૬૭૩માં છપાયું છે.

- (૪) સોમદેવસૂરિના શિષ્ય જયચંદ્રસૂરિએ સોળમા સૌકામાં 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી'ની રચના કરી છે.^૧
- (૫) 'સમ્યક્ત્વમાર્ગ' ચઉપઈ' સં. ૧૩૩૧ પછી, લે. જિનેશ્વરસૂરિના શિષ્ય જગદુ.^૨
- (૬) 'સમ્યક્ત્વ રાસ'(અષ્ટ ભાષામાં), સં. ૧૫૦૫ માગશર, તલવાડામાં સંઘકલશ ગણિ.(તપગચ્છ-રત્નશેખરસૂરિ-ઉદયન'દિના શિષ્ય)૩
- (૭) 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રાસ'—સં. ૧૬૨૪ મહા સુ પુનમ બુધવાર, સવાલખ દેશમાં, લે. હીરકલશ. (ખરતરગચ્છ દેવતિલક. ઉ. હર્ષપ્રભુના શિષ્ય.)^૪
- (૮) 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી રાસ'—સં. ૧૬૪૨ માઘ સુદ પાંચમ શુક્રવાર, ત્રંબાવતી (ખંભાત)માં—લે. વચ્છરાજ [પાર્શ્વચંદ્રસૂરિ—સમરચંદ્રસૂરિ—રત્નચંદ્ર (ચારિત્ર) શિષ્ય.]^૫
- (૯) 'સમક્રિતાના ષટસ્થાન સ્વરૂપની ચોપઈ' યશોવિજયજીકૃત અર્થ (ટખા) સહિત, સં. ૧૭૩૩ ચોમાસુ' ઇલ્લપુરમાં.^૬

આ ઉપરાંત ધર્મકીર્તિ, મંગરાસ, મદિલભૂષણ, યશઃકીર્તિ, યશઃસેન, વત્સરાજ (ઋષિ) અને વાદિભૂષણ નામના કવિઓએ દરેકે 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી' નામની કૃતિની રચના કરેલી મળે છે તથા એ નામની ત્રણ ગુદી ગુદી કૃતિઓ પણ સાંપડે છે જેમાં એના કર્તાનું નામ નથી.^૭

આમ 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી' નામની સંખ્યાબંધ કૃતિઓ પંદરમા-

-
૧. 'જૈન સાહિત્યનો સ્પષ્ટ ઇતિહાસ', પૃ. ૪૬૫
 ૨. 'જૈન ગૂજ'ર કવિઓ', પ્રથમ ભાગ, પૃ ૮
 ૩. 'જૈન ગૂજ'ર કવિઓ', પ્રથમ ભાગ, પૃ. ૪૪
 ૪. 'જૈન ગૂજ'ર કવિઓ', પ્રથમ ભાગ, પૃ ૨૩૪
 ૫. 'જૈન ગૂજ'ર કવિઓ', પ્રથમ ભાગ, પૃ ૨૬૯
 ૬. 'જૈન ગૂજ'ર કવિઓ', દ્વિતીય ભાગ, પૃ ૩૪
 ૭. ગુણો : 'જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ', ખંડ ૨, પૃ ૧૫૭

સોળમાં સૌકામાં લખાયેલી આપણને મળી આવે છે. આ બધી કૃતિઓમાં સમયાનુક્રમની દૃષ્ટિએ જોઈએ તો સૌથી પ્રથમ કૃતિ જય-શેખરસૂરિની જણાય છે. એથી પૂર્વેની ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ નામની કોઈ કૃતિ હજી સુધી ઉપલબ્ધ જણાતી નથી. જો કે સમ્યક્ત્વનો વિષય એટલો પ્રાચીન છે કે આ નામની અન્ય કોઈ કૃતિ સાંપડે તો તે સ્વાભાવિક છે. વળી સમ્યક્ત્વનો વિષય એ પાયાના સિદ્ધાંતનો ‘વિષય હોવાથી એના વિશેનું’ સાહિત્ય અન્ય નામથી પણ પ્રાચીન સમયમાં ઉપલબ્ધ રહ્યું છે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ આ ગ્રંથની રચના ગદ્યપદ્યમાં કરી છે અને તેનું શ્લોકપ્રમાણ કૃતિને અંતે જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે ૯૬૭ જેટલું છે એના ઉપર ખરતરગચ્છના કવિ ગુણવિનયે ટીકા લખેલી છે.^૧

કવિ જયશેખરસૂરિનો જન્મ વિ. સં. ૧૩૯૮માં થયો હતો. એટલે આ કૃતિની રચના એમણે ૫૯ વર્ષની ઉંમરે કરી છે. વિ. સં. ૧૪૩૬માં ‘ઉપદેશચિંતામણિ’ જેવો આકરગ્રંથ એમણે લખ્યો તે પછી એકવીસ વર્ષે આ ગ્રંથની રચના કરી છે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ આ કૃતિના અંતિમ શ્લોકમાં પોતાના નામનો અને કૃતિની રચનાસાલનો નિર્દેશ કર્યો છે. વળી, હસ્તપ્રત-માં શ્લોકસંખ્યાનો પણ ઉલ્લેખ થયો છે એટલે કૃતિની રચના-સાલ વિશે કોઈ સંદેહ રહેતો નથી. એમણે કયા સ્થળે રહીને રચના કરી હશે તે વિશે હજી સુધી માહિતી મળતી નથી.

કવિ જયશેખરસૂરિકૃત ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ નામની આ કૃતિ હજી સુધી અપ્રકાશિત રહી છે. એની એક હસ્તપ્રત અમદાવાદના સંવેગી ઉપાશ્રયમાં ઉપલબ્ધ છે. (નં. ૩૪૩૧)

કવિએ આ ગ્રંથની શરૂઆત વર્ધમાન સ્વામીને નમસ્કાર

૧ જુઆ. ગુણવિનયકૃત ‘નવદત્તી પ્રાપ્તિ’ પ્રસ્તાવના, લે. સ. ડૉ. અમુ-લાલ શાહ.

કરીને કરી છે. અંધારંભમાં જ એમણે પોતાનું પ્રયોજન જણાવ્યું છે. તે પ્રમાણે પોતે આ વિષયનું નિરૂપણ સંક્ષેપમાં કરે છે અને તે પછી પોતાના શિષ્યોને સમજાવવાને માટે. જુઓ :

શ્રી વર્ધમાનમાનમ્ય જિનત્રિજગદીશ્વરં વક્ષ્યે

સંક્ષિપ્ત્ય શિષ્યાણાં કૃતે સમ્યક્ત્વ કૌમુદી ॥ ૧ ॥

‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ના વિષયનું નિરૂપણ આર્યસુહસ્તિસૂરિ અને સંપ્રતિ મહારાજના નિમિત્તે થયું છે. શ્રી આર્યસુહસ્તિસૂરિ કોઈક સમયે વિહાર કરતાં કરતાં ગૌડદેશના પાટણીપુત્ર નગરમાં પધાર્યા ત્યારે દેશબ્રમણના વિનોદથી વિચરતા ત્યાં આવેલા સંપ્રતિ-મહારાજ આર્યસુહસ્તિસૂરિને વંદન કરીને ધર્મદેશના સાંભળવા બેઠા. શુરુભગવંત ધર્મદેશના આપતાં કહે છે કે મનુષ્યભવ, આર્યક્ષેત્ર, ઉત્તમ કુળ, સંપૂર્ણ ઇન્દ્રિયો આદિ સામગ્રીનો લાભ હોવા છતાં જીવને સમ્યક્ત્વ રત્ન હુલંભ છે. વળી સમ્યક્ત્વયુક્ત જીવો પ્રાથે વૈમાનિક હેવ થાય છે. આ પ્રમાણે ધર્મદેશના સાંભળી રાજ સંપ્રતિ આર્યસુહસ્તિસૂરિને પ્રશ્ન કરે છે કે ‘સમ્યક્ત્વ યોગ્ય કયો જીવ હોય ? વળી પૂર્વે કયા ભાગ્યશાળી આત્માએ સમ્યક્ત્વનું પાલન કયું હતું અને તેનું શું ફળ પ્રાપ્ત થયું હતું ? આ વાત સંદેહાન્ત કહેવા દ્વારા મારા પર કૃપા કરો.’

ત્યારપછી આર્યસુહસ્તિસૂરિએ સમ્યક્ત્વને પ્રકાશિત કરનારી અર્હંદાસ શ્રેષ્ઠીની કથા કહી.

રાજગૃહી નગરીના શ્રેષ્ઠિક મહારાજના રાજ્યમાં અત્યંત ધર્માનુરાગી અર્હંદાસ નામના શ્રેષ્ઠી વસતા હતા. તેઓને આઠ પત્નીઓ હતી. તેમની સાથે વિષયસુખને અનુભવતા નિરતિત્યાર શ્રાવકપણાને પાલન કરતા તેઓ સુખે દિવસો પસાર કરતા હતા. એવામાં કોઈક સમયે મહાવીર પરમાત્મા વૈશ્વાગિરિ પર સમવસર્યા અને સમ્યક્ત્વનું મહત્ત્વ સમજાવતી ધર્મદેશના આપી. અર્હંદાસ શ્રેષ્ઠી-

એ પણ પર્વતિથિમાં સમસ્ત જિનમંદિરોનાં દર્શન-મહાન તિથિએ જોત્યમાં દેવપૂજા-સ્નાનાદિ પૂજા કરવી એવો નિયમ ગ્રહણ કર્યો.

તે નગરમાં કોઈક સમયે કૌમુદી મહોત્સવ થયો. સર્વ નગર-જનોએ એ મહોત્સવમાં ભાગ લીધો પરંતુ અહ્નંદાસ અને તેમની પત્નીઓએ ધર્મક્રિયામાં જ રાત્રિદિવસ પસાર કર્યો. અહ્નંદાસે આઠે પત્નીઓને સમ્યક્ત્વતું સ્વરૂપ સમજાવ્યું. તે માટે તેઓ વચ્ચે વિવિધ દૃષ્ટાંતોની ચર્ચા પણ થઈ. અહ્નંદાસની આઠમી પત્ની કુંદ-લતા નાસ્તિક જેવી હતી. પરંતુ, તે પણ સમ્યક્ત્વનો પ્રત્યક્ષ પ્રભાવ જોઈ પ્રતિબોધ પામી. પછી તેણે હીક્ષા ગ્રહણ કરી. જામ, સમ્યક્ત્વથી ધર્મ-આરાધનામાં લીન બનેલા અહ્નંદાસ શ્રેષ્ઠી કષ્ટમાંથી સુક્રિત મેળવે છે. સમ્યક્ત્વનો પ્રગટ પ્રભાવ જોઈ ઘણાં નગરજનો જૈનધર્મનો સ્વીકાર કરે છે. અંતે સંયમ સ્વીકારી અહ્નંદાસ મોક્ષ-પદ મેળવે છે.

‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ ની રચના સરળ ગદ્યપદ્યમાં કરી છે. કવિની ભાષા અને શૈલી કેવી છે તે એમની આરંભની નીચેની કંડિકા યાંચવાથી સમજાશે :

વંદામહે મહેચ્છંતં સૂરિમાર્યસુહસ્તિનં યસ્માદ્જનિ સમ્યક્ત્વા કે
પ્રઃ સપતિ મૂપતિઃ ॥ ૩ ॥ તથાહિ । મગવંતઃ શ્રી વીરવિમોરન્વયેદુર્ધર
મકરધ્વજ વીર વિજયઃ જનિતયશઃ સમુદય ધવલિત ધરાવલય શ્રી સ્થૂલ-
ભદ્રમુર્તીદ્ર શિષ્યાદશ પૂર્વા કૂપારવારગમ પટુ પ્રજ્ઞાવજ્ઞાત પુરુહૂત સૂરય ।
શ્રી આર્યસુહસ્તિસૂરયઃ કદાચિન્નિર્વિકરૂપ નવકરૂપ વિહારોચતા ગૌહ-
દેશે પાટલિપુત્રપુરં સપરિવારાઃ પ્રાપ્તા । પ્રાસુકે વનપ્રદેશેષ્વ તસ્થિરે ।
તદા ચ દેશચર્યાવિનોદેન વિચરતસ્તત્રયાતસ્ય ત્રિસંહ મરતા તર્વર્ત્તિમૂપાલ-
માલાપાલિતશાસનસ્ય શ્રી સમતિ મૂપસ્ય યથાવિધિ વંદિત્વા નિષળસ્ય
પુરત એવં તે । ધર્મદેશના વ્યથુ । મો મહારાજનરજન્માર્યક્ષેત્ર સુકુલ
સકલ કરણ પાટવાદિ સમગ્ર સામગ્રી લામેપિ દુર્લભં સ્વલ્લ સમ્યક્ત્વ

રત્નં જીવાનાં । તદેવદેવં ગુરું ધર્મે ચ સમ્યગ્લક્ષ્યતિ । સમસ્ત કલેશ
પ્રહાણરૂપાંમુક્તિ ચ દદાતિ । યતઃ પિધાનં દુર્ગતિ દ્વારો, નિધાનં
સર્વ સંપદાં,

વિધાન મોક્ષ સૌરુયાનાં, પુણ્યૈઃ સમ્યક્ત્વમાપ્યતે ॥ ૧ ॥

સમ્યક્ત્વ મિત્રાદપરં ન મિત્રં,

સમ્યક્ત્વ વંધો ન પરોસ્તિવંધુઃ,

સમ્યક્ત્વ રત્નાદપરં ન રત્નં,

સમ્યક્ત્વ લાભાન્ ન પરોસ્તિ લાભઃ ॥ ૨ ॥

તિર્યગ્નરકયોદ્ધારદૃઢા સમ્યક્ત્વમર્ગલા દેવમાનવ નિર્વાણ સુસ-
દ્ધારૈક કુચિકારં । ભવેદ્ વૈમાનિકાદવશ્યં, જંતુઃ સમ્યક્ત્વ વાસિતઃ ।
યદિ નૌધાત સમ્યક્ત્વો, વધાયુર્નાપિ વૈપુરા ॥ ૪ ॥ તદાકર્ણ મૂર્ષિઃ
પ્રપચ્છ । મગવાન્ સમ્યક્ત્વ યોગ્યઃ કીદૃશઃ સ્યાત્ । ગુરુમિત્ત ।
ભાષાવુદ્ધિ વિવેક વાક્ય કુશલઃ । શંકાદિ દૌષો તો ગંભીરઃ પ્રગમ-
શ્રિયાપરિગતૌ વશ્વેન્દ્રિયોઘૈર્યવાન્ । પ્રાચીણ્યં યદિ નિશ્ચિય ત્યજહતૌ
મક્તિશ્ચ દેવગુરા । બૌચિત્યાદિ ગુણેરલંકૃતતનુઃ સમ્યક્ત્વ યોગ્યો ભવેત
॥ ૧ ॥ પુનઃ રાજાવિજ્ઞપ્તં મગવન્ પુરાકેન માગ્યવતા સમ્યક્ત્વમેવ-
ચંત્પાલિતાં । તસ્ય ચ કિં કલં જ્ઞાતમિતિ કથાનક કથનેન મયિ પ્રસીદ ।
તત્તૌ ગુરુર્જગાદ્ર યદ્દેવં નરદેવત સમ્યક્ત્વ ઘોતિનીમર્હદાસ શ્રેષ્ઠિનઃ
કથામવહિતઃ શ્રુણુ ॥ તથાહિ ॥

આમ, ‘સમ્યક્ત્વ કૌમુદી’ ગ્રંથમાં સમ્યક્ત્વના સ્વરૂપની તથા
સમ્યક્ત્વના પ્રકારની વિચારણા કરવામાં આવી છે. તેમાં કવિએ
સમ્યક્ત્વના મહિમા વિશે કેટલીક ઉત્તમ પદ્ય પંક્તિઓ આપી છે.
જેમ કે :

સમ્યક્ત્વ મિત્રાદપરં ન મિત્રં, સમ્યક્ત્વ વંધોન પરોસ્તિવંધુઃ ।

સમ્યક્ત્વ રત્નાદપરં ન રત્નં, સમ્યક્ત્વ લાભાન્ પરોસ્તિ લાભઃ ॥ ૨ ॥

પિધાનં દુર્ગતિ દારો નિધાનં સર્વસંપદાં ।

વિધાનં મોક્ષસૌર્યાના, પુણ્યૈઃ સમ્યક્ત્વમાપ્યતે ॥ ૧ ॥

હોઈ ચડથોવાસસ્સ, જં ફલં ચિત્તિપ્પમણસાવિ ।

પુડવગરણગહ્ણે છટ્ટોવાસસ્સ લહ્હઈ ફલં ॥ ૧ ॥

ગમનારમે જાયહ્, અઠમમત્તોવવાસ જં પુણં ।

ગમણે પુણ દશમ કયં દુચ્ચાલ સંજિણહર પવેસે ॥ ૨ ॥

આમ 'સમ્યક્ત્વ કૌમુદી' એ સમ્યક્ત્વનો વિષય સમજાવવા માટે, કથાના આલંબન સહિત તત્ત્વવિચારણાનો સરલ સંસ્કૃત ભાષામાં લખાયેલો એક ઉત્તમ ગ્રંથ છે. આ ગ્રંથ સંક્ષેપમાં લખાયેલો હોવાને કારણે થોડા સમયમાં જ ખરતરગમ્મના કવિ ગુણવિનય જેવા સમર્થ પંડિતને એના ઉપર ટીકા લખવાનું મન થાય એ જ આ ગ્રંથની મહત્તા દર્શાવવા માટે પૂરતું છે.

(૩) આત્માવબોધ કુલક

કુલક શબ્દ જૈન સાહિત્યમાં વિશેષ અર્થમાં વપરાયો છે. કુલક સંસ્કૃત શબ્દ છે. 'કુલ' શબ્દ ઉપરથી તે આવેલો છે. 'કુલ' એટલે કુટુંબ. કુલક એટલે કુટુંબ કરનાર. એકલહોકલ વ્યક્તિને આપણે કુટુંબ કહેતા નથી, પરંતુ માતાપિતા, દીકરા-દીકરી ભાઈ-બહેન વગેરે મળીને એક કુટુંબ થાય છે. ત્રણચાર પેઢીનાં વિશાળ કુટુંબમાં તો ઘણા બધા સભ્યો હોય છે. તે દરેકનાં વય, જાતિ, સ્વભાવ ઇત્યાદિની લાક્ષણિકતા સિન્ન સિન્ન હોવા છતાં તેઓ બધાં સંબંધથી જોડાયેલાં હોય છે અને તેઓ બધાંમાં કેટલુંક સમાન તત્ત્વ રહેલું હોય છે.

જેમ જીવનમાં તેમ સાહિત્યમાં કેટલાક પ્રલોકો કે કેટલીક પંક્તિઓ એક કુટુંબનાં સભ્ય હોય તેવા પરસ્પર સંકળાયેલાં હોય છે. આથી એક જ વિષય ઉપરના કેટલાક પ્રલોકો કે ગાથાઓના

સમુદાયને ‘કુલક’ કહેવામાં આવે છે.

‘કુલક’ શબ્દના જુદા જુદા અર્થ સંસ્કૃત કોશમાં આપવામાં આવ્યા છે. તે અનુસાર કુલક એટલે (૧) સારા કુટુંબનો, (૨) સમુદાયના ઉપરી, (૩) વિશિષ્ટ કુલના સમર્થ કલાકાર, (૪) કીડીઓનો રાફડો, (૫) સંગ્રહ, (૬) આઠ પ્રલોકનો સમુદાય, (૭) પાંચથી પંદર સુધીના પ્રલોક પરસ્પર અનુક્રમે એવી રીતે સંકળાયેલા હોય જેમાં વ્યાકરણની દૃષ્ટિએ માત્ર એક જ વાક્ય રહેલું હોય. આમ કુલક શબ્દના જુદા જુદા અર્થ થાય છે. સાહિત્યમાં કુલક શબ્દનો અર્થ થાય છે — ‘એક જ વિષય ઉપરનાં પાંચ અથવા આઠથી વધુ પ્રલોક કે ગાથાનો સમુદાય.’

સંસ્કૃત ‘કુલક’ શબ્દ ઉપરથી પ્રાકૃત ‘કુલય’ શબ્દ આવેલો છે અને જૈન પ્રાકૃત સાહિત્યમાં ‘કુલક’ અથવા ‘કુલય’ શબ્દ સારા પ્રમાણમાં વપરાયેલો જોવા મળે છે.

કુલ અથવા કુટુંબના જુદા જુદા સભ્યો મળીને એક સમુદાય થાય છે, પરંતુ દરેક વ્યક્તિનું પોતાનું સ્વતંત્ર અને સ્વયંપર્યાપ્ત, અસ્તિત્વ અને વ્યક્તિત્વ હોય છે. એથી તેના કુમમાં ફેરફાર કરવાથી ખાસ કંઈ ફરક પડતો નથી, જેમ કે ‘માતૃપિતા’ ને બદલે ‘પિતામાતા’ બોલીએ અથવા ‘ભાઈ-બહેન’ને બદલે ‘બહેન-ભાઈ’ બોલીએ અથવા ‘દીકરાદીકરી’ને બદલે ‘દીકરીદીકરા’ બોલીએ તો અર્થની દૃષ્ટિએ કંઈ ફરક પડતો નથી. એવી જ રીતે કુલકમાં પ્રત્યેક પ્રલોક અથવા ગાથા સ્વતંત્ર અને સ્વયંપર્યાપ્ત હોય છે. એટલે ગાથાઓનો ક્રમ આગળપાછળ કરવાથી ખાસ કંઈ ફરક પડતો નથી, કારણ કે પ્રત્યેક પ્રલોક અથવા ગાથામાં એક સ્વતંત્ર વિચાર-ભિંદુ હોય છે. જેમ કુટુંબનાં સભ્યોને વય અથવા જાતિ કે એવા કોઈ ક્રમાનુસાર ગોઠવી શકાય છે, તેમ કુલકના પ્રલોકને અથવા ગાથાને પણ કોઈક ક્રમાનુસાર ગોઠવી શકાય છે. પરંતુ એ ક્રમ હંમેશાં એ જ પ્રમાણે આવવો જોઈએ કે રહેવો જોઈએ તે અનિવાર્ય નથી.

આઠ કે તેથી વધુ શ્લોકની વર્ણનાત્મક કે અન્ય પ્રકારની રચના હોય અને જેના શ્લોકો આગળપાછળ કરી શકાય તેવા ન હોય તો તેવી રચનાને ‘કુલક’ કહેવામાં આવતી નથી. કુલકમાં તો પ્રત્યેક શ્લોક અથવા ગાથા એક સુક્તક જેવી બને છે. એક જ વિષય ઉપરનાં એવાં કેટલાંક સુક્તકોનો સમુદાય કુલક બને છે. એટલે કે કુલક એવા પ્રકારની રચના છે કે જેમાં બે-ચાર શ્લોક ઉમેરવા હોય તો ઉમેરી શકાય છે અને તેમાંથી બે-ચાર શ્લોક કાઢી નાખવા હોય તો કાઢી નાંખી શકાય છે. એમ કરવાથી કવિતાની કલાત્મકતા કે સર્જનાત્મકતાને ખાસ કરી હાનિ પહોંચતી નથી.

મનુષ્યજીવન સ્થૂલ અને સૂક્ષ્મ પ્રકારના અનેક અનુભવોથી સમૃદ્ધ બને છે. જ્ઞાની મહાત્માઓના અનુભવમાં વિશિષ્ટ પ્રકારનો પ્રકાશ હોય છે. વળી તેઓ મનીષી કે મહર્ષિ હોવાથી તેમનું કથન શ્લોક કે ગાથારૂપે કવિતામાં અવતરે છે તેમની અનુભૂતિ-માંથી અને પ્રતિભામાંથી પ્રત્યેક શબ્દ અર્થગર્ભિત બનીને અવતરે છે. અને એ બધા શબ્દો પરસ્પર ગૂંથાઈને એવી ચમત્કૃતિભરેલી રમ્ય રચના બને છે કે વાંચનાર કે સાંભળનારાનાં ચિત્તને તે જ્ઞાન-પ્રકાશ સાથે અતિશય આનંદ આપે છે. બધા જ શ્લોક કે ગાથાનું સામઘ્ય એકસરખું ન હોઈ શકે. પરંતુ જેમ શ્લોક કે ગાથાનું સામઘ્ય વિશેષ તેમ એવી રચનાને પોતાની પાસે સાચવી રાખવાનું માનવજાતને વિશેષ ગમે છે. એટલે કેટલીએ એવી રચનાઓ હોય છે જેમાં અનુભવોનો ભંડાર અને જ્ઞાનનો પુંજ એવી ઉચ્ચ કોટિનો હોય છે અને એની શબ્દસંકલના એવી સરસ હોય છે કે માનવજાત એને પોતાના હૈયામાં અને જીહ્વાએ સંગ્રહી રાખે છે. કેટલાય એવા શ્લોક કે ગાથા માત્ર બેચાર સૈકા નહીં પણ પાંચપંદર હજાર વર્ષથી પણ વધુ સમય સુધી માનવજાત પાસે સચવાઈ રહે છે. માનવજાતનો એ અમૂલ્ય વારસો છે, અમૂલ્ય ખજાનો છે. મનુષ્યજીવનને ઘડવા-સંસ્કારવાનું, પતન થતાં અટકાવવાનું અદ્ભુત બળ અત્રી ચિરંતન

પંક્તિઓમાં રહેલું હોય છે.

જૈન સાહિત્યમાં તીર્થંકર પરમાત્મા, ગણધર ભગવંતો અને ત્યારપછી અનેક સમર્થ જ્ઞાની-મહાત્માઓએ પોતાની જ્ઞાનપ્રસાદી આપેલી છે. એવા વિપુલ સાહિત્યમાં 'કુલક'નો પણ એક વિભાગ છે. જૈન સાધુભગવંતોમાં નિયમિત વ્યાખ્યાન આપવાની પરંપરા અવિરતપણે ચાલી આવી છે. વ્યાખ્યાનમાં આવા કુલકો, સુભાષિત પ્રકારના શ્લોકો બહુ ઉપયોગી થાય છે, કારણ કે આવા માર્મિક શબ્દોથી શ્રોતાઓના મન ઉપર ઘણી સચોટ અને પ્રબળ અસર થાય છે. એટલા માટે પ્રાચીન સમયમાં સ્વાધ્યાય કરનારા, સાધુ-ભગવંતો પાસે જુદા જુદા વિષયના કુલકોનો સંગ્રહ સચવાયેલો રહેતો. કુલકસંગ્રહની પ્રાચીન હસ્તપ્રતોમાં કયાંક કયાંક જુદા જુદા વિષયની બેપાંચ હજાર જેટલી ગાથાઓ નવી રચવામાં આવી હોય અથવા સંગ્રહિત કરવામાં આવી હોય એવું પણ જોવા મળે છે.

કુલકનો રચનાપ્રકાર એવો છે કે જે પ્રકારના રસિક વાચક-વર્ગમાં ઝડપથી પ્રચલિત બની જાય છે. એક સ્થળેથી બીજે સ્થળે ઝડપથી એ ગતિ કરે છે. એટલે કુલકના શ્લોકોમાં કવિનું કર્તૃત્વ છે તેનું બહુ મહત્ત્વ રહેતું નથી, પરંતુ તેનું કથયિત્વ બહુ મહત્ત્વનું બની જાય છે. પરિણામે જૈન કુલકસાહિત્યમાં કેટલીયે એવી ગાથાઓ છે જેના કર્તાના નામની આપણને ખબર નથી. વળી ત્યાં જૈન સાધુ-મહાત્માઓ આવી ગાથાઓ ઉપરના પોતાના કર્તૃત્વના અધિકાર માટે સભાન હોતા નથી. તેઓ તો છૂટે હાથે, મોકળા મનથી, જ્ઞાનદાન દેવામાં જ નિમગ્ન હોય છે. એટલે કુલક સાહિત્યમાં એકની એક ગાથા એક કરતાં વધારે કુલકમાં જોવા મળે એમ બનવું સ્વાભાવિક છે.

જૈન કુલકસાહિત્ય, પ્રાકૃત કે અર્ધભાગધી ભાષામાં વિશેષ-પણે લખાયેલું સાંપડે છે. દાનકુલક, શીલકુલક, તપકુલક, ભાવ-કુલક, પુણ્ય-પાપકુલક, કર્મકુલક, વૈરાગ્યકુલક, સાધુયોગ્ય નિયમકુલક,

શુભાનુરાગ કુલક, ગૌતમ કુલક, ઠંશ શ્રાવક કુલક, અલવ્યકુલક, ખામણા કુલક, જીવાનુશાસ્ત્રિ કુલક. ઇન્દ્રયાદિ વિકાર નિરોધ કુલક, સાર સમુચ્ચય કુલક, ઇત્યાદિ અનેક પ્રકારનાં કુલક લખાયેલાં પ્રકૃત સાહિત્યમાં મળે છે.

સમર્થ કવિ જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને ગુજરાતી ભાષામાં વિવિધ પ્રકારની રચનાઓ કરેલી છે. વળી એમની રચનાઓમાં અસંખ્ય એવા શ્લોકો મળે છે જે સુક્રાંત કે સુભાષિતના પ્રકારના બની ગયા છે. એટલે કુલકની રચના કરવી એમની કવિ-પ્રતિભાને માટે સાવ સરળ વાત છે. વસ્તુતઃ કુલકની એમણે રચના ન કરી હોય તો આપણને આશ્ચર્ય થાય.

શ્રી જયશેખરસૂરિએ ‘આત્માવબોધકુલકમ્’ નામની રચના કરી છે જે ઉપલબ્ધ છે. ગુઓ :

इय जाणिकुण तत्त, गुरुवईठ्ठं परं कुण पयत्तं;

लहिसण केवलसिंरि, जेणं जयसेहरो होसि. ४३

[આ પ્રમાણે શુરુશ્રીએ ઉપદેશેલા શ્રેષ્ઠ તત્ત્વને જાણીને હે જીવ ! તેમાં તું પ્રબળ પ્રયત્ન કર, કે જેથી કેવલશ્રી (કેવલજ્ઞાન) પામીને જયશેખર (આઠ કર્મનો જય કરનારો) થઈશ... ૪૩.]

કવિશ્રી જયશેખરસૂરિએ અન્ય કોઈ ‘કુલક’ની રચના કરી હોય તો તેના કોઈ સંદર્ભ, અઘાપિ ઉપલબ્ધ નથી. ‘આત્માવબોધ કુલક’ની રચના અન્ય કવિઓના કુલકોની રચનાની અપેક્ષાએ સુદીર્ઘ છે. એમાં પ્રાકૃત ભાષામાં ૪૩ જેટલી ગાથાઓ આપવામાં આવી છે.

निखविन्नाणे निरया, निरयाइ दुहं ल्हंति न कयावि;

जो होइ मगगलमी कहं सो निवडेइ कूवभिम् ? ५

[જે જીવ નિરંતર આત્મવિજ્ઞાનમાં રક્ત રહે છે તે નરક, તિર્થંચ, મનુષ્ય અને દેવતાનાં દુઃખો કદાપિ પણ પામતો નથી, કારણ કે જે (વીતરાગકથિત માર્ગરૂપી) સ્ત્રીધે માર્ગે જાય છે તે

૭૫ (નરકાદિ જેમાં છે એવા સંસારરૂપી) રૂવામાં કચાથી પડે ?]

ચિત્તની અપલતાના ત્યાગ વિશે તેઓ લખે છે :

દુક્ષાણ સ્વાર્ણી સ્વલ્પ રાગદેસા, તે હ્રંતિ ચિત્તમિચલાચલંભિ
અજ્ઞાપ્તજોગેણ ચપ્પ્ ચિત્તં, ચલત્તમાલાણિઅકુજ્જસન્નવ. ૧૨

[હુ:ખોની ખાણુ જેવા રાગદેશે અલાચલ ચિત્તમાં હોય છે. જેમ સ્થંભ સાથે બાંધેલો હાથી અપલપણુનો ત્યાગ કરે છે, તેમ અધ્યાત્મ-યોગથી ચિત્ત અપલતાનો ત્યાગ કરે છે.]

કવિએ અહીં સુંદર ઉપમા આપી છે, તેવી જ રીતે વાદળાંથી ઢંકાયેલા સૂર્યની ઉપમા આપતાં તેઓ કહે છે :

જીવ ! સયં ચિઅ નિમ્બિઅ, તણુષ્ણરમણી કુટુંબ નેહેણ;
મેહેણ વ દિણનાહો, છાઈજ્જસિ તેઅવતો વિ. ૧૫

[જેમ વાદળાંઓથી તેજસ્વી સૂર્ય પશુ ઢંકાઈ જાય છે તેમ હે ૭૫ ! તારી મેળે જ ઉત્પન્ન કરેલા શરીર, ધન, સ્ત્રી અને કુટુંબ-સ્નેહથી તું પશુ શક્તિરૂપે લોકલોક પ્રકાશક જ્યોતિરૂપ હોવા છતાંય આચ્છન્નિત થાય છે]

વળી કવિ શરીરના શૃંગારની નિરર્થકતા દર્શાવતાં લખે છે :

વરમત્તપાણ્ણહાય ચ, સિંગાર વિલેવળોહિ પુઠ્ઠો વિ;
નિઅપહુણો વિહહંતો, સુણ્ણ વિ ન સરિસો દેહો. ૧૭

[ઉત્તમ જાતિનાં લોજન, પાન, શૃંગાર અને વિલેપનથી પોષણ મેળવ્યા છતાં આ શરીર પોતાના માલિકને છોડી દે છે. શ્વાન જેટલી કૃતજ્ઞતા પશુ તેનામાં નથી]

મનુષ્ય શરીરમાં પોતાના આત્મા પ્રત્યે શ્વાન જેટલી કૃતજ્ઞતા પશુ નથી. વળી અભિલાષા એક પ્રકારની અને વર્તન અન્ય પ્રકારનું ધરાવનાર માટે તેઓ કહે છે :

અહિલસસિ ચિત્તસુદ્ધિ, રજ્જસિ નહિલાસુ અહહ મૂઢત્તં;
નીલીનિલિપ વર્થમિ, ઘવલિમા કિં ચિરં ઠાઈ ? ૨૧

[મન શુદ્ધિની અસિલાખા રાખે છે અને ઓછો વિષે આસક્ત થાય છે. અહા ! શું તારું મૂઢપણું ! ગળીની સાથે મળેલા વસ્ત્રમાં ધોળાશ કેટલો વખત ટકી શકશે ?]

મનુષ્યનાં સાચાં કુટુંબીજનો કોણ કોણ છે તે રૂપક શૈલીએ વર્ણવતાં તેઓ કહે છે :

ઘન્યો જળઓ કલ્પના, માયા માયા વિવેગનામેળં;
ત્વાંતે પિઆ સમ્પૂતો, ગુણો કુટુંબં હમં કુણસુ. ૨૨

[હે આત્મન્ ! તું આવું અંતરંગ કુટુંબ કર કે ધર્મ એ જ પિતા, કરુણા એ જ માતા, વિવેક એ જ ખાતા, ક્ષમા એ જ પત્ની અને જ્ઞાન-દર્શન-આસ્ત્રિત્વિક શુણ એ જ સુપુત્ર.]

મનુષ્યના ભવશ્રમણ માટે કર્મપ્રકૃતિરૂપી સ્ત્રી કેવો ભાગ લાગવે છે તે દર્શાવતાં તેઓ કહે છે :

અહ્પાલિઆર્હિ પગ્ગસ્થિઆર્હિ, જં મામિઓસિ વંચેહં;
સંતે વિ પુરિસકારે, ન લજ્જસે જીવ ! તેળંપિ. ૨૩

[અતિ લાલનપાલન કરાવેલી કર્મ-પ્રકૃતિરૂપી સ્ત્રીએ હે હવ ! તારામાં પુરુષાર્થ છતાં તને બંધનોથી બાંધીને ચાર ગતિમાં રખડાવે છે, તેથી શું તને જરા પણ લાજશરમ નથી આવતી ?]

વળી કવિ પાંચ ઇન્દ્રિયોરૂપી ચોર હવની કેવી દુર્ગતિ કરી નાખે છે તે બતાવી તેનાથી ચેતતા રહેવા માટે બોધ આપતાં કહે છે :

પંચિદિયપરા ચોરા, મળજુવરન્નો મિલિત્તુ પાવસ્સ;
નિચનિચઅત્થે નિરતા, ચૂલ્લઠિઠ્ઠે તુજ્જ હપેંતિ. ૨૪
હણિઓ વિવેગનંતી, મિન્નં ચરંગ્ગધમ્મચક્કંપિ;
સુઠ્ઠં નાળાહ્વણં, તુમંપિ હૂઠો કુગહ્વજ્જે. ૨૫

[હે આત્મન્! પોતપોતાના વિષયમાં આસક્ત આ પાંચ ઇન્દ્રિય-રૂપ મહાન ચોર, પાપી મનરૂપ યુવરાજની સાથે મળી તારી (જ્ઞાન, દર્શન, આરિત્રિદિ) મૂળ સ્થિતિને અર્થાત્ તારા આત્મગુણરૂપ મૂળ ધનને લૂંટી લે છે.

એઓએ આ વિવેકરૂપી મંત્રીને હણી નાખ્યો, ચતુરંગ ધર્મ-ચક્રને (મનુષ્યજન્મ, ધર્મશ્રવણ, શ્રદ્ધા અને સંયમવીર્ય રૂપને) પણ લેદી નાખ્યું, જ્ઞાનાદિ ધનને લૂંટ્યું અને તને પણ દુર્ગતિ રૂપમાં નાખ્યો.]

મિથ્યાત્વરૂપી રાક્ષસ અને મમત્વરૂપી દુર્ગમ શિલાને પણ ધ્યાનના બળથી સહજમાં તોડી શકાય છે એ દર્શાવતાં કવિએ કેવું સરસ ઉદ્દ્યોધન કર્યું છે :—

રયણિજરો મિચ્છત, મણદુક્કડો સિલા મમત્તં ચ;

તં મિદસુ ભવસેલં, જ્ઞાણાસણિણા જિજ્ઞ સહેલં. ૩૫

[જ્યાં રાક્ષસ જેલું મિથ્યાત્વ રહે છે, અને જ્યાં મનના પાપથી ઉત્પન્ન થયેલ મમત્વરૂપી શિલા છે, તે સંસારરૂપી કઠિન દુર્ગમ વર્તને ધ્યાનરૂપી વજ્ર વડે સહજતાથી હે છવ! તું લેદી નાંખ.]

મહાત્મા હોવાનો, ઉપદેશક હોવાનો દંલ કરનારા ઉપર પ્રહાર કરતાં તેઓ સરસ દૃષ્ટાંત પ્રયોજે છે :

અપ્પાણમબોહંતા, પરં વિવોહંતિ કેદ્ તેવિ જહા;

મણ પરિયણંમિ છુહિણ, સત્તાગારેણઃ કિં કજ્જં. ૩૮

[આત્માને યોધ કર્યા વગર કેટલાક બીજાને વિશેષ યોધ કરવા જાય છે. તેઓ ખરેખરા જડ છે. એક બાજુ પોતાનો પરિવાર ભૂખ્યો છે. છતાં તેઓને દાનશાળા માંડવાનું શું પ્રયોજન છે તે તું કહે ?]

‘આત્માવયોધ કુલક’ને અંતે કવિ ગાય માં રૂચેવથી પોતાના નામને વણી લઈ ઘાતી કર્મનો ક્ષય કરી કેવળજ્ઞાન કેવી રીતે પામી

શકાય તે દર્શાવતાં કહે છે :

इय जाणिऊण तत्तं, गुरुवईहुं पर कुण पयत्तं;
लहिउण केवलसिंरि, जेण जयसेहरो होसि. ४३

[આ પ્રકારે ગુરુશ્રીએ ઉપદેશેલા તત્ત્વને બાણીને પ્રયત્ન કર, કે જેથી કેવલશ્રી (કેવલજ્ઞાન) પામીને જયશેખર (આઠ કર્મનો જય-કરનારો) થઈશ]

આમ આ ‘આત્માવગ્રોધ કુલક’ માં કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ આત્મહિત કેવી રીતે થાય, ચાર પ્રકારની ગતિના પરિશ્રમણુમાંથી કેવી રીતે નીકળી શકાય અને કેવળજ્ઞાન તથા સુક્તિ કેવી રીતે પામી શકાય તેનું તત્ત્વગર્ભિત અને રસિક કવિત્ત્વ વાણીમાં નિરૂપણ કર્યું છે.

૦ ૦ ૦

(૪) બૃહદ્ અતિચાર

જૈન ધર્મમાં આત્મવિશુદ્ધિ માટે જે વિવિધ પ્રકારના ઉપચારો અતાવવામાં આવ્યા છે તેમાંનો એક મહત્ત્વનો પ્રકાર તે અતિ-ચારનો છે.

ભગવાન મહાવીરે જીવને સંયમમાં રાખવાને માટે જુદા જુદા પ્રકારનાં વ્રતો દર્શાવ્યાં છે એમ કરવામાં એમણે ત્યાગી સાધુ-સાધ્વીઓ અને ગૃહસ્થો શ્રાવક-શ્રાવિકાઓના કક્ષાભેદને લક્ષમાં રાખ્યો છે. કોઈ પણ જીવ જે કક્ષાએ હોય ત્યાંથી આત્મવિશુદ્ધિના માર્ગે ઉપર ચડે એ જ આ વ્રતો પાછળનો મહત્ત્વનો આશય છે. પોતે ધર્મની આરાધના માટે જાતિ, કુલ, વય, અભ્યાસ વગેરેને કારણે અપાત્ર છે અને પોતાનો મનુષ્યજન્મ નિષ્ક્રમ ગયો છે એવી નિરાશા કોઈપણ જીવને ન અનુભવવાની આવે એ દૃષ્ટિએ વ્રતો દ્રરમાવવામાં આવ્યાં છે કે જેથી પ્રત્યેક આરાધક જીવ પોતાની વર્તમાન કક્ષાથી પોતાની પાત્રતા અને શક્તિ અનુસાર આત્મવિશુદ્ધિ માટે પુરુષાર્થ

કરી મોક્ષમાર્ગ ઉપર આરૂઢ થાય.

ભગવાન મહાવીરે મોક્ષમાર્ગને માટે સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન, અને સમ્યક્ચારિત્રની આરાધના સહિત પાંચ સુખ્ય વ્રતો બતાવ્યાં છે : (૧) અહિંસા, (૨) સત્ય, (૩) અસ્તેય, (૪) બ્રહ્મચર્ય અને (૫) અપરિગ્રહ.

આ પાંચ મહાવ્રતોનું પરિપાલન ત્યાગી સાધુ-સાધ્વીએ સવિશેષ-પણે કરવાનું હોય છે. એટલા માટે એમનાં વ્રતોને મહાવ્રત કહેવામાં આવે છે. એ પાંચ વ્રતો ગૃહસ્થ શ્રાવક-શ્રાવિકાઓએ પોતાના ગૃહસ્થ જીવનની મર્યાદાને લક્ષમાં રાખી આચરવાનાં હોય છે. એટલા માટે ગૃહસ્થોનાં આ પાંચ વ્રતો [અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય અને અપરિગ્રહ] ને અણુવ્રત કહેવામાં આવે છે.

ગૃહસ્થોએ મહાવ્રતોને બદલે અણુવ્રત આચરવાનાં હોવાથી એમના જીવનને સંયમ અને મર્યાદાવાળું બનાવવા ભગવાન મહાવીરે બીજાં સાત વ્રતો ઉમેર્યાં છે તે સાત વ્રતમાં ત્રણ ગુણુવ્રત અને ચાર શિક્ષાવ્રત છે. આમ ગૃહસ્થોએ નીચે પ્રમાણે કુલ બાર વ્રત ધારવાનાં હોય છે :

પાંચ અણુવ્રત :

- (૧) સ્થૂલ પ્રાણાતિપાત વિરમણુ વ્રત
- (૨) સ્થૂલ મૃષાવદ્ વિરમણુ વ્રત
- (૩) સ્થૂલ અદત્તાદન વિરમણુ વ્રત
- (૪) શીલ વ્રત
- (૫) પરિગ્રહ પરિમાણુ વ્રત

ત્રણ ગુણુ વ્રત :

- (૬) દ્વિગ્ પરિમાણુ વ્રત
- (૭) સાતમુ' લોગોપલોગ વિરમણુ વ્રત
- (૮) અનર્થક'ંડ વિરમણુ વ્રત

॥ अथ हृदयप्रतिचारं लिख्यते ॥ इच्छाकारेण संदिश्य हृदयगवजगुरुपर्वनणी ॥ पाबिसत्विशो
 षष्ठप्रतिचारश्चाद्योऽं॥ इच्छंनमोऽप्रिहं ताणं॥ इच्छंश्चावकतणो धर्मोऽश्रीसम्पत्कर्मलवा
 रवतनणी॥ इच्छंश्चरिहं तदेव ॥ अस्मदधुगुरु ॥ जिनप्रणितधर्मज्ञावतोसमकिन्तप्रतिपा
 र्शुं ॥ अस्मतो लोकि कजोकोत्तरदेवगता ॥ गुरुगते पर्वगता ॥ मिथ्यात्वचत्रुर्विधनणिद्रहरि
 हरइत्यासूर्यद्रुचंद्रयत् ॥ गौत्रगणेशदिगपाजा ॥ जेजपाजस्कंदकपिलबुद्धनुमंता
 यद्वचसी ॥ सुक्तिद्वयकनणी ॥ आराधीहं ॥ तेलोकि कदेवगतमिच्छात्वा ॥ चरकपरिवा
 जका ॥ कोलकपालिकद्विजा ॥ तामससेसारताकरनणीसांनोद्रुं ॥ तेलोकि कगुरुगतमिण
 त्वा ॥ अथपरिगृहीता ॥ जिनखिंबवेरुद्रग ॥ ब्रह्मचारीतिप्रसुखा ॥ जैनदेवदेवीतणुं देवकुपेर
 जना ॥ तेलोकोत्तरदेवगतामिच्छात्वा ॥ आसच्छा ॥ असन्ना ॥ अत्रालसं सक्त ॥ आह्वंदा ॥ निद्र
 वा ॥ बोदिका ॥ अस्मद्विंशितं जेविधेयगुरु ॥ इति ॥ तेलोकोत्तरगुरुगतमिच्छात्वा ॥ एवउर्विधमि
 रग ॥ त्वय्यथाशक्तिपरिहृतं ॥ एअश्रीसमकिन्ततणपाचछप्रतिचारसो धुं॥ शोकाकं रवा ॥ वि
 दिगीच्छा ॥ परपासंश्रयससा ॥ परपासंश्रयसुं ॥ शोकाजीवादि कर्नतत्वगदि एकेतत्स

'अतिथार'नी हस्तप्रतिनुं प्रथम पृष्ठ
 [श्री अमरनाथल जैन ज्ञानलंकारनी हस्तप्रति]

नकायाङ्करीणीवण अनुमतिकरीशानाचसुद्धोद्धं तेसविहूभनचेवनकायाङ्करीमि
 छामिद्वक्तुं० पद्मिस्त्रिणकरणे जीम्बुणमकरणेपमीकमण असद्वहेयतद्वा मिव
 रायपरीरुवणएय १ देशवगासियंउवेवोगंपरिनोगपच्चरकामि अन्नखणनेगेणं मस
 स्सागोरेणं मद्धतरगाणेणं सब्बसमाद्धित्तिआगाणेणं वोसीरामि इतिष्मीमदिद्धिपद्म
 च्छांरारसुज्जपश्रीजयवोषरसरीकृतप्रावणवृद्धदतिचारसंरुणं ,

'अतिथार'नी ७२-तप्रतिनुं अंतिम थृष्ठ

ચાર શિક્ષા વ્રત :

- (૯) સામાયિક વ્રત
- (૧૦) દેશાવગાશિક વ્રત
- (૧૧) પૌષ્ઠ વ્રત
- (૧૨) અતિથિ સંવિભાગ વ્રત.

બધા જીવો માટે રોજરોજ બધા જ વ્રતોનું સંપૂર્ણ પરિપાલન કરવાનું અઘરું છે. અજ્ઞાન કે પ્રમાદને કારણે કે તેવા પ્રકારના સંયોગોને કારણે વ્રતપાલનમાં ક્યારેક શિથિલતા આવી જવાને સંભવ છે. એવો શો ઉપાય વિચારીએ કે જેથી વ્રતપાલનમાં ઓછામાં ઓછી શિથિલતા આવે ? એ માટે જેન શાસ્ત્રકારોએ વ્રતપાલનમાં આવતા દોષોના નીચે પ્રમાણે ચાર સૂક્ષ્મ પ્રકાર પાડ્યા છે : (૧) અતિક્રમ, (૨) વ્યતિક્રમ, (૩) અતિચાર અને (૪) અનાચાર. આ ચાર પ્રકાર અનુક્રમે ઉત્તરોત્તર વધુ ગંભીર દોષરૂપ છે. અને એટલા માટે આરંભમાં જ જો એ દોષને વધતો અટકાવવામાં આવે તો મનુષ્ય મોટા પાપમાંથી બચી જઈ શકે.

અતિક્રમ એટલે વ્રતભંગ માટે મનમાં વિચાર ઉદ્ભવવો કે ઇચ્છા જન્મવી.

વ્યતિક્રમ એટલે તેવી ઇચ્છા પાર પાડવા માટે શરીરના હલનચલનરૂપી ક્રિયા શરૂ થવી.

અતિચાર એટલે તેવી વ્રતભંગરૂપ ક્રિયા કરવા માટે દેહથી તૈયાર થવું અને આગળ વધવું.

અનાચાર એટલે તેવા દોષરૂપ, વ્રતભંગરૂપ, પાપરૂપ, ક્રિયા કરવી. ઉદાહરણ તરીકે કોઈને રાત્રે લોજન ન કરવાનું વ્રત હોય. તેવી વ્યક્તિને રાત્રે લોજન કરવાની મનમાં ઇચ્છા થાય તો તે અતિક્રમ છે તેવી ઇચ્છા માટે તે જો ભૂલો થાય તો તે વ્યતિક્રમ છે અને

ત્યારપછી તે જો હાથમાં ખાવાનું લે તો તે ક્રિયા અતિચાર છે અને ખાવાનું મોઢામાં મૂકી ખાઈ જાય તો તે અનાચાર છે, મતભંગ છે. મતભંગ ન થાય એ માટે આગળના ત્રણે તબક્કા ઉપર અને તેમાં પણ અતિચાર ઉપર વિશેષપણે ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે જેથી વ્યક્તિ મતભંગમાંથી બચી જાય. અલબત્ત, કેટલીક ક્રિયાઓમાં અતિચાર અને અનાચાર વચ્ચે બહુ ફરક રહેતો નથી, માટે કેટલાક અતિચાર અનાચારરૂપ હોય છે.

જૈન શાસ્ત્રકારોએ સાધુ-સાધ્વીનું માટે તેમજ ગૃહસ્થો માટે ગુઠાં ગુઠાં અતિચાર લખ્યા છે. એ અતિચારમાં પણ રોજરોજ દિવસ-રાતના ચિંતન માટે સંક્ષેપમાં અતિચાર રાખ્યા છે અને પર્વતિથિ [પાક્ષિક, માસિક, ચાતુર્માસિક, સાંવત્સરિક પર્વતિથિ] માટે બૃહદ્ અતિચાર લખ્યા છે.

જૈનધર્મની સ્વેતામ્બર અને દ્વિગમ્બર એવી બે મુખ્ય પરંપરા છે, તથા સ્વેતામ્બરમાં મૂર્તિપૂજક, સ્થાનકવાસી, તેરાપંથી એવી વિલિન્ન શાખાઓ છે. મૂર્તિપૂજકમાં તપગચ્છ, અચલગચ્છ, ખરતરગચ્છ એવા વિવિધ ગચ્છો છે. આમ વિલિન્ન શાખાઓ અને ગચ્છોના પૂર્વાચાર્યોએ પોતપોતાની શાખા-પ્રશાખાના અનુયાયીઓ માટે પોતપોતાની શૈલીથી સૂત્રો અને અતિચારોની રચના કરેલી છે. સૂત્રો પ્રાયઃ અર્ધમાગધી ભાષામાં કે સંસ્કૃતમાં છે. પંદરમા-સોળમા સૈકાની આસપાસ તત્કાલીન લોકભાષા [એટલે કે જૂની ગુજરાતી ભાષા]ને લક્ષમાં રાખી તેઓએ અતિચાર જૂની ગુજરાતી ભાષામાં ગદ્યમાં લખેલા છે.

વિલિન્ન શાખાઓના જે ‘અતિચાર’ મળે છે તેમાં વિધિપક્ષ અચલગચ્છના કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ પણ શાસ્ત્રાનુસાર ગુજરાતી ગદ્યમાં અતિચાર લખ્યા છે. એ અતિચાર સંક્ષેપરૂપે અને બૃહદ્રૂપે એમ બંને રીતે ઉપલબ્ધ છે. વસ્તુતઃ બૃહદ્ અતિચારમાં સંક્ષિપ્ત અતિચાર સમાવિષ્ટ જ છે. આ બૃહદ્ અતિચાર કેવા છે અને તેની

લાવા કેવી છે તે નીચેના કેટલાક નમૂના ઉપરથી જોવા મળશે.

વ્રતભંગ અનેક રૂપે સંભવિત છે પરંતુ સર્વસામાન્ય એવા સુખ્ય સુખ્ય અતિચારો પૂર્વાચાર્યોએ પોતાનાં સૂત્રોમાં દર્શાવ્યાં છે અને તેને અનુસરીને ગુજરાતી ‘અતિચાર’ના કર્તાઓએ તે તે અતિચારમાં તત્કાલીન ગદ્યમાં દર્શાવ્યા છે.

જૈન ધર્મમાં સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર ઉપર અત્યંત ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે. પાપ એ પાપ છે એવી જ્યાં સુધી જીવને ખબર ન પડે ત્યાં સુધી અજ્ઞાન જીવ પાપને પશુ ઇષ્ટ ધર્મ સમજી બેસે તેવો ભય રહે છે. એટલા માટે સમ્યગ્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્રની આવશ્યકતા રહે છે. આ ત્રણેને માટે જૈનધર્મમાં સંક્ષેપરૂપે એક જ શબ્દ વપરાય છે. તે છે ‘સમ્યક્ત્વ’ અથવા ‘સમક્ષિત’.

અતિચારોનું પરિશોધન કરવામાં આવે તે પૂર્વે મનુષ્યને સમ-ક્ષિતનો ખ્યાલ હોવો જરૂરી છે. એટલા માટે વ્રતોના અતિચાર લખવાનો આરંભ કરતાં પૂર્વે સમક્ષિતના અતિચાર ન લાગે તે ઉપર ભાર મૂકવામાં આવ્યો છે.

કવિ જયશેખરસૂરિએ એટલા માટે આ બૃહદ્ અતિચારનો આરંભ નીચે પ્રમાણે સમક્ષિતના અતિચારથી કર્યો છે. [અહીં પ્રાચીન હસ્તપ્રત અનુસાર પાઠ આવ્યો છે.]

“અથ બૃહ્ અતિચાર લિખ્યતેઃ ઇચ્છાકારેણ સંહિસ્સહ ભગવન્ શુરુ પર્વ લક્ષી પાપિ સવિશેષ અતિચાર આલોકિ હંચ્છં”, ‘નમે અરિહંતાણં હંચ્છં’ શ્રાવકતણ્ણે ધર્મે શ્રી સમ્યક્ત્વ મૂલ બારવત લક્ષીઈ. હંચ્છં અરિહંત દેવ શ્રુસાધુશુરુ જિન પ્રણિત ધર્મભાવતો સમક્ષિત પ્રતિપાલું, દ્રવ્યતો લૌકિક લોકોત્તર દેવગત, શુદ્ધગત, પર્વગત મિથ્યાત્વ અતુવિંધ લક્ષિઈ. હરિહર બ્રહ્મા સૂર્ય ઇંદ્ર ચંદ્ર ચંદ્ર ગૌત્ર ગણેશ દિગ્-પાલ ક્ષેત્રપાલ રકંઠ ઠપિલ બુદ્ધ હનુમંત યક્ષ ભક્તિ મુક્તિ કાયક લક્ષી આરાધીઈ’ તે લૌકિક દેવગત મિથ્યાત્વ ચરક પરિવાજક કૌલ કપાલિક

દ્વિજ તાપસ સંસાર તારક લણી માનીઈ' તે લૌકિક શુરુગત મિથ્યાત્વ અપર પરિગૃહીત જિનખિંખ વૈરુય પ્રહ્લાશાંતિ પ્રસુખ જૈન દેવદેવી તણું દેવબુદ્ધે પૂજન તે લોકોત્તર દેવગત મિથ્યાત્વ પાસત્યા ઉસન્ના કુશીલ સંસકૃત આહાછંદ નિન્હવ યોટિક દ્રવ્યલિંગી તણું જે વિષે શુરૂબુદ્ધિ તે લોકોત્તર શુરુગત મિથ્યાત્વ એ ચતુર્વિધ મિથ્યાત્વ યથાશક્તિ પરિહરુ' એ શ્રી સમક્તિ તણાં પાંચ અતિચાર શોધુ'. શંકા કંખા વિતિગીચ્છા પરપાસંડી પરસંસા પરપાસંડી સંશુઓ શંકાજવાદિક નવતત્ત્વમાહિ એકે તત્ત્વ માહિ એકે તત્ત્વ તણું મન સંદેહ ધર્યો હોઈ. કાક્ષા અપરધર્મતણું અભિલાષ ધર્યો હોઈ અથવા સર્વે ધર્મ સરખા લેખંચ્યા હોઈ' વિતિગિચ્છા ધર્મતણું ફલ પ્રતે' મન સંદેહ ધર્યો હોઈ' અથવા મલ મલિન ગાત્ર તપોધન તપોધના દેખી ફગંછા કીધી હોઈ'. પરપાસંડી પરસંસા પરદર્શની તણું અતિશય વિદ્યાખ્યાત દેખી પ્રસંસા કીધી હોઈ' પરપાસંડી સંશુઓ પરદર્શનીશુ સંસ્તવ પરિચય ઇંટ ગોટ અંતરગત પ્રીતી ભક્તિ દાન આલાપાદિક કીધા કરાંચ્યા હોઈ'. પરતિથે સ્વવસયણે ગયા હોઈ'. સ્નાન દાનહોમ મહોત્સવ કીધા કરાંચ્યા હોઈ' તથા સંકાંતિ ચહણુ સ્નાન દાનાદિક કર્મ સમાચર્યો હોઈ' તથા હોલી પડલી પૂજા હોઈ'. પીપલ તુલસી પાંણી ઘાલ્યા હોઈ', નદી કુંડ પ્રસુખ લૌકિક તિથે' ધર્મબુદ્ધે સ્નાન કીધુ હોઈ', આદિત્યવારે એકાદસી લણી તપ કીધો હોઈ', લોક પ્રવાહે દેવદેવી લણી યાત્રા ઉજાણી માંની હોઈ' પાંણીચહણુ દિને જિહાં સુધી કન્યાદાન ન દીધું હોઈ' તિહાં સુધી કન્યાના માવિત્ર ઉપવાસ કરે કન્યાહલ લીધું હોઈ' નીલ તુલસી પરણાંચ્યા હોઈ' શ્રાદ્ધ સંવત્સરિ જિન્યા હોઈ' અન્નપડવે બલેવ ભાવબીજ આખત્રીજ વિષ્ણુવગ ચોથ નાગપાંચમ ઝીલણુ છકું શીલ સાતમી દ્રો આઠમી મહિનોમ અકવદશમિ વિજયદસમી ભીમ એકાદસી, વચ્છ બારસી ધનતેરસી સિવચતુર્દસી પિતૃકી અમાવાશ્યા માહિપૂનમિ તથા સંકાંતિ ચહણુ વિતિપાત વૈધૃતી પ્રસુખ લૌકિક પર્વ અને અષ્ટમી ચતુર્દસી પૂર્ણિમા અમાવાશ્યા અને

પ્રભૂપણ પર્વ તણી ત્રીજ ચોથ પાંચમ ટાલી અનેરે દિવસે' પર્વબુધે તપ કીધા હોઈ' અને'રુ' જે કોઈ જિનવચન વિરાધ્યુ' હોઈ' અને'રુ' સમ્યક્ત્વ વિષે' પક્ષ દિવસ માંહિ જિકો કોઈ અતિચાર હૂઓ હોઈ' તે સવિહુ' મનવચન કાચાઈ' કરી મિચ્છામિ દુઝડં.'"

લઘુ અતિચાર શ્રાવકો રોજેરોજ સવાર-સાંજ પ્રતિક્રમણમાં ઓલે છે અને બૃહદ્ પાક્ષિક અતિચાર પાક્ષિક પ્રતિક્રમણમાં ઓલાય છે. જૈન પાઠશાળાઓમાં વિદ્યાર્થીઓને જૈન ધાર્મિક સૂત્રો અને અતિચારો ક'ઠસ્થ કરાવાય છે કે જેથી પ્રતિક્રમણ વગેરે રોજેરોજની ક્રિયાઓમાં હાથમાં ગ્રંથ રાખવાની જરૂર ન રહે. સૂત્રો અર્ધમાગધીમાં છે અને તેમાં સમયાનુસાર કોઈ ભાષાકીય ફેરફારો થયા નથી પરંતુ અતિચાર તત્કાલીન ગણમાં લખાયેલા હોવાને કારણે તેમાં કાલાનુસાર કેટલાક ભાષાકીય ફેરફારો થયા છે, પરંતુ તે ફેરફારો અર્થને બાધા કરે એવા નથી. આજે અચલગચ્છમાં શ્રી જયશેખરસૂરિએ લખેલા અતિચારો જે રીતે છપાય છે અને ક'ઠસ્થ કરાય છે તેમાં ભાષાનુ કેટલુંક અર્વાચીન સ્વરૂપ જેવા મળે છે. હાલ ગ્રંથોમાં છપાયેલા અતિચારનો નમૂનો હસ્તપ્રતના નમૂના સાથે સરખાવતાં આ તફાવત જોઈ શકાય છે. સમક્રિતા અતિચાર વિષે હસ્તપ્રતમાંથી આપેલી ઉપરની કંડિકાઓ સાથે વર્તમાન સમયમાં મુદ્રિત થયેલી નીચેની કંડિકાઓને સરખાવો.

સમક્રિતા અતિચાર પછી કવિ બાર મતનાં અતિચાર અનુક્રમે આપે છે અને ત્યારપછી જ્ઞાનાચાર, ઈર્શનાચાર, ચારિત્રાચાર, તપાચાર, વીર્યાચાર અને સંલેખનાના અતિચાર આપી બૃહદ્ અતિચાર પૂરા કરે છે.

છઞ્ઠ' શ્રાવકતણે ધર્મે શ્રી સમ્યક્ત્વમૂળ બારમત ભણીએ. ॥૬૪છ'॥ અરિહંત દેવ, સુસાધુ ગુરુ, જિનમણીત ધર્મ, ભાવતઃ સમક્રિત પ્રતિપાલું દ્રવ્યતો લૌકિક લોકોત્તર દેવગત, ગુરુગત, પર્વગત, મિથ્યાત્વ ચ્યુતવિંધ ભણીએ. હરિ, હર, બ્રહ્મા, સૂર્ય, ઈન્દ્ર, ચંદ્ર, ગ્રહ, ગોત્રજ, ગણેશ, દિક્પાલ, ક્ષેત્રપાલ, સ્કંદ, કપિલ, બુદ્ધ, હનુમંત, યક્ષ, રાક્ષસ,

લક્ષિત મુક્તિદાયક લક્ષી આરાધીએ. તે લૌકિક દેવગત મિથ્યાત્વ. ચરક, પરિમાજક, કૌલ, કાપાલિક, દ્વિજ, તાપસ સંસારતારક લક્ષી માનીએ તે તો લૌકિક, શુરુગત મિથ્યાત્વ, પરપરિગૃહીત બિનબિંબ વૈશેટયા બ્રહ્મ શાંતિ પ્રમુખ જૈન દેવદેવીતણું જે દેવબુદ્ધે પૂજન તે લોકોત્તર દેવગત મિથ્યાત્વ, પાસત્યા, ઉસન્ના, કુશીલ, સંસકત, આહાછદ, નિન્હવ, બોટિક, દ્રવ્યલિંગીતણે વિષે જે શુરુબુદ્ધિ પૂજન તે લોકોત્તર શુરુગત મિથ્યાત્વ. એ ચતુર્વિંધ મિથ્યાત્વ યથાશકતે પરિહરું. એ શ્રી સમકિત તણા પાંચ અતિચાર શોધુ.

“શંકા, કંખા, વિતિગિચ્છા, પરપાસંદિ પરસંસા, પરપાસંદિ-સંથુઓ. શંકા, જીવાલ્પવાદિક નવતત્ત્વમાંહે એકેતત્ત્વતણો મન સંદેહ ધયો હોય. કાંક્ષા - અપર ધર્મ તણો અલિલાષ ધયો હોય, અથવા સર્વે ધર્મ સરખા લેખવ્યા હોય, વિતિગિચ્છા - ધર્મતણા ફલ પ્રત્યે મન સંદેહ ધયો હોય, અથવા મલમલીન ગાત્ર તપોધન, તપો-ધના દેખી દુગંછા ક્રીધી હોય. પરપાસંદિ પરશંસા પરદશનીતણી અતિશય વિદ્યાખ્યાત દેખી પ્રશંસા ક્રીધી હોય, પરપાસંદિ સંથુઓ - પરદશનીશું સંસ્તવ પરિચય છુટ ગોળી અંતરંગ પ્રીતિ લક્ષિ-દાન આલાપાદિક ક્રીધાં કરાવ્યાં હોય, પરતીથે સ્વવશપણે ગયા હોઈએ. સ્નાન, દાન, હોમ, મહોત્સવ ક્રીધાં-કરાવ્યાં હોય, તથા સંકાંતિ-અહણુસ્નાન દાનાદિક કર્મ સમાચર્યાં હોય, હોલી, પડલી પૂજ હોય. પીપલ તુલસી, પાણી ઘાલ્યાં હોય. નદી, કુંડ, પ્રમુખ લૌકિક તીથે ધર્મ બુદ્ધે સ્નાન, ક્રીધું હોય, આક્રિયવારે દેવદેવી લક્ષી યાત્રા ઉભાણી માની હોય, કન્યાહલ લીધું હોય, નીલ તુલસી પરણાવ્યાં હોય, શ્રાદ્ધ સંવત્સરી જર્યા હોઈએ, અભાપડવો, ખલેવ, લાઈબીજ, અખાત્રીજ, વિજ્યાયગચોથ, નાગપાંચમ, ઝીલણુછકું, શીલ-સાતમ, ધ્રુ આઠમ, માહીનોમ, અહ્વદશમી, વિજ્યાદશમી, ભીમએકાદશી, વચ્છખારશી, ધનતેરશી, શિવચતુર્દશી, પૈતૃકી અમાવાસ્યા માહીપૂનમ, તથા સંકાંતિ, અહણુ, વ્યતિપાત, વૈધૃત પ્રમુખ લૌકિક-પર્વ, અને અષ્ટમી, ચતુર્દશી, પૂર્ણિમા, અમાવાસ્યા તથા પર્યુષણ

પર્વ તણી ત્રીજ, ચોથ, પાંચમ, ટાળી અનેરે દિવસે પર્વબુદ્ધે તપ કીધું હોય, અનેરું જે કોઈ જિનવચન વિરાધ્યું હોય અનેરો સમ્યક્ત્વ વિષે પક્ષ દિવસમાંહે જિકો કોઈ સુક્ષ્મ, બાહર, અતિચાર હુઓ હોય તે સવિ હું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.”

જૈનધર્મની વિવિધ શાખાઓમાં પ્રતિક્રમણ વગેરે વિધિમાં કેટલોક ફરક જોવા મળે છે. સામાયિક, ચૈત્યવંદન, દેવવંદન, પ્રતિક્રમણ વગેરે ક્રિયાઓ એક પ્રકારની સામાચારી છે. સામાચારીમાં વખતોવખત ફેરફાર થતા રહે છે. સમર્થ પૂર્વાચાર્યો પોતાના દેશ-કાળને અનુલક્ષીને જો એમાં ફેરફાર કરે છે તો વિશાળ અનુયાયી વર્ગ તેને અનુસરે છે. પ્રતિક્રમણની ક્રિયામાં વિધિપક્ષ (અચલગચ્છ) અને તપગચ્છના અતિચારોમાં કેટલોક તફાવત જોવા મળે છે. લગવાન મહાવીરે ગૃહસ્થોને માટે જે બાર વ્રતોનો ઉપદેશ આપ્યો છે તે બાર વ્રતોમાં અઘાપિ પર્વત કોઈ ન્યૂનાધિકતા થઈ નથી એટલે કે બારને બદલે અગિયાર કે તેર વ્રતની વાત ક્યારેય થઈ નથી. પરંતુ પૂર્વાચાર્યોએ સૂત્રોમાં લખેલા વ્રતના અતિચારોનું ગદ્યમાં અવતરણ કરવામાં ગચ્છ કે સમુદાય અનુસાર કેટલોક ફરક અવશ્ય જોવા મળે છે. કોઈ એક વ્રતના અતિચારને સરખાવવાથી આ તફાવત સ્પષ્ટ થશે. ઉદા. તરીકે પાંચમું પરિગ્રહ પરિમાણવ્રત લઈએ. એના અતિચાર અચલગચ્છના જયશેખરસૂરિ અનુસાર નીચે પ્રમાણે છે :

પાંચમું પરિગ્રહ પરિમાણવ્રત નવવિધ ખિત્ત, ધર, હટ્ટ, વાડિય, કુવિય, ધણ ધન્ન, હિરણ્ણ, સુવણ્ણ અર્ધ પરિમાણ, દુપ્પય ચક્રાય-મિય નવવિહ પરિગ્ગહ વયંતુ એ પાંચમા પરિગ્રહ પરિમાણ વ્રત-તણાં પાંચ અતિચાર શોધું. ખિત્તવત્થુપમાણધંકરમે, હિરણ્ણ સુવ-ણ્ણપમાણા ધંકરમે, ધણધન્નપમાણાધંકરમે, દુપ્પયચક્રાયપમાણા ધંકરમે, કુવિયપમાણાધંકરમે, ક્ષેત્રવાસ્તુ, હિરણ્ણ, સુવણ્ણ ધણ ચાન્ય દ્વિપદ ચતુષ્પદ, રીછ પીછ તણો પ્રમાણાતિક્રમ કીધો હોય

અથવા પરિચ્છે તણે કારણે મોટા આરંભ કઠમર્દ માંડયા હોય, આહટ્ટ દોહટ્ટ ધર્યો હોય, આપણો પરિચ્છ પુત્ર પૌત્રાદિક તણો કરી આપણે કાળે અણ્યાંયો હોય. પરિચ્છ પ્રમાણ લીધું ન હોય, લેઈને પઢિઈ ન હોય, પઢીને વિસાચું હોય, વિસારીને સંભાચું ન હોય, અનેરું એ પાંચમાં પરિચ્છ પરિમાણ પ્રતિ વિષે પક્ષદિવસમાંહે જિજ્ઞાસે કોઈ સૂક્ષ્મ ખાદર અતિચાર હુઓ હોય તે સવિહું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુઝ્ઝડં.

તપગચ્છ અનુસાર આ અતિચાર નીચે પ્રમાણે આપવામાં આપ્યા છે :-

પાંચમે પરિચ્છ પરિમાણપ્રતે પાંચ અતિચાર, ધણુ ધન, ખિત્ત વત્થુ ૦ ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, વસ્તુ, રૂપ્ય, સુવર્ણ, કુપ્ય, દ્વિપદ, ચતુષ્પદ એ નવવિધ પરિચ્છ તણા નિયમ ઉપરાંત વૃદ્ધિ દેખી મૂર્છા લગે સંક્ષેપ ન કીધો, માતા, પિતા, પુત્ર સ્ત્રીતણે લેજે કીધો, પરિચ્છ પ્રમાણ લીધું નહીં, લઈને પઢિઈ નહીં, પઢવું વિસાચું અલોધું મેદચું. નિયમ વિસાર્યા પાંચમે પરિચ્છ પરિમાણપ્રત વિષયો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસમાંહે સૂક્ષ્મ ખાદર જાણતાં અજાણતાં હુઓ હોય તે સવિહું મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુઝ્ઝડં.

ખરતરગચ્છ અનુસાર આ અતિચાર નીચે પ્રમાણે આપવામાં આપ્યા છે :-

પાંચમે પરિચ્છ પરિમાણ પ્રતે પાંચ અતિચાર, ધણુ ધન, ખિત્ત વત્થુ. ૧ ધન, ધાન્ય, ક્ષેત્ર, વસ્તુ, રૂપ્ય, સુવર્ણ, કુપ્ય, દ્વિપદ, ચતુષ્પદ નવવિધ પરિચ્છ તણા નિયમ ઉપરાંત વૃદ્ધિ દેખી મૂર્છા લગે સંક્ષેપ ન કીધો. પરિચ્છ પરિમાણ લેઈ પઢવો નહીં, પઢી વીસારીઓ, નિયમ વીસાર્યા. પાંચમે પરિચ્છ પરિમાણ પ્રત વિષયો અનેરો જે કોઈ અતિચાર પક્ષ દિવસ માંહે સૂક્ષ્મ ખાદર જાણતાં અજાણતાં હુવો હોય તે સહુ મને વચને કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુઝ્ઝડં.

તપગચ્છ અને ખરતરગચ્છના અતિચાર સુખ્યત્વે વંદિતુસૂત્રને આધારે લખાયા છે. વંદિતુસૂત્રમાં પદ્યમાં અર્ધમાગધી ભાષામાં અતિચાર આપવામાં આવ્યા છે. અને તેમાં તે ઉપરાંત પણ બીજી કેટલીક ગાથાઓ પણ છે. ગૃહસ્થ માટેનાં આ પ્રાચીન સૂત્રોનો પ્રભાવ ઘણો મોટો રહ્યો છે. તપગચ્છ અને ખરતરગચ્છમાં રોજેરોજનાં પ્રતિક્રમણમાં અતિચારસ્વરૂપ આ વંદિતુસૂત્ર યોદાય છે, જ્યારે અચલગચ્છમાં વંદિતુસૂત્રને બદલે રોજેરોજના પ્રતિક્રમણમાં શ્રી જયશેખરસૂરિકૃત લઘુ અતિચાર યોદાય છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ પોતાના સમયને અનુસરીને લોકો સમજી શકે એ રીતે તત્કાલીન ગુજરાતી ગદ્યમાં અતિચારની રચના કરી છે. ચાર રૌકા પછી પણ એમણે લખેલા અતિચાર આજ દિવસ સુધી રોજેરોજ અચલગચ્છનાં પ્રતિક્રમણમાં યોદાતા રહ્યા છે એ એમના પવિત્ર વ્યક્તિત્વનો અને સમર્થ લેખનનો પ્રભાવ અનુયાયીઓ ઉપર કેવો રહ્યો છે તેની આપણને પ્રતીતિ કરાવે છે.

o o o

(૫) શ્રી પાર્શ્વનાથ કળશ

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત-પ્રાકૃત અને જૂની ગુજરાતી ભાષામાં જે કેટલીક લઘુ રચના કરી છે તેમાં સંસ્કૃત ભાષામાં રચેલી શ્રી પાર્શ્વનાથ કલ્લશ નામની કૃતિ ઉપલબ્ધ છે. આ કૃતિ અદ્યપિ અપ્રકાશિત છે. *

જેનોમાં તીર્થ*કરના જન્મનો મહોત્સવ ઘણો મોટો ગણાયો છે. તીર્થ*કર પરમાત્માનો જીવ પ્રાયઃ એની આગળના ભવમાં દેવગતિમાં હોય છે. ત્યાંથી મનુષ્યરૂપે માતાના ઉદરમાં આવે છે અને જ્યારે જન્મ થાય છે ત્યારે જૈન માન્યતા પ્રમાણે, ઇન્દ્ર અવધિજ્ઞાનથી તીર્થ*-

* આ કૃતિની એક હસ્તપ્રતિ એલ ડી ઇન્સ્ટિટ્યૂટના હસ્તપ્રત ભંડારમાં છે. આ શોધનિબંધના પરિશિષ્ટમાં આ આખી કૃતિ ભવાઈ સાથે આપેલી છે.

કરતાં જન્મસ્થળ અને દિશા જાણે છે. તે દિશામાં આઠદસ પગલાં ચાલીને ઇન્દ્ર તીર્થ'કર લગવાનની સ્તુતિ કરે છે. અને ત્યારપછી બીજા દેવોની સાથે તીર્થ'કર પરમાત્માની માતા પાસે આવી બાળ તીર્થ'કરને લઈને મેરુશિખર ઉપર જઈ તેમને સ્નાન કરાવે છે. અને ત્યારપછી એ બાળ તીર્થ'કરને માતાની ગોદમાં પાછા મૂકી જાય છે. આથી જૈનોની આ ક્રિયાવિધિને 'સ્નાત્ર' અથવા 'સ્નાત્રકળશ' તરીકે ઓળખાવવામાં આવે છે. બધાં જૈનમંદિરોમાં દરરોજ સવારના આ સ્નાત્ર કળશવિધિ કરવામાં આવે છે. તીર્થ'કરો ચોવીસ છે. તેમાંથી કેાઈ પણ એક તીર્થ'કરની પ્રતિમા લઈને સ્નાત્રકળશ વિધિપૂર્વક કરવામાં આવે છે.

સ્નાત્રકળશના પ્રકારની રચનાઓ સંસ્કૃત, પ્રાકૃતમાં લખાયેલી છે. વર્તમાન સમયમાં, વીરવિજયજીકૃત ગુજરાતીમાં લખાયેલી છે તે 'સ્નાત્રપૂજા' સવિશેષ પ્રચલિત છે. અચલગચ્છમાં યતિ શ્રી ક્ષમાલાજીકૃત ગુજરાતીમાં લખાયેલી સ્નાત્રપૂજા પ્રચલિત છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત ભાષામાં પચીસ શ્લોક-પ્રમાણુ 'શ્રી પાર્શ્વનાથ કળશ' નામની રચના કરી છે. એટલે એમાં અન્ય સામાન્ય વિગતો ઉપરાંત શ્રી પાર્શ્વનાથ લગવાનની વિશિષ્ટ-વિગતોનો નિર્દેશ પણ સ્વાભાવિક રીતે થયેલો છે. આ કૃતિનો આરંભ-કવિ નીચે પ્રમાણે કરે છે :

મો મો મવિકલોકા માગ્યાલોકાદિહ દેવ ।

સઘનિ સમુદિતા નિરંજન જિનપૂજન પ્રમુદિતાઃ ॥

નિવાર્ય સકલ કલ્કમલમવિકલ પ્રમાવ મવનસ્ય ।

શ્રી પાર્શ્વનાથસ્ય શ્રણુત જન્મામિષેક "કલશં" ॥ ૧ ॥

[હે ભવિકલોકો ! ભાગ્યના પ્રકાશથી જ આ દેવમંદિરમાં એકઠા થયેલા, નિરંજન એવા જિનેશ્વરદેવના પૂજનથી આનંદિત થયેલા, સકલ કલંકમલનું નિવારણ કરીને અને સંપૂર્ણ પ્રભાવના આશ્રયરૂપ એવા શ્રી પાર્શ્વનાથનાં જન્માભિષેક કળશને સાંભળો.]

ત્યારપછી કવિએ કાશી નગરી, ત્યાં રાજ્ય કરતા અશ્વસેન રાજા, એમની રાણી વામાદેવી, વામાદેવીએ જોયેલાં ચૌદ સ્વપ્ન, પોષ વ. ૧૦ ની રાત્રીએ થયેલો પાર્શ્વપ્રભુનો જન્મ વગેરે ઘટનાઓનું વર્ણન કર્યું છે.

તીર્થંકરોનો જન્મ-દિવસ કલ્યાણક તરીકે મનાય છે. તીર્થંકરોનો જન્મ થતાં જ ચારે બાજુ હર્ષ અને આનંદનું વાતાવરણ પ્રસરી જાય છે. આધિ, વ્યાધિ દૂર થાય છે અને લોકોનું કલ્યાણ થાય છે માટે એમના જન્મદિવસને કલ્યાણક તરીકે ઓળખાવવામાં આવે છે.

કવિ એ પ્રસંગનું વર્ણન કરતાં લખે છે :

અનુષન્ન(ષગ)દાતા મુદિતમાતા દિવસ इव वर कोकः ।

सितरुचि विशाखा माजिशाखा वितत विदेखिल लोकः ॥

अथ ऊर्द्ध तिर्यग् रुचक वर्गस्थितिर संगत माय ।

मिह दिक्कुमारी ततिरुदारीकृत निमूषमियाय ॥ ६ ॥

[ચંદ્રમા જ્યારે વિશાખા નક્ષત્રમાં હોતો ત્યારે ભગવાનનો જન્મ થયો હતો. તે સમયે બધા લોકો આનુષંગિક દાન આપતા હતા. જેમ ચક્રવાક પક્ષીઓનો દિવસે આનંદ માતો નથી તેમ લોકોનો પણ આનંદ સમાતો નહોતો. લોકો નક્ષત્રશાખા વિષે જ્ઞાન ધરાવતા હતા. અધો, ઊર્ધ્વ, તિર્થંકરુચક પ્રદેશમાંથી, આબૂષણોથી, અલંકારોથી સજ્જ થઈને શુદ્ધ હૃદયવાળી છાપન દિક્કુમારિકાઓ આવી ॥

તીર્થંકર ભગવાનનો જન્મ અવધિજ્ઞાનથી જાણીને એમના અભિષેક માટે ઇન્દ્ર અને દેવો જે તૈયારી કરે છે તેનું વર્ણન ત્યારપછીના પાંચ શ્લોકમાં કરવામાં આવ્યું છે. ઇન્દ્ર દેવોસહિત વામા માતા પાસે જાય છે અને બાળ તીર્થંકરને લઈને પાંચ રૂપ ધારણ કરીને મેરુ પર્વતના શિખર ઉપર જાય છે તેનું સરસ વર્ણન તેરમા શ્લોકમાં કરવામાં આવ્યું છે. જુઓ :

નિદ્રામસુદ્રા મુદિત તંદ્રામેષ માતુરદત્ત ।

પચ પ્રપંચિત વસુ પુરુદં વિતવાણિ જિનમાદત્ત ॥

સત્તત્ર ચામર કુલિશ હામર વિહિત મન્નિત રવં ચ ।

કોઢસ્થ મગવાને વ મધવા મેરુગિરિ માનં ચ ॥ ૧૩ ॥

[ઈંદ્રે માતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપીને, પ્રભુનું પ્રતિબિંબ માતા પાસે રાખીને, એક રૂપથી પ્રભુને પોતાના જોળામાં બેસાડીને, બે રૂપથી પ્રભુને બે બાજુ આમર ઢાળવા લાગ્યા, એક રૂપથી પ્રભુ ઉપર છત્ર ધારણ કર્યું અને એક રૂપથી આગળ વજ્ર ઉછાળવા લાગ્યા એમ પાંચ રૂપ ધારણ કરીને ભક્તિ કરતા તેઓ મેરુપર્વતના શિખર ઉપર ચાલવા લાગ્યા.]

મેરુપર્વત ઉપર પાંડુકવનમાં દક્ષિણ બાજુ આવેલી શિલા ઉપર ઈંદ્ર પ્રભુને જોળામાં રાખીને સિંહાસન ઉપર બેસે છે તે સમયે બધા દેવો અભિષેક કરવા માટે વિવિધ ભતિના જે કળશ ભરી લાવ્યા છે તેનું નિરૂપણ કરવામાં આવ્યું છે. ઈંદ્ર પોતે ચાર વૃષ-ભનુ રૂપ લઈ આઠ શિંગડામાંથી આઠ જળધારા વડે પ્રભુનો અભિષેક કરે છે તેમનું નિરૂપણ કેટલું મનોહર થયું છે તે જુઓ :

સમધિગતવારઃ સુકૃતસારઃ પ્રથમહરિરવિકાર ।

ઋષમાનરોષ પ્રીતલેસશ્ચતુર એવ ચકાર ॥

તચ્છૃંગ મુક્તા ઘૃમ્મણ યુક્તા વારિવારા જળટ ।

જિનસિરસિ પતિતા વીદ્ય વિતતા મનસિ કોહિ ન હ્રુષ્ટઃ ॥ ૧૪ ॥

[પારંપરિક આચારોને જાણનારા, પ્રકૃષ્ટ પુષ્ટ્યાત્મા, સર્વ બીજા દેવોને પ્રસન્ન કરનારા, અવિકારી એવા પ્રથમ ઈંદ્ર સૌધર્મેન્દ્રે ચાર વૃષશનાં રૂપ લઈને તેનાં આઠ શિંગડામાંથી પડેલા કુકુમ સુગંધિત પદાર્થોથી યુક્ત એવી આઠ જળધારાઓ વડે પ્રભુનો અભિષેક કર્યો એ જોઈને મનમાં કોણ પ્રસન્ન ન થાય ?]

આ કળશના અંતે કવિ દેહે છે કે ઈંદ્ર મહારાજે પાર્શ્વનાથ

પ્રભુનો સ્નાત્ર મહોત્સવ આવી રીતે કર્યો. ત્યારપછી કવિ અનુરોધ કરે છે કે ‘હિ લવ્યજનો ! તમે પણ આ રીતે પ્રભુનો સ્નાત્રવિધિ કરો.’ જુઓ :-

શ્રી વામેયમમેય ગુણમિદ્ર સ્તપયામાસ ।

येन तेन विधिना सुजनः स्तपयतु शुभ सवास ॥ ૨૪ ॥

[અપરિમિત ગુણવાળા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો ઇન્દ્રે સ્નાત્ર મહોત્સવ કર્યો તે જ વિધિ વડે ‘હિ લવ્યજનો ! તમે પણ પ્રભુનો સ્નાત્રવિધિ કરો.’]

અંતિમ શ્લોકમાં કવિએ શ્લેષથી પોતાનું નામ વણી લીધું છે. પાર્શ્વનાથ લગવાન શેખર-સુંદર છે, કારણ કે તેમના મસ્તક ઉપર ફણ છે. એવા ‘શેખર-સુંદર જય પામો, જય પામો-’ એમ કવિએ કહ્યું છે શ્લેષથી એવો અર્થ લઈ શકાય કે દેવો દ્વારા પાર્શ્વપ્રભુના થયેલા સ્નાત્ર મહોત્સવનું સુંદર વર્ણન કરનાર જય-શેખરસૂરિ જય પામો. જુઓ :-

जय जयशेखर सुंदर सुर निकर स्नापित पार्श्वजिनरज ।

तेपि च जयतु तस्मिन् समये येनार्थं दृष्टोसि ॥ ૨૫ ॥

આમ પચીસ શ્લોકની ‘પાર્શ્વનાથ કલ્પશ નામની આ રચનામાં કવિ જયશેખરસૂરિએ પાર્શ્વનાથ પ્રભુના જન્મ સમયનાં સ્નાત્ર-મહોત્સવનું શાસ્ત્રીય પરંપરાનુસાર અને શાસ્ત્રીય વિધિ અનુસાર સવિગત નિરૂપણ કર્યું છે. આમાં કવિની વિશેષ શક્તિ એમના શબ્દ-પ્રભુત્વમાં રહેલી ભેઈ શકાય છે. કવિ સંસ્કૃત ભાષામાં શ્લોક-રચના બહુ પોતાની માતૃભાષા હોય તેમ સહજ અને સરળ રીતે કરે છે. અનુપ્રાસયુક્ત પદાવલી કે ચમક-રચના આ કાવ્યમાં સ્થળે સ્થળે ભેવા મળે છે.

કવિના ભાષાસામર્થ્યની અને કવિની પ્રતિભાની ઉત્તમ પ્રતીતિ કરાવે એવી આ એક મનોરમ રચના છે.

આ કૃતિ કવિ જયશેખરસૂરિની છે એવું આ અંતિમ શ્લોક ઉપરથી પ્રતીત થાય છે સામાન્ય રીતે આવી લઘુ રચનાઓની બાબતમાં એની ઉપલબ્ધ હસ્તપ્રતિમાં પ્રત્યેક કૃતિને અંતે ‘જયશેખરસૂરિ કૃતા’ એમ સ્પષ્ટ નિર્દેશ મળે છે. આ કૃતિને અંતે હસ્તપ્રતિમાં ઇતિ ‘શ્રી પાર્શ્વનાથ કળશ’ એટલો જ માત્ર નિર્દેશ થયેલો છે, પરંતુ જયશેખરસૂરિની અન્ય લઘુ કૃતિઓની સાથે વચ્ચે આ કૃતિ આપેલી હોવાથી તે જયશેખરસૂરિની કૃતિ છે એમ એના અંતિમ શ્લોક પરથી જણાય છે. ભવિષ્યમાં અન્ય કોઈ હસ્તપ્રતો મળી આવે અને આ કૃતિની પુષ્પિકાની પંક્તિમાં જયશેખરસૂરિનો સ્પષ્ટ નિર્દેશ મળે તો આટલી સંદિગ્ધતા પણ ટળે. હાલ તો આ કૃતિ અન્ય કોઈ કવિની છે એવું પ્રમાણ ન મળે ત્યાં સુધી જયશેખરસૂરિની એ રચના છે એમ માનવું જ વધુ ઉપયુક્ત છે.

(૬) શ્રી બૃહદ્જિત શાંતિ સ્તવન

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ એ ‘શ્રી બૃહદ્જિત શાંતિ સ્તવન’ નામની, સંસ્કૃતમાં કરેલી શ્લોકબદ્ધ રચના મળે છે. અચલગચ્છના કવિઓએ રચેલી ‘અજિત શાંતિ સ્તવ’ નામની બે રચનાઓ મળતી હોવાના કારણે શ્રી વીરગચ્છિકૃત ‘અજિત શાંતિ સ્તવ’ કદમાં આઠ શ્લોક જેટલી નાની રચના હોવાથી તે ‘લઘુ અજિતશાંતિ સ્તવ’ તરીકે ઓળખાય છે અને કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃત રચના ૧૭ શ્લોક જેટલી મોટી રચના હોવાથી તે ‘બૃહદ્જિત શાંતિ સ્તવ’ તરીકે ઓળખાય છે.

જેનોના વર્તમાન ચોવીસીના ચોવીસ તીર્થંકરોમાં પ્રત્યેકની સ્તવના જેમાં કરવામાં આવી હોય એવી સ્વતંત્ર રચનાઓ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, અપભ્રંશમાં અનેક થયેલી છે. વળી જેમાં ચોવીસેચોવીસ તીર્થંકરની સ્તુતિ કરવામાં આવી હોય એવી પણ કેટલીક રચનાઓ થયેલી છે. એમાં હેમચંદ્રચાર્યકૃત ‘સકલાર્હત્ સ્તોત્ર’ સુપ્રસિદ્ધ છે.

કેટલીક રચનાઓ કે જેમાં પાંચ મુખ્ય તીર્થંકરો શ્રી ઋષભદેવ, શ્રી શાંતિનાથ, શ્રી નેમિનાથ, શ્રી પાર્શ્વનાથ, શ્રી મહાવીરસ્વામીની સ્તુતિ કરવામાં આવી હોય એવી પણ લખાયેલી છે. ‘કલ્લાણ કંઠ’, ‘સર્વજ્ઞાઃ સર્વ દુષ્ટારો’ વગેરે સ્તુતિઓ એ માટે સુપ્રસિદ્ધ છે. એક જ તીર્થંકરની સ્તુતિ કરતી કેટલીક મહત્વની દીર્ઘ રચનાઓ પણ થયેલી છે, જેમાં શ્રી ઋષભદેવ માટે ‘લક્ષ્મીમર સ્તોત્ર’ અને શ્રી પાર્શ્વનાથ ભગવાન માટે ‘કલ્યાણ મંદિર’ સ્તોત્ર અત્યંત સુપ્રસિદ્ધ છે. આ ઉપરાંત બીજાં કેટલાંયે સ્તોત્ર જુદા જુદા તીર્થંકરોને માટે લખાયેલાં છે, જેની સવિગત માહિતી ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત-ઇતિહાસ’, ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’ અને ‘જૈન સાહિત્યકા અર્થક ઇતિહાસ’માં સાંપડે છે. વળી એવી કેટલીયે રચનાઓ પોતા-પોતાના ગ્રન્થમાં સુપ્રચલિત બનેલી પણ છે. ઉદાહરણ તરીકે ‘શ્રી-કાપલ્લી પાર્શ્વનાથ સ્તોત્ર’ અચલગ્રન્થમાં સુપ્રચલિત છે અને નવ સ્મરણમાં તેને સ્થાન અપાયેલું છે.

જૈન સંસ્કૃત-પ્રાકૃત સાહિત્યમાં સૂત્ર અને સ્તોત્રના પ્રકારની અનેક કૃતિઓ લખાયેલી છે. એમાં કેટલીયે કૃતિનો મહિમા આપો-આપ લોકોમાં વધી જતો હોય છે. કેટલીક કૃતિઓના સ્મરણથી કે મુખપાઠથી લોકોને કે સંઘને અમરકારિક લાભ થયા હોવાના પ્રસંગો પણ ઇતિહાસમાં સાંપડે છે. સમય જતાં એવી મહિમાવંત કૃતિઓ પ્રાતઃસ્મરણીય બની જાય છે. જૈનોના જુદા જુદા ગ્રન્થમાં આવી કેટલીક કૃતિઓ પ્રાતઃસ્મરણીય બનેલી છે. આવી નવ કૃતિઓના સમૂહને ‘નવસ્મરણ’ કહેવામાં આવે છે અને કેટલાંયે સાધુ-સાધ્વીઓ તથા ગૃહસ્થો આ નવસ્મરણનું રોજ સવારના નિયમિત પઠન કરતાં હોય છે. પર્વના દિવસે એવા નવ અથવા એમાંથી કેટલાંક સ્મરણ ઉપાશ્રયમાં શુરુ ભગવંતના મુખે શ્રવણ કરવાની પરંપરા પણ આલી આવી છે.

એ વીસ તીર્થંકરોમાંથી કોઈ પણ બે તીર્થંકરોની એક જ કૃતિમાં એક જ સ્તોત્રમાં સાથે સ્તવના કરવામાં આવી હોય અને એવી રચના

લોકપ્રચલિત બની હોય તો તે ‘અન્નિતશાંતિ-સ્તવ’ છે. કોઈકને પ્રશ્ન થાય કે ચોવીસ તીર્થંકરોમાંથી એકસાથે જે તીર્થંકરોની સ્તવના માટે શ્રી અન્નિતનાથ અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનની જ પસંદગી કેમ ? બીજા તીર્થંકરોની કેમ ન થઈ ? એનો ખુલાસો એ છે કે શાશ્વત ગણાતા મહાતીર્થ શ્રી શત્રુંજય પર્વત ઉપર ચાતુર્માસ કરનાર તીર્થંકરોમાં શ્રી અન્નિતનાથ અને શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુ છે.

તેઓ ગુફામાં ચાતુર્માસ રહ્યા હતા. પછીના કાળમાં તેઓ દરેકની પ્રતિભાવાળાં જે મૈત્ર્યો થયાં હતાં. પ્રાચીન સંદર્ભ મળે છે તે પ્રમાણે નેમિનાથ ભગવાનના વચનથી એમના ગણધર શ્રી નંદિષેણ શત્રુંજય તીર્થયાત્રાએ પધાર્યા હતા અને ત્યાં તેમણે આ બન્ને તીર્થંકરોની સાથે સ્તુતિ કરી ‘અન્નિત શાંતિ સ્તવ’ રચના કરી હતી.

‘અન્નિત શાંતિ’ની રચનામાં અન્નિતનાથ અને શાંતિનાથ એ જે તીર્થંકરોની સાથે સ્તુતિ કરવામાં એક તાત્ત્વિક અર્થ એવો પણ ઘટાવવામાં આવે છે કે માણસ જ્યાં સુધી અન્નિત થતો નથી ત્યાં સુધી શાંતિ પામી શકતો નથી અને માણસ જ્યાં સુધી શાંત થતો નથી ત્યાં સુધી અન્નિત થઈ શકતો નથી.

અન્ય એક મત પ્રમાણે મહર્ષિ નંદિષેણ નેમિનાથ ભગવાનના શાસન દરમિયાન નહીં પણ ચરમ તીર્થંકર મહાવીર સ્વામીના શાસન દરમિયાન થયા હતા. એટલું તો નિર્વિવાદ છે કે અત્યંત પ્રાચીન સમયથી ‘અન્નિતશાંતિ સ્તવ’ નામની મહર્ષિ નંદિષેણે રચેલી કૃતિ આપણને મળે છે અને એના ઉપર ભૂતકાળમાં લખાયેલી કેટલીક ટીકાઓ પણ સાંપડે છે.

અર્ધમાગધી ભાષામાં વિવિધ છંદમાં સાલંકાર, પદલાલિત્ય-યુક્ત, એવી અપૂર્વ આ રચના છે કે એક વખત ભાવથી અર્થ સહિત જે એની અતુગ્રેક્ષા કરે છે તેના હૃદયમાં એ સ્તુતિ વસી જાય છે. વળી આ સ્તુતિનો ચમત્કારિક મહિમા પણ અનેક નૈકાઓથી શ્રદ્ધાપૂર્વક મનાતો આવ્યો છે અને એથી આ સ્તુતિનો

સમાવેશ પર્વના દિવસોની પ્રતિક્રમણાદિ ક્રિયામાં પણ કરવામાં આવ્યો છે અને પ્રાતઃસ્મરણીય નવસ્મરણમાં પણ એને સ્થાન આપવામાં આવ્યું છે.

મહર્ષિ નંદિષેષુની આ રચના કાવ્યગુણથી પણ એટલી બધી સભર, સમૃદ્ધ છે કે એના અનુકરણ કે અનુસરણરૂપે ‘અજિત શાંતિ સ્તવ’ નામની રચના કરવાનું અન્ય અનુગામી કવિઓને મન થયા વગર રહે નહીં. આ સ્તોત્ર ઉપરથી શ્રી વીરગણિએ અપભ્રંશ ગાથામાં ‘લઘુ અજિત શાંતિ સ્તવ’ની રચના કરી છે. શ્રી જિન-વલ્લભગણિએ પણ ‘લઘુ અજિત શાંતિસ્તવ’ નામની પ્રાકૃતમાં સત્તર ગાથાની રચના કરી છે. શ્રી ધર્મઘોષગણિએ પ્રાકૃતમાં સત્તર ગાથાની મંત્રગર્ભિત રચના કરી છે. શ્રી ઉપાધ્યાય મેરુનંદન કવિએ પણ ‘અજિત શાંતિ સ્તવ’ની રચના કરી છે અને તેવી રીતે શ્રી જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત ભાષામાં સત્તર શ્લોકની ‘બૃહદ્અજિત શાંતિ સ્તવ’ નામની રચના કરી છે.

શ્રી જયશેખરસૂરિએ ‘અજિત શાંતિ સ્તવ’નો આરંભ નીચેના બે શ્લોકથી કર્યો છે. તે દરેકમાં અનુક્રમે અજિતનાથ ભગવાન અને શાંતિનાથ ભગવાનને નમસ્કાર કર્યો છે.

સકલસુખ નિવહદાનાય સુરપાદપં ।

પાદપંકજનતાનેકનાકાષિપમ્ ॥

અચલશિવ નિઢ્યમપ્રલય ગુણશોમિતમ્ ।

નૌમિ જિનમજિતમહમજિતમુદિતો દિત્તમ ॥ ૧ ॥

[સર્વ સુખોના સમૂહને આપવામાં જે કલ્પવૃક્ષ સમાન છે, જેમના ચરણકમળમાં અનેક ઈંદ્રો નમેલા છે, જેમનો અચલ મોક્ષમાં વાસ છે, જે અક્ષય શુભોથી શોભાયમાન છે, જે ઉત્તરોત્તર ઉદયવાળા છે અને જે રાગાદિથી અજિત છે એવા શ્રી અજિતનાથ

ભગવાનને હું નમસ્કાર કરું છું.] .

શાંતિમુપશાંતમવમૂરિમય પરિમવં ।

સુવનવન સુધન ધન વારિવર વૈમવમ્ ॥

પરમશર્મામિદુસમમ સમમહિ મોદધે-

નૈતુમીહામનંતામહં સંદધે ॥ ૨ ॥

[સંસારના ઘણા લય દ્વારા થતો પરાલવ જેમનો શમી ગયેલો છે, જગતરૂપી વનમાં સઘન મેઘના જળ જેવો જેમનો ઉત્તમ વૈભવ છે, જેમની સમતા ઉત્કૃષ્ટ છે, અપાર મહિમારૂપી સમુદ્રને માટે જે ચંદ્ર સમાન છે એવા શાંતિનાથ પ્રભુને નમસ્કાર કરવાને હું અનંત ઈચ્છા ધારણુ કરું છું.]

ત્યાર પછીના ત્રણ શ્લોકમાં શ્રી અજિતનાથ અને શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનનો મહિમા દર્શાવી મોક્ષરૂપી સંપદ પોતાને આપવા માટે કવિ પ્રાર્થના કરે છે છઠ્ઠા અને સાતમા શ્લોકમાં કવિએ અનુક્રમે અજિતનાથ અને શાંતિનાથ ભગવાનનાં માતાપિતા, લાંછન અને શરીરપ્રમાણ, દેહકાંતિ ઇત્યાદિનું વર્ણન કર્યું છે.

જન્મ-નિર્દેશ પછી કવિએ એ બંને તીર્થંકરોનાં રાજ્યાવસ્થા દીક્ષા અને કેવળજ્ઞાનનું વર્ણન કર્યું છે. કેવળજ્ઞાન થતાં દેવતાઓએ પ્રાતિહાર્યયુક્ત રચેલા સમવસરણનું વર્ણન પણ કરવામાં આવ્યું છે. પંદરમા શ્લોકમાં કવિએ અજિતનાથ અને શાંતિનાથ ભગવાનની ભાવપૂર્વક સ્તવના કરનારને કેવા લાભ થાય છે તેનો મહિમા દર્શાવ્યો છે. જુઓ :

દ્વિપરિપુવ્યાલવેતાલ રોગાનલા ।

નીર ચૌરાદયોઽન્યેઽતિ સકલાઃ સલાઃ ॥

તં ન લુપતિ કેચુકિન ઇવ વંજુલં ।

નમતિ યો વિમદમિદમેવ જિનયામલમ્ ॥ ૧૫ ॥

[મદરહિત અજિતનાથ તથા શાંતિનાથના યુગલને જે નમે

છે તેને વંજુલ વૃક્ષને જેમ સર્પ લોપી શકતો નથી, તેમ હાથી, શત્રુ, સર્પ, વૈતાલ, રોગ, અગ્નિ, જળ, ચોર અને ધીળ પશુ દુર્જનો તેને લોપી શકતા નથી.]

મહર્ષિ નંદિષેષ કવિએ પોતાની ‘અનિત શાંતિ’ રચનામાં પર્વતિથિએ એના પઠન ઉપર જેમ ખાસ ભાર મૂક્યો છે તેમ કવિ જયશેખરસૂરિએ પણ પાક્ષિક, આતુર્ભાસિક અને સાંવત્સરિક પર્વના દિવસે આ સ્તોત્ર બોલવાનો મહિમા ફલશ્રુતિ તરીકે દર્શાવ્યો છે. જુઓ :

પાક્ષિકે કિલ ચતુર્માસિકે વાર્ષિકે ।

પર્વણિ પ્રકૃતવર પુણ્યનર નાયકે ॥

ચોડમુમતિ સોમમતિ રજિત શાંતિ સ્તવ ।

પઠતિ નિશ્ચુનોતિ લભતે સુખ સ ધ્રુવમ્ ॥ ૧૬ ॥

[પાક્ષિક, ચોમાસી, અને સંવત્સરી પર્વ કે જેમાં નર અને નરનાયકોએ ઉત્તમ પુણ્ય આરંભ્યાં છે, એવા શ્રેષ્ઠ પર્વમાં જે સૌમ્ય બુદ્ધિવાળા જનો આ ‘અનિત શાંતિ સ્તવ’નો પાઠ કરે છે અને જે સાંભળે છે તે નિશ્ચય સુખ પામે છે.]

છેલ્લા ૨૬૦૬માં અનિતનાથ અને શાંતિનાથ ભગવાન સંઘને હર્ષ ઉત્પન્ન કરો એવી મંગલ ભાવના કવિએ દર્શાવી છે. જુઓ :

ગુણરાજિવિરાજિતમરિપુપરાજિત ।

મજિતશાંતિજિન યુગલમિદમ્ ॥

મતિશુભ્રસમાજનમતિશયમાજન ।

મુપજનયતુ સંઘસ્ય મુદમ્ ॥ ૧૭ ॥

[શુભોની શ્રેણીથી સુશોભિત, શત્રુથી નહિ પરાજય પામેલું, અતિ નિર્મળ બુદ્ધિવાળા સલાજનવાળું અને અતિશયોના પાત્રરૂપ શ્રી અનિતનાથ તથા શ્રી શાંતિનાથ ભગવાનતું યુગલ સંઘને હર્ષ ઉત્પન્ન કરે.]

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ સમર્થ કવિ હતા, જ્ઞાની હતા, સંયમી હતા, અને વિશાળ સાહિત્યના રચયિતા હતા. એટલે એમણે રચેલું આ સ્તોત્ર પણ મહિમાવંત, નિત્ય સ્મરણીય બની રહે એ સ્વાભાવિક છે. આ સ્તોત્રમાં સંસ્કૃત ભાષા ઉપરનું કવિનું અસાધારણ પ્રભુત્વ પહે પહે જોવા મળે છે. કવિની રચના લયબદ્ધ અને અલંકારયુક્ત છે. કવિના કલ્પનાવૈભવની પ્રતીતિ અગિયારમા શ્લોકમાં સવિશેષ આપણને થાય છે. જુઓ :

યત્પદાં મોજમજનાય જાતત્વરૈઃ ।

સંઘસઘટ્ઠન ઘૃષ્ટ મૂષળમરૈઃ ॥

વ્યૂહમપિ રુચિર ચિર રૂઢ રસ નિર્મરૈઃ ।

પાણિતલ્લમાનમમવન્ન મો નિર્જરૈઃ ॥ ૧૧ ॥

[પ્રભુજીનાં ચરણકમળને ભજવા જેમને ઉતાવળ થયેલી છે, સંઘના અથડાવાથી જેમનાં આભૂષણોનો સમૂહ અત્યંત ઘસારા ગયેલો છે અને જેઓ લાંબા કાળથી ઉત્પન્ન થયેલા સુંદર ભક્તિ-રસથી ભરપૂર છે એવા દેવતાઓથી વિશાળ આકાશ પણ હથેલી જેવડું થયું હતું.]

આ સ્તોત્રરચનામાં કવિએ સમાસનો ઉપયોગ કરી, અર્થ-ગર્ભ શબ્દોને પ્રાસાનુપ્રાસની દૃષ્ટિએ એવી સરસ રીતે પાસે ગોઠવ્યા છે કે જેનું પઠન કરતાં પણ આહ્લાદ અનુભવાય છે. ઉ. ત., રાત્રિ-વિરાજિત, મતિરજિત, ચતુર્માસિકે વાર્ષિકે, નિલયમપ્રલય, જિનમ-જિતમહાજિત-સુદિતોદિતમ, સુધનધન, ભવભૂરિભય, સમમસમઃહિ-મોહધે. કવિનું પ્રશસ્ત્ય શબ્દપ્રભુત્વ અહીં નિહાળી શકાય છે. કવિ જાણે કે શબ્દોને યથેચ્છ રમાડતા, લાડ લડાવતા હોય એવું અનુભવાય છે.

‘અજિત શાંતિ સ્તવન’ કવિની પ્રતિભાશીલ રચના છે. માટે જ એનો નિત્યસ્મરણ તરીકેનો મહિમા આજે પણ એટલો જ રહ્યો છે.

આરાધના સ્તબક

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને પ્રાચીન ગુજરાતી ભાષામાં જે અનેક રચનાઓ કરી છે તેમાં સંસ્કૃત ભાષામાં ‘આરાધના સ્તબક’ નામની ૩૭ શ્લોકની એક રચના પણ પ્રાપ્ત થાય છે. *

આ કૃતિમાં એની રચનાસાલ કે એના રચનાસ્થળનો ઉલ્લેખ મળતો નથી, પણ વિ.સં. ૧૪૩૬થી વિ.સં. ૧૪૬૨ સુધીના કવિના કવનકાળ દરમિયાન આ કૃતિની રચના થઈ હશે એ તો નિશ્ચિત છે. કવિની અન્ય કૃતિઓની પ્રશસ્તિમાં આ નાનકડી કૃતિનો કયાંય ‘નિર્દેશ’ થયેલો જોવા મળતો નથી.

કવિએ કૃતિના અંતિમ શ્લોકમાં પોતાનું નામ ગૂંથી લીધું છે અને જણાવ્યું છે કે માણસ રાત્રિએ આ સ્તોત્રપાઠ કરીને શયન કરે છે તેને દેવપદ અથવા ભોક્ષપદ અવશ્ય સાંપડે છે. જુઓ :

આરાધનાસ્તવકં એક કૃતઃ ક્રમેણ ।

સામ્યસ્થિતેન ગુરુણા જયશેસ્વરેણ ॥

એતા વિમાન્ય નિશિયઃ શાવનં વિષત્તે ।

તસ્મૈ મહોદયપદં નિયતં પ્રદત્તે ॥ ૩૭ ॥

આ ‘આરાધના સ્તબક’માં કવિ જયશેખરસૂરિ પ્રથમ શ્લોકમાં પંચ પરમેષ્ઠીને નમસ્કાર કરીને, સ્વ અને પરને ઉપકાર કરનારા દશ પ્રકારની આરાધના વિશે સંક્ષેપમાં કહે છે. જુઓ :

પરમં પરમેષ્ટિપન્ચકં પ્રણિપત્યાત્મપરોપકારકમ્ ।

વિદધામિ સમાસતઃ સ્ફુટં, દશધારાધનસૂત્રસંગ્રહમ્ ॥ ૧ ॥

* જુઓ શ્રી વિધિપક્ષગન્ધીય અભ્યુગારસ્ય સાર્થાનિ વિધિ સહિતાનિપંચ પ્રતિ-ક્રમણ સૂત્રાણિ’ નામના ગ્રંથમાં આ કૃતિ ૭૧૧થી જોવા મળે છે પ્રકાશક : શા સોમયદ્ધારથી કૃષ્ણ અંજારવાળા. વીર સ. ૨૪૫૧ માગશર વદ ૦૮. વિ સં ૧૯૮૧ પ ૫ ગૌતમમાગરજી મ સા. ના સદ્ગુપ્તેશથી... પૃ. ૪૦૪.

વૈશગ્યના તરંગોથી વ્યાપ્ત કોઈ બાલમુનિ પોતાના ગુરુ-
ભગવંતને વિન તી કરતાં કહે છે કે ‘મને સંસારરૂપી સમુદ્રથી પાર
ઉતારો.’ ગુરુભગવંત પણ મધુર, કોમળ, મનોહર અને જૈનસિદ્ધાંતને
અનુસરતાં વચનો વહે બાલમુનિને ઉત્સાહ પમાડવા કહે છે કે ‘હે
બાલમુનિ ! જે પ્રાણીઓનો જન્મ થાય છે તેનું મરણ પણ અવશ્ય
જ છે. માટે તું પંડિતમૃત્યુ થાય એવું આચરણ કર.’ કવિ લખે છે :

जननं यदि जातमग्निना, मरणं तन्नियतं भविष्यति ।

इति निश्चयतः प्रमोदमाक् तदिमं पंडितमृत्युमाचर ॥ ૬ ॥

બાલમુનિને ત્યાર પછી ગુરુભગવંત દસ પ્રકારની આરાધના
કઈ કઈ તે બતાવે છે. જુઓ :

અતિચાર વિશેષનં વ્રતોચ્ચરણં ક્ષામણમાગસા કુરુ ।

ત્યજ પાતક કારણાનિ વૈશ્રય ચત્વારિ નિનિન્દ દુઃકૃતમ્ ॥૭॥

સુકૃતાન્યનુમોદયાત્મનઃ, શુભમાવં કુરુ ચાક્ષન ત્યજ ।

સ્મર પંચનમસ્કૃતીર્મુદા શિવસૌર્યાનિ લભસ્વ મો યથા ॥ ૮ ॥

(૧) અતિચારની આલોચણા લેવી, (૨) ગુરુભગવંત પાસેથી
વ્રતોત્તુ ઉચ્ચારણ કરવું, (૩) ચોર્યાશી લાખ જીવાયોનિને ખમાવવાં,
(૪) ખઠાર પાપસ્થાનકોને વોસિરાવવાં, (૫) ચાર શરણોનો સ્વીકાર
કરવો, (૬) દુષ્કૃત્યોની નિંદા કરવી, (૭) સુકૃત્યોની અનુમોહના
કરવી, (૮) શુભ લાવને ધારણ કરવો, (૯) અનશનનો સ્વીકાર
કરવો અને (૧૦) નવકારમંત્રનું સ્મરણ કરવું. શુભગતિની આરા-
ધના કરવા માટે આ દસ અધિકારો જણાવ્યા છે. આ દશ અધિ-
કારોને જે આરાધે છે તે મોક્ષસુખને જલદી મેળવે છે.

ગુરુભગવંતનો ઉપર સુજળ ઉપદેશ ગ્રહણ કરી બાલમુનિ કહે
છે કે ‘જ્ઞાન દિક પાંચ આચારમાં મને જે કોઈ સૂક્ષ્મ અતિચાર
લાગ્યો હોય તે સર્વને મન, વચન, કાયાથી શુદ્ધ કરીને દેવગુરુની
સાક્ષીથી આલોવું છું. અકાલમાં અભ્યાસ કર્યો હોય અને કરાવ્યો

હોય, વિધિથી અભ્યાસ કરનારને વિધન કયું' હોય, અપમાન કયું' હોય અથવા અભ્યાસ કરવાથી અભિમાન આવ્યું હોય. વળી જ્ઞાનાભ્યાસીને વસ્ત્ર, લોજન અને પુસ્તકોથી ભારી શક્તિ પ્રમાણે સહાય ન કરી હોય તથા જ્ઞાનોપકરણની આશાતના કરી હોય તે સર્વ મિથ્યા થાઓ. કૃણની શંકા વગેરે કારણોથી શુભ એવા સમ્યક્ત્વને મલિન કયું' હોય અથવા જિનેશ્વરનું હર્ષથી પૂજન ન કયું' હોય તેમજ જિનેશ્વરની આજ્ઞા સારી રીતે પાળી ન હોય. મેં કોઈ વખતે ગુરુદ્રવ્ય, દેવદ્રવ્ય વાપરી લીધું હોય અથવા શક્તિ છતાં નાથ પામતાં તે દ્રવ્યની ઉપેક્ષા કરી હોય તો તે સર્વ દર્શનાત્મક વિશેનું મારું પાપ મિથ્યા થાઓ. પાંચ સમિતિ અને ત્રણ ગુપ્તિ સહિત આરિત્રને જો મેં સારી રીતે પાળ્યું ન હોય અથવા એકેન્દ્રિય, બેઇન્દ્રિય, તેઇન્દ્રિય, ચૌરેન્દ્રિય અને પંચેન્દ્રિય જીવોની મેં અભિધાતાદિ દશ પ્રકારે કરીને વિરાધના કરી હોય તો તે આરિત્રાચાર વિશેનું મારું પાપ વૃથા થાઓ.'

વળી બાલમુનિ કહે છે, 'ક્રોધાદિકથી હું જૂઠું બોલ્યો હોઉં, અદત્ત એવી પારકી વસ્તુ પોતાની કરી ગ્રહણ કરી હોય, મનુષ્ય, દેવ, તિર્થંચ સંબંધી ત્રણ પ્રકારનું ગૈશ્વન સેવ્યું હોય, નવ પ્રકારનાં ધન-ધાન્યાદિક વિશે મમતા કરી હોય તેમજ રાત્રિલોજન-ત્યાગના નિયમમાં જે અતિચાર લાગ્યો હોય તે સર્વ મિથ્યા થાઓ. શક્તિ છતાં બાર પ્રકારનું તપ કયું ન હોય, તેમજ મોક્ષસાધનના ધર્મ-કાર્યમાં ઉદમ ન કર્યો હોય તે સર્વની હું નિંદા કરું છું.'

શિષ્ય આ પ્રમાણે પોતાના અતિચારની આલોચના કરે છે ત્યારે ગુરુભગવંત તેને કહે છે કે.... 'ભાવથી ધારણ કરેલાં તે વ્રતોને ફરીથી કહે કે જેથી તે વ્રતોનું અતિચાર રહિત પાલન કરી શકાય. પ્રાણીઓના અપરાધને સહન કર. સર્વ સાથે ગૈત્રીની યુદ્ધિને ધારણ કર; ક્રોધને તજ દે અને સમતારૂપી વૈરાગ્યના અમૃતરસનું પાન કર; અહાર પાપસ્થાનકોને તજ દે; અરિહંતોના

શરણે જા; જિનમંદિરોમાં રહેલા અરિહંત બિંબોને ભાવથી નમસ્કાર કર.' પછી શિષ્ય કહે છે કે 'અરિહંત પ્રભુનું, સિદ્ધ ભગવંતોનું, ક્ષમાધારક સાધુઓનું અને કેવલી-ભાષિત દસ પ્રકારના ધર્મનું શરણ હું સ્વીકારું છું. વળી દ્વોકમાં કુમતની પ્રરૂપણા કરી હોય, ગુણવંતોના ગુણ ઉપર મત્સર કયો હોય, પુણ્યકાર્યમાં અંતરાય અને પાપકાર્યમાં પ્રેરણા કરી હોય, પ્રમાદથી વિકથા કરી હોય તો તે સઘળાં પાપકર્મની હું નિંદા કરું છું. વળી મેં જે જે પુણ્યકાર્ય કયું હોય તેની અનુમોદના કરું છું.' ત્યારપછી ગુરુભગવંત શિષ્યને બાર ભાવનાનું સ્મરણ કરવાનું, અશનાદિ ચાર આહારનો ત્યાગ કરવાનું અને અંતે પંચ પરમેષ્ઠી નવકાર મંત્રનું સ્મરણ કરવાનું કહે છે.

આમ, આ લઘુ કૃતિમાં કવિ જયશેખરસૂરિએ સરળ સંસ્કૃત ભાષામાં પ્રાસાદિક શૈલીએ દસ પ્રકારની આરાધના વિશે ગુરુશિષ્યના સંવાદ દ્વારા સંક્ષેપમાં આરાધક મનુષ્યોને ઉપયોગી થાય એવું નિરૂપણ કયું છે. નાની કૃતિઓમાં પણ કવિ જયશેખરસૂરિની શબ્દપસંદગી કેવી વર્ણાતુપ્રાસયુક્ત મધુર હોય છે તે 'સુકૃતસ્થ કૃતસ્થ', 'વસનૈરશનૈશ્ચ', 'સંસૃતિસંશ્રિતા', 'પ્રકૃતાસુકૃતાન્તરાયતા', 'વિકથાકથિતા' વગેરે શબ્દપ્રયોગોમાં જોઈ શકાય છે.

સંબોધ સિત્તરિ

શ્રી જયશેખરસૂરિએ પ્રાકૃત ભાષામાં જે કેટલીક પ્રકીર્ણ પ્રકારની નાની નાની રચનાઓ કરી છે તેમાંની એક સંબોધ સખતતિકા "સંબોધ સિત્તરિ" (સંબોધ શત્તરિકા) નામની રચના છે. આ કૃતિનું નામ સૂચવે છે તે પ્રમાણે 'સંબોધ' એટલે કે શમ્યક્રોધ આપવાને માટે તેમાં સિત્તર જેટલી ગાથાઓનું સંકલન કરવામાં આવ્યું છે.

[illegible]

‘અયોધ્યસિત્તરી’ની હસ્તપ્રતિનું પ્રથમ પૃષ્ઠ
[ગોશ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ - અમદાવાદની હસ્તપ્રતિ]

एकदाणइसुजापजीवाणाविज्जयारणलणिंयासहदियवेयानाणहस्यअमययजीमरामजाणउसुअंतिणेविदियमा
 पुमाउनीससकुणणविअनिचाणातणइज्जिणापजवणाउवेमा॥इवमल्लप्रऊंमिमंममिअनवणायंभित्तुअणउणयंनिअ
 मघानअनामउजेउणाइअअणमासुयपक्कसस्यविपुअमाणसुमामेअमस्यमययउवाउनीसणिउयमिगोयनीदाणाइ
 णिणपवयणउहिकरोपेनावरणाणदमणइयणाणनसकलाणिणदइअणेतमसारिउलाइइइसारासइलानविसइअणिणद
 इअमावउअज्जलणाणनवज्जलणाणनिपइपावकसुणाइअरेयदवविणासा॥रिथियणवययणमउअलोअजयउअने
 णामिंडवारकुअमदिअअणणिदाणाणयउपयना
 रदीविदि।अवक्कफलकलदिया।णिणसअअअअह
 लसुक्काइ।वित्तयइयइफलोमाइइइया।णिदाणा।
 दाणाणस्यअअरेददमारमाहणा॥अशाणासइसुदेआवा
 अअसाइषावइमअिआला।अिइअअममल्लयाअअसावगमणासालाहम।शि।लाणदइ
 सवजीवायमिअियामदरवाणा।माललइमअिदहो।अथ।इनिअमिअेधमअरस्यमासा॥अ॥॥

'संघोधाधसित्तरी'नी हस्तप्रतिनुं अंतिम ५५४
 [को. ३. धन्दिट्ठयूद - अभहावाहनी हस्तप्रति]

કૃતિનો આરંભ કવિ ત્રિલોકના ગુરુ તથા લોકલોક પ્રકાશક
ભગવાન મહાવીર પ્રભુને નમસ્કાર કરીને કરે છે. કવિ લખે છે :

નમિઞ્ણ તિલોઞ્ણગુરુ', લોઞ્ણાલોઞ્ણપ્પયાસયં વીરં ।

સંબોહસચરિમહ, રપ્પમિ ઉદ્ધાર ગાહાહિં ॥ ૧ ॥

આ ગાથામાં કવિએ પોતે જણાવ્યું છે તે પ્રમાણે ગાથાઓનું
ઉદ્ધરણ કરીને પોતે આ કૃતિની રચના કરી છે. એનો અર્થ એ
થાય કે આ કૃતિમાં જે સિત્તેર જેટલી ગાથાઓ સમ્યક્બોધને માટે
આપવામાં આવી છે તે ગાથાઓની રચના કવિએ સ્વયં કરી નથી,
પરંતુ આગમો અને પૂર્વાચાર્યોએ રચેલા ગ્રંથોમાંથી સુપ્રસિદ્ધ, સુ-
પ્રચલિત અને આત્માવબોધને માટે ઉપકારક એવી ગાથાઓની પસં-
દગી કરવામાં આવી છે. આગમ સાહિત્ય અને તત્ત્વશાસ્ત્ર રચાયેલી
અનેક અધ્યાત્મિક કૃતિઓમાં આપવામાં આવેલી ગાથાઓની સંખ્યા
તો લાખોની થવા બાંધ, પરંતુ સમ્યક્ચારિત્રના માર્ગે વળેલા લઘ્યા-
ત્માઓની બધાની સ્મરણશક્તિ અને ગ્રહણશક્તિ એકસરખી ન
હોય. એટલે થોડીક પણ અત્યંત મહત્ત્વની ગાથાઓનું નિયમિત
પાઠયજ્ઞ જે થાય તો તે પણ સંયમના માર્ગે વળેલા કેટલાય જીવોને
માટે પરમ ઉપકારક થાય, એ દૃષ્ટિએ હુંને લક્ષમાં રાખી શ્રુતસાહિત્યમાં
પારંગત એવા કવિ શ્રી જયજ્યેષ્ઠરસૂરિએ પોતાની વિશિષ્ટ દૃષ્ટિથી
પસંદ કરેલી સિત્તેર જેટલી ગાથાઓ આ કૃતિમાં આપવામાં આવી છે.

‘સંબોધસિત્તરિ’માં સમ્યક્દર્શન, સમ્યક્જ્ઞાન અને સમ્યક્ચારિત્ર-
ને લક્ષમાં રાખી કવિશ્રીએ જે વિવિધ વિષયો ઉપરની ગાથાઓની
પસંદગી કરી છે તેમાં તીર્થંકર ભગવાનનો મહિમા, તેમનામાં અઠાર
પ્રકારના દોષોથી રહિતપણું, સદ્ગુણોનો મહિમા, દર્શનથી બ્રહ્મ એવા
આત્માઓ, શિયિલાચારી અને અવંતનીય એવા પાર્શ્વસ્થ, અવસન્ન,
કુશીલ, સંસક્ત અને યથાછંદ પ્રકારના સાધુઓ, સમભાવ અને
સામાયિકનો મહિમા, આત્માર્થના ૩૬ શુભ, સાધુના ૨૭ શુભ,
અવકાશના ૨૧ શુભ, જિનાગમનો મહિમા, સંઘનું સ્વરૂપ અને લક્ષ્ય,

વીતરાગદેવની આજ્ઞાનો મહિમા, આજ્ઞારહિત અને અવિધિથી કરેલા ધર્મની નિરર્થકતા, દ્રવ્યસ્તવ અને ભાવસ્તવ વચ્ચેનો તફાવત, ગચ્છતું સ્વરૂપ અને તેની ઉપયોગિતા, દાન, શીલ, તપ અને ભાવની મહત્તા, સત્સંગ અને યતના (જયણા), કષાયો અને તેનાથી થતી દુર્ગતિઓ, શ્રાવકની અગિયાર પ્રતિભાઓ, બ્રહ્મચર્યની ઉપાસના, મતલંગતું પાપ, જિન-પ્રવચન અને જિનદ્રવ્યના રક્ષણતું ફળ, જ્ઞાન અને ક્રિયાની આવશ્યકતા, દુષ્ટ ત મિથ્યા, અને મિથ્યામિ દુષ્ટકંડું શાળિક રહસ્ય, દ્રવ્યતીર્થ અને ભાવતીર્થ, અહિંસા અને સંયમ, પૌષધનો મહિમા, કર્મના પ્રકારો અને તેના ફળોનો વિષાક એવા એવા ઘણા જુદા જુદા વિષયોનો સમાવેશ થાય છે.

આ કૃતિમાં જે ગાથાઓ આપી છે તે વાંચતાં જ ગમી જાય એવું એનું અર્થ-રહસ્ય છે. વળી કંઠસ્થ કરવાનું મન થાય અને કંઠસ્થ કરવાનું સરળ લાગે એવી આ ગાથાઓની શબ્દરચના છે. આ બધી નીવડેલી ગાથાઓ છે, એટલે કે અનેક રૌકાઓથી સમય સમયની પ્રજાઓએ પોતાનાં અમૂલ્ય કંઠાલરણની જેમ પોતાના કંઠમાં કંઠસ્થ કરીને આ ગાથાઓને સાચવી રાખી છે. સમયની કસોટીમાંથી પાર પડેલી આ ગાથાઓ આત્મસંયમમાં રહેનારા અને આરાધના કરનાર જીવોને માટે અત્યંત પ્રિય થઈ પડે એવી છે.

આ ગાથાઓમાંની કેટલીયે ગાથાઓ અત્યારે પણ સુપ્રસિદ્ધ છે. કવિએ કેવી કેવી ગાથાઓનું ઉદ્ધરણ કર્યું છે તે નીચેની યોડીક નમૂનારૂપ ગાથાઓ જોવાથી જણાશે.

સેથંવરો ય આસંવરો ય, બુદ્ધો જ બહવ જ્ઞો વા ।

સમભાવ ભાવિજ્ઞપ્પા, લહેદ્દ મુક્ત્તં ન સંદેહો ॥ ૨ ॥

[સ્વેતાંબર હો કે દિગંબર, બૌદ્ધ હો કે અન્ય કોઈ, જે સમભાવથી ભાવિત આત્મા છે તે નિઃસંદેહ મોક્ષ મેળવે છે]

દંસણ મઠ્ઠો મઠ્ઠો, દંસણમઠ્ઠસ્સ નત્થિ નિવ્વાણં ।

સિજ્ઞતિ ચરણરહિયા, દંસણરહિયા ન સિજ્ઞંતિ ॥ ૧૨ ॥

[દર્શનથી બ્રહ્મ આત્મા બ્રહ્મ છે. દર્શનથી બ્રહ્મ આત્માની સુક્તિ નથી. ચારિત્રથી રહિત આત્માઓ સિદ્ધિપદ પામે છે પરંતુ દર્શનથી રહિત આત્માઓ સિદ્ધિ પામતા નથી.]

દિવસે દિવસે લક્ષ, દેહ સુવર્ણસ્સ સંહિયં ઇગો ।

ઇગો પુણ સામાહયં, કરેહ ન પહુપ્પણં તસ્સ ॥ ૨૪ ॥

[પ્રતિદિન લાખ ખાંડીનું દાન કરનાર એક વ્યક્તિ, સામાયિક કરનાર એક વ્યક્તિ ઉપર પ્રભુત્વ ન મેળવી શકે]

જહિ નત્થિ સારણા, વારણા, પહિચોયણા ય ગચ્છંમિ ।

સો અ અગચ્છો ગચ્છો, સંજમકામીહિ સુતત્ત્વો ॥ ૪૮ ॥

[જે ગચ્છમાં સારણા, વારણા, ચોયણા અને પહિચોયણા નથી, તે ગચ્છ ગચ્છ નથી; સંયમના અર્થીઓએ તે ગચ્છ ત્યજવા ચોગ્ય છે.]

કોહો પીઈં પળાસેઈ, માળો વિણય નાસળો ।

માયા મિત્તાણિ નાસેઈ, લોહો સવ્વ વિણાસળો ॥ ૬૯ ॥

[ક્રોધ પ્રીતિનો નાશ કરે છે, માન વિનયનો નાશ કરે છે. માયા મિત્રોનો નાશ કરે છે અને લોભ સર્વનો નાશ કરે છે.]

હયં નાળં કિયાહીળં, હયા અન્નાણઓ કિયા ।

પાસતો પગુલો, દદ્ધો ધાવમાળો અ અંધઓ ॥ ૭૫ ॥

સંજોગ સિદ્ધિઅ ફલ વયંતિ, નહુ ઇગ ચક્કેણ રહો પયાઈ ।

અંધો ય પગુય વળે સમિત્ત્ત્વા, તે સંપળદ્ધા નગરં પવિટ્ઠા ॥ ૭૬ ॥

[દેખતો પંશુ દાઝતો અને દોડતો આંધળો દાઝતો તેમ ક્રિયા વિનાનું જ્ઞાન હજીયું અને અજ્ઞાનથી ક્રિયા હજીયું.

બન્નેના સંયોગની સિદ્ધિથી કૃણની પ્રાપ્તિ છે તેમ પ્રાણ પુરુષો કહે છે. એક ચક્રથી રથ ગતિમાન નથી થતો. અંધ અને પંશુ.

વનમાં મળ્યા અને પરસ્પર મળેલા તેઓ નગરમાં પ્રવેશ્યા.]

જહા સ્વરો ચંદનમારવાહી, મારસ્ય માગી નહુ ચંદનસ ।

एवं खु नाणी चरणेण हीणो, मारस्स मागी न हु सुमईए ॥ ૮૧ ॥

[‘ચંદનનો ભાર વહન કરનાર ગઢ’ભ જેમ ભારનો ભાગી છે પરંતુ ચંદનનો ભાગી નથી તેમ ચારિત્રથી રહિત જ્ઞાની ભારનો ભાગી છે પરંતુ સફળતિનો ભાગી નથી.]

જં દુક્કહ તિ મિચ્છા, તં મુજ્જો કારણં અપૂરતો ।

तिविहेण पडिक्कंतो, तस्स खल्ल दुक्कहं मिच्छा ॥ ૧૦૯ ॥

[હૃષ્ટતને જે મિથ્યા કરે છે અને તે હૃષ્ટતનુ કારણ ફરી નહિ સેવીને, મન, વચન અને કાયાથી ત્રણે પ્રકારે જે પ્રતિક્રમણ કરે છે તેનું હૃષ્ટત સાથે જ મિથ્યા થાય છે.]

જં દુક્કહં તિ મિચ્છા, ચેવ નિસુણહ પુણો પાવં ।

पच्चक्ख मुसावाई, माया नियडिप्पसगो अ ॥ ૧૧૦ ॥

[જે હૃષ્ટતને મિથ્યા કરીને તે જ પાપનું ફરીને જે સેવન કરે છે, તે પ્રત્યક્ષમૃષાવાદી અને માયાકપટના પ્રસંગવાળો છે.]

‘સંભોધ સિત્તરિ’ નામની આ કૃતિની રચના વિધિપક્ષઅચલ-ગચ્છના કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ કરેલી છે એ વિષે બે મત નથી, કારણ કે કૃતિને અંતે આવતી બે ગાથાઓમાં એની સ્પષ્ટતા થઈ જાય છે. એ બે ગાથાઓ નીચે પ્રમાણે છે :

घननाणं विहिजोगो विहिपक्खाराहगा सया घन्ना ।

विहि बहुमाणा घन्ना, विहिपक्ख अदूमगा घन्ना ॥ ૧૨૪ ॥

[વિધિનો યોગ ધન્ય પુરુષોને થાય છે. વિધિપક્ષના આરાધકો સદા ધન્ય છે. વિધિનું બહુમાન કરનાર ધન્ય છે. અને વિધિપક્ષમાં દ્રવ્ય નહિ લગાડનાર ધન્ય છે.]

સંવેગમળો સંબોધસત્તરિં જો પદેહ મઘ્વજિઓ ।

સિરિજયસેહર ઠાળં સો લહૈ નતિ સદેહો ॥ ૧૨૫ ॥

[જે લગ્નલવ સંવેગયુક્ત મનથી સંબોધસત્તરિને લાણે તે શ્રી જય-
શેખરસ્થાનને પામે છે એમાં સંદેહ નથી.]

આ પ્રકારની ગાથાઓના ઉદ્ધરણની કૃતિની રચના કરવાનું કામ
અઘડું નથી, એટલે જયશેખરસૂરિએ રચના કરી છે તેમ અન્ય કોઈ
કવિ પણ આવી રચના કરી શકે. એવી અન્ય રચનાઓ થઈ હોવાનો
સંભવ છે, કારણ કે નાગપુરીય નામના તપગચ્છના શ્રી જયશેખર-
સૂરિના શિષ્ય શ્રી રત્નશેખરસૂરિએ ‘સંબોધસત્તરિ’ નામની કૃતિ
રચી હોવાનો ઉલ્લેખ પણ મળે છે. આવી જ એક કૃતિને અંતે
સંસ્કૃત ભાષામાં રચેલા નીચેના બે શ્લોક અપાયા છે તે ઉપરથી
એમ માની શકાય.

શ્રીમન્નાગપુરીયાહવ, તપોગણક જારુણાઃ ।

જ્ઞાનપીયૂષપૂર્ણાંગાઃ, સૂરીન્દ્રા જયશેખરાઃ ॥ ૧ ॥

તેષા પત્કજમધુપાઃ, સૂર્યોત્તનશેખરાઃ ।

સારં સુત્રાત્ સમુષ્ઠૈ ચક્રુઃ સંબોધસત્તરિત્ ॥ ૨ ॥

[શ્રી નાગપુરીય નામના તપગચ્છપી કમળ માટે સૂર્ય સમાન અને
જ્ઞાનામૃતથી પૂર્ણ એવા શ્રી જયશેખરસૂરીન્દ્રના પાદપંકજને વિષે
જમર સમાન શ્રી રત્નશેખરસૂરીન્દ્રજીએ સૂત્રોમાંથી સાર સમૃદ્ધવૃત્ત
કરીને સંબોધસત્તરિની રચના કરી.]

‘સંબોધ સિત્તરી’ માં બોધની સિત્તેર ગાથાઓ ઉપરાંત
આરંભની ગાથા સહિત એકોતેર ગાથાની કૃતિ અથવા આરંભ અને
અંતની બેત્રણ ગાથાઓ મળીને ૭૨ કે ૭૩ ગાથાની રચના પણ
મળે છે. વળી પ્રત્યેક ગાથા સ્વતંત્ર રીતે વાંચી શકાય એવી અને
અર્થની દૃષ્ટિએ સ્વયંપર્યાપ્ત હોવાથી ગાથાઓના ક્રમમાં પણ જુદી
જુદી હસ્તપ્રતોમાં ફેરફાર જોવા મળે છે. વળી કૃતિના ત્રિવચનોના

અનુક્રમ પણ એક વિષયમાંથી ખીજો વિષય આગળ ચાલે એવો ક્રમિક ન હોવાથી અર્થાત્ વિષયોની પસંદગી પણ સ્વૈરપણે થયેલી હોવાથી જુદી જુદી હસ્તપ્રતોમાં ગાથાઓનો અનુક્રમ એકસરખો ન રહે તે પણ સ્વાભાવિક છે. વળી કેઈ કેઈ લહિયા અથવા વાંચનાર સાધુ-ભગવંતોને પોતાને રુચિ અનુસાર એવી કેઈ કેઈ ગાથાઓ પોતાના અને શિષ્યોના સ્વાધ્યાય માટે જો ઉમેરવાનું યોગ્ય લાગે તો તેવું ઉમેરણ પણ આવા પ્રકારની કૃતિમાં થઈ શકે તેમ છે અને થયું પણ છે. એ રીતે ‘સંબોધ સિત્તરિ’ કૃતિમાં સિત્તેરને બદલે સવાસો જેટલી ગાથાઓ હોય એવું પણ બન્યું છે.*

આ કૃતિ ગુજરાતી ભાષાંતર સાથે ‘જૈન આત્માનંદ સલા’-ભાવનગર તરફથી પણ ઈ. સ. ૧૯૨૨માં પ્રસિદ્ધ કરાઈ છે. આ કૃતિ ઉપર ‘ખરતર’ ગચ્છના ગુણવિનયે ત્રિ. સં. ૧૬૫૧માં વૃત્તિ રચી છે, એ પણ સાથે છપાવાઈ છે.*

o o o

ધર્મસર્વસ્વાધિકાર

શ્રી જયશેખરસૂરિએ જૈન શાસ્ત્રગ્રંથોના અભ્યાસ ઉપરાંત અન્ય દર્શનના ગ્રંથોનો પણ જીંડો અભ્યાસ કર્યો હશે એ એમની ફેટલીક કૃતિઓ ઉપરથી જોઈ શકાય છે. ‘જૈન કુમારસંભવ’ નામના મહાકાવ્યની એમણે જે રચના કરી છે તે ઉપરથી પણ મહાકવિ કાલિદાસકૃત ‘કુમારસંભવ’નો એમણે ઘણો જીંડો અભ્યાસ કર્યો હશે તેની પ્રતીતિ થાય છે.

પ્રાચીન કાળમાં ગ્રંથો હસ્તપ્રતરૂપે ઉપલબ્ધ હતા. સુદ્રણકલા ત્યારે આવી ન હતી. એટલે કેઈ એક ગ્રંથની હબારો નકલો છપાય અને ઘરે ઘરે તે સુલભ બને તેવી ત્યારે સ્થિતિ ન હતી.

* જુઓ... ‘વિનયપ્રસ્થાન’, પૃષ્ઠ ૧૪૮ થી ૧૭૮.

x જુઓ... ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ખ ૨, દોરાલાલ કપડિયા-કૃત, પૃષ્ઠ ૧૬૪.

હસ્તપ્રતોની નકલ કરાવવાનું કાર્ય ઘણું કઠિન અને ખર્ચાળ હતું એટલે પોથીઓને લોકો જીવની જેમ સાચવતા. કેટલીક વાર બહુ મોટા ગ્રંથો હોય તો તેમાંથી સારરૂપ પોતાને કામ લાગે તેવી કેટલીક ગાથાઓ લોકો કે સાધુ-મહાત્માઓ લઈયાઓ પાસે ઉતરાવી લેતા.

જૈન અને અન્ય દર્શનોના ગ્રંથોમાં અનેક પ્રલોકો એવા છે કે જે સમ્યક્ જીવન જીવવા માટે હિવાદાંત્રી સમાન છે. આવી કેટલીય સુભાષિતરૂપ ગાથાઓ કંઠસ્થ કરવાનો મહિમા પ્રાચીન સમયમાં સ્વિશેષ હતો. જૈન સ્તોત્રો અથવા શ્રીમદ્ ભગવદ્ગીતાના અધ્યાયો કંઠસ્થ કરનાર માણસો આજે પણ જોવા મળે છે. પોતાને પ્રિય એવા સુભાષિતરૂપ પ્રચલિત પ્રલોકોનું તારણ કરીને પોતાને માટે કે અન્યને માટે સંચય તૈયાર કરવા-કરાવવાની પ્રવૃત્તિ પણ સારી રીતે ચાલતી.

કવિ જયશેખરસૂરિ જૈન શાસ્ત્રોના પ્રખર જ્ઞાતા હતા અને જૈનોના કેટકેટલાય સિદ્ધાંતોનું અને સમાચારીનું સમર્થન હિન્દુ ગ્રંથોમાં કયાં કયાં જોવા મળે છે તે પણ તેઓ બતાવતા. અહિંસા, સત્ય, અસ્તેય વગેરે પચ મહાવ્રત તથા દાન, કથા, વિનય, મદ્ધ-માંસનો ત્યાગ કે રાત્રિસોજનનો ત્યાગ અન્ય દર્શનીયોને પણ અભિમત છે, એ એમના જ ગ્રંથોમાંથી પ્રલોકો ટાંકીને બતાવી શકાય તેમ છે.

શ્રી જયશેખરસૂરિએ આવા કોઈક આશયથી ‘ધર્મસર્વસ્વાધિકાર’ નામની કૃતિની સંકલનરૂપે રચના કરી છે. આ કૃતિમાં ૨૦૦ જેટલા સંસ્કૃત પ્રલોક આપવામાં આવ્યા છે. આ પ્રલોકસંગ્રહમાં જયશેખરસૂરિએ પોતે રચેલા કોઈ પ્રલોક નથી પરંતુ મહાભારત, પુરાણો, ભગવદ્ગીતા વગેરેમાંથી ઉદ્ધરેલા પ્રલોકો છે. આ કૃતિમાં આમુખ કે અંથની માંડણી જેવું કશું નથી. સીધા પ્રલોકથી જ નીચે પ્રમાણે શરૂઆત થાય છે.

શ્રૂયતાં ધર્મસર્વસ્વં, શ્રુત્વાચૈવાવધાર્યતામ્ ।

આત્મનઃ પ્રતિકૂલાનિ, પરેષાં ન સમાચરેત્ ॥ ૧ ॥

[ધર્મ'તું' રહસ્ય સાંભળો, તથા તે સાંભળીને ધારણ કરી રાખો, પોતાને જે બાબતો પ્રતિકૂળ હોય તે પરપ્રતિ આચરવી નહીં.

એવી જ રીતે કૃતિને અંતે વિશેષ કાંઈ પરિચય આપવામાં આવ્યો નથી. છેલ્લે પ્રલોક નીચે પ્રમાણે લખવામાં આવ્યો છે.]

યસ્તુ વૃંતાકકાલિંગ, તલકાલંબુમક્ષક. ।

અંતકાલે સ મૂઢાત્મા, નરકંગો યુધિષ્ઠિર ॥ ૨૦૦ ॥

[જે માણસ વં'તાક (રીંગણાં), કાલિંગ, તલ અને કલાંબુનું લક્ષણ કરનારો છે, તે મૂઢ માણસ, હે યુધિષ્ઠિર ! અં'તકાલે નરકમાં ગમન કરે છે]

આ પ્રલોક પછી પુષ્પિકાફળે માત્ર આટલી જ પંક્તિ લખેલી જોવા મળે છે :

इत्याचार्य श्री जयशेखरसूरिणोद्धृतो धर्मसर्वस्वाधिकारः समाप्तः ।

અંથના અંતે જો ઉપર પ્રમાણે અંતિમ પંક્તિ ન હોય તો આ અંથસંકલન જયશેખરસૂરિએ કરેલું છે કે અન્ય કોઈએ તેનું પ્રમાણ મળે નહીં. આવું સંકલન અન્ય કોઈ વ્યક્તિ પણ કરી શકે. પરંતુ જયશેખરસૂરિનો એ માટે વિશેષ અધિકાર છે, કારણ કે તેઓ શાસ્ત્રજ્ઞતા છે અને એમણે અન્ય દર્શનોના પણ અનેક અંથોનું અધ્યયન કરેલું છે.

‘ધર્મસર્વસ્વાધિકાર’ માં એમણે જૈનધર્મનું સર્વ તત્ત્વ આવી જાય એવી રીતે હિન્દુ ધર્મઅંથોમાંથી ખસેા જેટલા ઉત્તમ પ્રલોકોનું ચયન કરીને અહીં આપ્યું છે એમાં નીચે પ્રમાણે પંદર જેટલા વિષયો લેવામાં આવ્યા છે :

(૧) અહિંસાનો મહિમા

પ્રલોક ૧ થી ૩૬

(૨) માંસલક્ષણનાં દ્રષણો

૪૦ થી ૫૧.

(૩) બ્રાહ્મણોનું લક્ષણ

૫૨ થી ૫૮

(૪) મૈથુનનાં દ્રષણો

૫૯ થી ૬૮

(૫) બ્રહ્મચર્યના શુભો	શ્લોક	૬૬ થી ૬૫
(૬) કૌધનું સ્વરૂપ		૬૬ થી ૬૬
(૭) ક્ષમાનું સ્વરૂપ		૧૦૦ થી ૧૧૨
(૮) રાત્રિભોજનનાં ફલો		૧૧૩ થી ૧૧૭
(૯) તીર્થોને અધિકાર		૧૧૮ થી ૧૨૭
(૧૦) અણુગળ પાણી વાપરવાનાં ફલો		૧૨૮ થી ૧૨૯
(૧૧) તપનો મહિમા		૧૩૦ થી ૧૫૭
(૧૨) દાનનું માહાત્મ્ય		૧૫૮ થી ૧૮૭
(૧૩) અતિથિનું સ્વરૂપ		૧૮૮ થી ૧૯૩
(૧૪) મધભક્ષણનાં ફલો		૧૯૪ થી ૧૯૬
(૧૫) કંઠમૂલ-ભક્ષણનાં ફલો		૧૯૭ થી ૨૦૦

આ શ્લોકોમાંથી નમૂનારૂપ કેટલાક શ્લોક બોધો.

ધર્મનું માહાત્મ્ય :

સત્યેનોત્પદ્યતે ધર્મો, દયાદાનેન વર્ધતે ।

ક્ષમયા ચ સ્થાપ્યતે ધર્મઃ, ક્રોધભોમાદ્વિનશ્યતિ ॥ ૪ ॥

[સત્યથી ધર્મની ઉત્પત્તિ થાય છે, દયા અને દાનથી તેની વૃદ્ધિ થાય છે, ક્ષમાથી તે સ્થિર થાય છે તથા કૌધ અને લોભથી ધર્મનો નાશ થાય છે.]

અહિંસાનો મહિમા :

યથા મમ પ્રિયાઃ પ્રાણાસ્તથા તસ્યાપિ દેહિનઃ ।

इति मत्वा प्रयत्नेन, त्याज्यः प्राणिवधो बुधैः ॥ ૧૪ ॥

[જેમ મારા પ્રાણ મને વહાલા છે, તેમ તે પ્રાણીને પણ તેના પ્રાણ વહાલા છે એમ માનીને પ્રયત્નપૂર્વક પંડિતોએ જીવહિંસાનો ત્યાગ કરવો.]

અભયદાનની મહત્તા :

યો દદાતિ સહસ્રાણિ, ગવામશ્વજ્ઞતાનિવા ।

અમયં સર્વસત્ત્વેભ્યસ્તદાનમતિરિચ્ચતે ॥ ૨૮ ॥

[જે માણસ હજારો ગાયો તથા સેંકડો ઘોડાઓ આપે છે, પરંતુ જે માણસ સર્વ પ્રાણીઓને અભયદાન આપે છે તે દાન સર્વથી શ્રેષ્ઠ ગણાય છે]

માંસલક્ષણુ' પાપ :

દેવાનામગ્રતઃ કૃત્વા ધોરં પ્રાણિવધં નરાઃ ।

યે મક્ષયંતિ માસં ચ, તે વ્રજંત્યધર્માં ગતિમ્ ॥ ૪૩ ॥

જે માણસો દેવોની આગળ ભયંકર એવા પ્રાણીઓનો વધ કરીને માંસલક્ષણુ કરે છે તે માણસો નરકાદિ અધમ ગતિમાં જાય છે.]

પ્રાદ્યણુ' લક્ષણુ :

બ્રહ્મચર્યતપોયુક્તાઃ, સમાનલોહકાંચનાઃ ।

સર્વમૂતવયાવતો, વ્રાહ્મણાઃ સર્વ જાતિષુ ॥ ૭૩ ॥

[જેઓ બ્રહ્મચર્ય અને તપથી યુક્ત છે તથા જેઓને માટીનું ઢેકું અને મુવર્ણ બન્ને સરખા છે તથા જેઓ સર્વ પ્રાણીઓમાં કયાવાળા છે એવા માણસો સર્વ જાતિઓમાં પણ પ્રાદ્યણુ કહેવાય છે.]

બ્રહ્મચર્ય' લક્ષણુ :

શીલાનામુત્તમ શીલં, વ્રતાન્તમુત્તમં વ્રતમ્ ।

ધ્યાનાનામુત્તમં ધ્યાનં, બ્રહ્મચર્યં સુરક્ષિતમ્ ॥ ૯૪ ॥

[ઉત્તમ રીતે પાળેલું બ્રહ્મચર્ય, સર્વ શીલોમાં ઉત્તમ શીલ છે તથા સર્વ વ્રતોમાં ઉત્તમ વ્રત છે અને સર્વ ધ્યાનોમાં ઉત્તમ ધ્યાન છે.]

ક્રોધનું ૨૨૩૫ :

ક્રોધો મૂલમનર્થાનાં ક્રોધઃ સંસારવર્ધનઃ ।

ધર્મક્ષયકરઃ ક્રોધસ્તસ્માત્ક્રોધં વિવર્જयेત્ ॥ ૯૭ ॥

[કૌંધ અનર્થોત્તું મૂળ છે, તથા સંસારને વધારનાર છે અને ધર્મનો ક્ષય કરનારો છે. માટે તેનો ત્યાગ કરવો.]

ક્ષમાતું માહાત્મ્ય :

ક્ષમાશ્રેયઃ ક્ષમાપૂજા, ક્ષમાદેવઃ ક્ષમાહિતમ્ ।

ક્ષમાદાનં પવિત્રં ચ, ક્ષમામાગલ્યમુત્તમમ્ ॥ ૧૦૪ ॥

[ક્ષમા છે તે કલ્યાણ, પૂજા, દેવ, હિત, પવિત્ર, દાન તથા ઉત્તમ માંગલ્ય છે.]

શત્રિભોજનના ત્યાગથી થતો લાભ :

કરોતિવિરતિં ઘન્યો, યઃ સદાનિશિ મોજનાત્ ।

સોઽર્થં પુરુષાયુષસ્ય, સ્યાદવશ્યમુપોષિતઃ ॥ ૧૧૫ ॥

[જે ધન્ય માણસ હંમેશાં શત્રિભોજનથી વિરતિ પામે છે તે માણસને પોતાના અર્ધા આયુષ્યનું ઉપવાસનું ફળ મળે છે.]

અણુગળ પાણી વાપરવાથી થતું પાપ :

સંવત્સરેણ ચત્પાપં કૈવર્તસ્યહિ જાયતે ।

एकाहेन तदाप्नोति अपूतजलसंग्रही ॥ ૧૨૮ ॥

[જે પાપ એક વર્ષે પારધિને થાય છે તે જ પાપ એક દિવસ અણુગળ પાણી પીનારને થાય છે.]

મધભક્ષણનો ત્યાગ :

મેદમૂત્રપુરીલાઘૈ, રસાદૈર્વિધૃતં મધુ ।

છર્દિલામુલ્લશ્રાઘૈ, રમક્ષ્યં બ્રાહ્મણૈર્મેધુ ॥ ૧૨૬ ॥

[ચરળી, મૂત્ર તથા વિષ્ટા આદિના રસથી મેળવેલું તથા માખેના મુખથી ઝરેલું એવા મધનું બ્રાહ્મણોએ ભક્ષણ કરવું નહીં.]

કંદમૂળ-ભક્ષણથી લાગતું પાપ :

नीलिका वापयेद्यस्तु मूलकं मक्षयेतु यः ।

न तस्य नरकोच्चारो, यावत्चंद्रदिवाकरौ ॥ ૧૨૭ ॥

[જે માણસ ગળી વાવે છે તથા કંઠમૂળતું લક્ષણ કરે છે તે માણસ ચંદ્રસૂર્યની સ્થિતિ સુધી પણ નરકથી નીકળી શકતો નથી.],

‘ધર્મસર્વસ્વાધિકાર’ નામનો આ અંથ શ્રાવક ભીમશી માણેકે ઈ. સ. ૧૯૦૦માં છપાવી પ્રસિદ્ધ કર્યો છે. આ અંથમાં આપેલા ‘ત્રલોકોત્તુ’ ગુજરાતી ભાષાંતર જામનગરનિવાસી પંડિત હીરાલાલ હંસરાજે કર્યું છે.

શ્રાવક ભીમશી માણેકે કઈ હસ્તપ્રત ઉપરથી એ કૃતિ છપાવી છે એનો નિર્દેશ કર્યો નથી. આ કૃતિની એક હસ્તપ્રત કચ્છમાં દેદિઆ ગામના ભાંડારમાં છે. [ભાંડારનો ક્રમાંક ૪૦, પત્રસંખ્યા ૧૨].

ઉપસંહાર

આમ, જયશેખરસૂરિનાં જીવન અને સાહિત્ય વિશે ઉપલબ્ધ સમગ્ર સામગ્રી આપણે વિગતે જોઈ ગયા. ત્રીજા પ્રકરણમાં આપણે જોયું તેમ જયશેખરસૂરિના જીવન વિશે અત્યારસુધી અનુપલબ્ધ રહેલી કેટલીક મહત્વની માહિતી હસ્તપ્રતોમાંથી હવે પ્રાપ્ત થઈ છે. એ પ્રમાણે જયશેખરસૂરિનાં જન્મવર્ષ, દીક્ષાવર્ષ અને આચાર્યની પદવીના વર્ષની નિશ્ચિત માહિતી આપણને સાંપડે છે. એટલે એ વિષયમાં હવે કોઈ અનિશ્ચિતતા રહેતી નથી. તદુપરાંત જયશેખરસૂરિનાં સંસારી માતાપિતાનાં નામો પણ આપણને સાંપડે છે તથા એમની આચાર્યપદવીના પ્રસંગે પાટણમાં ‘સંઘાધિપે’ કરેલા મહોત્સવની વિગત પણ મળે છે. આમ છતાં જયશેખરસૂરિના જન્મનામ વિશે તથા એમના કાળધર્મનાં વર્ષ, તિથિ તથા સ્થળ વિશે માહિતી આપણને સાંપડતી નથી.

જયશેખરસૂરિની, ‘ઉપદેશચિંતામણિ’, ‘સમ્યક્ત્વકૌસુલી’, ‘પ્રતોદ્યોચિંતામણિ’, ‘ધર્મમલકુમાર ચરિત્ર’ એ ચારેક કૃતિઓમાં એની રચના-સંવત મળે છે અને એના રચના સ્થળની માહિતી પણ સાંપડે છે, પરંતુ ‘જૈન કુમારસંલવ’ જેવા મહાકાવ્ય તથા અન્ય લઘુ કૃતિઓમાં એની રચના સાદા સાંપડતી નથી. જયશેખરસૂરિનો સંવત ૧૪૩૬થી સં. ૧૪૬૨ સુધીનો નિશ્ચિત કવનકાળ જાણવા મળે છે. સંલવ છે કે એથી પૂર્વે અને પછી કેટલાંક વર્ષ એમણે સાહિત્યની રચના કરી હશે એ કવનકાળ દરમ્યાન અન્ય કૃતિઓની રચના થઈ હશે એમ સ્પષ્ટપણે જાણી શકાય છે.

શ્રી જયશેખરસૂરિએ કયા કયા સ્થળે ચાતુર્માસ કર્યો હશે તેની નિશ્ચિત માહિતી આપણને મળતી નથી, પરંતુ પાટણ, ખંભાત, આણુ, તારંગા, ગિરનાર, જિરાવલ્લા પાર્શ્વનાથ, શત્રુજય વગેરે સ્થળે તેઓ વિચર્યા હતા એટલે કે ઉત્તર ગુજરાત, સૌરાષ્ટ્ર અને

રાજસ્થાન તરફ એમનો વિહાર સવિશેષ રહ્યો હશે. શ્રી જયશેખર-સૂરિ વિશે લવિખ્યમાં અપ્રકાશિત હસ્તપ્રતોમાંથી અન્ય સંદર્ભો દ્વારા વિશેષ પ્રકાશ પડવાનો સંભવ છે.

કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ જે કૃતિઓની રચના કરી છે તે જોતાં આપણે તેમને એક મહાકવિનું બિરુદ જરૂર આપી શકીએ. હેમચંદ્રાચાર્યથી ઉપા. યશોવિજયજી સુધીના સમયગાળાના તેજસ્વી મહાકવિઓમાં જયશેખરસૂરિને આપણે પ્રથમ સ્થાન આપી શકીએ. હેમચંદ્રાચાર્યે સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને અપભ્રંશ એ ત્રણે ભાષામાં વિપુલ સાહિત્યની રચના કરી છે. તેવી જ રીતે ઉપાધ્યાય યશો-વિજયજીએ પણ સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને જૂની ગુજરાતી ભાષામાં ઘણું સાહિત્ય લખેલું છે. એ બેની વચ્ચેના કાળમાં જયશેખરસૂરિ એક એવા સમર્થ મહાકવિ જોવા મળે છે કે જેમણે સંસ્કૃત, પ્રાકૃત અને જૂની ગુજરાતી ભાષામાં ઉત્તમ સાહિત્યની રચના કરી છે. માત્ર સંસ્કૃત, માત્ર પ્રાકૃત કે માત્ર ગુજરાતી ભાષામાં ઉત્તમ સાહિત્યની રચના કરનારા જૈન કવિઓ તો અનેક છે, પરંતુ આ ત્રણે ભાષાઓ ઉપર એકસરખું પ્રભુત્વ ધરાવી સાહજિકતાથી, એટલે કે કૃત્રિમતા કે આડંબરરહિત, સાહિત્યની રચના કરનાર કવિઓમાં જયશેખરસૂરિ ઊંચું સ્થાન ધરાવે છે.

હેમચંદ્રાચાર્ય માત્ર કવિ નહોતા. મહાકવિની પ્રતિષ્ઠા ધરાવવા સાથે તેમણે તત્ત્વચિંતનના અંશે પણ લખ્યા છે. ઉપાધ્યાય યશોવિજયજી પણ શ્રેષ્ઠ કવિપ્રતિભાની સાથે અખર તત્ત્વચિંતકની, દાર્શનિક પ્રતિભા ધરાવનાર છે. તેવી જ રીતે જયશેખરસૂરિમાં પણ એક મહાકવિની પ્રતિભા જેમ જોવા મળે છે તેમ ‘ઉપદેશચિંતામણિ’, ‘પ્રજોધચિંતામણિ’, ‘સમ્યક્ત્વકૌમુદી’ જેવા અંશે વાંચતાં એમની ઉત્તમ દાર્શનિક પ્રતિભાનો પરિચય પણ આપણને યાદ છે. શબ્દ ઉપરનું પ્રભુત્વ જેમ હેમચંદ્રાચાર્ય અને યશોવિજયજીમાં જોવા મળે છે તેમ જયશેખરસૂરિમાં પણ આપણને જોવા મળે છે. જો કે

‘સિદ્ધહેમશબ્દાનુશાસન’ જેવા વ્યાકરણની રચના, ‘અભિધાનચિંતા-મણિ’ વગેરે કેશ, ‘ત્રિષષ્ઠિશલાકાપુરુષચરિત્ર’ જેવા પુરાણકાવ્યનું સર્જન, ‘યોગશાસ્ત્ર’ જેવા યોગ વિષયના ગ્રંથની રચના ઇત્યાદિ હેમચંદ્રાચાર્યની બહુસુખી પ્રતિભાનો પરિચય કરાવે છે અને એમને એવા ઉચ્ચ સ્થાને બેસાડે છે કે એમની બરાબરી કરવાનું સામર્થ્ય આ ૬૦૦ વર્ષના સાહિત્યના ઇતિહાસમાં બીજા કોઈમાં હજુ આપણને જેવા મળ્યું નથી. ઉપાધ્યાય યશોવિજયજીએ સંસ્કૃત અને પ્રાકૃત ભાષામાં અનેક સમર્થ ગ્રંથોની રચના કરવા ઉપરાંત ગુજરાતી ભાષામાં રાસ, સ્તવન, સજ્જાય વગેરે પ્રકારની એટલી બધી અને એટલી સમર્થ કૃતિઓ આપી છે કે જે એમને મધ્યકાલીન ગુજરાતી જૈન સાહિત્યના ઇતિહાસમાં ઘણા જીવ્યા સ્થાને બેસાડે છે. કવિ જયશેખરસૂરિની ગુજરાતી રચનાઓ આપણને મળે છે, પરંતુ તે ઉપાધ્યાય યશોવિજયજીની સરખામણી, સંખ્યા અને ગુણવત્તાની દૃષ્ટિએ તુલના કરી શકાય એવી તો ન કહેવાય. અલબત્ત એક ‘ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ’ જેવી રચના જયશેખરસૂરિને મધ્યકાલીન ગુજરાતી સાહિત્યમાં અનેાખું સ્થાન અપાવે એવી છે એમ અવશ્ય કહી શકાશે.

શ્રી જયશેખરસૂરિનો ‘વિનતીસંગ્રહ’ અઘાપિ અપ્રકાશિત રહ્યો છે. એ પ્રકાશિત થતાં અને લવિષ્યમાં એના ઉપર વિવરણ-વિવેચન થતાં સાહિત્ય-જગતને એમની કવિપ્રતિભાના એક વધુ ઉન્મેષનો પરિચય થશે.

શ્રી જયશેખરસૂરિનું કેટલુંક સાહિત્ય હજુ પણ અનુપલબ્ધ રહ્યું છે. ‘જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ’, ‘જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો ઇતિહાસ’, ‘અંબલગચ્છ દિગ્દર્શન’ વગેરે કેટલાક ગ્રંથોમાં જયશેખરસૂરિની ‘નલ-હમયંતી ચરપૂ’, ‘છંદશેખર,’ ‘પ્રબંધકોશ’ ‘કલ્પસૂત્ર સુખાવબોધ વિવરણ,’ ‘ન્યાયમંજરી’ વગેરે કૃતિઓનો નિર્દેશ થયો છે, પરંતુ તે કૃતિઓની ભાળ હજી સુધી ક્યાંયથી

લાગતી નથી. આ કૃતિઓ ખરેખર જયશેખરસૂરિની હશે કે સરત-ચૂકથી એમના નામે ચડી ગઈ હશે તે વિશે પણ કશી માહિતી સાંપડતી નથી. તે સમયના સામયિકોના આધારે તેવી માહિતી એકત્ર થયેલી જણાય છે. પરંતુ તેની હસ્તપ્રતો ક્યાં છે તે વિશે કશું જાણવા મળતું નથી. સંભવ છે કે મૂળ લખનારના લખાણમાં જ કાંઈક સરતચૂક થઈ હોય અથવા એ હસ્તપ્રતો આવીપાછી થઈ ગઈ હોય. જયશેખરસૂરિની મનાતી આ અનુપલબ્ધ કૃતિઓ વિશે ભવિષ્યમાં અધિક અધિકૃત સંશોધન થવાની આવશ્યકતા રહે છે.

‘ઉપદેશચિંતામણિ’ જેવા ગ્રંથની રચના બેતાં જયશેખરસૂરિ કવિ ઉપરાંત કેવા સમર્થ જ્ઞાની અને તત્ત્વવેત્તા હતા તેની આપણને સહજ પ્રતીતિ થાય છે. પ્રમાણમાં યુવાન વયે એ ગ્રંથની રચના એમણે કરી છે, પરંતુ તે સમયે પણ એમણે જૈન શાસ્ત્રોનો કેટલો ઊંડો અભ્યાસ કરી લીધો હશે તે આ ગ્રંથ ઉપરથી જણાય છે. ‘ઉપદેશચિંતામણિ’ જૈન ધર્મનો એક આકર ગ્રંથ છે એમ કહી શકાય. જૈન ધર્મના કેટલા બધા વિષયો એમણે એમાં સમાવી લીધા છે, તેનો વિચાર કરીએ છીએ ત્યારે આપણું મસ્તક એમના તરફ જૂકે છે. શાસ્ત્રોનું અધ્યયન કરવું, તેની વિગતોમાં ઊતરીને તેની છણાવટ કરવી, તેને પોતાની ભાષામાં પદ્યમાં મૂકવું અને તેમાં તત્ત્વજ્ઞાન, છંદ, કવિતા વગેરેની દૃષ્ટિએ કોઈ સખલના ન રહી જાય તે બેબુ’ એ ઘણી મોટી વાત છે. સમર્થ પાંડિત્ય અને સમર્થ કવિત્વશક્તિ વિના આવી કૃતિની રચના સંભવી શકે નહીં. આ એક જ કૃતિ જયશેખરસૂરિને જૈન તત્ત્વજ્ઞાનને લગતા સાહિત્યમાં મહત્ત્વનું સ્થાન અપાવે એવી છે.

સાહિત્ય એ જીવનનું પ્રતિબિંબ છે. જ્ઞાન અને આચારના કેટલાયે વિષયો એવા છે કે જે જીવનમાં બે ચરિતાર્થ ન થયા હોય તો સાહિત્યમાં તે આવે નહીં અને આવે તો ભાવકને એની

પ્રતીતિ ન થાય. ‘ઉપદેશચિંતામણિ’નું ઝીણવટથી અધ્યયન કરતાં સમભય છે કે જયશેખરસૂરિ પોતે કેટલું નિર્મળ અને નિરતિચાર સાધુજીવન જીવ્યા હશે. ૨૨-૨૩ વર્ષની યુવાન વયે, આટલી નાની ઉંમરે એમને આચાર્યની પદવી મળી એ જ બતાવે છે કે એમના ગુરુભગવંતને એમનામાં કેટલો બધો દૃઢ વિશ્વાસ બેઠો હશે ! આચાર્યની પદવી મળ્યા પછી પણ એમણે પોતાના ગુરુમહારાજ, વડીલ ગુરુમંદુઓ તથા પોતાના શિષ્યોનો કેટલો બધો પ્રેમ મેળવ્યો હશે ! એમના વિશે અંજલિરૂપે કાવ્ય લખાયાં છે એ જ એમના પવિત્ર અને ઉદાત્ત વ્યક્તિત્વનો પરિચય કરાવી જાય છે.

જયશેખરસૂરિ જીંચી કેટલિના સાધક પણ હોવા બેઈએ. ‘જૈન કુમારસંભવ’ની ટીકામાં એમના શિષ્ય ધર્મશેખરગણિએ જે નિર્દેશ કર્યો છે તે પ્રમાણે તો જયશેખરસૂરિને સરસ્વતીદેવી પ્રસન્ન થયાં હતાં અને મહાકાવ્ય લખવા માટે પ્રારંભનું પદ પણ આપ્યું હતું. જીંચી સાધના વિના દેવીની અવી પ્રસન્નતા સાંપડવી શક્ય નથી. જયશેખરસૂરિના સમગ્ર સાહિત્યનું અધ્યયન કરતાં એમની જીંડી સાધનાની વાત પણ આપણને સમભય એવી છે.

આપણા મધ્યકાલીન સાહિત્યના આ ધુરંધર જ્યોતિર્ધરનાં વિપુલ સાહિત્યનું જેમ જેમ વધુ ને વધુ અધ્યયન આપણે કરતાં જઈએ છીએ તેમ તેમ તેમાંથી નવો નવો અર્થ-પ્રકાશ આપણને સાંપડતો રહે છે. આવા પરમવંદનીય આચાર્ય ભગવંત, સમર્થ મહાકવિ અને પ્રખર તત્ત્વવેત્તાનું સાહિત્ય આપણે માટે ગ્રેરણા-સ્રોત બની રહે એ જ અભ્યર્થના !

પરિશિષ્ટ

આ પરિશિષ્ટમાં એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીસંગ્રહ'ની હસ્તપ્રતિમાં જે થોડી વધુ લઘુ કૃતિઓ ભેળા મળે છે તે આપવામાં આવી છે. એમાં કેટલીક કૃતિઓ કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિએ સંસ્કૃત. કે અર્ધભાગધીમાં લખેલી છે; કેટલીક કૃતિઓ જયશેખરસૂરિ વિશે. એમના કોઈ શિષ્યે-પ્રશિષ્યે લખેલી છે; અને એક કૃતિ ગુરુખંધુ સુનિશેખરસૂરિ વિશેની છે; કેટલીક કૃતિઓ ગુરુખંધુ મેરુતુંગસૂરિ વિશેની છે. છેલ્લી કૃતિમાં જયશેખરસૂરિ વિશેની પ્રકીર્ણ ગાથાઓ આપવામાં આવી છે. ઘણીખરી કૃતિઓની ભાષામાં કેટલીક અશુદ્ધિ. અને અસ્પષ્ટતા પણ જણાય છે. આ પરિશિષ્ટમાં કૌંસમાં આપવામાં આવેલો અનુક્રમ હસ્તપ્રતિ અનુસાર છે. તથા કૃતિઓની ભાષા-બેઠણી યથાતથ રાખવામાં આવી છે.

પરિશિષ્ટનો અનુક્રમ :

- ૧ (૪૭) ‡ શ્રી ગુરુભાસ (ગુજરાતીમાં - જયશેખરસૂરિ વિશેની કૃતિ).
- ૨ (૪૮) શ્રી જયશેહરસૂરિ ગુરુતલહરક (ગુજરાતીમાં - કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ વિશેની કૃતિ)
- ૩ (૪૯) શ્રી પાર્શ્વનાથ કલશ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિકૃત)
- ૪ (૫૦) શ્રી પાર્શ્વનાથ કલશ (અર્ધભાગધીમાં - જયશેખરસૂરિ-કૃત)
- ૫ (૫૧) શ્રી ગુરુચંદ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિ વિશેની કૃતિ).
- ૬ (૫૨) શ્રી નેમિનાથચંદ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિકૃત)
- ૭ (૫૩) શ્રી પાર્શ્વનાથ છંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિ-કૃત)
- ૮ (૫૪) શ્રી છંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિ વિશેની કૃતિ)
- ૯ (૫૫) શ્રી ગુરુ છંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - ગુરુખંધુ મેરુતુંગસૂરિ-વિશેની કૃતિ)

* આ પરિશિષ્ટમાં કૌંસમાં આપવામાં આવેલો અનુક્રમ હસ્તપ્રતિ અનુસાર છે.

- ૧૦ (૫૬) શ્રી નેમિનાથ છંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - પ્રાયઃ મેરુતંગસૂરિ-
કૃત)
૧૧ (૫૭) શ્રી શુરુછંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - શુરુભંધુ મુનિશેખર
વિશેની કૃતિ)
૧૨ (૫૮) શ્રી શુરુભાં છંદાસિ (સંસ્કૃતમાં - જયશેખરસૂરિ
વિશેની કૃતિ)
૧૩ ૫૬ શ્રી નવિનાની કૃતાનિ શ્રી ગરુડેશ
(સંસ્કૃતમાં - શુરુભંધુ મેરુતંગસૂરિ વિશેની કૃતિ)
૧૪ ૬૦ શ્રી શુરુ છંદાસિ (અર્ધભાગધીમાં - જયશેખરસૂરિ વિશે
પ્રકીર્ણ ગાથાઓ)

૦ ૦ ૦

(૪૭) શ્રી શુરુભાસ *

આગમશાસ્ત્ર વખાણ્યે જાણ્યે સુપરિસુવિચારુ;
અમોઘવાણી દેસણા કરઇ વણ્યુએ સહુઇ સંસાર;
અંચલગરુડ મિંગારો સીલશુભ લંડારો.
શ્રી જયશેખરસૂરિ ગણધારો....૧

ક્રૂપક

ખાલ બ્રહ્મચારી બહુ બુદ્ધિ રિદ્ધિ સંજમિ સહજિ સુખાણુ;
અનંગ મહાભટ ભંજણુ શાસનિ પ્રગટ પ્રમાણુ....૨ અંચલગરુડ
ધણુ જિમ જીભડી વરસએ સરિસએ અમૃતવાણિ,
ભવિક જન તરુવર સીંચતી કીરતિ મેરુ સમાણુ ..૩ અંચલગરુડ
સુરક મંડલ સહુ જાણ્યે, સરસત્તર સહીસ શુજરાત;
સિંધુ સવાલાખ માનવઇ, અપૂરવ એ તીય વાત...૪ અંચલગરુડ
ગીતિ કવિતિઇ ગાઇઇ વિધિપણુ કીઉ સવિ સેસુ;
શશિરવિ જિમ જોસો જગમગએ જાણિવા તણુઉ નિવેસ.. ૫ અંચલ

* એલ. ડી ઇન્દિરદેવુટની 'વિનતીસ ગ્રંથ'ની હસ્તપ્રતિમા આ કૃતિને ક્રમાંક ૪૭ છે.

તેર અઠાણુવધ જાઈ રાણાહરિ સુનિરાઈ;
 રતનલકૂખિયં રતનજિમ ઝલહલઈ જગિ જસવાઈ...૬ અચલગચ્છ
 મહેન્દ્રપ્રભસૂરિરાઈ ગુરુ કરકમલિ ચઉદ પંચોતરઈ દીધી દીખ;
 બાલપણુઈ જિમ દીધીય તે સવે લાગીય સીખ...૭ અચલગચ્છ
 પદ્મ ઠવણુઈ વીસોતરઈ અણુહિલપુરિ સુવિશાલ;
 કીધઈ ઉચ્છવ અતિ ભલઈ સંગાહિવ નરપાલિ ..૮ અચલગચ્છ
 જીહ વિહરઈ તીહ સંપજઈ, સાવય સયલ આણુંદુ;
 સિદ્ધાહિવા નંદન ગુરુ જયઈ સંધપતિ જેઠાણુંદુ. ૯ અચલગચ્છ
 ગિરિ ગિરિનારહ તલહટી લોલાઈતિ કીધી ભાસ;
 જેઈ પદઈ ગુણઈ સાંભલઈ તેહિં મનિ પૂરઈ આસ. ૧૦

ઇતિ શ્રી ગુરુભાસ

ત્રિવરણુ

આગમશાસ્ત્રનું વ્યાખ્યાન આપનારા, સુપુરુષોના વિચારોને
 જાણનારા, અમોઘ વાણીથી દેશના દેનારા, સર્વ સંસારનું વર્ણન
 કરનારા, અચલગચ્છના શબ્દગાર, શીલગુણના ભંડાર એવા શ્રી જય-
 શેખરસૂરિ ગણના (સમુદાય) ધારક છે.

બાલપ્રહ્લાચારી, અત્યંત બુદ્ધિશાળી, સંયમજીવન વિષે જાણુ-
 નારા, અનંગરૂપી મહાભટ્ટને ભાંગનારા, શાસન વિષે પ્રગટ પ્રમાણુ-
 વાળા, જેમની કીર્તિ મેરુ સમાન છે એવા શ્રી જયશેખરસૂરિની
 વાદળ જેમ વરસતી અમૃતમય વાણી ભવિક જનોરૂપી તરુવરોનું
 સિંચન કરે છે.

સૌરાષ્ટ્રમાં બધા જ એમને જાણે છે. ગુજરાતમાં સત્તર હજાર
 અને સિંધુ દેશના સવાલાખ માનવો એમને જાણે છે આ વાત અપૂર્વ છે.

જેમની કવિતા અને ગીતો લોકો ગાતા હતા એમણે વિધિ-
 ચક્ષુને સૌથી વિશિષ્ટ બનાવ્યો. સૂર્ય અને ચંદ્રમા સમાન એમનો

યશ સર્વત્ર ઝગમગતો હતો. તેઓ જ્ઞાનના અનુપમ અવિકલ આશ્રય હતા. સં. ૧૩૬૮માં રાષ્ટ્રિંગ પિતા અને રતનલલે માતાની કુક્ષીમાં રતન સમાન ઉત્પન્ન થયા. જગતમાં એમનો યશ ઝળહળે છે.

મહેન્દ્રપ્રભુસૂરિ ગુરુવરના કરકમલ વડે ૧૪૦૫ માં દીક્ષા લીધી. બાલ્યાવસ્થામાં જે જે શાસ્ત્રોની શિક્ષા અપાઈ હતી તે સર્વ શાસ્ત્રો એ ભણી ગયા.

દીક્ષાથી વીસ વરસ પછી સુવિસાલ અણહિલપુર પટણમાં એમને પદવી આપવામાં આવી હતી. ત્યારે સંગાહિવ રાજાએ મહા-મહોત્સવ કર્યો હતો. તેઓ જ્યાં જ્યાં વિચરતા હતા ત્યાં ત્યાં શ્રાવકોને આનંદ થતો હતો. તે સમયના આનંદશ્રેણિ સંઘપતિ હતા. જેમની પ્રશંસા કરવાથી ભવ્યજનો આનંદ પામે છે એવા શ્રી ગુરુ જય પામો.

ગિરનારની તળેટીમાં વસેલા ભદ્રપરિણામી, સરલ ચિત્તવાળા અથવા લોહા નામના ભગતે શ્રી ગુરુભાસ કર્યો છે. જે આ ગુરુ-ભાસને ભણે છે, ગણે છે અને સાંભળે છે તેના મનની સર્વ આશાઓ પૂર્ણ થાય છે.

૦ ૦ ૦

(૪૮) શ્રી જયશેઢરસૂરિ ગુરુ તલહરઉ *

અમીય રસ સરિસ વરવયણ, સુષિ ભવિય જણુ બૂજવઇએ;
સાર સંજમ સિરિ સુહુશરો સયલ જશુ રંજવઇએ. ૧
સિરિ જયશેઢરસૂરિ ગુરુ ગુરુય ગણિ ગહગહએ;
તાસુ પય નમઇ આણુંદિ જે સયલસુખ સોલહઇએ. ૨ આંચલી.
રાષ્ટ્રિંગ વિમલકુલ કમલિ જે હંસ જિમ અવતરિઉએ,
સાર સંજમસિરિ હરિસ વસિ સઇંવરો વડ્ડ વરિઉએ. ૩ સિરિ જયજ.

* એલ ડી ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીશ્ર ગ્રંથ'ની હસ્તપ્રતિમાં આ કૃતિનો ક્રમાંક ૪૮ છે.

રતનલ ઉચરવર સરવર હંસ જિમ મંડલુઉએ;
 ભવતત્તિ સચિત્ત દુરિત દંવ જલદ જિમ ખંડલુઉએ. ૪ સિરિ જય
 ગુરુય સુચસાયરો માહિ જલકેલિ એહુ નિતુ કરધએ;
 તરણુ તુરુ તરણિ જિમ સયલ તિમ તિમિર ભલ અપહરધએ. ૫
 સંજમ સમરભરિ સધર જિણિ મોહ હેલાં હણિઉએ;
 નિમભલ સીલ સમ મોહવલિ, મયણુ ભડુ અવગણિએ. ૬ સિરિ જય
 ચારૂ ચારિત્ર ચૂડામણિ, જાસુ જાગિ ગલહલધએ;
 મહિમા મંદિર મેરુ જિમ સોહ એ મહિં વલધએ. ૭

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુ તલહરઉ સંપૂર્ણ.

નિવરણુ

અમૃતરસ સમાન એમનાં શ્રેષ્ઠ વચનો સાંભળીને ભવિકજનો
 આત્મકલ્યાણ કરવા તત્પર બને છે. ગુરુની ઉત્કૃષ્ટ સંયમરૂપી
 લક્ષ્મીથી સકલ જગત આનંદિત થાય છે.

જે તેઓના ચરણકમળને આનંદથી નમે છે તે સકલ સુખ
 પ્રાપ્ત કરે છે. અમારા ગુરુવર શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી મહારાજ
 ગુરુજનોના સમૂહમાં દેહીપ્યમાન બને છે.

રાણિંગ પિતાનાં નિર્મલ કુલરૂપી કમળમાં હંસની જેમ
 આવતર્યા. તેઓ આનંદથી ઉત્કૃષ્ટ સંયમરૂપી શ્રી વધૂને સ્વયં જ વર્યા.

તેઓ શ્રેષ્ઠ સરોવરમાં હંસની જેમ રતનલહેવીના હૃદયને અલ-
 કૃત કરનારા હતા. વાદળાંઓ જેમ દાવાનલને શાંત કરે તેમ ભવથી
 તથેલા જીવોનાં પાપતું ખંડન કરનારા હતા.

ગુરુદેવના શ્રુતસાગરમાં નિત્ય જલક્રીડા કરનારા, સૂર્યની જેમ
 સર્વ અંધકારને સારી રીતે હણનારા શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી ગુરુ-
 ગણમાં ગહગહે છે.

સંયમરૂપી યુદ્ધમાં એમણે અનાયાસે જ સુલટ જેવા મોહને

હુણ્યો છે. બળવાન એવા કામદેવ સુલટને એમણે નિર્મળ શીલ અને સમ્યક્ત્વના બળથી અવગણી નાખ્યો.

જગતમાં મનોહર ચારિત્રરૂપી ચુડામણિ એમનો બળહળે છે. જૂમ'ડલમાં એમનો મહિમા મ'હિરના મેરુશિખરની જેમ શોભે છે.

(૪૯) શ્રી પાર્શ્વનાથ કળશ *

ભો ભો ભવિકલ્પોકા ભાગ્યાલોકાદિહ દેવ;
સન્નિ સમુદિતા નિરંજન જિનપૂજન પ્રમુદિતા;
નિવાયં સકલ કલંકમલમવિકલ પ્રભાવ ભવનસ્ય;
શ્રી પાર્શ્વજિનસ્ય શ્રણ્યત જન્માભિષેક “કલશ” ૧

કલશ ઇવ ચારુવૃત્ત કમલોલ્લાસ'દિશન દિનેશ ઇવ,
જલદ ઇવ નીલદેહો જયતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ જિનઃ. ૧

ભુવિભરત ભૂષણ મસ્ત(સ્ક) દ્વષણ મસ્ત નગરી કાસિ;
સોલ્લસતિ સતત' યત્ર સુકૃત' અતુરચિત વિકાસિ;
રણુરંગ બ'ધુર ધીર સિંધુરમથસેન નૃપાલઃ,
પાલયતિ વૈભવમત્ર પરિભવકારિ વૈરિષુ કાલઃ. ૨

ગુણધામ વામા વિશદકામા તસ્ય રામારત્ન,
ઉત્તમ તપસ્યા જયતિ યસ્યા શુરુ નમસ્યો યત્નઃ,
ધન સુખ વિપાક' દશમનાક' નિશિ વિહાય બલાબ,
તત્કુક્ષિકમલ' સહજ વિમલ' હંસવન્નિજનરાજઃ. ૩

કુંભિ, વૃષ, ગજ, વૈરિવારીજ વસતિ દામ નિશેશ,
દિનપતિ પતાકા ઘટ તટાકાંબુજીવી વનદીશઃ;
સુરભવન વાસર રત્નાભાસુર રત્નરાશિ શિખીતિ,
સ્વપ્નનાનનીધ્યાં નિશિ નિરીક્ષ્યાનંદ માપ સુરીતિ. ૪

* એલ ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીસ ગ્રંથ' ની પ્રતિભા ક્રમાંક ૪૯ છે.

અથ કિંચિદ્ધિકં માસ નવકં યાવદ્ધતિ ચક્રામ,
જિન જન્મ તાવદ્ બૂતલાવ દસમ લવ દુત્સવધામ,
સા પોથદસમી રજનિ રસમીભૂત સંતમસાપિ,
રાકાવદ્ધતા જગતિ તા જન્મ સહસા સાપિ. ૫

અનુષન્ન (ધંગ) ઠાતા સુદિત માતા દિવસ ધ્રુવ વર કોક,
સિતરુચિ વિશાખા ભાજિ શાખા વિતત વિદ્યપિલ લોક :,
અધભ્રુવ-તિયંકુ રુચંક વર્ચં સ્થિતિર સંગત માય,
મિહ દિગ્ગુમારી તતિ રુદારીકૃત વિભૂષમિયાય. ૬

ધન પવન પાવન તમ ધનાધન સુકુરુકર ભંગાર,
વીજનક આમર દીપિકા વરમાતૃ સુત શૃંગાર;
કૃત્વાતિ નિજ નિજ કર્મ સદ્વજ દિવ્યયાન્ નિકાય,
મારહ્ય ધવલિત પુદ્ધિરચલત્ દિક્કંની સસુદાયઃ. ૭

આસન કંપેન તદા વિતત ભૂલંગ ભીમ ભાલ તલઃ,
ક્ષણમેકં પ્રીતિપદે સૌધમ્મેન્દ્રો દધૌ કોપં. ૮

અથ જન્મ જિનસ્ય તૃતીય વિદ્યા, પુપ્પુધિ વિપુધ પ્રભુષા મુહધ,
બહુધાર સુધારસ ધૌતધવા, જનિ નિવૃત્ત સર્વ તનુમંધવા. ૯

વૈકલ્પ શાલી હરે હરે વાલી દાસ દિશી સંન્યસ્ત,
દમ્ભેમાશુ શકસ્તવમચક્રઃ સિરસિ યોજિત હસ્તઃ;
પ્રભિગદ્ધ ગૌર ગ્રેમપૂરઃ સપદિપતિ લેશ,
મદ્યમુક્ત બંધન વિપુધ બોધન કર્મભેદે દિનિદેશ. ૧૦

તદ્દૃત સુવોષા સુધનવોષાત્ અવહિતં સમકાલઃ,
મન્વન્નમંડલ મૌલિ માલિ અચાલ;
અન્વેડપિ દેવાધિદેવ સેવા રસિક દુહયા મેરુઃ,
મૌલૌ વિહંગાર્ધવ સરંગા અગ્રગિરસ્થેત ૧૧

સંભ્રમ અચાલ કપાલિ પાલક રચિત યોજનલક્ષ,
માનં વિમાનં નિરુપમાનં હરિ રુપાસ્ય સપક્ષ;

આગત્ય હરપુર હાર સુ'હર જન્મમન્દિર મીશઃ;
કૃત્વા પ્રદક્ષિણ્યુત્તમક્ષણ્મત્તરા શુચિવેશ. ૧૨

નિદ્રામસુદ્રા સુદિત તન્દ્રામેષ માતુરહત્ત,
પંચ પ્રપંચિત વસુપુરુહ' વિતપાણિ જિનમાહત્ત;
સતત્ર ચામર કુલિશ હામર વિહિત ભક્તિ રવં ચ,
કૌહસ્થ ભગવાને વ મધવા મેરુગિરિ માનં ચ. ૧૩

અતિ પાંડુકં બલમિતિ શિલાતલમમલ ગૌરેગભસ્તિ;
તદધિન્ય કાયા ચૂલિકાયાં ઠક્ષિણેન સમસ્તિ;
તદ્દુપરિ ચ સિંહાસન મનંગા હરિ રશિ શ્રિય દેવ,
નિધાય પ્રભુ મમાય ત્રિદશ ઠર્શતિ સેવઃ ૧૪

અથલવનપતિ જ્યોતિર્વ્યંતર-વૈમાનિકાઃ;
અપરેપિતત્ર હરયરિત્ર પષ્ટિ રીચુસ્નઘૌવ તદ્દા. ૧૫
ચોજનમુખાનિ મિખામણિ કાંચન રજત મૃન્મયાન્વિધ્ધુઃ,
કલશા નવિ કલશોભા નષ્ટ સહસ્રાં ચતુઃ પષ્ટિમ્. ૧૬

સૌમનસ નંદન વનજ ચંદન કુસુમ સુરભિસુવસ્તુ,
પદ્માદિ પીવર નદ નદીવર નિર્ઝરાદિ પયસ્તુ;
આઢાયતે મણિ કલશ ધોરણિ મળિભરુ ભવરંગ;
રણુજીહ્વિત મધુકર નિકર પુષ્કર વિહિત વદનામંગ. ૧૭

ભગવાન વાહિભિ રચ્યુતાદિભિરસ્તવિ કુમમ શોભિઃ;
હરિભિ પ્રમોહિત્ લોચનોદિત ઠકવિવૃદ્ધિ પથોભિઃ;
ઇશાન સુરપતિ રથ જગત પતિમાનિનાય નિભંક;
મસિતં સરંગં કિલ કુરંગં પર્વણ્ણીય મૃગાંકઃ. ૧૮

સમાધિગતચારઃ સુકૃતસારઃ પ્રથમહરિ રવિકાર,
ઋષભાનશેષ પ્રીતલેખઅતુર એવ ચકાર;

તત્કૃંગ મુક્તા ધૃસલ મુક્તા વારિધારા અષ્ટ;
 જિન સિરસિ પતિતા વીક્ષ્ય વિતતા મનસિ કોઠિ ન હૃષ્ટઃ. ૧૯
 રણુરણિતિ તાલામુખે વિશાલા ભિરિરિ ભેરિનામ,
 નિવલી અંદો દૌ ધુ'ધુ'મિ ધૌ' ધૌ' સુરજઘ્ન્યભિરામઃ;
 હાં હાં અહ કાહુમિતિ હઝા શ'ખઓમિતિ ચિત્ર,
 નૂરાણિ દેવા યુગપદે વાવીવહિન્નિતિ તત્રઃ. ૨૦
 વ્યધુઃ કેપિ સંગીતક' ભક્ત્યા મયા વિભોઃ
 કેપ્ય ગાયન શુભાનાદિતયોઃ; હદુઃ કેપિ હલ્લિસક' લોલહારાઃ;
 પરોપતરુત્યૈ તુરાનન્દ સારાઃ. ૨૧

ઇતિ સન્નિજતિ સન્નજન મન્નજનકં, વરયુષ્ય વિભૂષણ પૂજનકમ્;
 વિરચૈટચ યથાગતમેવગતા, હુલવો વિભુનામ નિકામરતાઃ. ૨૨
 ત્રિદશપતિ રથકાસિમાગત્ય મુકત્વા, જિનમુપજનનિ રજનિજનિકર
 આરુચેતાઃ; કૃત્વા ઘનવૃષ્ટિમિહ નિજમવોપપદ મયવજેતા; શ્રી
 વામેય મમેય શુભુમિન્દ્રઃ સ્નપયામાસ; યેન તેન વિધિના સુજનઃ
 સ્નપયતુ શુભસંવાસઃ. ૨૪

જય જયશેખર સુન્દર સુરનિકર સ્નપિત પાર્શ્વજિનરાજ;
 તેડપિચ જયંતુ તસ્મિન્ સમયે યે નાથ દૃષ્ટોડસિ. ૨૪
 ઇતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ કલશઃ

ભાવાર્થ

હે ભવિક લોકો ! ભાગ્યના પ્રકાશથી જ આ દેવમંદિરમાં
 એકઠા થયેલા, નિરંજન એવા જિનેશ્વરદેવના પૂજનથી આનંદિત
 થયેલા, સકલ કલંકમલતુ' નિવારણ કરીને અને સંપૂર્ણ પ્રભાવના
 આશ્રયરૂપ એવા શ્રી પાર્શ્વજિનના જન્માભિષેક કળશને સાંભળો.

કળશ જેમ સુન્દર ગોળાકાર છે તેમ શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ સુન્દર
 આરિત્રવાળા છે. સૂર્ય કમળોને ઉલ્લાસ આપે છે તેમ શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ
 લક્ષ્મીને આપનારા છે. મેઘ સમાન નીલવર્ણવાળા શ્રી પાર્શ્વનાથ

પ્રભુ વિજયને પ્રાપ્ત કરે છે.

આ હોકામાં ભરતક્ષેત્રના અલંકારરૂપ, દોષરહિત એવી કાશી નગરી છે, એ નગરીમાં ચતુર હોકાના ચિત્તને વિકસિત કરનારું પુણ્ય ઉદ્ભવિત છે. એ નગરીમાં પરિભ્રમકારી વૈરીઓનાં કાલરૂપ, જેમની પાસે રાગરંગમાં સુંદર અને ધીર હાથીઓ છે એવા અશ્વ-સેન રાજા વૈભવ ધરાવે છે.

શુભ્રોના ધામ સમી, નિર્મળ શીલવાળી, ઉત્તમ છે તપસ્યા જેની તથા જે અશ્વસેન રાજાની સ્મરન છે એવી વામારાણી જય પામો. જેમનો યતન મહાન લોકો વડે નમનીય છે. ઘણા સુખના વિપાકરૂપ, દશમા સ્વર્ગને છોડીને રાત્રિના વામારાણીની કુક્ષિમલને, નિર્મળ એવા કમળને હંસની જેમ તે જિનરાજ સેવવા લાગ્યા.

સુંદર છે રતિ જેની એવી વામારાણી ગજ, વૃષભ, સિંહ, લક્ષ્મી, કૂલની માળા, સૂર્ય, ચંદ્ર, ધ્વજ, કુંભ, પદ્મસરોવર, સાગર, દેવવિમાન, રત્નરાશિ અને અગ્નિશિખા એમ ચૌદ સ્વપ્નને રાત્રીમાં જોઈને આનંદને પ્રાપ્ત કરે છે.

નવ માસથી કાંઈક અધિક દિવસ પસાર થયા ત્યારે ઉત્સવના ધામ અને અદ્ભુત લાવને આપનારા દસમા ભવમા શ્રી જિનેશ્વર પ્રભુનો જન્મ થયો. તે પોષ દશમીની રાત્રી અત્યંત અંધકારવાળી હોવા છતાં પ્રભુના જન્મના પ્રભાવથી નિર્મળ અને પ્રકાશિત થઈ.

પ્રભુના જન્મસમયે ચંદ્રમા વિશાખા નક્ષત્રમાં હતો. તે સમયે નગરજનો આનુષંગિક દાન આપવા લાગ્યા. જેમ ચક્રવાક પક્ષી સૂર્યને જોઈ આનંદિત થાય છે તેમ લોકો પ્રભુને જોઈ આનંદિત થયા. અધો, જિઘ્ઘ, તિર્યક, રુચક પ્રદેશમાંથી આભૂષણોથી, અલંકારોથી સજ્જ થઈને શુદ્ધ હૃદયવાળી છાપન દિક્કુમારિકાઓ આવી.

જેજન ક્ષેત્રની ભૂમિને શુદ્ધ કરી, પૃથ્વીને જળ-કુસુમ વરસાવતી વીંજણા, ચામર, દર્પણ અને દીપક લાવી માતા અને કુમારનું સૂતિકર્મ કરી માતા અને પુત્રને શણગારી, પોતપોતાનું કર્મ

કરીને દેવજાસહિત વિમાન ઉપર ચઢીને વિશુદ્ધ મતિવાળી દિક્-
કુમારીનો સમુદાય આલ્યો.

વિસ્તૃત બ્રહ્મદિથી લયાનક લાલાવાળા શ્રી સૌધર્મેન્દ્રે પોતાનું
આસન કંપવાથી આનંદનો અવસર હોવા છતાં એક ક્ષણ માટે
કોપને ધારણ કર્યો.

પછી સૌધર્મેન્દ્રે ત્રીજું જ્ઞાન-અવધિજ્ઞાનના બળથી બ્રહ્મું કે
શ્રી જિનેશ્વર લગવાનનો જન્મ થયો છે. બહુ ધારાવાળા અમૃતરસથી
બાણે ધોવાયેલા હોય તેમ તેમના રોમેરોમમાં સુખ પ્રગટ થયું.

ઉત્તરાસંગ-વચ્ચમાળાદિથી શોભતા ઇન્દ્રે જિનેશ્વર લગવાનની
જન્મની દિશા સામે આઠઠસ પગલાં ચાલીને મસ્તક ઉપર હાથ
જોડીને, તરત સ્તુતિ કરી. વિશુદ્ધ પ્રેમથી પૂર્ણ, સેનાથી રહિત અને
પાપથી રહિત એવા દેવોના સમૂહને બોધ કરવા માટે આજ્ઞા આપી.

ત્યારપછી ઇન્દ્રે દ્વારા કરાયેલા સુવોષા ઘંટના અવાજથી સાવ-
ધાન થઈને તે જ સમયે દેવોના સમૂહના સુગટરૂપ શ્રી સૌધર્મેન્દ્ર
પણ આલ્યા તથા તેમના આદેશથી બીજા દેવો પણ આલ્યા. દેવો-
ધિદેવની સેવામાં રસિક એવા બીજા દેવો પણ ઉત્સાહિત પક્ષીઓની
જેમ મેરુપર્વતના શિખરના અગ્રભાગ ઉપર જિતયાં.

કપાલિપાલક દેવ દ્વારા રચિત એક લાખ યોજનના પ્રમાણ-
વાળા નિરૂપમ વિમાનમાં આશ્રય કરીને બાણે ઇન્દ્રે પાંખવાળા ન
હોય તે રીતે ઉતાવળથી આલ્યા. ઇન્દ્રે ગંગાનદીથી પણ સુંદર
એવા પ્રભુના જન્મમંદિરમાં આવીને પ્રભુને પ્રદક્ષિણા આપી.

ઇન્દ્રે માતાને અવસ્થાપિની નિદ્રા આપીને, પ્રભુનું પ્રતિબિંબ
માતા પાસે રાખીને, એક રૂપથી પ્રભુને પોતાના જોળામાં બેસાડીને,
બે રૂપથી પ્રભુને બે બાજુ આમર ઢાળવા લાગ્યા. એક રૂપથી પ્રભુ
ઉપર છત્ર ધારણ કર્યું અને એક રૂપથી આગળ વળી ઉછાળતા એમ
પાંચ રૂપ ધારણ કરીને લક્ષિત કરતા મેરુપર્વતના શિખર ઉપર
આલવા લાગ્યા.

મેરુપર્વત ઉપર પાંડુકવનમાં દક્ષિણ બાજુ આવેલ નિર્મળ અને સફેદ કિરણોવાળી શિલા ઉપર દેવો વડે કરાયેલ છે સેવા જેમની એવા ઇંદ્ર વિશુદ્ધ ભાવથી પ્રભુને બોળામાં રાખીને પૂર્વ-દિશા સન્મુખ સિંહાસન પર બેઠા.

હવે ભુવનપતિ, વ્યંતર, જ્યોતિષી અને વૈમાનિક અન્ય ૬૩ ઇન્દ્રો પણ સપરિવાર ત્યાં ગયા.

આ સમયે ચોસઠ ઇન્દ્રો સોનાના, રૂપાના, સોના-રૂપાના, સોના-રત્નના, રત્ન અને રૂપાના, સોના, રત્ન-રૂપાના તથા માટી-મિશ્રિત એવા એક હજાર અને આઠ કળશાઓ એક ચોજનના સુખવાળા ત્યાં લાવ્યા.

સૌમનસ નંદનવનમાં ઉત્પન્ન ચંદન, પુષ્પથી સુરસિત, સુગંધી પદાર્થો તથા કમલાદિ વસ્તુથી પુષ્ટ એવા ગંગા વગેરે મહાનદીઓનાં પાણી, શ્રેષ્ઠ ઝરણાંઓનાં નિર્મળ પાણી લઈને, ચોસઠ ઇન્દ્રોએ નવ-રંગ રુણ્ણુણુ એવો અવાજ કરતા મધુકરોના સમૂહથી શોભિત કમળોથી બધ સુખવાળા એવા મણિકળશોની પરંપરાને ભર્યા.

જેનાં પરાક્રમે નિરસ્ત કરવામાં આવ્યાં છે એવા અચ્યુતાદિ દેવો દ્વારા આનંદિત નયનોથી ઉત્પન્ન (હર્ષોશ્નુ) જળથી અધિક જળવાળા ઇન્દ્રોથી પ્રભુ શોભવા લાગ્યા. પૂર્ણિમાનો ચંદ્ર જેમ શ્યામ હરણુને ધારણુ કરે છે તેમ અશિત એવા જગતપતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુને ઇશાનેન્દ્રે પોતાના બોળામાં બેસાડવા

પારંપારિક આચારોને જાણનારા, પ્રકૃષ્ટ પુણ્યાત્મા, સર્વ બીજા દેવોને પ્રસન્ન કરનારા, અવિકારી એવા પ્રથમ ઇન્દ્ર સૌધર્મેન્દ્રે ચાર વૃષભનાં રૂપ લઈને તેના આઠ શિંગડામાંથી પડેલા કુંકુમ સુગંધિત પદાર્થોથી યુક્ત એવી આઠ જલધારાઓ વડે પ્રભુનો અભિ-વેક કર્યો. એ બેઈને મનમાં કેાણુ પ્રસન્ન ન થાય ?

રણુરણુ કરતા તાલ, સુખમાં વિશાળ એવી ભિરિરિ વાગતી

હોરી, હાં હાં એવો હુંહસિનો અવાજ તથા ઘાં ઘાં એવો મનોહર મૃદંગનો અવાજ, હાં હાં ચઠ કાં હુમ એવો શંખનો અવાજ થતો હોય એ રીતે દેવોએ અભિષેક સમયે એકી સાથે લિન્ન લિન્ન વાદ્યોનો નાદ કર્યો.

કેટલાક દેવતાઓ ભક્તિથી સંગીતના સૂરો પૂરવા લાગ્યા. કેટલાક પ્રભુના શુભગાન ગાવા લાગ્યા. કેટલાક દેવતાઓ રાસડા રમવા લાગ્યા. કેટલાક આનંદમગ્ન દેવતાઓ પ્રભુના ચરણોમાં નમવા લાગ્યા.

આ રીતે તૈયાર કરેલા સુગંધિત જલ વડે સ્નાન કરાવીને ઉત્તમ ભતિનાં કૂલો અને અલંકારો વડે પ્રભુની પૂજા કરીને પ્રભુના નામમાં અત્યંત લીન બનેલા દેવો જેમ આવ્યા તેમ ગયા.

અંદ્ર સમાન નિર્મળ ચિત્તવાળા સૌધર્મેન્દ્ર કાશી નગરીમાં આવીને માતા પાસે પ્રભુને મૂકીને, ધનની વૃદ્ધિ કરીને, સ્વર્ગમાં પોતાને સ્થાને ગયા.

અપરિમિત શુભવાળા શ્રી પાર્શ્વપ્રભુનો ઈન્દ્ર સ્નાત્ર મહોત્સવ કર્યો, તે જ વિધિ વડે લવ્યજનો ! તમે પણ પ્રભુની સ્નાત્રવિધિ કરો.

શેખર સુંદર (એટલે કે મસ્તકાલંકારથી સુંદર, કારણ કે પાર્શ્વનાથ લગવાનના મસ્તક ચર ફણા રહેલી છે) અને દેવતાઓના સમૂહથી સ્તનપન કરાયેલા એવા હે.... શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુ ! વિજયવંતા વર્તો ! જય પામો ! જય પામો ! તેઓ પણ જય પામો કે જેઓએ તે સમયે જે પ્રભુનાં સાક્ષાત્ દર્શન કર્યો છે.

[પ્રલેષથી - જેમણે પોતાની રચનામાં શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના દેવતા દ્વારા થયેલ સ્નાત્ર મહોત્સવનું સુંદર વર્ણન કર્યું છે એવા શ્રી જયશેખરસૂરિ જય પામો, વિજયને પ્રાપ્ત કરો.]

જલધાર પડતી અઠ મિલતી ફલવર્ધસીસિ સિરિપાસુ;
 ઇમ તુરિહ જિણુ ફડાવઉ ભાવણુ ભાવઉ પામઉ લલિહ વિલાસુ. ૧૩

ઇતિ શ્રી પાર્શ્વનાથ કલથા:

વિવરણુ

આ કાવ્યમાં કવિ જયશેખરસૂરિ પાર્શ્વપ્રભુના જન્મભિષેકનું વર્ણન કરે છે. કવિ કહે છે :

“શ્રી પાર્શ્વપ્રભુને વંદન કરીને, મેરુપર્વતના શિખર ઉપર શુભોથી શોભાયમાન એવા પ્રભુના જન્મભિષેકનું વર્ણન કરું છું.”

ગંગાના તરંગોથી ઉલ્લસિત એવી કશી નગરી છે. તેમાં અશ્વમેધ રાજા છે. તેમને સુહામણી રમણીય એવી વામારાણી છે. તેમના ઉદરમાં શ્રી પાર્શ્વપ્રભુ જગતનાથ અવતર્યા છે.

પ્રાણુત કલ્પવિમાનથી ચૈત્ર કૃષ્ણ ચૈત્રના પ્રભુ અવતર્યા. તે જ ક્ષણે વિચક્ષણ વામારાણીએ ચૌદ મહારવપ્ત બોધ્યાં. તેમાં પ્રથમ હાથીને જુએ છે.

વિક્ષાનોથી વર્ણિત સ્વપ્નદ્વનને સાંભળીને વામામાતા નવ માસ સુધી ગર્ભને વહન કરે છે. પોષ વદ હસમીના દિવસે જગતનાં દુઃખોને શાંત કરનારા શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુનો જન્મ થયો.

છપ્પન દિક્કુમારિકાઓ સૂતિકર્મ કરવા આવે છે અને તે દેવીઓ પોતપોતાનાં કાર્યોને કરે છે. મોક્ષલક્ષ્મીને સંપાદન કરનાર એવા જિનેશ્વરના જન્મને તેઓ જાણે છે.

ઈદ્રના આદેશથી બીજા દેવોને પણ પ્રભુનો જન્મવૃત્તાંત જણાવાયો. તેથી દેવીઓ સહિત દેવો પ્રભુની સેવા કરવા માટે સુરગિરિના શિખર ઉપર આવ્યા.

વિમાન ઉપર આરૂઢ થઈને આકાશમાર્ગે શ્રી જિનેશ્વરપ્રભુના જન્મગૃહમાં પ્રભુ પાસે પહોંચ્યા. માતાના નેત્રમાં અવસ્થાપિની નિદ્રા આંખોને પ્રભુ તથા પ્રભુની માતાને નમસ્કાર કરીને હાથમાં બાલપ્રભુને

અહણ કરે છે.

સૌધર્મેન્દ્ર પંચ રૂપ ધારણ કરીને શ્રી જિનેશ્વરપ્રભુને ખોળામાં લઈ મેરુપર્વતના શિખર ઉપર ગયા. આ રીતે સૌધર્મેન્દ્રની પાછળ ૬૩ ઈંદ્રો અને ઈંદ્રાણીઓ મનમાં ઉલ્લસિત થતાં મેરુપર્વત પર ગયા.

એક હજાર આઠ કળશો ઉત્તમ જળથી ભરીને, સુન્દર વસ્ત્રોથી સુસજ્જિત અચ્યુતાદિ પ્રમુખ ચોસઠ ઈંદ્રો પરમાનંદથી પરિવાર સાથે પ્રભુને અભિષેક કરે છે.

હમદમ હક્કા એવો ઢાલનો અવાજ, ધ્રીં ધ્રીં એવો મૃદંગનો શબ્દ, ભિરિ ભિરિ એવો ભેરનો અવાજ થાય છે. ભૂંગલ માંગલિક શબ્દને પ્રકાશિત કરે છે.

ઝળ ઝળ કાંસા તથા તાલા રણજણ કરે છે. શંખ માંગલિક ધ્વનિ કરે છે. મધુર ધ્વનિથી ગગનાંગણ ગાજે છે. એમ અસંખ્ય વાજિંત્રો વાગે છે.

હવે ઇશાનેન્દ્ર પવિત્ર એવા પોતાના ખોલામાં આનંદથી શ્રી બાલ જિનેશ્વરને બેસાડે છે. સૌધર્મેન્દ્ર વૃષભનાં ચાર રૂપ કરીને પોતાનાં આઠ મણિમય શિંગડાંથી પ્રભુને અભિષેક કરે છે.

શ્રી પાર્શ્વનાથ પ્રભુના મસ્તક ઉપર લેગી આઠ જલધારા પડે છે. એમ તમે પણ જિનેશ્વરનો જન્મભિષેક ભાવના ભાવીને કરો અને લક્ષ્મીવિલાસને પામો.”

જૈન પરંપરામાં તીર્થંકર ભગવાનના જન્મભિષેકનો મહિમા મોટો છે. જૈન માન્યતા પ્રમાણે જ્યારે તીર્થંકરનો જન્મ થાય છે ત્યારે દેવો બાળપ્રભુને મેરુપર્વત ઉપર લઈ જઈ, સુગંધી દ્રવ્યોથી સુક્ત એવા ક્ષીર સમુદ્રના જળથી ભગવાનને અભિષેક કરે છે. આથી જૈન મંદિરોમાં રોજ પ્રાતઃકાળે પ્રભુને જન્મભિષેક કરાવવાની—સ્નાન-પૂજાની વિધિ કરવામાં આવે છે. આ કાવ્યમાં કવિએ શાસ્ત્રાનુસાર આ જન્મની અને જન્મભિષેકની ઘટનાની વિધિ વર્ણવી છે.

(૫૧) શ્રી ગુરુછંદ*

ઉદામ હ્રુતિ ડંબર પ્રતિહત ધાંતારિ ભામન્ડલ,
 ક્રીડા નિર્જિત વાદિ કુન્જર ઘટઃ કાવ્યાલિ પાટૂપટ;
 શ્રીમાનંચલ ગચ્છ સાગર શશી સોડયં ચિરં સદ્ગુરુઃ,
 સૂરિઃ શ્રી જયશેખરઃ સુર સરિતપ્રેખલશો રાજતે. ૧
 નતવા શ્રી જિનપદયુગમમલં નરસુર સુકુટ સિતચ્છદ કમલમ;
 યુદ્ધિ વિનિર્જિત સૂરિ કવચે શ્રી જયશેખરસૂરિમ. ૨
 જય જય સકલીકૃત સુનિમણ્ડલ, જય જય રંજિત વિખુધા ખણ્ડલ,
 જય જય ભવિકે કેકિ વરજલધાર,

જય જય શેખર ગુણ(ગણ) ગણધર. ૩

જય જય જિનવર શાસનશેખર,

જય જય ગુણ મિત્રિત હરશેખર,
 જય જય મકરકેતુ શશિશેખર, જય જય સૂરીશ્વર જયશેખર. ૪
 શિખરીશ સિન્હુર મલ્લખન્ધુર, કીર્તિ ધોરણિ સ્ફુરરમ;
 ઠરકુસુઠ દિનકર મતુલરુચિ ભરભૂરિ ગુણમણિ મન્દિરમ;
 મધુ મધુ સુધાકર શકંરોત્કર વચનલહરી સાગરમ;
 વન્દે કવીન્દ્રં સુનિવરેન્દ્રં સૂરિ ગુરુ જયશેખરમ. ૫
 નયરતન મંડલ રોહિણ્યાલ મચ્છલ ચિન્ત મનોહરં,
 હરહાસ પીવર રોહિણી વરજયનશીલ યશોભરમ;
 હ્રુવાદિ મહતરુ ભંજનોદ્ધુર ધીર વિક્રમ સિંધુરં;
 વન્દે કવીન્દ્રં સુનિવરેન્દ્રં સૂરિ ગુરુ જયશેખરમ. ૬
 હશ વિખણુ શંકર સુરનરેશ્વર મકરકેતુ વિજિવરં,
 સંસાર સાગર પૂર ગતવર તારણૈક કૃપા પરં;
 ભવભીતિ હરણુ કમલવરણુ ચરણુ ભાર ધુરંધરં;
 વન્દે કવીન્દ્રં સુનિવરેન્દ્રં સૂરિ ગુરુ જયશેખરમ. ૭

એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીસંગ્રહ'ની હસ્તપ્રતિમાં આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૧ છે.

શતકોટિ દુર્હર ભારતીભર દલિત દુર્મત ભૂધર;
 કેલાસ નિર્મલ યુદ્ધિ મન્જુલ સાધુ જલનિધિ શશધરમ;
 ભુવિ ભવિક કલ્પિત દાન સંતનન્ય સુરતરુ ડંબર;
 વન્દે કવીન્દ્રં સુનિવરેન્દ્રં સૂરિ શુરુ જયશેખરમ. ૮
 વિબુધ મૌલિ મણિ સુકુટ કિરણ પિંજર પાદમ્બુજ;
 પરમ બ્રહ્મ કૃપાણુ કલન તર્જિત મકરધ્વજ;
 અચલગન્ધ વિશાલ માણિક્ય સુનીશ્વર;
 સુન્દર શશિ ધવલ વિમલ વિસ્તીર્ણુ યશોભર;
 ભૂર પ્રભાવ જય ભવિક કલ્પદ્રુમ કવિ ચક્રધર,
 પરવાદિ દમ્પભંજન ચતુર જયશેખરસૂરીન્દ્ર. ૯

ઇતિ શ્રી શુરુ છન્દ

ભાવાર્થ

ઉત્કટ એવી કાન્તિના સમૂહ વડે - સૂર્યના ભામંડલને હણનારા,
 તિરસ્કૃત કરનારા, કાંચોની રચના કરવામાં અત્યંત પટુ, વાદીઓને
 સહેલાઈથી જ છતનારા, આ અચલગન્ધરૂપી સાગરમાં ઉત્પન્ન
 થયેલા આકાશગંગામાં ચંદ્રરૂપ, પ્રસ્ફુરિત યશવાળા સદ્ગુરુ શ્રીમાન
 જયશેખરસૂરીશ્વરજી શોભે છે.

નરેન્દ્રો અને સુરેન્દ્રોના મુગટરૂપ, સફેદ કમળોથી શોભિત
 નિર્મળ એવા શ્રી જિનેશ્વરપ્રભુના ચરણમુગલને નમીને યુદ્ધિ વડે
 જેમણે અન્યને છૂટ્યા છે એવા શ્રી જયશેખરસૂરિને હું વર્ણવું છું.

સુનિમંડળોને કલાવિભૂષિત કરનાર, પંડિતેન્દ્રોને પ્રસન્ન
 કરનારા, ભવિકોરૂપી મોરને માટે મેઘ સમાન, શુભોથી સુકત એવા
 શિષ્યસમુદાયને ધારણ કરનારા હે પ્રભુ જયશેખરસૂરિ ! આપ
 જય પામો !

જિનેશ્વરદેવોનાં શાસનમાં શેખરરૂપ આપ જય પામો. ચંદ્ર-
 સમાન ઉજ્જવલ શુભવાળા, ચંદ્રને શુભથી મિત્ર બનાવનારા, કામ-

દેવને યાળવા માટે શંકર સમાન એવા જયશેખરસૂરીશ્વરજી જય પામે !

હિમાલય અને ઐરાવત હાથી જેવી જેમની સુંદર ઉજ્જવલ કીર્તિ છે, ભયરૂપી કુસુમને દૂર કરવામાં સૂર્ય સમાન, અતુલ્ય કાંતિવાળા, પ્રચુર શુભોના આશ્રયરૂપ, સાકરસમૂહ જેવી મધુર વચ્ચન-લહેરીઓ, તરંગોના આશ્રયરૂપ સાગર સમાન, સુનિવરોમાં ઇન્દ્ર અને કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજીને હું વંદન કરું છું.

નૈગમાદિ નયરૂપ રતનમંડલ માટે રોહણાચલ રૂપ, [રોહણાચલ પર્વતરત્નોને આપે તેમ આ કવિ નયરૂપ રત્નો જનસમૂહને આપનારા] મનને વશમાં રાખનાર માટે મનોહર, શંકરનું અદૃહાસ્ય, પરિપુષ્ટ ચંદ્રસમાન જીતવાના સ્વભાવવાળા, ઉજ્જવલ યથાથી શોભિત, દૂરવાહીઓના મદરૂપી વૃક્ષને ભાગવામાં કુશળ એવા ધીર વિક્રમવાળા, હાથી જેમ વૃક્ષને તોડી નાંખે તેમ મદરૂપી વૃક્ષને તોડનારા હાથીસમાન એવા કવીન્દ્ર સુનિવરેન્દ્ર શ્રી જયશેખરસૂરિ શુરુને હું વંદન કરું છું.

દશ વિષ્ણુઓ, શંકર, સુરેન્દ્ર, નરેન્દ્ર, કામદેવ બધાને જીતનારા, ગમનશીલ એવા સંસારરૂપી સાગરપૂરથી તરવા માટે અદ્વિતીય, કૃપાશાળી, ભવભયને હરનારા, કમલપત્ર જેવા નિર્લેપ ચારિત્રના ભારને વહન કરવામાં ધુરંધર એવા કવીન્દ્ર સુનિવરેન્દ્ર શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી શુરુને હું વંદન કરું છું.

હૃદય વચનાતિથયરૂપ વજ્રથી પરવાહી સિદ્ધાંતરૂપ પર્વતોને દલિત કરનારા, કૈલાસ પર્વત જેવી નિર્મલ બુદ્ધિથી મનોહર, ભવિકોને આપેલા જ્ઞાનદાનથી ભૂતલ ઉપર નવા કલ્પવૃક્ષને કરનારા એવા કવીન્દ્ર સુનિવરેન્દ્ર શ્રી જયશેખરસૂરિ શુરુને હું વંદન કરું છું.

ઇન્દ્રના મણિમય સુગટનાં કિરણોથી શુક્ત ચરણકમળ શોભે છે જેમનાં અને વિશુદ્ધ શીલરૂપ, તલવારના પ્રહાર કરવાથી કામ-દેવને દૂર કરનારા, એવા શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી જય પામે.

વિશાળ એવા અચલગચ્છમાં માણિક્યસુંદર સુનીશ્વરના સુંદર

યશથી શોભિત, લાવિકૌને માટે કદપવૃક્ષ સમાન, ઘણા પ્રભાવશાળી,
કવિચક્રધર, પરવાદિઓનાં અભિમાનનું ભંજન કરવામાં અતુર એવા
શ્રી જયશેખરસૂરીવરજી વિજયવંતા બનો !

(પર) શ્રી નેમિનાથચંદ્ર

અભિલષિત દાન દક્ષં રક્ષિત મર્યાદ યાદવમપક્ષં;
લક્ષિત લક્ષણ લક્ષં નમન્તં શ્રી નેમિ મવિપક્ષં. ૧
પક્ષાવસાન્ સ્થામ શશધર મિત્ર તાર પરાભવં,
ભવભુવન પર્વત ગર્વ તર્જિત કીર્તિં ધવલિમ કલરવમ્;
કન્દર્પ દર્પચ્છેદ મેઢર મહુર મવિહર દ્વરિતં,
શ્રી નેમિમંચત જિનમનેન સમેન માનત દૈવતમ્ ૨
સ્ફટિક ગિરિ બદ્ધરંગ પ્રકટ જટાજૂટ કોટિ ધૂત ગંગમ્;
ભુજગ ભયંકર કાયં જિગાયજઃ શંભુમધિ જાપમ્ ૩
જાયન્ત એતે ભકત ભોગાયસ્ય તોષાદિ વિરતં;
તમકષદ્ઢ દિક્ષપટ મટ્ટહાસપ્રચાદ પાટિત પર્વતં;
પણુતિરતસુર ભટ કોટિ દુર્ઘટ કાલદૂટ નિષુદ્ધનં;
ચિરકુપિત ચંડી ચાટુકારમ્ યશ્ચકાર કપર્દિનમ્. ૪
પ્રલયૌધૃત ભૂગોલં દાનવક્રુલ કેલ કવલ ને વિહોલં,
એન સમં મધુમથનં કથયામિ કથં રુચિરાપલ્લવં. ૫
ધનરુપ ગાઢ વિમૂઢર ગર્વ અન્થિ ગોપી રંજનં,
નિસ્ત્રાસ કંસવ્યાલકાલિય ભૌમ ભુજબલ ભંજનં;
ધનનાથ નિર્મિત નચ્ચનગરી નિત્ય નિવસન્ લાલસં;
ચક્રે ચતુર્ભુજમપિ ચિરંજય સંપ્રહારક લાલસં. ૬
આરુઢ હેમ હંસ દિન રજની જાત સ્પિટ વિધ્વંસમ્,
જો વેદ વચન સદ્ગનવ્યધત વશ્યં ચતુર્વંદનમ્;

* એવ. ડી ઇન્સ્ટિટ્યુટની 'વિનતીસંગ્રહ'ની હસ્તપ્રતિમા આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૨ છે.

સુદનભરિ નાલિકોઠ નિર્ગત કમલ કુડમલ નિશ્ચલમ્,
 સુરપક્ષ પન્નગ પુરુષ યોષિત દુર્ગસર્ગ નિરર્ગલન. ૭
 રુચિ નિચિત વદન ચતુષ્ક, પરિચય રુચિરવેદ ચતુષ્ટયમ્;
 જિત્વા વિરંચિ જો જનૈઃ, રચય તિસ્મ સવિસ્મયમ્. ૮
 તં સુલલિત રતિ કલિતં, વિજયે ભુવનચાંતરાસ્પલિતમ્,
 વિષમપદન વિષમસરં, કૃત સુખભૂત સુખમુખા શશિરમ્. ૯
 સુર મૌલિ મૌલિ મરાલમાલા, લાલિતકમ પંકજ નિજયોધ;
 યોષિત લોલ લોચન મિત્ર મીનમય દ્વજં,
 કંઠર્પમય હંતકર્પ માયાવારિ,
 વજ્યં સનાથનં, યઃ સૂરિ કેશરિ બિરુદ માપન મમત પ્રભુ નેમિન. ૧૦

જગતિ સુગતિ સંગતિ નિહાન, નિજગતિ જિન સુન્દર,
 ચદ્ધુકુલ કમલ મરાલ સંજ્જલ જલદન્વવી સુંદર,
 સેવક જન સુરસાલ, કાલ કવલિત જન રક્ષણ,
 ખલ પરિકલ્પિત કૂટ કૂટ તિમિર ક્ષપણ;
 રતિ સુખ વિસુખ ઋષિ સમૂહ સન્નત ચરણ,
 પાદાબ્જલગ્નસૂરિ પ્રભુત નેમિનાથ જય ગૌરશુભ. ૧૧

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃત શ્રી નેમિનાથચરિત્ર:

ભાવાર્થ

યાચકોને ઇચ્છિત વસ્તુઓનું જ્ઞાન આપવામાં કુશળ, બધા
 ચાહકોને પોતાની મર્યાદામાં રાખનારા, લાખો લક્ષણોથી પ્રકાશિત,
 જેમના રાગદ્વેષરૂપી શત્રુઓ આલી ગયા છે એવા વીતરાગશ્રી નેમિ-
 નાથ પ્રભુને નમસ્કાર કરો.

પક્ષના અંતે ક્ષીણ એવા અંદ્ર, સૂર્ય અને તારાઓને પરાલવ
 આપનારા, શંકર, ભુવન, પર્વતના ગર્વને તિરસ્કૃત કરનારી એવી
 કીર્તિની ધવલતાના કલરવથી શોભિત, કંઠર્પના દર્પનું છેદન કરવાથી
 અતિશય હર્ષવાળા, અજ્ઞાનને દૂર કરનારા, દેવતાઓ વડે નમસ્કૃત

નિષ્પાપ એવા શ્રી નેમિનાથ જિનને પૂજો.

કૈલાસપર્વત પર આનંદથી રહેનારા, પ્રગટ જટાજૂટના અઅ-
ભાગમાં ગંગાને સ્થિર રાખનારા, અલંકારભૂત, સર્પોથી ભયંકર
શરીરવાળા, તથા પાર્વતીથી યુક્ત એવા શંકરને જેમણે જીવ્યા છે
એવા નેમિનાથ પ્રભુ છે.

જેમને પ્રસન્ન કરવાથી ભક્તોને નિરંતર ભોગો પ્રાપ્ત થાય
છે, પ્રૌઢ અટ્ટહાસથી પર્વતને પાડનારા, પ્રભામમાં તત્પર એવા
કરોડો સુભટોને દુઃખ પહોંચાડનાર વિષ(કાલકૂટ)નો નાશ કરનાર,
ચિરકાલથી કોપિત એવી ચંડીના ચાટુકાર શંકરને ખતાવ્યા.

પ્રલયકાળમાં ભૂગોલનો ઉદ્ધાર કરનારા, ભૂમંડલને ખેંચીને
ખદાર લાવનારા, દાનવકુળના વિલાસનો વિનાશ કરવામાં ચંચલ
એવા વિષ્ણુને પણ હું કેવી રીતે સુંદર કહું ?

ઘનશ્યામ, અત્યંત વિમૂઢ ગાઢ મોહવાળા, ગર્વની અંધિવાળા,
ગોપીઓને આનંદ આપનારા, નિર્ભય કંસ, અત્યંત ગર્વિષ્ઠ,
કાલિયનાગ તથા નરકાસુરના ભુજબલને ભાંગનારા, કુબેરથી નિર્મિત
એવી નવ્યનગરી દ્વારિકામાં નિત્ય વસવા ઇચ્છનારા કૃષ્ણને વિજય-
સુદ્ધની કલામાં નેમિનાથ પ્રભુએ પ્રમાદી ખતાવ્યા હતા.

સુવર્ણમય હંસ ઉપર ચઢેલા, જેના દિવસથી સૃષ્ટિકાળ અને
રાત્રિથી પ્રલયકાળ ગણાય છે એવા, વેદવાણીનાં આશ્રયભૂત એવા બ્રહ્માજીને
જેમણે વશ કર્યો, વિષ્ણુના નાલિકેડામાંથી નીકળેલા કમલની કળીમાં
નિશ્ચલતાથી રહેનારા એવા બ્રહ્મા, દેવોના પક્ષપાતી એવા શેષનાગ
દંપતી તેને માટે નિરર્થક દુર્ગની રચના કરનારા એવા બ્રહ્માને નેમિ-
પ્રભુએ વશ કર્યો.

જેના ચાર સુખના પરિચયથી ચાર વેદ સુરક્ષિત મનોહર છે
એવા બ્રહ્માજીને નેમિપ્રભુએ જીતીને લોકસમુદાયને આશ્ચર્યચકિત
કર્યો. અત્યંત સુંદર રતિથી શોભિત, ત્રણ ભુવનના વિજયમાં

અસ્ખલિત, વિસ્મય એવા ઘન વિષમ બાણવાળા, યજ્ઞસુખને પ્રાપ્ત કરનારા દેવોના પ્રસુખ, ઇંદ્રને માટે પશુ સંતાપ આપનારા, ઇંદ્રોના સુગટરૂપી મરાલમાલાથી શોભિત ચરણકમળવાળા, પોતાના લટરૂપ શ્રીઓના અંચલ નેત્ર સમાન માછલીને મિત્ર બનાવનારા એવા કંકર્પને હણનારા, પોતાના પ્રભાવાતિશયથી અભિમાનને હણનારા, સનાથ, સૂરિકેશરી બિરુદને પ્રાપ્ત કરનારા શ્રી નેમિનાથ લગવાનને નમસ્કાર કરો.

જગતમાં સુગતિ-પ્રાપ્તિના કારણરૂપ, પોતાની શોક્ષગતિ વડે જનસમુદાયોમાં સુંદર, ચઢકુલરૂપી કમળમાં આપ મરાલરૂપ, સત્ પુરુષરૂપી જલને આપનારા વાદળા સમાન, પૃથ્વીને નિર્મળ કરનારા સેવકજન માટે કલ્પવૃક્ષ, કાલઘસ્ત લોકોનું રક્ષણ કરનારા, મિથ્યા-વાદરૂપ તિમિરનો નાશ કરનારા, કામદેવ સમાન સુંદર એવા નેમિનાથ પ્રભુ રતિસુખથી વિસુખ એવા ઋષિઓના સમૂહથી સારી રીતે નમન કરાયેલા છે ચરણો જેમનાં, પ્રશસ્તશુણી એવા હે નેમિનાથ પ્રભુ! આપ વિજયને પ્રાપ્ત કરો. *

(૫૩) શ્રી પાર્શ્વનાથ છંદાસિ *

અશ્વસેન કુલકમલ મરાલં, ન મહન સુરાસુર નર મનરાલં;
લજ ભુજગ દ્વજ મિનમિવ ચલનં, કુશલ કલંબક નિશ્ચલ લવનં;
ભુવન પ્રભુમેકં મથિતારેકં, રવજિત કેકં કલિ હરણં;
વિખ્યા લવિકં વસિતચ્છેકં સુકૃત નિષેકં પ્રતિ નિપુણં;
જિત પરમત ભેકં શાંતસુનેકં, વિપદ્વહેકં ધર્મધનં;
ઐદિચ્છસિરેકં પ્રભુમતદેકં, તં મનસ્વેકં પાર્શ્વજિનં. ૧

* આ કૃતિની હસ્તપ્રતિમાં કેટલાક શબ્દોની બાબતમાં અશુદ્ધિ જણાય છે. તેથી સંપૂર્ણ અર્થ બેસાડવાનું કઠિન છે. અહીં અર્થ બેસાડવા શક્ય તેટલા પ્રયાસ કર્યો છે.

x એલ. ડી ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીસંગ્રહ'ની હસ્તપ્રતિમાં આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૩ છે.

रति करुण कुरंग तरल तुरंग, विषय तुरंग गेहनल;
 छित्वा अलङ्ग शवसिङ्ग, प्रति धृतरंग धौतमल;
 यशसाञ्जित गंग लवलय लंग, सुचरित अंग महसि धन;
 शित मोह निषंग सुरगिरितुंग, नमनिःसंग पार्श्वजिन. २

लराडलि निलय पापप्रलय धृत भूवलय लय निरत;
 गोपुर ललय देलिषु सलय, विधृत सुलय लुवि विहित;
 कुंटीकृत कुनय कटिपत विनय, वामा तनय नय लवन;
 संपत्तातिसय सुघटित समय, नम निर्विषय पार्श्वजिनम्. ३

सुरमल्लिसंवाहं हलित विवाहं, हित परवाहं विहितलय;
 नवनीरह नाहं गलङ्गमाहं, गतपरिवाहं शुष्क निलय;
 छतमोह निषाहं सुकृतविषाहं, धु धुत लवसाहं, शशिकवनं,
 कमलौपमपाहं, तप्तमर्याहं नम कमलाहं पार्श्वजिनम्. ४

कल्याण कलापं कुशलालापं, कृत विलापं वैरहरं;
 दुःशील दुरापं दुरितथापं, द्विविधत तापं जयततरं;
 तमसामलापं तक्षित तापं, शुल तरुवापं लय शमनं;
 शिव कमलावापं परिहृतथापं, नम निष्पापं पार्श्वजिन. ५

कवलित कलमानं अलुभलमानं, शुल नामानं मुनि महितं;
 शुष्कलम निधानं कुमतिपिधानं विविध विधानं जन्तुहितं;
 वर वत्सर दानं सुगति निदानं लसहवदानं समसहनं;
 सुर शाणिसमानं नवकरमानं, नम निर्मानं पार्श्वजिनम्. ६

परिपालित विधुरं गिरि मधु मधुरं;
 विद्धतमुद्धरं मोहमलं, निष्पलागम विद्धरं गतमहमद्धरं;
 जलधर वहरं दानकलं सशयधन समिरं चरित समरं,
 जगदवनं प्रसुता सुरअयरं धनरुचिचिरं,

पूज्य सुचिरं पार्श्वजिनम्. ७

આજનુ રવિકારં કરુણાગારં ગિરિમાધારં ધીરનતં;
 પરિભવ પરિહારં વિહિત વિહારં, ભૂતલહારં ભૂરિમતં;
 દ્વરિકૃત દારં દુરિત વિદારં, સુદિરો દારં નિર્વૃજિનં;
 નમ વારં વારં વૈર નિવારં પાર્શ્વજિનમ્. ૮

સતત તા જનિતા જનિતા નંદન;
 જગતિ વિરતિ તતિ ધર્મધુરંધરા,
 યવનાધિપ પરિવસિત લસિત મહિમોદય બંધુર,
 શેષ સંખાસિત સુશુભ પૂત પાતક તરુ કુંજર રમણીય રૂપ
 રિપુલય દમન સુનિ વિમાન માનસ સદન સૂરિ વલ્લભ
 જય પાર્શ્વજિનં. ૯

ઇતિ શ્રી જયશેખરસૂરિકૃતા શ્રી પાર્શ્વનાથ છંદાસિ

ભાવાર્થ

અશ્વસેન રાજાના કુલરૂપી કમળના હંસ, નિરંતર સુરાસુર
 મનુષ્યોથી વંદાયેલા વિશુદ્ધ સર્પ લાંછનવાળા, સૂર્યસમાન તેજસ્વી
 કુશલોના સમૂહો માટે નિશ્ચલ ભવનરૂપ એવા શ્રી પાર્શ્વજિનને ભજો.

શંકાનુ મંથન કરનારા, ત્રણ ભુવનમાં અદિતીય પ્રભુ, મધુર
 વાણી વડે મોરને જીતનારા, પાપનો નાશ કરનારા, જેમની પાસે
 અલબ્ધ જીવો વિલખા પડી ગયા છે એવા, વિદ્વાનોને વશમાં કરનારા,
 પુણ્ય વાણીને આપવામાં નિપુણ, પરમતરૂપી દેહકાને જેમણે જીત્યા
 છે, વિપત્તિનો વિનાશ કરનારા, ધર્મરૂપી ધનને ધારણ કરનારા, જે
 કલ્યાણને ઇચ્છે છે તેા મનમાં એક પાર્શ્વજિનને પ્રણામ કર.

ઇન્દ્રિયસંબંધી વિષયોને દૂર કરવામાં ઘોડા સમાન, મનને
 અંચલ કરનારા, સંપત્તિને તૃણ સમાન તુચ્છ માનનારા, વિશાળ
 અંગોવાળા, ઘર જેના માટે ઘાસરૂપ છે, સર્વ સ્વેત એવા નગરોને
 છોડીને પ્રતિજ્ઞા વિષયોને કામાદિને ઉલ્લાસપૂર્વક દૂર કરનારા,
 કર્મરૂપી મલને પક્ષાલન કરનારા, યશથી ગગાને પથ જીતનારા,

લવડૂપી લયને ભાંગનારા, સુંદર આરિત્રવાળા, તેજસ્વ ધનથી પરિપૂર્ણ, મોહડૂપી શત્રુને છેદનારા, સુમેરુ પર્વત જેવા ઉન્નત, એવા આસક્તિથી રહિત નિર્મોહી શ્રી પાર્શ્વજિનને નમસ્કાર કરો.

છરાવલા નગર છે જેમનું, પાપનો નાશ કરનારા, કર્મક્ષયમાં લીન, [કારણ આર ઘાતી કર્મ ખપ્યાં છે, હજી અઘાતી કર્મ તો ખપાવવાના બાકી છે], વિશાળ હૃદયવાળા, ખરાબ નીતિ અને અવિનયનો નાશ કરનારા, કુતીચિંકાને વિક્ષેપ બનાવનારા, નીતિનો આશ્રય કરનારા, ચોત્રીસ અતિશયોથી યુક્ત, સ્યાહ્વાહડૂપી સિદ્ધાંત જેમનો યોગ્ય છે એવા વિષયવિકારરહિત વામારાણીના પુત્ર શ્રી પાર્શ્વજિનને નમો.

ચેતન ચિંતામણિરૂપ, સ્વર્ગ-મોક્ષાદિ વિષયના વિવાદનો વિનાશ કરનારા, પરવાહીઓનું ખંડન કરનારા, સર્વ લોકમાં વિદિત છે દયા જેની, નવા વાદળાની ગર્જના સમાન મધુર અવાજવાળા, જેને જોવાથી લોકોના ઉન્માદો નાશ પામે છે, આપની સેવા કરવાથી પરિવાદ ચાલ્યો જાય છે, શુભોના આશ્રયસ્થાન મોહડૂપી શત્રુને હણનારા, જેમની સેવાથી લોકો વિષાદયુક્ત બને છે, લવ-સંબંધી દુઃખોનો અંત કરનારા, અંદ્ર સમાન સુખવાળા, જેમના ચરણો કમલની ઉપમાને ધારણ કરે છે, મર્યાદાપાલક, મોક્ષલક્ષ્મીને આપનારા એવા શ્રી પાર્શ્વજિનને નમસ્કાર કરો.

કલ્યાણના સમૂહ, કુશલ, આલાપ કરનારા, મોક્ષનો ઉપદેશ આપનારા, વૈરને દૂર કરનારા, આભ્યંતર કામાદિ શત્રુના આક્રમણને દૂર કરનારા, દુઃશીલો માટે હર્ષલ, પાપનો નાશ કરવા માટે બાણ જેવા, મોક્ષ માટે તપ કરનારા, અજ્ઞાનરૂપી અંધકારને દૂર કરનારા, જ્યોતિ સમાન, શુભ કર્મરૂપી વૃક્ષને વાવનારા, સંતાપનુ છેદન કરનારા, લયને શાંત કરનારા, મોક્ષરૂપી લક્ષ્મીને આપનારા, શાપને હણનારા એવા વિષયવિકારરહિત પાર્શ્વજિનને નમસ્કાર કરો.

કલિના અંધકારનો નાશ કરનાર, ઘણા મહિમાવાળા, શુભ

નામવાળા, મુનિઓમાં મહાન, શુભરૂપી સુવર્ણના ભંડાર સમાન, નરકાદિ ગતિનાં દ્વારને બંધ કરનારા, જેમનાં અહિંસાદિ વિધાનો લોકમાં વિદિત છે, પ્રાણીમાત્ર માટે કલ્યાણકારી, સાંવત્સરિક દાન આપનારા, સુંદર ગતિના નિધાન, સુંદર કર્મોથી શોભિત, કલ્પવૃક્ષ સમાન, સમતાને ધારણ કરનારા, નવ હાથ પ્રમાણુવાળા, માન સહિત એવા શ્રી પાર્શ્વજિનેશ્વરને નમસ્કાર કરો.

હુઃખી લોકોનું રક્ષણ કરનારા, અત્યંત મધુર, મોહરૂપી મલ્લને વેધનારા, સમગ્ર આગમને જાણનારા, સત્ત્વહીનને સત્ત્વ આપનારા, જલધર સમાન દાન આપવાની કળાવાળા, સંશયરૂપી વાદળા માટે પવન સમાન, યુદ્ધને રોકનારા, જગતનું રક્ષણ કરનારા, જેમને વિદ્વાધર અને દેવો નમે છે અને જેની કાંતિ વાદળા સમાન શ્યામ છે એવા શ્રી પાર્શ્વજિનને લાંબા સમય સુધી પૂજો.

જન્મથી જ અવિકાર, કરુણાના ધર, શુરુત્વના આધાર, ધીરો વડે નમસ્કારાયેલા, લક્ષ્મીના પરિભવને દ્વર કરનારા, વિચરનારા, ભૂમિના અલંકારરૂપ, ઘણાં જનો માટે ઇષ્ટ, પત્નીનો ત્યાગ કરનારા, પાપને દ્વર કરનારા, વિદારણ કરનારા, મેઘ સમાન ઉદાર, વૈરનુ નિવારણ કરનારા એવા શ્રી પાર્શ્વજિનને વારંવાર નમો.

સતત લક્ષ્મીને જન્મ આપવાથી લોકમાં આનંદને જન્મ આપનારા, જગતમાં વિરતિના વિસ્તારથી ધર્મની ધુરાને ધારણ કરનારા, યવનાધિપતિથી પણ પૂજાયેલા, મહિમાના ઉદયથી મનોહર, શેષનાગ અને શંખ જેવા અપ્રવેત, શુભ શુભોથી પવિત્ર થયેલા, પાપરૂપી વૃક્ષનો નાશ કરવામાં હાથી સમાન, રમણીય આકૃતિવાળા, આલ્ક્યંતર કામાદિ શત્રુના લયનો નાશ કરનારા, મુનિઓના નિર્મળ મનમાં વાસ કરનારા શ્રી જયશેખરસૂરિ દ્વારા વર્ણવવાલાયક એવા શ્રી પાર્શ્વજિનેશ્વર જય પામો.

(૫૪) શ્રી છંદાસિ*

વચનસુધા જિત ધૂજંટિ સુકુટં, કીર્તિં કલાપ હસિત શશિસુકુટમ્,
 શ્રી જયશેખર ગણધર સુકુટં, કવચે પટુ પટલશ્રિત નિકટમ્ ૧
 પટુ ઘટિત હુધંટ ધિકટ સંકટ કપટ પાટન કુટ્ટનં;
 કટુ કૌટિ કંટક કટક કૌટિ વિમોટનં,
 જિતભટ ઘટોદ્ભવ નટ બહુ રમરન ટન પાટુ પટનરં;
 શ્રી સૂરિસુખ્યં શુદ્ધ પક્ષં નૌમિ શુરુ જયશેખરમ્ ૨
 કુત નિકટ કૌરકટ રટત સિતપટુ સુઘટ ગુણકુટ ઘટ્ટનં,
 કલિકૂટ નાયક કૂટધર તટ કૂટ પૂટ પવિઘટ્ટનં;
 ભવ સંકટાટન કરિ વિઘટ્ટન કઠિન કંઠીરવવરં;
 શ્રી સૂરિસુખ્યં શુદ્ધ પક્ષં નૌમિ શુરુ જયશેખરમ્ ૩
 ચટુ નટિતઠિ કપટ સપટ કપટિત સજટ ધૂજંટિ જટિ જગત;
 ઘટન પટુ શકટારિ થોષિઠ કુંઠ કટક પ્રકટ વત્ત હઠં;
 બઠરિતોતપટ પાઠ કંટક કુમત કટકં સ્ફૂટતરં;
 શ્રી સૂરિસુખ્યં શુદ્ધ પક્ષં નૌમિ શુરુ જયશેખરમ્ ૪
 શઠ કુટિલ કૌટિ શટિત તટપુટ કટ કુટીર વિલોઠને,
 ટતિ ઝટિતિ તટિની ઘટ્ટંક સ્ફટિક પટિમાનંજને;
 પ્રકટોદભટરપુટર સઘય ઘટ સુઘટ ઘંટા સુરવરં,
 શ્રી સૂરિસુખ્યં શુદ્ધ પક્ષં નૌમિ શુરુ જયશેખરમ્ ૫
 ત્રિભુવન પૂજનન લક્ષ્મણ્ણ વણિણ્ણ વણ્ણંજન;
 કવિ કૌટિર ગંભીર ધીર વંહિત પદ પંકજ;
 શ્રી જિનધર્મ સસુદ્ર ચન્દ્ર ચન્દ્રાંશુ ચશોભર;
 વિનિરુપમ સમતમ પરમ ગરિમ સુમહિમ રત્નાકર;
 શ્રી મહેન્દ્રસૂરીન્દ્ર શુરુ શિખ્ય દક્ષ લક્ષ પ્રવર;
 જય જય જયા ત્રિજગતી વિજય જયશેખરસૂરીન્દ્રવર. ૬

ધતિ છંદાસિ

* એલ. ડી. ઇન્ડિટ્ડયુટની 'વિનતીસંગ્રહ'ની પ્રતિમા આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૪ છે.

ભાવાર્થ*

વાણીના અમૃતથી, શંકરના સુગટ ચંદ્રને જીતનારા, શંકરજીના અટ્ટહાસથી પણ અધિક જેમનો ધવલ કીર્તિકલાપ છે એવા ઉજ્જવલ કીર્તિવાળા, વિજયરૂપ મસ્તકાલંકારથી શોભિત ગણધરોના સુગટસ્વરૂપ, વિદ્વાનોના સમૂહથી જેનું સામીપ્ય સુશોભિત છે એવા શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજીને હું વર્ણવું છું.

દુર્ઘટ એવાં કાવ્યોને ચતુરાઈથી રચનારા, વિકટ સંકટ અને ધૂર્તો વડે આચરેલ કપટનું વિહારણ કરનારા, કઠવા એવા પ્રતિવાદીરૂપી ક્ષુદ્રશત્રુઓ અને તેઓના કરોડો સેનાઓના અઘલાગમાં આગળ રહેનારાઓને મોડનારા (નિકત્તર કરનારા) જિતાયેલા છે ભટો જેના, તેઓના નટો વડે આચરેલ અનેક કામદેવના વિલાસને પાડનારા, શુદ્ધપક્ષના સુખ્ય સૂરિ એવા શુરુ શ્રી જયશેખરસૂરિને હું નમસ્કાર કરું છું.

નિકટમાં ઉત્કટ અભ્યાસ વિશેષ કરનારા એવા પ્રવેતાગ્ગર સાધુઓને માટે યોગ્ય ગુણરૂપ ઘટને રચનારા, નદીના કાંઠે, પર્વતના શિખરે જ્યાં ત્યાં રહેનારા, કલિયુગમાં કપટ નાટકના સમૂહનો વિનાશ કરનારા, સંકટકારી ભવભ્રમણરૂપ હાથીઓના વિઘટન કરવામાં કઠોર અવાજ કરનારા સિંહ જેવા વિશુદ્ધ સિદ્ધાંતના સંસ્થાપક સૂરીશ્વર શ્રી જયશેખર સુગુરુને હું નમું છું.

કપટ આચરણમાં કુશળ, શિવ અને બીજા જટાધારીઓના સંરક્ષણમાં કુશલ એવા વિખ્યાત પાત્રી લક્ષ્મીનાં અપ્રતિહત કામ, ક્રોધ, લોભ, મોહાદિ કટકોને ફર કરવામાં પ્રકટ હઠને ધારણ

* આ કૃતિમાં છ શ્લોક છે. તેમાં વચમાના ચાર શ્લોક એક જ છંદમાં છે અને તે દરેકને અ તે આવતું ચરણ એકસરખું છે પહેલો અને છેલ્લો શ્લોક એનાથી જુદો પડે છે. એ બેમાં સ ભવ જણાય છે કે કદાચ બે જુદી જુદી રચનાઓ આ કૃતિમાં એકન ચર્ધ ગર્ધ હોય કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિના અભિવાદન રૂપે બધા શ્લોક છે માટે પણ એમ બન્યું હોય

કરનારા, તેઓની કુમતિરૂપ કંટકને દૂર કરવામાં કુશલ એવા શ્રી સૂરીઓમાં સુખ્ય વિશુદ્ધ પક્ષના સ્થાપક શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજીને હું નમસ્કાર કરું છું.

કરોડો શક અને કુટિલ એવા પરવાલીઓના વિકલ્પનો વિનાશ કરનારા, અત્યંત શીઘ્ર પ્રકાશિત પરવાલીઓની વિકલ્પોરૂપ નસી-ઓનો વિનાશ કરવામાં સ્ફટિક જેવી નિર્મલ બુદ્ધિથી સુશોભિત, જેના વિજયસૂચક ઘંટાનાઠનો સ્વર પ્રગટ અને ઉલ્લસિત થાય છે એવા શ્રી સૂરિઓમાં સુખ્ય શુદ્ધ પક્ષપાતી શ્રી સુગુરુ જયશેખર-સૂરિની હું સ્તુતિ કરું છું.

ત્રિભુવનમાં પ્રસિદ્ધ, અનેક વર્ષોથી વર્ણિત છે યશસમૂહ જેનો, કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ ગંભીર, ધીર એવા જેમના ચરણો વંદિત છે, શ્રી જિનધર્મરૂપી સસુદ્રને વધારવામાં અંદ્ર સમાન, સૂર્ય સમાન યશથી પરિપૂર્ણ, નિરુપમ, ઉત્કૃષ્ટ સમતાવાન, પરમ ગુરુત્વ અને વિશાલ મહિમાના રત્નાકર સમાન એવા શ્રી મહેન્દ્રસૂરીશ્વર ગુરુના શિષ્ય, લાખો (ઠક્ષ) કુશલ કવિઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા ત્રણ જગતમાં શ્રી જય-શેખરસૂરિ જય પામો.

(૫૫) શ્રી ગુરુચંદ્રાસિ*

કવિકુલ કોકિલ કેલિ રસાલ, સુલલિત ઘન સજ્જન સુરસાલ;
મેરુતુંગ સદ્ગુરુ ભૂપાલ, કવયે નિરુપમ મહિમ વિશાલ. ૧
શાલિત શુષ્માલંઘન સુકુમાલ, નિર્મલ લાલ ભુવનરત,
શુભ વૃક્ષાવાલ હૃત કલિકાલ, ધૃત જયમાલ કવિ સુહિત;
છિત કલિ સેવાલ સૂરિ તમાલ, દિત લવજાલ નૌમ્ય પર;
ઓધિત બુધમાલ સુપ્રજાલ, મેરુતુંગસૂરીંદ્ર ગુરુ. ૨
આખાલ નૃપાલ પ્રભુતમમાલ, દલિત સજ્જલ ગચ્છવિભુ,
જિનવચન રસાલ દિત ખલ હાલ, સુકૃતસ્થાલ વિશદવિભુ;

* એલ ડી ઇન્સ્ટિટ્યૂટના 'વિનવીસ ગ્રંથ' ની પ્રતિમા આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૫ છે.

હત દુરિત વ્યાલં ભાસુર ભાલં, રજિતમાલં ધીરવરં;
 ક્ષતરતિ જમ્બાલં નમતા બાલં મેરુતુંગ સૂરીન્દ્રશુરં. ૩
 સુકૃત્વા લવખાલં વજ્રવિશાલં, ભુવિ સમકાલં ગરિમરમા,
 વદલી ઘનકાલં હમકરવાલં, કૃતમહ બાલં દલિત તમા;
 પરકરિ હરિકાલં વ્યથિત વ્યાલં, ભાવેનાલં વિહિત મહં;
 વન્દે હૃદયાલં જગતિ દયાલં, મેરુતુંગસૂરીન્દ્ર શુરં. ૪
 સુદિત શ્રદ્ધાલં મહદુત્તાલં, ચિરમનરાલં કમલકરં;
 ગતભવ પતયાલુ સુનિમાબાલં, નિરતિશયાલુ કુશલકરં;
 શિવપથિ જંઘાલં શ્રુગગારાલં શુભનિકરં;
 સદ્ગોત્તરકાલં નમ કૃપાલં, મેરુતુંગસૂરીન્દ્ર શુરં. ૫
 શુરુતર સુનિવર નિકરનાઇન મરુ નંદન કાનન;
 જગદાનંદક સુશુભ સુકલશ ધર સકલાનન;
 નિજ રુચિ વંચિત ચન્દ્રચૂડ કેશવ ચતુરાનન;
 મહન મહોદ્દલટ વિકટ કર વિપાટ ન પંચાનન;
 ગમ્ભાધિરાજ વર રાજનત જિનમતસર નિજદિક સંકર;
 શ્રી મેરુતુંગસૂરીન્દ્ર વર, ધર્મચન્દ્ર કલ કીર્તિભર. ૬
 ઇતિ શુરુચ્છંદાસિ

(૫૬) શ્રી નેમિનાથ છંદાસિ*

સિદ્ધિવધૂ હૃદયસ્થલ હારં, ભૂષિત સુરતરુ ગિરિ ગિરનારં;
 જિત રાગાદિક રિપુ સંભારં, વધિર્ધૃત સુર દ્રુમ વિતરણ ભારં. ૧
 યદુકુલ ચંગારં સુશુભાગારં, વિશદાચારં સઘન ધનં;
 સંહૃત સંસારં સુરગિરિ સારં, ત્રિભુવન સારં જ્ઞાન ધનમ. ૨
 નિહતાહંકારં વિગતિ વિગતિ વિકારં, સુભગાકારં ગત વૃજિનં;
 કૃત હુઃકૃત મારં મદિતમારં, નેમિકુમારં નમત જિનમ. ૩
 * એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટની 'વિનતીસ ગ્રંથ'ની આ હસ્તપ્રતિમા કૃતિનો ક્રમાંક ૫૬ છે.

ઇન્દ્રિય દમદક્ષં મદન વિપક્ષં સિતશુભ્ર લક્ષં સુકૃતમદં;
 વિશદોભય પક્ષં જલ દુર્લક્ષં, મહિમ વલક્ષં પુણ્ય પદં. ૪
 સુકૃત પ્રત્યક્ષં, જલદ સદક્ષં, નત નર યક્ષં નય ભવનં;
 જિત પાતક કક્ષં ભુવિ સુર વૃક્ષં, સર્વ સમક્ષં નમત જિનમ્. ૫
 અધિગત ભવતીરં કૃષ્ણ શરીરં, જલધિ ગભીરં ભુવન શુરું;
 રેવતગિરિ હીર ભવદવ નીરં, દુઃખ સમીરં ગરિમ શુરું. ૬
 કિંત કુમત કરીરં, ગિરિવર ધીરં, હતમદ વીરં પ્રચુરદયં;
 આયાવનિ સારં સિવવનિ કીરં, હરિવદ ભીરં વિગત ભયમ્. ૭
 સુરકૃત સંગાનં વિમલ ધ્યાનં સિદ્ધિવરં;
 વિહિતા ભયદાનં કુશલ નિદાનં, લસદવ દાનં દોષહરં,
 જિતમેન સમાનં ધન મહિમાનં, ગુણૌરમાનં ભક્તજનાઃ,
 નત્વાતુપમાનં શરમં નિધાનં સુક્રિત સ્થાનં ભજતજનાઃ. ૮
 મદિર દુરિત પથોદ પટલ પાટન પવન પ્રભ,
 રુચિર તાલ દલનીલ કમલ કજજલ કાય પ્રભ,
 તુંગ તરલ તર તરુણ મોહતરુ મદન કુંજર,
 ગણનાતિ ગમન ગણ ગરિષ્ઠ નિખિલ ખંડિત ભવ પંજર,
 વદ્યપદ પટિષ્ઠ પાદ પ્રથમ વર્ણુ વિહિત સૂરિ પ્રણુત,
 જય જગતિ નેમિ જિનવર વિમલ શ્રીતિ સકલ લોક પ્રથિત. ૯

ઇતિ શ્રી ગરુડેશ શુરુકૃતાનિ શ્રી નેમિનાથ છંદાસિ

(૫૭) શ્રી ગુરુ છંદાસિ*

શ્રી આદીશ્વર જિનમલિ નત્વા, જન્મ નિજ સર્લં કિલ મત્વા,
 કવયે ભવિક કેલિવન હંસં, શ્રી સુનિશેખરસૂરિ વતંસમ્. ૧
 સૂરીશવતંસં વિશુષ્ણિતહંસં સુક્રિતરિરંસં બુદ્ધિ ગુરુમ્,
 કિતિ વિદાસં વિદ્યાવાસં, બહુશુભ્ર વાસં શુદ્ધતરમ્,

* એલ ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટની 'વિનવીસ ગ્રહ'ની હસ્તપ્રતિમા આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૭ છે.

કૃત હૃરિત ત્રાસ', મહિમ વ્યાસ', પરમત તાસ', સફલતરમ્,
તત સુકૃતોદ્ધાસ' મંજુલભાસ', શ્રી સુનિશેખરસૂરિ શુરુમ્. ૧

ર'જિતજન લક્ષ', શિક્ષિત દક્ષ', શ્રિતવિધિ પક્ષ', સુનિ મહિત',
હત ભાવ વિપક્ષ' નિરુપમ શિક્ષ' મહરહિત',
હૃત સમર સસક્ષ' કીર્તિ' વલક્ષ' વૃત જન રક્ષ' વિગતપર',
સૂરીશ્વર સુખ્ય' નિર્મલ પક્ષ', શ્રી સુનિશેખરસૂરિ શુરુમ્. ૨

હિત વિજિત ક્ષીર', જલધિ ગલીર', ભવદ્વ નીર', નિપુણ નત',
ક્ષત મન્મથ વીર', મોહિત ધીર', વન્દે ધીર', વિમલમતમ્,
શિવ સાધન ધીર', શ્રુત ગત તીર', સફલ શરીર' પાપહર',
માયાજ સમીર', કવિ કૌટીર', શ્રી સુનિશેખરસૂરિ શુરુમ્. ૩

પરિહત સંસાર' નિરવધિસાર', ધૃતદમભાર', સુકૃત નિધિમ્,
સમસમયાગાર' પરમતગાર', ધ્વસ્ત વિકાર', દલિત દરમ્,
સુરકારસ્કાર' નવમવિકાર', ભુવિગણુધાર', પરમ્ પરમ્,
નમ વાર'વાર', સકલાકાર', શ્રી સુનિશેખર સૂરિ શુરુમ્. ૪

ક્ષીર ક્ષીર સસુદ્ર ચન્દ્રશેખર ચન્દ્રોજ્જ્વલ ચંચરચન્દ્ર વિસુદ્ર,
કીર્તિ' કલિતાવનિ મંડલ ધર્મ' ધનીશ્વર ચન્દ્રસ્યાર સૂરીશ્વર;
સુન્દર વર વિધિપક્ષ વતંસ, સાધુમતિ સાધુ પુરન્દર,
સુનિ લક્ષ સુખ્યત્વ ઘર ગણુધર બન્ધુર લખ્ધ જય (લય),
ભવ્ય સેવક સેવ્ય સેવક સફલ સુનિ શેખરસૂરીન્દ્ર જય. ૫

ઇતિ શ્રી શુરુ છંદાસિ.

૦ ૦ ૦

(૫૮) શ્રી ગુરૂણાં છંદાંસિ*

કેવલ કમલાભાજ' પ્રભુચ્ચ ભક્ત્યા સુગાદિ જિનરાજ',
શ્રી જયશેખર સુશુરુ' કવચે, કવિચક્ર ચક્રધર'. ૧

* એલ ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટની 'વિનતીસ ગ્રંથ'ની હસ્તપ્રતિમાં આ કૃતિનો ક્રમાંક ૫૮ છે.

ધર ધરણિ કુંડલનગર મંડન ગો રસાતલ નાયકાઃ,
 હરિ હંસ લાસુર હરિ હરાલા યસ્ય દાસ્ય વિધાયકા. ૨
 તં કામસુલટં વિશ્વ વિકટં યોજિગાય નિરંતરં,
 શ્રી સૂરિરાજં મહિમલાજં નૌમિ શુરુ જયશેખરં. ૩
 હરિ હાર હરિ હર હાસ ગંગા, હંસ સત્કલી વિખંધુર,
 શકે સિન્ધુર દુગ્ધ સિન્ધુ રસોજ્વલા ભુવિલાસિ,
 ચંદ્ર ધવલા યસ્ય ધવલા કીર્તિં કમલા નિર્ભરં,
 શ્રી સૂરિ હંસં સદ્વતંસં નૌમિ શુરુ જયશેખરં. ૪
 બહુમાન-માનસ-સરસ-સમરસ-વિમલો વિલસન લાલસા,
 વર ચરણ સંમહભૂત-સિતમ્બહ-રમણ-રંગ-ગતાલસા,
 વદનારવિન્દે જયતિ વિશદે યસ્ય વાણી વારલા,
 જનાત્યસૌ જયશેખર : શ્રી સૂરિરાજઃ શ્રુતકલાઃ. ૫
 વિશ્રુત-સુધારસ-પાન પરવશ-વિબુધ માલા-માલિનં,
 બ્રમર હિત સુમનઃ શ્રેણિ કલિતં લલિત સત્કલ શાલિન;
 સરભાયમલિજયં વિપત્રં વિશ્વશિલિત દાયિનં,
 સેવે સદા જયશેખરં શ્રી સૂરિ શુરુ સુર શાખિનં. ૬
 સંસાર કારાવાસ-વિલસિત-મોહ-મોહ - તમોહરં,
 સ્ફુટ નિમ્મિતાધર્મ સુદૃષ્ટિ પાટવ સત્પદાર્થ ગણાંતરમ્;
 ચદ્વચન મનુપમિહ વિરાજિત દ્વીપ દ્વીપક લાસુરં,
 તં નૌમ્યહં જયશેખરં શ્રી સૂરિરાજં ગણધરમ્. ૭
 મતિ રતિ કનિષ્ઠા નહિ પટિષ્ઠા લોલ લોલા કેટયઃ,
 કિં વરિમ મિષ્ટાગીર્ગરિષ્ઠા નાદ્રભુતશ્ચ શુણ્ણદયઃ,
 કિં વા સ્વયંભૂરમણ જલનિધિ જલકણાવધિ મૈતિકઃ,
 સ્તં નૌમિ શુરુ જયશેખરં શ્રી સૂરિભુપગત શાન્તિકઃ. ૮
 શ્રી જિનશાસન શાલિ - સુધન - કાનન - પંથાનન,
 સકલ-કલા-કુલ-કલિત ચન્દ્રમંડલ સકલાનન,

નિરુપમ શમરસ લહરિ લલિત સરસી સમલોચન,
 વિઠલિત-વિઘ્ન-વિશાલ-ભવિક કુલ-કમલ-વિરોચન. ૬
 વિદ્યા વિદ્યાસં વિરચન વચન વિરમાપિત વર વિબુધ વર્ચ,
 કવિ ચક્રવર્તિ-ચર્ચિત-ચરણ-જયશેખરસૂરિ-દ્ર જય. ૧૦

ઇતિ શ્રી ગુરુણાચ્છંદાસિ

ભાવાર્થ

કેવલજ્ઞાનરૂપી લક્ષ્મીને ભજનારા શ્રી આદિનાથ પ્રભુને ભક્તિ-
 થી પ્રણામ કરીને શ્રી કવિચક્ર ચક્રવર્તી જયશેખર સુગુરુને હું
 વર્ણવું છું.

પર્વતને આશ્રય કરનારી અને કુંડલનગરથી શોભિત છે એવી
 પૃથ્વી અને પાતાલલોકના નાયક, સૂર્ય, ચંદ્ર સમાન દેહીધમાન
 એવા, વિશ્વવિકટ તે કામરૂપ સુલટને જેણે નિરંતર જીત્યો છે.
 મહિમાસ પન્ન એવા સૂરિરાજ શ્રી જયશેખર ગુરુને નમું છું.

હરિ(વિષ્ણુ)નો હાર, શંકરજીનું અટ્ટહાસ, ગંગા, હંસ,
 સુંદર પુષ્પકળી, ઐરાવત તથા ક્ષીરસાગરના જળ સમાન ઉજ્જવલ,
 ચંદ્ર સમાન ધવલ, જેમની કીર્તિ છે એવા સૂરિઓમાં શ્રેષ્ઠ શ્રી
 જયશેખર ગુરુને હું નમું છું.

પ્રતિષ્ઠિત લોકોના માનસમાં રસથી રહેનારી, સમતારસથી
 નિર્મલ, વિદ્યાસ કરવાની ઇચ્છાવાળી, સુંદર આચારવાળી, આનંદ-
 થી પરિપૂર્ણ, સફેદ વસ્ત્રોને ધારણ કરનારી, કીઠાના ઉમંગમાં
 આગસ વિનાની, એવી સરસ્વતી જેમના મુખકમળમાં વાસ કરે છે
 તે સૂરિરાજ શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી શ્રુતકલાઓને બાણે છે.

પ્રસિદ્ધ, અમૃતરસપાનમાં પરવશ, દેવમાળાઓથી પરિવરિત
 વિદ્વાન અને દેવતાઓ ભ્રમરને માટે હિતકર ફૂલોની શ્રેણીથી શોભિત
 કલ્પવૃક્ષ, વિરતિથી શોભિત, પત્રરહિત હોવા છતાં પણ સારી છાયા-
 વાળા, જગતના લોકોને ઇષ્ટ વસ્તુને આપનારા કલ્પવૃક્ષરૂપ એવા

શ્રી જયશેખરસૂરિને હું સદા સેવું છું.

સંસારરૂપ કારાવાસમાં રહેનારા જીવોના પ્રબલ મોહનીય-કર્મથી ઉત્પન્ન અજ્ઞાનરૂપ અધિકારને હરનારા, વિદ્વાનો વડે પ્રગટ-રૂપે જેની પૂજા કરવામાં આવી છે અને સુંદર પદ્મશર્ણ કૃષ્ણલતાથી જે મોક્ષાપયોગી જીવાજીવાદિ સર્વ પદાર્થોના સુંદર વિચાર કરનાર, દીપકતુલ્ય જ્ઞાસુર, જેનું વચન આ લોકમાં શોભે છે એવા ગણને ધારણ કરનાર સૂરિશજ શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી ગુરુવરને હું સ્તવું છું.

મારી બુદ્ધિ અદ્યપિવિષયને ગ્રહણ કરનારી છે. તીવ્ર ચંચલ વિચારશ્રેણિ પણ મારામાં નથી. હું શું કહું ? મધુર અને ગૌરવ-શાળી એવી મારી વાણી નથી અને અદ્ભુત ગુણોદય પણ નથી. સ્વયંભૂરમણ સસુદ્ધના જલકલ્પોની અવધિને કોણ પ્રાપ્ત કરી શકે છે ? તો પણ શાંતલાવે હું તે સૂરીશ્વર શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજીની સ્તુતિ કરું છું.

શ્રી જિનશાસનરૂપ ગાઢ વનમાં સિંહરૂપ, સર્વ કલાઓથી સહિત તેથી સુંદર એવા ચંદ્રમંડલ સમાન, સકલ કલાઓથી યુક્ત સુખ-વાળા, નિરૂપમ સમતારસની લહરીઓથી (તરંગોથી) સુંદર સરોવરમાં કમળ સમાન લોચનવાળા, વિદ્વોને દૂર કરનારા, વિશાલ એવા ભવિક કુલરૂપ કમળોને પ્રકાશિત કરવામાં સૂર્ય સમાન એવા વિદ્યાવિદ્યાસથી વિશિષ્ટ રચનાઓમાં જેના વચનથી મોટા મોટા વિદ્વાનો વિસ્મય પામે છે, કવિચક્રવર્તીઓથી પૂજિત છે જેમનાં ચરણ એવા શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજી જય પામે

૦ ૦ ૦

(પદ) નવીનાનિ કૃતાનિ શ્રી ગચ્છેશ ગુરુગ્ધરાંસિ*

સુનિ મધુકર સેવિત પદ-કમલ મેરુતુંગ ગુરુરાજ વિમલ,
કવિ કોટિ વર્ણિત-ગુણ નિવહ, કવચે શ્રી ગચ્છેશ નમહમ્. ૧

* 'વિનતીજ્ઞ પ્રદ'ના પ્રતિમા ક્રમાંક પદ છે.

મહનીય મહેયં શમરસ ગેહં, સુચિર મહેયં શુભ હૃદયે,
 દ્રુપતિ ઘૃતિ દેહં જિનશિવદેહં, નિઃસંદેહં, કરણ જયે,
 પરમતિ ભિરજેયં ત્રિભુવન ગેહં મહિમામેયં ધીરવીરં,
 ભાવેન મહેયં પ્રથિતવિનેયં મેરુતુંગ સૂરીન્દ્ર શુરુ. ૨

સુવિહિત શૃંગાર ગરિમાગારં, હૃત ભય ભારં જયનિભયં,
 ભૂમીતલહારં સુકૃતવિચારં, વિમલાચારં હૃદિ સદયં,
 ભજ કરુણોદારં સુશુભાધારં ખંડિતમારં શાન્તિકારં,
 ઘૃતિ સમતાસંભારં મંગલકારં મેરુતુંગ સૂરીન્દ્ર શુરુમ. ૩

ભવજલ ગત તીરં સુભગ શરીરં, કલિ ભુવિ સીરં વિગતમદં,
 શ્રુત વલ્લી નીરં પ્રથિત ગલ્લીરં, સેવે ધીરં વિતત મુદં,
 વિધિગણ કોટિ રંજિતમત હીરં, જિત મદ વીરં દુઃખહરં,
 મોહિતસિંત ચીરં રાગરતીરં, મેરુતુંગ : સૂરીન્દ્ર શુરુમ. ૪

ઇન્દ્રિયદમ સૂરં નિપુણાસૂરં, જિત કર્પૂરં જનયન્તં ભવ્યાબૂજ સૂરં,
 ત્રિભુવન પૂરં સુયશઃ પૂરં જયવન્તં, ચિત્ત મોહાકૂરં શમિતકૂરં,
 સુમહ સ્થૂરં ગણધારં, ગંગાજલ ગૌરં

મતિ સુર સૂરિં મેરુતુંગ : સૂરીન્દ્ર શુરુ. ૫

વિદ્યા મોહ-વિનોદ ચારુ ધન સજ્જન-રંજન, યશસા નિર્જિત ગંગા
 સલિલ શુભ પાદપનન્દન, જગતી તલ નરનાથ વણ્યશુભ સુમહિમ
 મંદર, નિપિણાગમ સંભાર સધર પર સંયમ મંદિર, અંચલગચ્છેશ
 સુવિહિત સિરસિશેખર સુનિવર ધર્મભલય શ્રી મહેન્દ્રશુર પદ્મધર

મેરુતુંગ સૂરીન્દ્ર જય. ૬

ઇતિ નવિનાનિ કૃતાનિ શ્રી ગચ્છેશ શુરુષંઠાસિ.

(૬૦-A) શ્રી ગુરુ છંદાસિ*

તા મહીયલગ્નિ મંડિય પંડિય ગય તુંડ તંડ વારંભં,
પંચાણુભુવ હુસહો જયશેખર સુકવિ જન હિઠો. ૧
હિંઠ સુહિંઠ સુહંડ રોસારુણ હારુણ કમ્મદ્ગય કરણો,
વર ચરણ કરણભર ધરણ સુધૌરીય મૌરીય,
હૃદય કુમયગણોઃ અધવિયડ વિસંકંડ મોહુ ભટોપ્પરિ સમહરિ
અલ્લભ-સત્યધરોઃ મહિ મંડલિ-મંડલુ રુચ અવબૂય,
ભૂયબલિ જયશેહર સુગુરો. ૧

ગુરુ સંજમ હયવર પુઠિ પરઠિય હૃંમયહં નિહંવણો,
કમ્મદ્ગય-ગંઠિ ખંતિ ખગગિગિહિં છિંદં નિહર રુઠંમણો,
દિનયરુ કરુ લીલ સીલ સન્નાહિં જરદ છણુ સજ્જવ તણો,
અદ્દુત્તવ તવ નવ કિરણિં દિપ્પંદિ જિપ્પંદિ જયશેહર રિહણો. ૨
પિયરંદ્ર હુ અગલુ ગેય અણુગલ રોસ ગુલ નીસંકમણો,
ધણિ પાડિય પાયડિહિ અપડ અધભડુ મોહમહાભય વિયડરણો,
કા ગણુણા અવરલોહ કોહાણુય સડ સડ સૂડે જયસિહરો,
ધમ જંપંદિ રધપિય-ભય-ઉક્કંપિય મયણા ધક્કિન બંધ તુરો. ૩
ભડુ ભગ્ગહિ મોહ કોહ કહ સોસીય પેસીય લોહ કંપત સુહિ,
ધંદ માયા માણુ પમાણુ પણાસીહિ નિન્વાસિહિ પંચદિ પહે,
નિધ્ધાહણુ પંચ પમાય પરમશુરુ જસવાસીય તિન્નયં ભુવણો,
સિરિ મહિદંસૂરિ-સીસ-જંધવંતય જયશેખર જયસિરિ ચરણો. ૪
સંજમ છપરિ ભાવ ધરિહિ, બાલપ્પણુ વૈસહ સુગુરુરાય સપસત્ય,
હત્યકિહિ, દિદ્ગ્ધ નિખસહ કણુયકંતિ તણુતેહિ સુગુણ ભવીયણુ
મણુરંજણુ સીલ સખલ કરવાલ-મયણુ-બલ-લીલીહિ ગંજણુ
વાયરણુ કત્યં છંદાગમહ
સયલગંથ પારીણુ લહુ અંચલગણેસ

ચિરજગિ જયહિ જયશેખર સૂરિકં પહુ. ૫

* એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યુટની 'વિનતીસ ગ્રંથ' ની હસ્તપ્રતિમા આ કૃતિનો ક્રમાંક ૬૦ છે.

(૧૦-B)

કયવિહુ કમ્ભવસેષુ કવિ પામઇ જિણુ દિક્ખઇ,
 તવતીહ ધમ્મ વિરોહી હોઇ દુલ્લહ શુરુ સિક્ખઇ,
 કેવિ સુણુઇ જઇ સત્થ અત્થ તુ સીલ વિમુક્કય,
 તવ તીહ' ગુણુ-ચરણુ કમ્ભપ'ડિય જણુ-સિક્ખઇ,
 ચારિત નાણુ દંસણુ રયણુ રયણાયરુ ગોચમ સુપરિ, દ્વંસમહકાલિ
 દ્વીસઇ સુશુરુ જયશેખર સૂરિ'દ ધરિ. ૧

જિણુ સાસણુ ગયણુન્નિમ તરલતર તેય દિવાયરુ,
 મોહ તિમિર નિદ્રલવિહ લવીયણુ કમલાયરુ,
 દહ દ્વિસિ પરિય જસ પસાય સમય કુમય નિકંદણુ,
 પયડીય વર વવહાર સકલ સંઘહ આણુ'દણુ,
 અચ્છરિઉ એ દલ મંડલિહિ' દિવસ રયણિ પામીઉ,
 ઉદય બહુ પાવ તાવ ઉલ્લવણુ પુણુ જયશેહર સૂરિ'દ જય. ૨

વદ્ધમાણુ જિણુરાય વિહલ સાસણિ મેરુપ્પરિ,
 નંદણુ સમ નીય ગચ્છિ ઉદય પામીય કંધુધરિ,
 મૂલ ગુણિહિ' વિત્થારુ સારુ સીલ'ગિહિ' નિમ્મહુ,
 સસિહર સુંદર કિતિ કુસુમભર-ભારિહિ' નિચ્ચહુ,
 સગ્ગાપવગ્ગ સુહર ભરિય, દેસણુ ફલ દિ'તઉ સુશુણિ.
 કપ્પ(હુ) મવ્વ ભવિયણુ જણુહ, જયશેહર સૂરી'દ સુણિ. ૩

માલ-મોહ મહાગજેન્દ્ર વિતતિ ધ્વંસેક પન્થાનનં,
 વંઘ ચારુ યથો નિશાકર સમઃ સત્સાધુ નિઃસેવિતઃ,
 સિદ્ધાન્તાંબુધિ બુદ્ધિ સંગતમનાઃ સર્વાથં સિદ્ધિપ્રદઃ,
 સ શ્રીમાન્ જયશેખરો વિજયતે પુણ્ય શ્રિયા ભાજનં. ૧

શ્રીમત્ પાર્શ્વજિનં કલદેહ', નત્વા સુકુત શ્રેણિ સમૂહ',
 કવયે વિલા ગણુધર હાર, શ્રી જયશેખર સૂરિ સુસારં. ૨

(૬૦-C)

બુદ્ધ વંદિત ચરણું શુભ મણિ ભરણું, કર્મ ક્ષપણું ગેયતરં,
સાક્ષિત સંસારં બુદ્ધિ વિચારં વિદ્યાપારં નિપુણ તરં,
કૃત વિબુધોદ્ધાસં સિદ્ધિ વિદ્યાસં, પુણ્ય નિવાસં બુદ્ધિતરં,
સૂરીશ્વર મુખ્યં નિપુણ સુશિષ્યં શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુ. ૧

બહુ કલિતકલેશં પુણ્યનિશં સુશુભ નિદેશં ભવ્ય ચરિતં,
ગજગતિ ગમનં દુર્ગતિ શમનં, વાણી સદનં, શુદ્ધતરં,
યશસા જિતશેષં નિર્મલવેશં, શાશ્વ ન ગવેષં વીરતરં,
સૂરીશ્વર મુખ્યં, નિપુણ સુશિષ્યં, શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુ. ૨

કલિ વલ્લિ કુઠારં સંયમ સારં, કીર્તિ વિહારં ભૂરિ ગુણં,
શમ સૌખ્ય વિધાનં સુમતિ નિધાનં, મગ્ન સુધાનં પાપહરં,
તત્ સુકૃતાગારં કૃત્યલાધારં, નિર્જિત મારં ધીરમતં,
ક્ષત માયા શૃંગં, સદ્ગુણ ચંગં, વદ્ધિતરંગં, મહિમગુરું,
સૂરીશ્વર મુખ્યં, નિપુણ સુશિષ્યં શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુ. ૩

શ્રી જિનશાસન શાષિકં ચ સિંચનવર જલધરં,
અંચલગચ્છ વિશાલ મુનિ ધર્મ સુશેખર શશિકરં,
કીર્તિ - સમૃદ્ધિ જલ સમલંકૃત ભૂતલં,
શીલ સખલ સન્નાહ - બંધ - ભંગિત - મોહાગંલં,
શ્રીમત્ મહેન્દ્રગુરુ સાર શિષ્ય હસ મુખ્ય પ્રવરં,
જયશેખરસૂરીન્દ્ર જય સકલ સંઘ કલ્યાણકર.... ૪

કલ્યાણકંઠ તતિ કંઠલનાંબુ વાહ,
સંમોહ મેઘ પટલી ક્ષય ગંધવાહ,
સિદ્ધાંત સાગર વિચાર તરંગરંગ,
શ્રી મેરુતંગ સુગુરુ વિજયાય વોડસ્તુ.... ૧

(૬૦-D)

શાસ્ત્રાડંબર શાસ્ત્રિના પ્રવિલ (સલ) સદ્ધર્મ પ્રભામાલિ,
 નાયેના સૌ સમરાગણે સ્મરણયે જિગ્યે જગત કંટક,
 તણુકં પટવાહ સાગર મહાવાહીન્દ્ર વંદ્યસ્વરં,
 સ શ્રીમાન જગતી તલે વિજયતાં શ્રી મેરુતુંગા શુરુઃ. ૨
 અચલગચ્છ સરોવર હંસં, સકલ સુનીસ્વર મૌલિવતંસં,
 કવયે નવરસ વચનાધારં, મેરુતુંગ સુશુરુ શુભધારં. ૧
 ધરા સુન્દરી સાર શૃંગારહારં, પરમાનંદ સંલબ્ધ સંસારપારં,
 પર બ્રહ્મ સદલીન ચેતઃ સરંગં, નમામિ પ્રભુ શ્રી શુરુ મેરુતુંગં. ૧
 લસતુ ચારુ ચારિત્ર ભારં, પ્રભાવ પ્રભાવ પ્રભાવૈરપારં,
 ત્રિલોકી લલતકીર્તિ ગંગાતરંગં, નમામિ પ્રભુ શ્રી શુરુ મેરુતુંગં. ૨
 સદા શુદ્ધિ સિધાની કાસાર કેલિં, તમસ્તો મહેલા વહેલા સુહેલિ,
 રસાસાર સારસ્વતોલ્લાસ ચંગં, નમામિ પ્રભુ શ્રી શુરુ મેરુતુંગં. ૩
 મહા મોહ મલ્લેક વીરાધિવીરં, ધરાધીસ્વરઃ સંસ્તુત મેરુ ધીરં,
 કૃતોત તાલ વાહીન્દ્ર કાન્તાર ભડઃ, નમામિ પ્રભુ શ્રી શુરુ મેરુતુંગં. ૪
 તરણિ તરુણુતર કિરણુ નિકર જિત્વ રુરુચિ સુન્દર,
 કુંદ કુંસુદ વિશદાંસ વિશદ શુભુતુંગિમ મન્દર,
 શમ હમ કમલા કમલ વિમલ વિદલિત ભવપંજર,
 જિનપતિ શાસન સુકુટ વિકટ વાહિન્દ્ર મધુજર,
 શ્રીમાન્ મહેન્દ્રશુરુ પટ્ટધર સકલ સંધ કલ્યાણકર,
 શ્રી મેરુતુંગસૂરીન્દ્ર વર જય જય ભુવિ રંજિત ચત્વર. ૫
 ઇતિ શ્રી શુરુ છંદાંસિ ॥છા॥

(૬૦) ભાવાર્થ

પૃથ્વીતલ પર અલંકારરૂપ, વાહીરૂપ હાથીને માટે સિંહ જેવા,
 દુઃસહ, સર્વ સુકવિઓની જેમના તરફ દૃષ્ટિ છે એવા શ્રી જય-
 શેખરસૂરિ છે.

સારી રીતે બેવાતા, રોષથી લાલ થયેલા, હારુણ એવા કર્મ-
રૂપી સુલટનો ક્ષય કરનારા, ઉત્તમ ચરણ સિત્તરી અને કરણ સિત્તરીને
ધારણ કરવામાં મહાન ઋણ સમાન, દુર્લભ એવા અન્ય દર્શનીઓને
પરાજિત કરનારા, અત્યંત વિકટ અને વિશાળ એવા મોહરૂપી સુલટ
ઉપર, શાસ્ત્રરૂપી શસ્ત્રને ધારણ કરનારા, પૃથ્વીમંડલના અલંકારરૂપ,
ભુજબળ વડે પરાભવ કરનારા એવા સુશુરુ શ્રી જયશેખરસૂરિ છે.

ઉદ્ભૂટ સંયમરૂપી શ્રેષ્ઠ લોહાની પીઠ ઉપર પ્રતિષ્ઠિત, દુષ્ટ
રાદનો નાશ કરનારા, આઠ કર્મની અંધિને ક્ષાંતિરૂપી ખડ્ગ વડે
નિષ્કુર અને રુષ્ટ મનવાળા થઈને છેલ્લનારા, સૂર્યનાં કિરણો સમાન
તેજસ્વી, શીલરૂપી બખતર ધરાવનાર અને નવાં નવાં કિરણોથી
દેહીધ્યમાન એવા જયશેખરસૂરિ શત્રુઓને છોડે છે.

પ્રચંડ એવા વિરોધીઓની આગળ શ્રી જયશેખરસૂરિ અનર્ગલ,
રોષવાળાથી ખાછા ન હકનાર, મોહરૂપી મહાભય સાથે વિકટ બુદ્ધ
કરનારા છે, તો પછી બીજા કોઈ અને લોહની તો ગણના શી ?
જેમ સૂડી વડે સોપારી સહેલાઈથી કપાય છે તેમ મદનાદિ પણ
ધૂજતા લાગે છે.

શ્રી જયશેખરસૂરીવરજીના પ્રભાવથી શોષિત થઈને મોહ
અને ક્રોધરૂપી સુલટો લાગી ગયા. હોલ પણ કૃતાંતના સુખમાં
પેસી ગયો. આ પ્રમાણે માયા અને માનને પાંચ ઇંદ્રિયોના માર્ગ-
થી તેમણે દૂર કર્યા છે. વળી પાંચ પ્રમાદને દૂર કરનાર એવા,
પરમશુરુ જેમના ચશ્મથી ત્રણ ભુવન વાસિત થઈ ગયાં છે તથા શ્રી
મહેન્દ્રપ્રભસૂરિના જયવંત શિષ્ય એવા શ્રી જયશેખરસૂરીના ચરણો
જય પામ્યા.

સંયમ ઉપર લાવ ધારણ કરનાર એવા તેમને સુશુરુરાજે બાલ-
પણમાં સંયમનો વેશ પોતાના પ્રશસ્ય હાથે આપેલો હતો. દીક્ષા
સમયે સુવર્ણક્ષાંતિવાળો તેમનો દેહ હતો. સુશુણી એવા ભવિક-
જનોના મનને પ્રસન્ન કરનારા, શીલરૂપી બળવાન તલવાર વડે

કામદેવના બળનો અનાયાસે નાશ કરનારા, વ્યાકરણ, કાવ્ય, છંદ, આગમ સંકલસંઘના પારગામી, અચલગચ્છના ઇંશ એવા શ્રી જયશેખરસૂરીસ્વરણ કીર્ત્તિ કાળ સુધી જય પામે !

૦ ૦ ૦

(૬૧) ભાવાર્થ

ખરેખર ક્યારેક કર્મવશથી પણ કોઈક જિનેસ્વર ભગવાનના શાસનમાં કીક્ષાને પામે છે, પરંતુ સિદ્ધાંતયુક્ત ધર્મના જે વિરોધી હોય છે તેને ગુરુની શિક્ષા દુર્લભ બને છે.

કેટલાક શાસ્ત્રના અર્થને જાણે છે, પરંતુ તેઓ શીલથી વિમુક્ત હોય છે. આપ ચરણ કરણ ગુણના પંડિત લોકોને શિક્ષા આપો છો. દુષ્કર્મ એવા પણ કાળમાં હે જયશેખરસૂરિ ! આપ જ્ઞાન, ચારિત્ર-રૂપી રત્નના રત્નાકરને ધારણ કરનારા દેખાવ છો.

હે શ્રી જયશેખરસૂરિ ! આપ જિનશાસનરૂપી ગગનમાં અત્યંત તેજસ્વી સૂર્ય સમાન છો. મોહરૂપી તિમિરનું ક્ષય કરવાથી લવિજનો માટે કમલાકર છો. દશે દિશામાં વ્યાપ્ત યશવાળા, સિદ્ધાંતથી કુમતિનું નિકંઠન કરનારા, પ્રકાશિત સુંદર વ્યવહારથી સકલ સંઘને આનંદ આપનારા છો.

આ જગતને દિનરાત વિશિષ્ટ આશ્ચર્ય પમાડનારા, ઘણા પાપરૂપી તાપને ઓલવનારા એવા શ્રી જયશેખરસૂરીન્દ્ર વિજયને પ્રાપ્ત કરો.

હે જયશેખરસૂરીન્દ્ર ! આપ શ્રી વર્ધમાન જિનરાજના વિશાલ શાસનમાં મેરુપર્વત ઉપર નંદનવન સમાન છો. પોતાના ગચ્છમાં ઉદય પામીને ગચ્છના ભારને સ્કંધ ઉપર વહન કરનારા છો. આપ મૂળ ગુણો વડે વિસ્તાર પામેલા, સુંદર શીલાંગો વડે નિર્મળ છો, ચંદ્ર સમાન સુંદર છો, કીર્તિરૂપી પુષ્પનો ભાર છતાં નિશ્ચલ છો, સુંદર ગુણવાનોને દેશનાના ફલરૂપે સ્વર્ગ અને મોક્ષના સુખને આપો છો. લવિજનોને માટે આપ કલ્પવૃક્ષ સમાન છો.

મોહરૂપ મહોન્મત્ત મહાગજેન્દ્રનો નાશ કરવામાં અદ્વિતીય સિંહ સમાન છે. ચમકતા મનોહર યશથી ચંદ્રમા તુલ્ય, સારા સાધુઓ વડે સેવાયેલા, સિદ્ધાંતસાગરમાંથી બુદ્ધિયુક્ત મન વડે જ્ઞાનાદિ રત્નોને પ્રકાશિત કરનારા છે, અને સર્વ અર્થની સિદ્ધિને આપનારા છે (સ્ત્રેષ્ઠથી - સર્વાર્થસિદ્ધ વિમાનમાં સ્થાન અપાવનારા છે.) પુણ્યરૂપી લક્ષ્મીના ભાજન એવા શ્રીમાન જયશેખરસૂરીપ્રવરણ વિજયને પામે છે.

(૬૨) ભાવાર્થ

સુવર્ણમય દેહધારી, પુણ્ય શ્રેણીથી શોભિત એવા શ્રી પાશ્વ-જિનને નમીને, વિચારોમાં સુદૃઢ અને વિદ્યાઓથી પંડિતોને હરાવનારા એવા સુગુરુ શ્રી જયશેખરસૂરિને હું વર્ણવું છું.

વિક્ષાનોથી વંદન કરાયેલા ચરણોવાળા, શુણ્ણરૂપી રત્નથી યુક્ત, કર્મને ખપાવનારા, ગાવાલાયક શુણ્ણથી યુક્ત, સંસારનો વિનાશ કરનારા, સુંદર બુદ્ધિ અને વિદ્યાઓના પારગામી, અતિશય નિપુણ વિક્ષાનોના ચિત્તને ઉદ્દલાસ આપનારા, પુણ્યવાન, સૂક્ષ્મ બુદ્ધિવાળા, સૂરીશ્વરોમાં સુખ્ય, કુશળ શિષ્યોના સમુદાયથી યુક્ત એવા શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુને હું વર્ણવું છું.

ઘણા કલ્લેશનો નાશ કરનારા, પુણ્યમાં નિવાસ કરનારા, શુણ્ણનો નિર્દેશ કરનારા, ભવ્ય ચારિત્રને ધારણ કરનારા, દુર્ગતિને શાંત કરવામાં હાથીની ગતિ જેવા, સરસ્વતીના નિવાસસ્થાન, અત્યંત વિશુદ્ધ યશ વડે શેષ નાગને જીતનારા, સુંદર સાધુવેશવાળા, શાસ્ત્રીય તરવોત્તું શોધન કરનારા, વીરોમાં મહાન, સારા નિપુણ શિષ્યોથી યુક્ત, સૂરીશ્વરોમાં સુખ્ય એવા શ્રી જયશેખરસૂરિ ગુરુને વર્ણવું છું.

કલિરૂપી વેલડીને છેદવામાં કુહાડા સમાન, સંયમ ધારણ કરવામાં ઉત્તમ, કીર્તિના વિહારરૂપ, ઘણા શુણ્ણથી યુક્ત, સમતાથી

સુખને આપનારા, સદ્બુદ્ધિના નિધાન, સંસારમાં દૂઝેલા લોકોને માટે વહાણરૂપ, પાપને હરનારા, પુણ્યના વિસ્તૃત ઘરરૂપ, ક્ષેમ આપનારા, કામને જીતનારા, વિદ્વાનોને માન્ય, માયાના શિખરને ભાંગનારા, વિશાળ મહિમાવાળા સૂરીશ્વરોમાં મુખ્ય, નિપુણ સુશિષ્યોથી યુક્ત શ્રી જયશેખરસૂરીશ્વરજીને હું 'વર્ણવું' છું.

શ્રી જિનશાસનરૂપ વૃક્ષને સીંચવામાં શ્રેષ્ઠ જલધર રૂપ, વિશાલ એવા અચલગચ્છમાં મુનિધર્મના મુગટરૂપ, ચંદ્ર સમાન કીર્તિની સમૃદ્ધિ વડે ભૂતલને અલંકૃત કરનારા, શીલરૂપી મજબૂત બખતરનાં બંધનથી મોહરૂપી અર્જુનાને ભાંગનારા, શ્રીમદ્ મહેન્દ્ર-પ્રભસૂરિ સુશુરુના શિષ્યોમાં મુખ્ય અને શ્રેષ્ઠ એવા શ્રી જયશેખર-સૂરીન્દ્ર ! આપ જયને પામે અને સકલ સંઘનું કલ્યાણ કરો.

અંથસૂચિ

હસ્તપ્રતિઓ

- ૧ 'ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ'
હસ્તપ્રતિ-A
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
પ્રતિ. નં. ૧૬૧૪૨૭
- ૨ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-B
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
પ્રતિ નં. ૧૮૨૩૫
- ૩ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-C
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
પ્રતિ નં. ૧૬૯૬૩
- ૪ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-D
દેવસાનો પાડાનો ભંડાર, અમદાવાદ
ડા. નં. ૨૮, પ્રતિ નં. ૨૫૫૨૫
- ૫ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-E
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
ડા. નં. ૧૦૭૫, પ્રતિ નં. ૧૫૪૩૨
- ૬ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-F
શ્રી અનંતનાથજી જૈન જ્ઞાન ભંડાર, મુંબઈ
પ્રતિ નં. ૧૬૮/૧૬૦૧
- ૭ ત્રિભુવનદીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-G
શ્રી ચંદ્રસાગરસૂરિ જૈન જ્ઞાનમંદિર સંગ્રહ,
ઉજ્જૈન, પ્રતિ નં. ૪૩૪
- ૮ ત્રિભુવન દીપક પ્રબંધ
હસ્તપ્રતિ-H
મેઘસંસ્કૃતિ ભવન, ઘાટકોપ - મુંબઈ
- ૯ વિનતીસંગ્રહ
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
- ૧૦ વિનતીસંગ્રહ
શ્રી નિત્ય વિનય વિજય જૈન પુસ્તકલય,
ચાણસ્મા
સંવેગી ઉપાશ્રય, અમદાવાદ
પ્રતિ નં. ૩૪૩૧
- ૧૧ સમ્યક્ત્વ કૌમુદી
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
- ૧૨ સમ્યક્ત્વ કૌમુદી
એલ. ડી. ઇન્સ્ટિટ્યૂટ, અમદાવાદ
- ૧૩ સંબોધ સિતરી
શ્રી અનંતનાથજી જૈન જ્ઞાનભંડાર, મુંબઈ
- ૧૪ સંબોધ સિતરી
પ્રતિ નં. $\frac{ક}{૮૫૬}$
- ૧૫ અતિચાર
શ્રી અનંતનાથજી જૈન જ્ઞાનભંડાર, મુંબઈ
પ્રતિ નં. $\frac{ક}{૧૧૫}$

संस्कृत - प्राकृत ग्रंथाः

अथनुं नाम

प्रकाशक

- (१) अमिषान चिंतामणि यौभग्या विद्यालयन, वाराणसी
ई. स. १९६४
- (२) आराधना स्तवक शा. सोभयंद धारशी, वी. स. २४५१
भागसर वद ०))
- (३) उपदेश चिंतामणि (प्रताकार) शा. सोभयंद धारशी, वि. स. १९७७
भाषांतर सहित - प्रथमाधिकार वी. स. २४४७, आवृत्ति १
- (४) उपदेश चिंतामणि (प्रताकार) शा. सोभयंद धारशी, वि. स. १९७६
भाषांतर सहित - द्वितीयाधिकार वीर स. २४४८, आवृत्ति १
- (५) उपदेश चिंतामणि (प्रताकार) शा. सोभयंद धारशी, वि. स. १९८०
भाषांतर सहित - तृतीयाधिकार वीर स. २४५०, आवृत्ति १
- (६) उपदेश चिंतामणि (प्रताकार) शा. सोभयंद धारशी, वि. स. १९८०
भाषांतर सहित - चतुर्थीधिकार वी. स. २४५०, आवृत्ति १
- (७) श्री कुल्लक संग्रह शा. आलाबाई कक्षलार्थ, भांडवी पौण,
अमरावाट, सन १९१५, आवृत्ति १
- (८) श्री कुल्लक संग्रह श्री धुनावा जैन स. ध. नि. पाली-राजस्थान
स. प. श्री जिनप्रभविजयजी म.सा. स. २०३५, वै. शुं. ३, आवृत्ति १
- (९) किंतातार्जुनीय महाकाव्य यौभग्या विद्यालयन, वाराणसी
- (१०) कालिदासकृत कुमारसम्भवम् यौभग्या विद्यालयन, वाराणसी
महाकाव्यम्
- (११) श्री जैन कुमारसम्भवकाव्य श्री आर्यरक्षित पुस्तकालय संस्था,
महाकाव्यम् टीकासहित च स. २००० वसंत पंचमी, आवृत्ति १
- (१२) श्री जैन कुमारसम्भवकाव्य देवयंद लालबार्थ जैन पुस्तकालय संस्था,
टीकासहित वि. स. २००२
- ... स. श्री विक्रमविजय मुनि
- (१३) श्री जैनकुमारसम्भवकाव्य शा. लीमशी भाष्यक, स. १९५७, आवृत्ति १
महाकाव्यम् भाषांतरसहितेन.
- (१४) श्री जयशेखरसूरि रचितम् श्री जैन आत्मानंद सभा, लावनगर -
श्री ज. बूस्वामि चरित्रम् वि. स. १९६८, वी. स. २४३८
(प्रताकार) स. श्री चतुरविजयजी म.

- (१५) श्री दशवैकालिक मूत्र (सार्थे) श्री जैन विद्याशाणा, अभदावाह
 (१६) धम्मिल कथा (प्रताकार) श्री जैन आत्मानंद सभा, लावनगर,
 स. प. दानविजयजी म. वी. सं. २४४१, वि. सं. १६७१
 (१७) धर्म सर्वस्वाधिकार तथा शा बीमशी भाष्ये, सं. १६५६
 कस्तुरी प्रकरण (भाषातर सहितेन) सने १६००, आवृत्ति १
 (१८) श्री धम्मिलकुमार चरित्र शा विद्वल्लु हीराबाब, जमनगर,
 (भाषातर सहितेन) सं. १६८६ जेष्ठ शु. ७ छ. स. १६३०
 (१९) नैपथीय चरित्रम् महाकाव्यम् यौभग्ना विद्यालयन, वाराणसी
 (२०) श्री प्रबोधचिंतामणि (प्रताकार) श्री आर्यरक्षित पुस्तकेश्वर सस्था,
 जमनगर, वि. सं. १६६६
 (हालारी) सन् १६३६
 (२१) खुवंग - कालिदासकृत यौभग्ना विद्यालयन, वाराणसी
 (२२) त्रिष्टुपालवधम् - कविमाचकृत यौभग्ना विद्यालयन, वाराणसी
 (२३) त्रिपष्टिशलाकापुरुषचरित्रम्
 भाषातर सहित
 (२४) श्री श्रीधर चरित महाकाव्यम् श्री य. दुवाल लघुलार्थ परीष्, अभदावाह
 वि. सं. २००७, वी. २४७८
 (२५) श्रीमज्जयगेखरम् रिविरचिता श्री आत्मानंद जैनसभा, लावनगर
 तीर्थाधिराज श्री शत्रुंजयतीर्थ
 स्तुतिगर्भिता द्वात्रिंशिका (प्रताकार)

ગુજરાતી ગ્રંથો

ગ્રંથનું નામ

પ્રકાશક

- (૧) શ્રી આર્ય-કલ્યાણ-ગૌતમ સ્મૃતિ ગ્રંથ-સચિત્ર સં. મુનિશ્રી કલાપ્રભસાગરજી મ. સા. શ્રી આર્યરક્ષિત જૈન તત્ત્વજ્ઞાન વિદ્યાપીઠ સંચાલિત દાદાશ્રી કલ્યાણસાગરસૂરિ ગ્રંથ પ્રકાશન કેન્દ્ર, મુંબઈ, વિ. સં. ૨૦૩૯, વી. સં. ૨૫૦૬, આવૃત્તિ ૧
- (૨) આત્માવબોધ કુલક અથવા આત્મજ્ઞાન મેસર્સ મેથજી હીરજીની કું. ઈ. સ. ૧૯૧૨, આવૃત્તિ ૧
- (૩) અંચલગચ્છ દિગ્દર્શન શ્રી આર્યરક્ષિત પ્રાચ્યવિદ્યા સંશોધન મંદિર, પાલિતાણા લે. પાશ્વર્
- (૪) અંચલગચ્છના પ્રતિષ્ઠા લેખો લે. પાશ્વર્ શ્રી આર્યરક્ષિત પ્રાચ્યવિદ્યા સંશોધન મંદિર, પાલિતાણા
- (૫) અંચલગચ્છના જ્યોતિર્ધર લે. પાશ્વર્ શ્રી આર્યરક્ષિત પ્રાચ્યવિદ્યા સંશોધન મંદિર, પાલિતાણા
- (૬) અંચલગચ્છની પ્રતિભા (અંચલગચ્છની લઘુ પદાવલી) લે. સં. મુનિશ્રી કલાપ્રભ-સાગરજી મ. સા. શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ, સં. ૨૦૩૬, વૈ. શુ. ૬, આવૃત્તિ ૧
- (૭) અંચલગચ્છના જ્યોતિર્ધર લે. સં. મુનિશ્રી કલાપ્રભ-સાગરજી મ. સા. શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ વિ. સં. ૨૦૩૭ ચૈત્ર. શુ. ૯ વી. સં. ૨૫૦૭, આવૃત્તિ ૧
- (૮) અંચલગચ્છની અસ્મિતા લે. સં. મુનિશ્રી કલાપ્રભ-સાગરજી મ. સા. શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ સં. ૨૦૩૬, આવૃત્તિ ૧
- (૯) આપણાં ફાગુકાવ્યો લે. રમણલાલ ત્રી. જાહ પરિચય ટ્રસ્ટ - મુંબઈ, આવૃત્તિ ૧ ઈ. સ. ૧૯૭૬
- (૧૦) અંચલગચ્છાધિરાજ, મંત્ર-પ્રભાવક દાદાશ્રી મેરુતુંગસૂરિ લે. મુનિશ્રી કલાપ્રભ-સાગરજી મ. સા. શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ સં. ૨૦૩૬, આવૃત્તિ ૧ ઈ. સ. ૧૯૮૦ વી. સં. ૨૫૦૬

- (૧૧) આપણા કવિઓ
લે. સં. કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી
- (૧૨) કુલકસ ગ્રહ - વિવેચન સહિત
- (૧૩) ગુજરાતી સાહિત્યનું રેખાદર્શન
કેશવરામ કા. શાસ્ત્રી
- (૧૪) ગુજરાતી સાહિત્યનો
ઇતિહાસ, અથ ૧ ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, અમદાવાદ
આવૃત્તિ ૧, સ. ૧૯૭૩
- (૧૫) ગુજરાતી સાહિત્યનો
ઇતિહાસ, અથ ૨ ગુજરાતી સાહિત્ય પરિષદ, અમદાવાદ
આવૃત્તિ ૧, સં. ૧૯૭૬
- (૧૬) ગુજરાતી સાહિત્ય (મધ્યકાલીન) અનંતરાય રાવળ
- (૧૭) ગુણભારતી-વિશ્લેષક શ્રી ગુણભારતી પ્રકાશન એરિટેબલ
(મુખ્યધી સમેતશિખરજી ટ્રસ્ટ (અંક ૧૧-૧૨) સ. ૨૦૪૦
તીર્થ-છરી પાળતા મહાથાત્રા
સંધનો-સ્મારક અંથ)
- (૧૮) જૈન ઇતિહાસ શ્રી જૈન ધર્મ વિદ્યા પ્રસારક વર્ગ,
પાલીતાણા - વિ. સં. ૧૯૬૪
- (૧૯) જૈન પરંપરાનો ઇતિહાસ ત્રિપુટી મુનિ
ભાગ ૧, ૨, ૩, ૪
- (૨૦) જૈન સાહિત્યનો મોહનલાલ દલિયંદ દેશાઈ
સક્ષિપ્ત ઇતિહાસ
- (૨૧) જૈન સંસ્કૃત સાહિત્યનો
ઇતિહાસ, અંક ૧, ૨
પ્રો. હીરાલાલ રસિકલાલ
કાપડિયા
- (૨૨) શ્રી જૈન કથા સદોહ, ભાગ ૧ શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર, મુંબઈ,
આવૃત્તિ ત્રીજી, વિ. સં. ૨૦૪૧
વી. સં. ૨૫૧૧
- (૨૩) જૈન ધર્મનાં યાત્રાસ્થળો અમદાવાદ
- (૨૪) જીવનનું અમૃત શ્રી આર્ય-જય-કલ્યાણ-કેન્દ્ર ટ્રસ્ટ
લે. મુનિશ્રી કલાપ્રભ. આવૃત્તિ બીજી, સ. ૨૦૩૯ આસો શુ. ૧૩
સાગરજી મ. સા.

- (૨૫) કવિ શ્રી જયશેખરસૂરિ
લે પાશ્વે
- (૨૬) શ્રી ૧૦૮ જૈનતીર્થ દર્શનાવલી
શ્રી ૧૦૮ જૈનતીર્થ દર્શનાવલી પ્રકાશન
સમિતિ, મુંબઈ, આવૃત્તિ બીજી
વિ. સં. ૨૦૩૭, મં. ૧૯૮૦
- (૨૭) શ્રી જયશેખરસૂરિ-વિરચિત
શ્રી જંબૂસ્વામિ ચરિત્ર
સં. ગણિવર દાનવિજયજી મ.
- (૨૮) જૈન ગૂર્જર કવિઓ
ભાગ ૧, ૨, ૩
- (૨૯) મહોપાધ્યાય શ્રી યશોવિજયજી-
કૃત જંબૂસ્વામી રાસ
- (૩૦) નળ-દમયંતીની કથાનો વિકાસ
- (૩૧) શ્રી નીતિ-વારિધિ-પદ્ય-રૂપ
જગત્-નિરંજન-ગુણવાટિકા
સ પ. પૂ. પુણ્યોદયશ્રીજી મ.
- (૩૨) શ્રી ધર્મિભલકુમાર ચરિત્ર
યાને જાગતો પુણ્ય પ્રભાવ
લે. મણીલાલ ન્યાલયંદ, ભાવનગર
- (૩૩) ધર્મિ ધર્મિભલકુમાર
સં. પૂ. રતનપ્રભાવિજયજી મ.
- (૩૪) શ્રી ધર્મિભલકુમાર ચરિત્ર
પ્રથમ ભાગ; ભાષાંતર શ્રીમન્
મુનિ માણેક
- (૩૫) પ્રાચીન ગુજરાતી સાહિત્યમાં
વૃત્તરચના
ડૉ. ભોગીલાલ જ. સાંડેસરા
- (૩૬) પ્રાચીન ફાગુ સંગ્રહ
સં. ડૉ. સાંડેસરા અને
ડૉ. પારેખ
- શ્રી આચારદક્ષિત પ્રાચ્યવિદ્યા સંશોધન
મંદિર, પાલીતાણા, ઈ. સ. ૧૯૧૪
- શ્રી જૈન આત્માનંદ સભા, ભાવનગર
વી. સં. ૨૫૧૨ વિ. સં. ૨૦૪૨
- સં. મોહનલાલ દલીચંદ દેશાઈ
આવૃત્તિ બીજી
- સં. ડૉ. રમણલાલ ચી. શાહ
આવૃત્તિ ૧
- ડૉ. રમણલાલ ચી. શાહ, આવૃત્તિ ૧
- ડૉ. ઉમરશી પુનશી દેહિયા, અંજાર
વી. સ. ૨૪૯૭ ઈ. સ. ૧૯૭૧
- વિ. સ. ૨૦૨૧
- શ્રી જૈન ધર્મ પ્રસારક સભા, ભાવનગર
આવૃત્તિ ૧, વી. સ. ૨૪૫૨,
- વિ. સં. ૧૯૮૨
- શ્રી ધર્મનાથ પો. હે. જૈન નગર શ્રવે.
મૂ. જૈન સંઘ, પાલડી, વી. સ. ૨૫૦૯
- વિ. સં. ૨૦૪૦ આસો વ. અમાસ
- શ્રી જૈન મિત્રમંડલ તરફથી પ્રથમાવૃત્તિ
સં. ૧૯૬૯ ઈ. સ. ૧૯૧૩
- ગુજરાત વર્નાક્યુલર સોસાયટી
અમદાવાદ ઈ. સ. ૧૯૪૧
- ડૉ. ભોગીલાલ જ. સાંડેસરા, મ. સ.
વિશ્વવિદ્યાલય, વડોદરા, આવૃત્તિ બીજી,
ઈ. સ. ૧૯૬૦

- (૩૭) ૫. સૂરિજન વિરચિત
પરમહ સ કથા
સ. સુભાષય દ્ર
- (૩૮) ૫ અપ્રતિકમણ સુત્ર
સં ૫. પૂ. ગચ્છાધિપતિશ્રી
ગુણસાગરસૂરીશ્વરજી મ. સા.
- (૩૯) પુરુષાર્થની પ્રેરણામૂર્તિ
સ. પૂ. મહોદયસાગરજી મ.
પૂ. દેવરત્નસાગરજી મ.
- (૪૦) પ્રભાવક આચાર્ય શ્રી
મહેન્દ્રપ્રભસુરિ લે. પાશ્વ
- (૪૧) ન્યાયવિશારદ શ્રી યશોવિજયજી-
રચિત સ્તવન ચોવીસી
અર્થ-ભાવાર્થ સહિત
- (૪૨) વિજય પ્રસ્થાન (દ્વિત્રય
પરાજયશતક. સ ખોધસિતરી,
વૈરાગ્યશતક શ્રી શ્રાદ્ધવિધિ
અ ચોનો અનુવાદ વગેરે)
- (૪૩) શ્રી વિધિપદ્મગચ્છીય અણુગારસ્ય
સાર્થાનિ વિધિ સહિતાનિ ૫ અ
પ્રતિકમણ સુત્રાણિ
- (૪૪) ત્રિભુવનદીપક પ્રથમ
સ. લાલચ દ ગાધી
- (૪૫) સ ખોધસિતરી-જયશેખરસૂરિકૃત
- (૪૬) શ્રીમન્નિજનહર્ષગણિ-વિરચિત
શ્રી સમ્મરૂતવ કોમુદી
(ભાષાતર)
- (૪૭) વિશ્વનાથકૃત સાહિત્યદર્પણ-
સવિમર્શ 'શશિકલા'
કે સત્યવત સિંહ
- ગુલાબચંદ હીરાચંદ દોશી જૈન સંસ્કૃતિ
સંસ્કૃત સંધ, સોલાપુર, ઈ. સ. ૧૯૬૦
- ચંદુલાલ ગાંગજી ફેમવાલા નાનજી હીરજી
શાહ, વિ. સં. ૨૦૪૦ વી. સં. ૨૫૧૦
- રાજસ્થાન-દંતાણી તીર્થ, આવૃત્તિ ૧
સં. ૨૦૪૪ મહા વ. ૧૨
- શ્રી આચાર્યરક્ષિત પ્રાચ્યવિદ્યા સ શોધન
મંદિર, પાલીતાણા - ઈ. સ. ૧૯૭૪
- લક્ષ્મી પ્રકાશન મંદિર વિ. સં. ૨૦૩૭
ઈ. સ. ૧૯૮૧
- શ્રી ખીમચંદ ઉજ્જવળી શાહ, કલકત્તા-૧
આવૃત્તિ બીજી, વિ. સ. ૨૦૨૯
- શા સોમચંદ ધારશી, અંબર
વી. સ. ૨૪૫૧ માગસર વદ ૦))
વિ. સં. ૧૯૮૧ આવૃત્તિ ૧
- અભયચંદ ભગવાનદાસ ગાંધી, વડોદરા
વિ સં. ૧૯૭૭ વી. સં. ૨૪૪૭
- શ્રી જૈન વિદ્યાશાળા, અમદાવાદ
- જૈન આત્માનંદ સભા, ભાવનગર
આવૃત્તિ ૧, વી. સં. ૨૪૪૩, વિ. સં.
૧૯૭૩, ઈ. સ. ૧૯૧૭
- ચૌખમ્બા વિદ્યાભવન, વારાણસી
ઈ. સ. ૧૯૬૩, વિ. સં. ૨૦૨૦
આવૃત્તિ બીજી

हिन्दी ग्रंथाः

(१) जैन आगम साहित्य :	देवेन्द्रमुनि शास्त्री
मनन और मीमांसा	
(२) हिन्दीका आदि और मध्यकालीन	मंगल प्रकाशन
फ़ागु कृतिया	सन् इ. स. १९७४
सं. डॉ. गोविन्द शर्मा-रजनीश	
(३) जैन साहित्यका बृहद् इतिहास	पार्श्वनाथ विद्याश्रम जोध
खंड १ थी ७	संस्थान, वाराणसी-५, सन् १९७३
-

